This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MATERIALS

Digitized by Google

FUNDACIÓ CONCEPCIÓ RABELL I CIBILS, VDA. ROMAGUERA

OBRA DEL

CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

MATERIALS

VOLUM III

Folklore

BARCELONA

MCMXXIX

RV

Digitized by Google

766815

ML3712
.O2
v.3
Copy 2

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

FE D'ERRADES

PÀG.	LÍNIA	DIU	HA DE DIR
21	8 inferior	Sans	Sanz
84	6 1.ª col.	Joaquim	Joaquima
188	17 inferior	nora	sogra

Digitized by Google

Digitized by Google

LA FUNDACIÓ CONCEPCIÓ RABELL I CIBILS, VIUDA ROMAGUERA, ÉS FILLA DE LA GENEROSITAT D'AQUESTA DAMA, LA QUAL, EN EL SEU TESTAMENT, I ENTRE MOLTES ALTRES COSES, PROVEÍ PER A NECESSITATS D'ORDRE INTEL·LECTUAL. EN ACORDANÇA AMB AIXÒ, I VOLENT FER-LI UN ESCAIENT MONUMENT D'ESPIRITUALITAT, EL MARMESSOR QUI TALMENT ACTUA S'ÉS ACOLLIT A HONORABLES CORPORACIONS DE CATALUNYA, A LES QUALS RET HOMENATGE, I, AMB LLUR AUTORITZADA COL·LABORACIÓ, VA REALITZANT EL COMPLEXE CULTURAL DE CIÈNCIA, LLETRES I ART QUE CONSTITUEIX I CARACTERITZA LA FUNDACIÓ.

R. PATXOT I JUBERT

Digitized by Google

Digitized by Google

OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

MATERIALS

VOLUM III

MEMÒRIES DE MISSIONS DE RECERCA, CRÒNICA

PER

JUST SANSALVADOR I CORTÈS; BARBERÀ - BOHIGAS;
JOAN TOMÀS; BALTASAR SAMPER;
JOAN PUNTÍ I COLLELL, PREV.

BARCELONA
MCMXXIX

Digitized by Google

Digitized by Google

JUST SANSALVADOR I CORTÈS

MEMÒRIA

DE LA MISSIÓ DE RECERCA DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS

REALITZADA PELS GERMANS

JOAQUIM I JUST SANSALVADOR I CORTÈS

AL COMTAT DE CONCENTAINA

DEL DIA 1 D'AGOST AL 5 D'OCTUBRE DE 1924

PER COMANDA DE L'OBRA DEL « CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA »

Digitized by Google

Digitized by Google

RESUM GEOGRÀFICO-HISTÒRIC DEL COMTAT DE CONCENTAINA

L'antic Comtat de Concentaina s'estenia entre les serralades de Serrella, Aitana, Penàguila, Alcoy, Mariola, Agullent i Benicadell, o sia, entre els moderns partits judicials de Pego, Callosa d'En Sarrià, La Vila (Vilajoiosa), Alcoy, Ontinyent i Albaida.

El Comtat venia a ésser l'actual partit judicial de Concentaina, més alguns poblets de partits circumveïns; tot ell enclavat al nord de la província d'Alacant.

El clima és generalment fred i saludable; les pluges són freqüents. Sobre la serra Mariola, el gegant de la comarca de Contestània, el Montcabrer (1385 metres), s'aixeca com un sentinella.

El riu Serpis i sos afluents (Gorga, Penàguila, Alcoy, Agres) s'hi passegen orgullosament sense pertorbar la pau del Comtat, per mig de les serralades indicades, i pel N. E. s'obren pas vers la Mediterrània. Hi ha gran nombre de fonts escampades per indrets bells, on la gent senzilla dels llogarets s'esbargeix en diades assenyalades.

Aquest territori fou el nucli central dels ibers contestans, els quals formaren la Contestània, regió que ocupava part dels reialmes de València i Múrcia. Tota aquesta comarca passà del domini dels àrabs peninsulars al del rei Jaume I (s. XIII), el qual donà estructura pròpia al Comtat Contestà.

L'idioma popular és el català meridional (valencià), que es conserva en tot el Comtat amb secular puresa.

Segons un repartiment del rei En Jaume, fet vers l'any 1248, hom sap la jurisdicció de la capital del Comtat i ensems la seva extensió. Era com

766015

Digitized by Google

segueix (indiquem solament els pobles avui existents i amb personalitat):

Concentaina (Cocentayna)	Alcocer o Alcoceret Alcúdia (Alcaidia, Al-caid) Benàmer (Ben-Hamer) Muro Alqueria d'Asnar (Rafol Blanch) Cel·la (Celha, Cella) Penella (Peneyla) Turballos (Torbaylos) Gayanes

També pertangueren al terme general de Concentaina:

Vall de Perpunxent	Beniarrés Lorxa (Lorcha) Alcanícia Benillup d'Alcanícia
Vall de Travadell	Benimarfull Benillup Millena Gorga
Vall de Seta	Balones Benimasot Fageca Quatretonda (Quatretondeta) Tollos (Toylo)
Baronia de Planes	Planes Margarida El Llombo Benialfaquí Catamarruch Almudaina

Digitized by Google

CRÒNICA DE LA MISSIÓ

CONCENTAINA (1.ª vegada)

Agost, 1, 2 i 3. — Tenim enfront la serralada Mariola. Ens mostra aparentment tot ço que li pertany: naixement, mort, barrancades i turons. Tot està vigilat pel gegant Montcabrer. Fa temps que coneixíem superficialment els seus misteris, que ens evoquen el dolç període de la nostra infància.

L'afluència de forasters dóna a Concentaina l'aspecte de vila nova. Encara que el segell històric sigui permanent, trobem que l'ambient industrial va mercantilitzant els nostres paisans, tot fent-los caminar cap a la vida moderna.

Entre el sexe femení s'han fos aquells vestirs modestos d'antany que encisaven i embellien les corbes virginals de les xiques de la Contestània. Ara, els figurins parisencs imposen la seva hegemonia d'uniformisme mundial.

Hom observa els preparatius bèl·lics de les festes properes de *Moros i Cristians*. El poble les espera afadigat pel treball ininterromput de tot l'any. S'ouen les detonacions isolades d'algun fester que dispara l'arcabús rovellat per la temporada de descans que ha tingut. L'arcabús resta inamovible durant el transcurs de les generacions.

L'alegria neix de les esveltes fadrines que agrupades es passegen pels afores.

Les tristors populars no surten a la via pública. Per què? Perquè un hom es conforma amb tot. Sembla estrany que aquest indret, que seguí el moviment cantonal d'Alcoy, no es mogui ara en cap sentit.

Abans de donar mostres de les cançons recollides en la present missió, farem algunes observacions de caràcter general.

Hom sol trobar una resistència passiva en els veïns dels poblets, en consultar-los sobre el seu folklore; gràcies, però, a les nostres coneixences, n'hem pogut treure quelcom.

Quasi totes les cançons, ni que només constin recollides en un poble, són populars a tot el Comtat.

Digitized by Google

Si no hi ha indicació expressa, s'entén que el cantaire és fill del poble en què la cançó ha estat recollida.

En anotar les cançons, hom veurà descrit allò que pertany indicar en la *Memòria*, en la qual no ho fem per tal d'evitar repeticions.

Moltes nadales són vulgaritzacions de la popular representació escènica *Els Pastorets*.

Els instruments usuals en l'acompanyament dels cants i danses, són la guitarra, el tabalet i la pandorga (ximbomba). També hi ha danses que s'acostumen a tocar amb la donçaina.

CANÇÓ DE NENS [1]

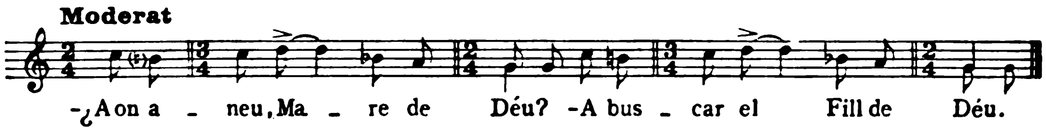

— A on aneu, Mare de Déu?
— A buscar el Fill de Déu.
— Ahi baix l'encontrareu
abraçat en una creu;
els peuets li toquen l'aigua
i el borreguet se la beu.
— A on està eixe borreguet?
— A pasturar se n'ha anat.
— A on està lo pasturat?
— La gallina ho ha escampat.

— A on està eixa gallineta?
— A pondre se n'haurà anat.
— A on està lo que ha pongut?
— L'ahueleta s'ho haurà endut.
— A on està eixa ahueleta?
— A filâ una madeixeta.
— A on està lo que ha filat?
— En la caixeta tancat.
— A on està eixa caixeta?
— Riu avall se n'haurà anat. —

Cantaire: Josepa Anduix i Albors, de 73 anys. La sap de la seva infància. Encara és popularíssima entre la xicalla, aquesta cançó. Concentaina.

[1] Les cançons i músiques populars que il·lustren la present *Memòria,* han estat escollides per l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya » seguint el criteri de donar aquelles que per la tonada o pel text o per ambdues coses alhora, evidencien llur origen català d'una manera prou clara. No hem oblidat, però, els documents de folklore musical influenciats per altres cançonístiques peninsulars, molt abundosos al Comtat de Concentaina, entre els quals hem escollit els que hem cregut més bells i més característics. (Nota de l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya ».)

Digitized by Google

CORRANDA

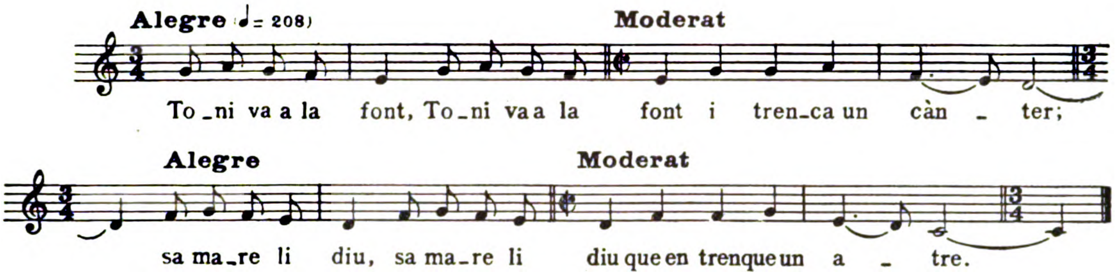

Toni va a la font
i trenca un cànter;
sa mare li diu
que en trenque un atre.

Cantaire: Francisca Insa i Anduix, de 45 anys. Es molt popular aquesta cançó. Concentaina.

Francisca Insa i Anduix. Concentaina

SERRA DE MARIOLA...

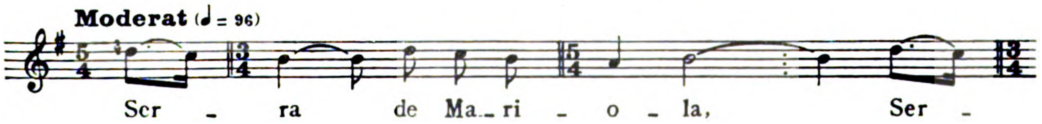

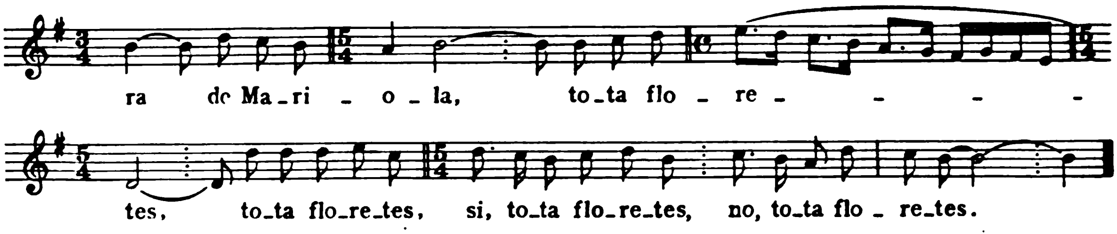

Serra de Mariola,
tota floretes,
tota floretes, sí,
tota floretes, no,
tota floretes.

A on van les socarraes
a les fontetes,
a les fontetes, sí,
a les fontetes, no,
a les fontetes.

Cançó popularíssima a tota la comarca de Concentaina. Els missioners l'aprengueren de molt petits. Per al Comtat de Concentaina, aquesta cançó ve a ser com *Muntanyes del Canigó* per als catalans de la comarcada d'una i altra banda del Pireneu.

CANÇÓ DE BRESSOL

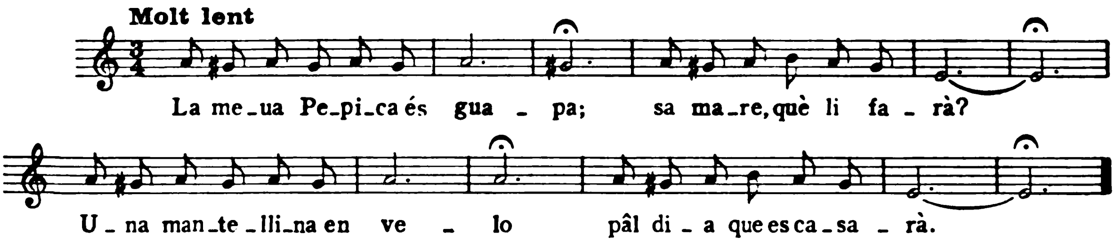

La meua Pepica és guapa;
sa mare, què li farà?
Una mantellina en *velo*
pâl dia que es casarà.

Cantaire: Francesc Montava i Carbonell, de 22 anys, jornaler. L'aprengué de la seva mare. Concentaina.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

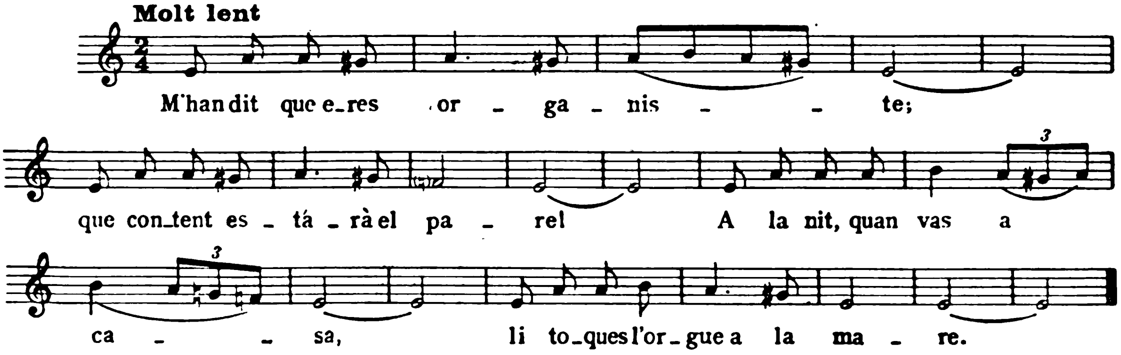

M'han dit que eres organiste;
que content estarà el pare!
A la nit, quan vas a casa,
li toques l'orgue a la mare.

Cantaire: Miquel Sellés i Calatayud, de 18 anys, mecànic, fill de llauradors. Es la cançó predilecta del seu pare. Concentaina.

MILLENA O BILLENETA (1.ª vegada)

Millena o Billeneta és un poblet que avui forma part del partit judicial de Concentaina. Es una mostra vivent del llogaret típic valencià. Una carretera de recent construcció passa pels seus voltants. Està enclavat al cor de la Vall de Travadell. En temps de la dominació dels àrabs, fou un dels fogars més temuts pels guerrers cristians. Aquí sofriren qualques derrotes les hosts dels reis de la Confederació. Quan passà a poder de la Corona catalano-aragonesa, tota la Vall de Travadell depengué de l'hegemonia comtal de Concentaina.

Situat al costat del Port (Portet de Billeneta), lloc de pas dels pobles de la Vall de Seta, sofrí els vaivens de les lluites de tostemps. Avui viu pacíficament, i mira de fit a fit la serralada de Serrella; en canvi, a la llarga, quan tomba son esguard, divisa entristit els cimals de la Mariola, de formes esborrades per l'entreteixit dels núvols capvesprals...

Agost, 4 i 5. — Sortírem el dia 4, ben matí, vers Millena. Els vianants matiners ens donaven el bon dia germanívolament. Les hortes de la Contestània no cedien a l'estiu la seva verdor perennal. Camí, carretera a estones, seguíem la

Digitized by Google

nostra via. Tombàrem vers l'esquerra a buscar el pas del riu de Penàguila, i, en ésser a les seves voreres, ens referem un xic amb l'oreig pacific de les pures aigües, que ens deien quelcom del misteri de les serralades veïnes.

Vinyes i més vinyes, oliveres i anoguers, esbarzers i rebrots espontanis omplien els extensos camps del voltant.

Des del « Mas de la Molinera » estant, el paisatge presenta al fons la silueta de Sant Cristòfol d'Alcoy; a la dreta, la superba serralada de la Mariola; al centre, la serra de Penàguila, i, a l'esquerra, la Serrella i l'Aitana. La calor insuportable es fa passadora al « xit-xit » de centenars de cigales (xitxarres) que s'estatgen al brancam dels arbres.

El capvespre va arribant amb tanta d'harmonia, que ens manifesta evidentment la germanor que hi ha entre l'espai i la terra; germanor no compresa pels esperits del mal.

Seguim una carretera inacabada vers el Port de Millena, allí on se separa la vall fluvial del Serpis i s'entra a la petita vall del riu Gorga (afluent superior del Serpis), dins la vall històrica de Travadell. Passem el Port (tot deixant antics camins perillosos), per una carretera de construcció recent, entre els penyals anomenats Morro del Sant, Penya dels Corbs i Penya Roja, on s'alcen les ruïnes del Castellet o fortalesa àrab de Millena.

Millena és un poble enclavat en lloc de pas obligat i natural dels poblets de la Vall de Seta vers la capital del Comtat. Conserva amb puresa les seves tradicions. Els fadrins, totes les nits ixen a dar uns tombs, guitarra en mà, i són força simpàtics.

CANÇÓ DE ROTLLE DE XICALLA

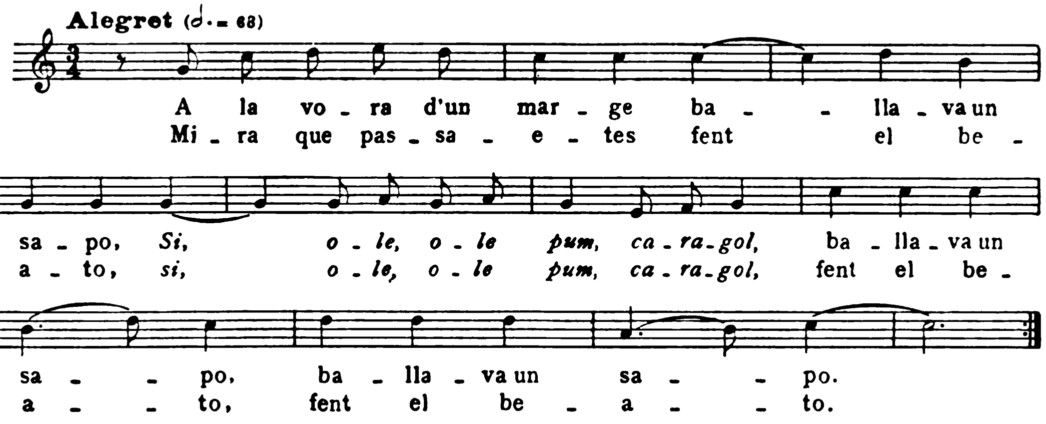

A la vora d'un marge
ballava un *sapo,*
Si, ole, ole pum, caragol,
ballava un *sapo.*
Mira que passaetes
fent el *beato,*
si, ole, ole pum, caragol,
fent el *beato.*

A la vora d'un marge
hi ha una gallina,
Si, ole, ole pum, caragol,
hi ha una gallina,
en la cua *rastrando,*
la molt cotxina,
si, ole, ole pum, caragol,
la molt cotxina.

Cantaire: Elena Sellés i Segura, de 19 anys. Millena.

Gorga

Agost, 5, 6, 7, 8 i 9. — Gorga està situada al fons de la vall que forma el riu del seu mateix nom. Es rica en ametllers, oliverars i vinya; tot és terreny de secà. Es un poblet que presenta al passavolant una silueta harmònica d'aspecte senyorial; hi ha molta netedat.

Hi hagué gran rebombori al saber l'objecte artístic de la nostra visita, i gràcies que les nostres coneixences salvaren la situació.

L'heroïna de l'arreplega ha estat Na Maria Ortolà i Garcia, senyora excel·lent i amable, de veu dolça i tendra, la qual, donant-se compte de la importància de la nostra missió, ens ha ajudat molt. Ens digué gran nombre de cançons força interessants. Toca molt bé la bandúrria i, acompanyada per son espòs (amb la guitarra), feren un ball en honor nostre en què es dansaren els antics balls, encara vivents, de la localitat. Es veu que l'amor innat a la música ha unit a la parella romàntica en matrimoni. Tot el que executen i canten és d'oïda, car ambdós desconeixen el tecnicisme musical i els misteris enigmàtics de l'alfabet.

Contemplem la natura quan el jorn anava a fondre's. Als nostres peus veiem la unió del barranc de Gorga amb el seu riu prop d'un aqüeducte. S'hi conreuen en abundància figueres, alfals, vinyes i hortalisses. Al fons del panorama, la serra de Penàguila.

Alguns camperols retornen amb els ases al poblet; d'altres marxen cap als bancals propers, l'aixada al coll. Sembla que tothom vagi amb el cor a la mà.

A un taller de teixidores, fórem rebuts amicalment. Les xiques, joves, simpàtiques i molt divertides, ens pregaren que tornéssim per la festa major (setembre), puix enguany hi havia un esdeveniment religiós: la coronació d'una

Digitized by Google

imatge; però ens fou impossible de tornar-hi. Notàrem en les nostres converses la influència cançonística d'Alcoy (a Alcoy tenen la gràcia de fer popular qualsevol fragment d'una obra o cuplet de melodia agradosa a la oïda: li apliquen lletra valenciana amb gran agudesa satirica, i de seguit s'escampa per la comarca).

A l'estanc, les germanes senyoretes Company rivalitzaren per a dir-nos totes les cançons que sabien, i, demés, cridaren gran nombre de veïnes. Així poguérem treure quantiós material folklòric. Restàrem força agraïts.

Un migdia anàrem a un barranquet proper, on, a l'ombreig d'un arbre, descansàrem una bella estona. Junt a un *llavaor* (safareig), teníem a la vista una velleta i una jove que rentaven, les quals es negaren a cantar-nos res. Uns quants bombons foren el preu d'aquesta negativa.

Seguint un marge es troba un aqüeducte molt rústec, embolcallat d'esbarzers. Entre les escletxes dels marges barrancals, abunden l'agret-i-dolcet, el fenàs, la trenzilla, etc. Al marge opost es veuen grans matoralls d'esbarzers que pugen des del fons del barranc i s'entrelliguen imperativament amb un pruner isolat i amb una prunera empobrida.

Al fons del barranc, una colla d'ànecs passavolants no es preocupen de la nostra presència, i fan via avall. La calor excessiva de les primeres hores de la tarda és minvada per l'airet fred i humit del barranc. Alguna sargantaneta fa acte de presència, tímidament.

L'aigua del safareig reflecteix la llum solar, i fereix la vista, si hom intenta perturbar-li la pau que disfruta.

Un llaurador vingué a distreure'ns de les nostres coses: de tot sabia menys del que nosaltres li demanàvem.

Una tarda fórem invitats pel senyor Alcalde governatiu a anar a una horta propera a menjar *bacores* (figues primerenques, figues-flors), i ens presentà als prohoms de la banda de música de la localitat. Quedàrem mútuament amics i berenàrem a l'estil dels llauradors.

A Gorga ha estat una veritable festa la nostra permanència. Joves i vells s'han portat molt bé. I en el tractament de la gent hem observat una cultura normal.

Digitized by Google

FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT

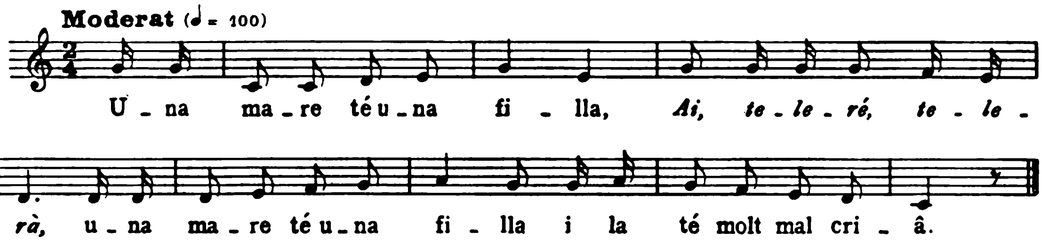

Una mare té una filla,
Ai, teleré, telerà,
una mare té una filla
i la té molt mal criâ.
Sa mare, per contentar-la,
a oir missa se'n va anar.
Sa mare, quan ix de missa,
en casa no l'encontrà.
Preguntant a les veïnes
si l'havien vist passar,
les veïnes li contesten:
— En un soldat ha passat. —
Sa mare arranca a córrer,
encara la va escansar.
— Filla meua, mo-ne a casa
que el pare te pegarà.
— Que em pegue o que no em pegue,
a casa no tinc d'anar. —
El soldat, per ser bon home,
a casa la va portar.
Son pare, quan se l'encontra,
un bracet li va trencar.

Cantaires: Adela Navarro i Ferrer, de 12 anys; Victòria Reig i Sans, de 14 anys, i Mercè Mira i Segura, de 13 anys. Totes tres filles de Gorga.

LES BALLADES

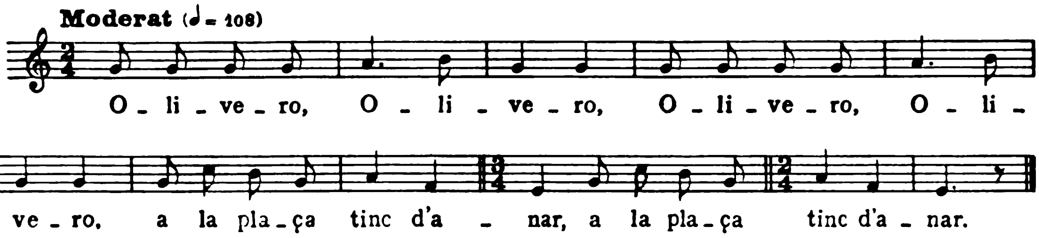

— Olivero, Olivero,
a la plaça tinc d'anar.
— Margariteta, no vages,
que ton pare et pegarà.
— Que em pegue o que no em pegue,
a la plaça tinc d'anar. —
A les dotze ve son pare:
— Margariteta on està?
— Margariteta, en la plaça,
que l'han convidâ a ballar. —

Digitized by Google

Son pare pilla dos cordes,
se'n posa una a câ mà.
A la primera cordada
un bracet li va trencar;
a la segona cordada
mig morta la va deixar.
El seu fill, per la finestra:
— Pare, no li pegue tant,

que la mare està a la cuina
esguerrant-se de plorar.
— Que plore o que no plore,
mig morta l'he de deixar. —
El dia de l'enterro d'ella,
un ataüt de cristal.
Son pare anava darrera
esguerrant-se de plorar.

Cantaires: Vid. cançó anterior.

SOTA EL PONT DE LIÓ

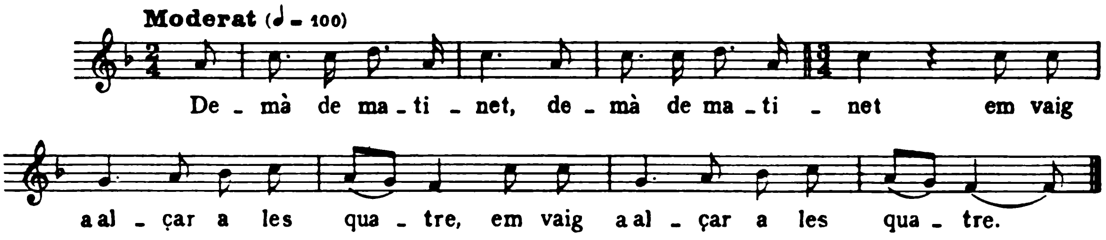

Demà dematinet,
em vaig a alçar a les quatre.
Agarre el canteret
i me'n vaig a la font viva.
Encontre tres xiquets
. . . .
Salta el més majoret:
— Ai, que xica més bonica! —
Ja salta el mijanet:
— Jo en ella em casaria. —

Salta el més xicotet:
— Això, si el pare volia. —
Son pare anava arrera
escoltant tot lo que dia.
Pujant costera amunt,
la bavera li caïa.
Quan ja estaven casats
. . . .
li donaven pa blanc
i ell volia coca fina.

Cantaires: Ernest i Claudi Carxano, i Angelet Company, de 12, 7 i 10 anys respectivament. L'aprengueren de persones majors. Gorga.

Digitized by Google

NADALA

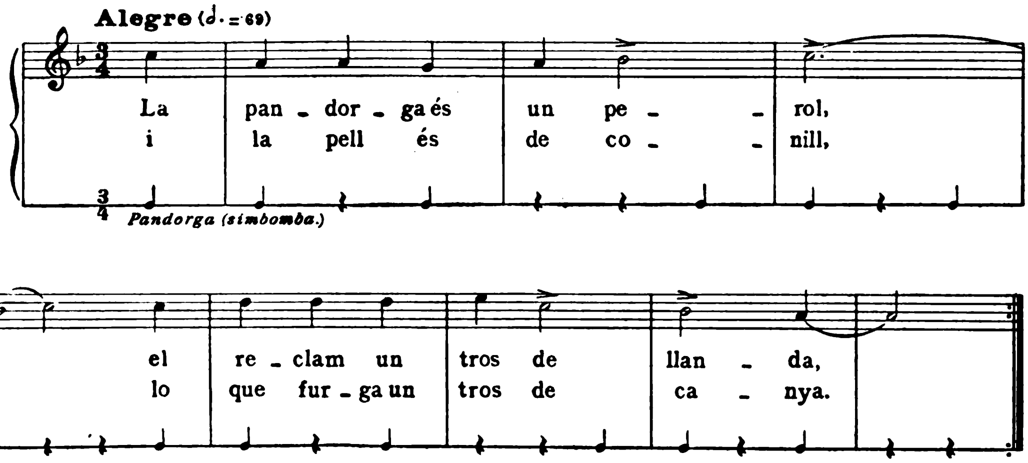

La pandorga és un perol,
el reclam un tros de llanda,
i la pell és de conill,
lo que furga un tros de canya.

Cantaire: Maria Ortolà i Garcia, de 27 anys. L'aprengué dels seus antecessors. S'acompanya amb la pandorga (ximbomba). Gorga.

LA PORQUEIROLA

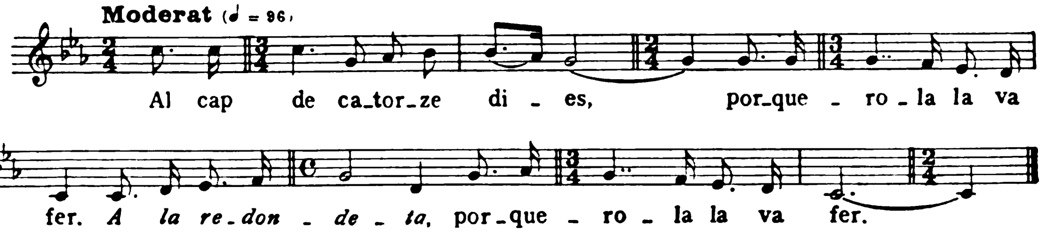

Al cap de catorze dies,
porquerola la va fer.
A la redondeta,
porquerola la va fer.

I un dia, estant en el *monte,*
li amaneix un cavaller.
— Bon dia, la porquerola.
— Bon dia, bon cavaller.

Digitized by Google

— No em dirà, la porquerola,
de qui són eixos porquets?
— Són de Joan dels Alforges,
un home molt cavaller.
— Mo-ne a casa, porquerola,
que la nit es va cloent.
— No me'n puc anar encara,
que no tinc el costum fet.
— No em dirà, la porquerola,
el costum eixe, quin és?
— Es un costalet de llenya
que totes les nits solc fer. —
En desembeinar l'espasa,
ja li n'ha fet un rimer.

— Mo-ne a casa, porquerola,
que ja tens el costum fet.
Bona nit, la hostalera.
— Bona nit, bon cavaller.
— No em dirà, la hostalera,
si haurà mossa en diner?
— Ahí està la porquerola,
que a ma filla vullc guarder.
— Mare de Déu del Milacre,
Mare de Déu del Roser,
en set anys que sóc guardada
i ara ja no em guardaré.
— Més guardada estaràs ara
que en set anys que vaig roder. —

Cantaire: Maria Ortolà i Garcia, de 27 anys. De petita ja la cantava de sentir-la als vells. Gorga.

DUBTES DE CASAR-SE

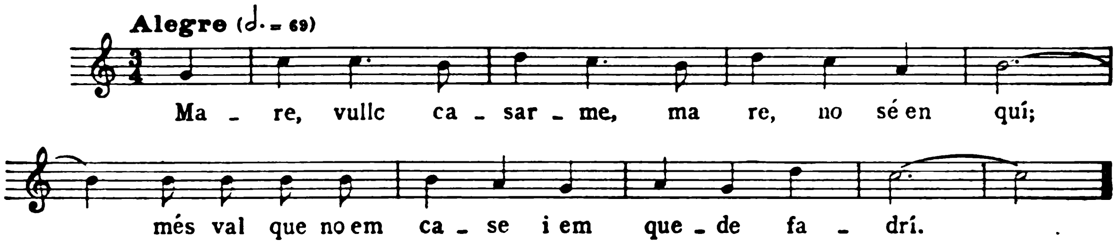

Mare, vullc casar-me,
mare, no sé en qui;
més val que no em case
i que em quede fadrí.
Si em case en una alta,
pareix un gegant:
no hi haurà prou roba
en el moll d'Alacant.
Si em case en xiqueta,
l'hauré de criar:

només que la toque,
es posa a plorar.
Si em case en criâ,
ja sé lo que fan:
d'amagat dels amos
es mengen la carn.
Si em case en beata,
què diran de mi?
Més val que no em case
i em quede fadrí.

Cantaire: Maria Company, de 30 anys. Gorga.

Digitized by Google

L'HEREU RIERA

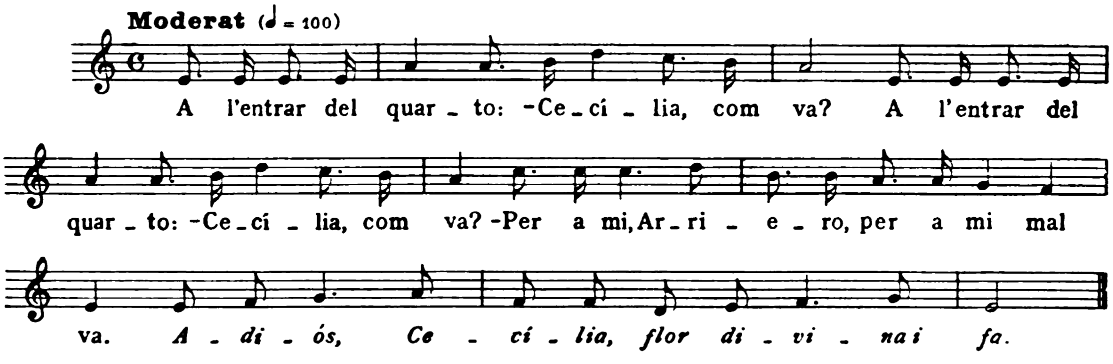

A l'entrar del quarto:
— Cecília, com va?
— Per a mi, Arriero,
per a mi mal va.
Adiós, Cecília,
flor divina i fa.
— Cridarem confessor
i et confessaràs. —
I en la confessió
allí es va quedar.
Pilla el seu sombrero,
vengala en la mà,
i al girar un cantó
veu un combregar.
Es gira d'espal·les
i es posa a plorar.

— No plores, Riero,
que no deus plorar:
tinc una germana,
ja te pots casar.
— Jo no vull germanes
ni tampoc germans,
que jo en tu, Cecília,
jo me vull casar.
— A la capçalera
tens els teus regals:
sortija i manilla,
collar i orellals. —
Hasta el camposanto
la va acompanyar;
al deixar-la en terra
ell la va besar.

Cantaire: Maria Ortolà i Garcia, de 27 anys. La sap des de la infantesa. Gorga.

CANÇÓ DE BRESSOL

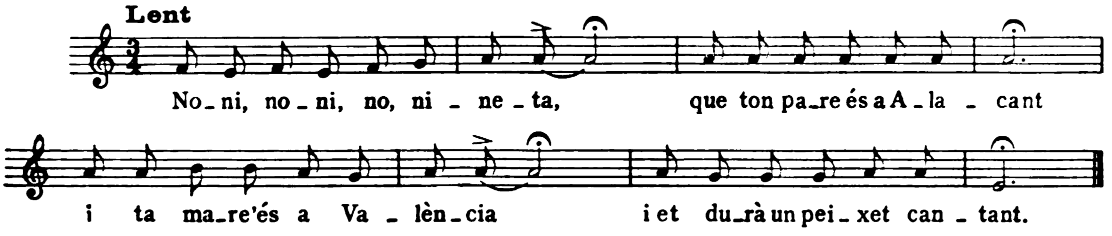

Digitized by Google

Noni, noni, no, nineta,
que ton pare és a Alacant
i ta mare és a València
i et durà un peixet cantant.

La meua xiqueta és l'ama
del corral i del carrer,
de la fulla de la parra
i la flor del taronger.

Noni, noni, fes noneta,
que la mare no té llet,
la poqueta que tenia
li la donà al porqueret.

Noni, noni, fes noneta,
que li vinga la soneta;
la soneta li vindrà
el dia que es casarà.

Cantaire: Una senyora de Finestrat, estiuejant a Gorga.

EL REI MARINER

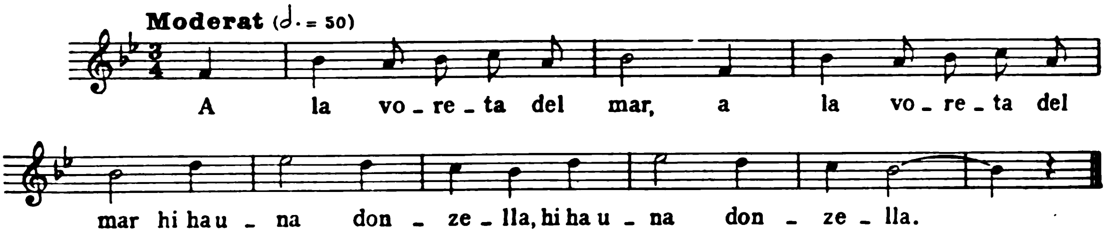

A la voreta del mar
hi ha una donzella
que borda un caneçut
per a la reina.
Estant a mitat bordar,
li falta seda.

Passava un marineret:
— Qui en compra seda?
De quin coloret la vol:
blanca o vermella?
— Jo vermelleta la vullc,
que el cor alegra. —

Cantaire: Maria Company, de 30 anys. La sap des de la seva infantesa. Gorga.

CANÇÓ DE ROTLLE

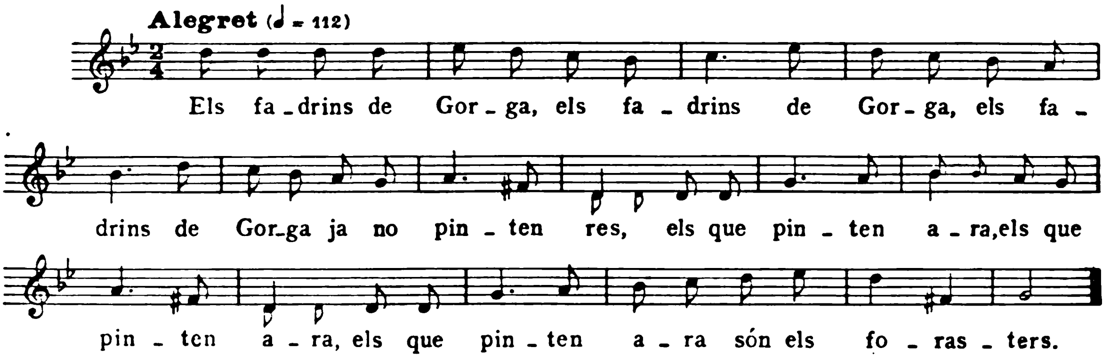

Els fadrins de Gorga
ja no pinten res,
els que pinten ara
són els forasters.
Sí que pinten, sí,
sí que pintaran,
perquè els forasters
vénen i se'n van.
Ella porta pirri,
pintes de *morrongo,*
per vore si així
farà caure al *novio.*

Cantaire: Maria Ortolà i Garcia, de 27 anys. Gorga.

CANÇÓ DE BRESSOL (EL NOI DE LA MARE)

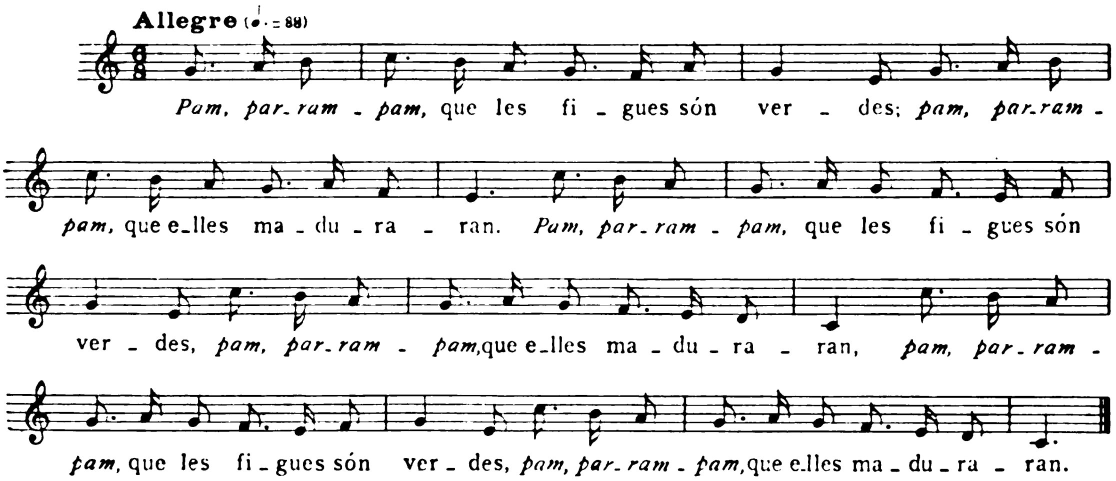

Pam, parrampam,
que les figues són verdes;
pam, parrampam,
que elles maduraran.

Cantaire: Vid. cançó anterior.

JO TINC UN ARMARI...

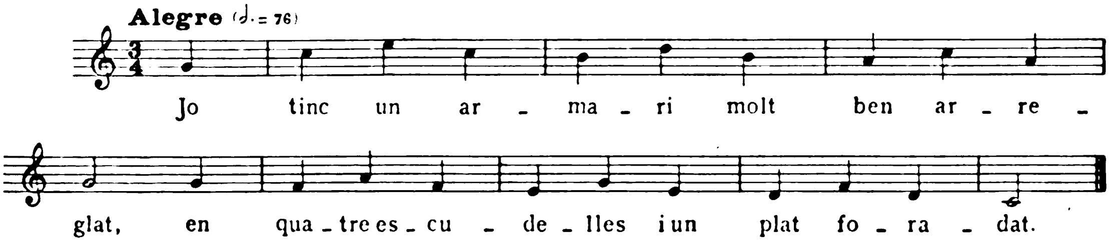

Digitized by Google

Jo tinc un armari
molt ben arreglat
en quatre escudelles
i un plat foradat.

Jo vaig a l'Havana,
que van els fadrins,
la gorreta roja
i els polls van per dins.

Cantaire: Vid. pàg. 27.

CORRANDES DE GORGA

A la vora de la mar
hi ha una cadira redona
per assentar-se els fadrins
quan vénen de Barcelona.

Dolores, fes-te la trena
i, en mig de la trena, un floc,
que en recorde d'aquell dia
de la festa de Sant Roc.

Cabrerot de vinya vella
no desprecies a ningú,
que ací no estem en València,
que sabem qui és cada u.

Entre el clavell *[més]* hermós
i la rosa més galana,
més fragància i hermosura
té una xica valenciana.

BENILLUP

Agost, 9, 10 i 11. — El dia 9, cap al tard, deixàrem Gorga. Camí de Benillup, per carretera, anem a buscar el pas del Port de Millena.

El clar-obscur crepuscular donava als paisatges formosor superba. Els animalons nocturns es preparaven a començar la seva jornada. Els grills cantaven; quelcom es dirien, però nosaltres no ho comprenguérem.

Fent via, a l'hora i mitja trobàrem el petit cementiri de Benillup. El poblet estava de festa. Des de lluny, el revolteig de les campanes ens recordà el Patró del poblet, Sant Llorenç. No hi havíem caigut!

Completament fosc, albiràrem el seguici de devots: la processó ja havia eixit de l'església i seguia majestuosament pels carrers rústecs. Les lluminàries s'encenien al pas de la Imatge, a les portalades de les cases seculars. Els ciris grossos i llargs eren portats per mans arrugades per l'acció del temps i del camp. La gent vella presumia lluint el vestit, sempre nou, de quan es casaren, que se'l posen una o dues vegades a l'any. En acabar la processó, l'espai s'estremí, tingué por uns moments; després restà tranquil, sí, restà tranquil en oir el darrer tro de la interminable i infernal traca valenciana.

Digitized by Google

Ben de nit, hi hagué ball a la plaça. La banda de música de Beniarrès executà bon repertori, i, per fi, s'hi ballaren danses valencianes.

El dia de Sant Llorenç, cantàrem amb els músics la *Missa* d'Eslava. Així aconseguírem la confiança dels músics i en traguérem profit, perquè entre ells n'hi havia un que anys enrera tocava la dolçaina o xirimita. A la tarda hi hagué gran afluència de noies esveltes dels llocs circumveïns. La dolçor i l'alegria es mostrava al semblant del jovent. El poblet no estava pas per cançons. La gentada forastera omplia de gom a gom la plaça, i no tinguérem més remei que ballar i fer ballar, encara que, tant el meu germà Joaquim com jo, no hem nascut per al ball.

Seguiren els esbarjos de guitarra. L'alegria semblava no tenir fi. També hi hagué processó, com el dia anterior; però amb més sumptuositat, perquè era la del Sant Patró (Sant Llorenç). Les campanes enlairaren afanyoses els seus cants a l'infinit. La traca final ens féu retirar del bullici de la gent.

El tercer dia de festa, feren grans partits de pilota de vaqueta, balls a dins les cases, etc. En les danses valencianes, o siga, en l'antic ballar solt, encara són molts els joves que s'hi posen. En poblets així, és vivent en les actuals generacions; mentre que a Concentaina, no.

FOLLIES

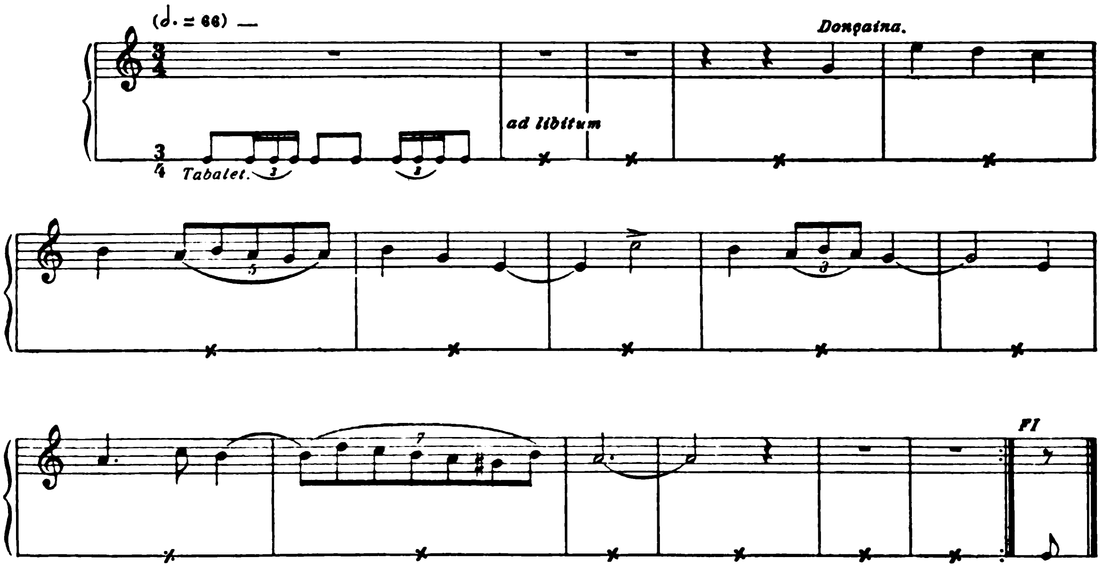

Digitized by Google

FANDANGO

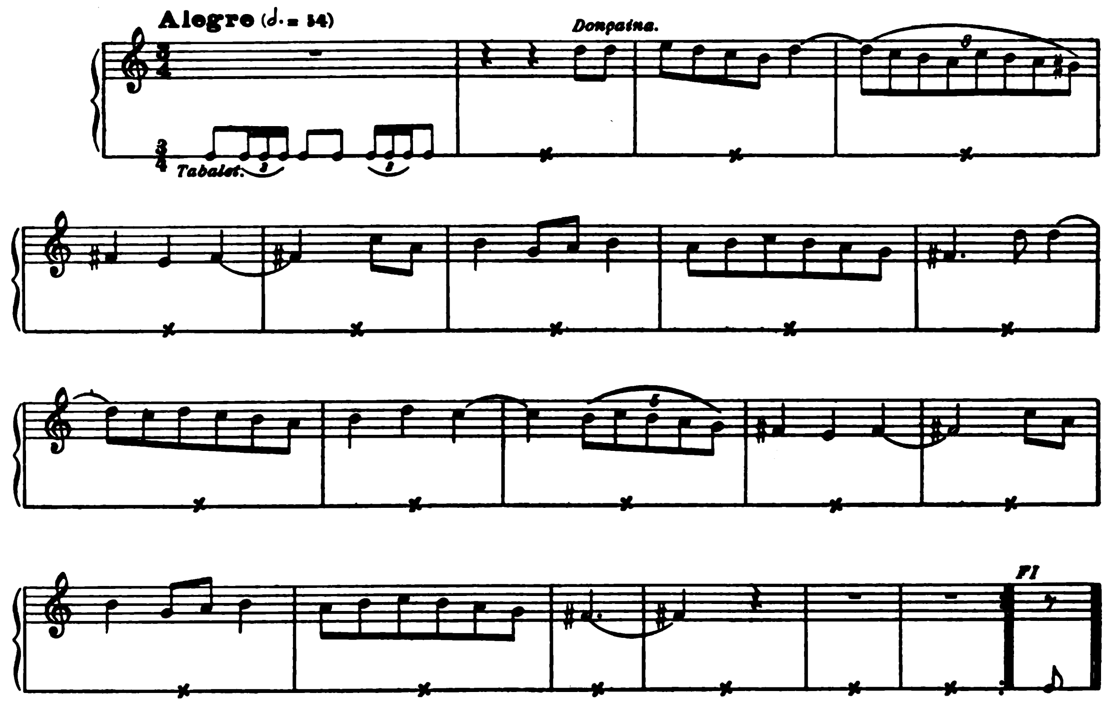

Aquestes *passaes de dansa* han estat dictades pel senyor Salvador Bataller, de 37 anys, que fou alguns anys donçainer, fill del poblet de Castelló de les Gerres, actualment veí de Beniarrès. Forma part de la banda de música d'aquest poble (saxofon soprano); per això es trobava a les festes de Benillup.

CORRANDES DE BENILLUP

Com res a mi em ve de nou
ni de res del món fas cas,
lo mateix m'encontre al ras
quan fa sol, que en ser que plou.

Diuen que només les lletges
tenen cabuda en lo cel;
si és veritat, moreneta,
dreteta vas a l'infern.

L'amor la pintaren cega
al cap d'un escudeller,
i ella, com no s'hi vea,
a tots donava quefer.

Tenim en la nostra terra
de tot massa, els valencians;
mes, mos manca patriotisme,
que és la cosa principal.

Digitized by Google

CONCENTAINA (2.ª vegada)

Agost, 12, 13, 14 i 15. — Dia 12, primer dia de Festa Major de *Moros i Cristians,* festes guerreres dedicades a Sant Hipòlit, Patró de Concentaina. A les quatre de la matinada, el poble s'havia tirat al carrer. Els dormilegues de tot l'any, aquell dia feien excepció i eren els més matiners. Encara ressonen als oïts nostres els acords de l'entrada nocturna de la vetlla anterior *(nit de l'olla)* de les comparses guerreres de festers amb les bandes de música respectives que fan pels carrers l'assaig general. Aquest any han concorregut catorze bandes.

Festes de *Moros i Cristians.* Concentaina. Grup de festers de diverses comparses cristianes

Ja s'acostava l'hora de sortida de les comparses (les 5 del matí). L'efervescència popular ens arriba fins al més pregon de la nostra ànima. Quina força té el costum!

La Diana és començada. Les comparses *(filaes)* s'arrengleren, lluint bonics vestits típics: aquests vestits han estat trets de la mateixa indumentària que usen els musulmans mauritans en les seves festes. I no sols els vestits, sinó que els compositors alcoians, alguns ja difunts (Barrachina, Laporta) anaren a l'Africa berberisca a estudiar entre els àrabs la seva música, i compongueren marxes àrabs

Digitized by Google

que són veritables joies musicals. Les *filaes* festeres es fan acompanyar per bandes de música (actualment no tenen cap instrument típic). Són les següents: comparsa o *filà* dels Moros Elegants; dels Moros de la Manta blanca; dels de la Manta roja; dels Moros Carpassos; dels Cabilenys; dels Moros Verds; dels Reialistes; comparsa o *filà* cristiana d'Aragonesos; de Llauradors *(Maseros)*; d'Estudiants; de Tomasines; de Navarros; d'Andalusos (contrabandistes); Cavalleria cristiana o Cavallets (se serveixen de cavallets de cartró).

Festes de *Moros i Cristians*. Concentaina. Capità i sergent moros

La Diana segueix gran nombre de carrers, i es para o descansa al Pont de les Tartanes. La gent s'agombola al Carrer Major, on els caporals de comparsa (cabos d'esquadra o caps de *filà*) i les comparses fan força filigranes i moviments combinats davant la multitud fins a aconseguir moltes ovacions. En punt de nou hores ens trobàvem al Carrer Major. Des d'un balconet estant vàrem oir els primers acords del nostre pas doble per a gran banda (no àrab), compost exprofés per a aquesta classe de festa guerrera: *El Montcabrer*. El nostre cor bategava joiós.

A la caiguda de la tarda es realitza l'acte més lluït de la festa: *L'Entrà* (hi ha festers que només surten en aquest acte). S'hi formen les comparses en quartes, van amb davantals de pell, pics, pales, serres, etc. Es en aquest acte quan les bandes de música executen les marxes àrabs. Fan el simulacre d'entrar a la població l'exèrcit invasor.

Al vespre, gran retreta de festers; és l'acte on més s'esbargeixen; van amb fanals de paper o tela multicolor. Es una gresca contínua i de caient localista, sobretot per als fadrins que amussen llur fanal als grups de fadrines.

Dia 13. — Sant Hipòlit. Diana com el dia abans. Grandiosa missa a tota orquestra. A la tarda, gran processó, i, al final d'aquesta, quan ha d'entrar

Digitized by Google

la imatge del Patró, es reuneixen tots els festers a la plaça de l'església, i proveïts d'arcabussos la rodegen tota. Al mateix moment d'entrar la Imatge a l'església, per la porta principal, fan dispars de centenars d'arcabussos...

Clou la diada, cap a mitja nit, un atraient castell de focs d'artifici.

Dia 14. — *L'Alardo.* De matinet els festers es reuneixen a les estribacions properes de la serra de Mariola. Comença la guerra de guerrilles: lluita d'astúcia, combats a les portes del poble. Fan el simulacre de pendre-ho fort, i la sang arriba a enardir-se. Els dispars interminables d'arcabussos solen molestar el foraster que ou per primera vegada semblant conjunt. (No serà això, tal volta, imitació del córrer la pólvora dels àrabs?)

A les deu del matí, gran ambaixada entre els parlamentaris moros i cristians; a la fi, no s'entenen i ve l'assalt i presa de la fortalesa cristiana (un castell de fusta que s'aixeca per festes enmig del Pla de les Monges) per l'exèrcit àrab. Els cristians es retiren al Pla de la Font; però, a la tarda, ve una reacció i contraatac de les armes cristianes, les quals reconquisten el castell perdut al matí, i en ell hissen per tot l'any l'estendard del rei Jaume, la creu de la corona aragonesa.

A mitja nit, gran *cordà*, o sia, solta de coets per mitjà d'una corda que va de l'una banda a l'altra de la plaça, lligada a dos balcons enfrontats. Es bonic veure-ho des d'una habitació que estigui protegida per un teixit de filferro. Hom veu els penjolls de coets i admira el valor de la multitud que no tem el perill de les explosions; i també l'atreviment d'agafar els coets caiguts encesos i tirar-se'ls d'un grup de gent a un altre.

MURO.

Agost, 16 i 17. — Muro és un poble industrial i agrícola. Sap fer córrer encertadament el diner. Es localista i de pretensions senyorials. Això ha fet que tingui en abundància vies de comunicació i sigui bastant important a la comarca.

Estiguérem a casa del portentós versaire (diguem-ne poeta) En Jaume Ferrer «Botifarra», natural de Concentaina, el qual fa una quarentena d'anys que és veí de Muro. Es persona de dots poètiques extraordinàries, però no ha sabut aprofitar-les. Ignora la ciència, el seu art dimana del cor. Amant fervorós de les tradicions de la terra, els seus versos es dirigeixen a honorar la santedat cristiana. Avui compta 74 anys d'existència, i la memòria no li és gaire fidel. Resum: un ésser al qual la natura prodigà inspiració; està treballant d'albarder, la vellesa l'encorba i la misèria l'envolta...

Digitized by Google

MILLENA (2.ª vegada)

Agost, 18 i 19. — Bon matí, camí de Millena amb l'intent de recórrer tota la Vall de Seta. Dia esplèndid.

A Millena, els fadrins ens esperaven. Consultàrem el vellet senyor Sellés (89 anys), amb el qual, ajudat per la seva filla Elena, poguérem fer replega de força material folklòric. Aquestes persones es mostraren amables, i com que estàvem a l'endemà de les festes locals (Sant Roc), ens convidaren amb fruites i pastes de variada mena. Visitàrem el senyor Colom, i a casa d'ell es congregà una multitud de paisans. Hi fórem convidats a unes copetes extra i a menjar pastissets. En aquest llogaret han seguit la mateixa conducta de Gorga: ens han auxiliat l'Alcalde i la Mestressa de primera ensenyança.

CANÇÓ DE BRESSOL

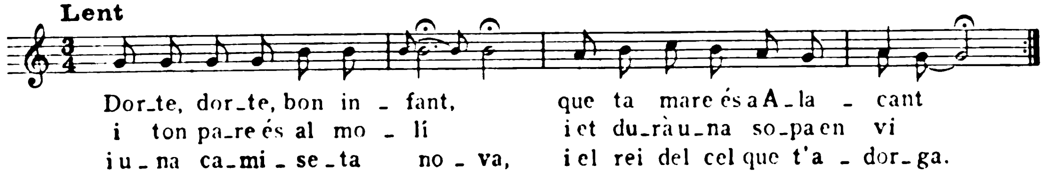

Dor-te, dor-te, bon infant,
que ta mare és a Alacant
i ton pare és al molí
i et durà una sopa en vi
i una camiseta nova,
i el rei del cel que t'adorga.

Cantaire: Dolors Pasqual, de 30 anys. Millena.

CANÇÓ DE BATRE (LA RIBERERA)

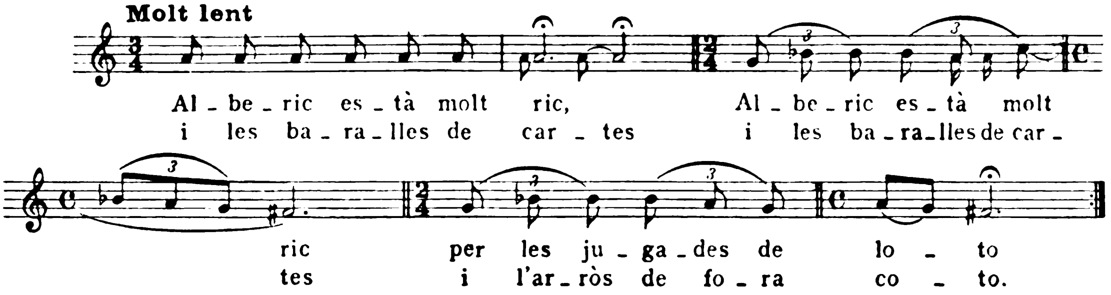

Alberic està molt ric
per les jugades de loto
i les baralles de cartes
i l'arròs de fora coto.

Cantaire: Baptista Dauder, de 50 anys. L'aprengué de jove en les seves anades a la Ribera, a treballar. Millena.

CANÇÓ-*XISTE* [1]

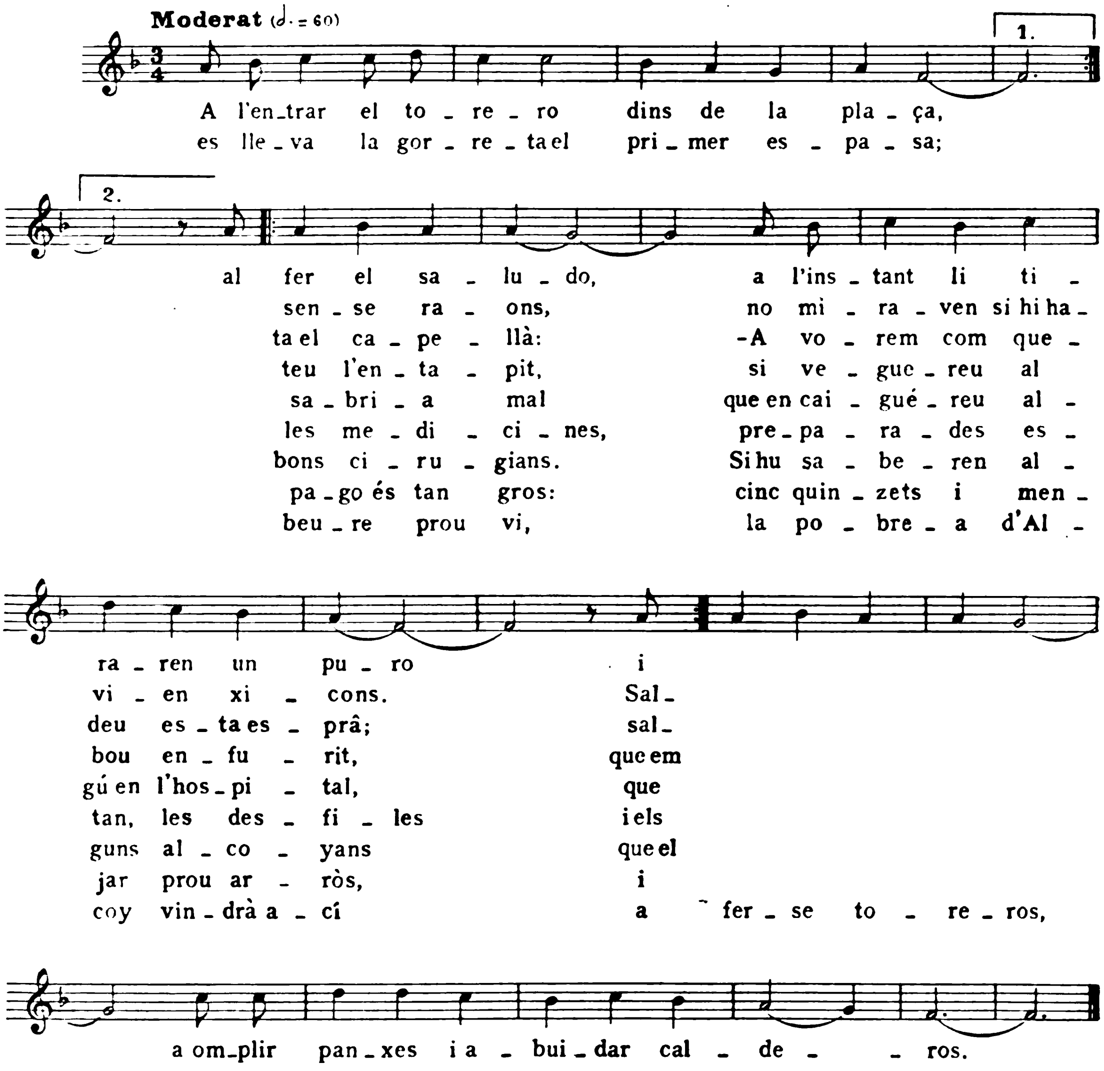

[1] El *xiste* és una composició recent de versaire popular, comentant un fet graciós real o imaginari. Els *xistes* els escampen principalment els cantaires cecs, però també els improvisadors dels pobles amb motiu d'algun esdeveniment popular.

En tot *xiste* hi ha un periode musical que es repeteix o se suprimeix, segons l'extensió de la lletra. Els captaires cecs saben fer amb mestria aquest periode, i lligar-lo amb el final.

Digitized by Google

A l'entrar el *torero*
dins de la plaça,
es lleva la gorreta
el primer espasa ;
al fer el *saludo,*
a l'instant li tiraren un puro,
i sense raons,
no miraven si hi havien xicons.
Salta el capellà :
— A vorem com quedeu esta esprâ.
Salteu l'entapit,
si veguéreu al bou enfurit,
que em sabria mal
que en caiguéreu algú en l'hospital,
que les medicines,
preparades estan les desfiles
i els bons cirugians.
Si ho saberen alguns alcoians
que el pago és tan gros,
cinc quinzets i menjar prou arròs,
i beure prou vi,
la pobrea d'Alcoy vindrà ací
a fer-se *toreros,*
a omplir panxes i a buidar *calderos.*

Cantaire : Joaquim Pasqual i Oriola, de 66 anys, fill de Confrides, veí de molts anys de Millena. Millena.

CANÇÓ DE BATRE

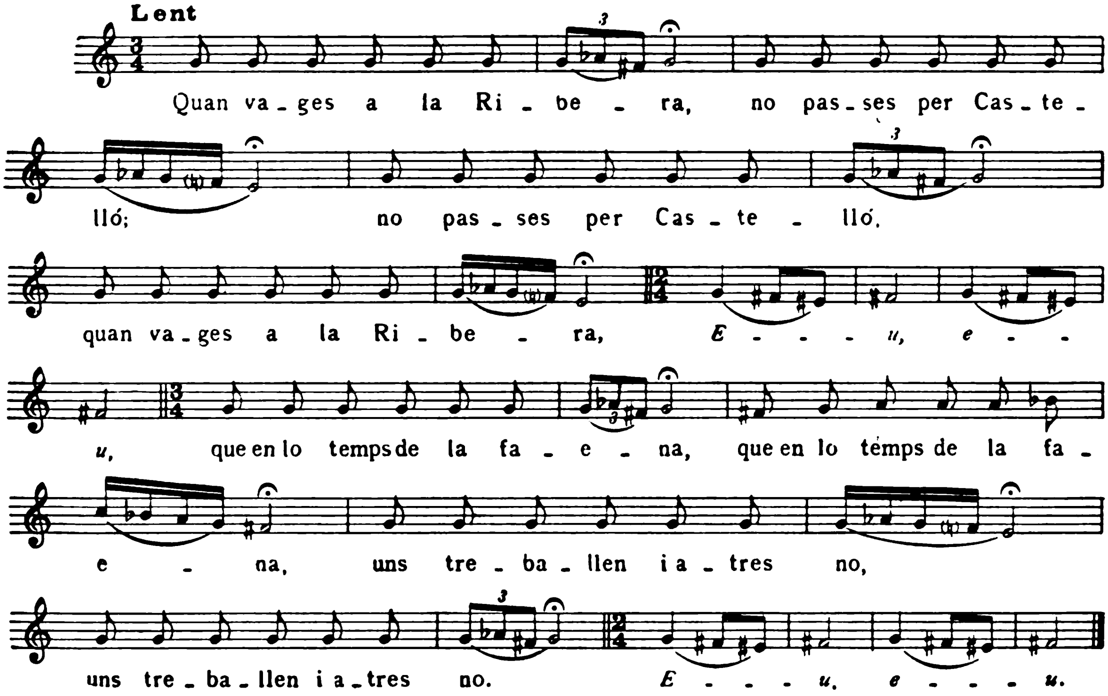

Quan vages a la Ribera,
no passes per Castelló,
que en lo temps de la faena,
uns treballen i atres no.

Cantaire: Josep Sempere, de 32 anys, llaurador. Millena.

Digitized by Google

CORRANDES DE MILLENA

Aquell que vullga saber
de quin color és la pena,
que se lleve la camisa
i s'arrime a la colmena.

Cantaire: R. Nadal.

A cantar en valencià
no se deprèn en l'escola,
que el cor és mestre que ensenya
de l'horta florida solfa.

Entre dos roses daurades,
porta ma amada en son pit
un rat-penat que vol dir-me:
Valencianeta naixquí.

El primer bes que em donares
me va arribar dins del cor;
si els teus llavis repeteixen,
a mi em causaran la mort.

Tan bonica que eres, perla,
tant de novio que has tingut,
forasters i de la terra,
i ningú t'ha conegut!

Cantaire: E. Sellés.

En la Vall de Gallinera
tot ho volien saber:
una lliura de cireres
quants pinyols poden haver.

El meu xic és molt guapet;
sa mare, ¿què li farà?
Una capa ben bonica
pâl dia que es casarà.

Cantaire: F. Anduix.

Ja vullgueren ser els hòmens
com l'arròs en la paella:
cada u es governa a soles,
i tots junts fan bona mescla.

La pa-put en la muntanya
canta i diu la veritat:
quan les cabres faran llana,
les dones faran bondat.

Cantaire: Ll. Sellés.

L'home que partix un misto
i d'un cigarro en fa dos,
haurà patit més que Cristo
i haurà rabiat més que un gos.

Cantaire: R. Mira.

Mira si he corregut terres,
que jo he estat en Sant Martí,
en Sant Boi de Llussanès,
en Almudaina i ací.

Cantaire: R. Nadal.

Milleneta és la glòria,
Gorga és el primer cel,
Quatretonda el purgatori
i Balones és l'infern.

Cantaire: J. Sempere.

Si tinguera un pouet d'aigua
i de plata un poalet,
jo li donaria a beure
al meu novio quan té set.

Cantaire: M. A. Seguí.

Les dones, les acompare
a les peres buixqueroles,
que, si et poses a triar-ne,
te n'ixen molt poques bones.

Tan xicoteta i guapeta,
què farà quan serà gran!
Ella farà caure els hòmens
com els pardalets volant.

Cantaire: J. Pasqual.

Digitized by Google

BALONES

Agost, 19, 20, 21 i 22. — A la tarda del dia 19, férem camí vers Balones. Seguim un corriol de ferradura faldejant la serra d'Almudaina o de Balones. L'airet fresc de la muntanya ens féu respirar a pulmons plens. Quantes voltes ho hem enyorat! A un barranquet trobàrem la Font de la Hueta, que ens refrescà salvadorament, ja que la calor es feia insuportable. La verdor del fons contrastava amb els terrenys pelats i granítics. Lloc deliciós per a fer berenars i esbarjos estivals.

Al mig d'un bosc trobàrem una creu de terme: talment un roser florit. A la creu, hom troba aquesta llegenda esculpida: «Ex-vot de Mossèn Xoxim Martí i Gadea, Prevere, fill d'ací i Rector de Mislata. Any 1916». Ens presentàrem a casa dels nebots del prevere Martí. Refullejàrem algunes de les obres seves, i no podem més que afirmar que, amant fervorós de la terra valenciana, tots els seus treballs han estat per a emancipar-la culturalment. Té recopilat quantiós material folklòric en els seus treballs. Ha publicat diversos llibres sobre folklore valencià, els quals creiem que serien útils a l'Obra del Cançoner Popular. Ha glossat la cançó popular i ha enaltit la terra que el veié néixer. De segur que fou inspirat per la mateixa fada que inspirà Mistral.

Aquest paradís encantat, conegut en el món dels geògrafs amb el nom de la Vall de Seta, ha trobat el seu cantor. Aquest fou En Xoxim Martí i Gadea (1837 - 1920).

Restem força agraïts a Don Joaquim Llopis, rector actual de Balones, l'entusiasme i amabilitat del qual ens féu perllongar la nostra estada al poblet.

CANÇÓ DE BRESSOL

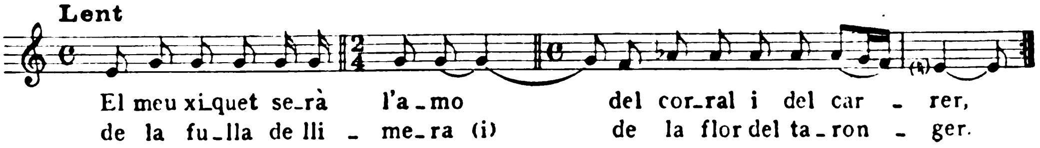

El meu xiquet serà l'amo
del corral i del carrer,
de la fulla de llimera
(i) de la flor del taronger.

Cantaire: Tàrsila Llopis i Vidal, de 36 anys. Balones.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

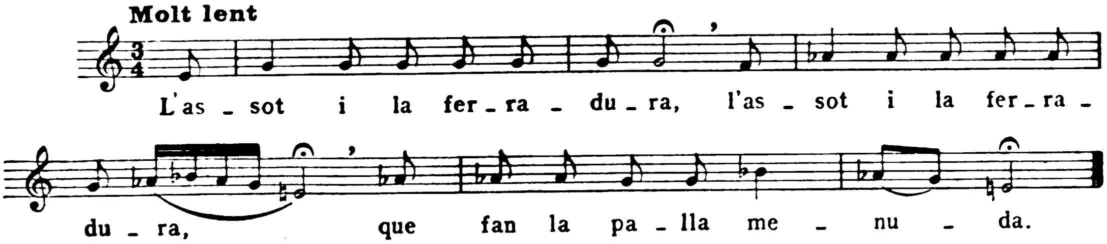

L'assot i la ferradura
que fan la palla menuda.
Ai, la pobreta!... (Crit).

Cantaire : Mossèn Joaquim Llopis i Vidal, de 46 anys, rector, fill d'Alcúdia de Crespins, on aprengué la cançó. Balones.

ALBAES[1]

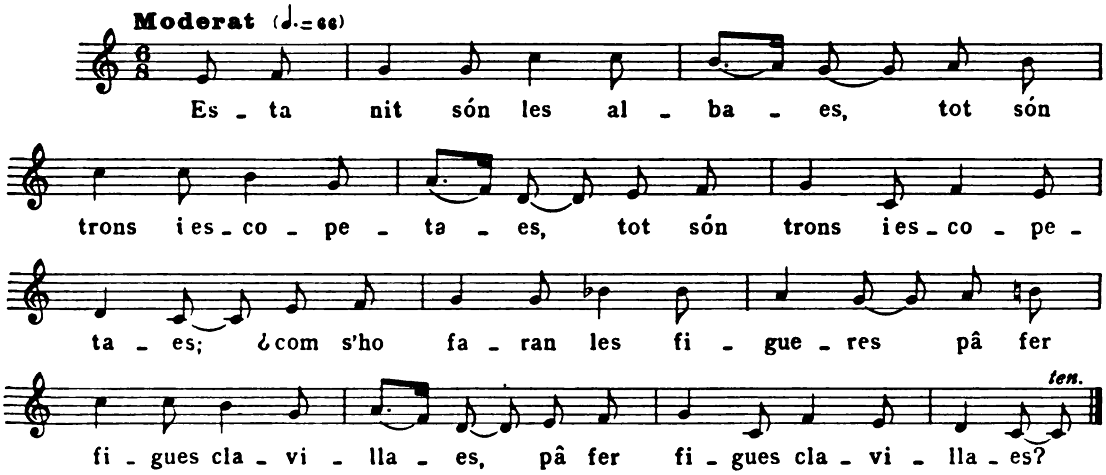

Esta nit són les albaes,
tot són trons i escopetaes;
¿com s'ho faran les figueres
pà fer figues clavillaes?

Cantaire : Vid. cançó anterior.

[1] Les *albaes* són populars a la comarca central valenciana ; ara, que, degut al moviment emigratori del proletariat de les comarques alacantines a la Ribera durant el període de la sega de l'arròs, ve el prolongament del cançoner íntim del valencià central a les comarques apartades d'Alacant. Desconeixem l'origen i el motiu. Ho hem oït cantar durant els esbarjos populars, generalment per dues persones de timbre de veu divers. Les corrandes populars que solen cantar-se en *albaes*, són aquelles en què els dos versos darrers formen contrast o aclaració amb els primers.

Digitized by Google

CANÇÓ COMPOSTA:

FESTEIG – SOTA EL PONT DE LIÓ

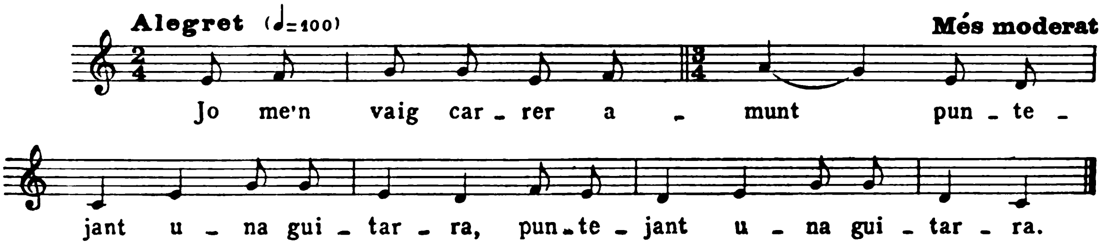

Jo me'n vaig carrer amunt
puntejant una guitarra
i me la veig al balcó,
solita se pentinava.
I ella em diu si vullc pujar,
jo li dic: — Pujar voldria. —
Per a ella es trau un banc,
i per a mi, una cadira;
per a ella es trau pa blanc,
per a mi, coqueta fina.

Passaren tres fadrinets,
tres de l'horta de Gandia.
Passa i diu el de la vora:
— Que xica tan rebonica! —
Passa i diu el que va en mig:
— En ella me casaria! —
Passa i diu el del recó:
— Jo a son pare li ho diria. —
Son pare estava sentint-ho,
la baveta li caïa.

Cantaire: Joan Moltó, de 29 anys, llaurador. Balones.

EL REI MARINER

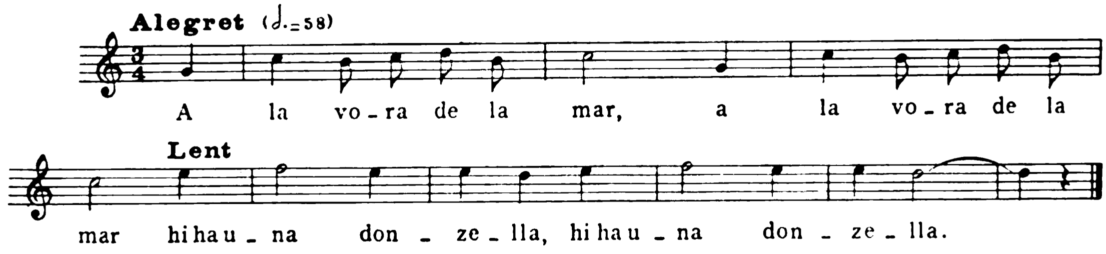

A la vora de la mar
hi ha una donzella
que està bordant un vestit
per a la reina.
Quan està a mitjan bordar,
li falta seda.

Passava un marineret:
— Qui en compra seda?
De molts colorets en duc:
blanca i vermella!
— Jo vermelleta la vullc,
que el cor alegra.

Digitized by Google

De tres germanes que tinc,
jo, la més bella:
la una, en sabates d'or;
l'atra, de seda;
i jo, pobreta de mi,
espardenyeta;
la una és casâ en el rei,
l'atra festeja,
i jo, pobreta de mi,
marinereta.

Cantaire: Maria Moltó, de 30 anys. Balones.

NADALA

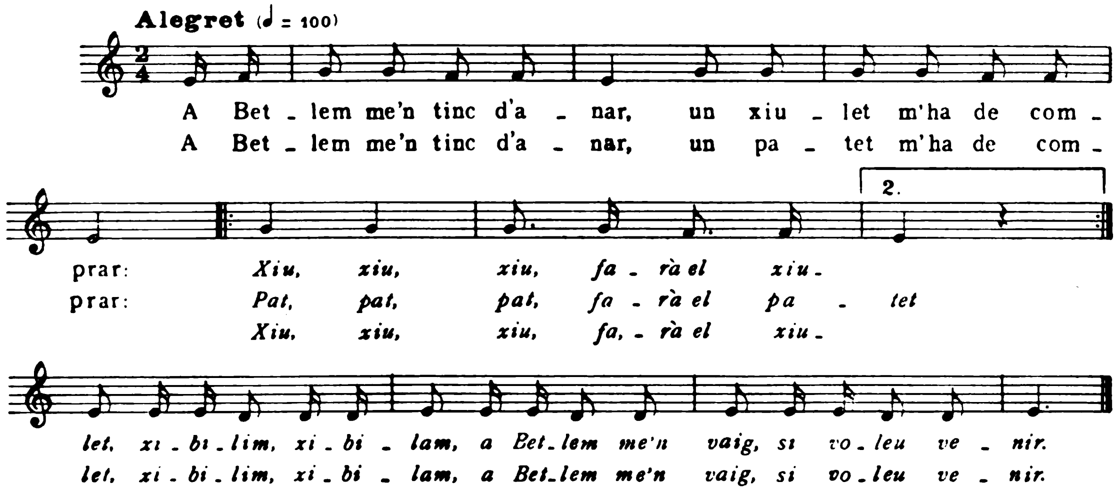

A Betlem me'n tinc d'anar,
un xiulet m'ha de comprar:
Xiu, xiu, xiu, farà el xiulet,
xibilim, xibilam,
a Betlem me'n vaig, si voleu venir.

A Betlem me'n tinc d'anar,
un patet m'ha de comprar:
Pat, pat, pat, farà el patet,
xiu, xiu, xiu, farà el xiulet,
xibilim, xibilam,
a Betlem me'n vaig, si voleu venir.

A Betlem me'n tinc d'anar,
un pollastre ha de comprar:
quic, quic, quic, fa el pollastret,
pat, pat, pat, farà el patet,
. . . .

A Betlem me'n tinc d'anar,
un borrego ha de comprar:
be, be, be, fa el borreguet,
quic, quic, quic, fa el pollastret,
. . . .

A Betlem me'n tinc d'anar,
un gatet m'ha de comprar:
meu, meu, meu, farà el gatet,
be, be, be, fa el borreguet,
quic, quic, quic, fa el pollastret,
pat, pat, pat, farà el patet,
xiu, xiu, xiu, farà el xiulet,
xibilim, xibilam,
a Betlem me'n vaig, si voleu venir.

Cançó interminable.

Cantaire: Manuel Moltó, de 68 anys, llaurador. Balones.

Digitized by Google

FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT

— Mare, vaja-se'n a missa.
Telerè, telerè, telerà,
mare, vaja-se'n a missa,
que jo li faré el dinar. —
Sa mare, per contentar-la,
a missa se'n va anar.
Sa mare, quan ix de missa,
ja no se la va encontrar,
i pregunta a les veïnes
si se l'han vista passar.
Les veïnes li contesten:
— En un soldat ha passat. —
I sa mare arranca a córrer
i encara la va alcançar;
li va donar una tunda
per poder-se'n recordar.

Cantaires: Maria i Antònia Ferri, de 27 i 33 anys. Balones.

CANÇÓ DE BATRE

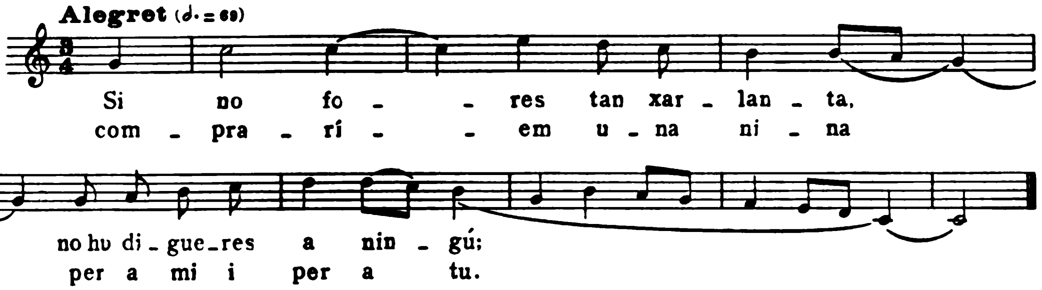

Si no fores tan xarlanta,
no ho digueres a ningú;
compraríem una nina
per a mi i per a tu.

Cantaires: Vid. cançó anterior.

CANÇÓ DE BATRE

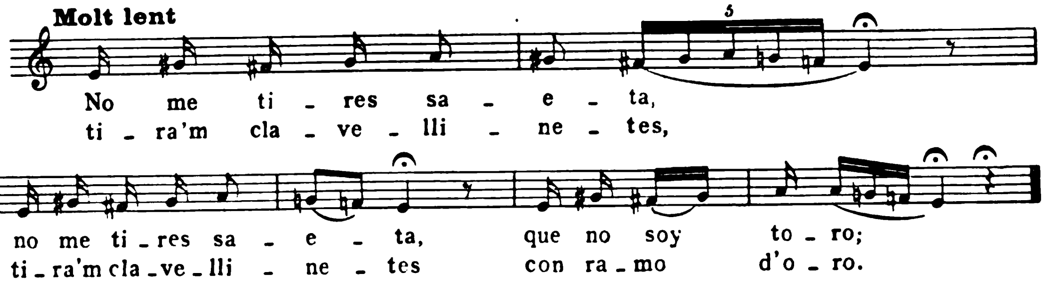

No me tires saeta,
que no *soy toro;*
tira'm clavellinetes
con ramo d'*oro*.

Cantaire: Pasqual Ferrandis, de 42 anys, llaurador. Balones.

Digitized by Google

CORRANDES DE BALONES

Ahi els envie un fardo,
un boix, un piulo, un morell,
un coll-verd, un bregat pardo,
una garça i un fumarell.

El que festege una lletja
que busque la casa gran,
que, si la té xicoteta,
sempre la tindrà al davant.

Ma mare no vol que em case,
perquè el novio és baixotet,
i jo li dic que la casa
no cau pel pilar baixet.

QUATRETONDETA

Agost, 22, 23 i 24. — El dia 22, a mitja tarda, ens encaminàrem vers Quatretondeta. El camí de ferradura feia baixada. El vent batia els pinets i alzines; bufava d'aquella manera guerrera que molesta. L'airet ens venia de front; alguns corbs dominaven l'espai, i observant mon germà Joaquim que uns núvols tempestuosos invadien la comarca pel Llevant, exclamà:

Estem en la Vall de Seta
i els núvols ja estan ahí:
'nem-se'n a Quatretondeta,
no mos pille l'aigua ací.

Descansàrem breus moments a un molí fariner que es troba a la vora del camí, dins la fondària de la Vall de Seta, a l'ombreig d'unes ribes argilenques per on passa el riu o rierol de Quatretonda (després dit de Gorga). De la porta estant, la vista era atractívola: altes ribes perilloses, canyars rierencs, oms, xops, vímens i *caidos,* etc. Gallines i pollets volten per l'avant-entrada. Uns pagerols descansen somnolentament sota d'un anoguer. La pau externa de la terra sembla envoltar aquest molí.

Continuant el camí vé una costera empinada, pesada per a les cavalleries. S'hi divisen unes cases de Quatretondeta, les quals donen al vianant la sensació d'ésser una vila xicoteta; resulta, però, que el turonet on està el poble s'estén a la part oposada, i tot plegat forma quelcom d'harmònic als mateixos peus dels altius penyals de Serrella.

Digitized by Google

La serralada de Serrella presenta un aspecte grandiós i monumental. L'acció erosiva de l'aigua ha anat ferint-la, i tots els materials febles han estat transportats mecànicament al fons de les valls. Gran nombre de penyes i penyetes s'han entossudit, i vigilen de temps ha les evolucions encertades i errades de la nostra història. Que interessant seria de poder-les consultar sobre allò que han vist des dels seus fogars petris! Que dolorós posar al descobert les entranyes hercúlies dels penyals inhospitalaris! Potser hom descobriria les petjades sacrílegues dels primers violadors de la muntanya...

Oh, Serrella! uns moments de la nostra vida hem tingut la joia d'admirar-te d'aprop! Perdona'ns: no és gent guerrera la que et parla, proveïda de pics i pales, sinó dos fillets de la teva germana Mariola que volen saber quina és la teva cançó predilecta! Fem via, caminem! la deixem en pau eterna, a canvi que seguisca guardant nostre tresor racial i nacional, tal com ho ha fet fins ara!...

En aquest poblet, com en tots els que hem visitat, encara hi ha la prestació voluntària i personal per a fer les obres del municipi o d'interès a la localitat.

Tots els pregons, ordres, crits dels venedors ambulants, etc., tota manifestació verbal popular encara es fa en la llengua del poble. Exemple: Bàndol o pregó oït a Quatretondeta:

« Per orde del senyor Retor es fa saber als veïns que s'ha d'eixir demà a les dos del matí en cavalleries cap a Castells de Castells a buscar saquets d'algeps per a les obres de la iglésia ».

Una tarda fórem invitats pel senyor Rector i prohoms locals a anar a uns camps pròxims a menjar préssecs. Que en feia de temps que no havíem el plaer de saborejar la dolcesa d'aquesta fruita a la mateixa ombra del presseguer! Quines colors més ben ajustades hi mostraven els préssecs en plenitud de vida! Quin treball més perfecte de la natura era el que teníem davant! Tot hi és sublim en aquesta Vall de Seta.

Havem estat ben acollits per quasi tota la població. Cada persona consultada ha aportat allò que ha recordat bonament. No havem trobat pas cap captaire cec ni cantaire excepcional. Als vespres, els fadrins acostumen a sortir en rondalla, i se serveixen d'instrumental de corda.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

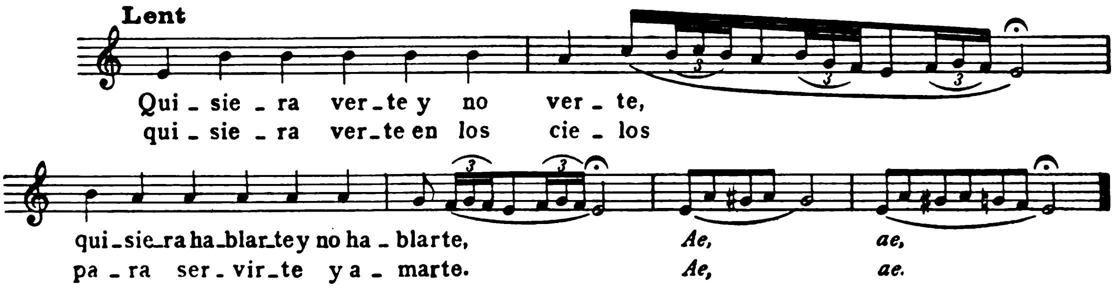

Quisiera verte y no verte,
quisiera hablarte y no hablarte,
quisiera verte en los cielos
para servirte y amarte.

Cantaire: Josep Pérez i Gil, de 20 anys, llaurador. L'aprengué dels companys de treball. Quatretondeta.

CANÇÓ DE BATRE

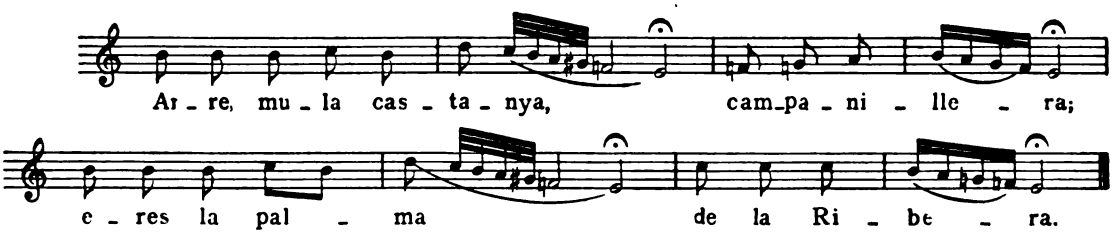

Arre, mula castanya,
campanillera;
eres la palma
de la Ribera.

Cantaire: Josep Pérez, de 58 anys, llaurador. Quatretondeta.

CANÇÓ DE BATRE

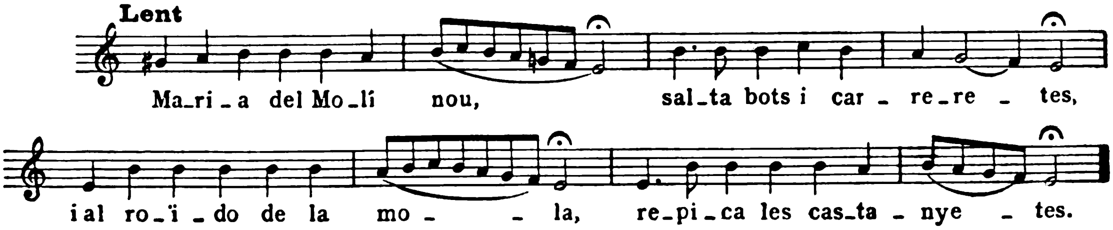

Maria del Molí nou,
salta bots i carreretes,
i al roïdo de la mola,
repica les castanyetes.

Cantaire: Vicent Alòs, de 27 anys, llaurador. Quatretondeta.

FILLA FUGITIVA

Una mare té una filla,
Ai, telerè, telerà,
una mare té una filla,
la té molt mal criâ.
— Mare, vaja-se'n a missa,
jo li faré el dinar. —
Sa mare, per contentar-la,
a missa se'n va anar.
Sa mare ja ix de missa,
ja no se la va encontrar.
Pregunta a les veïnes
si l'han vista passar.
Les veïnes li contesten:
— Per ací ha passat.
Si vostè arrancara a córrer,
encara l'escançarà. —
Sa mare arranca a córrer,
i encara la va escançar.
— Filla meua, toca a casa,
el pare no et pegarà.
— Si em pega o no em pega,
a casa no vullc tornar,
que vullc anar a València
a comprar-me una pinta
dels colors que hi haurà. —
El seu pare, en una corda,
va poder-la escançar.
La primera garrotada,
un bracet li va trencar;
la *segunda* garrotada,
mig morta la va deixar;
la tercera garrotada,
morta se la va deixar.
El dia del seu enterro,
sa mare, en la cuineta,
esguerrant-se de plorar;
i son pare, a l'escaleta,
esguerrant-se de plorar.

Cantaires: Maria Gil, Elena Sellés i Conxa Pérez, de 10, 11 i 12 anys respectivament. Quatretondeta.

CORRANDES DE QUATRETONDETA

El corb li diu a la gralla:
— Fes-te arrera, que em mascares. —
I la gralla li contesta:
— Més valdria que callares. —

València, per ser València,
només pensa en divertir-se:
la terra que s'abandona,
les llavors solen morir-se.

Fageca

Agost, 25. — De matinet, per camí de ferradura fèiem via vers Fageca. El terreny dels encontorns és de constitució argilenca. Hom veu força de solsides barrancals. L'airet és fresc, quasi fred. El cel amenaçava pluja intensa. Descansàrem al marge d'un estany, dins el barranc de la Font Coberta o de Fageca, al començ de la serreta coneguda amb els noms de Figuera de Rabosa o Morret de Fageca.

Digitized by Google

Ens endinsàrem barranc amunt, entre muntanyes, fins a trobar el poblet de Fageca, el terme del qual dóna a dues valls fluvials. Tot el terreny en aquest indret és montuós.

No podem dir gaire cosa, ja que hem trobat una resistència tenaç en tota persona consultada, i això ens ha disgustat.

Famorca

Agost, 26. — En apuntar el dia, anem camí de Famorca, car no ens trobem a gust a Fageca. Caminem entre les serres de Serrella i Faro. Ens trobem ja dintre la vall fluvial del Jalon, el qual desemboca a Xàvea. Quina meravella ens ofereix el panorama! ¿Per qué no fem cas de ço que tenim a casa nostra? Que és bonic el Llevant vist des de la serra del Faro!

A Famorca, al migdia, hi ha hagut un ball a petició nostra. S'ha dansat l'antiga jota d'aquesta comarca per persones majors de trenta cinc anys. De manera que encara és vivent en les generacions actuals la jota comarcal, la qual és molt bonica i dóna als balladors ocasió per al seu lluïment coreogràfic. Fageca i Famorca són dos poblets germans; l'un, però, és esquerp i malpensat; l'altre és tractable i noble. De Famorca guardarem bon record.

CANÇÓ DE BATRE

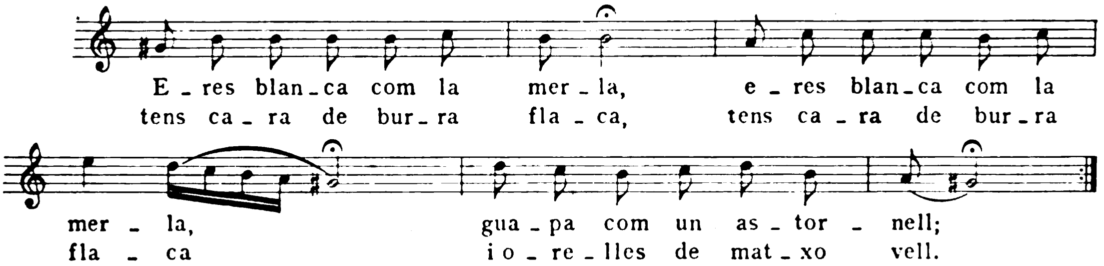

Eres blanca com la merla,
guapa com un astornell;
tens cara de burra flaca
i orelles de matxo vell.

Cantaire: Elvira Massanet, de 32 anys, llauradora. Famorca.

FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT

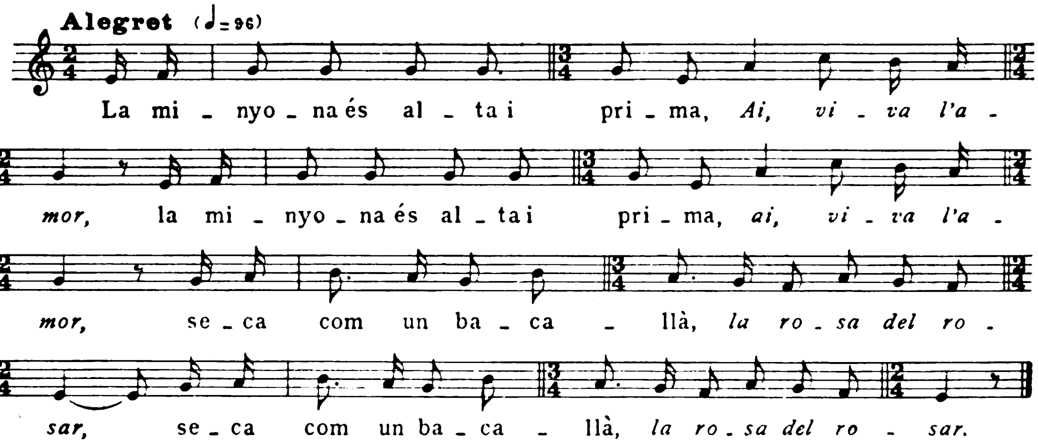

La minyona és alta i prima,
Ai, viva l'amor,
seca com un bacallà,
la rosa del rosar.
— Mare, vaja-se'n a missa,
que jo li faré el dinar. —
I sa mare ve de missa,
ja no se la va encontrar;
i pregunta a les veïnes
si se l'han vista passar.

Les veïnes li contesten:
— Darrera un soldat se'n va. —
I sa mare arranca a córrer,
encara la va alcançar.
— Xica, anemo-ne a casa,
que el pare no et pegarà.
— Que em pegue o que no em pegue,
a casa no vullc tornar. —
I com era tan cabuda,
en un soldat se'n va anar.

Cantaires: Joaquima i Remei Vidal, de 27 i 40 anys respectivament, modistes. Famorca. Cançó popular a tot el Comtat, té aquí aquesta tornada característica.

LA MARE DE DÉU

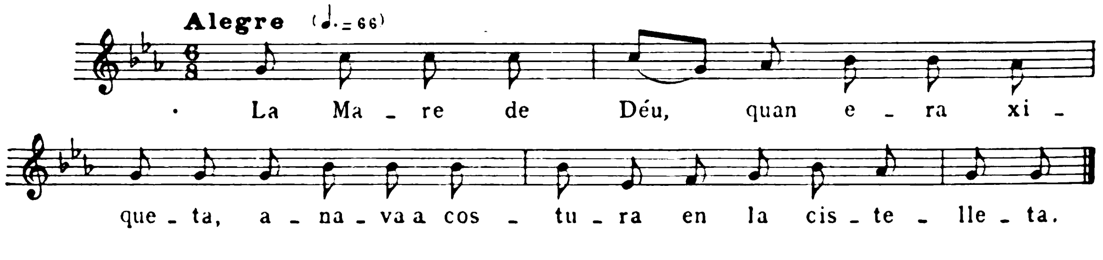

Digitized by Google

La Mare de Déu,
quan era xiqueta,
anava a costura
en la cistelleta.
La mestra li dia
a la Mare de Déu:

— Senyora Maria,
quina randa feu?
— La més bona i fina
que a la terra hi ha.
L'ahuela Santa Anna
que té bona mà.

Cantaire: Josefina Llodrà, de 30 anys. Famorca.

DUBTES DE CASAR-SE

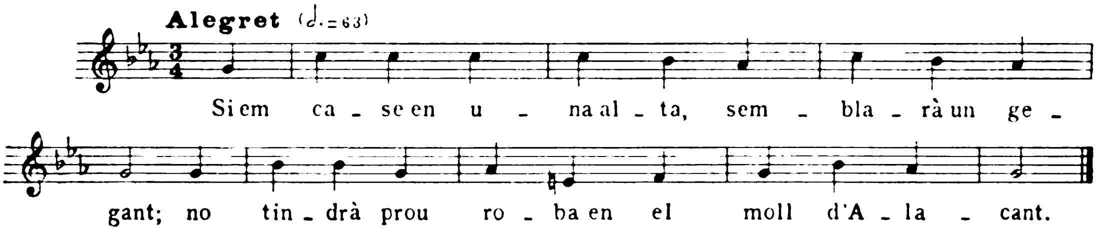

Si em case en una alta,
semblarà un gegant;
no tindrà prou roba
en el moll d'Alacant.
Si em case en beata,
pitjor que pitjor:
de matí a missa
i de vesprà al sermó.

Si em case en criada,
ja sé lo que fan:
d'amagat dels amos
es mengen la carn.
Si això ho fa en els amos,
també ho farà en mi:
més val que no em case
i em quede fadrí.

Cantaire: Júlia Massanet, de 24 anys. Famorca.

CORRANDA DE FAMORCA

Els dimonis dels francesos
a l'aigua li diu de lo;
a la dona, una fam,
i al gavinet, el cotó.

Digitized by Google

Benimasot

Agost, 27, 28 i 29. — Des de la serra del Faro contemplem novament la Vall de Seta. El panorama presenta al fons esquerre l'esplanada d'Alcoy i el Montcabrer, cimal de la Mariola, sobre la serra d'Almudaina. L'aspecte general és corprenedor.

Benimasot és un poblet simpàtic. La gent mostra diligència per a les seves feines agrícoles. Es alegre per part de les fadrines; els fadrins no semblen pertànyer a la mateixa tònica, sinó a una tercera baixa.

Ens presentàrem a una casa en què hi havia un gran nombre de persones, que treballaven tot fent rodona; es dedicaven a *espigolar dacsa* (esgranar panotxes). En aquest poblet hi ha el costum que, quan a un fadrí li surt una espiga vermella, ha de petonejar a la fadrina que li plagui, i vice-versa.

Concentaina (3.ª vegada)

Agost, 30 i 31. — Hom veu a una carretera en construcció, brigades de treballadors que segueixen les petjades de l'enginyer. Automàticament desfan la solidesa de la crosta de terra. Quan se'n cansen, enlairen la testa al cel amb posat de cansament. Que és ingrat el viure en aquestes penoses condicions!

Grup de veïnes que cantaren cançons. Concentaina

Els xius-xius dels ocells són els sons dominants de l'harmonia d'aquests campets. Tot convida a l'optimisme reconstructor d'un nou viure.

Descansem a les vores del riu Serpis. L'aigua fa camí modestament. Somriu cada vegada que uns vianants l'esguarden, i plora si algú passa de llarg.

Digitized by Google

JOC DE XIQUETES

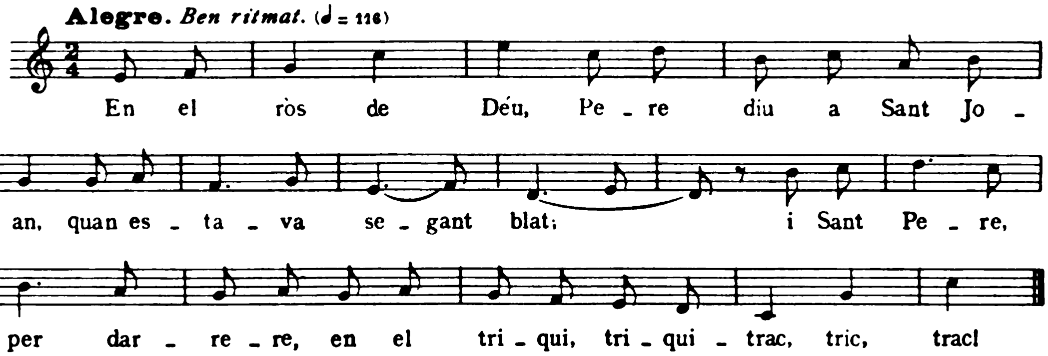

En el ròs de Déu,
Pere diu a Sant Joan,
quan estava segant blat,

i Sant Pere, per darrere,
en el triqui, triquitrac,
tric, trac!

Cada nena s'asseu a terra proveïda d'un roc o pedrot, i al primer temps de cada compàs donen un cop a terra i es passen (durant el temps feble) el roc, les unes a les altres. Encara es juga molt.

Recordat per les germanes Hipólito i Briva. Concentaina.

CANÇÓ DE BATRE

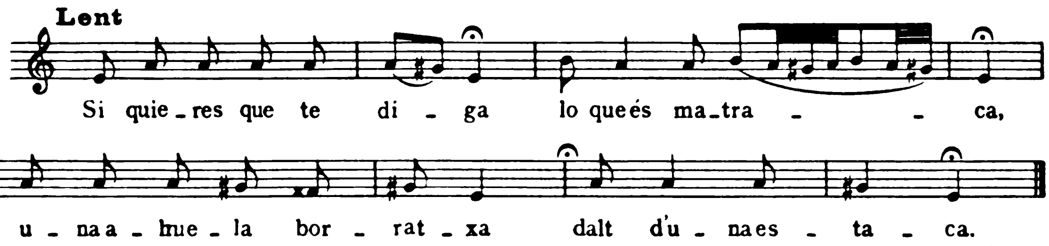

Si quieres que te diga
lo que és matraca,

una ahuela borratxa
dalt d'una estaca.

Cantaire: Joaquim Sansalvador i Torró, de 48 anys, comerciant. Concentaina.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

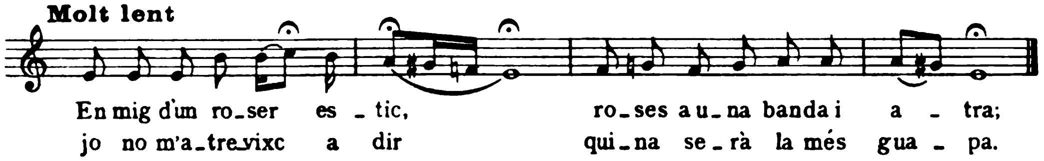

Enmig d'un roser estic,
roses a una banda i atra;
jo no m'atrevixc a dir
quina serà la més guapa.

Cantaire : Francesc Insa, de 22 anys, llaurador. Concentaina.

CANÇÓ DE BRESSOL

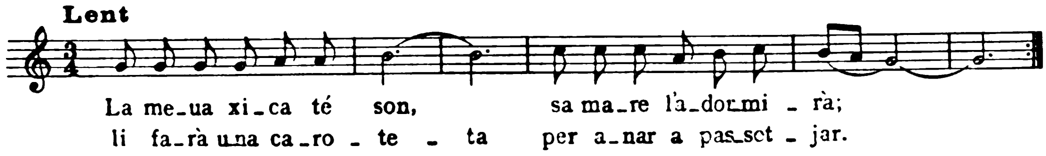

La meua xica té son,
sa mare l'adormirà ;
li farà una caroteta
per anar a passetjar.

Cantaire : Miracle Ferrer, de 70 anys. La cantava als seus fillets. Concentaina.

ALQUERIA D'ASNAR

Setembre, 1. — S'ouen de la muntanya i de les arbredes veïnes els trets dels caçadors. La veda s'ha obert. Pobres ocells! Ahir volàveu lliures, i, avui, escopetejats i ferits de mort, caureu a terra! Enlaireu-vos i fugiu, que demà continuarà la vostra persecució fins a exterminar-vos!

No sé, no entenem el plaer dels caçadors.

L'Alqueria d'Asnar, dita pels àrabs peninsulars o pels seus successors directes Rafol Blanch, sembla un poblet d'artifici, posat per un caprici d'arquitecte al costat d'un molí paperer. Quasi ens atreviríem a dir que és un projecte de guix (mirat de lluny) i no una realitat urbana. Res de les construccions velles ha sobreviscut; ara tot és nou ; no obstant, conserva els seus costums amb tradicional puresa.

I, què direm de les seves dones? La modèstia del vestir ennobleix la gràcia dels rostres rurals...

Digitized by Google

FESTEIG

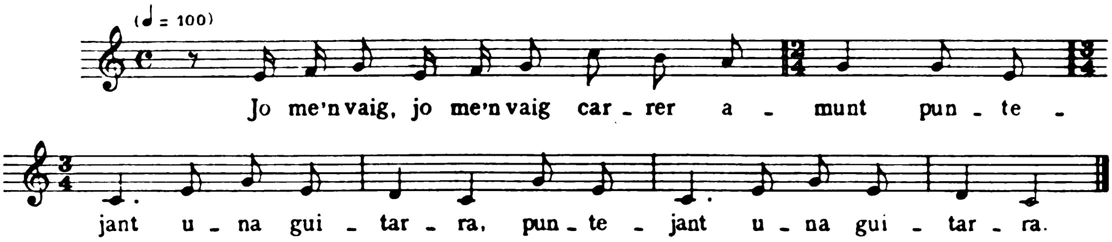

Jo me'n vaig carrer amunt
puntejant una guitarra,
i me la veig al balcó
i a soles es pentinava.
Ella em diu si vullc pujar,
jo li dic: — Pujar voldria. —
Jo me'n puge escala amunt
com si fóra casa mia.
Ella em diu si vullc sopar,
jo li dic: — Sopar volia. —
Per a d'ella es trau bon pa,
per a mi, bona rosquilla;
per a d'ella es trau bon vi,
per a mi, mistela fina.
I al que està a mitjan sopar,
me la veig que s'adormia.
Jo li xafe el seu peuet
per vore es despertaria.
Jo m'alce bon dematí
i me'n vaig a la font viva.
Encontre un xiquet regant
en l'aigua enterbolida.
Jo me'n vaig mê amuntet
per vore si s'aclaria.
Passen dos fadrinets
cap a l'horta de Gandia.

Cantaire: Miracle Sanoguera, de 26 anys, filla d'Alcúdia. Allí aprengué la cançó a la seva infantesa. Alqueria d'Asnar.

CORRANDES D'ALQUERIA D'ASNAR

Ai, mares que teniu filles,
caseu-les en qui els agrada,
i no les fareu patir
en esta vida ni en l'altra.

El que mulla, no trau tros;
el que vel·la, no matina;
el que berena, no sopa,
i al que li donen, no tria.

El meu germà se diu Ximo,
jo li dic sempre Xoxim,
i un cosí de Barcelona,
quan mos escriu, li diu Quim.

Si vols vore coses rares,
vés-te'n al poble d'Oliva
i voràs els llauradors
treballant tots en camisa.

Valenciana fou ma ahuela
i valencians els meus pares,
en València naixquí jo
i en valencià també parle.

Digitized by Google

Benàmer

Setembre, 2 i 3. — El xaf-xaf de la màquina del tren correu de Gandia s'ou des dels marges ombrejats per gran nombre d'anoguers, on nosaltres descansem. Quin contrast! El xaf-xaf no pot canviar de tonalitat perquè les ànimes de carbó que s'estatgen a les màquines totes són materials; ni per excepció no tenen un bri d'esperit...

Als campets de Benàmer, el remoreig de l'aigua transeünt, riallera d'amor incomprès, d'un sequiol que remulla les nostres mans, ens demostra la impotència d'empresonar uns instants l'aigua lliure, la qual refuig i s'escapa pels espais dels nostres dits pertorbadors.

Benàmer, poblet de recreu de la noblesa àrab peninsular, el tingueren en gran estima els mauritans (Ben Hamer). Unes palmeres isolades, donen als voltants l'aspecte d'un bocinet de terra musulmana beneïda pel sol d'Orient.

Fórem atesos amb amabilitat per tot el poble, degut a les amistats que hi té mon germà. La recol·lecció folklòrica ha estat abundant.

CANÇÓ DE BATRE

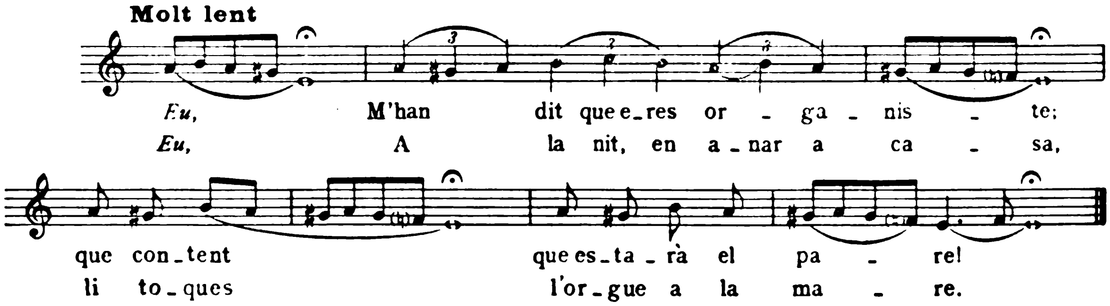

M'han dit que eres organiste,
que content que estarà el pare!

A la nit, en anar a casa,
li toques l'orgue a la mare.

Cantaire: Josep Vallès, de 38 anys, llaurador. Benàmer.

L'HEREU RIERA

Si vas a les danses,
no tingues que ballar,
que a la teva novia
van a combregar.
Pilla la vengala
i corrent se'n va anar.

Digitized by Google

A l'entrar de casa
veu un combregar.
Entra dins del quarto:
— Cecília, com estàs?
— Tu, molt bé, Ribera;
però jo, molt mal.
No plores, Ribera,
que no tens de plorar,
que tinc tres germanes
i encâ et pots casar.
— Tingues tres germanes
o tingues tres germans,
en tu, Cecilieta,
em volia casar.
— Tot quant em donares,
en la còmoda està:
sortija i *penientes,*
agulla i collar. —
Hasta el cementiri
la vaig acompanyar.
La deixen en terra,
jo la vaig besar.

Cantaire: Rafel Banyó, de 32 anys, llaurador. Aprengué la cançó a Muro, d'on és fill. Benàmer.

CORRANDES DE BENÀMER

Amor que s'encén de prompte,
prompte se sol apagar;
és més duradora flama
el que va llavorejant.

Dels pobles del Marquesat
que parlen més mallorquí,
és Pedreguer, sense dubte,
com tots saben per allí.

Els valencians són deixats,
i prou descuidats en tot,
perquè tenen massa pa
i què menjar a muntó.

El ser pobre no és baixea,
la baixea és fer pecats;
el pobre que és virtuós
és més ric que els potentats.

Les xiques que són honrades,
ho demostren de molts modos,
i per això les respecten
lo mateix cristians que moros.

La Mare de Déu plorava
baix la sombreta d'un pi;
Sant Josep l'aconsolava
en floretes de jasmí.

CONCENTAINA (4.ª vegada)

Setembre, del 4 al 22. — Sota l'ombreig d'uns oms benefactors descansàrem breus moments, al marge de la carretera. Els ocells ens donaven joiosament el bon dia; els més refiats, saltironaven per les branquetes properes i somreien de nostra actitud germanívola, quan ells, bregats en la vida, havien afrontat tantes vegades els perills dels paranys humans. De segur que entre ells es dirien: «Aquests pas-

Digitized by Google

savolants van desarmats, caminen com la gent de pau, caminen com els nostres amics: però, per si acàs la vista ens enganya, no baixem de les branquetes, no sigui cosa que intentin posar preu al dret sagrat de la nostra llibertat. Ja veureu, companys d'ocellada, deixem en pau eterna al regne hominal, i preocupem-nos de la nostra independència alada per l'espai il·limitat. Fem-ho així, germans ocells, marxem d'una volada. Adéu, humans tots! »

Francesc Insa i Insa « Paco el cego ». Concentaina

Visitàrem el cantaire popular En Francesc Insa i Insa « Paco el cego » o « Passamaner », cançonaire i guitarrista, cec de naixença, de 40 anys d'edat, fill i veí de Concentaina. Ens enteràrem que no sortia de casa, i anàrem a veure'l; però ens trobàrem davant un cas extraordinari d'obesitat (vegeu sa fotografia). Es un veritable fenomen: pesa catorze roves valencianes. Fent molts esforços, executà algunes peces a la guitarra, i ens féu mercè de dir-nos moltes coses d'interès.

Les filadores. Dalt les grans torres, sota teulada, del palau feudal que pertany avui als ducs de Medinaceli, hi ha establerta una modesta indústria local. Dones encorbades pels llargs anys de treball pesat, i fadrines esveltes i rialleres, conviuen les prolongades hores fent feina no remuneradora; sempre fent el mateix: filant cordill; però la monotonia la saben contrarestar amb això que dimana del cor: la joia preuada de la satisfacció íntima. Sempre en activitat: filant, menant, brunyint; però, ensems, sempre cantant. Fan ús senzillament de ço que la natura els dóna al néixer.

Sovintejàrem les visites, i no aconseguírem esgotar llur tresor cançonístic. Quin contrast, la pesadesa del treball inacabable i pagat mesquinament, amb llur esperit enlairat, popularment, a les regions d'eterna resignació! Aqueixa resignació quelcom fatal que domina i subjuga les masses populars.

Digitized by Google

Les filadores quedaren força agraïdes i contentes pel sol fet d'escriure unes lletres a diversos parents i coneguts que sofreixen en terres del Marroc els vaivens de la cruenta guerra del Rif.

Entre les filadores que més es distingiren, hi ha les següents: Na Francisca Insa i Barratxina; Na Consol Nadal i Llorens, Na Consol Domínguez, Na Rafela Llorens i Na Simforosa Reig.

Un dia, cap al tard, aconseguírem que ens ballessin seguidilles, ball que es podria fer reviure, perquè, a més de les velles, hi havia alguna jovençana. Ho fan bé.

Tenim d'agrair a aquestes filadores senzilles l'haver aportat quantiós material folklòric, sens dubte un reflex lluminós del tresor cançonístic de Concentaina.

Simforosa Reig i Sellés. Concentaina

Francisca Insa i Barratxina. Concentaina

Tinguérem vàries converses amb En Claudi López « Peris », afamat ballador local i organitzador de festes, el qual recorda al detall les cançons de la seva infància. Ens ha tramès cançons de gran vàlua musical. Es un cas únic de prestació voluntària i ensems entusiasta. « Peris », a les seves hores de treball, escrivia el primer vers de la cançó que li venia a la memòria, i després ens les trametia. Ens ha fet omplir moltes quartilles. Ens ha plagut força el seu comportament.

Indicàrem el nostre treball i missió a

Digitized by Google

En Francesc Pastor «Quico el frare», el qual accedí als nostres propòsits. El «Tio Quico» és guitarrista i un dels tabaleters més anomenats a la comarca del Comtat. Son pare ja ho fou, i procurà que son fill fos destre manejant els boixos. Aprengué de son pare tocades d'interès folklòric, i ens digué melodies de xirimita o dolçaina, de gran valor.

Francesc Pastor «Quico el frare». Concentaina

Tot el que ha recordat dels seus companys dolçainers, ens ho ha dit. Aquests foren fills de Callosa d'En Sarrià, Benasau, Penàguila, Concentaina i Castelló de les Gerres.

Sembla que les generacions actuals no es preocupen de guardar el ric tresor dels nostres avantpassats. Es un fet que abans, a la nostra infància, la gent reia més i era més senzilla que no pas ara. Cantava ses alegries i tristors amb el cor a la mà. I ara, què fan? Doncs, fruit de les grans fàbriques de calçat de Concentaina i de les diverses fabricacions alcoianes (papers, teixits, maquinària), ha estat la materialització de les multituds, estigmatitzant-les amb aquests mots: treball, menjar, dormir!

La calor s'ha deixat sentir, puix s'ha entrelligat l'istiu amb l'istiuet de Sant Miquel. No ha volgut abandonar sense brega la fruïció de la vida que ha tingut

Digitized by Google

varis mesos. Algun ruixat breu ha remullat els secans.

Les esveltes *socarraes* amb la mantel·la sacra passaven de llarg pel costat nostre. Eren moments d'un viure que fou i que encara és. No sé per què, aimem ço que són rebrotets immortals de la nostra terra.

Refermats a una paret rústega (els fonaments i la major part de la qual són de les antigues muralles àrabs), conversàrem una estona amb unes velletes. Ens deien: — Què diantres sou? Si no fos

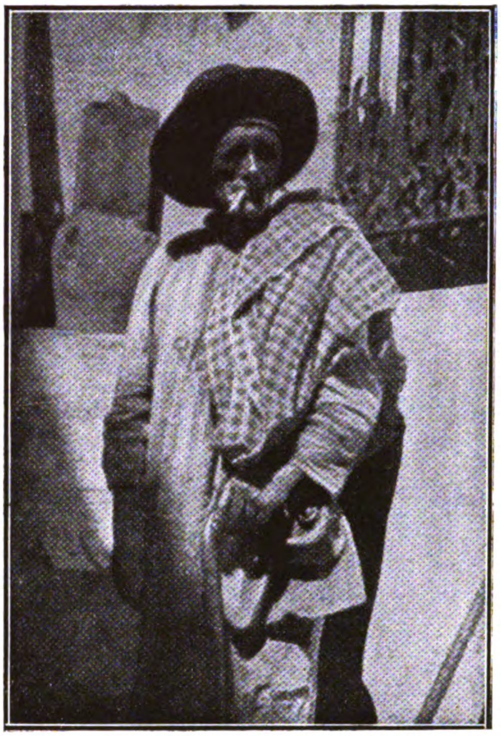

« L'Andreu ». Captaire popular. Concentaina

Emili Palací «Moreno», de 48 anys, sabater. Concentaina

perquè us coneixem, dubtaríem de les vostres paraules. Voleu desentranyar ço que l'oblit ha soterrat? Cau de son as que no ho aconseguireu! Si ho haguéssiu dit fa cosa de quinze o vint anys! — Llavors... és veritat; la memòria fuig massa prompte del món dels vius. Es llàstima que aquesta sigui una deessa desagraïda la major part de les vegades!

Colles de transeünts marxaven riallerament. Les dones anaven sobre someres. Eren *socarraes* que caminaven vers una masia a passar tres o quatre dies d'esbarjo. Amb quins desigs haurà estat esperada aquesta festeta interamical!

Digitized by Google

Quants diumenges s'hauran anat a posar la *ratlla*... Divertiu-vos, gent de la nostra terra; s'obre l'eco de les vostres rialles quan estan enternides pels cants sagrats de la raça.

L'HEREU RIERA

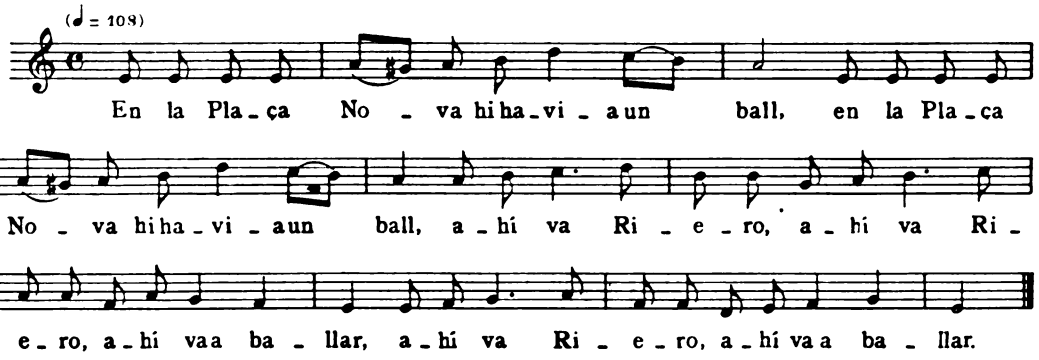

En la Plaça Nova
hi havia un ball,
ahí va Riero,
ahí va a ballar.
— Riero, no balles,
que no pots ballar,
que a la teua nòvia
van a combregar. —
Pilla la vengala
i el sombrero en la mà:
— Dispensen, senyores,
que no puc ballar,
que a la meua nòvia
van a combregar. —
A l'entrar del poble
veu el combregar.
S'arrima a l'acera
per vore a on va.
Entra a câ Cecília:
— Cecília, com estàs?
— Per a tu, molt bé;
per a mi, molt mal. —

Es gira de cul
i es posa a plorar.
— No plores, Riero,
que no pots plorar:
tinc una germana
que encâ et pots casar.
— Jo no vull germanes
ni tampoc germans,
que vullc a Cecília,
i m'ha de casar.
— Lo que em regalaes,
en la còmoda està:
penientes i agulla,
sortija i collar.
— Jo no vull *penientes*
ni sortija i collar,
que vullc a Cecília
i m'ha de casar. —
Hasta el camposanto
la va acompanyar;
la deixen en terra
i la va besar.

Digitized by Google

— Adiós, Cecília,
ramellet d'assar!
En tu que em casava
ja no em puc casar. —
Un grapat de terra
ell li va tirar.
— Adiós, Cecília,
ramellet d'assar. —

Cantaire: Consol Domínguez, de 18 anys, filadora. La sap de la seva infància. Es molt popular al Comtat. Concentaina.

A LA PLAÇA FAN BALLADES

— Olivero, Olivero,
a la plaça tinc d'anar.
— Margaliteta, no vages,
que ton pare et pegarà.
— Tant si em pega com no em pega,
a la plaça tinc d'anar. —
Son pare ja aplega a casa:
— Margaliteta a on està?
— A la plaça se n'ha anat. —
Son pare pilla una corda
i un garrot a cada mà.
A la primer' garrotada,
un bracet li va trencar;
a la segon' garrotada,
mig morta la va deixar;
a la tercer' garrotada,
la va acabar de matar.
El dia del seu enterro
a son pare el van penjar.
Sa mare estava a la cuina
esguerrant-se de plorar.

Cantaire: Miracle Sansalvador i Cortès, de 16 anys, sastressa. Es popularíssima aquesta cançó. Concentaina.

CANÇÓ DE BRESSOL

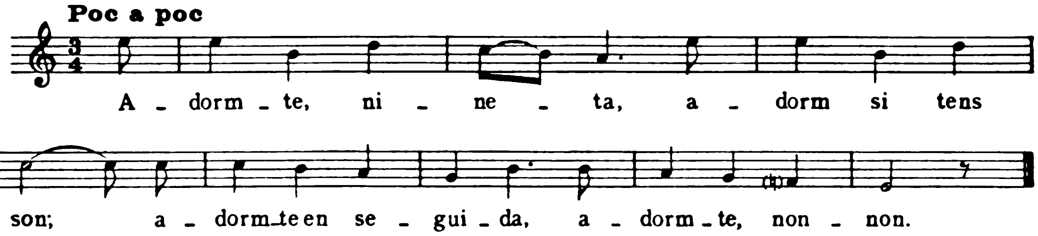

Adorm-te, nineta,
adorm si tens son;
adorm-te enseguida,
adorm-te, non-non.
— Mareta, mareta,
jo quant he plorat
en una nineta
que em vaes comprar;
jo quan l'engronsava,
aixina li dia:
— Adorm-te, nineta;
adorm-te enseguida. —

Cantaire: Rafela Llorens, de 55 anys. La sap de quan era nena. Concentaina.

Digitized by Google

FESTEIG

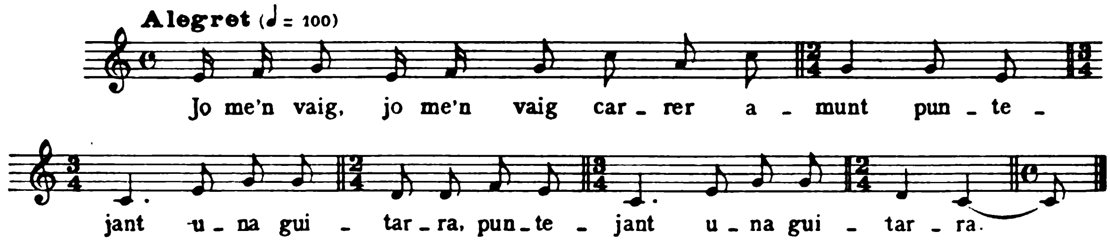

Jo me'n vaig carrer amunt
puntejant una guitarra,
jo me la veig al balcó,
i a soles es pentinava.
Ella em diu si vullc pujar;
jo li dic: — Pujar voldria. —
Per a d'ella es trau un banc,
per a mi, millor cadira.
Ella em diu si vullc menjar;
jo li dic: — Menjar voldria. —
Per a d'ella es trau bon vi,
per a mi, mistela fina.
. . . .

Cantaire: Claudi López «Peris», de 53 anys, carnicer. Concentaina.

CANÇÓ DE BRESSOL

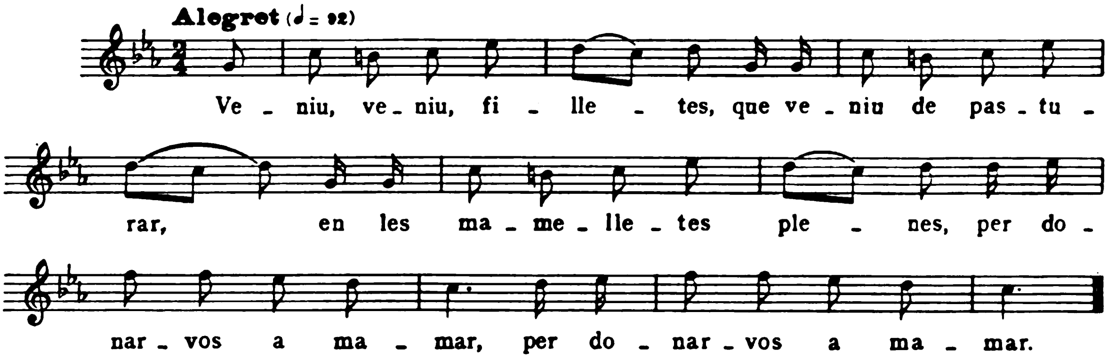

Veniu, veniu, fillete*s*,
que veniu de pasturar,
en les mamelletes plenes,
per donar-vos a mamar.

Cantaire: Miracle Insa i Barratxina, de 38 anys, ventallera. Concentaina.

Digitized by Google

Miracle Insa i Barratxina, de 38 anys, ventallera.
Dreta del gravat: una veïna del raval. Concentaina

TESTAMENT D'AMÈLIA

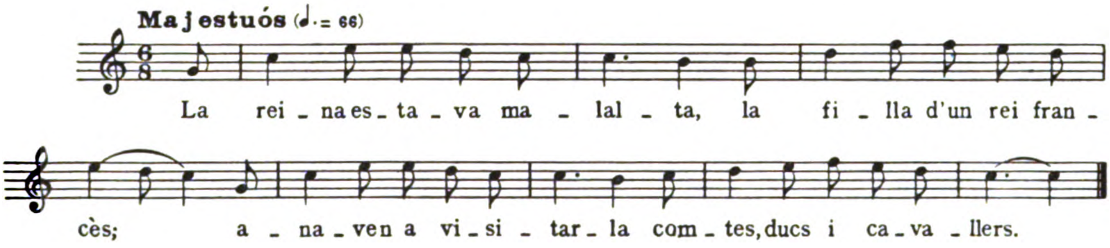

La reina estava malalta,
la filla d'un rei francès;
anaven a visitar-la
comtes, ducs i cavallers.
En això, va entrar sa mare,
com una que no sap res:
— Filla, de la meua filla,
quin és el mal que tu tens?
— Mare, de la meua mare,
el meu mal vós el sabeu:
m'hau donat ou en melsini,
no vos pot perdonar Déu!
— Filla, de la meua filla,
a mi, què és lo que em deixeu?
— Mare, de la meua mare,
el *palacio* no es res meu.
Nou castells que tinc en França,
els nou tinc per compte meu:
tres en deixe pâls pobrets,
pobrets, per l'amor de Déu;

Digitized by Google

i tres li'n deixe a Don Carlos,
Don Carlos que es germà meu,
i tres en deixe a l'altar
per a llumenar a Déu.

— Filla, de la meua filla,
a mi, què és lo que em deixeu?
— Mare, de la meua mare,
un dogal pâ que us pengeu. —

Cantaire: Josepa Sansalvador i Torró, de 52 anys. L'aprengué de la seva mare. Concentaina.

CANÇÓ DE LLAURAR

Tu que sembres i llaures
per les costeres,

quan vindrà la collita,
colliràs peres.

Cantaire: Rafela Llorens «Monja», de 55 anys, filadora. L'aprengué, fa anys, de sentir-la cantar a un llaurador. Concentaina.

FESTEIG

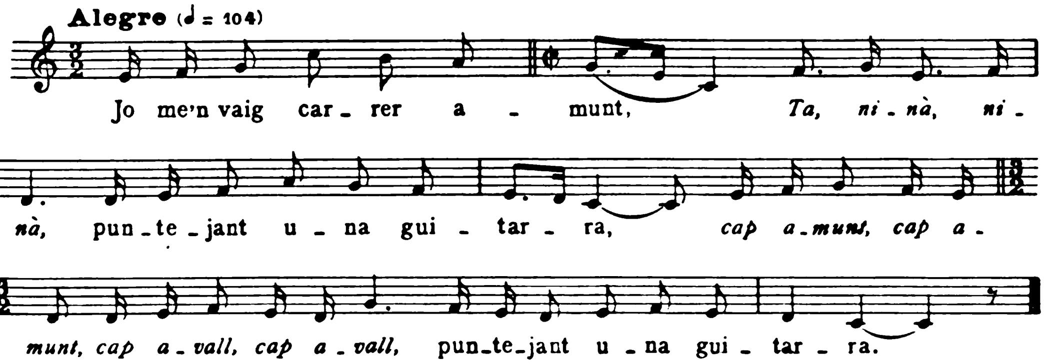

Jo me'n vaig carrer amunt,
Ta, ninà, ninà,
puntejant una guitarra,
cap amunt, cap amunt,
cap avall, cap avall,
puntejant una guitarra.

Jo me la veig al balcó,
solita se pentinava.
Ella em diu si vullc pujar;
jo li dic: — Pujar voldria. —
. . . .

Cantaire: Francesc Pastor «Quico el frare», de 64 anys. La sap des de la seva infantesa. Concentaina.

CANÇÓ DE BRESSOL

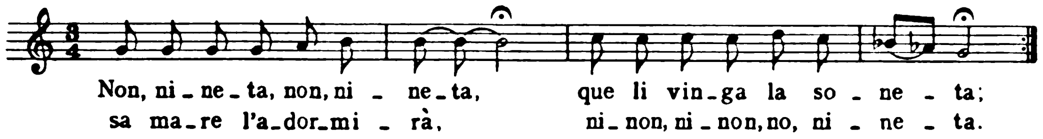

Non, nineta, non, nineta,
que li vinga la soneta;
sa mare l'adormirà,
ni non, ni non, no, nineta.

Cantaire: Miracle Esplugues, de 40 anys, llauradora. Concentaina.

CANÇÓ DE BEURE

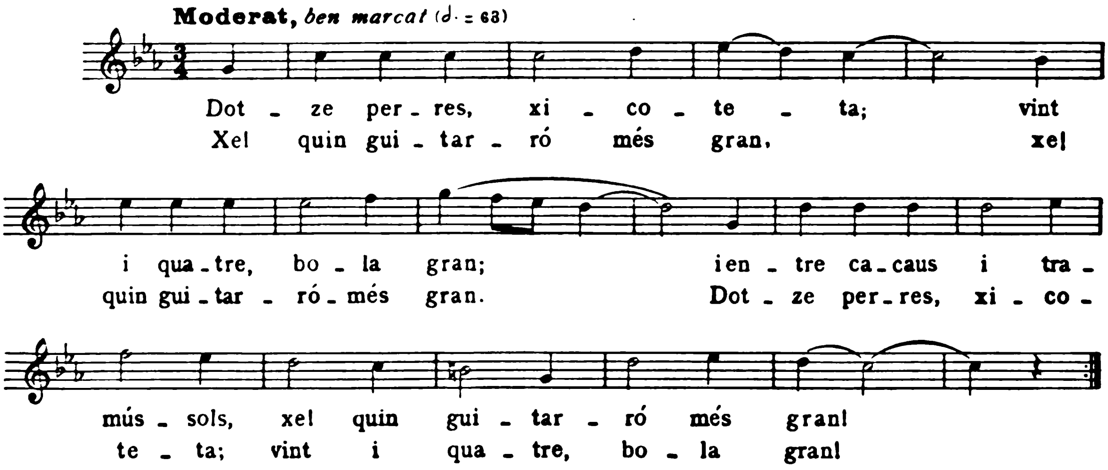

Dotze perres, xicoteta; *[botelleta]*
vint-i-quatre, bola gran; *[botella]*
i entre cacaus i tramúsols,
xe! quin guitarró més gran! *[embriaguesa]*

Cantaire: Ramon Banyó i Sala, de 19 anys, sabater. Concentaina.

Digitized by Google

SOTA EL PONT DE LIÓ

Diumenge de bon matí,
matinet que el sol eixia,
jo me'n prenc un canteret
i me'n vaig a la font viva.
Encontré un gafarronet,
tota l'aigua rebullia.
Jo me'n vaig més amuntet
per vore si s'aclaria.
Passaren tres fadrinets
cap a l'horta de Gandia,
i saltà el més majoret:
— Ai, que xica més garrida! —
I saltà el xic mitjanet:
— Jo en ella em casaria! —
I saltà el més xicotet:
— Això, si el pare volia. —
Son pare estava escoltant,
i la bava li caïa.
— Ai, que li farem de dot
una camisa en *puntilla*,
un servidor en quatre anses
i una cadira lluïda. —
I la nit de l'esposori,
ella en taula s'adormia;
i li xafa el peuet:
— Alça, morros de formiga. —

Cantaire: Simforosa Reig, de 69 anys. La sap des de la seva infància. Es cançó de nens. Concentaina.

NADALA (EL NOI DE LA MARE)

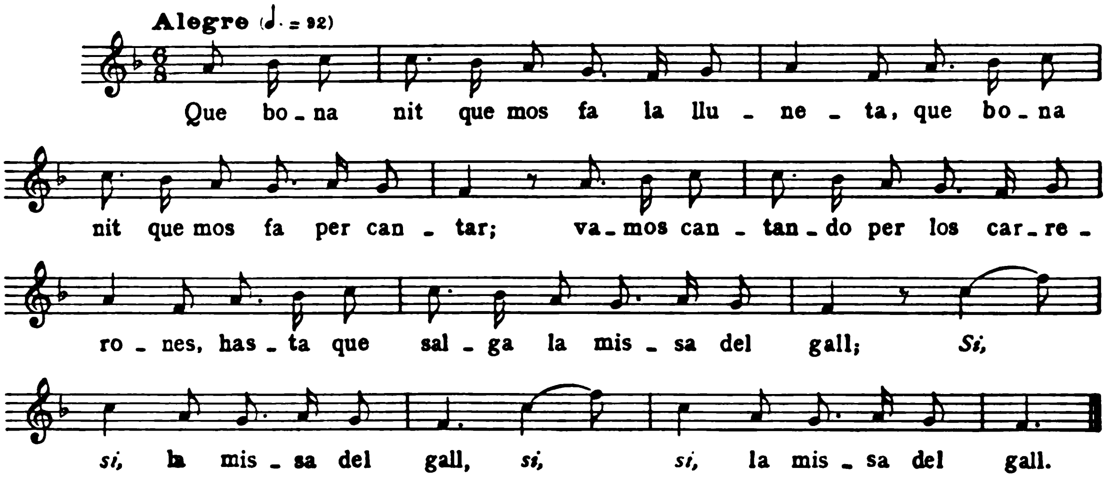

Que bona nit que mos fa la lluneta,
que bona nit que mos fa per cantar;
vamos cantando per *los carrerones,*
hasta que salga la missa del gall;
Sí, sí,
la missa del gall.

Cantaire: Vid. pàg. 62.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

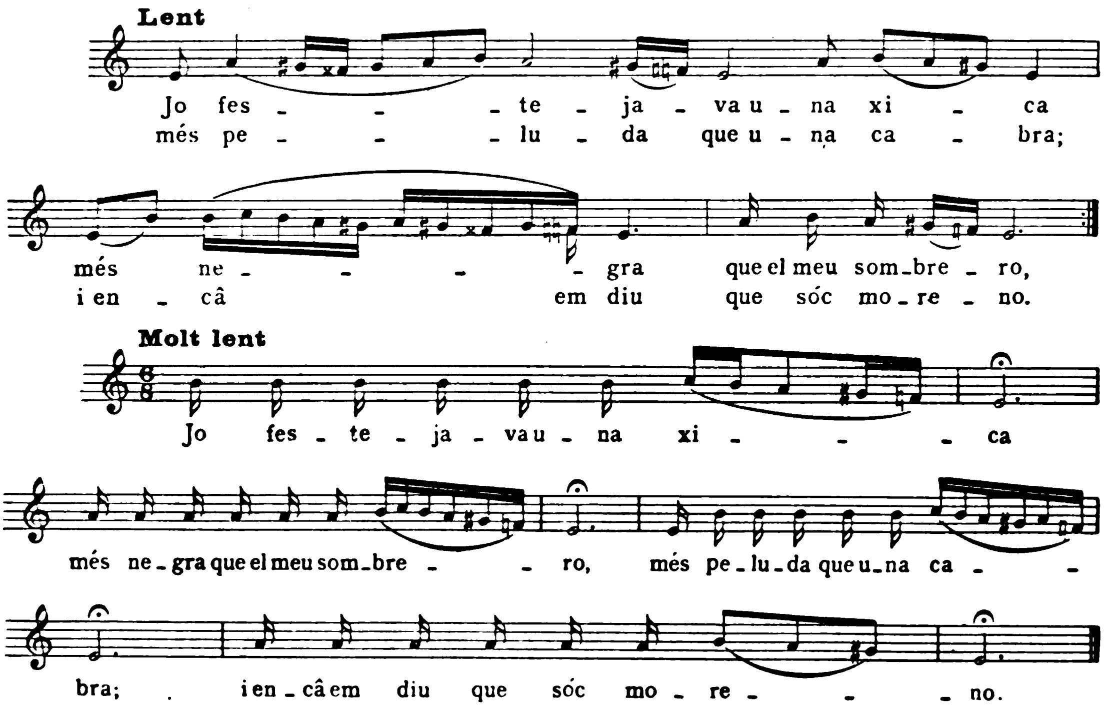

Jo festejava una xica
més negra que el meu sombrero,
més peluda que una cabra;
i encâ em diu que sóc moreno.

Cantaire: Rafel Ferrer i Sellés, de 31 anys, llaurador. Concentaina.

LA MARE DE DÉU

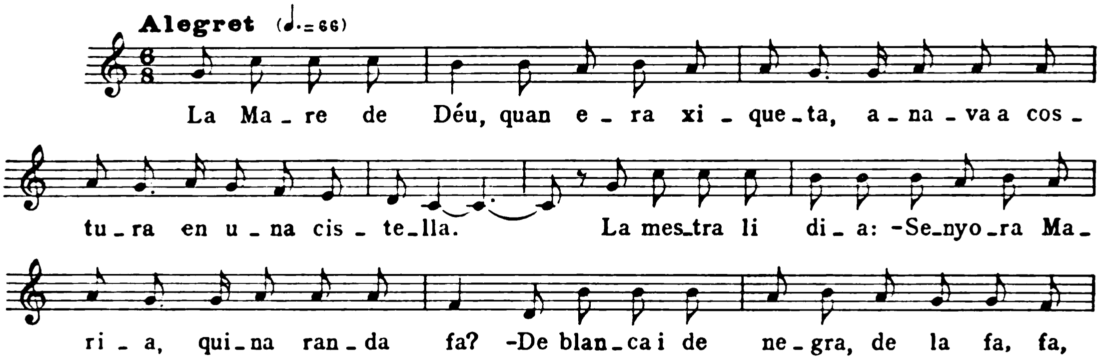

Digitized by Google

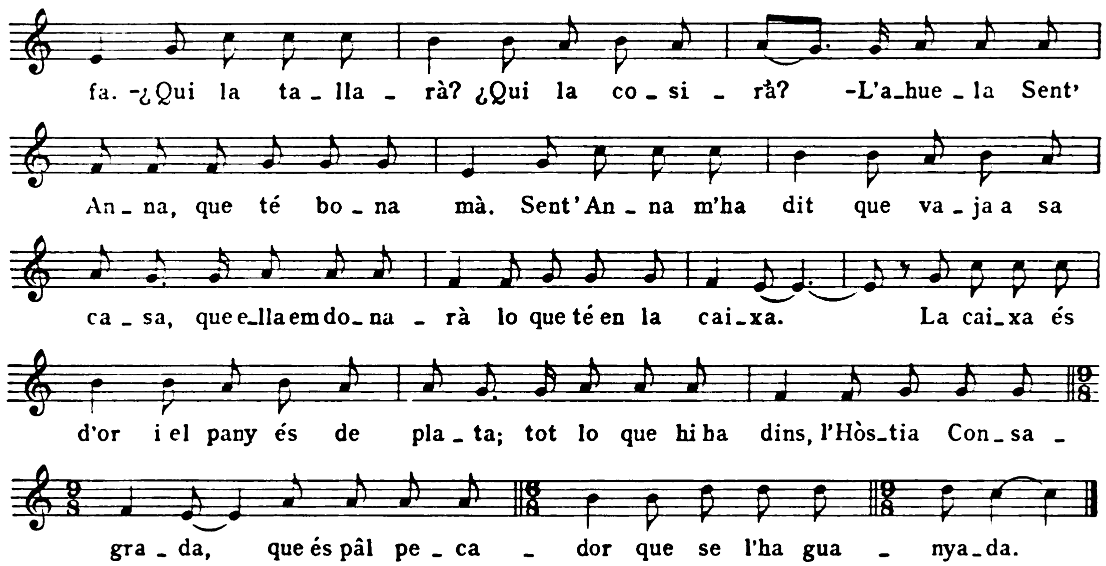

La Mare de Déu,
quan era xiqueta,
anava a costura
en una cistella.
La mestra li dia:
— Senyora Maria,
quina randa fa?
— De blanca i de negra,
de la fa fa fa.
— Qui la tallarà?
Qui la cosirà?
— L'ahuela Sent'Anna,
que té bona mà.
Sent'Anna m'ha dit
que vaja a sa casa,
que ella em donarà
lo que té en la caixa.
La caixa és d'or
i el pany és de plata;
tot lo que hi ha a dins,
l'Hòstia consagrada,
que és pâl pecador
que se l'ha guanyada.

Cantaire: Miracle Ripoll, de 25 anys, veïna de Concentaina, filla de Benilloba, on aprengué la cançó. Concentaina.

CANÇÓ DE BRESSOL

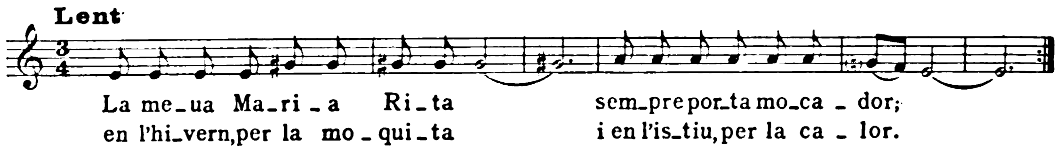

La meua Maria Rita
sempre porta mocador:
en l'hivern, per la moquita,
i en l'istiu, per la calor.

Cantaire: Francisca Insa i Barratxina, de 21 anys, filadora. Concentaina.

Digitized by Google

CORREGUDA DEL GALL

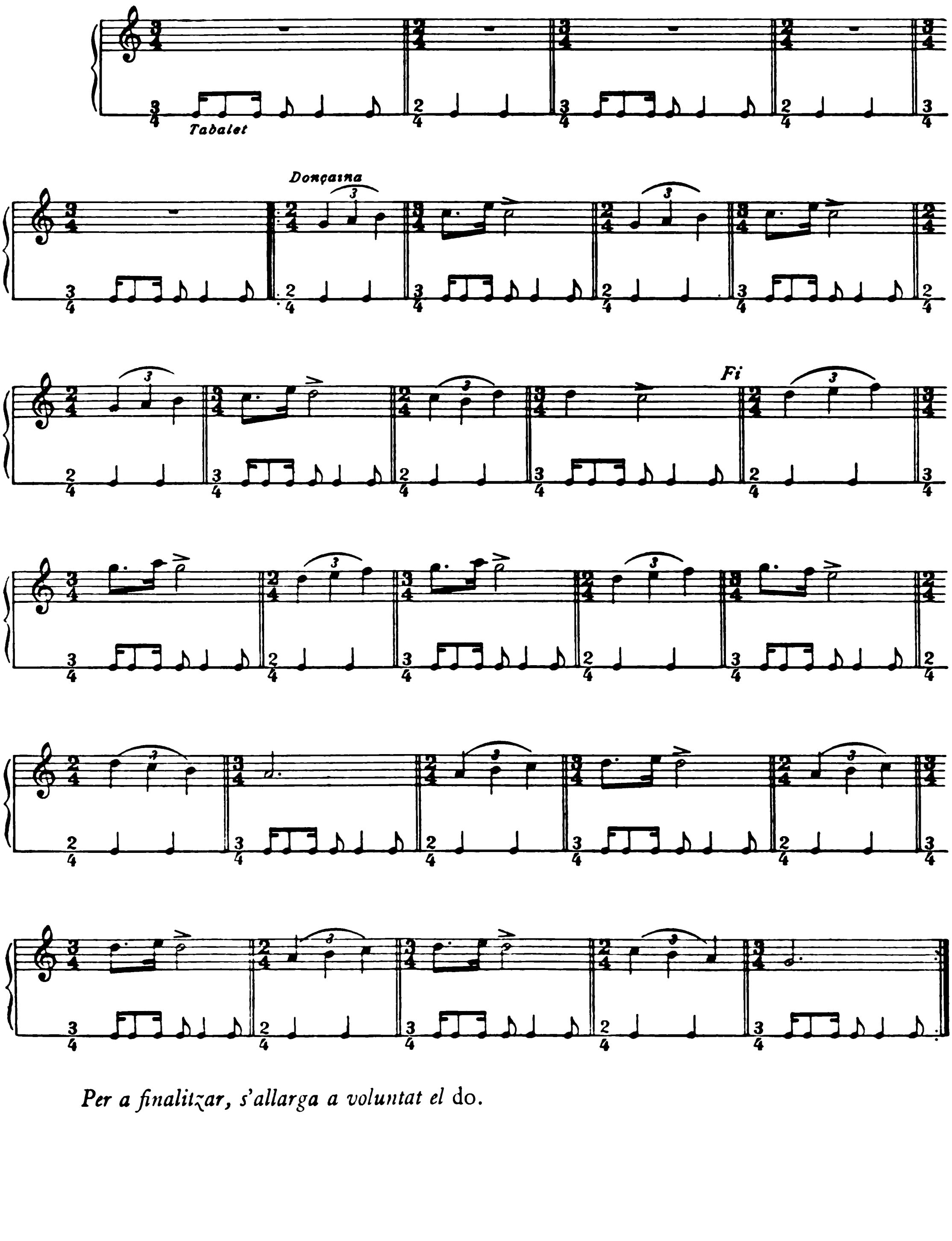

Per a finalitzar, s'allarga a voluntat el do.

Digitized by Google

Un dels costums semi-desapareguts dels poblets, per la Festa major, era la «correguda del gall». En alguns poblets encara es fa. Consisteix en posar un pollastre a la meta. Els corredors surten d'un lloc determinat, i el primer que arriba a la meta resulta guanyador. Mentre duren les corregudes, el donçainer o xirimiter de la comarca, que amenitza la festa, executa la melodia anterior, junt amb el tabaleter.

Cantaire: Francesc Pastor «Quico el frare», de 64 anys, popular tabaleter i fill d'un dels més famosos tabaleters de Concentaina.

DANSES O PASSAES DE DANSA

Les danses del Comtat de Concentaina són la nota més típica dels esbarjos i festeigs populars. Per desgràcia, en temps moderns, les generacions que pugen no en fan cas. Al principi, per a les danses i tota festa de caire popular, sols feien ús de la dolçaina (donçaina o xirimita) i del tabalet (redoble, caixa o tambor); després vingué l'alternància de la banda de música amb la parella clàssica (donçaina i tabalet); i a la fi, el predomini de la banda en tota Festa major. Per això la banda aprofità i utilitzà les melodies dels donçainers comarcals. No obstant, encara és corrent d'oir la corprenedora melodia de la donçaina als poblets i a les festes de barris isolats.

El ritme del tabalet que acompanya, cada executant el sol fer a la seva manera.

Per a dansar, homes i dones s'abillen típicament i porten un parell de castanyoles a cada mà. Ballen a parelles, i, de vegades, els balladors s'entrecreuen, sense desfer la renglera. Aquesta mena de ballar encara subsisteix amb tot el seu floreig i bellesa rústica.

Dansà. Es desenrotlla així: comença el tabalet el seu invariable ritme, el qual ja no para fins a l'acabament de la dansâ. Quan li plau, el donçainer toca alguna de les melodies típiques (que no sigui de les de final) sense ordre establert. Quan els executants ho creuen convenient, toquen una final, i així s'acaba la dansâ.

Com se pot comprendre, si una persona autoritzada ho demana al donçainer, les dansaes (dansades) es repeteixen.

Digitized by Google

FINAL DE DANSADA

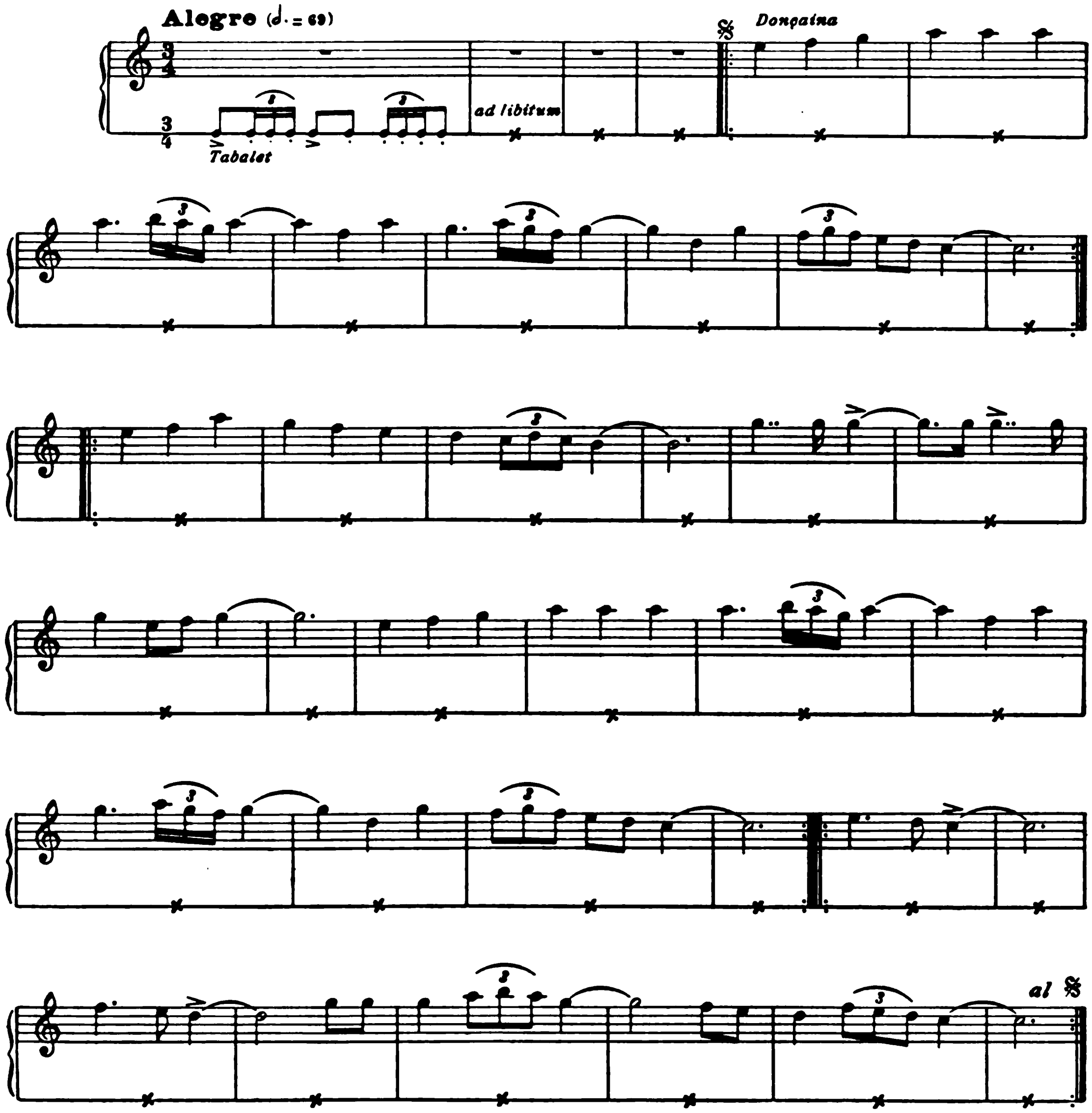

Cantaire: Francesc Pastor « Quico el frare », de 64 anys, tabaleter. Concentaina.

FOLIES (Passâ de dansa final)

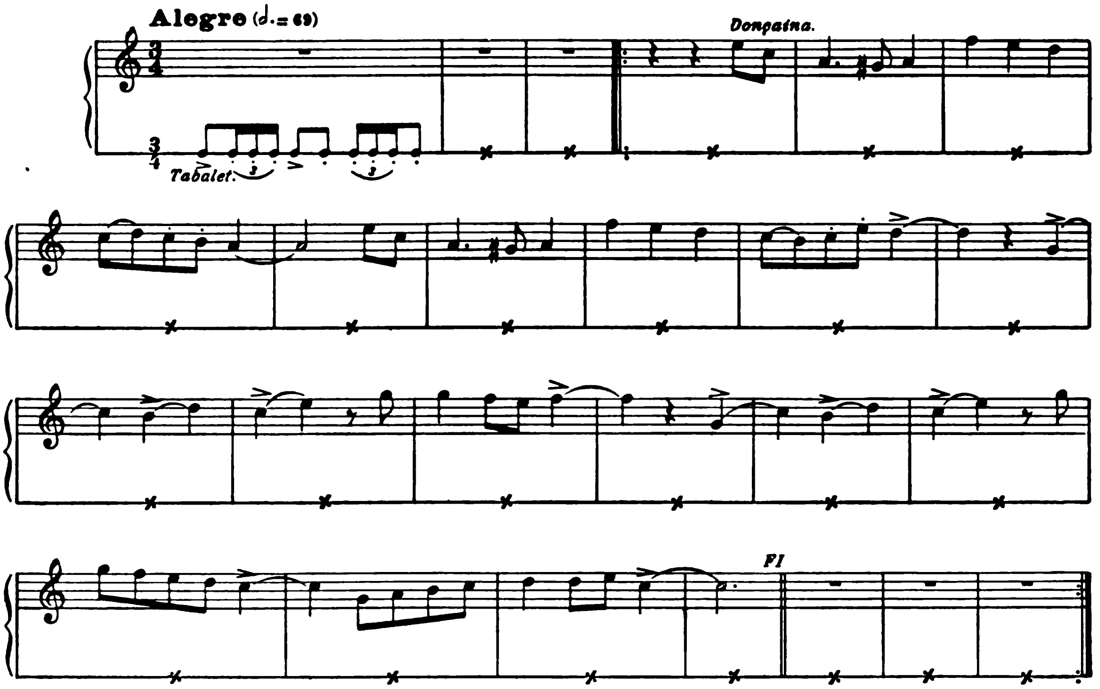

També són considerades les Folies com a Passâ de dansa final; ara, que el període de repetició se succeeix deixant que el tabaleter executi uns quants compassos (indeterminats) abans de la repetició de la mateixa melodia.

Cantaire: Vid. pàg. 71.

CANÇÓ DE BATRE

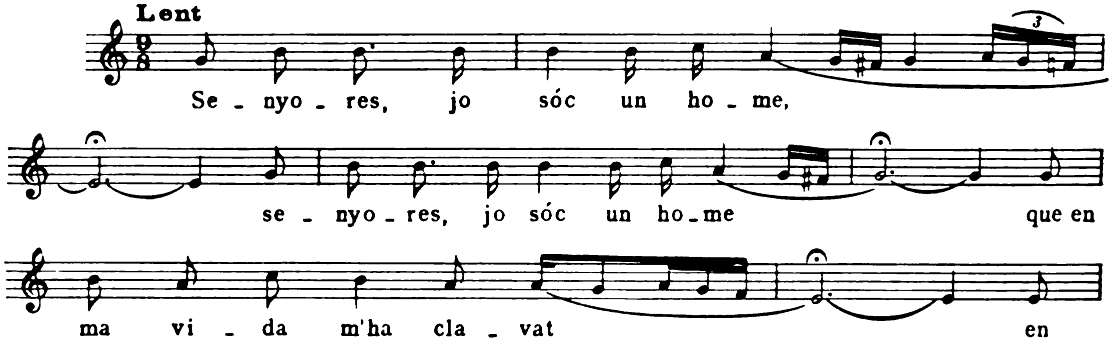

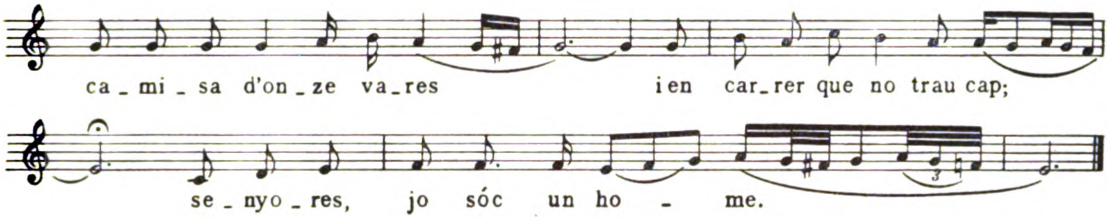

Senyores, jo sóc un home
que en ma vida m'ha clavat
en camisa d'onze vares
i en carrer que no trau cap.

La puput en la muntanya
canta i diu la veritat:
Quan les cabres faran llana,
les dones faran bondat.

Cantaire: Concepció Palacios i Vidal, de 43 anys, veïna del poble de Muro, dels llauradors del qual aprengué les cançons. Concentaina.

Concepció Palacios i Vidal. Concentaina

CANÇÓ DE BRESSOL

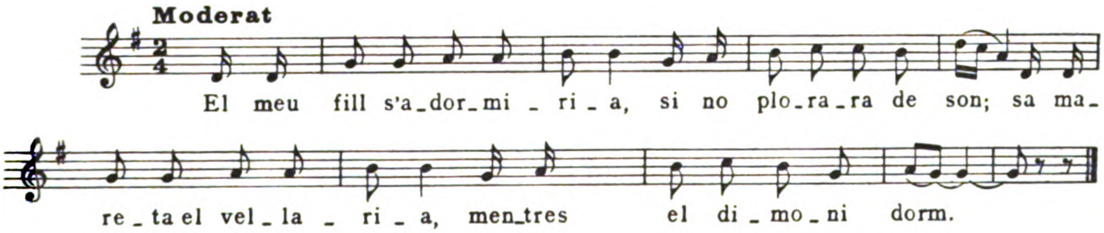

El meu fill s'adormiria,
si no plorara de son;
sa mareta el vel·laria,
mentres el dimoni dorm.

Cantaire: Elísia Cortès i Jordà, de 60 anys, modista. La sap des de la seva jovenesa. Concentaina.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

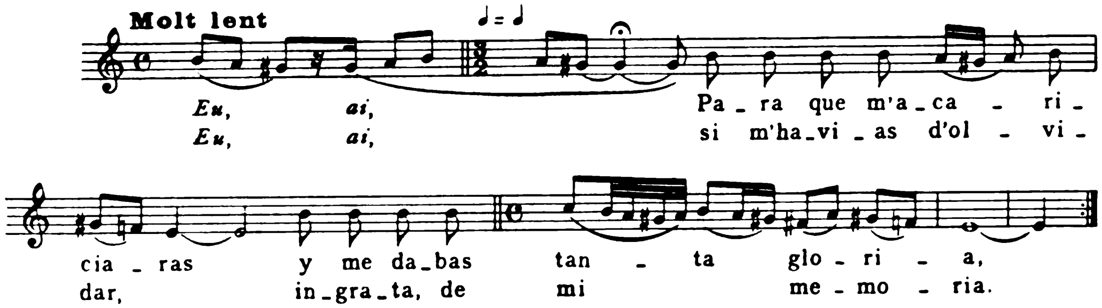

Para que m'acariciaras
i me dabas tanta gloria,
si m' havias d'olvidar,
ingrata, de mi memoria.

Cantaire: Pere Gisbert, de 29 anys, llaurador. Concentaina.

CANÇÓ DE BATRE

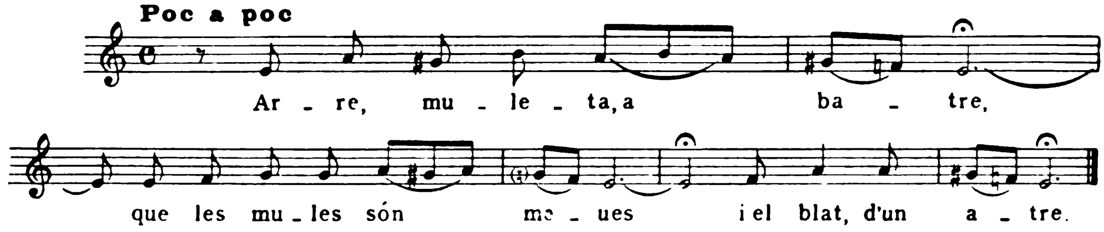

Arre, muleta, a batre,
que les mules són meues,
i el blat, d'un atre.

Cantaire: Rafela Llorens, de 55 anys. Concentaina.

BENIMARFULL

Setembre, 23, 24 i 25. — Els camps apareixen plens d'exquisides fruites. Tot és abundor, tot és sà. Les ocellades passaven pel costat nostre i ens saludaven. Quan anaven vers el seu treball diari, a la persecució i extermini de l'exèrcit insectívol, exclamàrem: Feu-hi via, feu-hi via!

Digitized by Google

Les vinyes plenes de raïm. Les sàrries, cistells, eines, brigades de llauradors i quelcom més, dominava els campets. No era ja la vil filoxera que enguany conqueria el fruit; els seus triomfs foren d'antany; enguany ha estat l'agrònom qui ha triomfat.

La verema començava. Gran nombre de colles somreien al despullar els ceps miraculosos.

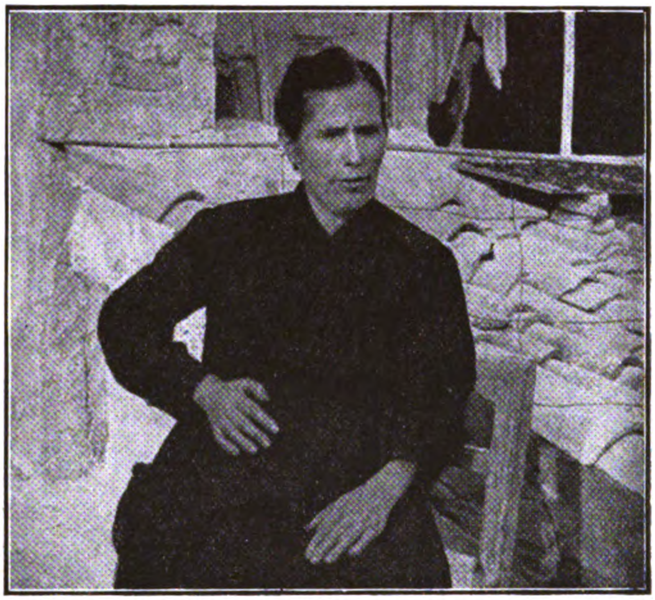

Miracle Cortès i Jordà, de 50 anys, modista. Concentaina

Benimarfull és un poblet pacífic. Sembla estar despoblat. Un barranc el parteix pel mig. En els cups hi ha molt moviment; uns quants homes xafiguen amb dalit les càrregues de raïm que hom porta sovint.

Fórem atesos per En Just Valor, de 48 anys d'edat, versaire o poeta popular. Té quelcom de sentimental, però, sobretot, satíric, quan fa la contra al seu rival de Muro, En Jaume Ferrer. No podem apreciar el seu valor, perquè sols segueix ço que l'estre sense poesia li indica, quan suaument li remoreja el cor. Es un llaurador força alegroi. Llàstima que no conegui els preceptes de l'art.

Els boters estan enfeinats. Els martells s'ouen sobre el fustam d'unes botes envellides. El ressonar dels cops dels boters rejoveneix els tonells i vaixelles que

Digitized by Google

serviren vàries anyades. Algun cèrcol nou s'hi pensa abans d'entrar a junyir la fusta que, poc temps ha, saborejava la dolcesa de la saba a les arbredes circumveïnes...

Havent tingut esment del poeta benimarfullès Melcior Vilaplana (1782-1835), aconseguírem que el matrimoni En Ricard Mas i Nadal i N'Antònia Vilaplana de 58 anys d'edat ens diguessin de viva veu quelcom que aquest senyor popularitzà i és vivent en l'actualitat. Es molt interessant, perquè és una mostra evident del llenguatge del Comtat de Concentaina a finals del segle XVIII i principis del XIX.

Concentaina (5.ª vegada)

Del 26 de setembre al 6 d'octubre. — L'airet dels camps ens revivifica. Quan la nostra vista tomba vers l'horitzó, veiem que aquest clot és circumscrit.

Miracle Palacio, de 30 anys, sabatera, i la seva filla. Concentaina

La nostra vista és limitada. Per què? Ah! Si no fos per les gegantines muntanyes, és ben cert que el nostre esguard s'estendria més; però aquest cèrcol fa segles que és així.

Digitized by Google

NADALA

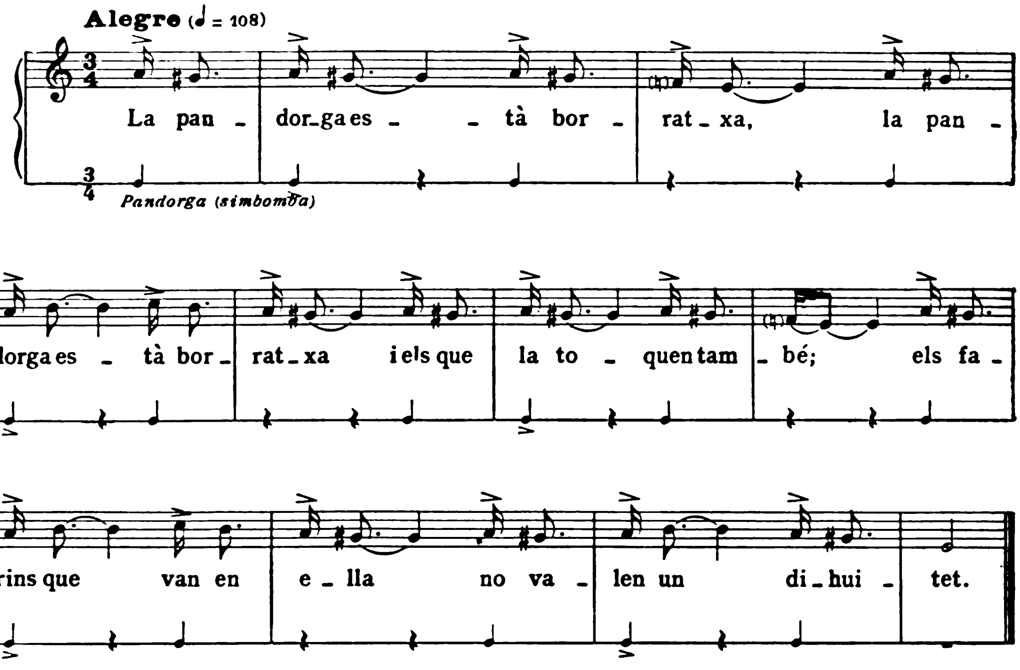

La pandorga està borratxa
i els que la toquen també;
els fadrins que van en ella
no valen un dihuitet.

Cantaire: Josepa Anduix, de 73 anys (l'ha recordada als col·lectors). Cançó molt popular, predilecta de l'àvia dels col·lectors. Concentaina.

DIUMENGE DE RAMS

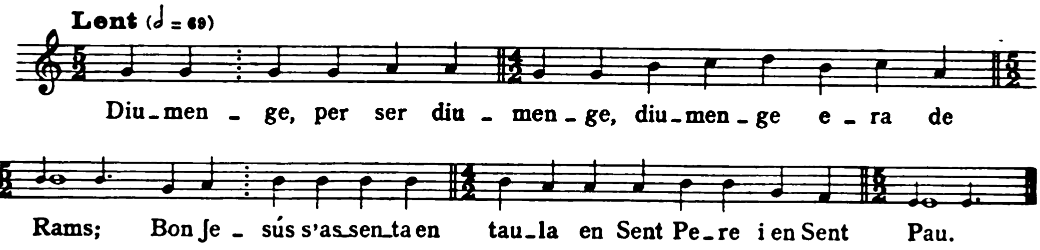

Diumenge, per ser diumenge,
diumenge era de Rams;
Bon Jesús s'assenta en taula
en Sent Pere i en Sent Pau.
El primer bocí que pega,
pega un sospir tan regran.

—Què sospires, Bon Jesús?
—Què tinc que sospirar, Pau?
Al dijous la meua Cena
i els faritzeus me'n pendran;
em duran a câ *Pilatos,*
a un pilar m'amarraran;

i, si demane a beure,
fel i vinagre em daran;
i, si em cau una goteta,
dos cents 'sots em pegaran;
la Mare i la Magdalena
vindran darrera plorant,

Digitized by Google

en un mocador de seda
aniran tocant la sang. —
Siete pasos del Calvario
encontrem a una *mujer*
tota vestida de *blanco;*
le digo: — *Mujer,* d'a on ve?

— *Has visto* el meu fill *andando?*
— *Yo* sí que l'he *visto andando*
en una cosa en *los ojos*
i una cadena *arrastrando.*
— A caminar, Magdalena,
a caminar al *Calvario*

que per prompte que *lleguemos*
ja l'hauran *crucificado.* —
Ja li *ponen* la corona,
ja li *ponen* los tres *clavos,*
ja li tiren la llançada
en *su divino costado.*

Cantaire: Rafela Llorens, de 55 anys. La cantava quan era nena; aquesta cançó era molt popular entre la xicalla, durant la Setmana Santa. Concentaina.

JA TE N'HAS ANAT...

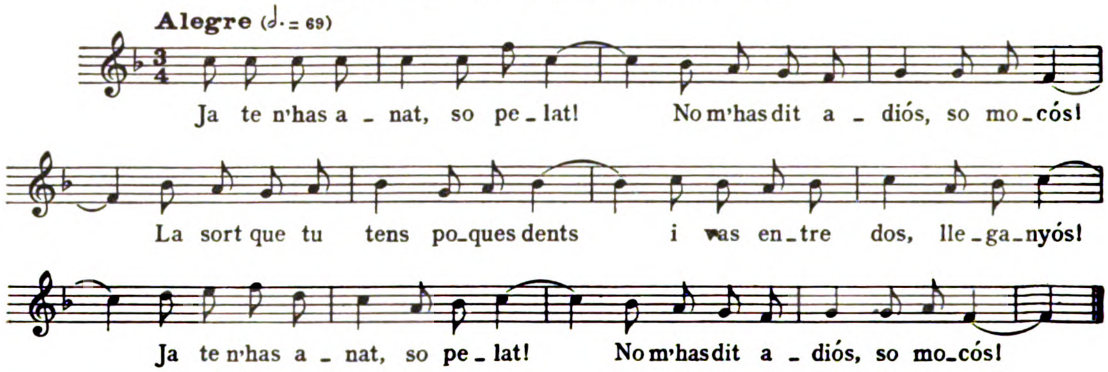

Miracle Pérez i Reig, filla de Simforosa Reig. Concentaina

Ja te n'has anat,
so pelat!
No m'has dit *adiós,*
so mocós!
La sort que tu tens
poques dents,
i vas entre dos,
lleganyós!
Ja te n'has anat,
so pelat!
No m'has dit *adiós,*
so mocós!

Cantaire: Miracle Pérez i Reig, de 24 anys, filadora. Concentaina.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE

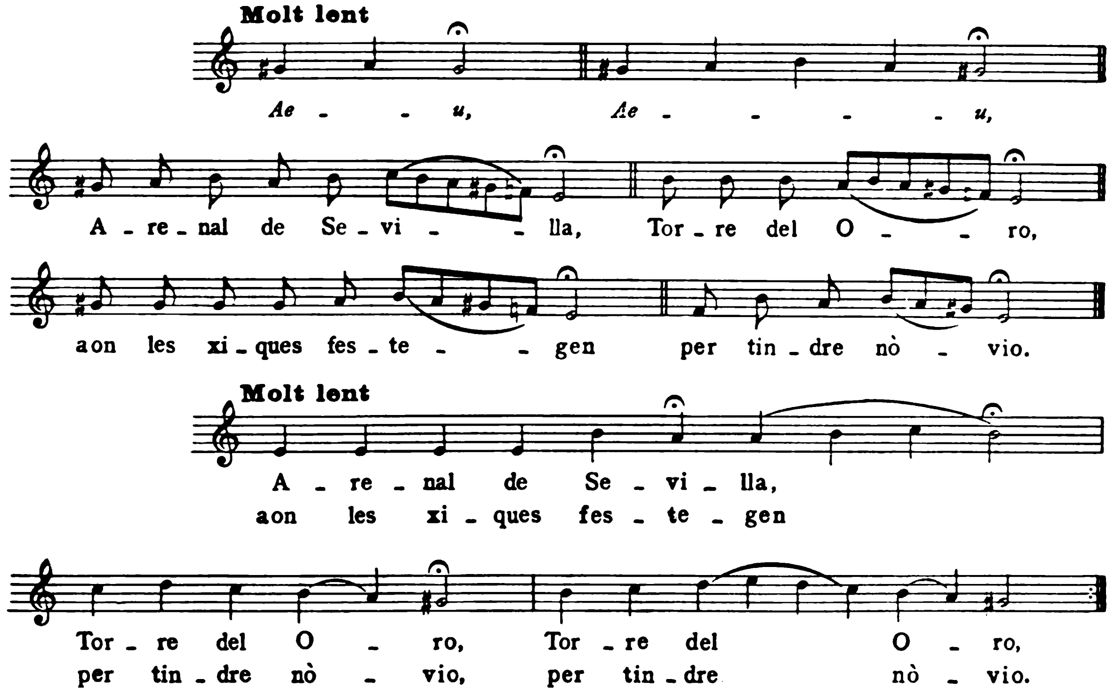

Arenal de Sevilla,
Torre *del Oro,*
a on les xiques festegen
per tindre novio.

Arenal de Sevilla,
Torre del poble,
a on les dones es casen
per tindre home.

Cantaire: Pere Barratxina i Jordà, de 36 anys, llaurador. Concentaina.

OUS, OUS...

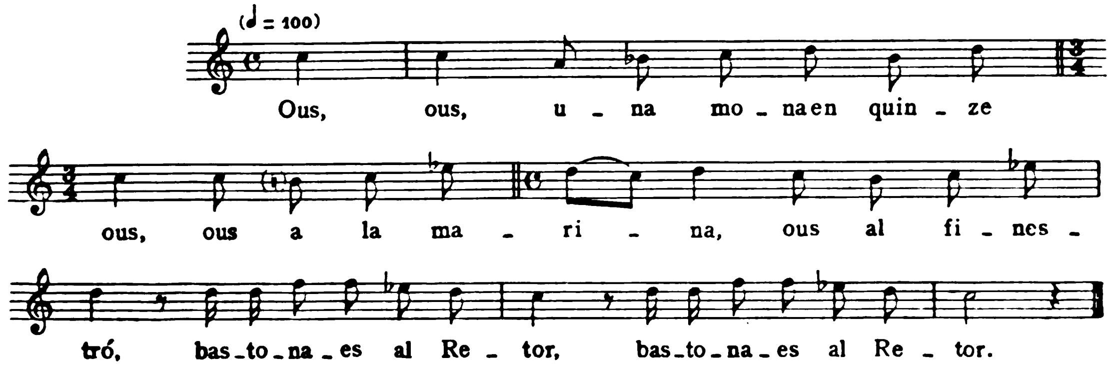

Digitized by Google

Ous, ous,
una mona en quinze ous;
ous a la marina,
ous al finestró,
bastonaes al Retor.

Cantaire: Blai Blanquer, de 23 anys, sabater. Se canta per Setmana Santa (Dimecres Sant), quan el sacerdot va de casa en casa acompanyat de dos escolanets. Hom en diu la *serpassa* (salpassa?), o siga, el simulacre de matar jueus. Els nois van proveïts de maces i peguen cop a terra o a les portes, quan no són vigilades. Concentaina.

CORRANDES DE CONCENTAINA

A Alacant me'n tinc d'anar
a enramar-me de petxines,
a Concentaina a tornar
per la flor de les fadrines.

A la mar vaig per taronges,
cosa que la mar no té;
pose les mans dins de l'aigua,
i l'esperança em manté.

Bona vida té el pastor,
que, quan plou, no fa faena,
s'assenta al recó del foc:
pica espart i fes cordeta.

Concentaina pâ la ceba,
Benilloba pâl meló,
Alcoletxa pâ la pera,
Benifallim pâl cigró.

Dalt de l'alt de Montcabrer
moriren tres rossinyols:
la un va naixê en Provença,
el més vellet en Alcoy,
l'atre, en el Grau de València.

Enmig d'un roser estic
girant-me a una part i atra
per vore si puc collir
la rosa que hi ha més alta.

Este poble és un jardí
de clavells i roses fines:
els clavells són els fadrins,
i les roses, les fadrines.

Les roses del jardí teu,
quan entres a passejar-te,
en les rames a on estan
s'inclinen per a besar-te.

L'alegria dels fadrins
és un mocador de pita,
una manta morellana
i una xica ben bonica.

La u passa i em diu: — Sol! —
L'atre passa i em diu: — Lluna! —
En el món no hi ha un gresol
per llumenar esta cuina.

La xica que es fa rotgeta
quan li diuen del casar,
és senyal que busca novio
i no ne pot encontrar.

Digitized by Google

Les xiques de Torrevella
al gresol diuen *candil;*
a la finestra, *ventana,*
i al julivерd, *perejil.*

Ma mare em diu bandereta,
jo li dic que té raó,
pos totes les banderetes
van a missa i al sermó.

Prou treball té el que té tinya
per quan passa un combregar,
que, per bon home que siga,
el barret no es pot llevar.

Perquè ton pare té un carro,
te ho fas molt de respectar;
encara no crema el caldo,
ja te poses a bufar.

Si em pose a cantar cançons,
te'n cantaré més de mil;
les tinc en la butxaqueta
nugaetes en un fil.

Una pedra hi ha en el riu
que l'aigua no se l'emporta.
Josefina de mon cor,
sempre et tinc a la memòria.

Anotades de diversos cantaires.

LA SORTIJA DE CONCENTAINA

La «sortija» de Concentaina constitueix un dels esbarjos de barri, encara subsistent, i molt típic. Es sens dubte una supervivència de costums cavallerescos.

Al carrer o lloc on ha de celebrar-se la festa, hom posa entre dos balcons o finestres oposats un cordill gruixut o una corda, de la qual penja una anella. Els que prenen part en la festa munten una cavalcadura i porten una canya llarga, punxeguda d'un extrem. Els genets comencen a voltar pels carrers veïns, fins a passar, al trot, per sota l'anella. Aleshores, amb la canya, intenten encertar el mig de l'anella. Si no ho aconsegueixen, el públic els xiula; però, si un ho encerta, dels balcons i finestres propers li tiren conills vius. Aquesta broma acaba amb un sopar, en què els veïns del barri invitats es mengen aquells conills.

Just Sansalvador i Cortès

LL·ISTA DE CANTAIRES

ALQUERIA D'ASNAR

Agulló, Emília. 20 anys.
Català, Vicent. 10 anys.
Giles, Vicent. 9 anys.
Planes, Maria. 10 anys.
Prat, Elisa. 16 anys.
Prat, Maria. 12 anys.
Ritxard, Trinitat. 20 anys.
Sanoguera, Consol. 28 anys.
Sanoguera, Maria. 22 anys
Sanoguera, Miracle. 26 anys.
Torregrossa, Emília. 16 anys.

BALONES

Ferrandis, Consol. 8 anys.
Ferrandis, Pascual. 42 anys.
Ferrandis, Salvador. 36 anys.
Ferri, Antònia. 33 anys.
Ferri, Julieta. 6 anys.
Ferri, Maria. 27 anys.
Gascón i Llopis, Tàrsila. 23 anys.
Guardiola, Macià. 25 anys.
Llopis i Vidal, Mn. Joaquim, Rector. 46 anys.
Llopis i Vidal, Tàrsila. 36 anys.
Martí, Ferran. 27 anys.
Martí, Maria. 10 anys.
Martí, Vicent. 50 anys.
Massanet, Francisca. 9 anys.
Mira, Joaquim. 36 anys.
Moltó, Joan. 29 anys.
Moltó, Joan. 38 anys.
Moltó, Josepa. 68 anys.
Moltó, Manuel. 68 anys.
Moltó, Maria. 30 anys.
Segura, Ezequiel. 25 anys.
Segura, Ezequiel. 56 anys.
Segura, Maria. 8 anys.
Segura i Puig, Joaquim. 33 anys.

BENÀMER

Albert, Ramon. 46 anys.
Banyó, Rafel. 32 anys.
Coloma, Josepa. 10 anys.
Guillem, Dolors. 67 anys.
Iborra, Dolors. 40 anys.
Pasqual, Josep. 31 anys.
Reig i Nicolau, Josep. 45 anys.
Torregrossa, Elòdia, 6 anys.
Torrens, Adela. 26 anys.
Vallès, Josep. 38 anys.
Vallès, Victòria. 9 anys.

BENILLUP

Bataller, Salvador, (músic de Beniarrès). 37 anys.
Cardona, Maria. 44 anys.
Pla, Hortènsia. 21 anys.
Rector de Benimarfull.
Seguí, Anna. 21 anys.
Tomàs, Josep, (músic de Beniarrès). 28 anys.
Vila, Elvira. 21 anys.

BENIMARFULL

Blasco i Alcaraç, Roser. 40 anys.
Blasco i Camps, Miracle. 62 anys.
Mas i Nadal, Ricard. 58 anys.
Valor i Vilaplana, Just. 48 anys.
Vilaplana, Antònia. 58 anys.

Digitized by Google

CONCENTAINA

Albors i Garcia, Domènec. 67 anys.
Albors i Oltra, Domènec «Úfia». 28 anys.
Alemany, Rosalina. 75 anys.
Amat, Joan. 25 anys.
Anduix i Albors, Josepa. 73 anys.
Banyó i Sala, Ramon. 19 anys.
Barratxina i Jordà, Pere. 36 anys.
Blanes i Mora, Antònia. 46 anys.
Blanquer, Blai. 23 anys.
Blanquer i Moltó, Francesc. 27 anys.
Belda, Miracle. 64 anys.
Borrell, Josep. 33 anys.
Castelló, Paco. 20 anys.
Cortès, Francisca. 10 anys.
Cortès i Cardona, Just. 22 anys.
Cortès i Jordà, Elisa. 50 anys.
Cortès i Jordà, Elísia. 60 anys.
Cortès i Jordà, Miracle. 51 anys.
Dominguez, Consol. 18 anys.
Esplugues, Miracle. 40 anys.
Faus, Josepa. 11 anys.
Ferrer, Miracle. 70 anys.
Ferrer i Sellés, Rafel. 31 anys.
Gisbert, Josepa. 32 anys.
Gisbert, Maria. 22 anys.
Gisbert, Pere. 29 anys.
Hipólito i Briva, Ampar. 10 anys.
Hipólito i Briva, Josepa. 15 anys.
Hipólito i Briva, Maria (cega). 28 anys.
Hipólito i Briva, Miracle. 20 anys.
Hipólito i Briva. Salvadora. 12 anys.
Insa, Francesc. 22 anys.
Insa i Anduix, Francisca. 45 anys.
Insa i Barratxina, Francisca. 21 anys.
Insa i Barratxina, Miracle. 38 anys.
Insa i Insa, Francesc «Paco el cego, Passamaner». 40 anys.
López, Claudi «Peris». 53 anys.
Llorens, Rafela «Monja». 55 anys.
Mira, Gaspar. 66 anys.
Molina, Miracle. 31 anys.
Moltó, Josep. 25 anys.
Moltó i Albors, Josep. 38 anys.
Moltó i Vilaplana, Josepa, 22 anys.
Montava, Emília. 28 anys.
Montava, Irene. 33 anys.
Montava, Pepica. 23 anys.
Montava i Carbonell, Francesc. 22 anys
Nadal i Llorens, Consol. 19 anys.
Olcina, Josepa. 50 anys.
Palací, Emili «Moreno». 48 anys.
Palacio, Miracle. 30 anys.
Palacios i Vidal, Concepció. 43 anys.
Pastor, Francesc «Quico el frare». 64 anys.
Pérez i Blanes, Dolors. 31 anys.
Pérez i Jover, Maria. 9 anys.
Pérez i Margarit, Enric. 36 anys.
Pérez i Reig, Miracle. 24 anys.
Reig, Simforosa. 69 anys.
Revert, Josep «Sant Roc». 27 anys.
Ribelles i Segura, Francesc. 27 anys.
Richard, Virtuts. 7 anys.
Ripoll, Maria. 25 anys.
Ripoll, Miracle. 25 anys.
Sansalvador i Cortès, Miquel. 19 anys.
Sansalvador i Cortès, Miracle. 16 anys.
Sansalvador i Insa, Maria, 18 anys.
Sansalvador i Torró, Joaquim. 48 anys.
Sansalvador i Torró, Josepa. 52 anys.
Sellés, Rafel. 31 anys.
Sellés i Calatayud, Miquel. 18 anys.
Torró, Miracle. 21 anys.
Trensano, Francisca. 16 anys.
Vaello, Miracle. 14 anys.
Valls i Colomer, Vicent. 28 anys.
Valor, Emili. 29 anys.
Verdú i Palacio, Tomàs. 21 anys.

FAMORCA

Llodrà, Josefina. 30 anys.
Massanet, Elvira. 32 anys.

Digitized by Google

Massanet, Júlia. 24 anys.
Massanet, Patrocini. 9 anys.
Massanet i Andrés, Josep. 50 anys.
Massanet i Mas, Francesc. 60 anys.
Seguí, Maria Dolors. 35 anys.
Vidal, Joaquim. 27 anys.
Vidal, Patrocini. 40 anys.
Vidal, Remei. 40 anys.
Vidal, Vicent. 37 anys.
Vidal i Llodrà, Glòria. 8 anys.

GORGA

Aracil, Josefina 14 anys.
Carxano, Ernest. 12 anys.
Carxano, Claudi. 7 anys.
Company, Angelet. 10 anys.
Company, Josep. 26 anys.
Company, Maria. 30 anys.
Company, Maria (captaire cega). 18 anys.
Company, Pilar. 23 anys.
Domènech i Ortolà, Josep. 24 anys.
Ferrandis, Beltran. 15 anys.
Ferrandis i Company, Vicenta. 74 anys.
Ferrando, Remei. 53 anys.
Finestrat, Senyora de.
Genís i Ferrandis, Maria. 15 anys.
Mira, Juli. 37 anys.
Mira i Segura, Mercè. 13 anys.
Nadal i Pérez, Lluís: 73 anys.
Navarro, Pep Lluís. 55 anys.
Navarro i Ferrer, Adela. 12 anys.
Olcina, Rosa. 70 anys.
Ortolà i Garcia, Maria. 27 anys.
Reig i Sanz, Maria. 19 anys.
Reig i Sanz, Victòria. 14 anys.
Valero, Francisca. 13 anys.

MILLENA

Anduix i Botella, Francesc. 58 anys.
Cardona i Borrell, Hilària. 10 anys.
Carreres, Miquel. 76 anys.
Dauder, Baptista. 50 anys.
Dauder, Josep. 32 anys.
Dauder i Miller, Assumpta. 46 anys.
García, Joaquim. 35 anys.
Mira, Joaquim. 35 anys.
Mira, Roman.
Nadal, Rafel. 44 anys.
Pasqual, Dolors. 30 anys.
Pasqual i Oriola, Joaquim. 66 anys.
Pascual i Orosco, Joaquim. 33 anys.
Seguí, Maria Adela. 38 anys.
Sellés, Llorenç. 89 anys.
Sellés i Segura, Elena. 19 anys.
Sempere, Josep. 32 anys.

MURO

Ferrer i Pasqual, Jaume «Jaume Botifarra». 72 anys.

QUATRETONDETA

Alòs, Vicent. 27 anys.
Aracil, Miracle. 9 anys.
Asnar, Mn. Rodolf. 32 anys.
Borrell, Enric. 20 anys.
Chiquillo, Ramon. 56 anys.
García, Hèctor. 11 anys.
García, Vicent. 42 anys.
Gil, Maria. 10 anys.
Pérez, Concepció. 12 anys.
Pérez, Frederic. 12 anys.
Pérez, Ismael. 12 anys.
Pérez, Joan. 17 anys.
Pérez, Josep. 58 anys.
Pérez, Pràxedes. 44 anys.
Pérez i Gil, Josep. 20 anys.
Roman, Josep. 46 anys.
Sellés, Andreu. 56 anys.
Sellés, Elena. 11 anys.

Digitized by Google

NOMBRE DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS RECOLLIDES

ALQUERIA D'ASNAR		
Cançons diverses	4	
Cançons de bressol	1	
Cançons i jocs d'infants	8	
Nadales	4	
Corrandes	45	62
BALONES		
Cançons diverses	22	
Cançons de bressol	2	
Cançons i jocs d'infants	7	
Nadales	3	
Cançons de treballada	3	
Crits populars	15	
Corrandes	62	
Seguidilles	17	131
BENÀMER		
Cançons diverses	9	
Cançons de bressol	1	
Cançons i jocs d'infants	4	
Nadales	3	
Cançons de treballada	1	
Corrandes	76	
Seguidilles	2	96
		289

Suma anterior		289
BENILLUP		
Cançons diverses	1	
Cançons i jocs d'infants	2	
Nadales	3	
Corrandes	39	
Danses	5	50
BENIMARFULL		
Cançons diverses	2	
Nadales	1	
Cançons-*xiste*	2	
Corrandes	11	
Crida (lletra)	1	
Ambaixada (lletra)	1	18
CONCENTAINA		
Cançons diverses	135	
Cançons de bressol	13	
Cançons i jocs d'infants	38	
Nadales	27	
Cançons de treballada	11	
Crits populars	2	
Cançons-*xiste*	4	
Corrandes	684	
	914	357

Digitized by Google

Suma anterior	914	357
Seguidilles	1	
Danses	20	
Tocades de donçaina	3	
Diàleg recitat	1	939

FAMORCA

Cançons vàries	5	
Cançons i jocs d'infants	2	
Nadales	3	
Cançons de treballada	1	
Corrandes	28	
Seguidilles	1	40

GORGA

Cançons diverses	37	
Cançons de bressol	1	
Cançons i jocs d'infants	12	
Nadales	8	
Cançons de treballada	1	
Cançons-*xiste*	2	
Corrandes	55	
Seguidilles	6	
Joc recitat	1	123
		1459

Suma anterior		1459

MILLENA

Cançons diverses	5	
Cançons de bressol	3	
Cançons i jocs d'infants	10	
Nadales	3	
Cançons de treballada	4	
Crits populars	1	
Cançons-*xiste*	1	
Corrandes	87	114

MURO

Cançons vàries	2	
Cançons-*xiste*	2	
Corrandes	18	22

QUATRETONDETA

Cançons vàries	12	
Cançons de bressol	1	
Cançons i jocs d'infants	5	
Nadales	2	
Cançons de treballada	3	
Cançons-*xiste*	1	
Corrandes	51	
Seguidilles	6	81
TOTAL		1676

Digitized by Google

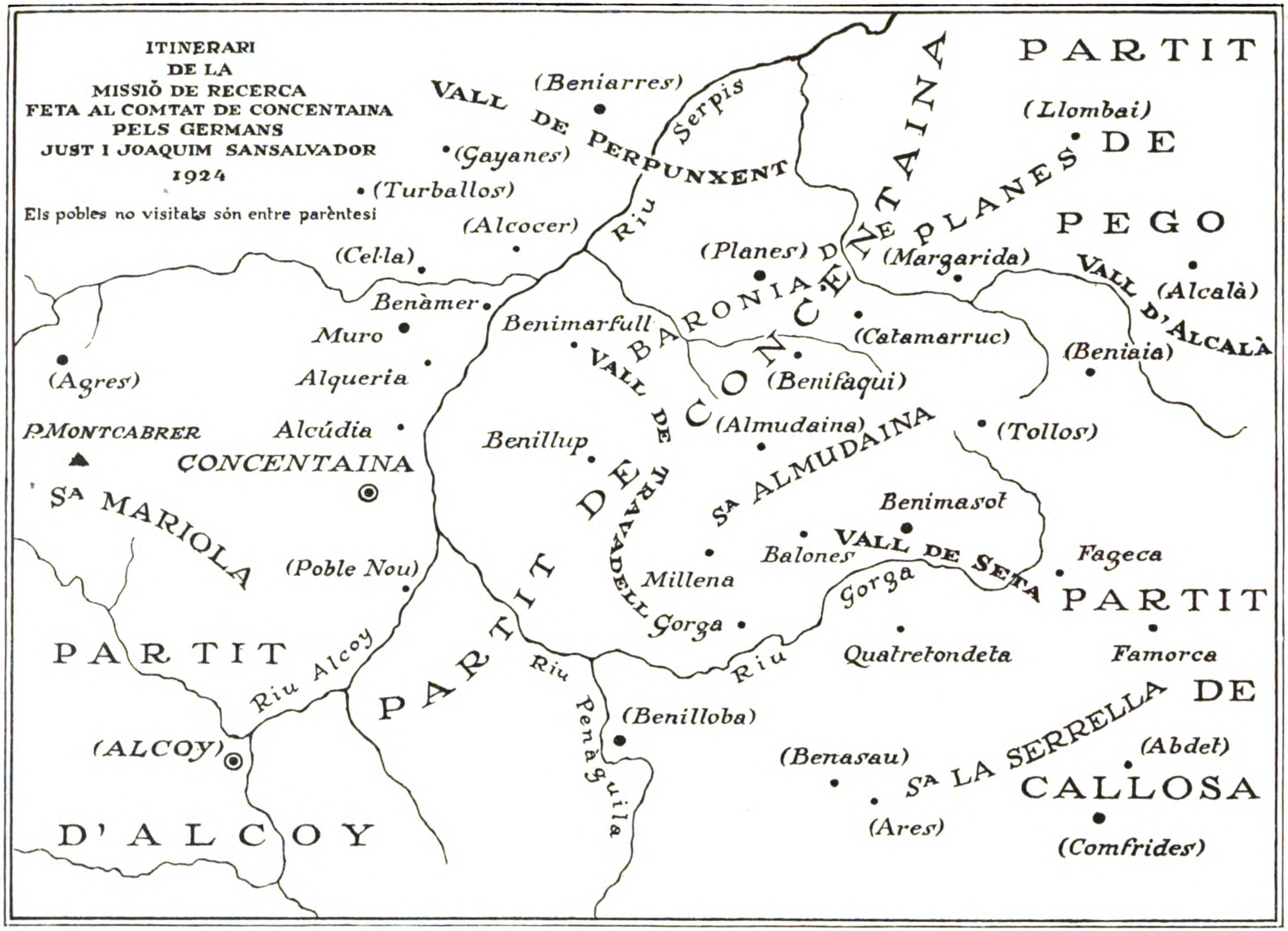
ITINERARI
DE LA
MISSIÓ DE RECERCA
FETA AL COMTAT DE CONCENTAINA
PELS GERMANS
JUST I JOAQUIM SANSALVADOR
1924
Els pobles no visitats són entre parèntesi
VALL DE PERPUNXENT
(Beniarres)
(Gayanes)
(Turballos)
(Alcocer)
(Cel·la)
Riu Serpis
BARONIA DE PLANES
(Planes)
(Margarida)
PARTIT DE PEGO
(Llombai)
VALL D'ALCALÀ
(Alcalà)
(Beniaia)
(Catamarruc)
(Benifaqui)
(Almudaina)
(Tollos)
VALL DE TRAVADELL
Benimarfull
Benàmer
Muro
Alqueria
(Agres)
P. MONTCABRER
Alcúdia
CONCENTAINA
Sª MARIOLA
(Poble Nou)
Benillup
Sª ALMUDAINA
PARTIT DE CONCENTAINA
Benimasot
VALL DE SETA
Balones
Millena
Gorga
Fageca
PARTIT DE CALLOSA
Famorca
Quatretondeta
Riu Gorga
PARTIT D'ALCOY
Riu Alcoy
(ALCOY)
Riu Penàguila
(Benilloba)
(Benasau)
(Ares)
Sª LA SERRELLA
(Abdet)
(Comfrides)

BARBERÀ - BOHIGAS

MEMÒRIA

DE LA MISSIÓ DE RECERCA DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS

REALITZADA PER

EL MESTRE JOSEP BARBERÀ

I

EN PERE BOHIGAS

DOCTOR EN FILOSOFIA I LLETRES

A CERVERA I POBLES DE LA RODALIA

DEL 23 D'AGOST AL 9 DE SETEMBRE DE 1924

PER COMANDA DE L'OBRA DEL «CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA»

Digitized by Google

Digitized by Google

L'OBJECTE d'aquesta missió era continuar la recollida de cançons en la comarca de la Segarra, començada l'any passat per la mateixa missió Barberà-Bohigas.

Per a aquesta segona missió, els missioners, En Josep Barberà i En Pere Bohigas, havíem decidit establir el centre en la ciutat de Cervera, per a poder portar a cap una acurada exploració, tant de l'esmentada ciutat com dels pobles de la rodalia.

L'experiència adquirida en la primera missió, en la qual Calaf fou establert com a centre, ens féu veure que en una comarca com la Segarra, en la qual no abunden les cançons, calia fer l'exploració metòdicament, formant una mena de « malles », en cada una de les quals restés inclosa una població important, que servís de punt de convergència o d'irradiació que permetés de descobrir el caràcter cançonístic i la direcció en la qual han estat exercides les influències: si de fora cap a dins o bé de dins cap a fora.

Seguint aquest procediment d'exploració en una missió com la present, en la qual, evidentment, no cal subjectar-se a les fronteres naturals, pot ésser coneguda el dia de demà la característica de la cançonística comarcal i les diverses gradacions que pot presentar en indrets oposats, car això que anomenem « malla » ens permet de constituir un conjunt de documents cançonístics que, presentant-se agrupats naturalment segons el seu veïnatge, facilita l'estudi comparatiu.

Es clar que en establir l'exploració de cada « malla » que es formi per un grup de pobles, no és imprescindible, ni molt menys, que tots els pobles en ella continguts siguin explorats, car el fet que entre una i altra « malla », com també dintre d'elles, hagin quedat alguns pobles sense ésser explorats, no pot influir en el resultat final de l'enquesta; puix ni els documents cançonístics ni llur característica específica no poden ésser diferents de la dels altres pobles. En cas que això s'esdevingués, més aviat seria degut a algun o alguns individus que han anat a establir-se als dits pobles sense ésser-ne fills.

Seguint, doncs, aquest criteri, establírem el centre de la segona enquesta per la Segarra a la ciutat de Cervera, per tal com així els pobles de la seva rodalia

Digitized by Google

venien a constituir una segona « malla » que tingués punts de contacte amb la « malla » explorada l'any anterior.

En l'enquesta de Calaf, fou explorada una « malla » que presenta forma allargassada, en la qual s'estableix una línia que, començant per Sant Pere Salavinera, fineix a Sanahuja.

En la segona enquesta, o sigui, en la de Cervera, la « malla » explorada presenta una altra forma, que completa la primera i estableix contacte amb ella.

El següent croquis ho fa veure.

Digitized by Google

Mitjançant aquest croquis, ensems que veiem els pobles que romanen fora de cada « malla », veiem també els contactes directes i indirectes que s'estableixen entre elles, i així mateix veiem naturalment formada una altra « malla » que ve a assenyalar la norma a seguir per a l'exploració futura, amb la qual ha d'arribar-se al límit de la comarca de la Segarra i entrar ja dintre la d'Urgell.

Tot seguit es veu que la « malla » a explorar, que ha de completar les dues ja explorades, ha d'ésser aquella que tindrà com a centre Guissona, poble de relativa importància, al qual convergeixen els de la rodalia.

Explicades les orientacions i l'objectiu que els missioners es proposaven aconseguir en aquesta segona missió de replega, i compresa la raó de l'esmentat objectiu, entrarem a ressenyar com fou portada a terme la investigació i la recollida, en quins llocs fou feta i en quin estat fou trobada la nostra cançó.

El dia 23 d'agost del present any 1924, després de dinar, empreníem la marxa cap a Cervera.

Res de particular se'ns oferí durant el viatge, a no ésser l'aclaparadora calor que sentíem en el tren i la lentitud amb què, al nostre judici, aquest marxava.

Arribats a Cervera cap allà a tres quarts de nou del vespre, férem cap a la Fonda del Jardí, de bona aparièncía i remarcable netedat, tant en el servei com en les cambres.

Com que portàvem una recomanació del senyor Duran i Sanpere per al senyor Frederic Gómez, en haver sopat, intentàrem d'entrevistar-nos-hi. Fou inútil la nostra diligència, car les dues voltes que estiguérem a casa seva, situada a poca distància de la fonda, no l'hi trobàrem.

Seguint el nostre costum de procurar conèixer el tarannà dels pobles que visitem, aprofitàrem l'avinentesa de celebrar-se aquella nit una funció en el Teatre de Cervera — una mena de vetllada — organitzada amb la col·laboració dels nois de la colònia escolar barcelonina, que acabaven llur estiueig en aquella ciutat.

L'haver-nos acompanyat l'amo de la fonda, que ens facilità lloc en una llotja al costat de la seva, ens serví per conèixer algunes particularitats de Cervera i dels cerverins, i ensems per prendre nota d'algunes persones que podrien orientar-nos.

A l'endemà de la nostra arribada i abans d'anar a missa, procuràrem entrevistar-nos amb el senyor Gómez; però ens fou també impossible.

Digitized by Google

Anàrem a l'església, i finit que fou l'ofici, entràrem a la sagristia per parlar amb el senyor Rector i amb Mossèn Comorera, organista, el qual, segons ens havia indicat la nit anterior l'amo de la fonda, podia ésser-nos molt útil.

A la sagristia trobàrem reunits el senyor Rector i tres sacerdots més, entre ells Mossèn Comorera.

Després d'haver-nos-hi donat a conèixer i haver-los exposat quina era la missió que ens havia menat a Cervera, el senyor Rector ens indicà, com a persona la més adequada per a dirigir-nos per bons viaranys, el reverend Josep Arqués, un dels sacerdots presents, al qual ens presentà.

Mossèn Arqués mostrà veritable entusiasme per la nostra tasca, i ens acollí amb tan exemplar bonhomia, que en veritat ens va corprendre. Ens prometé acompanyar-nos, i s'encarregà d'entrevistar-se amb persones que li semblava que ens serien útils; i així el camí ens seria més planer i ens podríem estalviar molts passos esmerçats en anades i vingudes inútils.

Disposats a seguir les indicacions precioses de Mossèn Arqués, ens acomiadàrem del senyor Rector i de Mossèn Comorera. De seguida, acompanyats de Mossèn Arqués, ens dirigírem a un parell de cases: la de Josepa Ubach, que, com suposava Mossèn Arqués, sabia algunes cançons de les que nosaltres cercàvem, i la d'Antoni Ubach « Nofre ».

Entre una cosa i altra, eren ja les onze tocades, hora gens oportuna per a trobar persones disposades a cantar; les dones, per haver d'arreglar el dinar, i els homes, per la raó que, essent diumenge, no eren a casa seva; a més, és cosa sabuda que, per regla general, no són els homes els qui acostumen a donar documentació cançonística abundosa, salvant, com és de raó, algunes sortoses excepcions. Quedàrem, doncs, que després de dinar començaríem les tasques.

En la impossibilitat de poder fer res fins a l'hora de dinar, Mossèn Arqués ens acompanyà a fer una visita, per si casualment podia proporcionar-nos alguna dada interessant, al senyor Herrera, persona cultíssima i molt distingida, natural de Cervera, on té el patrimoni.

El senyor Herrera ja fa anys que no viu constantment a Cervera, solament hi va a passar una curta temporada a l'estiu, puix pel càrrec que desempenya de secretari particular de la Duquessa de Fernán-Núñez, ha de viure a Madrid. Aquest senyor, doncs, no pogué indicar-nos cap persona convenient al nostre objecte. La conversa recaigué sobre coses relacionades amb Madrid, i, malgrat d'ésser

Digitized by Google

interessant i extraordinàriament atractiva, no cal dir que fou completament aliena a la nostra missió.

Després de dinar, tornàrem a casa el senyor Gómez; però també n'era absent. La seva esposa ens indicà que el trobaríem prenent cafè al « Centre ». Hi anàrem, i, encara que no ens coneixia personalment, ens vingué a l'encontre.

Tinguérem un canvi d'impressions, i, si bé el senyor Gómez no ens donà una orientació immediata, assabentat com estava de la nostra arribada a Cervera i enamorat de la missió que ens hi portava, prometé que faria tots els possibles per tal que el nostre treball no fos tan pesat, i que procuraria alleugerir-lo encarregant-se de cercar subjectes que poguessin servir-nos i comunicar-nos el que nosaltres necessitàvem.

Josepa Ubach. Cervera

Deixàrem el senyor Gómez i ens n'anàrem cap a casa de la Josepa Ubach, tal com havíem quedat al matí.

A casa d'aquesta bona dona, doncs, començàrem la nostra recollida amb els primers documents cançonístics que obteníem.

La Josepa Ubach té 67 anys d'edat, és filla de Cervera. La seva memòria no és molt rica en cançons. Va poder-nos comunicar, després de pensar-ho molt, i procurant nosaltres encarrilar-la, 6 cançons que no ofereixen gran cosa de particular, llevat d'una que tot seguit cridà poderosament la nostra atenció. Es tracta de la tonada — únicament la tonada, — de la cançó *Els segadors,* a la qual ha estat aplicada una altra lletra. La sorpresa, per part nostra, fou agradable, car en tot quant portàvem recorregut anant a la recerca i recollida de documents cançonístics, mai no ens havia estat cantada tal tonada. Més endavant ja explicarem les dades que relatives a aquest fet ens foren comunicades, amb les

Digitized by Google

quals es pot deduir la manera com s'introduí aquesta cançó a Cervera, que donem, amb el n.° 1, en la *Selecta de Materials* que posem al final de la *Memòria*.

La Josepa Ubach no pogué donar-nos res més. La seva filla Francisqueta, ens cantà una cançó, l'única que sabia.

A casa la Josepa Ubach fou on ens indicaren una dona molt pobra, que vivia no gaire lluny d'allí, a l'extrem del poble, la qual sabia moltes cançons.

Francisqueta Ubach. Cervera

També en anar a veure Mossèn Arqués, aquella mateixa tarda, ens indicà que en el barri anomenat de « Sant Cristòfol », en una casa que en diuen Cal Sereno, vivia una velleta que amb tota seguretat ens podria comunicar alguna cosa del que ens interessava.

Hi anàrem, sense intenció, però, de començar la recollida de cançons immediatament; la nostra visita fou només d'exploració, i ens enduguérem la impressió que podríem arreplegar quelcom. De retorn, i per venir-nos de passada, veiérem i enraonàrem amb la dona que la Josepa Ubach ens havia indicat.

Aquesta dona era la Mariagna Roca, de més de 70 anys d'edat, filla de Cervera, la qual, interrogada per nosaltres, de bones a primeres ja es mostrà coneixedora de moltes cançons catalanes. En aquesta primera entrevista recollírem 3 cançons, car no ens fou possible d'entretenir-nos-hi més, per dues raons: per a la Mariagna era arribada l'hora de fer-se i menjar les sopes, cosa que, segons ens donà a comprendre, tenia màxima importància; i, per part nostra, havíem d'anar-nos-en a Cal Nofre, amb el qual havíem quedat al matí, quan ens hi havia acompanyat Mossèn Arqués, que hi aniríem cap al tard. De la Mariagna Roca és la cançó número 3 de la *Selecta* d'aquesta missió.

Digitized by Google

El « Nofre », Antoni Ubach, i son cunyat, Lluís Fa i Fitó, gaudeixen de gran anomenada de cantadors, especialment el « Nofre » ; però, un cop interrogats, resultà que la realitat no responia a l'anomenada. Malgrat tot, obtinguérem del « Nofre » un document bon xic interessant. Es tracta del *Desperta* del Rosari de l'Aurora, costum que avui ha desaparegut completament de Cervera i també, pel que més tard esbrinàrem, de tots els pobles de la rodalia en els quals havia estat practicat. També recollírem d'En Lluís Fa la *Cançó de llaurar* que assenyalem amb el número 2.

El « Nofre » no pogué donar-nos res més ; en canvi, ens assabentàrem que la muller d'En Lluís Fa sabia algunes cançons, per la qual cosa quedàrem que l'endemà aniríem a casa seva.

Aquesta fou la tasca inicial que poguérem dur a terme el primer dia de la nostra missió a Cervera, la qual, pels primers indicis que n'havíem tingut, judicàrem que ens obligaria a fer una gran provisió de paciència, i que caldria conformar-nos a fer moltes anades i vingudes.

No anirem seguint pas per pas totes les visites, entrevistes i indagacions que portàrem a cap a Cervera : les unes foren útils, d'altres completament inútils. Judiquem poc interessant i fatigós ensems el fer-ne una relació detallada ; procurarem, però, donar-ne una visió sintètica.

Els primers passos ja els havíem fet, i teníem tres o quatre anelles de la cadena que havíem d'anar formant ; ja trobaríem les altres, car els mateixos cantaires, en convèncer-se de la seriositat de la nostra missió, i amb la impressió que els produeix el fet de trobar-se associats, amb la recollida amorosa de les cançons que ens canten, a l'obra de dignificació d'aquestes cançons, procuren assenyalar-nos aquelles altres persones que creuen que també ens poden facilitar documentació.

Com que teníem algunes indicacions de persones que podien comunicar-nos alguna cosa, anàvem treballant a mida que ens eren assenyalats nous llocs que convenia anar a explorar.

La Mariagna Roca ens facilità una documentació relativament nombrosa. Es dona que ens demostrà haver estat una fervent devota de la cançó. Avui no es recorda de tot el que en altre temps cantava ; però, malgrat haver-ne oblidat una gran part, es veu que ha d'haver estat una remarcable cantaire.

D'ella recollírem, en conjunt, 26 cançons, la majoria amb lletres ben senceres. Es de remarcar el fet que algunes d'aquestes cançons ens les cantà amb

Digitized by Google

la mateixa tonada; però, segons les necessitats de la lletra, introduïa lleugeres modificacions en certs indrets de la tonada. No era cosa feta a les palpentes i sense parar-hi esment, puix tinguérem ocasió de comprovar com alguna d'aquestes modificacions introduïda en una línia melòdica que cantava amb diferents lletres, la mantenia fixa, i, fent-li cantar l'altra lletra, no es confonia, al contrari, mantenia per a cada lletra la distinció melòdica que ella, amb les petites modificacions, comunicava a la primitiva tonada.

Carme Jové. Cervera

La Carme Jové, muller d'En Lluís Fa i Fitó, dona d'uns 60 a 65 anys, no sabia moltes cançons; però l'anada a casa seva no fou inútil ni molt menys, puix d'ella i del seu marit en recollírem una dotzena.

Malgrat tot, en les quaranta vuit hores que feia que ens passajàvem per Cervera, no podíem estar molt queixosos, car portàvem recollits ja 42 documents, quantitat que ve a ésser el promig normal que s'acostuma a trobar en terreny poc fèrtil, com el que se'ns ha presentat diverses voltes pels pobles segarrencs.

El dia següent, dimarts, 26 d'agost, el teníem destinat per a dirigir-nos cap a Granyena, poble situat aproximadament a dues hores de Cervera.

Dematinet emprenguérem l'excursió per tal d'arribar a Granyena en hora oportuna, i poder fer-hi el que es pogués, car les orientacions inicials que cal prendre en arribar a un poble en el qual hom no coneix ningú, fan perdre força temps.

Granyena

Arribàvem a Granyena cap a dos quarts de deu, havent fet el camí amb tota tranquilitat.

Digitized by Google

Férem la primera visita, com és de consuetud, al senyor Rector. Aquest no ens pogué donar cap indicació precisa. Ens anomenà dues o tres persones, però sense cap dada concreta respecte del que nosaltres cercàvem; únicament «suposava» que aquestes persones, per ésser molt velles, podien saber alguna cosa del que nosaltres cercàvem.

Seguint les indicacions del senyor Rector, anàrem a visitar les persones que ens havia assenyalat. Ens acompanyava per aquells viaranys, desconeguts de nosaltres, un noi que el propi senyor Rector posà a la nostra disposició.

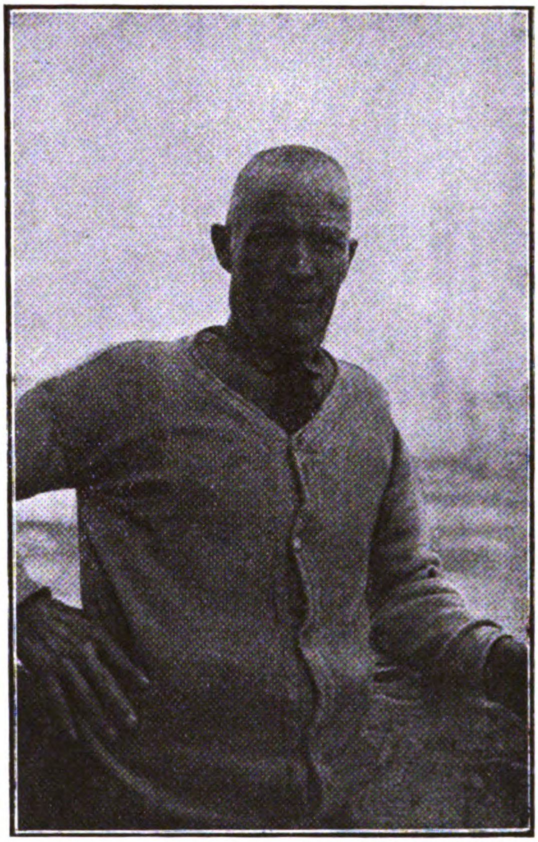

Llorenç Oliveras. Granyena

Tot el matí, fins a la una del migdia, l'esmerçàrem en anar d'un cantó a un altre; férem vàries visites amb resultat completament nul. Poble que se'ns presentés més erm i eixut de cançons no l'hem trobat enlloc.

Mig descoratjats, anàrem a dinar a l'hostal, i, en haver dinat, per indicació de l'hostalera, anàrem a veure En Llorenç Oliveras.

En Llorenç Oliveras havia fet el servei militar a Cuba quan aquella illa pertanyia encara a Espanya; d'allí portà algunes tonades d'«americanes» que segurament devien cantar els soldats, que no eren americans ni havien estat mai a Amèrica.

Ens en cantà alguna, i, en veritat, no valien la pena d'ésser transcrites, ni com a curiositat. En canvi, com a compensació, ens donà la *Cançó de batre* número 4.

Fou el mateix Llorenç Oliveras qui ens digué que unes nebodes seves cantaven cançons de les que nosaltres desitjàvem. No ens acompanyà ell mateix a casa d'aquestes nebodes, car no hi estava en bona relació. Hi anàrem en sortir de

Digitized by Google

casa seva. La mare de les noies, en enterar-se que hi havia dues persones que pretenien fer cantar les seves filles, sense voler saber res més ni sortir a presència nostra, es posà quelcom irritada i descomposta; nosaltres no li veiérem la cara, car ella era dalt al pis, però sentíem la seva *cançó* fora de compàs i desentonada.

Més o menys ja endevinàrem que aquelles noies (eren dues les nebodes de l'Oliveras) sabien quelcom del que nosaltres desitjàvem, però la veu autoritària de la mare, féu inútil tota temptativa d'esforç dirigit a cercar la manera d'encarrilar la cosa per bons viaranys; ni l'invocar el senyor Rector no ens va servir de res.

Elena de Campderròs, Vda. de Batlle. Granyena

Haguérem de desistir de tot altre intent, i abandonàrem la casa de la qual, sense presentar-nos la cara, una persona ens treia, cosa que encara no ens havia succeït.

Completament descoratjats, ja desistíem de fer res més a Granyena, tot reconeixent la completa inutilitat dels esforços de tota la jornada. Però, com a últim recurs i com una clariana que descobreix el qui camina en la foscor, pensàrem que fer una visita a una persona de la qual ens havia donat notícia un minyó que, fent camí cap a Granyena, havíem trobat muntat a cavall, anant en direcció contrària a la nostra, potser podria ésser-nos convenient, ni que només fos per a comprendre *què passava* a Granyena.

Aquesta persona era Donya Elena de Campderròs, respecte de la qual ens havia dit el minyó: «Es una propietària molt senyora, que les seves filles toquen el piano». Cap a casa Donya Elena, doncs, ens dirigírem. Ens rebé amb gran gentilesa i amb una bondat i simpatia captivadores. El contrast entre el que havíem trobat pel poble i el que trobàvem parlant amb Donya Elena, contribuïa a fer més forta la impressió que ens produí.

Digitized by Google

Li dàrem a conèixer la representació que portàvem i quina era la nostra missió, li explicàrem tot el que havíem fet a Granyena i la inutilitat dels nostres esforços. Com a persona cultíssima i de cor generosíssim, ens donà tota mena d'explicacions respecte dels granyenencs; ens citá multitud de detalls per tal de posar de manifest el caràcter llur, una mica esquerp. Amb tracte del tot familiar que mai haurem agraït prou, ens féu passar de la sala de rebre a les

Antònia Batlle i de Campderròs. Granyena

Anna Batlle i de Campderròs. Granyena

habitacions destinades a la vida de família. En una cambra destinada a estudi, ens presentà a les seves filles, gentils i simpàtiques noies, i al seu fill, un adolescent corferit per l'art pictòric.

Féu enviar tot seguit avís a unes noies, dues de les quals eren precisament les nebodes de l'Oliveras.

Al cap de poca estona vingueren aqueixes minyones, i, entre totes les persones que allí es trobaren aplegades, poguérem recollir alguna cosa, no

Pilar Oliveras. Granyena

Donya Elena, que coneixia les cançons, ajudava les noies per tal de poder completar ara les lletres, ara les tonades.

En veritat —val a dir-ho, — la nostra anada a Granyena, per obra i gràcia de Donya Elena de Campderròs, no fou completament inútil, car ella mateixa, voluntàriament, s'encarregà de continuar la nostra enquesta i d'interrogar algunes de les persones que ens havien estat indicades, particularment, la «Vella de Cal

Mundeta Clos. Granyena

gaire ni interessant, i que, per cert, no pagava el treball que suposava l'haver anat a Granyena ni, tampoc, la «ronda» que havíem fet pel poble.

Entre la Mundeta Clos, la Pilar i la Ramona Oliveras, la Regina Domènech, Donya Elena i les seves xamoses filles, poguérem recollir 8 documents. De la Mundeta Clos són les cançons números 5 i 6, i de l'Antònia Batlle, filla de Donya Elena, les que porten els números 7 i 8.

Digitized by Google

Xico », que no havíem pogut veure perquè aquell dia era fora del poble, i respecte de la qual tothom ens havia assegurat que era persona molt cantadora i que sabia un sens nombre de cançons. Donya Elena, doncs, amb gran entusiasme es prestà a ésser una col·laboradora de l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya », i féu per manera que en la nostra memòria no restés com una taca fosca i de no gaire bon recordar l'excursió a Granyena. Portada de la seva extraordinària noblesa i bondat, ens acompanyà, en deixar el poble, més de mitja hora enllà; ens féu visitar el seu hort, en el qual té un pou amb aigua fresca i regalada, cosa de moltíssim preu, car d'una llarga temporada s'experimentava un eixut com poques vegades, del qual patien tots els pobles de la rodalia de Cervera i aquesta mateixa ciutat. Continuà acompanyant-nos més enllà, fins a una ermita en què és venerada una Mare de Déu, de la qual no recordem el nom. Visitàrem el petit santuari i, en eixir-ne, ens acomiadàrem de tots els simpàtics acompanyants.

El resultat pràctic d'aquesta anada a Granyena, pel que a la nostra missió es referia, fou la promesa generosa que ens féu Donya Elena de continuar la nostra tasca i de que ens comunicaria el resultat de la seva exploració.

Al cap de tres o quatre dies, a Cervera mateix, rebíem una lletra d'ella en què ens comunicava alguns textos de cançons. Nosaltres li contestàrem agraint-li la tramesa i pregant-li que volgués prendre, mal no fos sinó aproximadament, les tonades. Amable i condescendent al nostre prec, després d'algun temps d'haver retornat a Barcelona, rebíem els documents cançonístics que en el present recull vénen assenyalats amb els números 50^b a 50^l (11 cançons). A més de comunicar-nos aqueixes tonades, ens donà algunes notes molt interessants que serveixen admirablement per a conèixer què s'ha esdevingut a Granyena respecte de la gran davallada de la cançó. En aquestes notes, Donya Elena ens diu que la « Vella de Cal Xico » no sap res de les cançons que nosaltres cercàvem, que solament sap algunes cobles cantades amb « un deix de jota aragonesa ». Aquest detall ens evidencia l'existència i a la vegada la influència devastadora de la « rondenya », que, segons paraules de Donya Elena, « era l'única cosa que es cantava en els temps de la joventut de la « Vella de Cal Xico ». També ens diu que més tard hi hagué una mena d'invasió d'« habaneres » portades de Cuba, i altres cançons castellanes. (El que hem dit més amunt referint-nos a En Llorenç Oliveras, troba la seva confirmació en les notícies que ens donà Donya Elena.)

Cap a l'any 1904 es formà a Granyena un Chor amb uns 50 cantaires del poble, el qual es dedicà, amb preferència, a cantar obres de Clavé. Aquesta entitat

Digitized by Google

choral actuà solament dos anys. Després d'això — ens comunica Donya Elena — s'introduïren cants de tota mena, ja provinents de «sarsueles», ja de cuplets, tot mal cantat i desfigurat. Aquestes dades no són altra cosa que la repetició del que havem trobat pels altres pobles; les mateixes influències, les mateixes causes han produït els mateixos naturals efectes.

Cal dir que, en el fons, aquestes recerques que a primer cop d'ull semblen inútils, no ho són. Un resultat gairebé negatiu té tanta importància com un resultat positiu, car és una dada preciosa per a poder dar-nos compte de l'estat en què avui es troba la cançó nostra.

Cervera

De retorn cap a Cervera, anàvem fent comentaris de les moltes energies que aquell dia havíem hagut d'esmerçar per a trobar-nos, a la fi de la jornada, amb un tan migrat guany a la cartera. Ens dolia no haver anat tot seguit a trobar Donya Elena, perquè mitjançant les seves indicacions precises i valent-nos de l'ascendent que realment té damunt els granyenencs, ens hauria reportat una major utilitat. En veritat, però, si ho haguéssim fet així, ens hauria quedat el dubte de si la recerca o escorcoll portat a cap pel nostre propi compte hauria donat un altre resultat.

Havent realitzat, tal com férem, aquesta recerca d'una manera acurada i minuciosa per tots aquells indrets del poble en els quals ens fou possible d'introduir-nos, ens n'anàrem amb la seguretat que a Granyena la cançó està, si no del tot morta, almenys, molt esmortida, car el que nosaltres havíem recollit i el que ens comunicà Donya Elena, ens ho demostra amb tota evidència.

De retorn cap a Cervera, no anàvem amb tanta tranquilitat d'ànim com quan en sortíem al matí. Alguna cosa ens havia posat d'un marcadíssim malhumor i omplert de disgust.

El dilectíssim amic i company de missió, En Pere Bohigas, mentre érem a casa Donya Elena, on s'havien rebut diaris del dia, s'assabentà per mitjà d'ells, amb desagradable sorpresa, que el Govern havia publicat una ordre disposant que els joves que es trobaven complint el servei militar i disfrutaven de llicència o bé de prórroga, la donessin per finida i s'incorporessin de seguida als respectius regiments. Com que aquesta ordre afectava a En Bohigas, no cal dir que semblant nova ens omplí d'un fort disgust, car per part d'ell s'havia de suspendre tot seguit

Digitized by Google

la missió que tot just havíem començat. Teníem solament una remota esperança que potser es podria evitar semblant suspensió; però no fou així, puix, consultat el cas amb el senyor Aymerich, amo de la Fonda del Jardí, que desempenya un càrrec important a l'Ajuntament de Cervera, aconsellà a l'amic Bohigas que se n'anés cap a Barcelona sense dilació, i, una volta s'hagués presentat, llavors, amb complet coneixement de la cosa, sabria què li calia fer o deixar de fer.

Seguint, doncs, l'amic dilectíssim aquest prudent consell, donà en aquell moment per acabada la seva missió, i mentrestant En Barberà quedà encarregat de continuar-la tot sol, si és que En Bohigas es trobava impossibilitat d'incorporar-se-li novament.

El dia següent, ens llevàrem dematí i, amb tota la recança que és de suposar, anàrem cap a l'estació: En Bohigas per entornar-se'n a Barcelona, i En Barberà per acomiadar-lo, (amb la temença que l'enquesta, si havia de continuar-se l'hauria d'efectuar tot sol).

No cal dir que, en trobar-me tot sol a Cervera i amb les dificultats que suposa anar a la recerca de cançons per una comarca que, com la Segarra, es presenta per tots indrets molt escassa, no vaig experimentar cap sensació de goig, al contrari, la sensació era més aviat d'encongiment i de profund disgust per no trobar al meu costat tan bon company i millor amic com és En Pere Bohigas.

Per tal de distreure tot el més aviat possible aquella mena de pesantor i feixuguesa espiritual que de mi s'havia apoderat, vaig pensar que el millor que podria fer era no suspendre les tasques, sinó continuar-les amb més fe i amb més braó.

Me n'aní a veure el senyor Gómez, per si ell podia fer-me cap indicació d'alguna persona que em fos d'utilitat. El senyor Gómez va fer-me dues o tres indicacions, i ell mateix m'acompanyà.

Prescindint de donar detalls que no tenen cap interès i que són engorrosos de descriure, diré només que vaig passar aquell matí anant a veure dues o tres persones, de les quals únicament la Dolors Arrufat em cantà alguna cançó interessant.

Dolors Arrufat, persona de molt bon tracte i d'intel·ligència viva, és filla de Cervera, té uns 55 anys i és germana de Mossèn Ramon Arrufat, resident a Barcelona. De la Dolors Arrufat obtinguérem 10 documents, els quals, si bé no eren massa interessants, servien, almenys, per a anar completant la documentació,

Digitized by Google

sempre digna d'ésser coneguda i apta a nodrir el fons general d'un Cançoner. Vegeu les cançons números 9, 10 i 11.

A la tarda d'aquell mateix dia vaig anar-me'n al barri de Sant Cristòfol, per tal de treballar a Cal Sereno. L'àvia de Cal Sereno no va poder comunicar-me res d'interessant, car, si bé en la seva joventut havia cantat cançons, aquestes ja li havien fugit de la memòria i no es recordava de res.

Dolors Arrufat. Cervera

La seva néta, Teresa Boquet, i una dona veïna, la Carme Puig, ambdues casades i mares de família, encara que joves, a més de facilitar-me alguna cosa, em feren la indicació d'una tal Roseta Felip, més coneguda pel renom de « Malda ». Vaig conèixer la Roseta Felip aquella mateixa tarda, i, una volta interrogada, em semblà que era persona que em serviria de molt. Com que en aquell moment no podia entretenir-se, quedàrem que al dia següent es posaria a la meva disposició.

Entre la Carme Puig i la Teresa Boquet, em facilitaren 14 documents, els quals, en veritat, no presenten massa interès. Són de la Carme Puig les cançons que en la *Selecta* porten els números, 12, 13, 15 i 20, i de la Teresa Boquet, la cançó n.° 14.

El dia següent vaig dedicar-lo a interrogar la Roseta Felip. Aquesta dona, filla de Cervera, de 46 anys d'edat, és persona dotada d'una musicalitat remarcable de debò. Té una veu regularment timbrada i canta amb veritable sentit. Recorda completes la major part de les lletres de les cançons, i me les va dictar amb remarcable seguretat. De les tonades, n'hi ha algunes de ben interessants; d'altres, no tant, per exemple, la n.° 74 bis del recull.

La Roseta Felip, en tots conceptes, ha estat la cantaire més notable que hem

Digitized by Google

trobat en tota la missió que ressenyem; tant és així, que vaig creure oportú de fonografiar-li algunes de les cançons que em cantà. Són d'aquesta excel·lent cantaire les cançons números 16, 17, 18, 19, 21 i 22.

Els dies següents, fins al 31 d'agost inclusive, els vaig passar fent la penosa recerca per tot Cervera. Vaig visitar, per indicació del senyor Gómez i de Mossèn Arqués, moltes persones, però amb resultat nul en absolut.

Teresa Boquet. Cervera

Roseta Felip «Malda». Cervera

Una visita a l'Hospital de Cervera, feta d'acord amb Mossèn Arqués, que n'és capellà, amb l'objecte de veure si entre les persones que hi viuen recollides n'hi hauria alguna que pogués comunicar-me quelcom de bo, em permeté de recollir un document que té un xic d'interès, especialment en l'aspecte local. Es tracta de la cançó dictada quan fou robat el Sant Misteri de Cervera, l'any 1618. Me la cantà En Francesc Pujaló. No ens atrevirem a dir si la cançó és

Digitized by Google

d'aquella època, car l'estructura de la que ens cantà En Pujaló més aviat acusa una factura moderna; si la cançó en passar de l'un cantaire a l'altre ha anat transformant-se fins a convertir-se en la tonada per nosaltres recollida, tampoc ho podem dir: en cap indret d'ella es troba motiu de suposar-ho. La judiquem un document interessant pel fet que li donà origen, no per altra cosa.

Francesc Pujaló. Cervera

La Munda Gesabet, muller d'En Francesc Pujaló, asilada com ell a l'Hospital, també ens cantà una cançó.

Vaig sortir de l'Hospital amb una magra collita: solament 4 documents vingueren a la meva cartera, res més: 3 me'ls donà En Francesc Pujaló, i un, la seva muller.

En Francesc Pujaló és fill de Cervera, com també ho és la seva muller. Tant l'un com l'altre tenen, si fa no fa, uns 70 anys. En Pujaló és molt sord, tant, que hom ha de parlar-li a cau d'orella i fent uns grans crits, per tal que entengui el que li diuen, i, així i tot, moltes vegades se li ha de repetir.

Per tal de correspondre a la summa bondat de la Reverenda Mare Superiora de l'Hospital, la qual féu venir a ma presència totes les persones que aquell dia es trobaven a la Santa Casa, excepció feta de dues malaltes enllitades, vaig lliurar-li una almoina perquè la destinés a l'obra benèfica que dirigeix. Tant ella com Mossèn Arqués, com els asilats, fins els que no sabien cap cançó, donaren mostres — en aquells moments en què escoltaven el que jo deia a la Mare Superiora respecte de la significació que té la cançó en la vida dels pobles i respecte de l'obra empresa pel « Cançoner Popular de Catalunya » — donaren mostres, repeteixo, del greu que a tots sabia el no conèixer cap cançó per a poder-me-la cantar, tal com havien fet En Pujaló i la seva muller.

Digitized by Google

L'asilada Maria Cortadellas, volent contribuir amb el que sabia, em digué més completa la lletra de la primera estrofa de la cançó n.° 102 del recull, cantada per En Pujaló, de la qual ella ignorava la tonada.

La visita a l'Hospital em produí un veritable goig; vaig eixir-ne corprès d'haver vist com les cares dels asilats — que en conjunt eren nou o deu, gairebé tot dones — s'il·luminaven en sentir com En Pujaló amb la seva forta veu cantava alegroi amb tota llibertat i amb goig inefable aquelles cançons. Estic segur que la meva visita i l'objecte d'ella, els féu l'efecte com si en aquella Santa Casa hagués entrat darrera meu un raig de llum esplendorosa i una alenada d'alegria. Les monges somreien beatíficament contemplant les cares tan rialleres d'aquelles persones confiades a la seva cura.

Altres visites fetes en companyia de Mossèn Arqués, de les quals vaig obtenir no gaire profit, em feren esmerçar molt de temps. Entre les persones visitades hi havia: Cristina Pont, filla de Cervera, d'uns 50 anys, i Rosa Pont, així mateix filla de Cervera, de 79 anys (no és parenta de la Cristina), les quals no recordaven gran cosa de cançons. Solament vaig poder recollir un document insignificant de cada una.

Indicat per Mossèn Arqués, vaig anar a veure un tal Ramon Estany, més conegut pel renom de « Birlota ». Es home molt parlador, dotat d'una fantasia exuberant; m'explicà una munió de coses que, si bé eren sumament pintoresques, no guardaven cap relació amb l'objecte de la meva visita. Entre altres coses, em féu relació de les diverses visites que havia fet a casa seva En Frederic Soler « Pitarra », tot anant a cercar-hi anècdotes i fetes portades a cap pels estudiants de Cervera, quan funcionava la Universitat. M'explicà que el seu avi i el seu pare tenien un hostal en què s'hostatjaven alguns estudiants. M'assegurà que fou en aquest hostal i en vida del seu pare, on els estudiants portaren a terme aquella gesta tan graciosa que serví a En « Pitarra » d'assumpte d'una de les seves comèdies (la titulada *Qui no té pa moltes se'n pensa,* em sembla), segons la qual, els estudiants embenaren els ulls a l'hostaler, amb conformitat d'aquest, per tal que, perseguint-los a l'entorn de la taula, n'atrapés un. Aquest havia d'ésser el qui pagués les despeses de l'àpat, que tots volien pagar, i no es podien posar d'acord. En veure que no podia atrapar-ne cap, es desembenà i veié que els estudiants havien desaparegut.

Conversa molt distreta, conversa molt pintoresca, en la qual un no sap què admirar més, si l'extraordinària fantasia i inventiva ensems o bé l'extremada

Digitized by Google

loquacitat de què està dotat el « Birlota », però, evidentment de no molt de profit per al fi que jo perseguia. Vaig sortir-ne amb 4 documents més a la cartera. Un d'ells té cert interès, puix es tracta d'una cançó de sastre.

Com que per referències d'altres persones velles de Cervera ja sabia amb certesa que el pare del « Birlota » havia tingut hostal, va semblar-me que ell podia saber alguna de les cançons que els estudiants cantaven a Cervera. Vaig quedar completament decebut, puix, si bé En Ramon Estany em digué que el seu pare cantava moltes cançons que en aquell temps havien estat dictades i cantades pels estudiants, ell no es recordava de cap. Em digué que n'hi havia de molt boniques i de molt *xistoses*, però que només em podia cantar l'única que recordava, que no és altra que la tan popular *A Cal Beco del Recó*, que gairebé tothom ha sentit cantar sense necessitat d'anar a Cervera; i encara, ni en la tonada ni en la lletra que em digué el « Birlota », no es troba res de particular que pugui fer-la interessant.

Ramon Estany «Birlota». Cervera

Pel propi Ramon Estany vaig saber com i de quina manera s'havia introduït a Cervera la tonada de la cançó *Els segadors*, amb la lletra distinta amb què és cantada en aquella localitat. Les manifestacions del « Birlota » foren confirmades per un altre home d'avançada edat, del qual no vaig pensar a anotar el nom, mentre preníem cafè en els baixos de la fonda en què m'estatjava. Em digueren ço que segueix: Anà a Cervera un sastre, que anava a treballar a les cases que el demanaven. Tenia el costum de treballar, no dintre les cases, sinó al carrer. El sastre era anomenat per tothom « Sona minyó », perquè mentre treballava cantava la cançó a què ens referim, coneguda i cantada per tothom amb la tornada: *Sona, minyó, que la viola*

Digitized by Google

sona. Avui encara és generalment coneguda. Demostra la seva popularitat, el fet que sigui cantada amb variants de lletra i de tonada, la qual cosa dóna peu a suposar que fa molts anys que hi fou introduïda i que degué divulgar-se molt; i això demostra la veracitat del que conten del sastre, puix si tenia per costum treballar al carrer, i mentre treballava anava cantant la cançó, forçosament aquesta havia d'haver-se introduït en tots els recons de Cervera.

Un tal Pere Domènech, al qual coneixerem més endavant, i un tal Canosa, que estaven presents al cafè mentre s'enraonava d'aquestes coses, feren notar que a Cervera hi ha una casa on està establert actualment un flequer, la qual no és coneguda per Cal Forner ni per Cal Flequer, sinó per Cal Sastre, i que molt bé podria ésser que aquesta denominació li provingués d'haver-hi estat establert algun sastre, ja fos el « Sona minyó », ja algun successor seu. Fem constar el fet i res més.

Francisca Carbonell. Cervera

Feta aquesta digressió per tal de donar a conèixer el que es diu i ens interessava de fer constar aquí, continuem la ressenya de la nostra missió.

Seguint indicacions que se m'havien fet, vaig anar a veure la Francisca Carbonell, que és espardenyera, i l'Angela Gabarró, que té una lleteria. Ambdues viuen a la plaça de la Constitució, prop de la Casa de la Vila. El profit que les visites em reportaren no fou gros ni interessant. De la primera — Francisca Carbonell, — després d'haver-li hagut d'adreçar una petita al·locució i d'haver-la pregat durant una llarguíssima estona, donant-li tota mena de raons per tal de convèncer-la que em cantés les cançons que sabés, fossin moltes o poques, fossin boniques o lletges, vaig aconseguir-ne solament dues. M'havien dit que aquesta dona en sabia moltes, però no resultà

Digitized by Google

Angela Gabarró. Cervera

així. Cap de les dues cançons que va cantar no ofereix gran interès; la segona, n.° 112 del recull, només de mirar-la es veu tot seguit que no és cançó catalana. La Francisca em diu que les aprengué d'unes dones catalanes que visqueren una temporada a Cervera.

De l'Angela Gabarró, en aquesta primera visita, vaig obtenir 2 documents, respecte dels quals no diríem res, perquè intrínsecament no tenen gran interès; però, pel que es refereix al que porta el n.° 113 del recull, cal dir-ne quelcom. Es un cant que l'Angela aprengué de la seva mare. El cantaven a l'església i està dedicat a la Verge de Montserrat. A primer cop d'ull delata una factura relativament moderna i no pas popular entre nosaltres. Està molt escampat per Cervera, i gairebé és conegut de totes les persones de vint-i-cinc anys per amunt, car, si no l'han sentit cantar a l'església — d'on ha desaparegut fa anys — l'han sentit cantar en altres llocs. Heus-el ací:

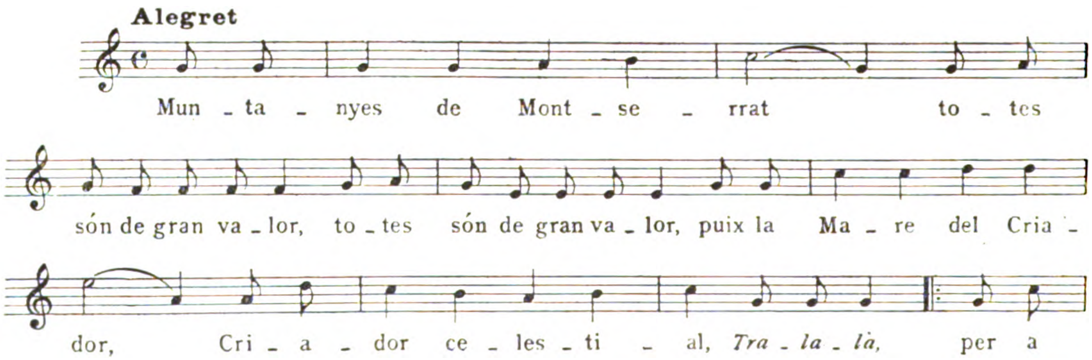

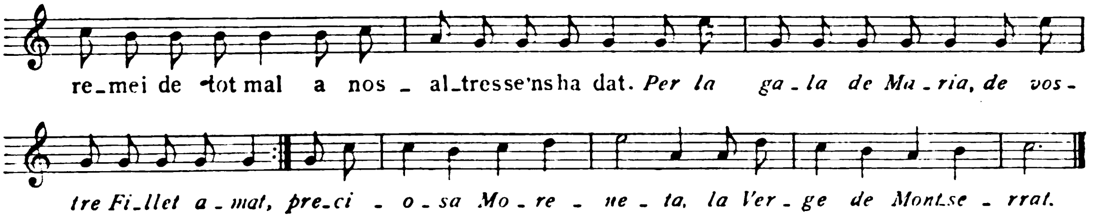

Però la particularitat d'aquest cant és que no es tracta de cap tonada d'origen popular de la nostra terra, ni de cap cançó original que algú hagués compost per a les funcions de l'església, sinó que es tracta d'una cançó de soldats alemanya, la qual figura amb el número 166 en el volum I del *Cançoner Popular Alemany*, de Lluís Erk (Erk's Deutscher Liederschatz, Ed. Peters). Incloc ací la cançó alemanya amb la primera estrofa de la seva lletra, a fi que es pugui constatar el fet i veure com es tracta de la mateixa línia melòdica.

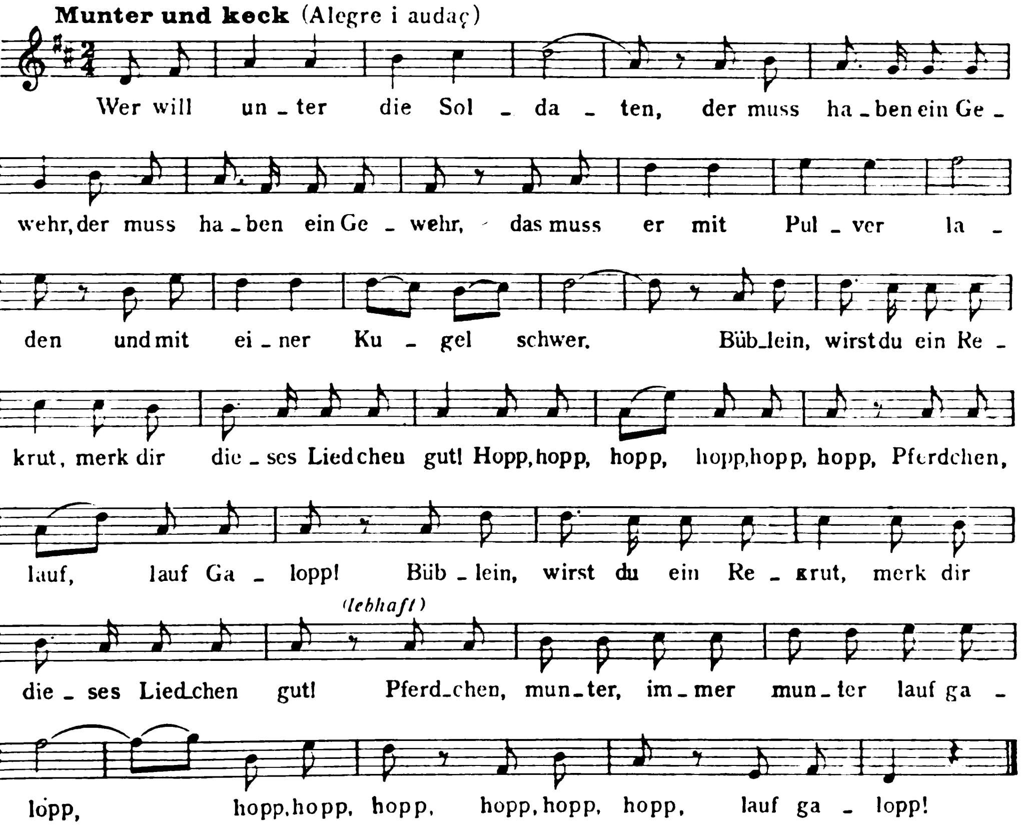

Ningú no ha sabut donar-me raó de quan ni per qui fou ensenyat aquest cant a les noies que anaven a cantar-lo a l'església de Cervera en determinades funcions. Fora de Cervera, ningú no m'ha cantat aquesta tonada ni me n'ha dit la lletra. Feta aquesta observació, que bé se la mereixia la cançó que ens ocupa, continuem la relació de la nostra missió.

D'una dona anomenada Antònia Ramon, filla de Cervera, de 45 anys, la qual vaig conèixer per casualitat anant a passeig el diumenge a la tarda amb el senyor Gómez, vaig obtenir 9 documents, que, com la generalitat dels que constitueixen el recull que acompanya aquestes ratlles, no presenten res de nou ni de notable, car són altres versions de les lletres o variants de les tonades que formen el corpus cançonístic de la comarca segarrenca.

Amb els dies que havia passat a Cervera, amb tantes anades i tornades com havia fet, amb les moltes visites que havia portat a terme a les persones que m'havien indicat i de les quals no he fet esment per no allargar massa aquesta ressenya, portava recollits 127 documents, nombre que, en veritat, evidencia les dificultats amb què topava per arribar a trobar el que cercava amb tanta d'avidesa. Aquest nombre tan migrat de documentació que teníem en la cartera, ens féu pensar que ja seria hora de donar per escorcollada la ciutat de Cervera, en la qual semblava com si la cançó s'hagués esmicolat i s'hagués d'anar recollint a dosis homeopàtiques. Encara que només fos per a donar temps a que es presentessin noves persones que ens poguessin facilitar quelcom d'aprofitable, em vaig decidir a començar les recerques pels pobles de la rodalia.

La recerca fora de Cervera, la comencí per Sant Guim.

El fet d'haver-me'n d'anar sol a fer l'enquesta per aquells pobles, em féu rumiar un xic. Per de prompte, se'm presentava la greu dificultat que suposa haver de tractar persones que, essent completament desconegudes, no dipositen tot seguit la confiança en un foraster que de cop i volta es presenta al poble, cercant una cosa de la qual ningú, o gairebé ningú, no arriba a comprendre com hi hagi una persona que pugui ocupar-se'n. Em semblà que el millor que podia fer per tal de no veure'm obligat a perdre temps cada volta que anés a un poble, era cercar una persona que conegués un xic totes aquelles contrades i fos pràctica dels camins que havien de seguir-se. Vaig preguntar quina seria la persona apta i que es trobés en disposició de fer-me de company d'excursió, i em recomanaren un home que ni fet exprés hauria satisfet millor el meu desig.

Aquest era En Pere Domènech, home d'uns 65 anys, fort, àgil, trem-

Digitized by Google

pat com ell sol, molt correcte en el parlar i d'una intel·ligencia viva, que tot seguit copsava les coses; no li feia res caminar tres, quatre o més hores; caràcter alegre, expansiu i coneixedor com ningú de totes aquelles contrades i de tota la gent, tan coneixedor, que en cada poble que anàrem, menys a Castellnou, trobava coneguts i amics que tot seguit estaven disposats a servir-lo, car, pel que vaig poder veure, tothom l'estimava. A Cervera, com gairebé per tot arreu, és conegut per « Pere Xol », més que pel seu nom i cognom.

Amb la bona companyia d'En Pere Domènech, al qual no feia res de deixar sa casa, per la senzilla raó que viu tot sol i no té família a Cervera, el dia primer de setembre vaig anar a fer l'enquesta a Sant Guim.

Sant Guim

En aquest poble les cançons no són abundoses; com que les persones d'edat no en canten, els joves no n'han pogut aprendre. Amb tot, vaig poder obtenir-hi 22 documents.

La nostra primera visita fou al senyor Rector per a pregar-li que ens orientés en la nostra recerca. En explicar-li l'objecte de la nostra presència a Sant Guim, es mostrà tot content, cridà la seva mare, Dominga Serarols, i li digué el que nosaltres cercàvem. La bona dona ens manifestà que ella sabia algunes de les cançons que ens interessaven i que, si ens agradaven, ens les diria.

La Dominga Serarols és filla de Balsareny, té uns 60 anys. Totes les cançons que canta també les sap el seu fill, Mossèn Josep Muntanyà. Ens cantà, doncs, tot el que sabia. Els documents que ens comunicà foren 12; més que per llur quantitat, ens plagueren per llur valor. Una variant de l'*Angeleta de Manresa,* n.° 23, que és una preciositat; *El Cabrer,* n.° 24, que era la primera vegada que ens sortia a l'encontre, i una altra, *Els traginers de Cardona,* n.° 25, que també era la primera volta que sentíem cantar. Ens cantà també *Les noies de Cervera* i una variant de *La dida,* n.° 26.

No ens va dictar les lletres, puix tenia por d'equivocar-se per no recordar-se'n bé; però el seu fill, Mossèn Muntanyà, ens prometé que, quan li fossin demanades, les escriuria i les trametria.

També ens digueren la Dominga Serarols i el seu fill, que el Mestre Lluís Millet, en una ocasió havia pres nota d'alguna de les cançons que ens acabava de cantar.

Digitized by Google

Acompanyats del Rector, anàrem a una casa en la qual, per tenir pastors i mossos, suposava que podríem trobar alguna cosa, car per part de la gent de Sant Guim era molt difícil que trobéssim qui ens donés res de profit. En l'esmentada casa tenen una botiga en què hi ha de tot: carniceria, cansaladeria, drogueria, estanc, pastisseria i confiteria, vetes i fils, etc. — com si diguéssim, una miniatura dels magatzems « El Siglo ». — Ens reberen amb molta cortesia i ben agradats de la nostra visita. Després de dinar vaig anar a recollir-hi el que fos possible.

Ramona Permanyer. Sant Guim

Entre la jove mestressa, Ramona Permanyer, i la seva cunyada, Rosa Gasol, em donaren, amb un xic de treball per tal de veure la manera de reconstruir les lletres que no recordaven bé, 10 cançons.

A Sant Guim no ens fou possible d'obtenir res més. Si bé em feren indicacions d'altres persones, una volta vaig haver enraonat amb elles, em vaig convèncer que no em podien comunicar res, puix que el que cantaven no era més que alguns trossos de música *sarsuelera*.

Dels mossos i pastors de casa la Ramona Permanyer no fou possible treure'n cap profit, puix digueren que ni sabien cap cançó ni coneixien qui en sabés.

Amb el guany de 22 cançons a la cartera, de les quals 12 ens les donà la mare del Rector, que no és de Sant Guim, tornàrem a Cervera en el tren que passa cap a les vuit del vespre. En aquesta primera excursió que feia en l'agradable companyia d'En Pere Doménech, vaig poder comprovar la grandíssima utilitat que aquell home podia prestar-me en les altres que tenia pensat de fer. Associant-se de tot cor a la meva missió, procurà de prendre-hi part activa. Era ell qui, quan jo havia dit alguna cosa o donat alguna raó respecte a la neces-

Digitized by Google

sitat de recollir cançons i a l'obligació moral que tenia tota persona que en sabés, sols fos una lletra o una tonada, de comunicar-me-la, amb els seus naturals arguments i les agudes derivacions que sabia treure de les meves paraules, reforçava el que jo acabava de dir. A més, em facilità d'una manera extraordinària el poder fer-me càrrec de si valia la pena de fer un més detingut escorcoll, car, com que és home, com he dit abans, que per tot arreu té amics i pot disposar d'ells, ja a Sant Guim tinguérem una conversa amb dos d'aquests, els quals ens indicaren quin era el nivell cançonístic del poble. L'un deia: « A Sant Guim la majoria de la gent és sobrevinguda. Com que és una estació de molt de moviment perquè serveix els pobles d'aquests voltants, tothom està només pel negoci. Ací hi ha molt de diner, i allí on hi ha diner o bé van a buscar-n'hi, no hi anau a buscar cançons, perquè no hi ha ningú que en canti; tot lo més que sentireu cantar és algun cuplet que vénen a ensenyar-nos les cantadores que sovint fan venir els del cafè de més avall; res més ».

El que deia l'amic d'En Domènech era la pura veritat. Amb aquesta mateixa impressió vaig deixar Sant Guim.

A Sant Guim mateix indagàrem que a un poble d'allí prop, La Tallada, que no teníem indicat en el nostre itinerari, era molt fàcil que trobéssim alguna cosa del que cercàvem, car entre la gent de La Tallada i la de Sant Guim — ens digueren — hi ha una grandíssima diferència.

El dia següent, doncs, el dedicàrem a fer l'excursió d'enquesta a La Tallada.

La Tallada

Es aquest un poblet de no gaire importància, situat a uns tres quarts escassos de Sant Guim, a la meitat, si fa no fa, del camí que porta a Montmaneu. El poble és petit i en ell existeix la curiosa petita indústria de les bales de pedra per a jugar. Ja de bon tros lluny se sent el soroll ininterromput del torn elèctric en el qual, amb gran rapidesa, giravolta una mena de bombo fet de fusta gruixuda i completament tancat. Dins aquest bombo es col·loquen els dauets de pedra dura i de granet finíssim que es troba molt abundosa pels voltants de La Tallada. Els dauets, pel refrec que dintre el bombo experimenten l'un amb l'altre i ajudats per l'aigua, van desgastant-se i arrodonint-se ensems, fins a convertir-se en boles d'esfericitat irregular; després, mitjançant un torn refinador, en

Digitized by Google

són corregides les irregularitats fins a convertir-les en boles d'una esfericitat quasi matemàtica.

Com he dit abans, en ésser prop de La Tallada, se sent el soroll grandíssim que produeixen els torns treballant amb els dauets de pedra. Es un soroll un xic molest per al qui no hi està acostumat; però els veïns, que ja hi estan avesats, no el senten ni se'n donen compte.

Arribats que hi fórem, portàvem l'intent de visitar el senyor Rector, però no ens fou possible, car havia eixit del poble molt dematí. A la rectoria no hi havia ningú i l'església estava tancada. La companyia d'En Pere Domènech féu completament innecessaris els bons oficis que hauria pogut desempenyar el senyor Rector. En Pere, amb la seva conversa animada i sempre alegroia, aconseguí que unes dones que allí mateix, al davant de l'església, havíem interrogat, ens prenguessin amb molta confiança, puix alguna d'elles coneixia de vista En Pere o n'havia sentit parlar.

Sense cap mena de preàmbul, vaig exposar a aquestes dones l'objecte de la nostra anada a La Tallada i la necessitat en què ens trobàvem que ens diguessin quines eren aquelles persones que ens podien cantar cançons de les que nosaltres cercàvem. En Pere, que ja havia començat a aprendre el sermonet introductori, m'ajudava amb les seves raons i reforçava els arguments que jo invocava perquè aquelles dones prenguessin la cosa amb tota serietat, i no comencessin a fer broma al mig de la placeta on ens trobàvem.

Fou, com qui diu, arribar i moldre, car tot seguit una d'elles ens digué que sabia algunes d'aquelles cançons de la « vellúria », cançons que ja cantava la seva padrina; i les altres ens donaren tres o quatre noms d'altres dones que també en sabien. Amb la promesa que els donaríem quelcom per tal que el temps que esmercessin posant-se a la nostra disposició els representés un profit, i perfectament convençudes que no es tractava d'una cosa de broma, sinó ben seriosa, una d'elles ens féu entrar a la casa que hi ha davant de l'església. Pujàrem dalt, i allí, asseguts amb tota comoditat, comencí de prendre notes sense haver perdut gens de temps.

Cosa tan generosa i una acollida tan noble com la de La Tallada, no l'he trobada enlloc; he de reconèixer que si al meu costat no hagués vingut En Pere Domènech, amb tota seguretat m'hauria costat un xic més d'aconseguir la confiança plena d'aquella gent. En Pere, fent preguntes a aquesta i a l'altra, s'assabentà que la jove de la casa on ens havíem introduït era del poble on viu una filla

Digitized by Google

d'ell, casada, i que era parenta del marit de la seva filla. No cal dir que amb aquesta coneixença insospitada i amb el caràcter d'En Pere, la confiança fou reforçada fins a l'extrem de pretendre que ens quedéssim a dinar.

El resultat positiu que vaig obtenir de la recerca a La Tallada, fou : Angela Casellas, 7 documents; Rosa Camps, 4; Ramona Navarro, 1; Maria Miquel, 10; Teresa Rovira, 1; Angela Castells, 11; en conjunt, 34 documents.

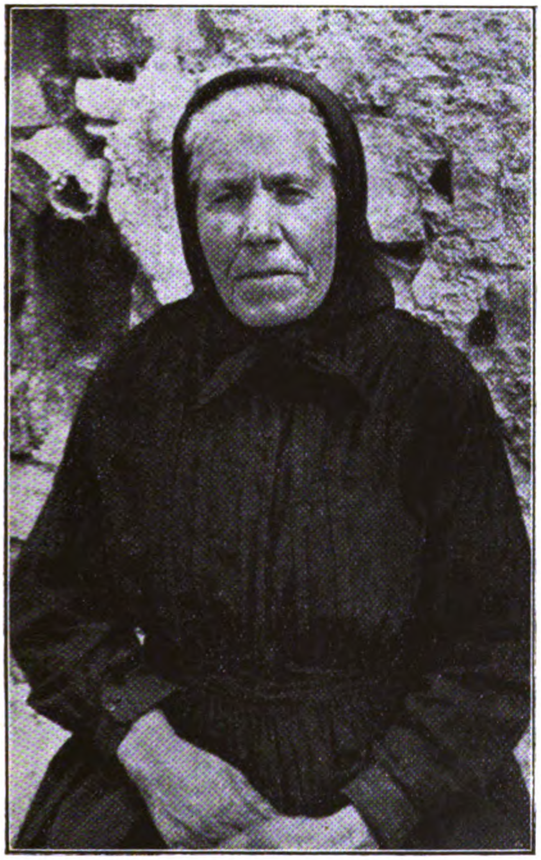

Angela Casellas. La Tallada

Maria Miquel. La Tallada

Les lletres, particularment per part de les cantaires Angela Castells, Maria Miquel, Rosa Camps i Angela Casellas, em foren comunicades gairebé senceres. De la Rosa Camps és la cançó que en la *Selecta* porta el n.° 27.

Aquestes cantaires, animades dels millors i més generosos desigs, m'esmentaren tres o quatre persones que podien saber cançons.

Com que dinàrem a Sant Guim, entre anar-hi i tornar a La Tallada perdé-

Digitized by Google

rem un llarg espai de temps. De retorn, vaig recollir-hi el que em facilità l'Angela Castells i la resta de cançons de la Maria Miquel.

Per tal de veure si era possible de trobar quelcom més que engruixís el nombre de documents que aquell dia havien ingressat en ma cartera, anàrem a veure un parell de dones, la « Teresa del Terrat » i la « Vella de Cal Llarg » ; la visita resultà completament inútil, car dues o tres cançons que em cantaren no eren altra cosa que les que tenia preses de les altres cantaires ; per això no vaig tenir cap interès en transcriure'n les tonades, perquè no representaven més que una evident mutilació de les que ja estaven en mon poder.

Rosa Camps. La Tallada

Cervera

El dia següent d'haver anat a La Tallada, 3 de setembre, vaig passar-lo a Cervera, car m'havien donat noves de dues o tres dones que podrien facilitar-me alguna cosa. Com que els dies de mercat són dies dolents per a presentar-se en cap poble, car hi ha molt de moviment i ningú « no està per cançons », vaig creure més oportú no sortir de Cervera i continuar recollint el que em fos possible, puix em seria més profitós fer-ho així, que no córrer el perill de fer una anada completament inútil; i aquell dia era mercat, no recordo si a Montmaneu o bé a Sant Guim.

Les dones de les quals m'havien parlat, eren la « Maria de la taverna », que té un modest establiment, mig taverna, mig hostal, on van a menjar molts captaires i vianants que es troben de pas per Cervera, i una tal Maria Jaume, que viu prop la plaça de la Constitució. La Maria Prat, o sigui, la « Maria de la taverna » és dona molt despatxada i molt despreocupada, i és comprensible que ho sigui per

Digitized by Google

raó de la seva indústria i de les característiques especials del seu establiment. Té de 55 a 60 anys d'edat i és de Cervera mateix. Es veu que en la seva joventut degué ésser una regular cantaire, molt aficionada a aprendre cançons; però en l'actualitat a penes ja no en canta. Interrogada, es mostrà coneixedora d'algunes cançons que jo vaig citar-li, i, d'alguna d'elles, fins va dir-me'n algun que altre vers. De tot el que quedava a la seva memòria, vaig poder recollir 7 documents,

Maria Jaume. De Garbesi, resident a Cervera

Maria Prat «Maria de la taverna». Cervera

els quals, en veritat, no tenen gran valor. Les lletres, evidentment, no les recordava totes. Vegeu d'ella la cançó n.º 29.

La mateixa Maria Prat, que coneixia la Maria Jaume, havia quedat amb aquesta que vindria a la taverna a la tarda, quan jo hi fos. Quan vingué vaig poder recollir-li 8 documents que, semblants al que havia recollit de la Maria Prat, no tenien gran importància. La Maria Jaume és filla de Garbesí, té 35 anys i actualment viu a Cervera.

Digitized by Google

Malgrat tot, aquesta aplega de documents cançonístics, en la qual no s'ha d'anar a mirar exclusivament la valor musical o literària que puguin tenir, sinó la valor ètnica i folklòrica dins una comarca, pot servir admirablement per a demostrar-nos en quin estat es troba a Cervera la nostra cançó i quin caire ha pres.

Domingo Puigredon. Cervera

A la tarda, després de dinar i mentre prenia cafè amb l'admirable Pere Domènech, enraonant de les excursions que havíem fet els dos dies anteriors. entre les set o vuit persones que allí ens trobàvem reunides, es generalitzà la conversa respecte de cançons. El senyor Domingo Puigredon, alcalde de Cervera, persona del tot simpàtica i d'un tracte cortès i afable, prengué part en la conversa i començà a esmentar les cançons que la seva mare, que era d'Urgell, cantava. El senyor Puigredon ja no en recordava cap, però, de sobte, exclamà: «Encara me'n recordo d'una que era ben bonica; és l'única que m'ha quedat a la memòria. Feia així». I a mitja veu es posà a cantar-la. Sentir jo que la cantava i obrir la cartera — que no deixo mai quan vaig d'excursió, — i trobar-me amb el paper pautat a punt i el llapis a la mà, fou obra d'un instant. Vaig pregar al senyor Puigredon que volgués tornar a cantar la cançó, per tal que jo la pogués apuntar. Del tot complacent — i fins penso que complagut — la cantà per segona volta, i la cançó ja estava a poder meu. Era la *Raimundeta,* i la versió que em cantà, n.° 28, judico que és de les més pures.

Al cap de poca estona, i continuant la conversa respecte de cançons, l'Ignasi Canosa, fill de Granyanella, de 42 anys d'edat, em cantava un càntic que comença: *Un noi hermós...*, que es cantava a Granyanella durant la missa del gall. Recordava amb molta seguretat la línia melòdica de la tonada, però no tant

Digitized by Google

la lletra, de la qual solament pogué comunicar-me la primera estrofa. Del mateix Ignasi Canosa vaig obtenir la tonada dels *Goigs de Sant Donat*, patró de Granyanella, en compliment del que m'havia promès alguns dies abans. Em donà la fulla impresa dels esmentats Goigs.

El dia següent, 4 de setembre, el tenia destinat a fer l'enquesta cap a Freixanet. Amb el tren de dos quarts de vuit, en què havíem sortit els dies anteriors de Cervera, anàrem En Pere Domènech i jo cap a Sant Guim per dirigir-nos des d'allí a Freixanet.

FREIXANET

Arribats que som a Sant Guim, anem a esmorzar. En haver-ho fet, emprenem la caminada cap a Freixanet, que dista de Sant Guim cosa d'una hora. El matí és fresquet i, malgrat el sol que ens cau damunt, fa de molt bon anar, i no sentim la més lleu molèstia. El camí és del tot bo. Camí de carro, perfectament pla i vorejat de bosc jove.

Arribem a Freixanet, i, seguint el costum, la primera visita ha d'ésser al senyor Rector.

Tota la planúria que es troba pel camí, sense com qui diu cap alt ni baix, de bon segur que la voldria el poble per a ell. Pocs pobles he vist que es presentin tan accidentats, amb aspecte rònec i del tot aspre, com es presenta Freixanet. En Pere, home força acostumat a anar per les muntanyes, però que no havia estat mai a Freixanet, senyant-se, em deia: « Déu me guardi que mai tingui necessitat de venir a aquest poble de nit; em sembla que no en sortiria viu, perquè m'estimbaria. »

El poble és petit, però els varis carrerons que formen les cases, tenen uns pendents inversemblants, i en alguns llocs, per a passar d'una casa a la del costat, s'ha de baixar per un estret caminet, que en forma de graons està practicat en la roca viva, amb un desnivell de dos o més metres entre una i altra casa. Les cases, escalonades, donen al poble, tant mirant-lo per dintre com per fora, un aspecte aspríssim i de poble de pessebre.

Anem cap a la casa del senyor Rector, que està situada al costat de l'església gairebé a l'entrada del poble. El senyor Rector, Dr. Valentí Pinyot, en aquell moment es troba baix a l'hort, fent feines de pagès, segons ell mateix ens digué. Al cap d'una estoneta, avisat per la seva neboda que l'esperàvem, vingué.

Digitized by Google

Entra a la sala tot rialler, amb cara falaguera, i, amb mirada noble i una franquesa sincera que em corprèn, ens allarga les mans i ens pregunta què és el que desitgem d'ell i en què pot servir-nos. L'assabentem de la missió que ens porta al poble; es mostra emocionat i ens diu: « Encara que crec que ben poca cosa podran recollir a Freixanet, puix aquí ja no hi ha ningú que canti el que vostès cerquen, amb tot goig em poso al costat de vostès i els acompanyaré pel poble a les cases en les quals em sembla que podria ésser que hi trobéssim quelcom.»

Maria Balcells. Freixanet

Dit i fet. Pren el seu gaiató, es posa el bonet i comença la recerca. Prop de l'església viu el que fa de sagristà, l'esposa del qual — el senyor Rector en fa memòria de sobte, — sap cançons de les que cerquem. Hi entrem i trobem la bona dona amb un infant als braços, en companyia d'una noieta i d'un noi, fills seus. El Dr. Valentí li explica el per què de la nostra presència a casa seva. La dona, tota complaent i amb cara riallera, ens assegura que no en sap a penes de les cançons que desitgem, però que ens cantarà tot el que sàpiga.

Li parlo i li demano d'una tal « Rosario » que actualment viu a Calaf. Me'n dóna raó i m'ensenya la casa d'on és filla. Fem un xic de conversa per tal d'entrar en confiança; prenem com a pretext la bona « Rosario » que ens va cantar a Calaf, amb la finalitat que, tot conversant, a la muller del sagristà li passi la mica d'aprensió que té de posar-se a cantar davant nostre.

La Maria Balcells, que així s'anomena, comença de cantar-nos el que sap. En aquesta primera sentada obtenim d'ella vàries cançons. Vegeu la que en la *Selecta* porta el n.° 30.

Les lletres no les té gens segures, moltes d'elles es presenten amb una o

Digitized by Google

dues estrofes, només. A voltes les trabuca i salta versos sense dar-se'n compte. En canvi, les tonades les canta amb una seguretat remarcable, i es veu que és dona acostumada a cantar dins de casa seva, malgrat que, em sembla, deu cantar anant-se'n de l'una a l'altra cançó, tal com un ocell salta d'una a altra branca. El seu repertori no és gaire extens. No ens dóna cap document nou i, com per tot arreu, trobem la repetició de les mateixes cançons, amb variants més o menys airoses i de més o menys valor musical.

Sortim de casa la Maria Balcells havent quedat de tornar-hi després de dinar.

El Dr. Valentí ens acompanya a Cal Reicó. En Josep Reich, pagès, d'uns 65 anys, fill de Freixanet, és home molt enraonador. Ens explica les cançons de llaurar, les cançons que cantaven els seus pares, els seus padrins i fins els seus veïns. Li pregunto per les « cançons de ronda » i, pel que em diu, veig que Freixanet no ha estat pas una excepció en la gran decadència de la cançó. A Freixanet, com en la majoria dels pobles de la Segarra que portem explorats, hi ha hagut fins no ha de fer molts anys, el costum d'anar a fer les rondes de nit acompanyant-se de guitarres. Actualment aquest costum ja ha desaparegut per complet, i solament se'n recorden les persones de mitjana edat.

En Josep Reich en sap moltes de «rondenyes». Diu que en la seva joventut havia anat sovint a fer les rondes. Però, com a testimoni de major excepció que ve a indicar-nos que no fa molts anys que encara es feia la « ronda » a Freixanet, podem invocar el de l'Antònia Serra «Pastora», filla del poble, que té prop de vuitanta anys, la qual em va dir que sabia moltes « rondenyes », perquè era ella mateixa qui les ensenyava als seus fills « perquè fessin un bon paper quan anaven de ronda ».

Sortint de Cal Reicó i essent hora de dinar, ens n'anàrem cap a la rectoria per dinar amb el senyor Rector, que, amb generositat i noblesa mai prou alabades ni agraïdes, volgué estalviar-nos les molèsties que hauríem passat per a trobar una casa on ens haguessin arreglat un modest àpat, car a Freixanet no n'hi ha cap que tingui res disposat perquè un foraster pugui sojornar-hi.

D'En Josep Reich no vàrem obtenir més que la cançó *Els gats de Codina,* cantada d'una manera imprecisa, car cada volta que la reprenia en una nova estrofa, la modificava fent-hi melismes sense cap fixació. La tonada grafiada d'aquesta cançó, n.° 213 del recull, és la curva melòdica despullada de totes les inoportunes ornamentacions que En Reich hi posava a mida que anava cantant. També ens va cantar una cançó de llaurar, n.° 212 del recull, la qual, certament no és de les

Digitized by Google

Teresa Turull «Vella Marsera». Freixanet

L'última casa en què estàrem fou la de la Teresa Turull «Vella Marsera». Allí hi havia quatre o cinc dones més, les unes cosint, les altres fent mitja. Entre totes solament pogueren donar-me 4 documents. Vegeu la cançó n.° 31 de la *Selecta*.

La collita feta a Freixanet sumava 27 documents, deguts a sis persones, entre les quals cal esmentar la Maria Balcells, puix ella sola ens en comunicà 17.

Teresa Boldú. Freixanet

que major valor melòdica o modal presenten.

En haver dinat, vaig continuar prenent les cançons que la Maria Balcells podia comunicar-me. Després vaig anar a veure l'Antònia Serra «Pastora», a qui ja m'he referit abans, i de la qual vaig obtenir 4 documents.

Seguint les indicacions que em donaven, vaig estar també en altres cases, entre elles a casa la «Vella Ferrana», però amb resultat completament negatiu.

Digitized by Google

Ben poques lletres de les cançons que em foren comunicades es presentaren senceres. Aquests textos representen, com qui diu, les desferres o residus insignificants que avui resten de la cançó nostra, la qual en molt pocs pobles dels que portem explorats ofereix vestigis de la vida ufanosa que algun temps havia tingut. Cal remarcar el fet que, llevat de la Maria Balcells, que és filla de Guardiola de Cervera, tots els cantaires restants són fills de Freixanet mateix.

Montmaneu

El dia següent vaig destinar-lo a fer l'enquesta a Montmaneu. Per tractar-se d'un poble que per aquella rodalia té una relativa importància, car el mercat que cada setmana celebra és dels de major concurrència, tenia la il·lusió de trobar-hi quelcom més del que en vaig treure. Al contrari del que havia suposat, fou un dels pobles de menys rendiment. Una circumstància adversa, potser, contribuí a que la recerca no es pogués fer en forma completa i a que la collita resultés extraordinàriament migrada.

Durant una temporada llarga, cap a dues mesades, en tots aquells pobles de la rodalia de Cervera, i també en aquesta mateixa ciutat, es passava una grandíssima escassedat d'aigua, com poques vegades s'havia conegut. Cada dia, tant a Sant Guim com als altres pobles, La Tallada i Montmaneu, la Companyia del ferrocarril els proveïa d'aigua, portada a Sant Guim per mitjà de vagons-tancs. Mitjançant carros-bótes, aquesta aigua era repartida pels pobles, i cada volta que un carro-bóta hi arribava, un eixam de dones, homes, noies i nois, proveïts de càntirs, galledes, gerres i altres atuells adequats, anaven al lloc del repartiment de l'aigua, i per ordre rigorós omplien els recipients fins a obtenir la quantitat que els feia falta.

Aquesta circumstància féu que algunes de les persones que ens foren indicades i de les quals esperava que haurien pogut comunicar-me alguna cosa, no pogués tenir-les a la meva disposició, puix havien d'estar-se d'estaqueta al lloc de l'aigua per tal de no perdre el torn i no córrer el perill de trobar-se, després, sense l'aigua que tant necessitaven.

En Pere Domènech, que comptava amb algun bon amic a Montmaneu i ensems coneixia el poble per tots indrets, m'aconsellà que, en lloc d'anar a veure el senyor Rector, anéssim directament a veure algun dels dits amics.

Digitized by Google

Seguint aquest consell, ens entrevistàrem amb un amic seu que viu i té una carniceria a la plaça. Aquest amic no pogué donar-nos de seguida raó de cap persona que ens convingués; però, una volta hagué parlat amb altres subjectes, algú li va donar el nom de tres o quatre persones que creien les més indicades per a poder-nos servir en allò que desitjàvem.

Seguint tals indicacions, la primera recerca que intentàrem fou a casa d'una dona que vivia cap a la part de fora del poble. La trobàrem a casa seva, i, una volta assabentada del que pretenìem, es posà tota enfurismada, i sense voler atendre en res les nostres raons, ens va treure, com qui diu, de casa seva. Més tard, a Cal Benet del Tarragó em deien que aquesta dona, de la qual no vaig apuntar-me el nom, certament sabia cançons de les que nosaltres cercàvem, car n'hi havien sentit cantar.

Tan útils que en certes ocasions havien estat les oportunes intervencions d'En Pere Domènech, en aquesta fallaren en absolut. Haguérem d'anar-nos-en sense obtenir altra cosa que una impressió del tot desagradable, car quan aquella dona s'assabentà del que li demanaven, semblà com si l'hagués escomesa un estrany desfici que la tornà tota irada.

Seguint les indicacions que portàvem, anàrem a una casa en la qual ens havien dit que vivien dues noies molt cantadores. D'elles, l'única que ens pogué donar alguna cosa fou la Maria Pedral, filla de Montmaneu, d'uns 30 anys d'edat, la qual residia a Barcelona. Vaig obtenir-ne 6 documents. L'altra noia, la Teresa Brufau, de la mateixa edat, si fa no fa, que la Maria Pedral, de la qual, si no m'equivoco, és cosina, no ens pogué donar més que una cançó.

Anàrem a una altra casa, on viu la Francisca Requesens, i aquesta ens donà la resta del que aplegàrem a Montmaneu. La Francisca Requesens és dona que ha sabut cançons, encara que avui les té mig oblidades. Malgrat aquest oblit, ens en pogué comunicar 6.

Vaig estar en dues cases més. En una d'elles hi havia una velleta d'uns 70 anys, mig baldada, de la qual ens havien dit que sabia cançons de la « vellúria ». Interrogada, manifestà que era veritat que n'havia sabudes moltes; però, les penes, els dolors i les vicissituds de la vida li havien tret, ja feia molts anys, l'humor de cantar i, ja no es recordava de cap tonada ni de cap lletra.

Abans d'anar a dinar, havíem quedat amb una dona que es diu Felícia, que en haver dinat aniríem a casa seva perquè ens cantés el que ella havia dit que sabia. Aquesta Felícia s'havia mostrat coneixedora de vàries cançons que jo li

Digitized by Google

havia citat, amb la qual cosa em creia que l'anada a Montmaneu produiria, almenys, el promig normal de cançons acostumat. En haver dinat, doncs, anàrem a casa la Felícia, però no hi era. Al cap d'una bona estona d'esperar-la, vingué una noia i ens digué que havia anat a l'hort i que no trigaria gaire a tornar. Seguírem esperant, i quan ja feia, almenys, una hora i mitja, comparegué amb tota tranquilitat, i, desentenent-se del que ens havia promès, agafà els càntirs i se'n va anar a l'aigua, car estava a punt d'arribar el carro, i no era qüestió de quedar-se sense... i sense compliment de cap mena, ens deixà plantats a la porta de casa seva.

L'anar a l'aigua venia a significar gairebé un parell d'hores més d'esperar, i com que una altra dona que havia de venir a casa la Felícia també se n'havia anat a l'aigua, desistírem de perdre temps i paciència a Montmaneu, i decidírem tornar xano-xano a Sant Guim, i allí, veure si ens podíem posar en relació amb una dona anomenada la « Pastora », respecte de la qual m'havien dit que cantava moltes cançons de les que jo cercava. Ho férem així; però, en ésser davant de La Tallada, em semblà oportú d'aprofitar el pas per anar a veure una dona de molta edat, coneguda per « Antònia del Castell », la qual, posteriorment a l'anada al poble, m'havien indicat com a persona que em podria servir.

Davallàrem cap a La Tallada i anàrem a la casa on viu l'Antònia, que de fet té totes les aparièncics d'un antic castell o casa senyorial.

La nostra anada fou totalment infructuosa, puix l'Antònia ens digué que, si bé de jove havia cantat algunes cançons, no havia estat gaire aficionada a les cantúries, i avui, de les poques que havia cantat, ja no es recordava ni com començaven ni com acabaven.

Seguírem el nostre camí cap a Sant Guim, on, una volta fórem arribats, ens dirigírem a casa de la « Pastora ». Aquesta bona dona, persona ben educada i de tracte molt correcte, es trobava travessant uns dies d'angúnia i dolor extraordinaris, puix tenia greument malalt un fill seu. Malgrat aquesta dolorosa circumstància, amb una benvolença sense parió, bo i advertint-me que ella no en sabia a penes de les cançons que nosaltres volíem, es prestà a cantar-nos amb veu molt baixa, les 4 cançons que figuren en el nostre recull amb els números 242, 243, 244 i 245. La « Pastora » es diu Rosa Rossell, aparenta tenir una quarantena d'anys, potser encara no, i és filla de Pinell.

En sortir de casa la Rosa Rossell, tot commogut per les circumstàncies doloroses que havien rodejat l'acte de recollir-li les cançons citades, vaig haver

Digitized by Google

de donar per acabada la jornada. Havia augmentat l'haver de cançons recollides en 18 documents.

Prenyanosa

El dia següent, en companyia del bon amic En Pere Domènech, emprenguérem la caminada cap a Prenyanosa. Com que ja teníem notícies que era un poble molt reduït, per tal d'aprofitar millor el temps, vaig decidir de passar el matí escorcollant Prenyanosa i, si no hi trobava cosa que valgués la pena de fer-hi una més llarga estada, després d'haver-hi dinat, emprendre el camí cap a Castellnou, car és un poble situat a poca distància i, fent una mica de volta, anàvem a parar damunt el camí que podíem seguir de retorn cap a Cervera.

Serien les nou del matí quan arribàvem a Prenyanosa, després d'una regular caminada. Portava tres indicacions: anar a casa el « Vell Xaló », anar a Cal Roca, on hi ha una padrina que m'asseguraren que sabia cançons velles, i veure un tal Martí, del qual em digueren que era un cantador que sabia « un reguitzell de cantades ».

Com que l'església parroquial està situada a l'entrada del poble, pel cantó que nosaltres hi arribàvem, no vaig voler passar-hi sense retre una visita al senyor Rector. Ens rebé i vaig exposar-li l'objecte de la meva anada a Prenyanosa, tot demanant-li que em donés aquelles indicacions de subjectes que ell cregués que podien ésser-me útils. El Rector de Prenyanosa, que resultà ésser un antic amic d'En Pere Domènech, fins se tutejaven, es mostrà tot seguit molt pessimista, i ens assegurà que de Prenyanosa en sortiríem, com qui diu, sense res, puix era poble completament eixut de cançons, tan eixut que ell no havia sentit ningú que cantés, no ja cançons velles, sinó ni tampoc de les dels nostres temps. Abans que sortíssim de casa seva, volgué que prenguéssim una copa de vi amb galetes i que fuméssim un cigarret.

Prescindeixo de detalls: solament faré constar que, gràcies a dues o tres coneixences que En Pere tenia a Prenyanosa, em fou possible fer una recerca per tot el poble sense necessitat de perdre temps.

L'amo de Cal Graells era un antic amic d'En Pere, i cap a casa seva ens en vàrem anar. A Cal Graells, entre la Rosa Llobet, que és filla de Florejachs, i la Teresa Bosch, més coneguda per la « Tiana », filla de Prenyanosa, vaig poder

Digitized by Google

recollir 13 documents, que representen tot el cabal que vaig emportar-me'n del poble, puix, malgrat haver-lo anat recercant, seguint les indicacions que jo portava, i haver passat de casa en casa, demanant, com qui diu, l'almoina d'una cançó, no em fou possible de trobar res més. Donem de la Rosa Llobet la cançó n.° 32, i de la Teresa Bosch, del n.° 33 al 38 inclusive de la *Selecta*.

Tenia raó el senyor Rector: a Prenyanosa es canta ben poc.

Rosa Llobet «Rosa de Cal Graells». Prenyanosa

Teresa Bosch «Tiana». Prenyanosa

En Pere, que prenia un interès grandíssim en l'enquesta i experimentava les mateixes satisfaccions o decepcions que jo, segons era el que recolliem, em deia tot fent camí cap a Castellnou: «Em sembla que a Prenyanosa no hem deixat ni una sola tonada, puix si n'hi hagués hagut una més, amb l'escorcoll que hem fet l'hauríem trobada i l'hauríem presa.»

Serien dos quarts de quatre quan arribàrem a Castellnou.

Digitized by Google

CASTELLNOU

Com que En Pere no tenia en aquest poble — almenys ell no ho sabia — cap d'aquells bons amics sempre a punt de servir-lo, ens dirigírem a casa el senyor Rector, el qual, en aquell moment, no hi era.

Maria Farré. Castellnou

En una mena de plaça gran i allargassada, formada per les cases situades a l'una banda i per la davallada als horts a l'altra, on es troba un gegantí i bellíssim lladoner, assegudes, cosint, hi havia tres o quatre dones. Veient que de moment no podia parlar amb el senyor Rector, i comptant que En Pere m'ajudaria amb el seu entusiasme, car ja havia après — i el feia a meravella — el sermonet d'introducció (amb el qual es comença a demanar a la persona a qui s'interroga que dongui indicacions respecte d'aquelles persones del poble que saben cançons, i quina mena de cançons han d'ésser, i mentrestant es va examinant dissimuladament la persona interrogada per tal de conèixer si ella en sap i acabar, si és així, demanant-li que sigui ella qui ens les canti), comptant, doncs, amb l'ajut d'En Pere, emprenguérem aquelles dones. No haguérem d'enraonar gaire per a constatar tot seguit que la dona amb la qual jo estava parlant, Maria Farré, en sabia.

La Maria Farré i una altra dona, la Dolors Bonjoch, que també en sabia, malgrat el sermonet, que fou molt ben comprès d'elles, malgrat tots els nostres precs, malgrat la vehemència que En Pere posava en les seves paraules, procurant reforçar les meves raons, malgrat tots els mitjans emprats per a persuadir-les, es mostraren totalment refractàries a cantar-nos les cançons que sabien, al·legant que qualsevulla persona ens les cantaria perquè tothom les sabia. Una llarga estona

Digitized by Google

va durar aquesta pacífica baralla entre elles i nosaltres, sense trobar manera de convéncer-les ni de reduir-les en la seva resisténcia, car semblava que experimentessin com una basarda en pensar que s'havien de posar a cantar. Sortosament, per un cap de la llarga plaça aparegué el senyor Rector, Mossèn Pallarès. El vaig emprendre, li vaig explicar el motiu de la meva presència a Castellnou i vaig pregar-li que volgués ajudar-me per tal de convéncer aquelles dues dones i donar-los a comprendre que no havien de tenir cap mena d'escrúpol ni basarda a cantar-nos les cançons que sabessin.

Dolors Bonjoch. Castellnou

Mossèn Pallarès, tot complacent i agradat de bo de bo de la nostra missió, es dirigí a elles i els aconsellà que em cantessin el que sabessin, tot donant-los a comprendre l'obligació moral que tenien de fer-ho, car la nostra missió era beneïda de Déu, i tot aquell qui sabia cançons i no ens les lliurava, feia un tort. Les dones s'amorosiren escoltant les paraules de Mossèn Pallarès i de seguida es mostraren propícies a cantar el que sabien. El resultat fou obtenir 12 cançons.

La Maria Farré, dona d'uns 35 anys, filla de Castellnou, me'n comunicà 8. La Dolors Bonjoch, de més edat, també filla de Castellnou, me'n donà 2. D'ambdues cantaires és la cançó posada en la *Selecta* amb el n.° 39. La Manuela Badia, filla de Serós, me'n donà 2 més.

Totes sabien les mateixes cançons. Del *Moixonet, bon moixonet,* n.° 270 del recull, la Maria Farré va donar-me'n la tonada, i no recordant-se bé de la lletra, l'ajudà a dictar-la la Dolors Bonjoch, que la sabia gairebé tota.

La pertorbació que es produeix en la memòria del cantaire, sempre que és interrogat sobtadament i se li demana que es posi a cantar les cançons que sap, sense que abans hagi tingut temps de reconstituir-les i repassar-les, és causa, en

Digitized by Google

moltes ocasions, que una persona que en podria facilitar una regular quantitat, sols pugui rendir un cinquanta per cent del que sap, i encara aquest cinquanta per cent en algunes ocasions ha d'ésser aconseguit procurant ajudar-la, i fent-li recordar algun detall, ja sia respecte a la lletra o bé a la tonada, puix és un cas que sovinteja el confondre una tonada amb una altra. Atribueixo a aquesta causa el fet que no em fos possible recollir un nombre més crescut de cançons, puix si hagués disposat de més temps, moltes més n'hauria recollit de les tres cantaires, perquè totes elles manifestaren conèixer moltes de les cançons que jo els anomenava, donantlos raó de la lletra i de vàries tonades. La memòria, en fallar, els impedí, amb tota seguretat que me'n podessin donar més.

Castellnou, pel que vaig poder veure, és un poble en el qual es trobaria una gran quantitat de documents cançonístics, car les dones em digueren que les cançons les havien apreses gairebé totes anant de colla a birbar i a feinejar al camp. Bo i fent feina es posen a cantar i, una cançó darrera l'altra, en canten una sèrie innombrable. Una de les dones deia: « Ara, ni que em matessen, no en sabria cantar ni una més; però, si fóssim al camp totes plegades, me'n sortirien moltes més de les que vosté es pensa. »

Certament és així. En trobar-se reunida la colla de dones, l'una es recorda d'una cançó, l'altra, d'una altra, i així successivament totes se senten amb ganes de cantar, i la cançó ix sencera i sense mancar un mot a la lletra, perquè si una de les cantaires no es recorda d'un vers, callant i deixant que les altres el cantin en té prou; en aquesta forma, la cançó no s'interromp; succeeix tot el contrari quan les dones no es troben acollades: aleshores és quan la defallença de la memòria les obliga a interrompre la cançó, a deixar-la i a substituir-la per una altra, que potser també els eixirà fragmentària i incompleta; i qui sap si també en moltes ocasions les tonades vindran mal aplicades.

Aquesta fou la impressió, no del tot desagradable ni molt menys, que vaig emportar-me'n del xamós poble de Castellnou, al qual tinc ganes de tornar quan a Déu plagui, per tal de portar-hi a cap una recerca més acurada i més completa, i assegurar-me de si és certa la meva suposició que en aquest poble s'han de poder recollir moltes cançons.

La lleugera exploració que em permeté de fer-hi la meva curta estada, d'unes quatre hores, fou profitosa, més que per les cançons recollides, per l'ocasió que em donà de conèixer un dels pobles, que dissortadament poden ésser comptats amb els dits, en què les dones, en anar a feinejar al camp i trobar-se reuni-

Digitized by Google

des en colla, senten el gran goig de la cançó nostra que, al mateix temps que els enlaira l'esperit, els serveix per a alleugerir-los la feixuga tasca.

Les Oluges

El dia següent, 7 de setembre, el tenia destinat per a anar a Les Oluges, poble de relativa importància entre tots els de la rodalia.

Per a Les Oluges portava algunes indicacions de subjectes que em podien servir: la de Cal Rito, que és la casa on viu el germà de la Carme Puig que a Cervera m'havia cantat algunes cançons, la « Vella Ventura » i la « Sabatera ».

Arribats que fórem al poble, mancant encara més de mitja hora per poder anar a missa, car era diumenge, ens entrevistàrem amb el senyor Rector, el qual no em pogué donar ni la més lleu indicació respecte d'alguna persona que em servís per a l'objecte que em portava al poble.

En Pere hi tenia algun amic, però aquell dia s'esqueia que hi havia reunió al « Sindicat Agrícola », situat a Cervera, i amb la seguretat de no trobar-los a casa, desistírem d'anar-hi. Però, com ja he dit, portava algunes indicacions concretes; per això, en sortir de missa, vaig decidir dirigir-me a Cal Rito, car la Carme Puig, de Cervera, m'havia dit que la muller del seu germà sabia moltes cançons i era molt aficionada a cantar-les. Solament hi trobàrem una noia d'uns dotze anys que portava una criatura al braç i ensems tenia cura d'un marrec que per allí corria; aquesta noia ens digué que tornéssim passada una estona, que hi trobaríem la Teresa.

Mentrestant anàrem per veure la « Sabatera » sense aconseguir-ho, puix no era a casa seva.

Un home conegut d'En Pere ens féu algunes indicacions, i ell mateix ens acompanyà a casa d'una dona, del nom de la qual no vaig prendre nota, que no sabia altra cosa que alguna cobla de « rondenya ».

Tornàrem a Cal Rito i hi trobàrem ja la Teresa Mestres, a la qual vaig exposar l'objecte de la nostra visita, tot dient-li que hi anàvem per indicació de la seva cunyada de Cervera. La dona no féu gaires escarafalls, puix era persona del tot seriosa, molt senzilla i de molta cortesia en el tracte. A jutjar per les seves afirmacions, de cançons no en sabia tantes com la seva cunyada m'havia dit, puix gairebé tot el que sabia, o va donar a comprendre que sabia, vaig anotar-ho. Es filla de Montfalcó i aparenta tenir uns 30 anys. Va dir que havia après les

Digitized by Google

Teresa Mestres. De Montfalcó, resident a Les Oluges

taula i estada per a oferir a algun foraster que necessiti sojornar-hi.

Després de dinar vaig anar a veure la « Vella Ventura ». Es dona d'uns 70 anys, filla de Les Oluges. Es diu Ventura Marcè i Gol. Tot seguit es veu que ha sabut moltes cançons, però avui en la seva memòria hi ha molta confusió, i trabuca les tonades i les lletres. Bo i cantant una cançó, canvia la tonada per una altra sense donar-se'n compte. Vaig obtenir-ne 11 documents. Em costà

Ventura Marcè i Gol «Vella Ventura». Les Oluges

cançons, les unes de la seva mare i les altres anant a birbar; però que no es recordava de totes, i que moltes les tenia ja completament oblidades, tant les tonades com les lletres. Vaig obtenir-ne vuit documents.

Amb això havíem passat tot el matí i era hora d'anar a dinar, la qual cosa férem a casa l'alcalde de Les Oluges; ell i tota sa família eren uns antics amics d'En Pere Domènech. La casa de l'alcalde és l'única del poble en què hi ha

Digitized by Google

molt arribar a la fixació d'algunes tonades, car les cantava amb poca seguretat; a més, la veu tota estantissa amb què cantava, feia més laboriós el treball de grafiar les tonades. Per tal que damunt el pautat no resultessin tonades fantàstiques, vaig haver d'utilitzar el procediment — emprat ja en altres ocasions semblants — de no escriure ni una nota mentre no hagués pogut comprovar que existia una completa fixació de la tonada en la memòria de l'individu que canta. Així, vaig sotmetre la pobra dona a un esforç grandíssim, ja que al mateix temps que li feia donar compte que se n'anava de l'una cançó a l'altra, indirectament l'obligava a pensar en l'única tonada, la qual s'anava fixant lentament, però amb seguretat, fins a esdevenir del tot ferma i immodificada per cap indret. Tonada hi hagué que va haver de recomençar-la més d'una dotzena de vegades.

Les cançons que em cantà diu que les aprengué del seu padrí (l'avi). Judico quelcom interessant la documentació que vaig obtenir-ne, car entre ella hi ha *La Dama d'Aragó*, *El Testament d'Amèlia,* que porta el n.° 40 de la *Selecta* i que molt poques vegades se'ns havia presentat ocasió de poder escoltar, i *El desembre congelat,* que té el n.° 41 i que era la primera volta que m'era cantat en tot el que portàvem explorat per pobles de la Segarra.

Maria Balaguer «Sabatera». Les Oluges

Vaig anar a veure la «Sabatera», Maria Balaguer, de qui solament vaig poder obtenir 2 cançons, de les quals em donà les lletres senceres.

Trobant-me ja que era un xic tard i amb el temps que amenaçava pluja, pensant que de Les Oluges poca cosa més podia sortir-ne, puix, malgrat haver interrogat diverses persones, no m'indicaren ningú que pogués comunicar-me alguna cosa de bo, vaig decidir tornar cap a Cervera.

Digitized by Google

Cervera

L'últim dia de sojornar a Cervera vaig provar, encara, de practicar un darrer escorcoll per a veure si trobava alguna cosa més.

L'amo d'un trencador d'ametlles situat a la mateixa plaça on hi ha la fonda, m'havia promès que miraria si entre les dones que té llogades n'hi havia alguna que sabés alguna cosa del que jo cercava. Vaig anar a veure'l, sense cap resultat, puix em digué que entre totes no n'hi havia cap que sabés cançons.

Dolors Aymerich. Cervera

Vaig fonografiar algunes de les cançons cantades per la Roseta Felip « Malda », que ha estat l'única que he trobat en tota l'enquesta de qui valgués la pena de prendre la cançó de viva veu.

A la tarda, amb el senyor Frederic Gómez, vaig anar a algunes cases que m'indicà. En una d'elles, a casa la Francisca Pont, filla de Cervera i d'uns 50 anys d'edat, vaig recollir 3 cançons.

La senyora Dolors Aymerich, mestressa de la Fonda del Jardí on m'estatjava, em cantà 2 cançons que potser són documents dels que tenen major interès de la collita. La primera, la n.° 294 del recull i 42 de la *Selecta*, porta una tonada bellíssima, i la segona, n.° 295 i 43 respectivament, ve a ésser l'única i magnífica mostra de les cançons dels estudiants que tant havia cercat i tant havia desitjat de trobar sense poder aconseguir-ho, ni solament de trobar el rastre que em permetés de conèixer-les. Es una bella mostra del que devien ésser aquesta mena de cançons.

Vaig acomiadar-me dels bons amics que havia fet a Cervera, particularment de Mossèn Josep Arqués i del senyor Frederic Gómez, que m'ajudaren amb les

Digitized by Google

seves indicacions precioses en la laboriosa recerca per la ciutat. També vaig acomiadar-me del gran amic i entusiasta col·laborador en les anades i vingudes pels pobles del voltant de Cervera, En Pere Domènech, que en aquella ocasió em manifestà tal simpatia, que fins li espurnejaven els ulls: gràcies a ell i a la seva bona companyia, les tasques se'm feren més planeres, i d'elles desaparegué aquella inevitable i desesperadora monotonia de què s'haurien revestit, si hagués hagut de fer jo sol les excursions i recerques que vaig portar a terme.

El dia següent, 9 de setembre, retornava a Barcelona.

*
* *

La impressió que aquesta segona missió per la Segarra, que acabem de ressenyar, ens produí, és semblant a la portada a cap l'any anterior.

La deu de la tonada popular es va estroncant; ja no dóna més que un rajolí. L'eixut a poc a poc es va produint; potser en uns llocs més lentament que en altres, però es produeix fatalment i implacablement. Altres músiques, altres tonades evidentment més banals, però més en consonància amb l'esperit de modernització insubstancial imperant s'han escampat; i aquest esperit ha fet que els pobles experimentin avui una tendència invencible que els mena a abandonar tot allò que portats, millor dit, arrossegats per la seva inconsciència, judiquen vell i decrèpit, per a substituir-ho amb ço que judiquen més atractívol per ésser més nou.

Moltes persones — a cada pas ens hi hem trobat — no arriben a capir com hi ha qui es capfiqui i es prengui el treball d'anar a un poble a recollir les cançons de la « vellúria ». Alguna volta hem trobat persones que ens han dit: « I aquestes poca-soltes recullen vostès? » Fins a aquest extrem arriba el menyspreu envers la cançó ancestral i augusta, esdevinguda secular pel sentir musical del propi poble que ara no sap estimar-la i se'n desentén apàticament.

D'aquesta creença que la cançó de la « vellúria » és una poca-solta que no mereix cap consideració, prové la resistència que les persones ofereixen a cantar-nos el que els demanem; d'aquest concepte mesquí que el propi cantaire s'ha format d'allò que sap cantar — salvant, com és natural, alguna honrosa excepció que no es presenta amb freqüència, — es deriva aquell marcadíssim rezel i desconfiança que manifesten la majoria de les persones a les quals es demana les

Digitized by Google

cançons que saben, perquè es pensen que el posar-se a cantar-les sols pot donar motiu a una estona de broma que el foraster es proposa fer a costes del cantaire.

Cal observar el fet que, tant com més eixut i més erm de cançó és el terreny, més viva es manifesta la resistència i el rezel. Ben poques són les persones que, capacitant-se del que hom els diu, se sentin tot seguit dignificades per la cançó que els ix a flor de llavi, escoltada àvidament per nosaltres.

Això és el que, tant en aquesta recerca com en la primera, se'ns ha posat més de manifest per tots els pobles de la Segarra.

Força ha contribuït a l'esmortuïment que lamentem, l'acció de la cançó de ronda, la « rondenya ». Les influències que aquesta derivació de la jota aragonesa ha exercit damunt les terres segarrenques, són evidentíssimes, des del moment que no hem trobat cap poble en el qual no fos coneguda. Tothom sap cantar-ne una o altra, tothom la coneix. I, si això no fos prou per a dir-nos quelcom de l'esmortuïment de la cançó nostra, ens ho diria, i ben eloqüentment, per cert, el fet que si en un poble hi ha algun individu que tingui fama de bon cantaire, aquest no sap cantar cap cançó ; el que canta i li ha servit per a adquirir l'auréola de què gaudeix, només és una tonada de « rondenya » a la qual aplica multitud de lletres breus que, si alguna volta trobeu que signifiquen alguna cosa, en altres només són expressió inconscient d'incultura.

Si mirem el cabal de documents cançonístics recollits, a cop d'ull es veu que sols es tracta de variants de cançons que, amb més o menys abundor, es porten ja recollides en altres llocs; i l'únic que pot donar interès a aquests reculls judicats cançonísticament, són algunes cançons de caràcter local, algunes de treballada o bé alguna versió melòdica de gran valor musical que de tant en tant es presenten i contribueixen a donar un xic de diversitat i fins d'interès a la recerca ; però aquesta avinentesa no és molt freqüent.

Cal que remarquem el fet que en aquest recull de Cervera, es troba una marcada preferència envers determinades cançons, que són de tothom cantades i de tothom conegudes ; fins es dóna el cas que hi ha persona que només en sap una i és precisament de les que es troben a cada casa. Si aquestes cançons s'haguessin de grafiar tantes voltes com es presenten, seria qüestió de no acabar mai i de reproduir contínuament aquelles set o vuit cançons que a tot arreu us surten a l'encontre amb una immensa sèrie de variants melòdiques, de les quals, si unes tenen un cert interès, altres, en canvi, es presenten desgraciadíssimes.

Digitized by Google

Per a dar una idea d'aquesta preferència i de la constant repetició que origina, no ens cal sinó repassar el recull, en el qual trobarem:

13 vegades la cançó *La bona Mare de Déu.*
8 la de *L'hostal de la Peira.*
7 *Els fadrins de Sant Boy.*
7 *La porqueirola.*
6 *Els presos de Perpinyà* i *La Samaritana.*
5 *L'Agneta, La dida, La presó de Lleyda, Som soldats* i *La Sileta.*

Algunes d'altres han sortit 3 i 4 vegades. Hi ha alguna monotonia, malgrat no es tracti aquí de valorar la cançó, sinó únicament el document cançonístic.

En canvi, ens proporcionà una veritable alegria, el que en aquesta segona enquesta ens hagin sortit cançons com *La filadora,* que ens ha estat cantada quatre voltes, la qual no ens havia sortit a l'encontre fins ara, i, com ella, també ens han estat cantades per primera volta a la Segarra *L'hereu Riera, El desembre congelat, El jutge i la jutgessa* i algun altre document cançonístic que, certament, té interès en aquest recull.

Creiem que no ens és necessari dir res més perquè la segona enquesta de la Segarra hagi quedat descrita, si no amb tots els detalls, almenys de manera suficient per a poder-se formar una bona idea del que fou i del que pot representar per al fons general cançonístic que ha d'anar a nodrir la documentació que, recollida de la pròpia boca del nostre poble, ha de constituir la base de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya».

BARBERÀ - BOHIGAS

Barcelona, desembre de 1924.

Els retrats de cantaires que il·lustren aquesta *Memòria* són fets pel fotògraf cerverí, En Claudi Gómez.

Digitized by Google

NOMBRE DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS RECOLLIDES

Cervera	148
Granyena	21
Sant Guim	25
La Tallada	34
Freixanet	27
Montmaneu	15
Prenyanosa	13
Castellnou	12
Les Oluges	21
TOTAL	316

NOMBRE DE CANTAIRES DE CADA LOCALITAT

Cervera	24
Granyena	8
Sant Guim	4
La Tallada	6
Freixanet	6
Montmaneu	3
Prenyanosa	2
Castellnou	3
Les Oluges	3
TOTAL	59

Digitized by Google

LLISTA DE CANTAIRES

CERVERA

Arrufat, Dolors. Uns 55 anys.

Aymerich i Tarruell, Dolors. Uns 40 anys. Mestressa de la Fonda del Jardí.

Boquet, Teresa. Uns 25 anys. Viu a « Cal Sereno ». Sap les cançons de sentir-les cantar a Cervera mateix.

Canosa, Ignasi. 42 anys. Fill de Granyanella.

Carbonell, Francisca. 28 anys.

Estany, Ramon « Birlota ». 73 anys.

Fa i Fitó, Lluís. Uns 60 anys.

Felip, Roseta « Malda ». 46 anys. Ha estat a molts pobles i serví a Barcelona; a Cervera fa feines domèstiques. No pot precisar on aprengué les cançons.

Gabarró, Angela. 24 anys.

Gesabet, Munda. Muller de Francesc Pujaló, asilada a l'Hospital.

Jaume, Maria. Uns 35 anys. Filla de Garbesí. Aprengué les cançons al seu poble.

Jové, Carme. Uns 60 anys. Muller d'En Lluís Fa. Aprengué les cançons d'una tal Catarina Vinyals.

Pont, Cristina. Uns 50 anys.

Pont, Francisca. Uns 55 anys.

Pont, Rosa. 73 anys.

Prat, Maria « Maria de la taverna ». Uns 55 anys. Sap les cançons de petita.

Puig, Carme. Uns 25 anys. Algunes cançons les aprengué del seu pare, fill de Rocamartí.

Puigredon, Domingo. Uns 55 anys. Aprengué la cançó de la seva mare.

Pujaló, Francesc. 65 anys. Asilat a l'Hospital.

Ramon, Antònia. Uns 40 anys. Aprengué les cançons dels seus pares i avis.

Roca, Marianna. 70 anys. Aprengué les cançons en diversos llocs.

Ubach, Antoni « Nofre ». 67 anys.

Ubach, Francisqueta. Uns 30 anys.

Ubach, Josepa. 67 anys. Aprengué les cançons dels seus pares i de la seva sogra.

GRANYENA

Batlle, Anna. Filla de Donya Elena de Campderròs.

Batlle, Antònia. Germana de l'anterior.

Campderròs, Donya Elena de, Vda. de Batlle. Propietària.

Clos, Mundeta. Uns 20 anys.

Domènech, Regina. Uns 20 anys.

Oliveras, Llorenç. Uns 60 anys.

Oliveras, Pilar.

Oliveras, Ramona. Uns 20 anys. Germana de l'anterior.

SANT GUIM

Gasol, Rosa. Uns 20 anys. Cunyada de Ramona Permanyer.

Digitized by Google

Permanyer, Ramona. Uns 30 anys. Aprengué les cançons d'una minyona.

Rossell, Rosa «Pastora». Uns 40 anys. Filla de Pinell; allí aprengué les cançons, de petita.

Serarols, Dominga. Uns 60 anys. Filla de Balsareny, mare del Rector de Sant Guim.

LA TALLADA

Camps, Rosa. 64 anys. Filla de Freixanet.

Casellas, Angela. Uns 50 anys.

Castells, Angela. Uns 50 anys. De petita aprengué les cançons.

Miquel i Farrés, Maria. 60 anys. De petita aprengué les cançons.

Navarro, Ramona. Uns 30 anys.

Rovira, Teresa. Uns 55 anys. Filla de Pallargues.

FREIXANET

Balcells, Maria. Uns 35 anys. Filla de Guardiola de Cervera. Muller del sagristà.

Boldú, Teresa.

Franquesa, Maria.

Reich, Josep «Reicó». Uns 65 anys.

Serra, Antònia «Pastora». Uns 80 anys. No sap cançons, però cantà moltes *rondenyes* de les que ensenyava als seus fills perquè fessin un bon paper quan anaven de ronda.

Turull, Teresa «Vella Marsera».

MONTMANEU

Brufau, Teresa. Uns 30 anys. Filla de Freixanet.

Pedral, Maria. Uns 30 anys. Aprengué les cançons de la seva àvia. Actualment viu a Barcelona.

Requesens, Francisca. Uns 40 anys.

PRENYANOSA

Bosch, Teresa «Tiana».

Llobet, Rosa «Rosa de Cal Graells». Uns 40 anys. Filla de Florejachs, on aprengué, de petita, les cançons.

CASTELLNOU

Badia, Manuela. Uns 50 anys. Filla de Seròs; allí aprengué les cançons.

Bonjoch, Dolors. Uns 40 anys.

Farré, Maria. Uns 35 anys. Com l'anterior, aprengué les cançons anant a birbar amb altres dones.

LES OLUGES

Balaguer, Maria «Sabatera». Uns 50 anys.

Marcè i Gol, Ventura «Vella Ventura». Uns 70 anys. Aprengué les cançons del seu avi.

Mestres, Teresa. Uns 30 anys. Filla de Montfalcó. Dels seus pares aprengué algunes de les cançons, i les altres, anant a birbar amb altres dones.

Digitized by Google

SELECTA DELS MATERIALS RECOLLITS PER LA MISSIÓ BARBERÀ - BOHIGAS 1924

I. CANÇÓ DE NADAL:

— UNCLE, ANEM-SE'N A ESMORZAR, — MINJAREM UNA ARENGADA

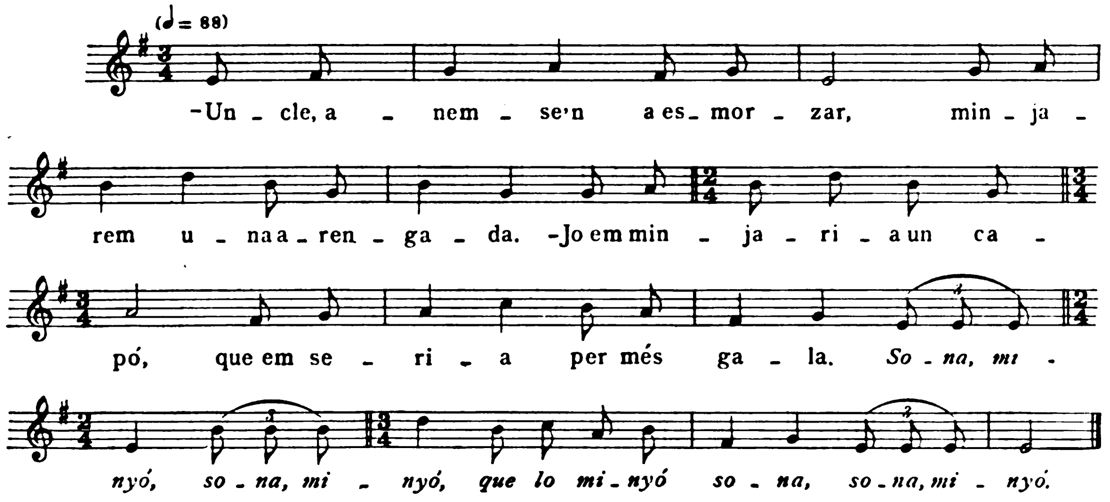

— Uncle, anem-se'n a esmorzar,
minjarem una arengada.
— Jo em minjaria un capó,
que en seria per més gala. —
Sona, minyó, sona, minyó,
que lo minyó sona,
sona, minyó.

Cantaire: Josepa Ubach, de 67 anys. L'aprengué del seu pare, fill de Pujalt. Cervera.

Digitized by Google

2. CANÇÓ DE LLAURAR:

TU QUE TAN MORUNA ERES — UN FAVOR VOY A PEDIRTE

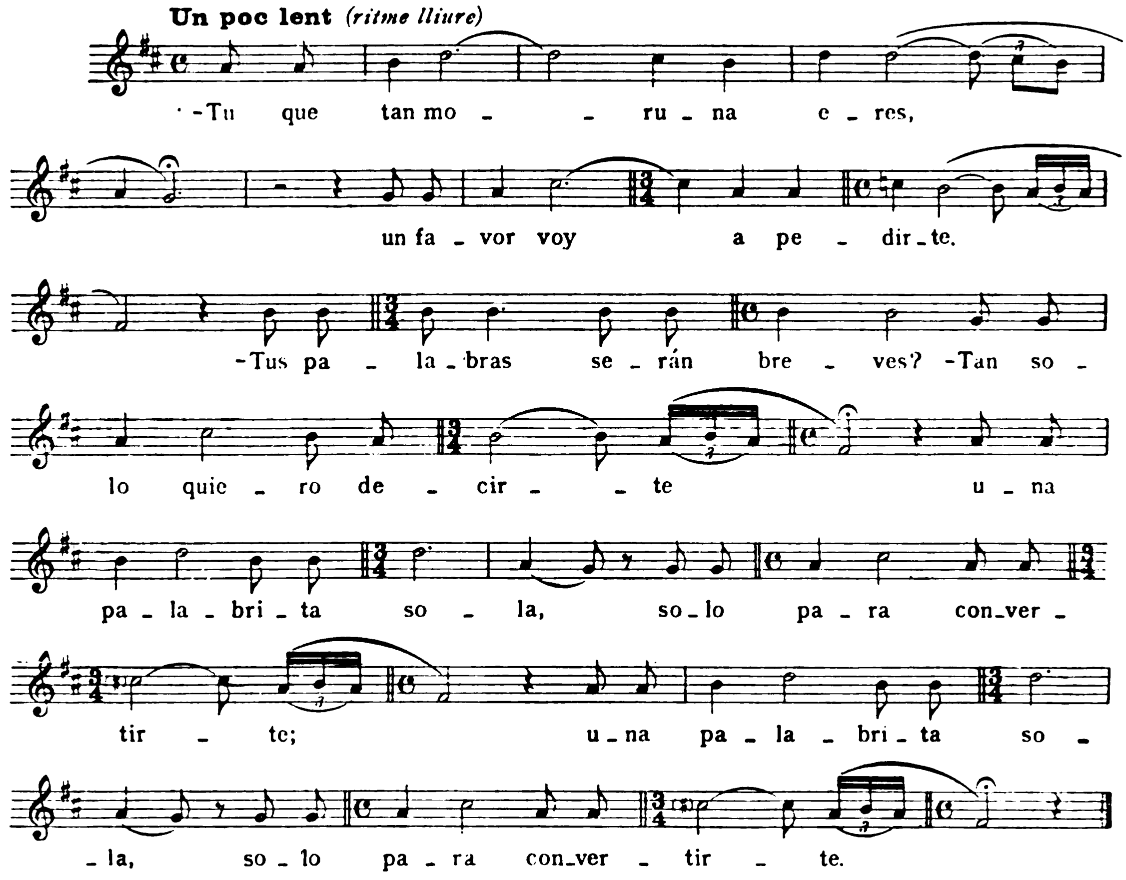

— Tu que tan moruna eres,
un favor voy a pedirte.
— Tus palabras serán breves?
— Tan sólo quiero decirte
una palabrita sola,
sólo para convertirte. —

Cantaire: Lluis Fa i Fitó, d'uns 60 anys. Cervera.

Digitized by Google

3. ELS PRESOS DE PERPINYÀ

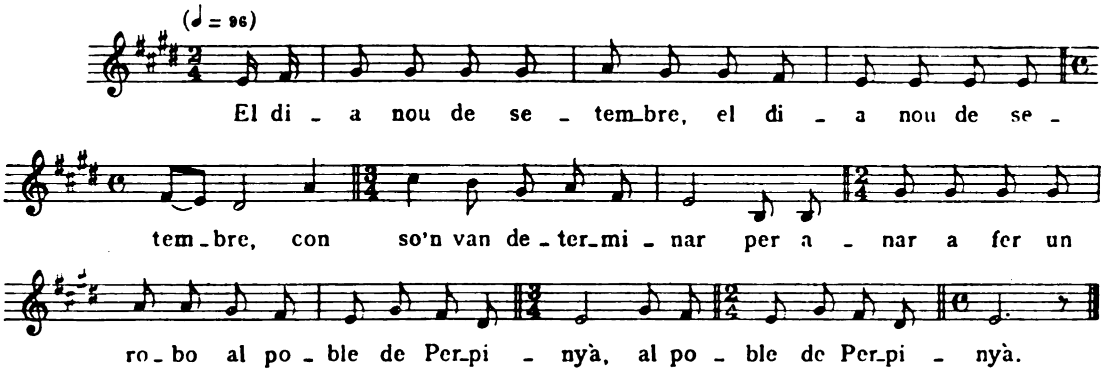

El dia nou de setembre,
con se'n van determinar
per anar a fer un robo
al poble de Perpinyà.
Ja els en truquen a la porta,
ja els en responen : — Qui hi ha ?
— Tres o quatre amics de l'amo
que hi volen enraonar. —
A l'obrir-ne de la porta,
punyalada els en van dar,
i, acabat d'aquella, una altra,
hasta que els varen matar.
Mentre això en succeïa,
la patrulla va passar.
Ja els en 'gafen i els en lliguen,
i a la presó els van portant.
A la presó que els portaven
Perpinyà se'n diu de nom.
Baix una sitja els ficaven
que per mai hi toca el sol.
— Les pobres de nostres mares,
con elles això sabran,
de tenî els fills per les coves,
despullats i sense robes,
i amb manilles a les mans. —
La mare, con me'n ve a veure
a dintre de la presó,
tota vestida de negre
per a fer-me'n més tristor.
— Ai, fill meu, con te criava,
tanta alegria que em daves,
i ara me'n dónes tristor. —
Ja n'arrenca d'una dalga : *[daga?]*
— Ai, mare, veus-e-la aquí ;
doneu-me'n tres cops de dalga,
jo per vós sofrî i morir.
— Fill meu, si matâ't volia,
prompte, *lego* fores mort:
a Perpinyà tens una tia
que per nom se'n diu Maria,
robadora de l'amor.
— Escales de la presó,
les baixava amb alegria,
les pujava amb gran tristor.
Ai, reixes de la presó,
no n'hi entra sinó un plat,
de porrons no en trenquem gaires,
perquè no n'hi entra cap. —
Quan sentiu la campaneta
de la Santa Trinitat,
ja podeu dî un parenostre.
Déu els hagi perdonat.

Cantaire: Mariagna Roca, de 70 anys. Cervera.

Digitized by Google

4. CANÇÓ DE BATRE:

DE TI AUSENTE, VIDA MÍA, — LAS HORAS PASO PENANDO

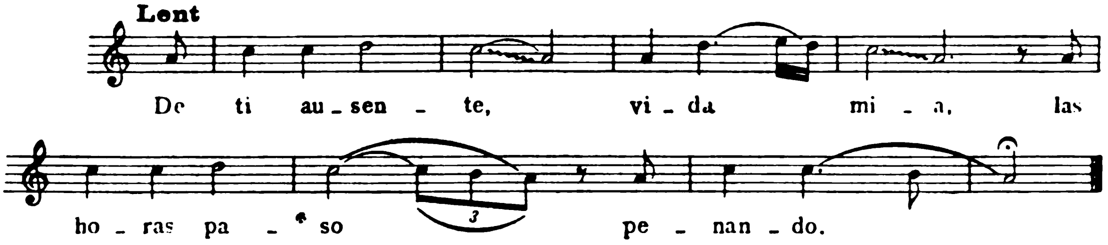

De ti ausente, vida mía,
las horas paso penando,
porque de noche y de día
contigo estoy pensando.

Cantaire: Llorenç Oliveras, d'uns 60 anys. Granyena.

5. EL BON CAÇADOR

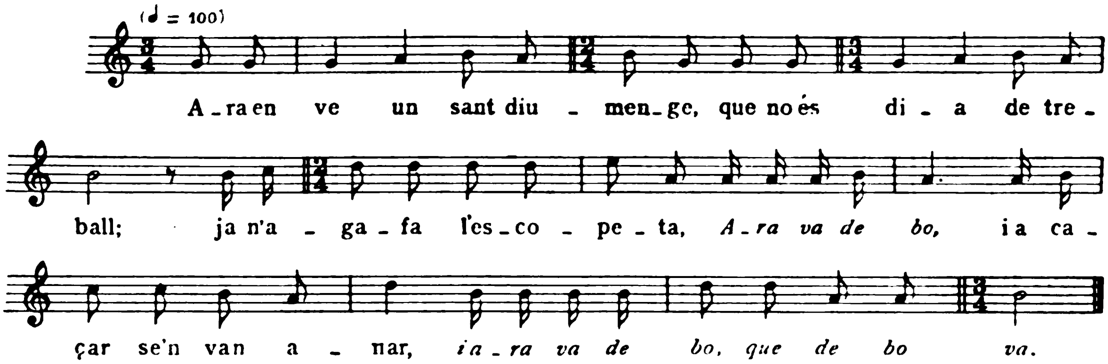

Ara en ve un sant diumenge,
que no és dia de treball;
Ja n'agafa l'escopeta,
Ara va de bo,
i a caçar se'n van anar,
i ara va de bo, que de bo va.
No en troba perdiu ni guatlles
per a poguè'ls-hi tirar,

sinó una pobra pastora
que en gordava el bestiar.
Ja n'agafa un joc de cartes,
ja se'n posen a jugar.
Lo pastor, com a més savi,
la partida en va gonyar.
— Ara que m'has gonyadeta,
a on me'n faràs anar?

Digitized by Google

— Te'n faré anâ a llunyes terres,
que dingú et coneixerà,
sinó els aucellets que volen,
que no en saben de parlar. —
La gotlla, com és xerraire,
al seu pare ho va contar;
de son pare, a sa mare;
de sa mare, al seu germà,
i del seu germà, a son oncle,
a son oncle capellà.

Cantaire: Mundeta Clos, d'uns 20 anys. L'aprengué de son oncle. Granyena.

6. L'HEREU RIERA

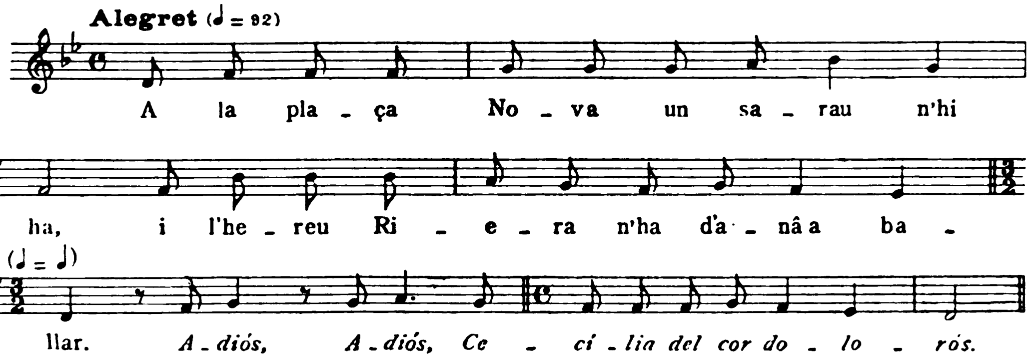

A la plaça Nova
un sarau n'hi ha,
i l'hereu Riera
n'ha d'anâ a ballar.
Adios, Cecília
del cor dolorós.
— Prou pots ballar, Riera,
prou pots ballar,
que la teva promesa
l'han de combregar. —
Se'n va carrê avall,
troba el combregar.
Ja es lleva el sombrero,
sombrero a la mà.
Ja puja l'escala
sense sospirar;
quan és al replà,
li dóna la mà.
Ella li diu:
— De mi no en pots confiar,
de tres germanes que tinc
bé prou que podràs trigar. *[triar]*
— Si jo amb tu no em caso,
jo no em vui casar,
jo em posaré frare,
frare o capellà. —

Cantaire: Mundeta Clos. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

7. DIUMENGE DE RAMS

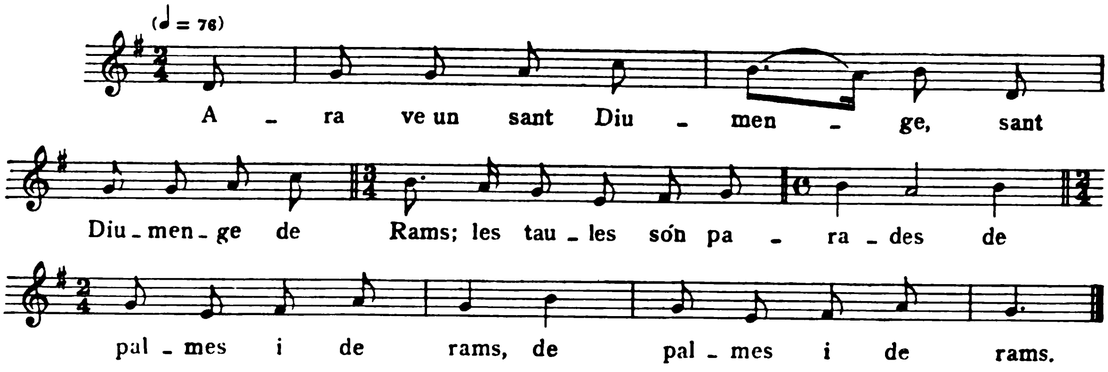

Ara ve un sant diumenge,
sant Diumenge de Rams;
les taules són parades
de palmes i de rams,
de fulles d'olivera
i un llorer molt gran.
. . . .
n'hi havia el Déu gran.
Sa mare, piadosa,
n'hi plorava al davant:
— De què ploreu vós, mare,
de què ploreu vós tant?
— Ai, fill del meu cor, fill,
bé tinc de plorar tant:
tres de la companyia
la mort te'n van cercant:
la un és un fals Judas,
l'altre és Barrabàs,
l'altre n'és barataire,
sempre està baratant,
barata Déu lo Pare,
trenta diners d'arjant. —

Cantaire: Antònia Batlle, filla de D.ª Elena de Campderròs. Granyena. Aquesta cançó l'aprengué a Sant Martí de Maldà.

8. EL PARDAL

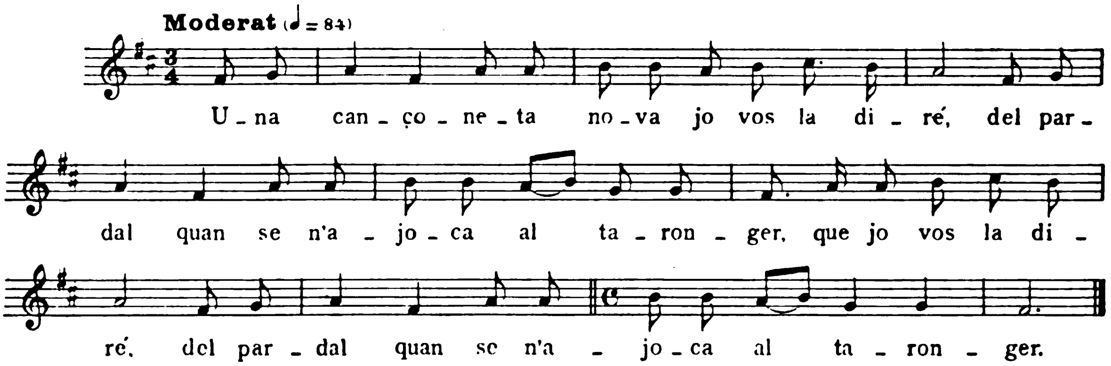

Digitized by Google

Una cançoneta nova
jo vos la diré,
del pardal quan se n'ajoca
al taronger,
que jo vos la diré,
del pardal quan se n'ajoca
al taronger.
Lo pardal, quan se n'ajoca,
mou gran remor
per veure si la'n pot veure
la seva amor.

La seva amor n'està en cambra,
no en pot sentir res,
sinó els amos de la casa
i els traginers.
— Mare, baxeu-me la roba,
que me'n vui anar,
i a la muntanya més alta
me'n vui pujar,
que me n'hi pujaré
sols per veure aquella prenda
del taronger. —

Cantaire: Antònia Batlle. Vid. cançó anterior.

9. ALEGRIA DE SANT JOSEP

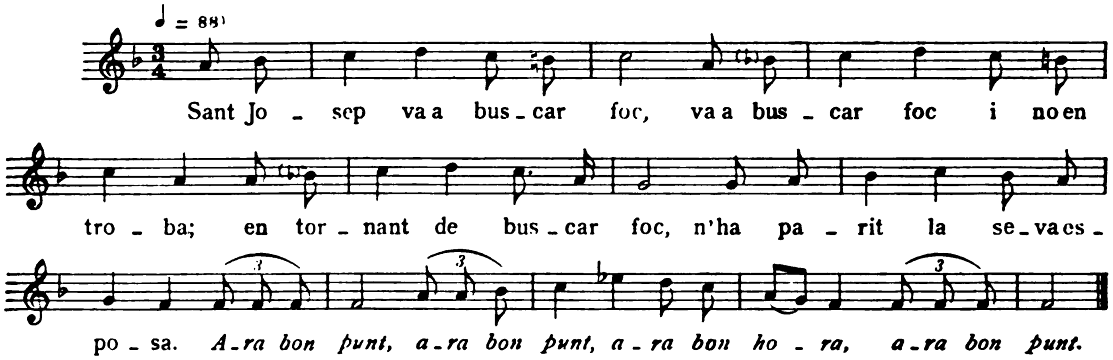

Sant Josep va a buscar foc,
va a buscar foc i no en troba;
en tornant de buscar foc,
n'ha parit la seva esposa.
Ara bon punt, ara bon punt,
ara bon hora, ara bon punt.

Cantaire: Dolors Arrufat, d'uns 55 anys. Cervera.

Digitized by Google

10. ALEGRIA DE SANT JOSEP

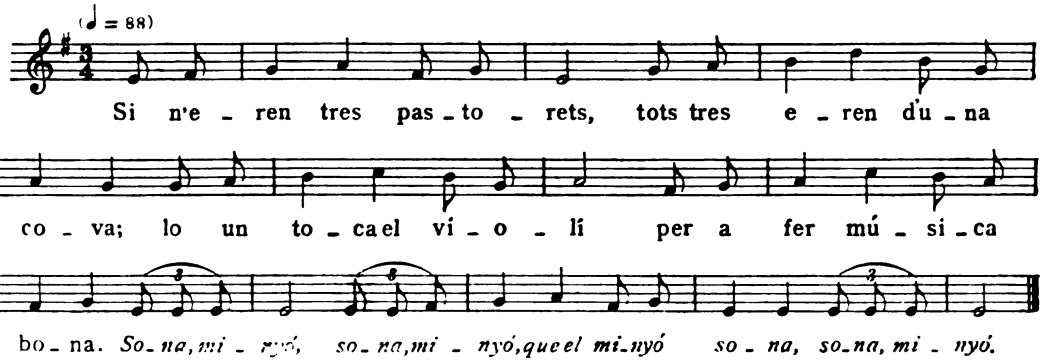

Si n'eren tres pastorets,
tots tres eren d'una cova;
lo un toca el violí
per a fer música bona.
Sona, minyó, que el minyó sona,
sona, minyó.

Sant Josep es posa a ballar
amb la jupa i calça groga.
La Verge li diu: — Josep,
me pareix que us torneu jove. —
Ara bon punt, ara bon hora,
Jesús és nat, rei de la Glòria.

NOTA. Malgrat que en el segon rescoble no concordin en quantitat tonada i lletra, la cantaire s'ho fa venir bé prolongant aquella.

Cantaire: Dolors Arrufat. Vid. cançó anterior.

11. CANÇÓ DE BRESSOL:
SON, SONETA, VINA, VINA, – VINA, VINA A L'ULLET

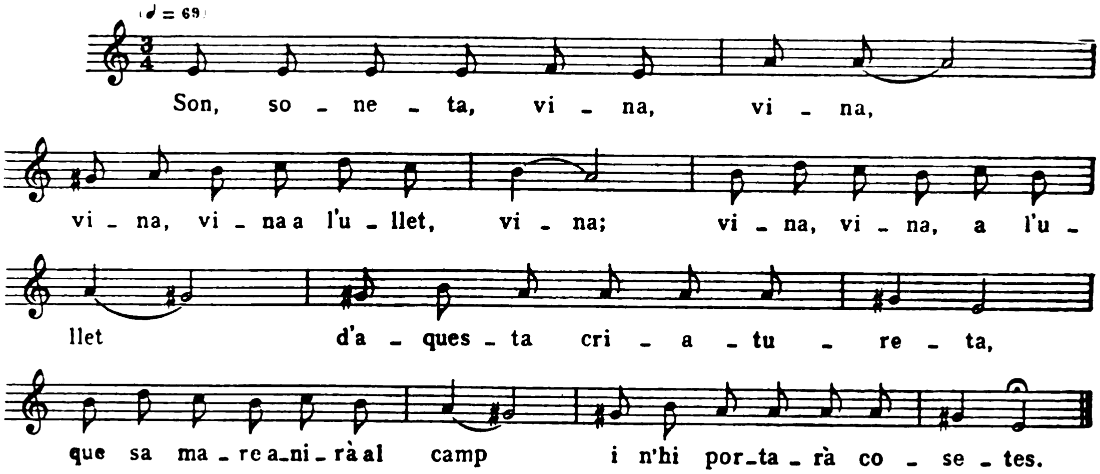

Son, soneta, vina, vina,
vina, vina a l'ullet
d'aquesta criatureta,
que sa mare anirà al camp
i n'hi portarà cosetes.
A la falda, pinyonets,
a les mans, avellanetes,
i als pits, uns assotets
per assotar-li les anquetes.

Cantaire: Dolors Arrufat. Vid. pàg. 151.

12. LA FILADORA

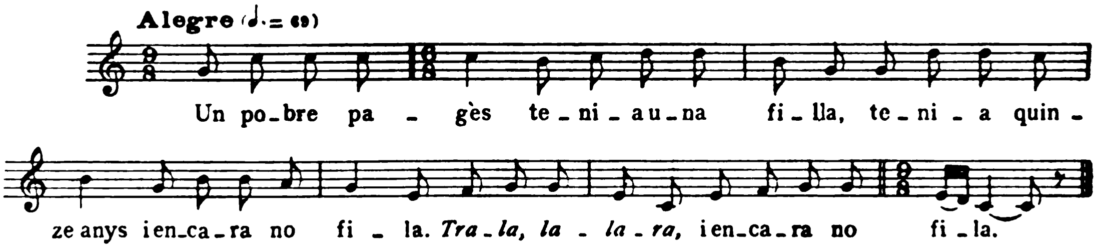

Un pobre pagès
tenia una filla,
tenia quinze anys
i encara no fila,
Trala, lalara,
i encara no fila.
. . . .

Cantaire: Carme Puig, d'uns 25 anys. L'aprengué del seu pare, el qual visqué tota la vida a Rocamartí, menys els darrers set anys, a Les Oluges. Cervera.

13. EL BON CAÇADOR

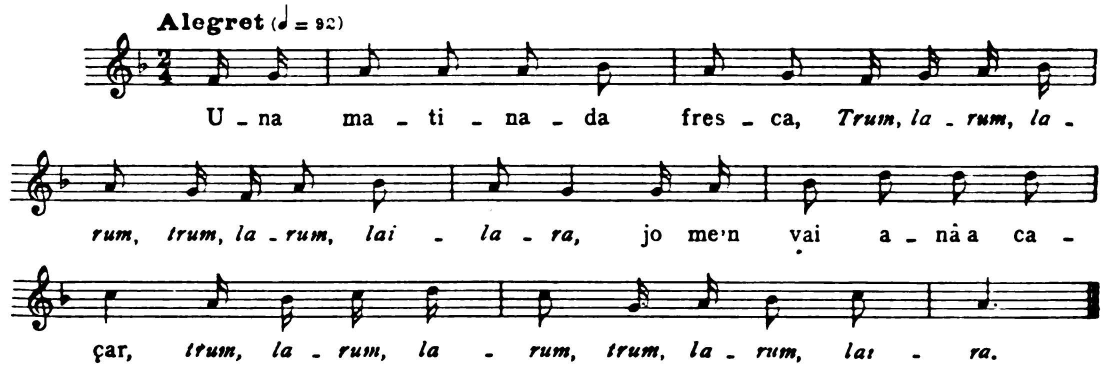

Una matinada fresca,
Trum, larum, larum,
trum, larum, lailara,
jo me'n vai anâ a caçar,
trum, larum, larum,
trum, larum, lairà.
No en trobo caça ninguna
per a poder-li tirar,
sinó una pobra pastora
que en guardava el bestiar
i n'estava adormideta,
que adormideta n'està.
Li'n cullo un pom de violes
i al pit les hi vai posar;
les violes són fresquetes,
pastora se'n despertà.
— Què en veniu aquí, gran jove,
què en veniu aquí a buscar?
— La vostra amor, pastoreta,
si me la volguéssiu dar.
— La meva amor, galant jove,
prou me l'haureu de guanyar. —
Se'n treu un joquet de cartes
i se'n posen a jugar.
— I ara me l'heu guanyada,
i a on me'n fareu anar?
— Per 'quelles muntanyes dretes
que no es veu ningú a passar,
sinó els aucellets que volen
i no saben de parlar;
tenen la llengüeta groga
i ni saben declarar.
No us caldrà anâ a buscar llenya,
que la vostra esquena us en durà;
no us caldrà passar farina,
que de blat no se n'hi fa;
no us caldrà anâ a buscâ aigüeta,
que dels vostres ulls ne naixerà. —

Nota. Interrogada la cantaire respecte a si s'equivocava o posava lletra de més en els versos llargs, digué que no, que sempre els havia cantat així i que trobava que la tonada — que ella allargassava — hi venia justa.

Cantaire: Carme Puig. Vid. cançó anterior.

14. EL BON CAÇADOR

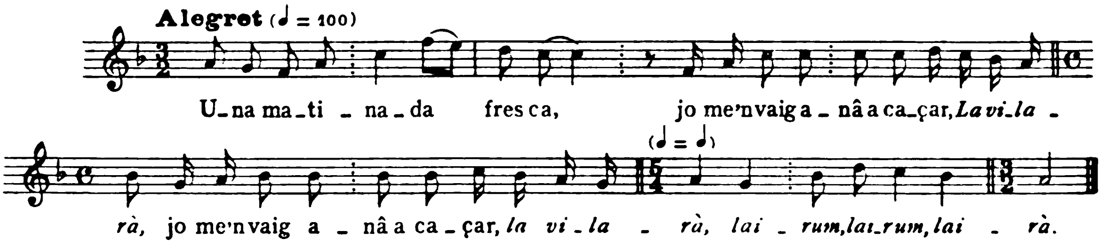

Una matinada fresca,
jo me'n vaig anâ a caçar,
La vilarà,
jo me'n vaig anâ a caçar,
la vilarà,
lairum, lairum, lairà.
No en trobo caça ninguna
per a poder-li tirar,

Digitized by Google

sinó una pobra pastoreta
que en guardava el bestiar.
Ja en cullo un pom de violes
i al pit les hi vaig tirar,
les violes són fresquetes,
la pastora es despertà.
Se'n treu un joquet de cartes
i ens en posem a jugar.

Cantaire: Teresa Boquet, d'uns 25 anys. Cervera.

15. LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ

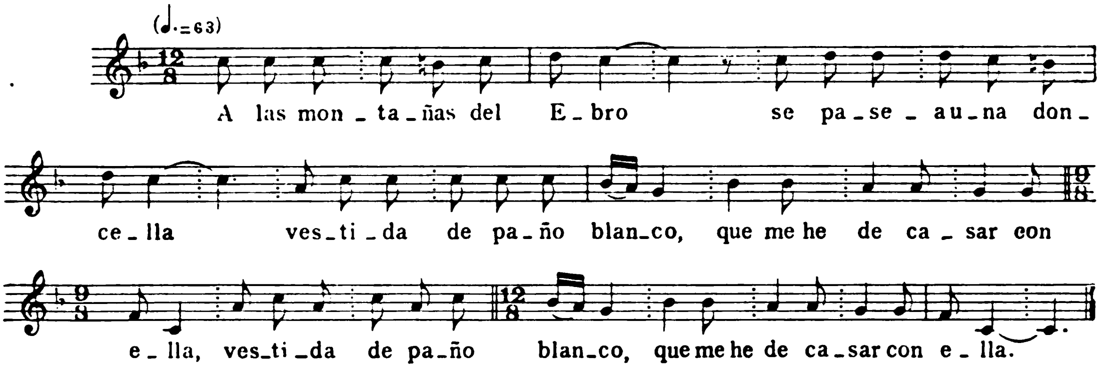

A las montañas del Ebro — se pasea una doncella
vestida de paño blanco, — que me he de casar con ella.
— Y apártate, mora blanca, — y apártate, mora bella,
deja beber mi caballo — de esta fuente cristalina.
— No soy mora, caballero, — soy cristiana cautiva;
me cautivaron los moros — jugando con otras niñas.
— Si quieres venir a España, — con mi caballo vendrías.
— Y la ropa que yo lavo, — ¿a dónde se quedaría?
— La de oro y la de plata — mi caballo llevaría,
y la de más poco valor — al agua se quedaría.
— ¿Y mi honra, caballero? — Y la gente ¿qué diría?
— Ni mirarla ni hablarla — hasta los montes de Oliva.
Llegaron a aquellos montes, — la mora llorar ponía.
— ¿De qué lloras, mora blanca, — de qué lloras, mora linda?
— Ya me acuerdo de mis padres, — aquí a buscarme vendrían
con mi hermano Don Alobo — y toda su compañía.
— ¡Virgen Santa, lo que escucho, — Virgen Sagrada, María!
Creía traer mujer, — y traigo una hermana mía.
Abra, padre, los balcones, — ventanas y ventanillas;
abra, madre, vuestros brazos, — que aquí os traigo vuestra hija. —

Cantaire: Carme Puig. Vid. pàg. 153.

Digitized by Google

16. LA PORQUEIROLA

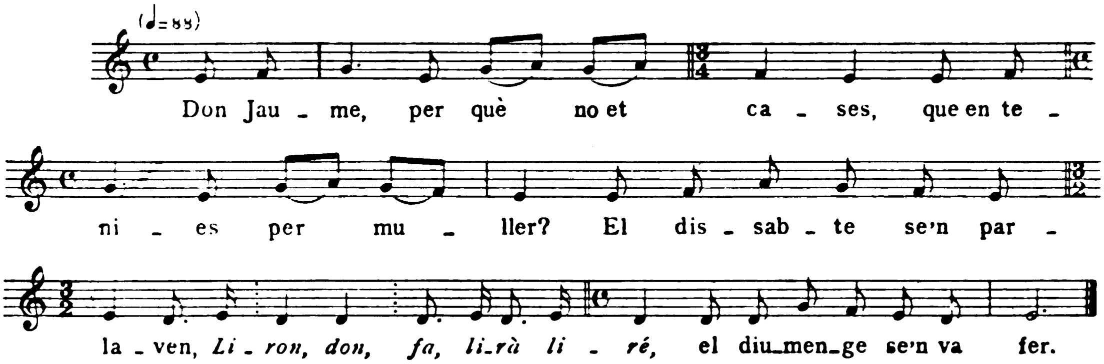

— Don Jaume, per què no et cases,
que en tenies per muller? —
El dissabte se'n parlaven,
Liron, don, fa, lirà, liré,
el diumenge se'n va fer,
el dilluns se l'esposava
i el dimarts ha de marxer.
— Ai, mare, la mia mare,
us encomano ma muller;
no la'n feu anar pels aires
ni a rentar ni a paster;
compreu-li una filoseta,
que ella en sap filar molt bé;
poseu-la en coixins d'embroda,
que ella en sap brodar molt bé. —
I, un piqué Don Jaume és fora,
porquerola la'n fa ser.
— Ai, mare, la mia mare,
a on aniré a guarder?
— Per aquells tossals i serres,
per allí hi pasturen bé. —
Un dia es posa tristeta,
i ella se'n posa a canter.
— Camineu, camineu, patges,
si voleu córrer, també,
que en sento una veu linda,
me pareix que és ma muller.
— Déu la guard, la porquerola,
— Benvingut, lo cavaller.
— Me'n diria, porquerola,
què en *tiene para comer?*
— Una coca de pa d'ordi
que la sogra me'n va fer.
— Dongueu-la per *mi caballo,*
que me la daran de forner.
Me'n diria, porquerola,
què en *tiene para beber?*
— Una ampolla de vi agre,
que les pedres estové.
— Me'n diria, porquerola,
lo mellor hostal, quin é?
— A casa la mia sogra
bon hostal hi sol haver:
tenim ous i cansalada
i gallines al joquer
i també carniceria
per vostè, bon cavaller.
— Vaia, vaia, porquerola,
que és hora de retirer.
— N'hai de fer les set fuades
i un polit feix de romer. —
Don Jaume arrenca l'espasa

Digitized by Google

i en talla un brot de romer,
i, amb el soroll de les rames,
ne van perdre un lloriguer.
— Ai trista, la mia trista,
aquesta nit jo moriré.
— No tinguis por, porquerola,
que jo prou te'n guardaré.
Déu la guarde, l'hostalera.
— Benvingut, lo cavaller.
— Me'n diria, l'hostalera,
què en teniu per a *comê?*
— Tenim ous i cansalada
i gallines al joquer
i també carniceria
per vostè, bon cavaller.
— Me'n diria, l'hostalera,
qui vindria amb mi a soper?
— Que hi vingui la meua filla,
si és a gust del cavaller.
— Vina, vina, porquerola,
vina, vina amb mi a soper.
— No pot ser, bon *caballero,*
no pot ser que jo vingué,
fa set anys que Don Jaume és fora
que a taula no m'acosté,
sinó en un capet d'escala,
com si fos un gos llebrer.
— Me'n diria, l'hostalera,
qui vindrà amb mi a cotxer?
— Que hi vingui la porquerola,
ma filla la'n guardaré.
— Vaia, vaia, porquerola,
a agafar lo llumener.
— No pot ser, bon *caballero,*
no pot ser que jo vingué,
fa set anys que Don Jaume és fora,
i al quarto no m'acosté;
si en altres set no torna,
jo viudeta em posaré.
— Vaia, vaia, porquerola,
i agafar lo llumener. —
De tremolor que tenia,
la llumé li va caier;
i al desfer-se'n de la jupa
Don Jaume va coneixer.
I al ser a la matinada,
la sogra ja la'n cridé:
— Vaia, vaia, porquerola,
que els porquets ja fan grunyé.
— Feu-hi anar la vostra filla,
com set anys a ma muller.
Si no perquè em sou mare,
de vós en faria un cremer,
i de la cendra que en faríeu
el vent serè se l'emporté. —

Cantaire: Roseta Felip «Malda», de 46 anys. Cervera.

17. CANÇÓ COMPOSTA: PAULETA – MARIAGNETA

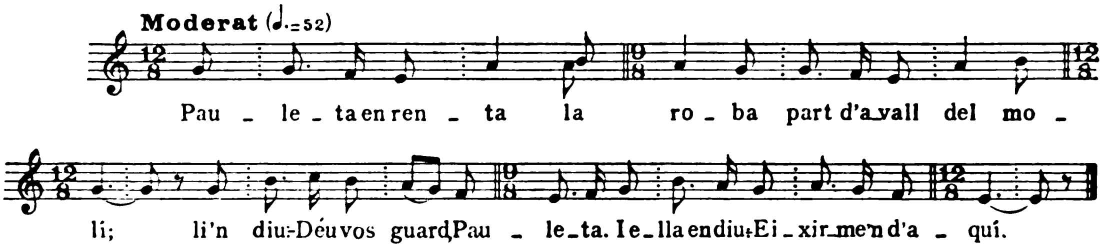

Pauleta en renta la roba
part d'avall del molí;
li'n diu: — Déu vos guard, Pauleta. —
I ella en diu: — Eixir-me'n d'aquí.
Com vols que els meus ulls ho veguen
lo que el meu cor no pot sofrir?
Mos pares me'n fan 'menaces,
me'n volen treure d'aquí,
me'n volen portâ a un desterro,
no se'n cull ni pa ni vi,
ni sal per posâ a la vianda,
que jo m'hi haig de morir.
— No t'espantis tu, Pauleta,
no t'espantis tu per mi,
que jo te'n vindré a robar-te
un diumenge al dematí. —
I un diumenge, a les quatre hores,
el Josep ja en va sè allí;
dóna tres trucs a la porteta,
Pauleta ja en baixa a obrir,
ja en baixa tota plorosa,
tres parauletes va dir:
— Mons pares són a la sala,
no esperen sinó el sí.
— No en descontentis los teus pares
per a contentar-me a mi,
que jo ja me'n faré frare
del convent de Sant Narcís.
Quan n'estaràs casadeta,
ja m'ho enviaràs a dir;
si et prova, n'estaré alegre;
si no et prova, estaré trist. —
I un dia, dient la missa,
la carta ja en veu venir.
La missa mai s'acabava
per a poder-la llegir.
I al descloure'n de la carta
n'arrenca un gran sospir:
— Ai, Pauleta, filla meva,
si et pogués tenir aquí,
n'estaries ben regalada
del bon pa i del bon vi. —
Un frare s'ho escoltava,
al superiô ho va anâ a dir,
i li van donar duixiplines
que no ho va poder resistir.

Cantaire: Roseta Felip. Vid. cançó anterior. L'aprengué de la seva mare, que la sabia de petita i ara tindria 88 anys.

18. LA DIDA

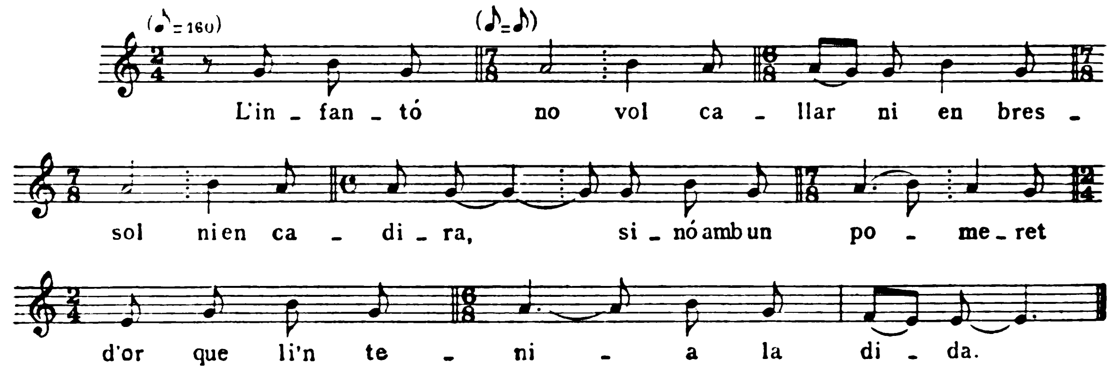

Digitized by Google

L'infantó no vol callar
ni en bressol ni en cadira,
sinó amb un pomeret d'or
que li'n tenia la dida.
La dida ja en fa un gran foc
de timons i sarjolida,
i a la voreta del foc
la dida en queda adormida.
Quan se'n va despertar,
troba l'infant cendra viva.

La dida ja en fa un gran crit:
— 'Judeu-me, Verge Maria. —
Ja n'arriba lo seu rei:
— Què en teniu, dideta mia?
— N'hai perdut un bolquer d'or
dels mellors que el rei tenia.
— Veja'n aquí diners,
aneu-hi a la botiga;
si a la botiga no en trobeu,
'neu-hi a fora de la vila. —

Cantaire: Roseta Felip. Vid. pàg. 157. Sap que d'altres la canten més llarga, però ella sempre l'ha cantat així.

19. LA SILETA

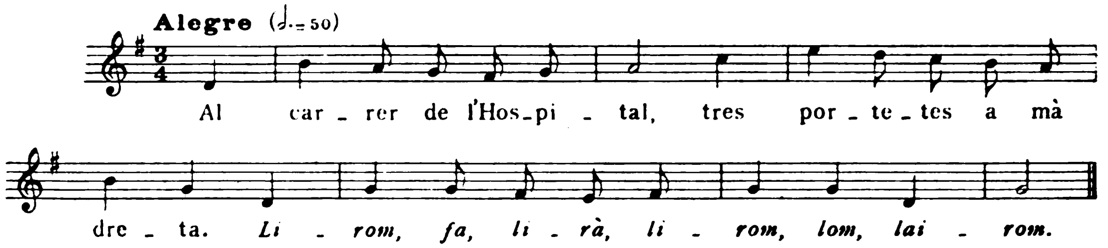

Al carrer de l'Hospital,
tres portetes a mà dreta,
Lirom, fa, lirà,
lirom, lom, lairom,
n'hi ha un estudiant
que en festeja l'Angeleta.
No l'ha poguda alcançar
ni amb diners ni amb paraulетes;
l'estudiant se'n va vestir,
se'n va vestir de mongeta.
Quan és cap allà al foscant,
se'n va a casa l'Angeleta.
Ja en dóna tres truquets,
tres truquets a la porteta.
Sa mare surt al balcó:
— On aneu, mongeta, vós

que en aquesta hora
aneu tan soleta?
— Mongeta de Sant Genís,
que m'ho mana l'Abadessa. —
Sa mare baixa a obrir,
baixa a obrir a la mongeta.
Quan n'és a mig sopar,
ja se'n posa enyoradeta.
— Què en teniu, mongeta, vós,
què en teniu, que esteu tristeta?
— L'enyorament que jo en tinc
és que hai de dormir soleta.
— No en dormireu sola, no,
dormireu amb ma filleta.
Angeleta, agafa el llum,
vés a dormî amb la mongeta.

— Mare, no hi vui anar, jo,
que és l'estudiant de lletra.
— Angeleta, vés a dormir
antes que el bastó no regne.
— Mare, no hi vui anar, jo,
que és l'estudiant de lletra. —
Al sent demà dematí,
sa mare ja l'ha cridadeta:
— Angeleta, alça-te'n,
que el sol toca a la porteta.
— Mare, fa de bon dormir
amb l'estudiant de lletra;
mare, heu d'arreglâ els bolquers,
els bolquers i la faixeta. —

Cantaire: Roseta Felip. Vid. pàg. 157.

20. LA MISSA DE NOSTRE SENYOR

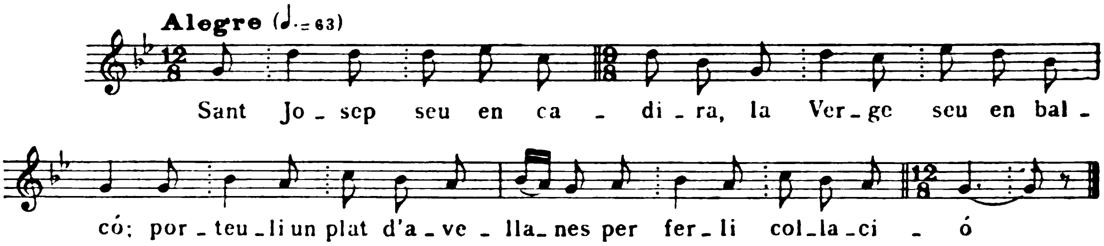

Sant Josep seu en cadira,
la Verge seu en balcó;
porteu-li un plat d'avellanes
per fer-li col·lació.
Un raïm tinc a la vinya,
no sé si és madur o no;
les figuetes en són seques,
traieu-les del secalló.
Anem, anem, ninetes,
allà on tinguem d'anar,
que Nostre Senyò ens espera
a la voreta del mar.
N'està de peus dins de l'aigua,
les manetes en l'altar;
amb la capa revestida
missa en volia cantar.
No hi havia home ni dona
per a poder-li ajudar,
sinó Santa Magdalena
que plorava més que plorar.
Amb les seves llagrimetes
peus de Cristo va rentar;
amb la seva cabellera
peus de Cristo va eixugar.
Per aquells carrers d'Amargura
mai se n'ha vist tanta gent:
ja en veuen pujâ tres vells
amb estenalles i martells
per 'rencar-ne aquella trena,
aquella trena de clavells.
Oh, Jesús, quan vàreu néixer,
portàveu corona d'or;
ara la porteu d'espines
per nosaltres pecadors.

Cantaire: Carme Puig. Vid. pàg. 153.

Digitized by Google

21. SANTA CATARINA

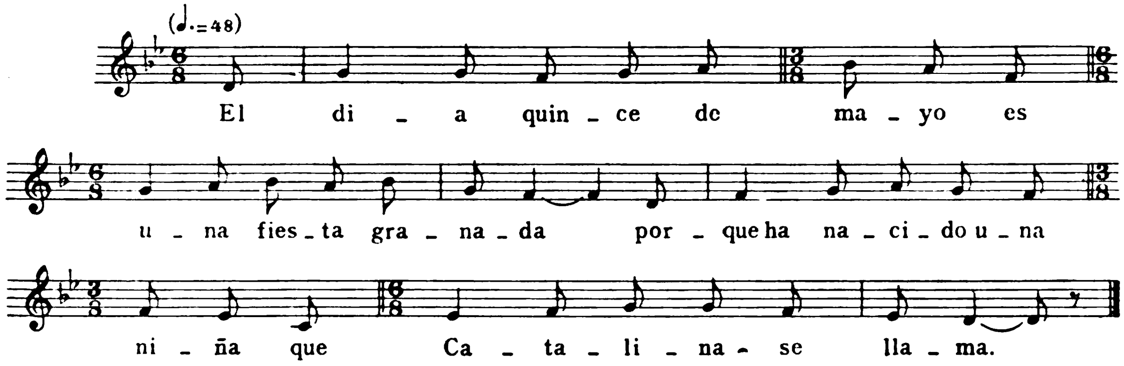

El día quince de mayo
es una fiesta granada
porque ha nacido una niña
que Catalina se llama.
Su padre es un rei moro,
sa mare una renegada,
que, cada dia de *fiesta,*
su madre la castigaba.
Li *manda hacer una rueda*
de cuchillos y navajas;
la rueda está ya hecha,
Catalina arrodillada.

Ya baja un ángel del cielo
con su corona y su palma:
— Sube, sube, Catalina,
que el Rey del cielo te llama.
Tres sillas hi han en el *cielo,*
para ti seran guardadas:
la primera es al *infierno*
para tu padre y tu madre;
la segunda es al *purgatorio*
para tu hermano y hermanas,
la tercera es en el cielo,
para ti será guardada. —

Cantaire: Roseta Felip. Vid. pàg. 157.

22. CANÇÓ COMPOSTA: [1]

MARIAGNETA – SANTA QUITÈRIA – LES CINC LLAGUES

Adéu, Roseta galana,
princesa del meu sentit,
que en robes lo cor als homes
i a mi em fas penâ i morir.
Ja la troben dormideta
a la vora d'un camí;
ja en diu un germà a l'altre:
— Si la voleu matâ aquí? —
Lo un 'renca de l'espasa,
l'altre, d'un punyal molt fi.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.

[1] No donem la tonada d'aquesta cançó pel seu poc interès.

Digitized by Google

Mare de Déu, doneu-mos aigua,
Verge Santa del Lladó.
Ara en vénen dotze capellans
que us vénen a visitar,
i amb dotze misses cantades
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aquí en vénen dotze escolans
que us vénen a visitar,
amb dotze misses 'judades
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aqui en vénen dotze fadrins
que us vénen a visitar,
amb dotze atxes enceses
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aquí en vénen dotze donzelles
que us vénen a visitar,
amb dotze paners de roses
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aqui en vénen dotze casades
que us vénen a visitar,
amb dotze infants als braços
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aquí en vénen dotze casats
que us vénen a visitar,
amb dotze ciris encesos
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.
Aquí en vénen dotze viudetes
que us vénen a visitar,
amb dotze parts de Rosari
que us vénen a presentar.
Tot això són les cinc llagues
que patí lo Redemptor.

Cantaire: Roseta Felip. Vid. pàg. 157.

23. ANGELETA DE MANRESA

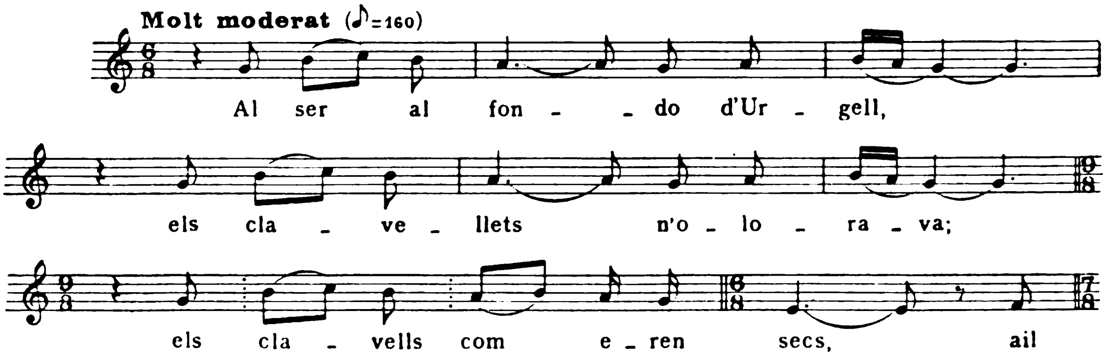

Digitized by Google

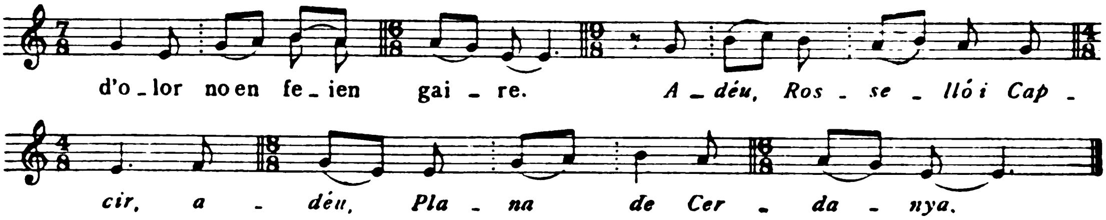

Al ser al fondo d'Urgell,
els clavellets n'olorava;
els clavells, com eren secs,
ai! d'olor no en feien gaire.
Adéu, Rosselló i Capcir;
adéu, Plana de Cerdanya.

Cantaire: Dominga Serarols, d'uns 60 anys. Filla de Balsareny. Sant Guim.

24. EL CABRER

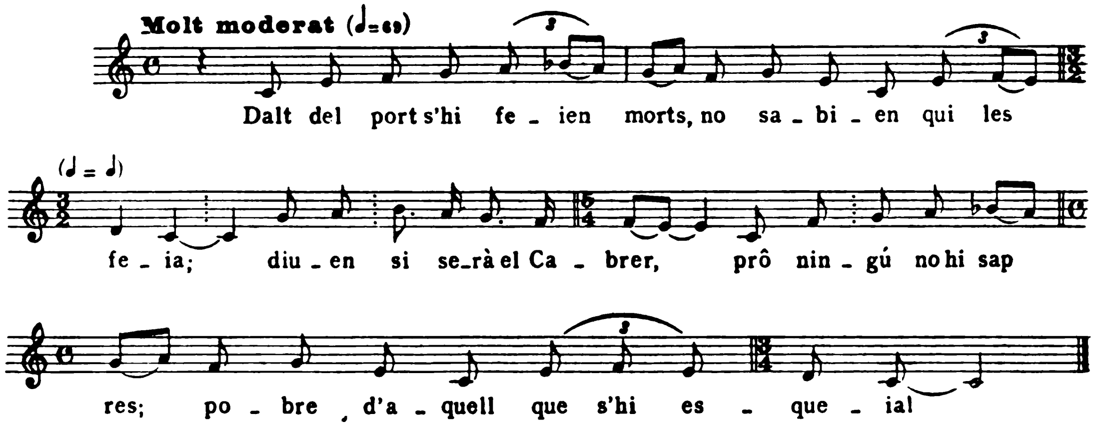

Dalt del port s'hi feien morts,
no sabien qui les feia;
diuen si serà el Cabrer,
prô ningú no hi sap res;
pobre d'aquell que s'hi esqueia!

Cantaire: Dominga Serarols. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

25. ELS TRAGINERS DE CARDONA

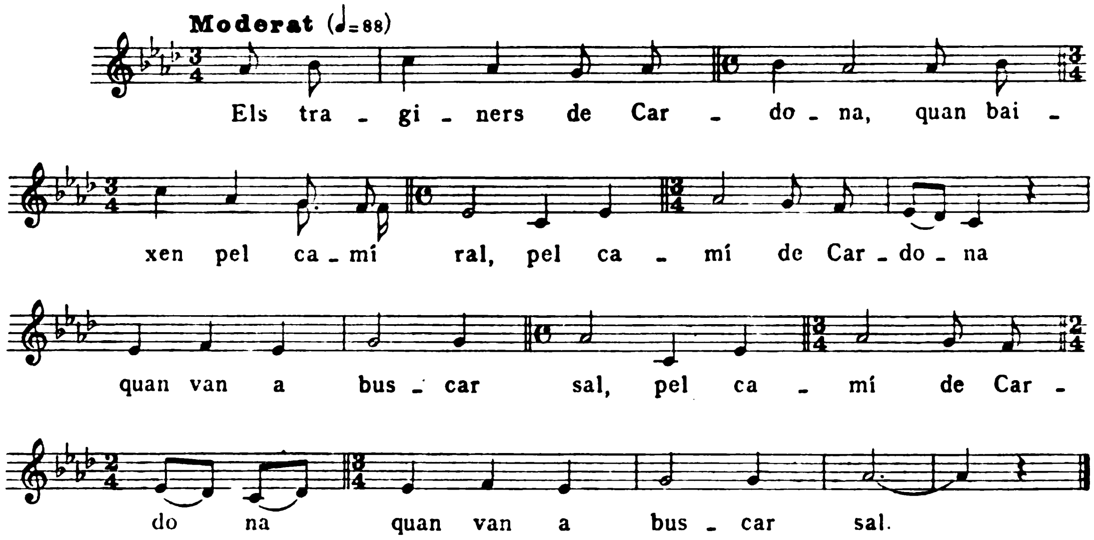

Els traginers de Cardona,
quan baixen pel camí ral,
pel camí de Cardona
quan van a buscar sal.

Cantaire: Dominga Serarols. Vid. pàg. 163.

26. LA DIDA

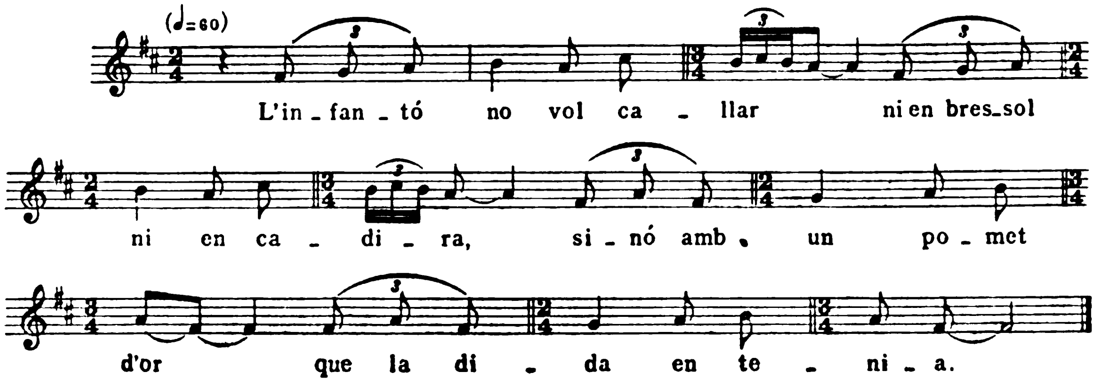

L' infantó no vol callar
ni en bressol ni en cadira,
sinó amb un pomet d'or
que la dida en tenia.

Cantaire: Dominga Serarols. Vid. pàg. 163.

27. SANTA SUSAGNA

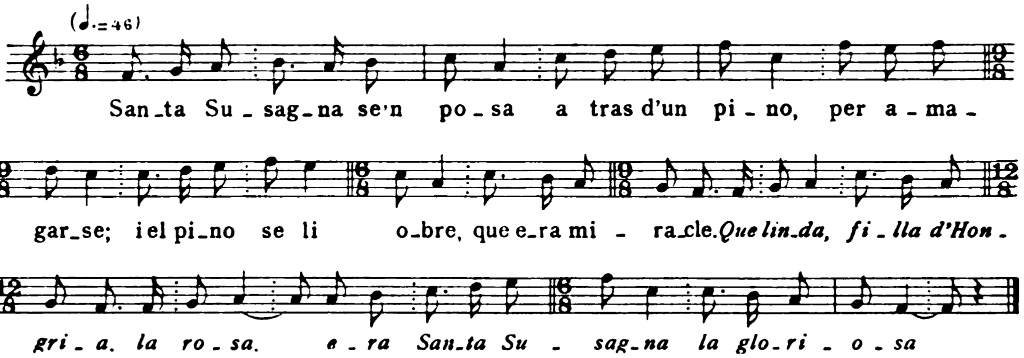

Santa Susagna
se'n posa a *tras* d'un *pino,*
per amagar-se ;
i el *pino* se li obre,
que era miracle.
Que linda, filla d'Hongria, la rosa,
era Santa Susagna la gloriosa.

Cantaire: Rosa Camps, filla de Freixanet, de 64 anys. La Tallada.

28. RAIMUNDETA

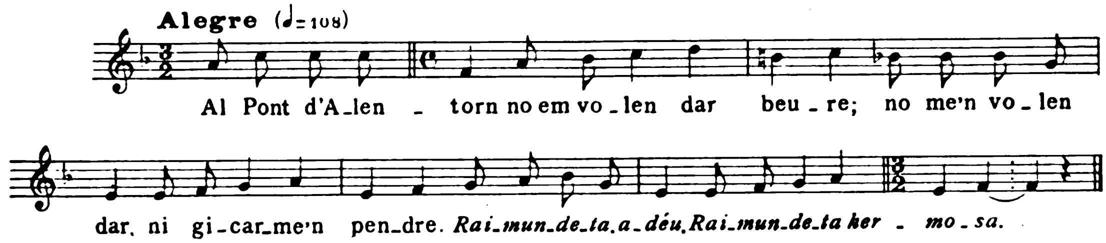

Al Pont d'Alentorn
no em volen dar beure ;
no me'n volen dar,
ni gicar-me'n pendre.
Raimundeta, adéu,
Raimundeta hermosa.

Cantaire: Domingo Puigredon, d'uns 55 anys, alcalde de Cervera. Aprengué aquesta cançó de la seva mare; no recorda més lletra. Cervera.

Digitized by Google

29. CASADA AMB UN VELL

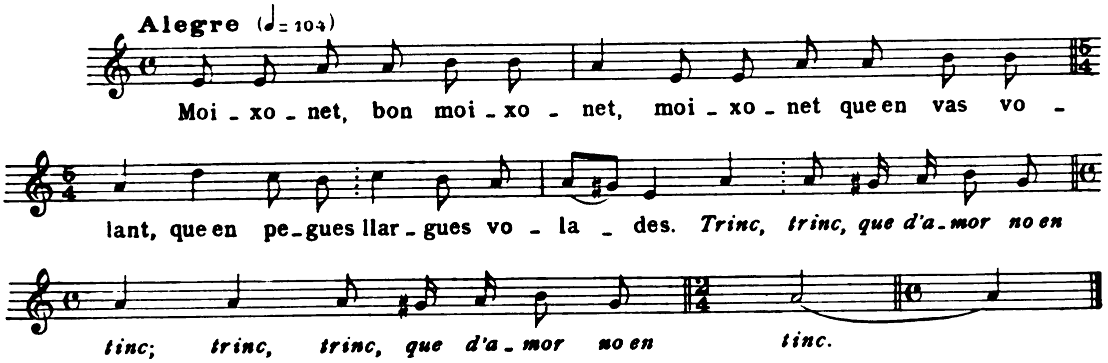

Moixonet, bon moixonet,
moixonet que en vas volant,
que en pegues llargues volades,
Trinc, trinc,
que d'amor no en tinc,
voldries dî als meus parents
que el meu pare m'ha casada,
m'ha casada i amb un vell
que jo no el vui ni m'agrada.
Hi ha set anys que sóc amb ell,
que jo no el vui ni m'agrada;
hi ha set anys que sóc amb ell,
jo no li he vist mai la cara:
és guerxo d'un ull
i coix de l'altra cama.

Cantaire: Maria Prat « Maria de la taverna », d'uns 55 anys. Cervera.

30. LA PASSIÓ

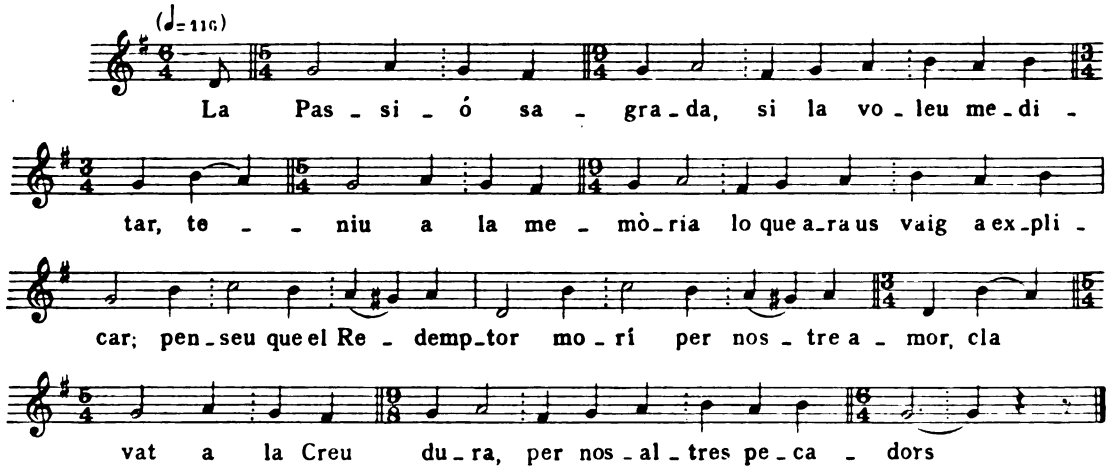

Digitized by Google

La Passió sagrada,
si la voleu meditar,
teniu a la memòria
lo que ara us vaig a explicar;
penseu que el Redemptor
morí per nostre amor,
clavat a la Creu dura
per nosaltres pecadors.

Al Fill li'n diguem ara:
Vós no podeu morir,
puix que el Déu, el meu Pare,
ho ha disposat així.
Així ho ha disposat,
prestau l'atenció
amb molta devoció.

Cantaire: Maria Balcells, d'uns 35 anys. Filla de Guardiola de Cervera. Freixanet.

31. SANTA SUSAGNA

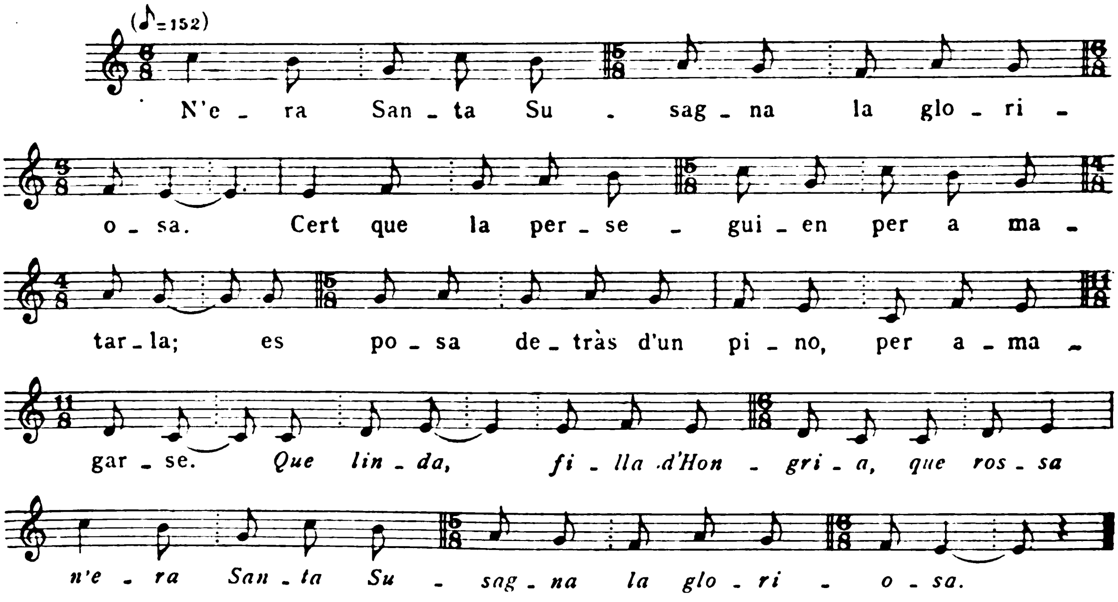

N'era Santa Susagna
la gloriosa.
Cert que la perseguien
per a matar-la;
es posa *detrás* d'un *pino*,
per amagar-se.

Que linda, filla d'Hongria,
que rossa
n'era Santa Susagna
la gloriosa.
El *pino* se li obre,
que era miracle
. . . .

Cantaire: Maria Franquesa. Freixanet.

Digitized by Google

32. SANTA MAGDALENA

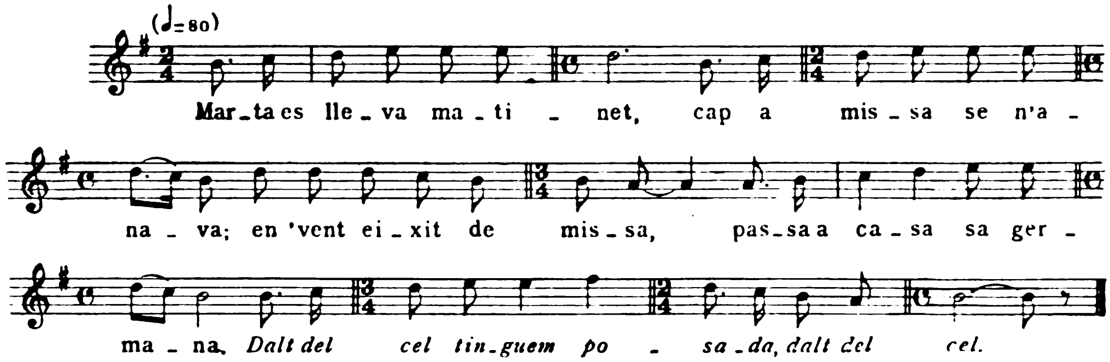

Marta es lleva matinet,
cap a missa se n'anava;
en 'vent eixit de missa,
passa a casa sa germana.
Dalt del cel tinguem posada,
dalt del cel.
Marta diu a Magdalena:
— Hauries d'anà al sermó,
al sermó d'aquesta tarda,
que sermona un jovenet,
quedaràs enamorada,
Fill de la Verge encarnada,
que n'és un àngel del cel. —
Ella, per anà als sermons,
es vestia molt de gala:
se'n posa los anells d'or,
guants i manilles de plata,
també mocadors de seda
per anar més adornada.
A l'entrar-ne de la iglésia,
los criats li'n donen aigua.

En puja iglésia amunt,
sota la trona es posava.
Al primer mot de sermó,
Magdalena anomenava;
al segon mot de sermó,
cau en terra desmaiada;
al tercer mot de sermó
iglésia avall se n'anava.
Al capdavall de la iglésia
el Pare Etern encontrava.
— No em diria, el Pare Etern,
Jesús on té la posada?
— A la casa de Betlem,
allí fa la gran sopada. —
Magdalena se n'hi va
molt trista i desconsolada;
amb les llàgrimes dels ulls
els peus de Cristo rentava;
amb la seva cabellera
peus de Cristo eixugava.

Cantaire: Rosa Llobet «Rosa de Cal Graells», d'uns 40 anys. Filla de Florejachs. Prenyanosa.

Digitized by Google

33. CANÇÓ DE BRESSOL:

SANT JAUME DEL CARRER NOU – I SANTA AGNA BENEITA

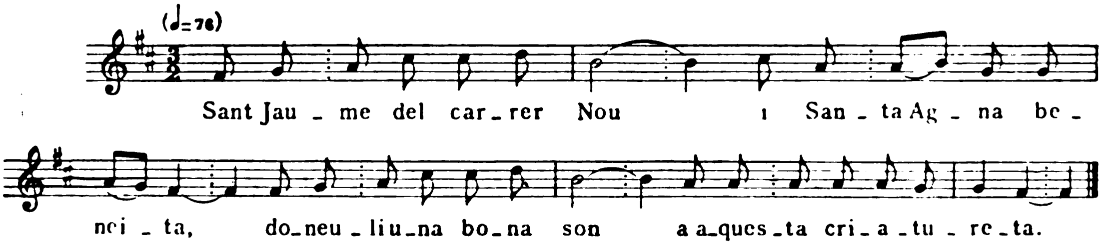

Sant Jaume del carrer Nou
i Santa Agna beneita,
doneu-li una bona son
a aquesta criatureta.

Cantaire: Teresa Bosch « Tiana ». Prenyanosa.

34. ELS FADRINS DE SANT BOY

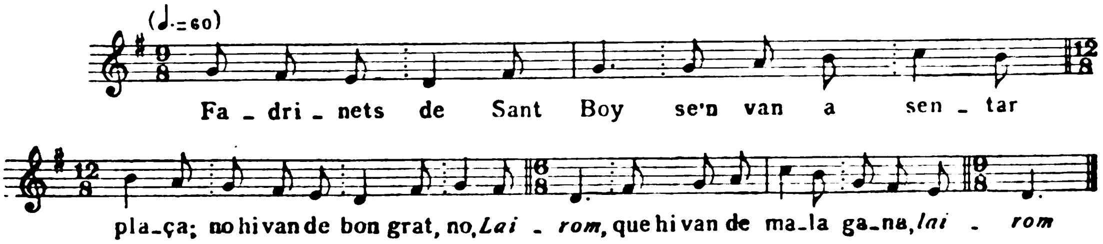

Fadrinets de Sant Boy
se'n van a sentar plaça;
no hi van de bon grat, no,
Lairom,
que hi van de mala gana,
lairom.
El més petit de tots
compra un ramet de flors,
compra un ramet de flors
per la seua enamorada.
— Lo ram prou me l'has pres,
l'amor no me l'has dada.
No em vols dar pas l'amor,
dóna'm una abraçada.
— Això no ho faré pas,
que en fóra castigada. —

Cantaire: Teresa Bosch « Tiana ». Prenyanosa.

Digitized by Google

35. LA MISSA DE NOSTRE SENYOR

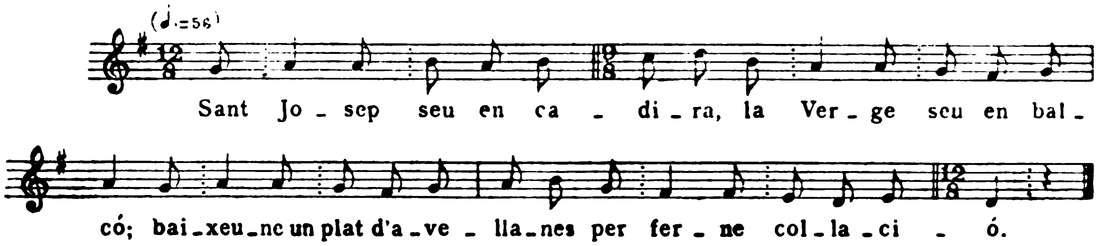

Sant Josep seu en cadira,
la Verge seu en balcó;
baixeu-ne un plat d'avellanes
per fer-ne col·lació.
Un raïm tinc a la vinya,
no sé si és verd o madur;
les figuetes ja són seques,
treieu-les del secalló.
Anem, ninetes, anem,
anem a on tenim d'anar,
que Nostre Senyô ens espera
a la voreta del mar.
N'està de peuets a l'aigua,
de mans a sobre l'altar,
i la casulla posada,
missa volia'n cantar.
No hi ha cap home ni dona
que li puga ajudar,
sinó Santa Magdalena
que plora més pot plorar.
Per llà als carrers d'Amargura
jamai s'hi ha vist tanta gent,
que en veuen venir tres homes
que en portaven esturments
per a tallâ aquella trena,
aquella trena de cabells.
Bon Jesús, quan vàreu néixer
portàveu corona d'or,
i ara la porteu d'espines
com nosaltres pecadors.

Cantaire: Teresa Bosch « Tiana ». Prenyanosa.

36. SANTA MAGDALENA

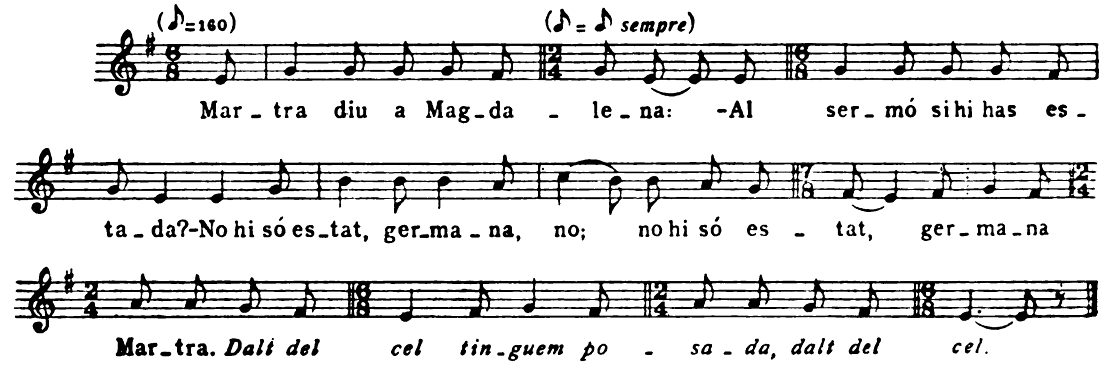

Martra diu a Magdalena:
— Al sermó, si hi has estada?
— No hi só estat, germana. no;
no hi só estat, germana Martra.
Dalt del cel tinguem posada,
dalt del cel.
— Vés-hi, vés-hi, Magdalena,
vés-hi aquesta vegada,
que en predica un jovenet,
quedaràs enamorada. —
Magdalena se'n vesteix,
se'n posa los anells d'or
i les manilles de plata
i la mantellina de seda
que a Magdalena adornava.
Vinguen criats i criades
per anar a acompanyar-la.
A l'entrar-ne de la iglésia
aigua beneita n'hi daven,
i se'n puja iglésia amunt,
sota la trona es posava.
Lo primer mot del sermó,
cor de Magdalena entrava;
lo segon mot de sermó,
Magdalena se'n senyava;
lo tercer mot de sermó,
Magdalena se n'alçava,
se'n treia los anells d'or
i les manilles de plata;
en lo quart mot de sermó
convertida se'n quedava;
en lo quint mot de sermó
a la sagristia entrava.
Demana a Nostre Senyor
per veure si la perdonava.
Ella se'n va en un desert,
un desert de la muntanya
a menjar botxes i timons,
allí a fer vida santa.
I al cap de set anys que hi era,
se'n tornava cap a casa.
Quan és un bocí per avall,
troba una font d'aigua clara;
ella s'hi renta les mans,
les mans ella s'hi rentava.
— Ai, mans tan pecadores,
ai, mans, qui t'han vist i et veuen!
— Ai, Magdalena, què has fet?
has pecat altra vegada!
— Set anys só estat al desert,
i altres set hi seré estada,
allí a fer vida santa. —

Cantaire: Teresa Bosch «Tiana». Prenyanosa.

37. ALEGRIA DE SANT JOSEP

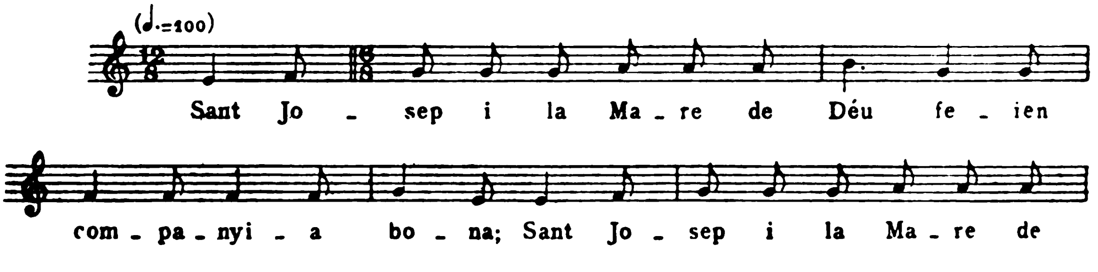

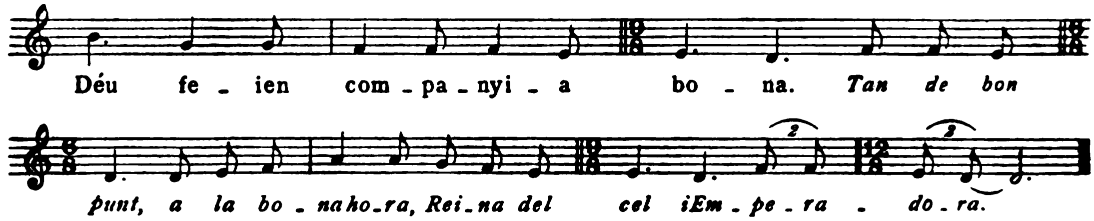

Sant Josep i la Mare de Déu
feien companyia bona.
Tan de bon punt,
a la bona hora,
Reina del cel
i Emperadora.
Partiren de Natzaret
dematí i de bon hora;
n'arribaven a Betlem
que la nit ja n'era closa.
De tan pobrets que n'eren
no troben acolliment,
ells se'n faran una barraca
de juncs i de sarments.

Cantaire: Teresa Bosch «Tiana». Prenyanosa.

38. LA CAUTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ

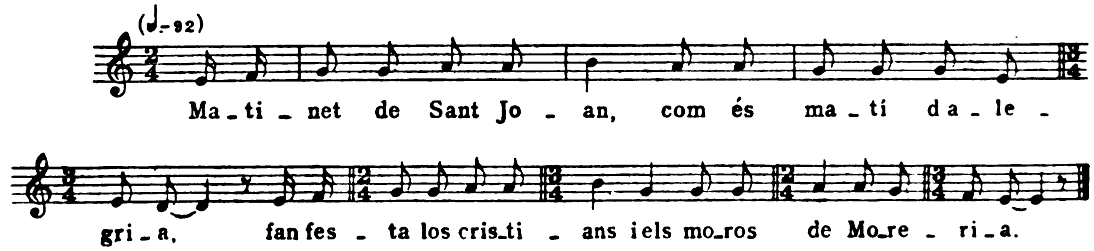

Matinet de Sant Joan,
com és matí d'alegria,
fan festa los cristians
i els moros de Moreria.
La reina mora ha manat
an un criat que en tenia
a sacar-ne una cautiva
que no siga blanca ni negra,
esclava de Moreria.
— Veliaquí, la reina mora
veliaquí una cautiva.
— Ai, criat, lo meu criat,
torna-la d'a on l'has *traída,*
que, si el rei moro la veu,
més se n'enamoraria,
que ella fóra l'estimada,
i jo fóra l'avorrida. —
Ja en respon una criada
de les que ella tenia:
— Del que vostè se n'espanta,
jo no me n'espantaria.
Faci-la anâ a rentâ els *paños*

Digitized by Google

a la vora de marina. —
Mentre anava i venia,
més *lindos* colors tenia.
Un dia, rentant-ne els *paños*
a a vora de marina,
veu venir un cavaller
que cavall *blanco* en tenia.
— Déu la guard, la *linda* dama,
vol venî en ma companyia?
— No, per cert, lo cavaller,
ni fiada no hi seria.
— Tan fiada en sereu vós
com una germana mia. —
Cent llegües feren de camí,
la dama es posa a *risa*.
— Què *rise,* la linda dama,
que se *rise* del cavaller
o la *silla* mal guarnida?
— Me *riso* del cavaller,
de tanta covarderia.
— *Vamos atrás, mi caballo,*
tornem-la d'on l'*hemos traída ;*
vamos atrás, mi caballo,
que l'*espuela* n'hai *perdida.*
— Ai, Oliveres, Oliveres,
que hay *pasado* algun dia.
— De quins *padres* és, la dama?
de quins *padres* n'era filla?
— Jo *soy* filla de *mis padres,*
els més *ricos* de Castilla;
mi *padre* se *llama* Don Joan,
mi *madre,* Donya Maria,
i un *hermano* que yo *tengo*
capitán d'artilleria.
— Si això fos veritat,
tu fores germana mia.
— Tanta vritat n'és això,
com lo sol que avui eixia.
— Déu la guard, la *linda* mare,
aquí li'n torna una filla.
— Si això fos veritat,
cent duros te'n donaria;
i, si me la tornes pura,
altres tants te'n donaria.
— Mare, tan pura sóc avui
com lo dia que naixia. —

Cantaire: Teresa Bosch « Tiana ». Prenyanosa.

39. CASADA AMB UN VELL

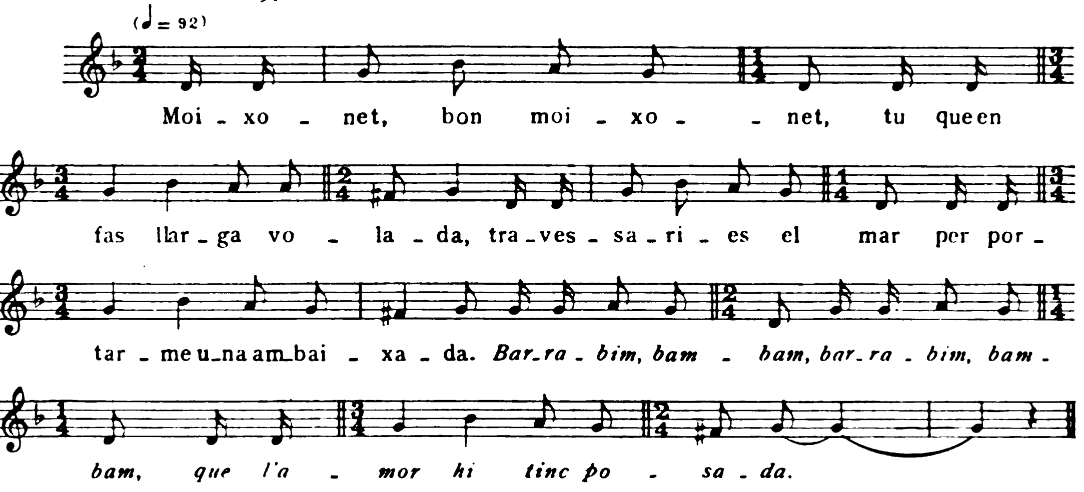

Moixonet, bon moixonet,
tu que en fas llarga volada,
travessaries el mar
per portar-me una ambaixada,
Barrabim, bambam,
barrabim, bambam,
que l'amor hi tinc posada,
per fer sapigué als parents
que el meu pare m'ha casada;
m'ha casada amb un vell
que no el vui ni m'agrada.
Fa set anys que som casats,
no n'hi hai vist mai la cara,
sinó un dia de descuit
al sol davall de l'escala;
li'n dono puntada de peu
i el tiro a la teulada.
— Bé t'hi estaràs, vellot,
bé t'hi estaràs a casa
a covar-ne los ous
com les lloques les setmanes,
i, quan n'hauran naixut,
els 'niràs a donar aigua;
quan faran que-que-re-quec,
els portaràs a la plaça,
i la gent n'hi aniran :
— Ai, mireu quina llocada ! —
I tu ja los respondràs :
— Jo mateix me l'hai criada. —

Cantaires: Maria Farré, d'uns 35 anys, i Dolors Bonjoch, d'uns 40 anys. Castellnou

40. EL TESTAMENT D'AMÈLIA

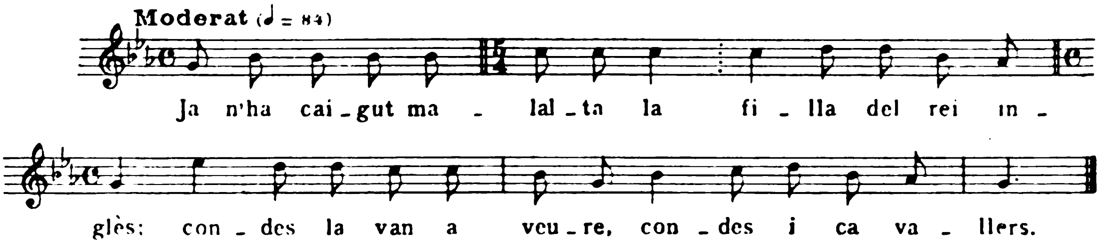

Ja n'ha caigut malalta
la filla del rei inglès;
condes la van a veure,
condes i cavallers.
Sa mare també hi 'nava
amb donzelles trenta tres.
— Filla, la meva filla,
quin é el mal que tu tens?
— Mare, la meva mare,
lo meu mal prou me'l sabeu:
una poma m'heu dada
que m'ha encès lo cor meu.
— Filla, la meva filla,
gran compte has de dâ a Déu.
— Porteu-ne tinta i ploma
i en faré testament.
— Filla, la meva filla,
quin testament é el teu?
— Set castells tinc a França,
penso que tots són meus:
los tres los deixo als pobres,
que caritat los feu;
los altres tres los deixc
a la Mare de Déu:

Digitized by Google

l'altre el deixo a Don Carlos,
Carlos, un germà meu.
— Filla, la meva filla,
i a mi, què me'n deixeu?
— Mare, la meva mare,
us en deixo l'espòs meu.
— Filla, la meva filla,
què te'n faré jo d'ell?
— Regiu-lo i governeu-lo,
feu-ho com ho soleu. —

Cantaire: Ventura Marcè i Gol «Vella Ventura», d'uns 70 anys. Les Oluges.

41. EL DESEMBRE CONGELAT

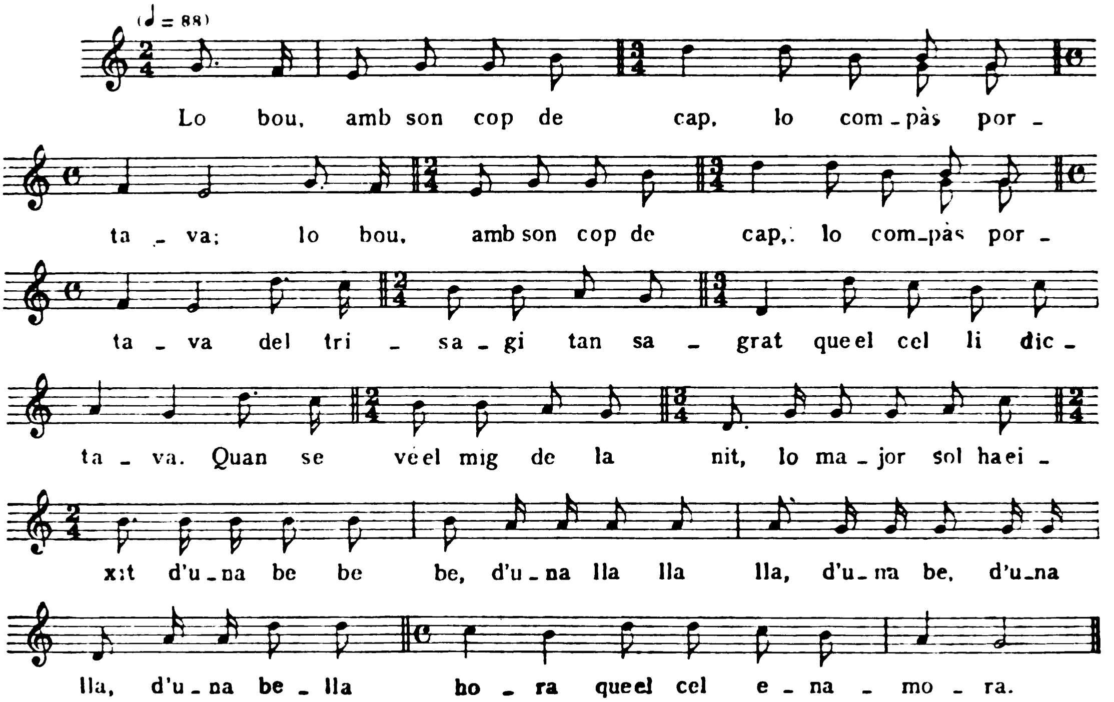

Lo bou, amb son cop de cap,
lo compàs portava
del trisagi tan sagrat
que el cel li dictava.
Quan se ve el mig de la nit,
lo major sol ha eixit
d'una be be be,
d'una lla lla lla,
d'una be, d'una lla,
d'una bella hora
que el cel enamora.
Un rabadà jovenet,
tot ple d'alegria,
n'agafa un corderet
dels millors que tenia,
i lo porta a Betlem,
i a la mare va dient,
a la ma ma ma,

Digitized by Google

a la re re re,
a la ma, a la re,
a la Mare pia,
gloria al cel, Maria.

. . . .

(La cantaire no es recorda de la lletra de l'estrofa, i en taral·leja la tonada)

D'una ro ro ro,
d'una sa sa sa,
d'una ro, d'una sa,
d'una rosa bella,
profunda poncella.

Cantaire: Ventura Marcè i Gol. Vid. cançó anterior.

42. CANÇÓ COMPOSTA:

ALEGRIA DE SANT JOSEP — A LA PLAÇA FAN BALLADES...

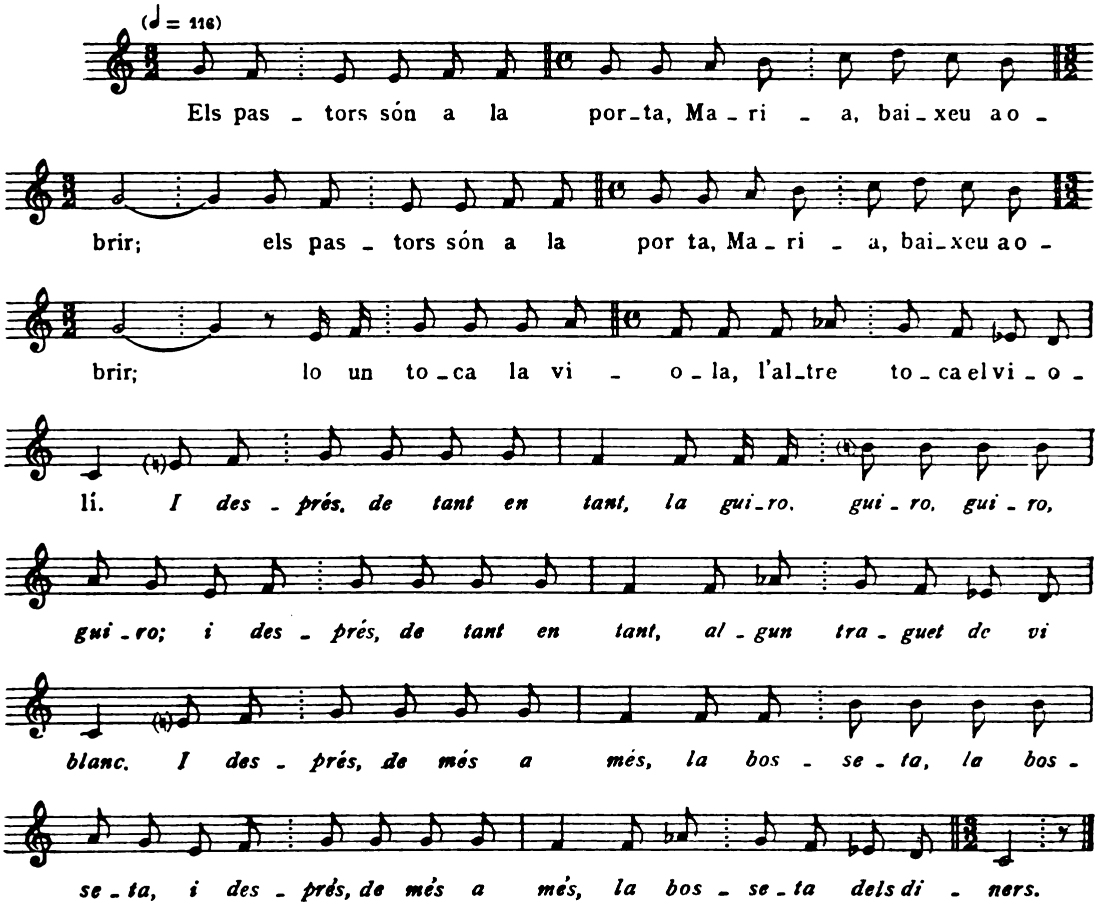

Els pastors són a la porta,
Maria, baixeu a obrir;
lo un toca la viola,
l'altre toca el violí.
I després, de tant en tant,
la guiro, guiro, guiro, guiro;
i després, de tant en tant,
algun traguet de vi blanc.

I després, de mès a mès,
la bosseta, la bosseta;
i després, de mès a mès,
la bosseta dels diners.
Que no siguin tot ballades,
mare, deixeu-m'hi anar,
les costelles a la brasa,
la paiella ha de xiular.

Cantaire: Dolors Aymerich i Tarruell, d'uns 40 anys. Aprengué aquesta cançó de la seva àvia, filla de Cervera. Cervera.

43. DON JOAN VE DE MATINES...

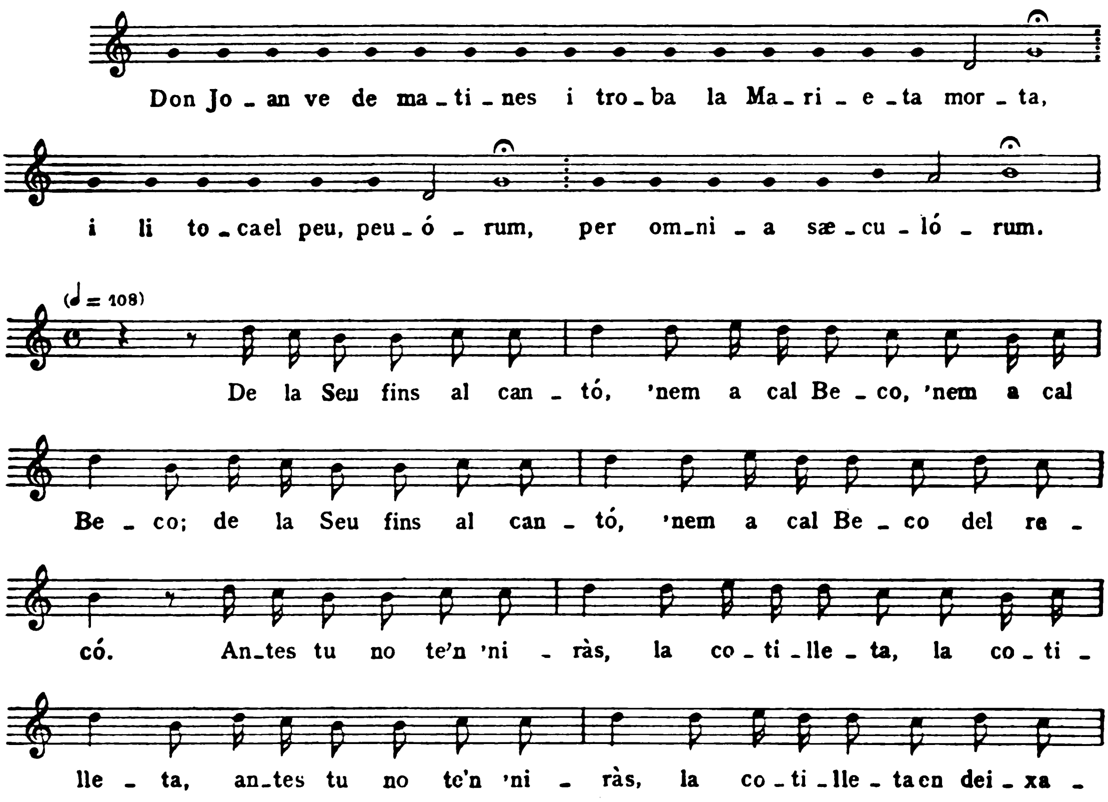

Digitized by Google

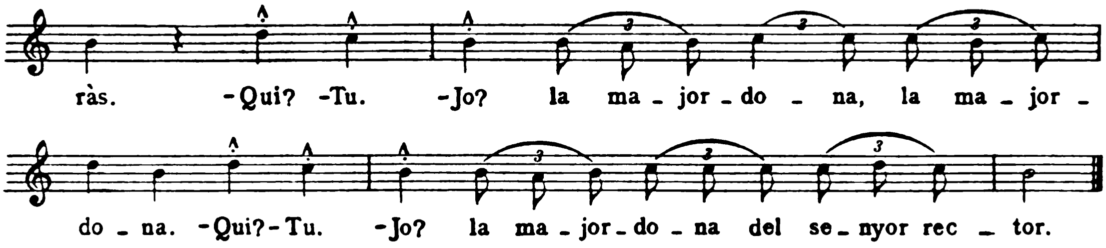

Don Joan ve de matines
i troba la Marieta morta,
i li toca el peu, peuórum,
per omnia saeculórum.
De la Seu fins al cantó,
'nem a cal Beco, 'nem a cal Beco;
de la Seu fins al cantó,
'nem a cal Beco del recó.

Antes tu no te'n 'niràs,
la cotilleta, la cotilleta,
antes tu no te'n 'niràs,
la cotilleta en deixaràs.
— Qui? — Tu. — Jo?
la majordona, la majordona.
— Qui? — Tu. — Jo?
la majordona del senyor rector. —

Cantaire: Dolors Aymerich i Tarruell. Vid. cançó anterior. Aprengué del seu pare aquesta cançó.

JOAN TOMÀS

MEMÒRIA

DE LA MISSIÓ DE RECERCA DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS

REALITZADA PEL

MESTRE JOAN TOMÀS

I

EN BARTOMEU LLONGUERES

A LA COMARCA OLOTINA

DEL DIA 8 AL 30 D'AGOST DE 1924

PER COMANDA DE L'OBRA DEL « CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA »

Digitized by Google

Digitized by Google

Com l'any passat, l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya » ens ha fet la comanda, a En Bartomeu Llongueres i a mi, de recercar cançons populars en la comarca olotina. El nostre propòsit, doncs, és acabar de resseguir tots els pobles que manquen d'aquesta comarca, i tornar allà on (per manca de temps) deixàrem cançons per recollir. Per això, el primer poble que visitarem és Amer, el darrer de la nostra missió anterior, en el qual sembla que podrem fer bona tasca.

Barcelona – Amer

8 d'agost. En el tren que surt a dos quarts de tres de la tarda emprenem la marxa. Encoratjats per l'èxit assolit l'any passat en aquella bella comarca, pensem enguany retornar amb els carnets plens de cançons i deixar la recerca enllestida.

Mentre el tren fa via, nosaltres dos anem fent projectes per tal d'assolir un bon èxit en la tasca que l'Obra del « Cançoner » ens té encomanada. Parlant d'això hem arribat a Girona, on ens cal canviar de tren per anar a Amer. Tenim una hora de temps i l'aprofitem per anar a veure Mossèn Joan Monner i la seva amable serventa, Na Maria Sau, l'excel·lent cantaire, la que va fer tan notables aportacions al nostre « Cançoner ». Deixem els bagatges a l'estació i ens dirigim a casa del capellà, que viu en aquella placeta tan característica de darrera l'església de Sant Feliu. El bon sacerdot, no cal dir-ho, ens ha rebut amb la franquesa de sempre, i hem reviscut les estones que passàrem junts l'any passat. Na Maria Sau ens diu que encara recorda qualque cançó que l'any passat no ens digué, però ara no l'hi podem transcriure, perquè ens escaparia el tren que ha de portar-nos a Amer. Li prometem que, en retornar a Barcelona, ens aturarem a Girona i les transcriurem.

Parlant, parlant, veiem que ha passat de seguida l'estona i que ens cal prendre comiat de Mossèn Monner i de la seva serventa, perquè el temps curteja. Amb quatre gambades som a l'estació del tren d'Olot, on ja un camàlic ens havia traslladat els bagatges, i pugem al carrilet, que surt al cap de poc.

Digitized by Google

Arribem a Amer, que ja és fosc. Anem a deixar les maletes a la mateixa fonda de l'any passat, i tot seguit, a casa del senyor Llapart. Amb ell saludem la seva família, que tant de servei ens va fer l'any passat, i que enguany farà el mateix, perquè al cap de poc d'ésser nosaltres a la casa, ja han remogut el poble per tal de trobar un cantaire o altre que ens fes començar la tasca. No ha estat possible de trobar ningú, perquè ja és molt tard per a la gent camperola, i gairebé tothom és a jóc, car l'endemà cal matinar. Podem dir que el dia de demà és ple de promeses.

Amb aquesta esperança sortim de casa el senyor Llapart per tornar-hi demà ben de jorn, puix amb el guiatge de les simpàtiques Maria dels Angels i Rosa Llapart, començarem, com l'any passat, la tasca.

Amer

9 d'agost. Ben d'hora, potser un xic massa i tot, ens hem presentat a casa el senyor Llapart. Les seves filles, però, ja ens esperaven i, junts, hem anat a donar un tomb per vila en cerca de cantaires. Com que les nostres guiadores coneixen tothom, ben aviat ens hem aturat davant una porta. Es a ca la « Coima » ; però la « Coima » ni amb les paraules convincents de les noies Llapart ni amb els nostres discursos no ha volgut cantar. La dona és vella i està tota demacrada. Anem, doncs, a trucar a una altra porta, demanant l'almoina d'una cançó.

A casa de Na Carme Buixó hem estat més sortosos. Aquesta bona velleta, sense fer-se pregar gota, ha dit el que sabia, i el que sabia eren dues cançons. Oidà ! són les primeres d'aquest any. Benvingudes, encara que no són cap cosa notable; la segona, de totes maneres, és una variant melòdica molt curiosa de *La Mare de Déu,* que la cantaire canta així per la confusió que s'ha fet del text. Es digna d'esment. En la *Selecta de Materials* d'aquesta missió porta el n.° 1. En eixir de ca la Carme Buixó, hem hagut de passar per tot el poble per anar a casa d'una altra presumpta cantaire. Es la Núria ; tothom la coneix. L'hem trobada a l'entrada de casa seva, asseguda a terra i descalça, que amb dues pedres pelava *salits* per a fer coves. — Bon dia, Núria — li diuen les nostres companyes. — Ai, senyoretes, vostès per aquí ? — Mai dirieu per què venim, Núria ? — Què sé jo ! — Doncs, venim perquè ens canteu una cançó. — Sentir això la Núria i esclafir una sorollosa riallada, tot ha estat igual. — D'on volen que me les tregui,

Digitized by Google

jo, les cançons? — Així ha començat la conversa amb la Núria; però no ha costat gota de fer-li dir cançons. Ens ha pregat que hi tornéssim a la tarda, perquè ara el seu home està a punt d'arribar, i havia d'acabar d'arreglar el dinar.

Rondant el poble per veure qui sap cançons, hem trobat dues dones més que han promès cantar. Es impossible, ara, de trobar ningú més, perquè és l'hora de dinar.

En havent dinat, tornem els mateixos a veure la Núria, i la trobem altra volta entremig dels seus salits; com que ja ens coneix, ens posem de seguida a la tasca.

Sense deixar la seva feina, ha anat cantant, ara l'una, ara l'altra, fins a 8 cançons. Ens dol en l'ànima no tenir a mà una màquina de retratar i algú que sabés manejar-la; l'escena és d'allò més pintoresc que hom pugui imaginar. La Núria, dona més aviat cepada, de bons colors i cabell negre, asseguda a terra amb les cames estirades, a l'un costat té els salits encara amb fulles, la verdor i la sentor dels quals us recorden les del bosc on han estat tallats; a l'altre costat va posant els salits ja pelats, que, després de passar-los entremig de les pedres que té a les mans, queden d'aquell color blanc tirant a verdós, que contrasta amb la fosca verdor dels de l'altra banda. Nosaltres estem asseguts davant una taula de fusta blanca, damunt la qual tenim els papers, i les noies Llapart estan assegudes davant la Núria amb l'oïda amatent i els ulls fits en ella.

La Núria Baus canta bé, afina i no té cap dubte ni en la tonada ni en el text de la cançó que canta. Diu el que sap i prou. Com hem dit, és una dona cepada, d'aspecte sà i fort, i molt falaguera; té 53 anys i és filla d'Amer. De petita i de joveneta havia anat a fer de porqueirola i a treballar al bosc, a l'escorxa, és a dir, a treure l'escorxa de les branques dels arbres que els homes tallaven enfilats al brancam. Les dones, assegudes a terra, bo i escorxant, cantaven i més cantaven, i allí sortien cançons i romanços i contes i rondalles. Allí aprengué la Núria les cançons que sap i que avui ens ha cantat.

De les 8 cançons que li hem transcrit, esmentem la n.° 2, variant de *Capitel·lo,* d'una punyent expressió melòdica; la n.° 3, *El rossinyol de la primavera,* la melodia de la qual ens sembla fins ara inèdita, amb una característica alternança de la sensible i la subtònica; la n.° 4, *La bugadera queixosa,* que té les mateixes característiques, i la n.° 5, curiosa versió de *Casada amb un vell.* La Núria sap encara cançons, però no pot estar més per nosaltres; ens cal, doncs, deixar tan excel·lent cantaire i anar a provar fortuna a una altra banda.

Digitized by Google

Les noies Llapart saben d'una dona, la vella «Tera», que canta cançons i sembla que no es farà pregar gaire. Fem cap a casa d'aquesta velleta. Viu en una caseta que té una esquifida entrada, i cal pujar quinze o vint graons d'una escala tan esquifida com la porta i tota dreta, per arribar a dalt, on hi ha el menjador i les altres dependències de la casa. La bona velleta ja ens esperava. Es veu que algú li havia dit que volíem anar a veure-la, i ja estava a punt de solfa. Havia endreçat la casa com si hagués hagut de rebre algú de molta importància.

Es diu Dolors Serinyà, i li diuen la «Tera», perquè el seu marit es deia Ter, de cognom. Compta 77 anys, és filla de Vilanna i fa 54 anys que viu a Amer. Es una velleta molt agradable, de cara arrugada i veu rogallosa, però ben xiroia.

Ens ha cantat 8 cançons, algunes amb una certa imprecisió, però, de totes maneres, ha deixat entendre prou clarament el que volia dir. Totes són força interessants. Citem la n.° 6, *Festeig a la font;* la n.° 7, *Blancaflor;* la n.° 8, *Cançó composta: L'amant del capità contrariada - L'amant impacient;* la n.° 9, *La devota valenta,* que té una certa analogia melòdica, no rítmica, amb la cançó *L'hereu Ribera,* recollida per Mossèn Joan Sala, a Viladrau. La bona vella sap encara més cançons que ens ha promès de cantar. Com que hem passat bona part de la tarda a casa seva, en sortir era ja fosc. Amb tot, intentem, encara, abans de sopar, fer quelcom més. Hem anat a veure En «Ton Mingo», conegut nostre de l'any passat i bon cantaire, però l'home estava cansat del treball i, per altra banda, sembla que ja ens digué tot el que sabia. Visitem després el senyor Rector i el senyor Prat, director de la cobla d'Amer. Aquestes persones s'han interessat en la nostra tasca i han promès d'ajudar-nos en la recerca de cantaires. Com que ja és negra nit, no podem anar enlloc més. Demà, si Déu vol, seguirem la recerca tan bellament començada avui.

10 d'agost. En sortir de missa, tal com ahir havíem quedat, hem anat a casa dels nostres excel·lents amics. Na Rosa i Na Maria dels Angels havien requissat una cantaire que ens esperava feia estona. Es Na Maria Rigall, però ningú no la coneix pel seu nom, sinó per «Marieta Masa», perquè era de Can Mas. Es l'ermitana de Santa Brígida, l'ermita de la qual parlàvem en la nostra crònica anterior. El seu aspecte és molt típic, porta caputxa blanca (ens dol de no poder fotografiar-la) i té un llenguatge molt pintoresc; és d'un fervor religiós extremat. Viu gairebé sempre sola a l'ermita, i li cal fer una caminada i pujar un fort pendent, per anar-hi, però ho fa tot per Nostre Senyor i per Santa Brígida amb un

Digitized by Google

dalit que envejaria qualsevol noia jove, malgrat que la « Marieta Masa » ja té els seus 60 anys.

La « Marieta Masa » prega contínuament a Déu i a Santa Brígida pel bé del seu poble estimat. Quan fa mal temps o quan al cel hi ha núvols de pedregada, que amenacen esmicolar les collites, ella, enduta per la seva fe, se'n puja a Santa Brígida i repica fort, ben fort, les campanes per a allunyar la maltempsada. Explica que, no fa pas gaires dies, que va veure una nuvolada grossa, grossa i negra, molt negra, d'aquelles d'aspecte feréstec; ella, tement per la sort dels camps, es posà a resar fervorosament, pregà a Déu que allunyés aquell mal temps i féu promesa a la Santa de l'ermita que li faria dir una missa si el perill passava. Diu que amb els seus precs aconseguí desfer la nuvolada, i amb el cor ple d'agraïment, féu dir la missa promesa, i, de més a més, resà tres parts de Rosari.

Aquesta bona ermitana ha cantat únicament cançons religioses: els *Goigs de Santa Brígida*, *Les obres de misericòrdia*, *Sant Isidre* i una cançó que ella va treure d'una veïna que li deien la « Maria Truana », que n'havia fetes moltes. Es una de les cançons de sàtira, en les quals es treuen a l'individu ridiculitzat els drapets al sol. Les cançons d'aquesta dona no són remarcables.

Mentre cantava la « Marieta Masa », ha vingut Na Dolors Sicres, amiga de les noies Llapart, i ens ha cantat una variant força apreciable de *La presó de Lleyda,* bastant semblant a la versió que corre per aquests indrets, i que recollírem amb el Mestre Llongueres ara fa dos anys. Ens diu Na Dolors que la tal cançó la cantava el seu oncle quan anava a veremes amb una colla.

Després de dinar, ha vingut la vella « Tera », la velleta que ahir coneguérem i que tan bona rebuda ens féu a casa seva. Ha volgut complir la paraula de cantar-nos més, i, perquè no haguéssim d'anar altra volta a casa seva, ella mateixa ha vingut. S'ha presentat tota endiumenjada, amb el clàssic mocador negre plegat i posat damunt les mans; feia un goig d'allò més. Diu que tota la nit l'ha passada rumiant cançons, i en portava unes quantes d'estudiades.

De les 4 cançons que ara ha cantat, són de remarcar la n.° 10, *Sense estatge a Betlem*, que és una molt xiroia cançó nadalenca; la n.° 11, curiosa variant de *La Dama d'Aragó,* sinó que ella, com d'altres, la situa a París, amb una tornada molt nova en aquesta cançó.

Els senyors Llapart han fet venir tres homes jovenassos i braus que es passen les tardes dels diumenges a l'hostal, i canten tota la tarda alternant algun

Digitized by Google

gotet de vi i un bon berenar amb les cançons: *duos, tercetos* i *solos,* amb aprovació de la concurrència i de l'amo de l'establiment, que despatxa més vi.

Aquest *terceto* és format per En «Zai», Joan Parés, que fa el primer; En «Poliol», Pere Collell, que fa el segon, i En «Tildes», Llucià Serrat, que fa el baix. Són ben simpàtics, i no s'han fet gens estranys: quan han sabut que a Can Mont (casa del senyor Llapart) hi havia uns senyors que els volien sentir cantar, han deixat l'hostal i la concurrència i han vingut de seguida.

No cal dir que hem hagut d'escoltar un enfilall de *duos* i *tercetos* que feien enternir, sobretot un vals cantat a tres veus que era una cosa deliciosíssima. Cal dir, però, que canten ben afinats i fins amb un cert estil característic; no sempre canten en terceres; alguna volta surt àdhuc algun acord que fa bonic i tot. El que fa de baix, sempre té al seu càrrec l'acompanyament.

— Ja sabem — diuen, — que no són aquestes les cançons que vostès volen, però les hem volgudes cantar perquè ens sentissin cantar tots junts.

De cançons populars, poques en saben; de totes maneres, en canten una cada u. En «Poliol» ha cantat una cançó amb ritme de contrapàs, en la qual se citen una pila de masies del terme. En «Zai» n'ha cantat una de molt bonica, *Cançó composta: L'assassí sacrileg - Don Joan i Don Ramon,* amb un bé de Déu d'ornaments que hi fan molt bonic i amb un deix melangiós molt d'acord amb el text punyent. En la *Selecta de Materials* té el n.° 12. En «Tildes», que té una veu esplèndida de baríton, canta amb cert èmfasi la cançó n.° 13, *La bugadera i el traginer,* de ritme trencat, molt airosa. El fonògraf ha funcionat per impressionar les cançons d'aquests cantaires.

El *terceto* ha acabat el repertori de cançons populars, i marxen tots tres molt satisfets. Nosaltres també hem de marxar, perquè és hora de sopar. Abans d'anar-hi, però, les noies Llapart ens acompanyen a casa d'En Pere Rigau, antic músic de la cobla d'Amer, que sap cançons populars, i ens ha dit que demà, si Déu vol, ens les cantarà.

Avui hem instal·lat les nostres oficines a casa del senyor Llapart, i per allà han passat tots els cantaires que ens han fet venir. A Amer tothom ja sap qui som i per què hi som. La cosa marxa, i sembla que la collita serà abundosa.

11 d'agost. En Pere Rigau ha tingut paraula. Hem anat aquest matí a casa seva, que és a la mateixa plaça, davant la fonda, i ha cantat 5 cançons. Remarquem la n.° 14, *El fals homicida salvat per miracle,* per la seva bella melodia.

Digitized by Google

Sortint de can Pere Rigau, el qual és germà de N'Antoni Rigau, de Santa Coloma de Farnés, que ens féu tan bons serveis ara fa dos anys, quan hi anàrem amb el Mestre Llongueres, hem tornat a rodar la vila, sempre acompanyats de les noies Llapart. Pel carrer hem trobat una dona. Les nostres acompanyants l'han cridada: — Escolteu, Pepa — li han dit, — no sabeu pas cap cançó d'aquelles del temps vell? — Prou que en sé — diu la Pepa, — però ara no em trobo gens bé; si volen, demà poré estar per vostès, si és que m'ha passat aquest malestar que tinc avui. — Bé, dona, procureu que us passi, i demà, si Déu vol, us veurem. — Quedem així.

A la tarda hem anat a veure si la vella « Tera » havia rumiat més cançons, i, en efecte, així ha estat. La simpàtica velleta ha escorcollat tots els recons de la seva memòria, i encara, amb penes i treballs, ha cantat 7 cançons més. Fins ara, és aquesta dona la que « bat el record » cançonístic quantitativament. Es veu ben bé que aquestes són ja les seves darreres cançons, perquè, quan canta, té dubtes i confusions, canvia la melodia i barreja el text.

Cap al tard hem anat amb el senyor Llapart i les seves filles a una masia, mitja horeta lluny del poble, anomenada «Vernatallada», on el masover, En Feliu, diu que sap cançons. Quan hi hem arribat, En « Feliu de Vernatallada » (l'anomenen així perquè viu a la casa d'aquest nom), era a un camp proper i hi feia herba per als conills. Quan ens ha vist, ha deixat la feina i ha vingut cap a nosaltres; però a penes si ens ha saludat, perquè s'ha ficat a casa seva amb moltes presses. Ens ha estranyat molt aquesta actitud; al cap de poc, però, ha tornat a sortir portant el vestit de les festes.

— Anant amb senyors — diu En Feliu, — un no pot anar de qualsevol manera. — Però — diu el senyor Llapart, — per què us haveu mudat? Vaja una feina que us haveu buscat ara. — Tot lo que vulgui; a cadascú se li ha de donar lo que li pertoqui. —

Llavors l'home s'ha desfet en compliments, i, vulgues que no, ens ha ensenyat els seus camps i prats, i ens ha mostrat la ufanor dels conreus que ell mena. L'home és bastant sord, de manera que hem de cridar una mica per tal que ens entengui; per a fer-li comprendre que allò que més ens interessava era que cantés, hem hagut de menester Poblet i Santes Creus; per fi, l'home ens ha arribat a entendre, i ha cantat. Bo i recolzats en una barana d'obra que dóna al camí, li hem copiat només 2 cançons, perquè ni té el sentit de l'afinació gaire perfecte ni li és ben fidel la memòria.

Digitized by Google

Acabada la cantada, hem emprès el camí de retorn a Amer. En Feliu ens ha acompanyat un tros de camí, i després se n'ha tornat a casa seva. Nosaltres hem agafat el camí de la Font Picant, i en aquesta hora de sol ponent, hem gaudit de la contemplació dels paisatges esplèndids d'aquest deliciós lloc.

En arribar a Amer, ens hem assabentat que la Molinera del «Molí de l'electricitat» estava disposada a cantar, i que demà al matí ens esperarà.

A la plaça, davant la fonda, hem partit la colla; els senyors Llapart s'han dirigit a casa seva, i nosaltres, a la nostra habitació.

12 d'agost. Havent esmorzat, fem via, avui tots dos sols, cap al «Molí de l'electricitat» a fer coneixença amb la Molinera. Aquell molí, cosa de mig quart lluny del poble, és un antic molí farinaire, convertit ara en fàbrica d'electricitat. La «Matilde Molinera», Matilde Iglésias, ja ens esperava tot trastejant per allí i cantussejant qualque tonada. Es una dona de 42 anys, ben conservada i d'aspecte agradable, però una mica eixuta de paraules.

Les cantades han començat de seguida, i la Molinera s'ha esforçat a dir-nos totes les cançons que havia pensat. La majoria d'elles han estat repeticions d'altres cançons recollides l'any passat; però li n'hem transcrit 8, dues d'elles cantades per la seva nora, Na Dolors Pujol, que, feinejant per allí, s'ha ficat a la conversa i les ha cantat. De les de Na Matilde Iglésias notem la cançó n.° 15, *La muller del gavatxot* i la n.° 16, *Casada amb un vell.*

Hem hagut de suspendre la sessió per a continuar-la després de dinar, perquè ara la Matilde ha d'endegar el bestiar.

Tornats a Amer, anem altra vegada a veure En Pere Rigau, el músic que ahir coneguérem, el qual canta una versió de *L'Hostal de la Peira* i completa una de les cançons cantades ahir. Mentre En Pere cantava, ha vingut el seu fill Feliu, conegut nostre de l'any passat, que ens ha parlat d'un oncle seu que sap alguna cançó i que ja és molt vell. L'envia a cercar per un vailet, i al cap de poc es presenta. Es el vell Sicres, Jaume Sicres. Encara va ben fort, malgrat els seus 76 anys, camina dret com un bastó i és home enraonador. Amb la seva veu de baix omple la sala on estem, i ho fa ressonar tot. Abans de cantar li hem sentit explicar la seva història, que ha contat entre xuclada i xuclada d'un caliquenyo que no tirava, i que, quan ho feia, ens embolcallava en una boira espessa de fum. Es fill de Sant Feliu de Pallerols, però fa més de 40 anys que viu a Amer. N'ha passat dotze a Barcelona fent el seu ofici de forner. Després d'aquesta conferència històrica

Digitized by Google

s'ha decidit a cantar a precs del seu nebot. Ha cantat 2 cançons que a ell li semblen molt boniques, sobretot la primera, perquè és molt llarga. Ha cantat afinant bé i amb una forta veu de baix. Sembla que l'home n'està molt gojós d'aquestes cançons, perquè vinga dir: — No les som sentides cantar mai enlloc, aquestes cançons; són molt velles. Jo, de petit que les sentia a Sant Feliu. — I, quan ho deia, aixecava la veu i el braç enlaire, amb el dit estirat, fent-lo brandar.

Finida la cantada, l'home ha manifestat desigs de marxar, al·legant que no sabia ja cap més cançó; però ens féu la promesa de cantar-ne més si se'n recordava. — No se'n refiïn massa — ens diu el seu nebot, — és d'un caràcter una mica esquerp, però avui tenia la bona. —

Ahir les noies Llapart ens feren conèixer l'organista d'Amer, Mossèn Joan, al qual interessà tant la nostra tasca, que ens prometé de cercar qui sabés cançons. Avui, havent dinat, ens ha vingut a buscar, i tots plegats hem tornat a anar al «Molí de l'electricitat», segons havíem convingut amb la «Matilde Molinera», que ja ens tenia preparades cadires a l'ombra d'una acàcia, on, en aquesta hora de sol fort, feia de bon estar, i de bon reposar després de la caminada duent a coll el fonògraf, que avui, amb tan forta calor, semblava més pesat.

No fa ni un alè d'aire; és l'hora de la sesta i «a l'entorn tot calla i dorm», com diu el poeta Alomar. Ara, la quietud es torbada per la veu de la Molinera que va cantant i repetint les cançons, acompanyada per la cançó de l'aigua que remoreja més enllà en un rierol i refresca l'ambient, i pels grunys profunds que ens arriben de la cort, com si els seus habitants protestessin que la mestressa llur, per la dèria de les cançons, no es recordi de donar-los menjar. Al brocal d'un pou hem muntat el fonògraf, i allí, davant la trompa, la Molinera ha tornat a cantar qualques cançons. Aquesta tarda ha cantat 2 cançons noves.

Desfent camí, tornem a Amer, i, aixi que emboquem la plaça, ens ve a trobar el vell Sicres, que ens diu que en aquell moment no li venia bé cantar, perquè l'home no està massa de bon humor. — I, ja veuran, això de cantar vol alegria. — I tenia por d'estossegar i de trobar-se malament després; però ens ha promès que al vespre, havent sopat, cantaria. Davant de tants d'inconvenients, no volem insistir, i tot desitjant-li més bon humor i millor salut, encaminem els nostres passos a casa de Mossèn Joan, on una veïna seva està a punt de fer-nos sentir el seu repertori. Es Na Dolors Fageda, de 50 anys, filla de Sant Joan Les Fonts. Deixa sentir una bella veu i, alhora, unes belles cançons, però amb una inseguretat gran, de manera que es fa molt difícil de transcriure el que canta.

Digitized by Google

De més a més, pateix d'ofec, i tot sovint ha de reposar per tal de prendre alè; no gosem fer-li repetir massa vegades algun fragment dubtós, per por de cansar-la i temorosos que no el torni a canviar. Es per això que en les transcripcions de les cançons d'aquesta cantaire figuren tantes notes supletòries. De totes maneres, algunes de les cançons són dignes d'esment, com la n.° 17, *De l'Anunciació a la matança dels innocents,* de melodia molt bonica i d'aire de marxa. La cantaire diu que és un ballet, que l'havia vist ballar als seus pares; però no sap precisar ni el temps ni la coreografia; diu que era com una mena de contrapàs (?). Esmentem també la n.° 18, *L'enamorat ben acollit* i la n.° 19, *Desenganyat que se'n va*, d'una melodia elegant, amb ritme de ballet. La bona dona sap més cançons, però no pot cantar més. Nosaltres, comprenent-ho, la deixem, i Mossèn Joan ens fa acompanyar a la fonda. Com ja esperàvem, havent sopat, el vell Sicres també ha trobat molts inconvenients per a cantar.

13 d'agost. Tota la nit ha plogut a bots i a barrals; però, en llevar-nos, no queia ni una gota. Com que és dia de mercat, la plaça té avui una animació inusitada. Es un dels mercats grossos de l'any, el mercat de la Mare de Déu, perquè s'escau dos dies abans de la Mare de Déu d'agost, i la gent ve a proveir per tal de celebrar la festa amb més o menys esplendidesa. Malgrat la inseguretat del temps, els venedors han muntat les parades i els compradors hi han acudit en gran nombre. Uns i altres són gent camperola; n'hem vist arribar de fadigats amb cistells d'ous o aviram, verdures o altres coses, mullats i enfangats fins a genoll. Al cap de poc que el mercat era començat, torna a ploure, i ho ha fet fort, ben fort; Mare de Déu si en cau d'aigua! — Noia, cuita, porta els pollastres sota les voltes — crida amb veu d'espinguet una pagesa a la seva noia. Hi ha hagut un traüt i avalot grandíssims. Tothom ha agafat la mercaderia i cap a sota les voltes a continuar les transaccions. — Ai, la roba d'aquell pobre marxant, que es mulla! — ha cridat un altre. — Les noies s'hauran de fer el vestit de la festa amb roba mullada — s'escridassa un bergant que vol fer gràcia. La confusió ha estat grossa. Tothom volia salvar allò seu, i les empentes i els crits ens han arribat a fer creure que enlloc de trobar-nos davant el mercat d'Amer, vèiem aquell cèlebre de Calaf, on ningú no s'hi entenia; però ben tost tothom ha quedat ben instal·lat i arrecerat sota les voltes o porxos, i la cosa ha anat continuant fent cas omís de la pluja que anava caient, implacable i inoportuna.

Tot just el mercat acabava d'ésser traslladat, hom veu entrar a la plaça una

Digitized by Google

tartanassa de les més llargues, carregada fins a vessar, de gent; al davant i al darrera, penjats als ganxos, hom veu cistells i més cistells que regalimen. El tartaner seu al seu lloc del davant, encès com una grana, amb el clàssic caliquenyo a la boca, fent petar la tralla i abillat amb impermeable; i els pobres matxos, enganxats en fila índia i convertits en peixos per gràcia de la pluja, fan sonar alegrement els cascavells al ritme del seu trot. La tartana s'atura al bell mig de la plaça, i baixa la gent i descarreguen els coves i cistells; han sortit de dins el vehicle 15 ó 16 persones camperoles, amb la roba bona, i què sé jo quants cistells. Tothom ha procurat posar-se a eixopluc i s'han barrejat amb els que eren al mercat. La pluja, però, ha durat poc, i la plaça torna a animar-se; els més agosarats tornen a treure els estres, perquè sota els porxos estan molt estrets. Els núvols s'esquincen, el sol torna a treure el nas i el temps s'assegura.

Com que aquesta tarda volem deixar Amer, perquè la majoria de cançons que van sortint són repetides de l'any passat o d'aquest mateix, i tenim la certesa de deixar ben recercada aquesta població, aprofitem el tros de matí que ens queda per anar a trobar els pocs cantaires que ens han anunciat que podrien saber quelcom; i acompanyats de les infadigables noies Llapart, a les quals l'Obra del «Cançoner» i nosaltres devem tantes atencions, ens n'anem a veure Na Pepa Serra. Per anar-hi ens cal passar per davant de ca la vella «Tera». La cridem, i la dona ens fa pujar, perquè encara li recorda una cançó que amb penes i treballs apuntem; és una variant de *La presó de Lleyda*, que té el n.° 20. Ara sí que sembla que la bona velleta ha buidat ben bé el sac de les cançons. En prendre comiat de nosaltres, ens desitja tota mena de felicitats i ens omple de benediccions.

Na Pepa Serra viu en una caseta gairebé fora de la vila, amb la cort a peu pla del carrer i les habitacions en un piset a poca alçada. Es com la majoria de les cases de la gent humil de per aci. La Pepa és una dona d'uns 50 anys, menuda, amb cara eixerida, ulls vius i nas prominent. Viu amb una filla petita, i es guanya el pa anant a jornal d'aci i d'allà, fent treballs al camp o bé a les cases. No té pare conegut, i sense amoïnar-s'hi, explica que nasqué a la Casa Gran (Hospici) de Girona, i de molt menuda, un marit i muller de Les Ansies, prop de Les Planes, als quals ella anomena els didots, l'anaren a buscar, la criaren i sempre més restà amb ells. Les cançons que canta les aprengué allí. Ens ha cantat una *Porqueirola*, n.° 21, completíssima de text i d'una tonada tota especial, que té un cert parentiu amb la d'*El Molí,* recollida a Les Guilleries per N'Aureli Capmany. Dóna bo de sentir els comentaris que fa mentre va cantant la cançó.

Digitized by Google

Diu, per exemple, en parlar de la conversió en porqueirola de la muller del comte: — Ja veuran aquella mala bruixa quina n'hi va fer, i ella tan bona i tot s'ho deixava fer. — Així va anunciant i comentant tot allò que canta.

Encara ens cantà dues cançons més, però no pot continuar cantant, perquè té angúnia pel dinar, i no n'hi acut cap més.

Així que hem acabat de dinar, hem agafat els bagatges i hem anat a casa del senyor Llapart, on havíem de trobar la Núria Baus; però, en lloc d'ella, hi hem trobat la « Matilde Molinera » que ha vingut a cantar-nos unes quantes cançons de les quals s'havia recordat a darrera hora. N'ha cantat 7 ó 8, però només li n'hem apuntat 2; les altres ja les havíem recollit totes nosaltres mateixos. Aquest fet ens ha acabat de confirmar la certesa que Amer havia donat ja tot el rendiment.

En prendre comiat del senyor Llapart, li preguntem si està content del què ha donat Amer en matèria cançonistica. El bon senyor ens respon que està content d'Amer i de nosaltres, perquè hem complert la paraula que li donàrem l'any passat en acabar aquí la nostra missió, dient-li que per Amer començaríem enguany la tasca. Manifestem un cop més als senyors Llapart el nostre pregon agraïment, i marxem cap a l'estació per agafar el tren que ha de conduir-nos a Olot, on per segona vegada fixarem la residència, a fi d'anar seguint els pobles que l'any passat no poguérem visitar.

Hem tingut la sort de trobar al tren el Doctor Tomàs Carreras i Artau, que passa els estius a Olot, i amb tan bona companyia hem fet el viatge. Hem arribat a la terra dels bells paisatges al caient de la tarda. Al vespre donem un cop d'ull a la tasca feta a Amer i veiem amb joia que la collita ha estat abundosa, tot i haver deixat d'anotar moltes cançons que ja teníem. 70 són les anotades enguany, les quals sumades a les 121 recollides l'any passat, fan 191. Amer, doncs, ha donat una bona collita.

Demà, si Déu vol, pensem anar a Sant Privat, poble situat al peu de la muntanya de Santa Magdalena.

SANT PRIVAT DE BAS – LES PRESES

14 d'agost. A les vuit ens esperava ja a la porta de la fonda (avui Maxim's Hotel, però abans Can Xec) En Pérez, el nostre simpàtic tartaner, que ja guiava la tartana que l'any passat ens conduïa als pobles. Pugem, i au!, cap a Sant Privat.

Digitized by Google

En Pérez, que com diguérem en una altra ocasió, coneix a tothom de per aquí, diu que la millor persona que podem anar a trobar, perquè ens relacioni amb la gent del poble, és el metge, Doctor Codina, que és fill de Sant Privat i té molt d'ascendent sobre els seus conterranis. Hem tingut la sort de creuar-nos-hi pel camí, així que acabàvem de sortir d'Olot. Ell venia de Sant Privat amb la seva tartaneta, i En Pérez l'ha cridat. Aturades les dues tartanes, nosaltres hem baixat, i el nostre tartaner ha informat al metge de Sant Privat de qui érem i per què anàvem al seu poble. El Doctor Codina, molt sol·lícit, ens ha promès que ell faria tot el que sabria per tal que la tasca fos profitosa a Sant Privat. Li ho hem agraït i hem seguit el nostre camí.

El paisatge és bellíssim, la carretera va fent ziga-zagues per entremig de camps i prats verds : una riera que passa a l'esquerra de la carretera, d'aigua clara, claríssima, trenca el silenci de la vall amb les seves remors, i els esvelts pollancres gronxadissos de les seves vores, ombregen suaument la carretera. Una mica més enllà, prop la riera, uns quants bous pasturen plàcidament, de tant en tant beuen aigua i tornen a pasturar lentament i brandant lànguidament la llarga cua, com la « vaca cega », descrita pel nostre Maragall. Unes quantes cases escampades ací i allà pel pla, harmonitzen amb els diferents tons de verd dels camps. Al mig de la vall s'aixeca humil un turonet, al cim del qual hi ha el poblet del Mallol, amb la seva esglesiola, i ja al fons de la vall, al peu del massís imponent i blavós de Santa Magdalena, que presideix aquest conjunt esplèndid, hi ha el poblet de Sant Privat, al qual el seu campanaret punxegut i vermellós dóna un aspecte de llogaret nòrdic.

Sant Privat és un poble dels bonics d'aquestes rodalies ; té un terme de gran extensió, i en ell, una munió de cases escampades pel pla (la majoria de les que hem vist tot venint ho són) i per la muntanya ; però el nucli més important és el que es veu des de la carretera i és allà on anem ; el formen l'església, la rectoria, la Casa de la Vila i d'altres, voltant una placeta de les més típiques (en el sentit de la rusticitat) de la nostra terra. S'hi entra passant sota la volta d'un porxo, i, un cop passat, hom resta sorprès agradablement en trobar-se dins aquella rústega plaça, ben proporcionada, ni massa gran ni massa petita. Es gairebé quadrada ; un dels angles és el porxo que fa de porta ; a la seva dreta hi ha l'hostal (que mai no en manca en cap poble de per aquí) i dues cases més amb els típics balcons de baranes de fusta ; a l'esquerra del porxo hi ha la Casa de la Vila, a cal secretari i el ferrer; davant aquestes cases n'hi ha tres o quatre més, i, formant angle amb la

Digitized by Google

casa del secretari i una mica més enlairades, hi ha la rectoria i l'església d'estil renaixement, amb el seu punxegut campanaret.

En arribar-hi hem vist un carnicer que estava espellant un bou que, pasturant a les vores d'un cingle, s'acostà massa a l'abisme i s'hi estimbà. Hem contemplat una bella estona la placeta i hem anat tot seguit a fer coneixença amb el senyor Rector. El senyor Rector, jove i amable, de seguida ha entès el que volíem, però com que fa poc temps que és a Sant Privat i no coneix gaire la gent, res no podia indicar-nos; mes, com que ha trobat lloable la nostra tasca i li sabia greu que marxéssim d'aquí sense cançons, ha enviat a cercar el germà del secretari, vei seu, el qual, en parlar-li de l'assumpte, ha indicat la seva mateixa mare, com a cantaire. Abans d'anar a veure la mare del secretari i d'En « Menció » (aquest és el nom popular d'En Melcior Casamitjana, jove amb el qual parlem), ens dóna notícia d'un ball típic popular amb caràcter de representació, el *Ball de Sant Isidre,* n.° 22, que el fan el dia del sant Patró dels pagesos. Veus aquí com ens l'ha descrit:

Així que s'ha acabat l'ofici, els qui han de prendre part en el ball, que són els quatre pabordes del Sant (dos homes i dues dones) el qui fa de Sant Isidre i la qui fa de « Filosa », la muller del Sant (aquests dos darrers no cal que siguin pabordes), van a vestir-se de faisó apropiada mentre els espectadors se situen al voltant de la plaça. Sant Isidre porta una túnica llarga i cenyida, i al cap, un barret d'amples ales (un barret de sol en diuen aquí, amb força propietat), a la mà porta una pala per a escarbotar la terra, al mànec de la qual hi ha lligat un fuet. La « Filosa », la seva muller, va cofada amb una caputxa blanca, i porta a les mans una filosa. Els altres dos homes porten gambeto i barretina, i les dones, caputxa, sense res a les mans. Abillats així, se situen a un lloc convenient de la plaça, a punt de començar el ball amb el següent ordre: Sant Isidre va davant, la « Filosa » darrera seu i, finalment, les dues parelles de pabordes. La música toca i ells comencen el ball avançant, seguint el perímetre de la plaça i puntejant. De tant en tant, el que representa Sant Isidre dóna cops a terra amb la pala del fuet, fent veure que cava, i fent coincidir aquests cops amb els ictus de la tonada. La « Filosa » va filant i puntejant, indicant que ella no està pas vagarosa mentre el seu marit treballa, i els altres també van dansant i puntejant.

Això sembla que vulgui representar una llaurada, els bous de la qual són representats per les altres dues parelles, a les quals, de tant en tant, Sant Isidre espanta fent petar el fuet ben a prop seu. Quan han donat dues voltes a la plaça,

Digitized by Google

s'asseuen i fan beguda, talment com els pagesos a la treballada. Mengen ensiam i beuen vi amb un gros porró que passa de mà en mà sovint. Sant Isidre reparteix les viandes. Acabat l'ensiam, els porten una sopera tapada, en la qual prèviament i sense que ho sàpiguen els que fan el ball, han amagat una bestiola que salti o voli (granotes, ocells...). Quan la sopera és al mig de tots, el qui fa de Sant Isidre la destapa i va per remenar-la cerimoniosament. Naturalment, la bestiola que hi ha dins, en veure's lliure, vola o fuig i ells es queden boca-badats, i

Ball de Sant Isidre. San Privat de Bas

els espectadors riu que riu, sobretot la mainada. Però el ball no és acabat, encara, sinó que després de tot això, s'alcen i ballen una sardana curta, donant-se les mans tots, menys Sant Isidre, que balla sol dins el rotllo. Aleshores, el ball és acabat. Vegeu la tonada d'aquest ball, n.° 22, que ha cantat En «Menció», i que recorda molt la tonada de la cançó *Sant Isidre*.

El senyor Rector, molt amable, ens acompanya a casa del secretari, on la mare d'En «Menció» ens ha cantat 4 cançons. Es diu Filomena Anglada i sembla molt vella, però en realitat no ho és tant, té 62 anys; és prima i alta i arrugada de cara. Explica que les cançons que sap, de petita, vivint a Ridaura, d'on és filla, les aprengué dels seus pares, que eren molt cantadors, i d'altra gent

Digitized by Google

que cantaven. Ara ella canta amb la seva minça veu tot bressolant els seus néts i tot cosint. No pot, però, fer-ho gaire, perquè s'*afoga*.

Entre les 4 cançons que ens ha cantat, hi ha una variant d'*El Comte l'Arnau*, d'un moviment impròpiament viu, però amb el caràcter de salm (acabant amb la dominant), com sol tenir sempre aquesta cançó.

La Filomena no pot cantar més ; s'ha cansat i hem d'interrompre la tasca; però ens diu : — Tornin demà a la tarda que en cantaré més, i entre avui i demà n'estudiaré forces. —

El senyor Rector ens acompanya fins a la tartana, i ens diu que demà, quan tornem, l'anem a trobar.

Com que a Sant Privat ara no podem fer-hi res, decidim anar, a la tarda, a Les Preses, poble molt a prop d'Olot, a la via del tren.

De retorn a Olot ens hem aturat al veïnat de «Can Sidera», del Mallol, on el tartaner té un conegut molt bon home, el qual, en parlar-li de cançons, ha dit: — A fe que aquí al veïnat hi ha un home que sempre canta ; és el Moliner. — Ens ha faltat temps per baixar de la tartana i anar a trobar de seguida el tal Moliner, però no hi era. Quin desengany ! Tan poc sortats que estem avui, i ara que semblava que anàvem a fer feina, no trobem el cantaire. Què hi farem ? Paciència ! El seu fill, però, ens diu que demà al matí hi serà i que cantarà, perquè li agrada molt. — Vinguin — ens diu, — i jo els asseguro que no li acabaran les cançons. — Això és el que volem, pensem nosaltres. A veure si demà tindrem més sort que avui.

El tartaner, que, com hem dit altres vegades, sap tota la vida i miracles no solament de la gent, sinó de les cases i tot que hi ha pels voltants d'Olot, ens porta a un mas, el « Massegur », que és una gran casa antiga on diu que hi ha unes pintures murals d'un cert valor artístic. En passar pel « Molí del Massegur », situat a un centenar de metres de la gran masia, el tartaner crida la Molinera i li pregunta si al mas hi ha algú que pugui ensenyar-nos-el. La Molinera diu que no es pot veure la casa sense un permís especial del propietari, que viu a Olot. Parlant, parlant amb la Molinera, hem descobert que ella també sabia cançons ; però avui, com que és vigília de festa, no podrà cantar, perquè té de fer neteja i endreça de la casa. — Que vinguin demà i els en cantaré tantes com volran. —

Bella perspectiva per a demà ; i avui, què ? Haurem d'anar a trucar a una altra porta.

Tot retornant a Olot, decidim aprofitar la tarda anant a Les Preses.

Digitized by Google

Havent dinat, pugem al tren que surt d'Olot a les tres, i cap a Les Preses s'ha dit, a veure si som més sortats que al matí a Sant Privat. Però, pel que es veu, avui la mala sort ens persegueix. Així que baixem del tren, preguntem a uns vailets que jugaven per allí on és la rectoria. Un d'ells, molt eixerit, deixa el joc i ens hi acompanya. Es la tàctica que seguim sempre; quan anem a un lloc on no coneixem ningú, anem a veure el senyor Rector. Ell més que ningú coneix la gent del poble i pot entendre el per què de la nostra tasca.

El senyor Rector de Les Preses és molt vellet ja, i a penes s'hi veu gens. Ens ha rebut amb molta cordialitat, i poc ens ha costat d'explicar-li que veníem a recollir el nostre tresor cançonístic a la riallera comarca olotina. El bon senyor ens ha fet anar a casa d'uns seus veïns que li fan d'escolans, on viu una dona vella que, segons el senyor Rector, ha de saber-ne, de cançons. — Jo recòrduc que no hi ha pas gaire temps que cantava. —

Gairebé sempre, a tot arreu, quan hem anat a demanar cançons a algú, hi hem anat acompanyats d'una persona d'ascendent en la localitat, i el resultat ha estat favorable; perquè, d'anar-hi sols, la gent humil us miren amb cert rezel quan els demaneu cançons. Tenen una por afrosa al ridícul o a la burla; però si us hi acompanya, com deia, algú de la seva confiança, es donen de seguida. Més d'un cantaire ha dit: — Bé, ja veig que venint acompanyats del senyor Rector (o de qui sigui) deuen ser bones persones i no vénen pas per riure, fa? —

Però la dona en qüestió s'ha negat absolutament a cantar. Ni els precs nostres ni els del senyor Rector que s'esforçava més que nosaltres, no n'han pogut treure res. Veient que el bregar era temps perdut, el senyor Rector ens aconsella que anem a un altre lloc, a Can Llanes; ell no ens pot acompanyar, perquè és cap al tard i amb prou feines s'hi veu.

Anem a la casa indicada en recerca de la dona cantaire, però no hi és. Vaja, n'hi ha per tirar el barret al foc! L'home que hi havia a la casa ens diu que hi tornem diumenge que l'hi trobaríem, perquè avui fa festa. Li prometem de tornar i li encarreguem que si coneix algú més que sàpiga cançons, que ens ho digui diumenge, quan hi tornem.

Així, descoratjats per la poca sort de la jornada d'avui, ens en tornem a Olot en el tren del vespre.

Digitized by Google

El Mallol - Sant Privat de Bas

15 d'agost. Avui és el dia de la Mare de Déu d'Agost, diada de les festes majors a gairebé tots els pobles xics i grans de Catalunya; dia d'alegria, dia de bullici arreu. Fa goig de contemplar avui la vila d'Olot; té també un bell moviment de festa, hom veu de bon matí els camperols amb els flamants vestits de vellut i la barretina nova com van a missa, i, en sortir, van a fer les provisions; d'altres pugen a tartanes o carros i van a festa a tal o tal poble on tenen parents o amics.

Després d'haver anat a missa, sortim d'Olot a les vuit, com ahir, i en la tartaneta guiada pel nostre inseparable Pérez, fem via altra volta al veïnat de « Can Sidera » del Mallol, on ens deu esperar el Moliner.

Jo no sé quina cosa té el dia d'avui. Té com un encís especial: tot respira festa als nostres ulls: el cel, el sol, els núvols, els arbres, la natura tota, fins les alenades d'airet fresc que vénen a nosaltres dins la tartana, que corre lleugera carretera enllà, semblen batecs de joia de la festa d'avui, de la festivitat del dia, i de la festa que nosaltres portem dintre i que ens surt enfora sense poder-la contenir, la festa que per a nosaltres és trobar les nostres bellíssimes i incomparables cançons. Aquesta és la nostra festa, el nostre daler d'ara i de sempre, el desig de salvar de la mort aquest nostre tresor cançonístic amagat i escampat per aquesta fecunda terra olotina, on tot canta: canta l'aigua la seva cançó esquitllant-se riera avall; canten els arbres gronxats per aquest oreig matinal que embauma; canten els ocells, els gais ocells que refilen passades d'amor i de joia, i canta l'herba dels prats i canten els boscos i canta tot; nosaltres anem adalerats d'ací i d'allà, cercant-les, aquestes cançons, les belles cançons de la terra, les cançons que els homes i les dones d'aquí canten, que són com una cançó d'aquesta terra mateixa.

Arribats que som al veïnat de « Can Sidera » del Mallol, deixem la tartana per anar a veure el Moliner, esperançats per les paraules que ens digué ahir el seu fill. El nostre home arriba de l'hort amb un cistell de tomàtecs. Es alt, ben plantat i de bon semblant; porta la barretina vermella i el vestit de les festes. En dar-li el bon dia, amb prou feines ens el torna; el jutgem eixut de paraules; la nostra esperança es comença a afeblir i sentim a dins una desconfiança que comença a fer-nos presentir una jornada tan poc fruitosa com la d'ahir. Ell mateix s'arregla l'esmorzar: talla tres o quatre tomàtecs, una ceba i un pebrot, s'ho amaneix dins un plat fondo; fa seguir una cadira baixa i amb un bon tros de pa sota l'aixella i

Digitized by Google

el plat a la mà i un porró de vi, va a esmorzar a la balconada de barana de fusta, des de la qual es veu al fons l'alta muntanya de Santa Magdalena, i més ençà, molt prop d'on som, el poblet del Mallol, amb el seu campanaret quadrangular. L'home s'asseu a la cadireta i menja tranquil·lament, tot mirant amb fixesa la llunyania, sense quasi contestar les preguntes que tímidament li dirigim. Acabat l'esmorzar, la cosa ha canviat completament d'aspecte: l'eixutor s'ha tornat franquesa i cordialitat, i la conversa ha començat i ha durat sempre animada; la nostra esperança ha tornat a renéixer quan l'home s'ha assegut davant la taula i ens ha convidat a fer el mateix. I ha començat la cantada.

Aquest home, que és diu Josep Bagó i té 65 anys, posseeix una veu de baix ben timbrada encara. Explica que és fill del Mallol mateix i del mateix veïnat on som, i que les cançons que sap les hi ensenyà el seu pare i la seva marastra. Diu també que ell sol cantar tots els diumenges de l'any, i a l'hivern quan, havent sopat, espellonen blat de moro.

Entre ell i la seva filla han cantat 10 cançons que hem transcrit; moltes més n'han dites que no hem anotat per haver-ho fet en altres llocs, en la missió passada i àdhuc en l'actual. Esmentem d'aquest home la cançó n.º 23, *Pastor deslliurat dels dimonis per la Mare de Déu,* pel seu ritme especial.

Com que al Mallol ni al veïnat de « Can Sidera » no hi ha on ens puguin fer el dinar, el nostre cantaire ens prega que ens quedem a casa seva mateix, tot dient-nos que la seva filla és molt bona cuinera. Ens hi quedem, i durant el dinar, la conversa resulta animadíssima; gairebé sempre té la paraula ell. Usa un llenguatge molt pintoresc i explica un sens fi de facècies que li passaren quan anà a Barcelona per primera vegada. Sentim de veres no saber taquigrafia per donar aquí una mostra del seu sucós llenguatge.

Havent dinat, fem funcionar el fonògraf i anotem encara una altra cançó. Acabades les cançons del Moliner i de la seva filla, pugem altra volta a la tartana i marxem cap a Sant Privat, a veure la mare del secretari. Baixem en aquella placeta que ahir ens impressionà tan agradablement, i entrem tot seguit a cal secretari, on la seva mare i la seva esposa ens han continuat la cantada interrompuda ahir.

Quan estàvem al bo i millor de la tasca, ha passat per la plaça una dona. En veure-la, la jove de la casa ha sortit a la finestra i ha cridat: — « Guillota », escolta, puja que ens faràs un servei. — I la « Guillota » puja; però quan ha vist que es tractava de fer-li cantar cançons, se'n volia tornar de seguida. Però, a precs

Digitized by Google

nostres i dels que hi havia a la casa, car, ultra les cantaires, hi havia altra gent, ha cantat. Canta amb una veu petita i dolça, un xic nassal, i dóna a allò que canta una expressió adequada. Es tota vergonyosa, però va cantant. La mare i l'esposa del secretari han callat perquè cantés sola la « Guillota », i ha anat cantant fins a entrada de fosc. Entre les tres cantaires han fet augmentar la nostra col·lecció amb 10 cançons més.

Na Filomena Anglada ha cantat una variant de la cançó *La cautiva rescatada pel seu germà*, d'una melodia que no val la pena de reproduir, però d'un text molt complet, i amb uns detalls molt interessants. La seva nora, Maria Coromines, que és filla de la casa dita « Pla Traver », casa *grossa* que hi ha a la muntanya de Santa Magdalena, ha cantat una molt bonica variant de *La nina i el moliner*. Na Margarida Roqué « Guillota », de 42 anys, ens ha fet apuntar una variant molt xiroia de *La mal maridada,* que ella en diu *La Doloseta* o *La Filoseta*.

Comprenem que la bona gent tenen ganes de sortir a fer un tomb; marxem, doncs, tot quedant que tornarem per acabar d'apuntar el que falta.

Com diem, aquestes tres dones han cantat fins a entrada de fosc, i encara hem d'anar al « Molí de Massegur », on la Molinera deu estar esperant-nos. En efecte, en ser al Molí, l'hem vista asseguda al pas de la porta, i ens diu : — On van en aquestes hores? Que no veuen que és massa tard? Tinc de fer el sopar. — Li hem de fer història del què hem fet avui, per tal que vegi que no és mala voluntat nostra el no haver-hi anar més d'hora. A voltes aquesta gent camperola són molt susceptibles, i, si hom no els ho explica tot ben bé, s'enfaden, i... adéu cançons! Però, vaja, no s'ha perdut res, perquè demà la Molinera cantarà tot lo dia. Poc costarà fer-li memòria de cançons, perquè en té ja una llista feta.

Retornem a Olot, ben fosc ja, i molt contents de la collita d'avui.

16 d'agost. Avui els olotins fan la festa de Sant Roc. La ciutat està endiumenjada, i, encara que no tant com ahir, la gent va a comprar provisions de boca per anar a la Font, i allí, menjant i ballant sardanes, celebrar la festa del Sant del gosset, que és el titular de la Font.

Com els altres dies i amb la mateixa tartana i tartaner, sortim d'Olot de bona hora, i amb un temps que amenaça pluja. Aquesta no s'ha fet esperar gaire, perquè, al cap de mitja horeta que caminàvem, han començat de caure gotes, i al cap de poc, l'aigua queia a bots i a barrals. El tartaner fa córrer l'euga tant

Digitized by Google

com pot, i a la poca estona, sota aquella pluja torrencial, hem arribat al «Molí de Massegur».

La Molinera, filla de Josep Bagó, el Moliner que ahir coneguérem al veïnat de «Can Sidera» del Mallol, en veure'ns arribar diu: — Avui sí que no em creia pas que vinguessin amb aquest mal temps que fa, però això és una nuvolada d'estiu que aviat passarà. — I ens ha donat la benvinguda amb aquella franquesa i cordialitat que tenen la gent d'aquí.

El Molí on som és petit, una caseta menuda, justa per encabir-hi la família del Moliner, composta de marit, muller i tres infants, i tot el bestiar que tenen: garrins, oques, ànecs, gallines i conills. Està situat al costat d'un rec, i al davant té un bell prat, tot encatifat d'herbeta i plantat de pollancres arrenglerats; és un bell paratge que us alegra la vista i serveix d'esbargiment a la mainada i de pasturatge al bestiar.

La Molinera, Na Margarida Bagó, jove encara, té 37 anys, ha cantat unes quantes cançons abans de dinar, amb veu potent. Mentre cantava, el seu marit anava consultant la llista que, com diguérem, havia fet, i els infants, quiets i callats, escoltaven embadalits la mare llur. La cantada, però, s'ha hagut d'interrompre, perquè la nostra cantaire ha de fer el dinar per als seus i també per a nosaltres.

Aprofitant l'estona que ens queda lliure, anem a veure el «Massegur» que tant ens ponderà el tartaner. Proveïts del permís especial del propietari, que En Pérez s'havia encarregat d'obtenir a Olot, els masovers ens l'han deixat veure tot. Es una gran casa de la dissetena centúria, força bonica; però aquelles cèlebres pintures murals no són cap cosa que valgui un viatge. Ara, la casa, en general reuneix totes les comoditats, sense que sigui cap cosa d'un remarcable valor arqueològic ni, menys, artístic.

En ser de bell nou al Molí, ja hi havia la taula parada. Ens hi asseiem tots plegats, i dinem en bona companyonia. Després de l'àpat, torna a cantar la Molinera, i, com que crida tant, aviat la veu se li enronqueix, i de tant en tant s'ha de parar a reposar. Hem escrit 15 cançons més, totes d'un interès relatiu. Esmentem *La nina encantada*, poc abundant: és la primera vegada que nosaltres la trobem, i la n.° 25, *Cançó composta: La filla enganyada - El testament d'Amèlia*, d'una melodia molt sentida, tota plena d'ornaments.

S'han acabat les cançons i ha arribat l'hora de passar comptes. En preguntar-los què els havíem de dar, ens han demanat vuit duros!, quatre pel dinar i

Digitized by Google

quatre per les cançons. Ens han deixat glaçats. Si ens punxen, no ens treuen sang. En veure el nostre astorament, la Molinera ens diu sense embuts: — Veuran, jo pensava fer-m'hi un vestit. — Més astorament en nosaltres. Hem reaccionat, però, i hem hagut de regatejar, com qui regateja cols. A la fi, després de molt bregar, hem quedat conformes (?) a pagar set duros!! Quin fàstig, quina gasiveria i quina cobdícia! Voler mercadejar amb les cançons com si fossin porcs o ànecs. Estem escamats; si la gent que saben cançons les comencen a cotitzar a preus tan alts, ja podem plegar. L'Obra del «Cançoner» es farà impossible; però esperem que no sempre ens passarà això d'avui.

Indignats i sense girar la vista enrera, com les filles de Lot, deixem el Molí, i la tartana arrenca a córrer. Correm com al matí, perquè no ens torni a agafar el xàfec, que es desferma tot just nosaltres arribem a Olot.

Les Preses

17 d'agost. Avui és el dia que la gent de Les Preses ens esperen; talment com l'altre dia prometérem al vell senyor Rector, hi hem anat. Primer que res, entrem a Can Llates, on l'altre dia deixàrem encarregada la missió de buscar-nos cantaires. A la dona de la casa, que havia de cantar, no li recorda, segons diu ella, ni un mot de cap cançó. — Però, vinguin — diu, — que jo els acompanyaré a Can «Maia», que aquell home sí que en sap de cançons i d'aquelles tan velles i tan llargues, i ja ho sap que vostès han de venir, i pènsuc que ja els espera i tot. — Tal com ho diu, ho fa. Anem a Can «Maia», però En «Maia» no hi era. — Es a plaça — diu la seva muller. Un vailet va a buscar-lo, i al cap de poc el tenim aquí.

Es un subjecte que fa cara de bonhomia, va vestit de les festes i amb la barretina nova. Ens saluda amb una rialla franca i ens fa entrar a casa seva de seguida. Ens fa seure davant la taula mentre ell va a la seva cambra a cercar la llibreta, en la qual s'ha fet una llista de més de 40 cançons.

Comença la cantada; mes, abans, En «Maia» ha de beure un glop per a agafar forces. Canta amb veu petita; precisa bé el ritme, però no sempre la tonada de les cançons, sobretot quan són una mica llargues de melodia. Quan canta, pica sovint amb la mà damunt la taula, amb els caps dels dits o amb el puny clos, i mou el cap seguint el ritme. Es cansa, i sovint s'ha d'aturar i reposar. Entre les

Digitized by Google

cançons que té a la llista n'hi ha de populars i de no populars; de les primeres, n'hem escrit unes quantes al matí i d'altres a la tarda; en total 15.

Com a sobresortints entre les cançons d'En « Maia », Josep Badosa, notem la variant d'*El fals mosso de forner,* que trobàrem per primera vegada l'any passat a Sant Miquel de Pineda, que tanta impressió ens féu i és potser la millor cançó d'aquell recull (Vid. *Materials,* vol. II, pàg. 331). La que ara esmentem recorda aquella melodia, però té un aire de marxa que li treu aquell caire una mica romàntic que té l'altra i que tant li escau. La n.° 26, *Els dimonis-segadors,* té un llenguatge molt pintoresc i una bonica melodia. Aquesta és una de les cançons de la seva predilecció; diu que sempre la canta.

Segons després ens han dit, hem tingut la sort d'arreplegar l'home més cantador del poble, de manera que ell és el compendi, podríem dir, de les cançons de Les Preses.

Enllestida la feina amb En « Maia », que ens ha tingut tota mena d'atencions, ens n'anem a veure Mossèn Genís Resclosa, el bon senyor Rector que ens ha fressat el camí entre els seus feligresos, i el qual, segons digué l'altre dia, també vol contribuir a l'Obra del « Cançoner » cantant quelcom que li recorda de la seva joventut.

— Ja em creia que no es recordarien de mi — diu el bon vellet quan entrem a la cambra on ens esperava junt amb el vicari. Li hem explicat l'èxit de la nostra tasca en aquest poble, i ell n'ha estat tot content; nosaltres, ja no cal dir-ho. Després d'aquest preàmbul obligat, canta Mossèn Genís unes quantes cançons de la seva vida d'estudiant, i li n'anotem una que té un remarcable valor d'època. Déu li pagui el què ha fet per a l'Obra del « Cançoner ». La tasca, doncs, és acabada a Les Preses. Ara, d'aquest cantó ens manca només visitar Sant Esteve de Bas (o En Bas, com diuen la gent), tornar a Sant Privat, on queda feina, i anar a La Pinya.

Pensem anar a Sant Esteve un dia d'aquests aprofitant una referència que En Vicents Tort, el nostre bon amic, ens ha donat del metge del poble, gran entusiasta del folklore.

A les deu de la nit acabem la jornada d'avui, amb el cor ple d'esperances per als dies que ens manquen.

Digitized by Google

Olot

18 d'agost. Avui, dilluns, és dia de mercat a Olot. Ja sabem de l'any passat que avui és el dia pitjor per a anar a demanar cançons. Tothom que ens ha recomanat d'anar ací o allà, ens ho ha dit sempre: — El dilluns no aneu pas enlloc, que trobareu la gent fora de casa. — Per això nosaltres hem decidit de quedar-nos, repassar la col·lecció, que arriba a 127 cançons, i anar a visitar el Doctor Tomàs Carreras i Artau, al qual no hem vist des del dia que arribàrem junts a Olot.

Sant Salvador de Bianya

19 d'agost. Sortim d'Olot dematinet, i altra vegada amb la nostra tartaneta cap a la Vall de Bianya, per primera vegada enguany. L'any passat anàrem només a Sant Martí del Clot; però enguany tenim el propòsit d'explorar tota la Vall. Així, avui comencem per Sant Salvador, per anar baixant, després.

L'arribar al llogaret ens ha costat dues llargues hores de pujar sempre i passar entre muntanyes. Sant Salvador, com tots els pobles d'aquesta esplèndida Vall, és un poblet de cases escampades. L'església, romànica i restaurada de poc, junt amb la rectoria i dues o tres cases més, és al peu mateix de la carretera, de manera que només hem fet que baixar de la tartana i entrar a la rectoria. El senyor Rector, no pas vell, ben franc i ben cordial, en parlar-li de cançons, ens diu: — Em sembla que s'han errat de camí, perquè, el que és aquí, s'han ben acabat les cançons; jo no séntuc pas cantar mai a ningú, de manera que, si només han vingut per això, els aconsello que aprofitin el dia fent alguna excursió per la Vall, que els agradarà molt. — Nosaltres insistim i breguem i discursegem, dient-li que de cançons tothom en sap i que d'on menys es pensaria en sortirien, que només calia començar perquè en sortissin de seguida d'altres. Veient la nostra insistència, el senyor Rector diu: — Vejam, doncs, fem una prova. — Va al portal, nosaltres el seguim, i crida: — Tu, Pep, escolta, vina — diu a un home que treballava a la carretera. — Que saps cap cançó del temps vell? — Tre o cotre potser si que les sabré — diu En Pep. — Dôs, au, vina, que les cantaràs, i aquests senyors te les escriuran. — Entrem tots plegats al menjador de la rectoria, i En Pep, que es diu Josep Ferran i li diuen En «Pep de les Corominotes», canta sense fer cap

Digitized by Google

embut; és un home de 50 anys, d'aspecte simpàtic i franc; és el capataç de les obres de la carretera en construcció que ha d'anar d'Olot a Camprodon, i canta els diumenges la missa major.

Com havem advertit, ell diu que només sap tres o quatre cançons, però n'ha cantat 14 el matí sol, algunes suggerides per nosaltres i d'altres que, rumiant, rumiant, se li han anat acudint, i encara li'n queden d'altres per a la tarda. Així, cantant i escrivint, ha arribat l'hora de dinar. En Pep se'n va a casa seva, i nosaltres, a l'hostal de Capsacosta. Però, abans d'anar-hi, el senyor Rector vol que vegem l'església, i tot caminant no pot amagar la sorpresa que li ha causat el que ha succeït amb En Pep, i ens diu: — Sap que ni que m'ho haguessin jurat no m'ho hauria cregut que havien de sortir cançons d'aquí? Vaja, es veu que, com diuen vostès, les cançons s'amaguen com els bolets, i quan n'hi ha, només cal gratar una mica la terra, i surten. — La restauració de l'església fou dirigida per l'arquitecte gironí senyor Massó i feta pel paleta del poble, que ha esculpit, oimés, un capitell que hi ha a la porta, que sembla talment un capitell antic, perquè té tota l'estructura i tota la gràcia ingènua dels que veiem en altres temples de l'època romànica.

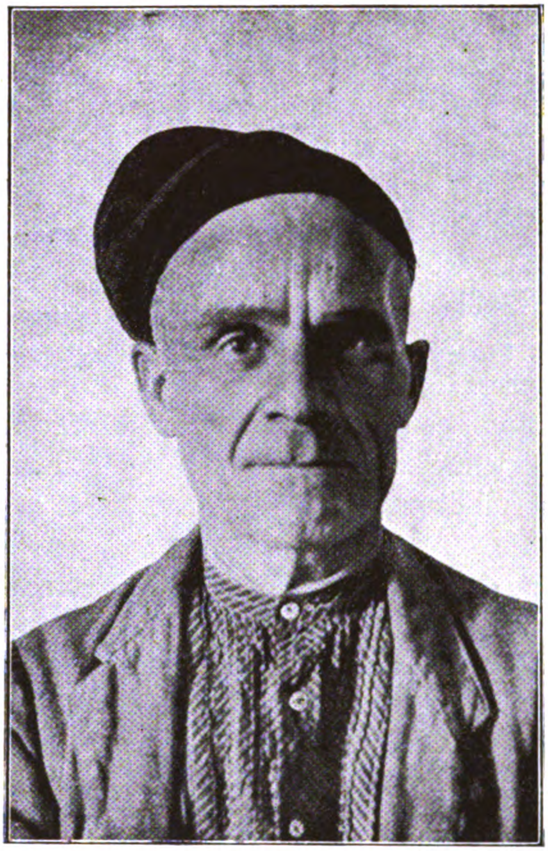

Josep Ferran i Fajula « Pep de les Corominotes »
Sant Salvador de Bianya

L'hostal de Capsacosta està situat a la serra del mateix nom, que es troba al mig de la Vall de Bianya i comença aquí. Es a pocs minuts de l'església i de la rectoria. Hi ha una sala ben gran que serveix de menjador, amb unes quantes portes que van a les dependències de la casa. Hem conegut un mosso de l'hostal, que li diuen « Jepot », ja vell, un tipus molt característic i que sembla una mica mancat d'enteniment. Duu una barretina bastant llarga, penjant. Ens ha dit que

Digitized by Google

sabia cançons, però avui no pot cantar perquè no pot deixar la feina de l'hostal. — Si tornen demà — ha dit, — en farem petar unes quantes. — Havent dinat, tornem a la rectoria; En « Pep de les Corominotes » ja hi era, i torna a cantar. Li havem apuntat entre el matí i la tarda 25 cançons, i això que només en sabia *tre o cotre,* i, segons el senyor Rector, ja ens en podíem entornar sense cançons. Hem treballat més de sis hores amb aquest home sol. Canta amb veu de baix, clara i ben timbrada, té una seguretat absoluta en allò que canta, de manera que, en repetir-ho, ho fa igual sempre. Són dignes d'esment les cançons següents: la n.° 27, variant de *La cautiva rescatada pel seu germà,* completíssima i amb una melodia exquisida; la n.° 28, *El grumet valent;* la n.° 29, *La filla lleugera,* també amb ritme de marxa, amb la persistent alteració de la sensible en el segon membre de frase que dóna un caient especial a la melodia; una variant de *L'espanyolet;* la n.° 30, *La filla lleugera* (?), i *Cançó de combregar,* amb concomitàncies de melodia de la Salve Montserratina, dins el primer to gregorià.

La cantada ha durat fins a dos quarts de set de la tarda, i no s'han acabat encara les cançons; En « Pep » demà ens tornarà a emplenar les llibretes. Demà, doncs, ens cal tornar a Sant Salvador. Marxem contents de la jornada d'avui, i mentre la tartaneta va corrent, anem cantant les cançons més boniques del recull d'avui.

Arribem tard, bastant tard, a Olot; però no ens podem estar, tot i l'hora inoportuna que ja és, d'anar a explicar al Doctor Carreras i Artau l'èxit assolit a Sant Salvador de Bianya; tant l'ha satisfet i l'ha interessat el què hem fet en aquest llogaret, que demà vindrà amb nosaltres. No cal dir com ens alegrem de poder fer l'excursió amb tan bona companyia. Demà, doncs, de bell nou a veure En «Pep de les Corominotes» i En «Jepot» de l'hostal de Capsacosta i algú altre que sortirà.

20 d'agost. Avui a dos quarts de set érem ja de peus a terra. Treiem el cap a la finestra i veiem amb gran desencant que està núvol, molt núvol. No triga pas cinc minuts que es posa a ploure fort, molt fort, tant, que estem a punt de sospendre l'anada a Bianya. La pluja, però, ha durat mitja horeta; després s'asserena i sortim; anem a buscar el Doctor Carreras, i, au, fem via altra volta cap a Sant Salvador. Avui, en lloc de tartana, portem una jardinera; per cert que ens ha fet un flac servei, perquè al cap de poca estona que rodàvem, s'ha tornat a posar a fer un xàfec terrible. Sort que el tartaner s'ha mostrat previsor i

Digitized by Google

ha posat al volt de la jardinera una tela impermeable i així no ens mullem; altrament ens hauríem ben xopat.

El mal temps no deixa córrer el nostre carruatge i, és clar, avui per arribar a Sant Salvador hem estat molt més temps que ahir; però en l'agradable companyia del Doctor Carreras se'ns fa més curt el camí. Quan hem arribat al terme del nostre viatge ja no plovia. A la carretera, davant de la rectoria, hem vist el senyor Rector, un altre senyor, que després hem sabut que era el senyor Pujadó, propietari d'una casa molt bonica que hi ha més amunt de l'església, anomenada «El Puig», i Mecenas de la restauració de l'església, i En «Pep de les Corominotes», l'excel·lent cantaire d'ahir.

Josep Dorca i Muntada «Jepot». Sant Salvador de Bianya

Fetes les presentacions de rúbrica, entrem tots plegats a la rectoria a continuar la tasca deixada ahir. En Pep canta 6 ó 7 cançons més. Quan sembla que definitivament ha acabat el repertori, li fem cantar davant el fonògraf, on han quedat molt ben impressionades, unes quantes de les cançons més boniques que li hem transcrit. Enllestida la tasca amb En Pep, el Doctor Carreras el retrata, així com a altres persones que no han cantat, però a les quals ha interrogat sobre qüestions folklòriques, que tant l'interessen.

Tornem a veure l'església, i avui contemplem oimés la relíquia de Santa Exuperància, advocada contra l'eixut, a la qual els pagesos d'aquesta parròquia tenen molta devoció.

Anem a dinar al mateix hostal de Capsacosta, i, havent dinat, canta En «Jepot», el mosso de l'hostal, al qual ahir coneguérem. Ha cantat només 2 cançons, amb prou feines en recorda cap més. La cosa ja està engegada, a l'hostal;

Digitized by Google

Consol Llagostera i Plana. De Sant Esteve de Bas, resident a Sant Salvador de Bianya

l'hostal, i, en sentir cançons, s'han acostat on érem nosaltres fent xivarri, i amb acudits han intentat ridiculitzar amb més desvergonyiment que no pas traça, el què fèiem. Ben aviat, però, se n'han cansat, en veure que nosaltres fèiem la nostra, *com si no hi hagués ningú*. Veient això, la majoria han sortit a fora; però s'han quedat amb nosaltres tres o quatre catalans, als quals ha interessat la cosa. Mentre a dins l'hostal fèiem cantar a qui podíem, el poc costa de fer decidir als altres a que també cantin. Després d'En «Jepot» ho fa la jove de l'hostal, Consol Llagostera, que és d'En Bas i canta amb una bella veu de sopran, i el germà de l'amo, En Josep Güell, jove de 24 anys. Vetaquí que quan érem a mig fer, s'ha tornat a ennegrir el cel i ha tronat i ha plogut. Els treballadors de la carretera, que són de distintes procedències, s'han vingut a aixoplugar a

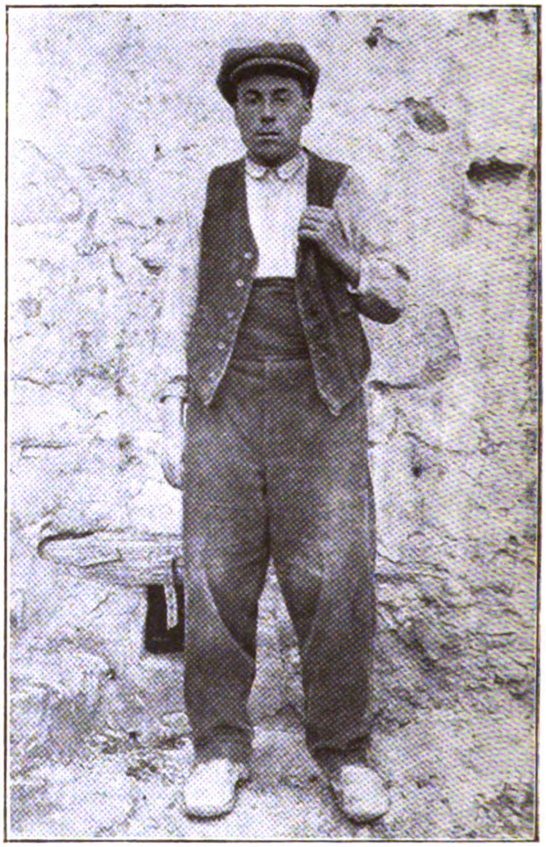

Josep Güell i Badosa. Sant Salvador de Bianya

Digitized by Google

Doctor Carreras ha eixit defora quan ha parat de ploure, i ha interrogat i fotografiat els que nosaltres ja havíem fet cantar. D'entre les cançons recollides avui, citem les següents: En «Pep de les Corominotes» canta una curiosa variant melòdica de *La Dama d'Aragó*. Una d'*El bon caçador*, d'eixerida melodia, amb el respost *Ojo, alerta! ojo, alerta! de pla pla*, intercalat en cada estrofa, l'ha cantada Na Consol Llagostera, la jove de l'hostal; i una variant d'*El Comte l'Arnau* ha estat cantada per En Josep Güell.

Era ben tard quan hem acabat la tasca. Anem de pressa a la rectoria a acomiadar-nos del senyor Rector. Deixem Sant Salvador de Bianya a dos quarts de vuit. La nit ja s'apropa; la carretera és negra i mullada de tot lo dia; l'animal que ens duu ha d'anar a pas lent, per veure bé on posa els peus. El Doctor Carreras i nosaltres dins la jardinera anem cantant; cantem les cançons del recull actual i d'altres, les cançons de la nostra terra que ara tenen la virtut de fer-nos alegrar i passar distret el camí, i així, cantant i parlant, no ens n'hem adonat que s'ha acabat el viatge. Són més de dos quarts de deu quan entrem a Olot.

Sant Esteve de Bas

21 d'agost. A Sant Esteve de Bas és fàcil d'anar-hi, perquè hi passa el tren; així és que amb la pluja a l'esquena, que no vol deixar-nos, anem a l'estació. Així que baixem del carrilet ens dirigim a cal metge, Doctor Moret, al qual ens havia recomanat el senyor Tort, però tenim la dissort de no trobar-lo. — Tant com l'hi hauria agradat — ens diu la seva esposa, — però trigarà dos o tres dies a ésser aquí. — Portem, però, una tarja de presentació del Doctor Carreras i Artau per al senyor Narcís Llach, propietari de la gran casa anomenada «La Cau». El senyor Llach viu a Girona, però passa els estius a la casa esmentada, que ell ha convertit en un vertader museu, i té una gran cura en anar-la restaurant, per tal que tingui altra vegada ben marcat el segell de la seva època d'origen.

Doncs, cap a «La Cau» s'ha dit; a veure si tindrem més sort. En efecte, trobem a casa el senyor Narcís Llach, el qual, després d'haver llegit la tarja del Doctor Carreras, ens promet d'ajudar-nos en la nostra tasca a En Bas, i ens diu que li sembla que farem bona collita, però (sempre hi ha un però) avui no pot ésser perquè té unes ocupacions peremptòries; demà, sí, demà tot el dia estarà per nosaltres, i, perquè ja ho tinguem tot a punt quan arribem, encarregarà al seu majordom que dongui veus pel poble i ens busqui gent que sàpiga cançons.

Digitized by Google

Abans de marxar ens fa seguir « La Cau », que no desdiu gens del que ens havien dit. — Fins a demà, doncs — diem en prendre comiat. El senyor Llach, somrient, correspon a la nostra salutació.

22 d'agost. Les esperances que teníem posades en aquest poblet, s'han complert avui amb escreix. Tanmateix la jornada ha estat una de les més fructíferes fins ara, la més fructífera, potser, perquè les cançons han rajat pel broc gros, no de gota en gota, com altres dies. Ja fèiem notar en una altra ocasió aquestes alternatives que té la nostra tasca.

A les nou del matí ja érem a Sant Esteve de Bas. A l'estació, esperant-nos amb el seu auto, ja hi havia el senyor Llach, el qual complint el que havia promès, i ajudat del seu majordom, ha fet una llista de gent que sembla que podrien saber cançons velles.

Sant Esteve de Bas és un bell poblet situat al damunt d'un petit turonet, a la dreta de la via del carrilet anant a Olot; els seus camps són plans i exuberants de verdor, com tots els voltants d'Olot. Té al davant alteroses muntanyes: el Puig Sacalm, Santa Magdalena i Sant Miquel, amb la seva ermita situada prop del Puig Sacalm.

El senyor Llach i Guerra ens acompanya amb el cotxe fins al poble, i comença el romiatge en cerca de cantaires. Primer anem a veure En « Peret de Cal Bord », home franc, cordial i cantador com una calàndria. Ja va bé, pensem nosaltres, aquest és el nostre home. — Que sabeu cançons velles? — li preguntem després de saludar-lo. — Pugin, pugin, que cantarem. — Pugem a dalt, i En Peret es posa a cantar; però (altra vegada el però), oh dissort! no sap cançons populars. L'home cantaria del matí al vespre sense repetir mai la mateixa cançó, però són cançons del dia, del *coru,* i valsos, massurques o americanes en castellà patètic i tremoladís. Furgant, furgant per tots els recons de la seva memòria, li surten 4 cançons populars o del temps d'*entonses,* que diu, volent significar un temps molt remot.

Sortint de Cal Bord, veiem un home pel carrer, i el senyor Llach el crida: — « Sabas », escolteu: vós sabeu cançons ben velles? — Estem ja informats que En « Sabas » és l'home més cantador del poble, que ell, com En « Maia » de Les Preses, és el compendi cançonístic de Sant Esteve de Bas; però l'home és molt vergonyós, i no vol cantar, perquè la mainada del poble es reuniria davant de casa *seu* i se'n riuria. — Hi ha una dona que té mal de cap, i potser n'hi faríem

Digitized by Google

més — diu En « Sabas » ; ja vindré, havent dinat, a « La Cau » ; allà, que serem una mica lluny del poble, cantaré amb més tranquil·litat. —

Deixem En « Sabas » i, passant per un carrer, veiem una dona que feia mitjons a màquina i cantava asseguda al portal de casa seva. Ens hi acostem decidits i esperançats que canti ; però no hi ha manera de treure-li cap cançó, ni la que li hem sentit cantar. — En « Sabas » prou que les sap — ens diu, — ell els dirà les mateixes que jo. —

Anem, per fi, a can Brugada, on hi ha un home vell que diuen que sap cançons. El pobre home és tan vell que amb prou feines pot cantar. Amb treballs canta una cançó. El seu gendre, Agustí Coromines, que ha vingut al cap de poc, canta 5 cançons, que li anotem.

Abans d'anar a dinar, anem encara al cafè d'En « Benito », paleta del poble, que és molt cantador. Les cançons que canta són del dia, però la seva sogra, que és germana del Moliner del veïnat de « Can Sidera » del Mallol, sap cançons populars, i a la tarda en cantarà. Sense fer cap més visita, havent apuntat 10 cançons, el senyor Llach ens porta amb el seu cotxe a la seva magnífica casa « La Cau » ; allí ens guarda lloc a la taula. Encara abans de dinar ens ensenya una interessant col·lecció numismàtica.

Diguem ara quines són les cançons més sobresortints que hem recollit aquest matí. Cantada per En Pere Riera « Peret de Cal Bord », una variant de *El niño perdido,* molt llastimosa. *L'Angeleta*, cantada per N'Agustí Coromines, molt completa ; la n.° 31, *De les nines de Surroca,* i els *Goigs de Sant Ramon,* cantats també per N'Agustí Coromines, d'una gran riquesa rítmica ; llàstima que no es recordés del text.

Ens asseiem a taula en companyia de tota la família del senyor Llach, i fem coneixença amb la seva esposa i fills. La conversa s'ha mogut a l'entorn de les cançons i dels cantaires i de l'important que serà l'Obra del « Cançoner », un cop llesta. Nosaltres, naturalment, en parlàrem amb exaltació i entusiasme.

Tot just havíem acabat de dinar, que En « Sabas », l'home vergonyós d'aquest matí, s'ha presentat ; ha tingut paraula, doncs, i ve disposat a cantar tota la tarda. Es diu Joan Comaplà, té 49 anys, és un home fort ; diu que és terralloner, és a dir, treballador de la terra.

Canta fort sempre, amb veu estrident, i se li veuen inflades les venes del coll per l'esforç que té de fer ; es queda de seguida enragollat, i sovint s'ha d'aturar i ha de beure quelcom, aigua o vi, per anar remullant la gorja, que li queda

Digitized by Google

seca. Ha estat impossible fer-lo cantar a mitja veu, i tota la tarda ens ha eixordat. Tres hores i mitja ha durat la cantada d'En «Sabas»: ell ha quedat ben enragollat, i nosaltres gairebé sords.

Darrera d'En «Sabas» sortim nosaltres acompanyats sempre del senyor Llach i ens n'anem al cafè d'En «Benito», on la germana del Moliner de «Can Sidera» ha cantat; al cap de poc ha arribat En «Peret dels burros», al qual han dit que en plegar de la feina vingués al Cafè, que hi havia dos senyors que volien que els ensenyés cançons. L'home no s'ho ha fet dir dues vegades, i aquí el tenim. Es un vell rialler, un tipus de camperol bonic, amb tot d'arrugues a la cara i la pipa a la boca, que no abandona mai; parla xafallós i diu coses per fer riure; però el pobre vellet està cansat i no pot cantar gaire; amb tot, li anotem 3 cançons que ha cantat alternant amb Na Francisca Bagó, la germana del Moliner. Es diu Pere Dalmau, i li diuen «Peret dels burros» perquè trafiqueja amb aquesta mena de bestiar. Havent apuntat 30 cançons, deixem Sant Esteve de Bas, després d'acomiadar-nos agraïdíssims del senyor Llach per les fines atencions que ens ha tingut i per l'interès amb què s'ha pres la nostra obra.

Abans de posar punt a la crònica d'avui, esmentem unes quantes cançons que mereixen especial comentari. De les cantades per En Joan Comaplà «Sabas», la n.° 32, *Cançons de la guerra dels carlins;* la n.° 33, *Don Lluís de Montalbà,* versió molt completa amb una bonica melodia; la n.° 34, *Blancaflor,* també molt completa i amb una interessant melodia en la qual juguen graciosament les modalitats major i menor; la n.° 35, *La porqueirola,* i una curiosa variant de *Sant Ramon Nonat,* la melodia de la qual no s'assembla en res a la publicada. Gairebé totes les cançons d'En «Sabas» són plenes d'ornaments que els donen un caire especial.

D'entre les cantades per Na Francisca Bagó, citem la n.° 36, *Gerineldo,* i la n.° 37, *Sardana satírica de Rupit.*

D'En «Peret dels burros» notem la n.° 38, *El rossinyol,* d'una xiroia melodia i una escaient tornada: *Rossinyol d'un vol, rossinyol de la vall d'Orlanda, rossinyol d'un vol.*

Sant Privat de Bas

23 d'agost. Avui el meu company ha marxat al Bruch a passar el seu Sant amb la seva família.

L'últim dia d'ésser a Sant Privat, prometérem a la gent cantaire de tornar-hi

Digitized by Google

avui, que és el tercer dia de la Festa Major d'aquell típic poble. M'he trobat, doncs, allí amb els mateixos cantaires de l'altre dia, més el secretari i el seu germà, que ja coneixíem, i una altra germana que ha vingut a festa a Sant Privat. Tots han cantat cançons. Com que encara dura la Festa Major, a la gent no els ve d'una hora i no tenen pressa de tornar al treball.

El senyor Rector ha vingut a cal secretari a sentir les cantades i ha tingut la gentilesa de convidar-me a dinar i de contribuir a l'Obra del « Cançoner » cantant, junt amb el secretari, els *Goigs de la Verge de les Olletes*. De manera que matí i tarda m'he passat a cal secretari de Sant Privat anotant cançons i fent funcionar el fonògraf, que ha impressionat qualques tonades.

La mare del secretari, Na Filomena Anglada, ha cantat una versió de *A la torra xica...*; una variant de *Filla fugitiva amb un soldat,* amb ritme de contrapàs, n.° 39; una *Cançó composta: Don Joan i Don Ramon - El fals mosso de forner,* n.° 40, i la n.° 41, *El pastor i la Mare de Déu.*

En Melcior Casamitjana, germà del secretari, ha cantat *La sardana dels esclops,* n.° 42, amb una tornada que sembla un embarbussament.

Han cantat també altres cançons, Na Margarida Roqué « Guillota » i la jove de la casa, Na Maria Coromines. Es d'aquesta cantaire la n.° 43, *Vida de pastor.*

Eren les sis de la tarda quan he marxat.

Sant Privat de Bas - La Pinya

24 d'agost. Ahir a cal secretari de Sant Privat em digueren que a una casa anomenada « La Canal », que és prop del « Massegur », hi ha un home que toca el flabiol, i que sap un bé de Déu de tocades i cançons. Avui, doncs, surto d'Olot en direcció a « La Canal », que és una casa de pagès força arreglada.

En ésser allà, els dos fills de l'amo em reben amb la cordialitat i franquesa pròpies de la bona gent d'aquesta terra. Tots dos són joves i simpàtics. — El pare — diu l'hereu, després d'haver-li manifestat jo el que em portava a casa seva, — és a missa a Puigpardines; però no trigarà a venir i s'alegrarà molt que li faci tocar el flabiol; però el pobre home és molt vell i ja no té gaire alè. —

Mentre estàvem parlant, l'amo arriba de missa, amb el gec penjat a l'espatlla, perquè fa molta calor. Es un home, com diu el seu fill, bastant vell, però d'aspecte sà; és de mitjana alçada i va vestit de les festes, amb el gec i la gorra

Digitized by Google

nous. — Deixa'm esmorzar — s'exclama després que l'hereu li diu qui sóc jo i el què vull, — i després en refilarem unes quantes. —

Quan ha esmorzat, em fa entrar cap al menjador, treu el flabiol i comença la tocada. Toca un ballet, el dels Gegants d'Olot, i, en efecte, es cansa molt i sovint s'ha d'aturar. Quan veu que jo trec el paper de solfa, apunto la tonada que ell ha tocat i després li canto, l'home té una formidable sorpresa i diu: — Vostè és un director. — I continua, dirigint-se als seus fills: — Que us penseu que ho fa qualsevol això? Prou aquest senyor s'ha fet uns bells tips d'estudiar i remenar solfes. — Ometo la tirallonga de lloances amb què m'ha obsequiat, motivades per l'estranyesa que li ha produït la transcripció.

Després ha intentat tocar dos o tres ballets més, però el pobre no pot de cap manera: una frase llarga no la pot aguantar sense respirar i es cansa molt. Jo li pregunto si li recordaria cap cançó. Es posa a rumiar una mica i en canta una; però no en pot cantar cap més, perquè és hora de dinar, i a pagès són puntualíssims: a les dotze en punt el dinar ha d'ésser a la taula. Jo em quedo a dinar amb aquesta bona gent, que em tracten amb una gran franquesa, cosa que jo agraeixo.

Havent dinat, En Joan Sala, el simpàtic flabiolaire, intenta tornar a tocar i a cantar; jo li suggereixo cançons, però és impossible, no n'hi surt ni una. Pregunto als altres de la casa si en saben cap; però ningú no en sap, tots són joves i saben només cançons d'ara. Veient que la tasca era acabada a «La Canal» decideixo anar a provar fortuna a Puigpardines. Prenc comiat de tan bona gent. Per cert que, amb una mica més em trenco el cap: en baixar l'escala de pedra amb barana que condueix a la *iera,* he relliscat i hem rodolat escala avall jo i la trompa del fonògraf, que no s'ha fet cap mal, perquè anava dins la seva gàbia de fusta. Sort que l'escala no és gaire alta (10 ó 15 graons) i que el tartaner duia el fonògraf, si no, em quedo amb el fonògraf esclafat i jo amb alguna patacada; algun blau o altre bé el deuré tenir, però vaja, gràcies a Déu, no ha estat res pel que podia ésser. La gent de la casa han corregut a auxiliar-me, encara que, quan han estat a baix, jo ja m'havia alçat i no ha estat necessari el seu desinteressat auxili.

Dóna bo, de tant en tant, de trobar-vos amb gent així, que no ho facin tot amb mires interessades, gent que se us donin i que us obrin el cor; un hom no pot menys que correspondre-hi i estimar-los de seguida.

Es ben cert que el recull d'avui no és cap cosa de l'altre món, però el bon tracte rebut fa oblidar la poca fortuna en la recerca.

Digitized by Google

De « La Canal » a Puigpardines hi ha poca distància, de manera que amb la tartaneta, en poca estona hi hem arribat. Al cap de cinc minuts que caminàvem, ha tornat a ploure; plou fort, fa un ruixat terrible, i com que no anem per la carretera, sinó per un caminet de carro, l'animal no pot tirar, perquè el camí és tot ple de sots que s'omplen d'aigua, i la bèstia s'hi fica de potes i s'entrebanca a cada pas. En ésser a Puigpardines, on hi ha una esglesieta rural, jo volia anar a saludar el senyor Rector i exposar-li la nostra tasca, però la pluja cau tan forta i abundosa, i el camí que mena a la rectoria és tan ple d'aigua, que el tartaner no es veu amb cor d'arribar-hi, de manera que ens quedem aixoplugats sota un arbre que tira el seu brancam cap al camí, esperant que l'aiguat passi o minvi una mica, a fi que el pobre cavall, que tot regalima, tingui una estoneta de repòs i se li escorri l'aigua que porta al damunt.

Al cap de mitja hora o tres quarts que ens estàvem allà, ha passat una nena amb un gros paraigua i enfangada fins a mitja cama. Li pregunto si sap si hi és el senyor Rector, i diu que no hi és, i tampoc sap ningú que sàpiga cançons velles. Es una nena gens vergonyosa, molt sociable, cas estrany en la mainada camperola. La pluja no minva, i cal prendre una determinació, perquè no ens hi podem pas estar tota la nit. Decidim sortir del nostre sopluig i anar a La Pinya a veure si tinc més sort que aquí.

Desfent camí, passem altra vegada pels mateixos llocs d'ara fa una estona, i al cap de poc trobem la carretera plana i bona, i s'acaben els trontolls. La pluja també va parant, i quan hem arribat a La Pinya, que era al caient de la tarda, no plovia gens. Me'n vaig de seguida a trobar el senyor Rector. Tampoc hi era. Vaja, està vist que avui no faré res més. Una dona amb la qual parlo de l'afer, em diu: — Vagi al Sindicat, que sempre canten cançons el diumenge a la tarda; hi ha molts homes que en saben. — Entro al Sindicat; la sala és plena de fum de tabac; l'aire és asfixiant; tothom parla alhora. N'hi ha molts que mengen talls de carn en suc, amb gruixudes llesques de pa que suquen al plat, i ho remullen amb tirades de vi que beuen xerricant i que duren qui sap l'estona. D'altres beuen sense menjar, i d'altres juguen a cartes i beuen també. Interrogo a un, i em diu: — Aneu a veure el «Sastre»; ell en sap, de cançons. — El «Sastre» és a una habitació a part, situada al primer pis. Hi pujo i l'emprenc. El « Sastre » juga a cartes i beu i fuma; no està per cantar. Els seus companys em diuen que val més que avui el deixi, i que demà vagi a casa seva, que em cantarà moltes cançons, perquè en sap.

Digitized by Google

Així ho acordem, i demà dilluns, encara que sigui dia de mercat, aniré a cal « Sastre », perquè ell no va al mercat i estarà per mi.

Pel camí, el tartaner m'explica que li diuen el « Sastre », no perquè en faci, sinó pel nom de casa. Es un bon subjecte, diu, però els diumenges perd una mica els estreps.

Era ben fosc quan arribava a Olot.

La Pinya

25 d'agost. La Pinya és també un poble de cases escampades, com Sant Privat, amb el terme del qual confronta. Té també, com Sant Privat, un petit nucli de població situat en un turonet que, vist de lluny, sembla talment una pinya. La casa on vaig és apartada del nucli principal de població, aveïnada amb tres o quatre cases més, situades al pla.

A cal « Sastre » no hi ha ningú. Cridem, truquem, i res, ningú no respon. — Bona l'hem feta — penso jo, — altra vegada de mala sort; això ja és massa: un dia o dos, hom s'ho pren bé; però a això no s'hi val, ja fa tres dies que em toca el rebre. No em puc espolsar la mala sort del damunt. — Quan estava parlant amb el tartaner, una veïna ve i diu: — Ja poden pujar, ja, que el « Ros » no trigarà a venir; ha anat fins aquí baix a segar un xic d'aufals pel bestiar. — I usant del permís de la veïna, que creiem autoritzada, entrem a cal « Sastre ». La casa és relativament nova; el primer que hom veu en acabar de pujar l'escala, és la cuina, gran, amb la seva llar de foc, i les olles i cassoles de terrissa i d'aram arrenglerades als prestatges. Al costat hi ha el menjador. Cap allà em fico, perquè hi ha una finestra des de la qual em plau contemplar el paisatge, mentre el tartaner desenganxa el cavall de la tartana. Abocat a la finestra, dóna bo de veure aquell bé de Déu de camps conreats il·luminats pel sol, que avui és lluent i escalfa de bo i millor. Feia potser un quart escàs que mirava el paisatge, quan veig venir el « Sastre » carregat amb una grossa garba d'aufals que duia a un costat apretada amb el braç, mentre que a l'altra mà duia la falç amb què l'havia segat. Venia regalimant suor i eixugant-se de tant en tant amb un gros mocador la cara i els cabells rossos. Ara he comprès perquè la veïna que m'ha introduït a casa seva li ha dit el « Ros ». Ha deixat l'aufals al corral, i ha pujat cap al menjador. Està molt content de veure'm. Ara em faig càrrec d'allò que em deia ahir el tartaner.

Digitized by Google

Es un bon home, alt i gros, té 65 anys, però ningú no n'hi faria més de 45; no té ni un cabell blanc encara, i és corpulent.

Com que ja sap que sóc a casa seva perquè canti, no em cal fer l'acostumat discurset preparatori. Amb tot, abans de cantar, he d'escoltar-lo parlant calmosament, com explica una pila de coses relacionades amb les pluges i les collites. Per fi, acaba el seu discurs i comença la cantada. Es diu Joan Ribalta. Té veu de baix. No sap tantes cançons com ens havien ponderat. Qui les sap és la seva dona, que ha vingut al cap de poc i s'ha ficat a la conversa. Entre ella, el seu marit i un vellet, En «Jaume de Can Massias», amb cara arrugada, però riallera, i veu tremolosa, cofat amb barretina morada, han anat cantant tot el dia fins al caient de la tarda. M'he quedat també a dinar amb ells. Com els d'ahir a «La Canal», resulten cordialíssims en el tracte.

El recull, avui, s'ha vist augmentat amb 18 cançons més. Notem la cançó n.° 44, variant de *Els estudiants de Tolosa,* cantada per Na Dolors Capdevila, muller del «Sastre»; la n.° 45, *La filla perduda,* cantada per En Jaume Masó «Jaume de Can Massias», amb una tonada molt xiroia, i uns *Repetiments* de les estacions del Via-Crucis cantats amb molta *salema* per En Joan Ribalta, que ens diu que els canta de vegades a l'església, on també canta l'ofici de tant en tant.

Esmentem encara, de Na Dolors Capdevila, la cançó n.° 46, *El mestre,* i la n.° 47, *Assistència de la Mare de Déu.*

Marxo avui de La Pinya tan content com ahir de «La Canal», pel tracte amabilíssim d'aquesta gent, i avui, de més a més, per les cançons que he apuntat.

A Olot he trobat el meu company, En Bartomeu Llongueres, que ha tornat de casa seva. Amb l'anada a La Pinya ha quedat llesta de recerca aquesta part de la comarca d'Olot.

Els dies que ens resten els dedicarem a recórrer la Vall de Bianya. Demà, si Déu vol, anirem a Sant Pere.

Sant Pere Despuig de Bianya

26 d'agost. Bianya és molt gran. Té set parròquies escampades per la Vall. L'any passat estiguérem a Sant Martí del Clot; enguany hem anat a Sant Salvador, i avui anem a Sant Pere. L'església, la rectoria i dues o tres cases són damunt un turonet. — Ai, no hi és, el senyor Rector — diu la majordona, quan

Digitized by Google

li hem dit que el volíem veure. Li hem manifestat el que desitjàvem, i després de visitar l'església ens acompanya a una casa anomenada « El Llach », l'amo de la qual diu que sap cançons. En « Sidro del Llach » era a un camp que treballava. L'hem anat a trobar, i ens ha costat molt de fer-lo cantar. Ell deia que no en sabia, i nosaltres que sí. Ha cantat, i quan ha desplegat els llavis, hem vist que tenia raó, perquè no té el sentit d'afinació i costa d'endevinar el que vol cantar. Després d'haver-li apuntat 3 cançons, desistim de demanar-li'n més, i ell mateix ens porta a « La Bosa », casa veïna on En Joan Guix « Joan de La Bosa » ens cantarà cançons, perquè — segons l'Isidre — té fama de bon cantador.

En « Joan de La Bosa » està desvagat avui, i no li vindrà gens malament passar el dia cantant. Es un home més aviat baix, porta brusa negra i barretina, i no és vell. Sense cap compliment i sense avergonyir-se ha cantat i tocat el flabiol fins a entrada de fosc, és a dir, fins que li hem acabat el repertori.

A migdia hem anat a dinar a l'hostal nou, situat al peu de la carretera, on ens ha vingut a veure el secretari de l'Ajuntament, jove simpàtic i interessat pel què fem, que ha dit que té dos homes a punt de solfa; però com que avui tenim En « Joan de La Bosa » compromès, els deixarem per a demà. L'hostaler també ens fa venir un treballador de la gran casa anomenada « La Riba », situada davant de l'hostal, que demà cantarà també.

Com diem, En « Joan de La Bosa » ha cantat fins cap al tard. Citem del recull d'avui les cançons següents: la n.° 48, *Els contrabandistes;* la n.° 49, *Assassinat del Rector de Sant Pere de Bianya;* la n.° 50, *La llebre,* d'una tonada molt alegre; la n.° 51, *El roser de roses blanques:* la n.° 52, *La dama de Tremp,* i la n.° 53, *Cançó composta: Sublevació al vaixell — El grumet valent,* cantades per En Joan Guix « Joan de La Bosa ».

Quan tornàvem cap a Olot, en passar de bell nou per l'hostal, hem tingut l'agradable sorpresa de trobar-hi el Doctor Carreras i Artau, que hi havia vingut a fer una passejada. L'hem fet pujar a la tartana, i junts hem tornat a Olot. Demà, altra vegada a Bianya.

27 d'agost. Avui no ens hem mogut de l'hostal nou de Sant Pere de Bianya. Aquí han acudit tots els cantaires. El primer ha estat En Joan Massegur, el treballador de la gran casa « La Riba », que ahir coneguérem per conducte de l'hostaler. Tot anant cap a l'hostal ja l'hem vist que treballava; l'hem cridat, i — Ja vinc — diu ell. Nosaltres entrem a l'hostal. Els hostalers, per tal que esti-

Digitized by Google

guem sols i ningú no ens amoïni, ens han reservat una cambra situada al primer pis de la casa. Allí ha vingut el nostre home, després d'haver ben esmorzat. Es un tipus alt, escardalenc, camina tirat endavant, té la cara arrugada i duu, com gairebé tots els homes del seu temps, la barretina vermella. Explica que és fill de La Pinya, i que fa com a cosa de mig any que treballa a « La Riba », que és una de les cases *més grosses* de Bianya. La veiem d'aquí estant. Es restaurada de poc amb tota cura ; fa molt bonic. Es realment molt gran i té, sembla, una pila de dependències, fins capella i tot, com les grans masies. En Joan diu, parlant xafallós : — En sóc ben fart de trebaiar ; si tingués dos mil duros, no trebaiaria pas més. — Després d'aquestes i altres coses que explica tot mastegant els darrers mossos de pa de l'esmorzar, canta. Li apuntem 12 cançons. No afina molt, la memòria li falla sovint i confon les melodies ; esmentem, però, d'aquest cantaire, la cançó n.° 54, *Els estudiants de Tolosa*. Quan ja feia bona estona que cantava, diu : — En sóc ben fart de cantar. — Com que, per altra banda, no sap res més, el deixem que vagi a continuar el seu treball interromput per les cançons.

Concepció Busquets i Sala. D'Olot, resident a Sant Pere Despuig de Bianya

Marxa En Joan Massegur, i l'hostalera puja i espontàniament s'ofereix a cantar. No cal dir com li acceptem l'oferta. Es una dona d'alçada regular, de bona fesomia, amb el cap tot blanc. Es diu Concepció Busquets i és filla d'Olot. Transcrivim 4 cançons d'ella; esmentem la n.° 55, *El pomeret*, i la n.° 56, *L'esposa morta que parla*.

L'hostalera ens ha de deixar per anar a fer el dinar, però ve a suplir-la la jove Na Matilde Fajula, que canta 3 cançons amb molt bon estil i amb seguretat.

Digitized by Google

Matilde Fajula i Brecha. De La Vall del Bach de Bianya, resident a Sant Pere Despuig de Bianya

Encara abans de dinar ve un altre home (el que ha buscat el secretari), que treballa també a «La Riba». Es En Gabriel Coll «Biel», que aprofitant l'estona que li queda lliure després de dinar ell, ens farà sentir les cançons que sap. Es de Prats de Molló, té 59 anys, és baix d'estatura i ben simpàtic. Totes les cançons que canta són apreses al seu poble. Això fa que ens interessi conéixer-les, per veure el caire que tindran. Com que canta amb molta seguretat, facilita la transcripció en gran manera. Esmentem la cançó n.° 57, *La filla entestada,* la qual creiem inèdita, d'una tonada molt trempada, i la n.° 58, *L'estudiant de capellà i la pastoreta*. Quan ha cantat 4 cançons ha de marxar altra volta a treballar, però ens assegura que en plegar tornarà. Ara arriba l'hora de dinar nosaltres. Ens asseiem a taula a dos quarts de tres. Un matí ben aprofitat, com cap fins ara.

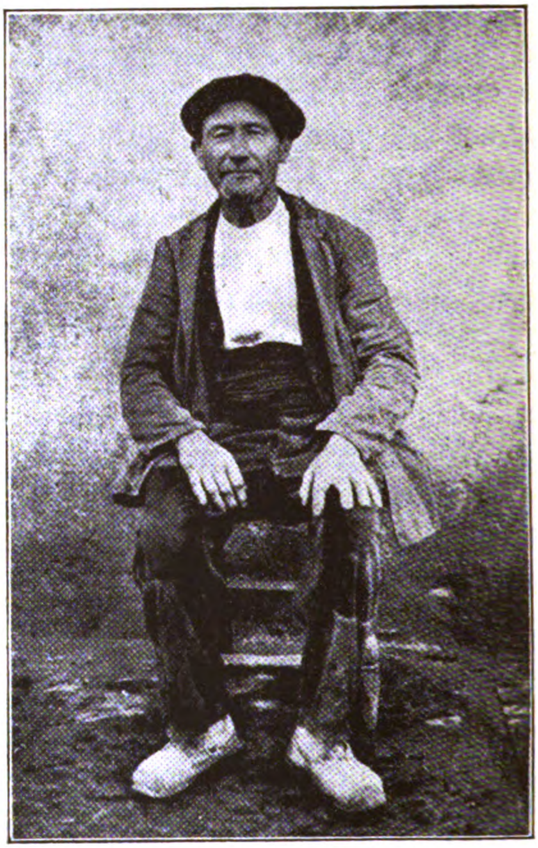

Gabriel Coll i Guillaumes «Biel». De Prats de Molló, resident a Sant Pere Despuig de Bianya

Digitized by Google

Quan acabàvem de dinar, entra el peó de la carretera, que ha hagut de deixar la feina perquè plou. Aquest home també cantarà cançons. Visca! Benvingut! Vejam si avui ens rescabalarem de la poca sort d'altres dies.

Ens en tornem a la nostra oficina, i amb nosaltres, el peó, que es diu Joan Rubio, i és de Castellar de la Muntanya. Au, a la tasca altra vegada! El cantaire que ara ens ocupa té una veueta de tenor força agradable, i com que ell s'ho coneix, vol cantar com els tenors de fama, i tremola la veu. Com que és força graciós, barreja amb les cançons un grapat d'acudits que fan partir de riure. Li hem transcrit 7 cançons.

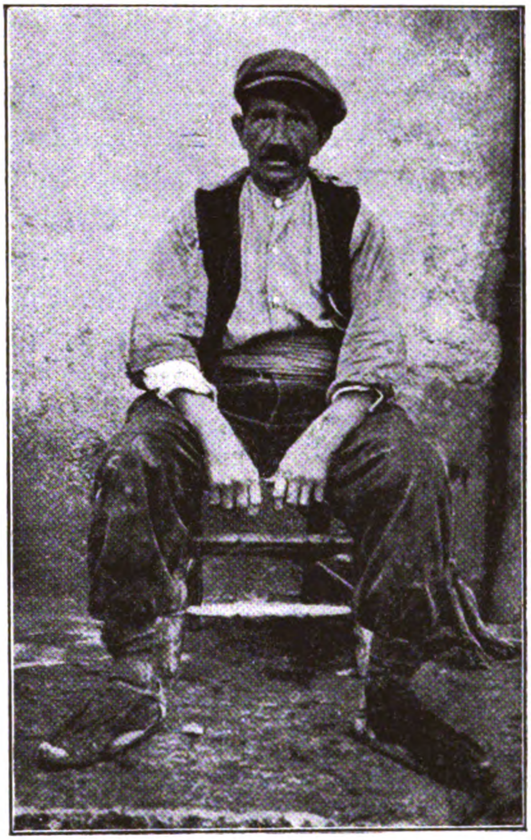

Juan Rubio i Vergès. De Castellar de la Muntanya, resident a Sant Pere Despuig de Bianya

Quan les ha acabat, entra un nou personatge. Es el Moliner del « Molí nou de La Riba » de Bianya, que ha sabut que a l'hostal cantaven; li han dit si volia venir-hi i ha pensat: — Vejam, deixa'm anar a veure què és això. — Es un home alt i fort, va amb esclops i abrigat amb una saca perquè plou. Sap tocar el flabiol i el violí, i també sap moltes cançons. Com que ara és tard i ell té feina, tornarem demà, si Déu vol, i anirem a casa seva. Em sembla que tot lo dia tindrem feina amb ell.

Ara estem esperant que torni En « Biel », que aviat plegarà; mentre l'esperem, vénen l'alcalde i el secretari a veure com va la cosa. L'alcalde, que és també ben jove, propietari d'una casa que hi ha darrera l'hostal, arredossada a la muntanya, anomenada «El Colomer», també ens té cantaires preparats per a demà.

Així que sortia el Moliner, quan ja no plovia, veiem venir el Doctor Carreras, que ens fa el gran favor de fotografiar els cantaires.

Es l'hora de plegar. Ja és fosc. En « Biel » torna i ens canta *La sardana dels*

Digitized by Google

cornuts, que és una sardana de gresca que s'acostuma a fer havent dinat, en els aplecs i festes a l'aire lliure, quan hi ha una reunió de gent i s'ha begut una mica. La fan homes sols. Perquè ens féssim ben bé càrrec de com va, tots els homes que hi ha a l'hostal l'han ballada dirigits per En «Biel» i a la claror d'un llum de gas acetilè. Comencen dos a agafar-se per les mans, i tot ballant canten la cançó, acabada la qual van a buscar-ne un altre i tornen a fer el mateix, i així successivament fins que es vol o fins que hi ha un nombre senar d'homes, 15, 17, 19... Quan són prou i canten la cançó la darrera vegada, s'ha d'ésser molt amatent a agafar-se amb el que es té al costat, perquè el qui resta sol és el cornut.

En «Biel» ha cantat dues cançons més, encara. Es molt tard ja, un quart de nou tocat, i marxem; no per l'hora, sinó perquè s'han acabat les cançons. Ve amb nosaltres el Doctor Carreras, i anant cap a Olot, dins la tartana, que va a poc a poc, perquè la nit és fosquíssima i el cavall no veu on posa els peus, comentem el que avui hem fet. Podem dir que ha estat un dels dies més intensos, car portem 33 cançons més que ahir. Tenim el costum adquirit aquests dies de cantar, de retorn, les cançons més boniques del nostre recull, i així ho fèiem avui també, quan, de sobte, sentim una forta sotragada que ens fa botre del seient. — Què és això? — preguntem al tartaner. En Pérez ens respon que com que la carretera és tan fosca, una de les rodes s'ha enfilat per un munt de grava, i ha vingut de poc com no bolquem. Sortosament, doncs, no hem tingut més que el petit esglai explicable. Quan arribem a Olot són més de dos quarts de deu.

Demà, si Déu vol, ens cal tornar a la Vall de Bianya, per darrera vegada aquest any, per tal d'anar a cal Moliner i a ca l'Alcalde.

Santa Margarida de Bianya

28 d'agost. El «Molí nou de La Riba» de Bianya es troba, venint d'Olot, a l'altra banda de la riera que s'escola un tros lluny a la dreta de la carretera. El tartaner ja sap el camí d'anar-hi. Estona abans d'arribar a l'hostal, s'agafa un camí a la dreta que porta fins a la vora de la riera, que ens cal traspassar a peu per una palanca. Així que arribem al Molí, ens adonem que ens trobem en una casa neta, ben endreçada. Es gran, molt gran. Havia estat una de les farineres més importants de tot per aquí; però una rierada se'n va endur la resclosa, i ara, amb prou feines funciona el Molí.

Digitized by Google

El Moliner, que ens espera a fora, ens surt a rebre un tros lluny. Arribem junts al Molí, i ens presenta la seva esposa i la seva mainada. Ens fa entrar a una sala gran, i allí instal·lem la nostra oficina de recerca sobre una llarga taula.

Com ahir diguérem, En Josep Puigvert és un home alt, fort, ben plantat, i avui descobrim que és de tracte afable i cordial. Va amb camisa blava i calces de vellut. Treu una llibreta on s'ha fet una llista de cançons; la consulta i surt la primera, i darrera d'aquesta, d'altres fins a 15. Té veu de baix ben timbrada, i canta amb seguretat. Quan s'han acabat les cançons, li demanem que ens faci sentir el flabiol. Toca un ballet, *La Marsuliana,* n.° 59, que es ballava a Bianya, i altres coses, *jotes*, valsos, etc. que no interessen. Diu que aquest flabiol, que té molt bon so, és de fusta de ginjoler; el té des dels 15 anys, i el tocava guardant el bestiar i anant pels saraus de les festes majors dels pobles de muntanya. Diu que li pagaven molt bé les sonades.

D'afició toca també el violí, i, per veure si sap alguna cosa que interessi, li preguem que el toqui. Ho fa; l'afina abans, un to baix, però amb una precisió absoluta. Ell no té noció de la nota que afina, pot agafar-la alta o baixa, però un cop té la que a ell li sembla que és el *la,* afina les altres cordes, i troba les *quintes,* com diem, amb precisió absoluta. Ha tocat una cançó que ens cantà En «Pep de les Corominotes» a Sant Salvador; és *El testament del gos,* que ell diu que és una sardana. Li hem fet explicar de què li ve l'afició a tocar el violí, i ho conta de la següent manera:

«Jo tocava el flabiol els diumenges a la tarda a l'hostal, i la fadrinalla ballava alegrement. Es va escaure per aquell temps haver-hi una gran secada. Em va cridar un dia el senyor Rector de Santa Margarida, parròquia a la qual pertany el Molí, i em diu: — Escolta, Pep, saps què he pensat? doncs, que no plou perquè tu tocant el flabiol espantes les boires; si toquessis el violí, potser no passaria. — Jo em vaig enfadar, i si que me'n vaig a Olot a trobar el director de la música i li vaig dir: — Escolteu, jo vui tocar el violí; no en teniu pas cap per vendre? — Ell em va dir: — Però, escolta, com t'ho faràs per tocar el violí sense saber de solfa? — Jo li vaig dir: — No toco el flabiol? doncs també puc tocar el violí. — Aleshores em diu: — Té, aquí tens aquest, — i me'n dóna un, — te'l deixo: ves si t'hi podràs entendre. Si per cas no te'n pots sortir, me'l tornes, i si aprens de tocar-lo, me'l pagues. El tens el temps que vulguis. — Jo tot content me'n vaig cap a casa amb el violí sota l'aixella i així que arribo el començo a remenar, i no en vulgueu més de grinyols com feia; però, jo, dali, cada dia

Digitized by Google

una estona o altra provava de fer-lo sonar. Tot sovint anava a Olot i per tot allà on hi havia saraus, i em posava davant els músics, i mirava com feien anar els dits els que tocaven el violí; escoltava també els balls que tocaven, i, quan arribava a casa, vinga provar si em sortia alguna cosa. Al cap de nou mesos, vaig començar de tocar algun ball i vaig provar d'afinar-lo, i m'anava sortint tot de mica en mica. Aleshores vaig anar a trobar el director de la música d'Olot i li vaig dir: — Quant ne voleu del violí? — Ai, ai, — va dir-me ell — ja el saps tocar? — Es clar que sí: ja us ho vaig dir que en sortiria. — Bé, doncs, dóna'm deu duros. — Jo vaig anar aprenent-me més i més, sempre anant a sentir les orquestres, i, quan vaig saber tocar alguns balls, em vaig ajuntar a un que tocava l'acordió i ens en anàrem a fer *quintetos* per les festes majors. M'hi he guanyat molts quartets jo, amb el violí i el flabiol, però ara ja no ho faig. Aquest violí que tinc, que per cert té un so magnífic, no és el que em va vendre el músic d'Olot; el vaig comprar a un francès. Un dia jo m'estava fent alguna cosota aquí dintre i vaig sentir sonar un violí que algú tocava a la porta. Jo que surto i veig un home que el tocava; després vaig saber que era un francès rodamón. El so em va agradar molt. Jo que li dic: — Si voleu, us el canviaré per un altre que jo en tinc. — Li vaig ensenyar el que tenia, i em diu: — Podem canviar el violí, però m'heu de donar 70 pessetes. — Fet, — vaig dir jo. — I així vaig comprar aquest violí que sona tan bé. »

Quan En Josep Puigvert acabava aquesta narració, vénen al Molí el senyor alcalde i el senyor secretari a buscar-nos per a anar al « Colomer », on la mare i l'àvia del primer ens cantaran cançons. Haurem d'anar-hi a la tarda, perquè, si hi anem ara, els farem dinar tard. Marxem tots plegats del Molí prometent al simpàtic Moliner que l'any vinent tornarem per apuntar-li les cançons que li queden per cantar, que, segons ell, són moltes, i ni avui ni demà pot cantar-les, perquè té feina. Abans d'arribar a l'hostal, els senyors alcalde i secretari van a les respectives cases, i nosaltres a dinar al mateix hostal d'ahir.

Havent dinat, torna En « Biel », el simpàtic treballador de « La Riba », que ahir ens cantà *La sardana dels cornuts,* el qual s'ha recordat de 3 ó 4 cançons més, i ens les ha volgudes cantar. Diu que quan plegui, tornarà a cantar-nos-en 2 ó 3 més que li'n queden.

Marxa En « Biel » cap a « La Riba », i nosaltres cap a casa de l'alcalde, això és, al « Colomer », que és una gran masia de la parròquia de Santa Margarida, que es troba darrera l'hostal i arredossada a la muntanya. Té aspecte de construc-

Digitized by Google

ció moderna. La serventa ens fa entrar al menjador, on hi ha tota la família, que esperen la nostra vinguda per tal de sentir com l'àvia i la mare canten cançons. Ha començat la mare, Na Rosa Doménech; l'àvia amb prou feines pot enraonar, és dir, ja enraona, però no se l'entén. La pobra senyora és molt vella; té 84 anys; per això no canta, però diu les cançons a la seva nora, i entre totes dues en fan sortir un reguitzell, que ens té tota la tarda a la masia en l'agradable companyia de la família d'En Paulí Nagareda, l'alcalde, i d'En Joan Vila, el secretari.

Era ja entrada de fosc quan deixem el « Colomer » per tornar a l'hostal on havia d'esperar-nos En « Biel ». El trobem pel camí, i junts entrem a l'hostal, on canta 3 cançons més. Ha tornat a venir el Doctor Carreras i Artau, al qual no agrairem mai prou les atencions que ens té, i al qual interessen moltíssim les qüestions de folklore. A l'hostal s'ha tornat a armar una ballada, com ahir; avui són corrandes, el què es balla, perquè En « Biel » les ha cantades, i tothom ha pres part en la gatzara. Semblava que fóssim en un aplec. Així s'ha acabat la jornada.

Esmentem ara les cançons més interessants que avui hem apuntat: la n.° 60, *El pare no vol que es casin;* n.° 61, *La mort de la núvia;* n.° 62, *Cançó composta: Una cossa al marit vell — El petit maridet;* n.° 63, *Els tres segadors;* n.° 64. *La porqueirola,* totes cantades per En Josep Puigvert. Esmentem també la n.° 65, *El marit apalissat,* i la n.° 66, *El mestre,* cantades per Na Rosa Doménech.

Olot

29 d'agost. Avui és el darrer dia de la nostra estada en aquesta bella terra olotina que tantes cançons ha donat a l'Obra del « Cançoner ». Havíem d'anar per darrera vegada a Sant Esteve de Bas, a veure si sortia qualque cançó més. Però estàvem tan cansats de les anades a Bianya aquests darrers dies, d'arribar tard al vespre, de matinar i de treballar febrosament tot el dia, que avui no ens hem sabut despertar a l'hora que volíem i ens hem llevat tard, tan tard, que, si no ens vénen a despertar, jo crec que hauríem dormit fins a la tarda. Per altra part, no ens reca gaire no haver pogut realitzar el nostre projecte, perquè tenim la convicció que haurien sortit moltes repeticions de cançons ja recollides. Veient, doncs, que no podem anar a Sant Esteve de Bas, ens quedem a Olot a ordenar el recull,

Digitized by Google

que arriba a 321 cançons, nombre migrat, si el comparem amb el d'altres missions; mes, cal remarcar que hem recorregut una comarca ja mig explorada l'any passat i, per tant, les repeticions han estat abundoses. Si haguéssim anotat totes les cançons que ens han cantat, passarien d'un miler.

La tasca d'ordenació ens ha tingut ocupats molta estona. Al vespre, amablement convidats pel Doctor Carreras, anem a sopar a casa seva i acabem en la seva companyia i en la de la seva gentil esposa, la missió actual.

Olot - Barcelona

Hem hagut de matinar molt avui, per tal d'agafar l'auto de Sant Joan de les Abadesses, que surt d'Olot a quarts de quatre. La fosca ens impedeix de veure res del paisatge, que, segons referències, és magnífic en tot el trajecte. Per ser més completa la fosca, l'auto ni llum duia, i no cal dir l'esglai general dels viatgers per aquesta circumstància, que ens feia creure que ens estimbariem a cada moment. Sort que el conductor és expert, i coneix la carretera a ulls clucs, i ens ha conduït a Sant Joan sense cap contratemps, gràcies a Déu. El tren ha sortit de Sant Joan a les sis, i a quarts de deu érem a Barcelona. La missió, doncs, és finida.

En la missió actual, que ha durat 23 dies, hem visitat 9 pobles, llevat d'Olot, i apuntat cançons de 53 cantaires, homes i dones.

Amb els pobles visitats enguany, hem deixat llesta la part baixa d'Olot; tots els pobles que toquen a la via del carrilet d'Olot i els més propers han estat visitats. Per a l'any vinent ens resta resseguir la Vall de Bianya, que, com es pot veure, ha donat un gran rendiment. Després caldrà que ens decantem cap a la direcció Garrotxa - Empordà.

Moltes de les cançons recollides, són incompletes de text, i és una llàstima, perquè les melodies generalment són boniques i algunes força interessants. Es cert que si triguem gaires anys a recollir el nostre patrimoni cançonístic, no hi arribarem a temps: la invasió del cuplet barroer i de la cançó de sarsuela acabaran de malmetre'l; sortosament en alguns indrets és força vivent encara la nostra cançó popular, com ho prova el gran nombre que en portem recollides en aquesta missió i en la passada. Hem tingut la sort de no trucar debades enlloc;

Digitized by Google

per tot on hem demanat una cançó, la cançó ha sortit, bona o dolenta, fragmentària o sencera, però ha sortit, i de gent no massa vella; han predominat els cantaires de 40 a 60 anys. Estem, doncs, en desacord amb els que diuen que ja no queden cançons: els invitem a venir amb nosaltres l'any vinent i veuran com, si en altres llocs s'han exhaurit, en aquesta formosíssima comarca d'Olot ens sortiran cançons a cada casa i àdhuc de cada persona a la qual les demanem.

JOAN TOMÀS

Agost de 1924.

Les fotografies que il·lustren aquesta *Memòria,* fetes pel Dr. Tomàs Carreras i Artau, pertanyen al fons de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya.

Digitized by Google

LLISTA DE CANTAIRES

AMER

Baus i Iglesias, Núria. 53 anys.
Buixó de Massachs, Carme. 60 anys. Nada a Llorà.
Collell i Serrat, Pere « Poliol ». 38 anys.
Fageda i Brugada de Bartrina, Dolors. 50 anys. Nada a Sant Joan Les Fonts.
Iglesias i Mir, Matilde « Matilde Molinera ». 42 anys.
Oliveres i Ribas, Feliu « Feliu de Vernatallada ». 59 anys.
Parés i Sirera, Joan « Zai ». 39 anys.
Pujol i Vila, Dolors. 62 anys.
Rigall i Fàbregas, Maria « Marieta Masa », ermitana de Santa Brígida. 60 anys.
Rigau i Monner, Pere. 64 anys.
Serinyà, Dolors « Tera », Vda. de Francesc Ter. 77 anys. Nada a Vilanna.
Serra i Expòsit, Josepa. 50 anys. Nada a Girona.
Serrat i Lafont, Llucià « Tildes ». 33 anys.
Sicres i Rigau, Dolors. 30 anys.
Sicres i Villamala, Jaume « Vell Sicres ». 76 anys. Nat a Sant Feliu de Pallerols.

MALLOL

Bagó i Badosa, Josep. 65 anys.
Bagó i Miràngels, Teresina. 33 anys.

OLOT

El pregoner.

PINYA, LA

Capdevila i Jubert de Ribalta, Dolors. 54 anys. Nada a Sant Privat de Bas.
Masó i Colomer, Joan. 17 anys.
Masó i Subiràs, Jaume « Jaume de Can Massias ». 80 anys. Nat a Olot.
Ribalta i Llongarriu, Joan « Sastre » « Ros ». 65 anys.

PRESES, LES

Badosa i Julinyà, Josep « Maia ». 47 anys.
Resclosa i Figueres, Mn. Genís, Rector. 73 anys. Nat a Vilafreser.

SANT ESTEVE DE BAS

Bagó i Colomé, Francisca, Vda. de Ribera. 56 anys. Nada al Mallol.
Comaplà i Gelis, Joan « Sabas ». 49 anys. Nat a Les Preses.
Coromines i Solà, Agustí. 47 anys.
Dalmau i Colomé, Pere « Peret dels burros ». 67 anys. Nat a Joanetes.
Feines i Pascual, Ramon « Ramon Brugada ». 80 anys.
Riera i Blanch, Pere « Peret de Cal Bord ». 44 anys.

SANT PERE DESPUIG DE BIANYA

Busquets i Sala, Concepció. 52 anys. Nada a Olot.

Digitized by Google

Coll i Guillaumes, Gabriel « Biel ». 59 anys. Nat a Prats de Molló.
Fajula i Brecha, Matilde. 28 anys. Nada a La Vall del Bach de Bianya.
Guix i Torrentà, Joan « Joan de La Bosa ». 52 anys. Nat a Sant Miquel de Pineda.
Massegur i Plana, Joan. 63 anys. Nat a La Pinya.
Planagomà i Bracons, Isidre « Sidro del Llach ». 53 anys.
Rubio i Vergés, Joan. 52 anys. Nat a Castellar de la Muntanya.

SANT PRIVAT DE BAS

Anglada i Espígol, Filomena. 62 anys. Nada a Ridaura.
Bagó i Miràngels de Calm, Margarida. 37 anys. Nada al Mallol.
Casamitjana, Assumpta.
Casamitjana, Pere « Peric ».
Casamitjana i Anglada, Melcior « Menció ». 27 anys.
Corominas i Molas de Casamitjana, Maria. 30 anys.
Mercader, Mn. Josep, Rector.
Roqué i Orris de Solé, Margarida « Guillota ». 42 anys. Nada a Hostalets de Bas.
Sala i Danés, Joan. 71 anys.

SANT SALVADOR DE BIANYA

Dorca i Muntada, Josep « Jepot ». 65 anys.
Ferran i Fajula, Josep « Pep de les Corominotes ». 50 anys.
Güell i Badosa, Josep. 24 anys.
Llagostera i Plana, Consol. 31 anys. Nada a Sant Esteve de Bas.

SANTA MARGARIDA DE BIANYA

Domènech i Hors, Rosa. 50 anys. Nada a Sant Joan Les Fonts.
Puigdomènech i Sitjà, Maria. 84 anys.
Puigvert i Cortals, Josep. 47 anys.

Digitized by Google

NOMBRE DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS RECOLLIDES

Amer	71
Mallol	10
Olot	1
Pinya, La	18
Preses, Les	15
Sant Esteve de Bas	31
Sant Pere Despuig de Bianya	58
Sant Privat de Bas	44
Sant Salvador de Bianya	40
Santa Margarida de Bianya	33
TOTAL	321

Digitized by Google

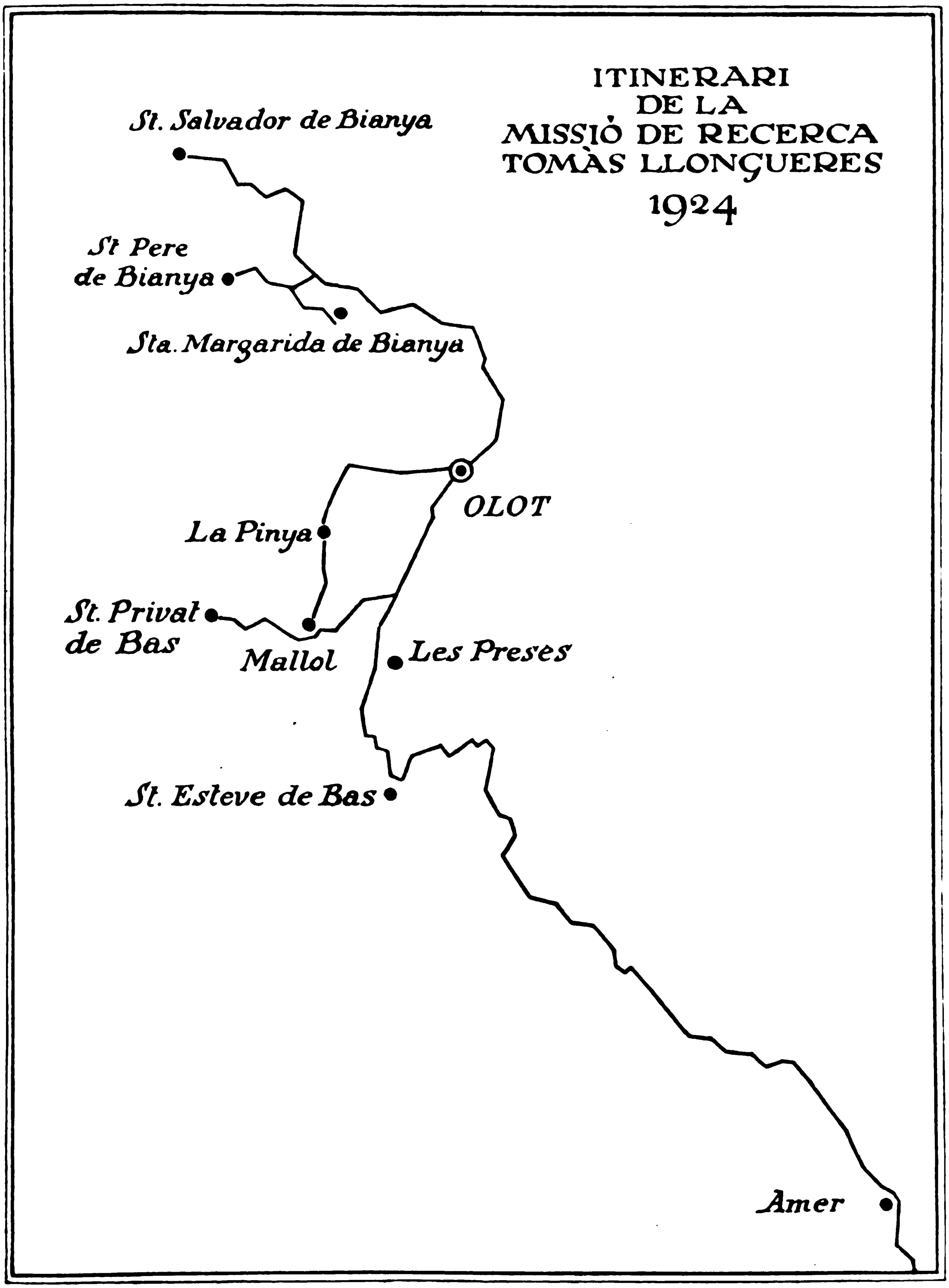

Digitized by Google

Digitized by Google

SELECTA DELS MATERIALS RECOLLITS PER LA MISSIÓ TOMÀS - LLONGUERES 1924

I. CANÇÓ COMPOSTA:

LA MARE DE DÉU - SANTA ANA

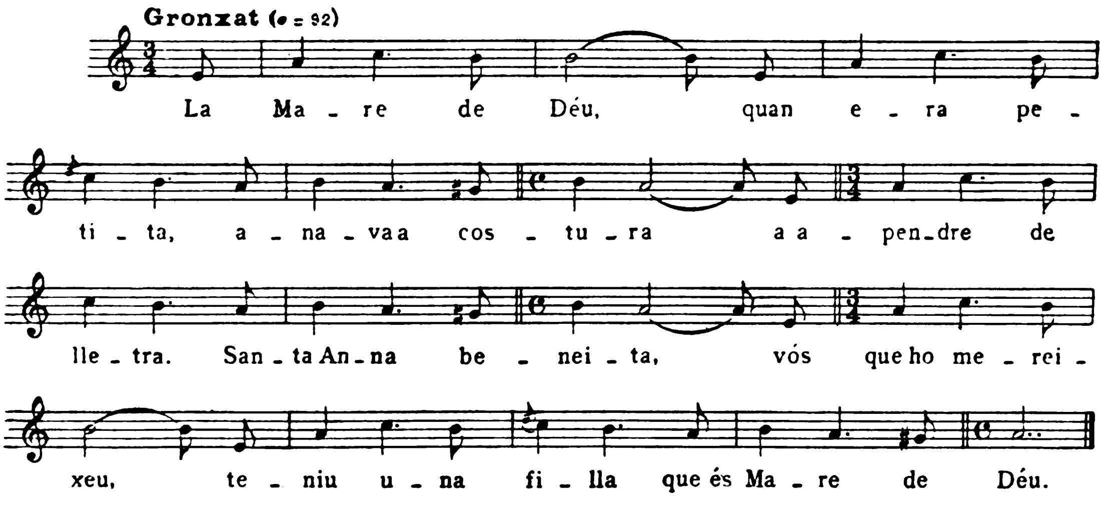

La Mare de Déu,
quan era petita,
anava a costura
a apendre de lletra.

Santa Anna beneita,
vós que ho mereixeu,
teniu una filla
que és Mare de Déu.
. . . .

— A on l'heu ficada?
— I a l'altar major,
que eixuga les llagues
de Nostre Senyor. —

Cantaire: Carme Buixó de Massachs. 60 anys. Nada a Llorà. Amer. Aprengué les cançons de petita anant a engegar el bestiar.

Digitized by Google

2. CAPITEL·LO

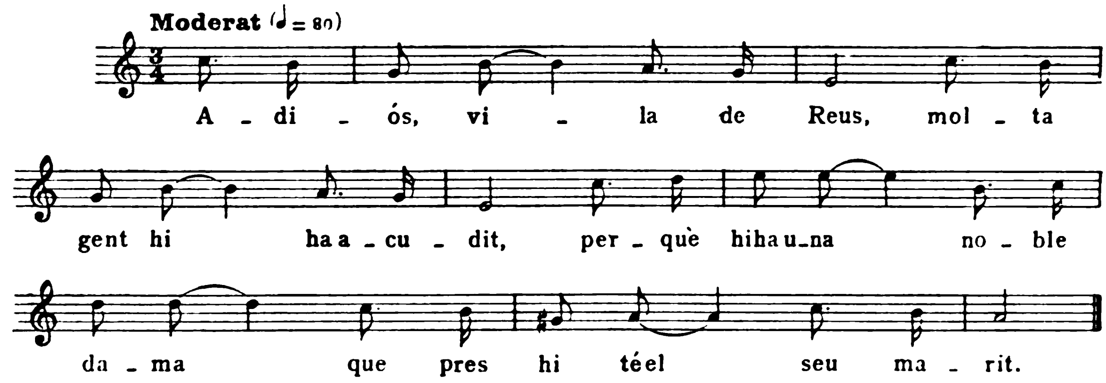

Adiós, vila de Reus,
molta gent hi ha acudit,
perquè hi ha una noble dama
que pres hi té el seu marit.
Set anys ha que l'en té pres
i altres set que no l'ha vist.
. . . .

Cantaire: Núria Baus i Iglesias, de 53 anys. Amer. Aprengué les cançons anant a engegar el bestiar.

3. EL ROSSINYOL DE LA PRIMAVERA

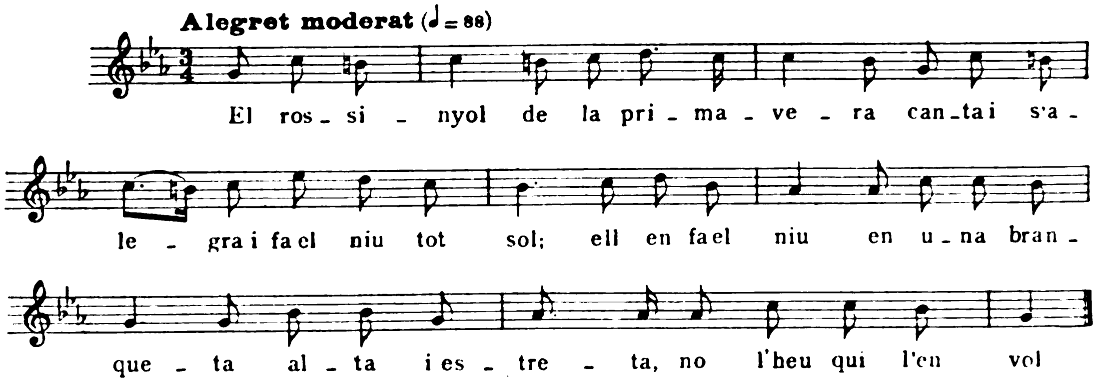

El rossinyol
de la primavera
canta i s'alegra
i fa el niu tot sol;
ell en fa el niu
en una branqueta
alta i estreta,
no l'heu qui l'en vol.
El rossinyol,

Digitized by Google

si en té vuit pessetes,
trenta i dos rals
tothom ja ho pot dir;
les ha donat
a la seva amoreta
'b un sant diumenge
de bon dematí.
Vós, donzelleta
que aneu a la plaça
i una cistella
de flors ne porteu,
les vostres mirades
per mi són falses
i a mi me tenen
el cor robat.
Com foren promesos,
foren entesos;
la passió
luego els fa casar;
ai, la primera
nit que es casaren,
ai, que tot foren
roses i flors.
I als nou mesos
tot són renyinos,
tot són renyinos,
llantos i plors;
el rossinyol,
aquella alegria,
sempre els hi deia:
— Serem més de dos. —
Ditxosos pares,
també les mares,
que Déu vos doni
lo bon hereuet.
El rossinyol,
'b aquella alegria,
sempre els hi deia:
— Guardeu-lo del fred. —

Cantaire: Núria Baus i Iglesias. Vid. cançó anterior.

4. LA BUGADERA QUEIXOSA

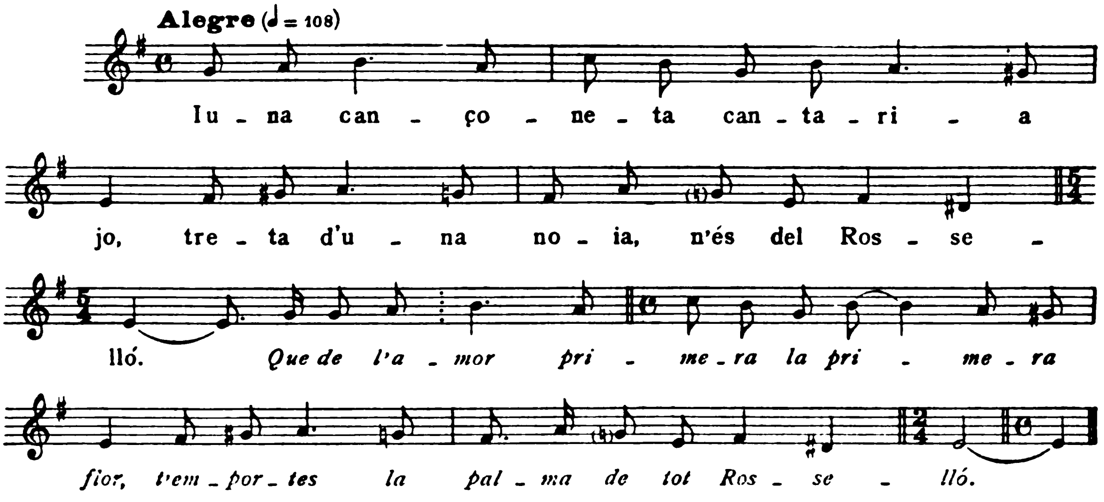

I una cançoneta
cantaria jo,
treta d'una noia,
n'és del Rosselló.
Que de l'amor primera
la primera flor,
t'emportes la palma
de tot Rosselló.
Ella cuina i pasta,
fa bugada i tot.
Si l'ha rentadeta
i en un riu 'bundós;
si l'ha estenedeta
'b un jardí de flors;
si l'ha plegadeta
'b una capsa d'or,
cada plec que hi dóna
posa un ram de flors.

Digitized by Google

Mentre la'n plegava,
sent llantos i plors.
Son pare l'escolta
de dalt d'un balcó.
— De què plores, Pepa,
de què plores tu?
— Ai, pare, el meu pare,
que bé ho sabeu vós:
me'n 'vieu promesa
'b un noi que era ros,
i ara m'heu donada
amb un malairós;
no el vui ni m'agrada,
guardeu's-el per vós.

Cantaire: Núria Baus i Iglesias. Vid. pàg. 234.

5. CASADA AMB UN VELL

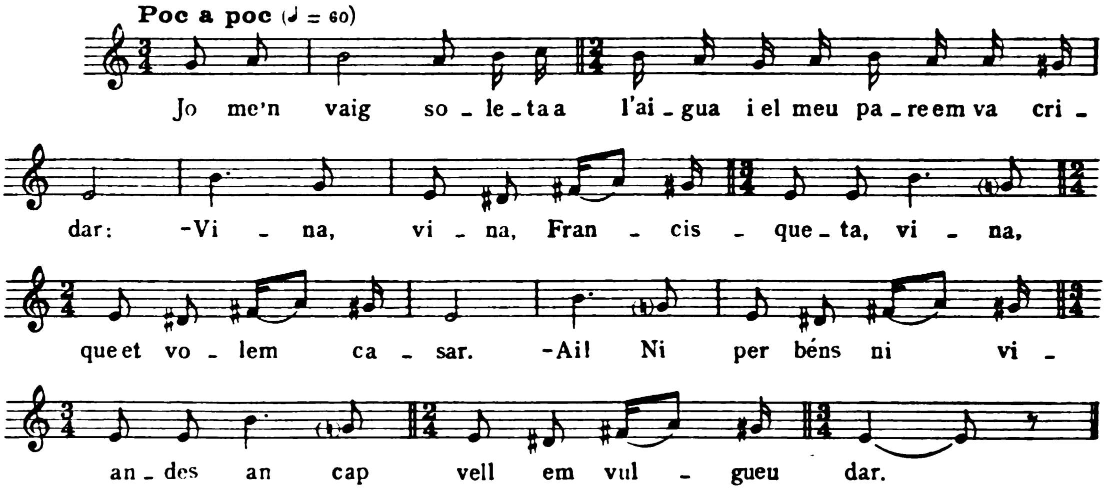

Jo me'n vaig soleta a l'aigua
i el meu pare em va cridar:
— Vina, vina, Francisqueta,
vina, que et volem casar.
— Ai! Ni per béns ni viandes
an cap vell em vulgueu dar. —
I an un vell me n'han donada
que té moltes heretats;
la meitat les té venudes
i empenyades l'altra part.
Com que el dia de les bodes
se m'espera un bon sopar;
prô quan veig el vell a taula,
la gana se me'n va anar.
I a la nit, quan me desperto,
que en sento el vell a roncar,
pènsoc entre mi mateixa:
No et poguessis despertar!
A l'endemà, quan me llevo,
que me miro ma blancor,
ja me'n veig blanca i hermosa
com que amb vós no hagués dormit.
Quan jo en súrtoc a la porta,
que els veïns m'estan mirant:
— Malaguanyada donzella
per un vell de cinquanta anys! —
Però, ai, Don Joan de Ribes
jo li vui encomanar
que ja en faci fè unes crides
que els vells s'hagin d'embarcar,
que, quan els tingui dalt del barco,
que los tiri a baix de mar.

Cantaire: Núria Baus i Iglesias. Vid. pàg. 234.

Digitized by Google

6. FESTEIG A LA FONT

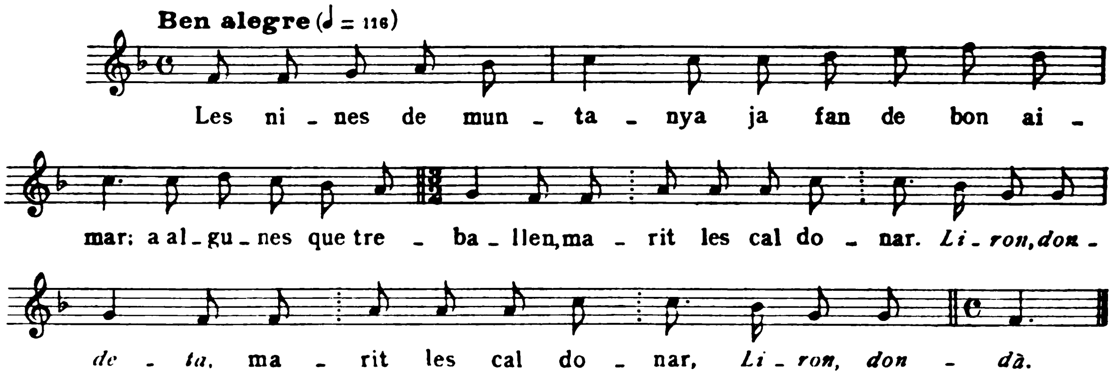

Les nines de muntanya
ja fan de bon aimar;
a algunes que treballen,
marit les cal donar,
Liron, dondeta,
marit les cal donar,
liron, dondà.
Jo n'he festejat una
cosa d'un any hi ha;
sa mare l'ha perduda,
que no la'n sap trobar;
i ara l'ha trobadeta,
que amb son galant s'està.
— Nom de Maria Agneta,
i a la font has d'anar.
— Mare, la mia mare,
sola no hi vui anar.
— Vés-hi a la font més baixa
o a la de més enllà,
vés-hi a la font més baixa,
que ningú no t'hi veurà,
sinó els aucells que volen,
no saben de parlar,
tenen la llengua prima,
no ho saben declarar. —
N'hi hagué un de xerraire
que tot ho va xerrar.
Mentre els càntirs s'omplien,
son galant arribà;
tira una pedra a l'aigua,
tota la va mullar.
Con ne passa la costa,
un poal se li trencà.
— Nom de Maria Agneta,
ton pare et pegarà. —
Diu: — Si em pega, que em pegui,
algú m'ajudarà:
m'ajudarà la mare,
mon galant que hi serà. —

Cantaire: Dolors Serinyà « Tera », Vda. de Francesc Ter. 77 anys. Nada a Vilanna. Amer. Aprengué les cançons anant a engegar el bestiar.

Digitized by Google

7. BLANCAFLOR

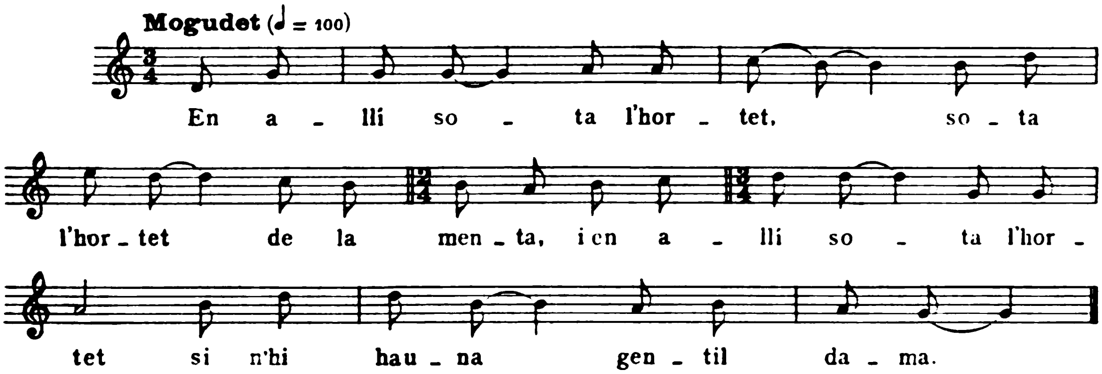

En allí sota l'hortet,
sota l'hortet de la menta,
i en allí sota l'hortet
si n'hi ha una gentil dama
que en brodava uns camisons,
són de l'*hijo* de la reina.
Els camisons eren d'or,
ella els en broda de seda;
quan la seda li faltà,
els broda dels seus *cabellos;*
dels seus *cabellos* amb l'or
n'és poca la diferència.
Gira els ulls envers la mar,
veig venî una mar bonança,
veig venir un *caballero*
que ve de la part de França.
— Déu lo guard, bon *caballero.*
— Déu la guard, la gentil dama.
— Saberia el meu espòs
que n'és tancat en dins França?
— No el conec ni sé qui és,
ni tampoc sé com se *llama.*
— S'anomena Don Lluís,
servidor del rei de França.
— Busqueu-vos vós *marido*
que ell aimada s'és caçada,
la filla del rei francès
per esposa li han dada.
— *Bendito* qui presa l'ha,
maldido qui l'hi ha *dado.*
Set anys som guardada l'honra
com a viuda ben casada, *[dona?]*
i altres set la guardaré
com a viudeta enviudada;
si amb aquests set anys no ve,
per mons germans seré dada
monja d'un convent molt gran
de Sant Pere o Santa Clara.
— Això no ho faríeu pas,
tindríeu vida pesada:
menjaríeu el pa amargant,
beuríeu l'aigua salada!
'Quí teniu vostre marit,
perquè sou tan ben parlada. —

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

8. CANÇÓ COMPOSTA :
L'AMANT DEL CAPITÀ CONTRARIADA — L'AMANT IMPACIENT

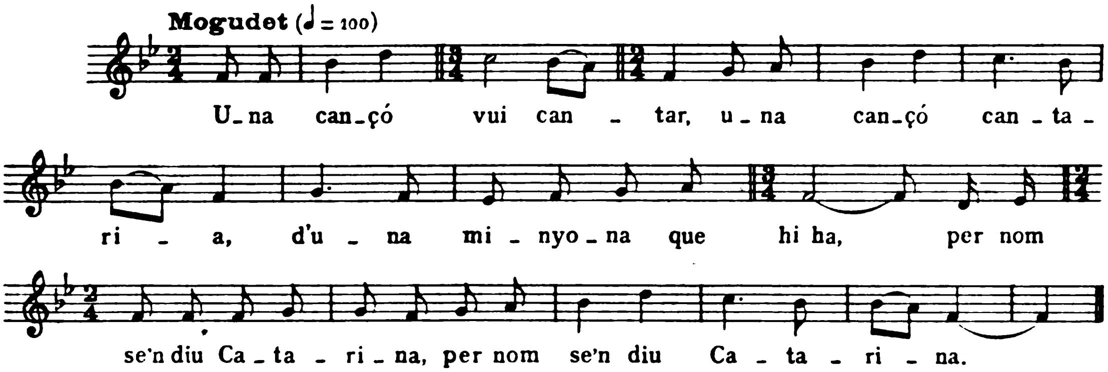

Una cançó vui cantar,
una cançó cantaria,
d'una minyona que hi ha,
per nom se'n diu Catarina.
La'n festeja un capità
del regiment de la balia ;
diu que no l'hi volen dar
perquè n'és massa bonica.
Con ella ha sabut això,
ella plora i en sospira.
— No sospireu, senyora,
mo n'airem dret a marina,
i allí beurem del bon vi,
xacolata i malvasia. —
Ai, serena de la nit,
d'allí on els vaixells reposen,
no ho fan tristos dels ulls meus,
nit i dia sempre ploren.
— Jo sempre n'estic pensant
en la vostra amor, minyona,
com jo podré descansar
en vostres braços amorosos. —

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. pàg. 237.

9. LA DEVOTA VALENTA

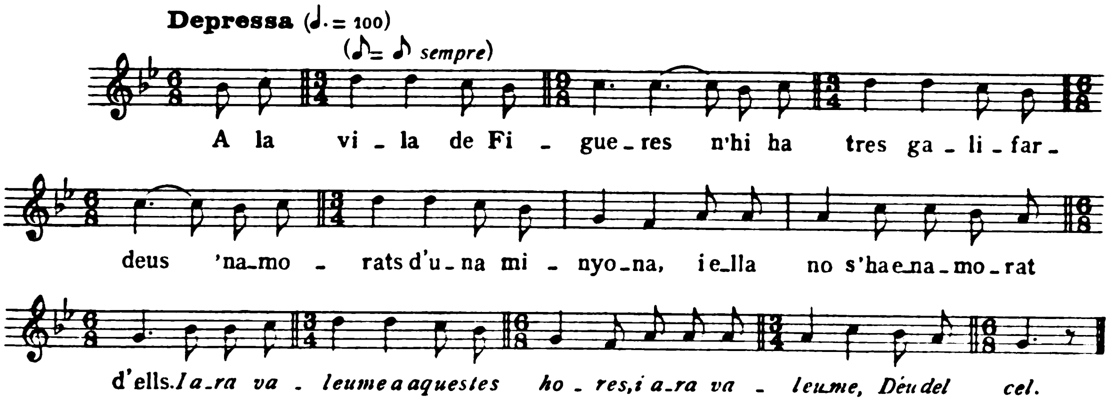

A la vila de Figueres
n'hi ha tres galifardeus
'namorats d'una minyona,
i ella no s'ha enamorat d'ells.
I ara valeu-me a aquestes hores,
i ara valeu-me, Déu del cel.
Un dia, anant a la iglésia,
li'n prenen el camí que féu,
i al sortint-ne de la iglésia:
— 'Qui teniu al que busqueu.—
L'una mà en porta els rosaris;
l'altra, un punyal valent;
sota dels escapularis,
un Sant Cristo ben lluent.
La un queda sense braços,
l'altre, sense sentiment.
Fadrins que voleu donzelles,
no hi aneu amb mal intent.

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. pàg. 237.

10. SENSE ESTATGE A BETLEM

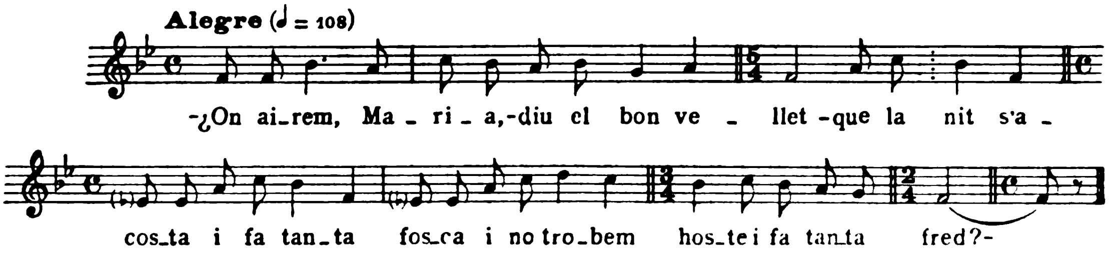

— ¿On airem, Maria,
— diu el bon vellet —
que la nit s'acosta
i fa tanta fosca
i no trobem hoste
i fa tanta fred? —
Se'n gira Maria,
consola el bon vellet.
Qui en Déu confia
i no hi desconfia,
trobarà remei.
Consola el bon vell.
I un portal trobaren
los dos molt amats;
i allí se n'entraren
i allí descansaren
i amb un malitar,
els dos molt amats.
Amb treballs i penes
passaren la nit.
En una estableta
parí una donzella
un infant bonic.
Passaren la nit.
Los tres Reis ho saben,
pel món van buscant.
L'estrella del dia
sempre nit i dia
ja los va guiant.
Pel món van buscant.

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. pàg. 237.

Digitized by Google

11. LA DAMA D'ARAGÓ

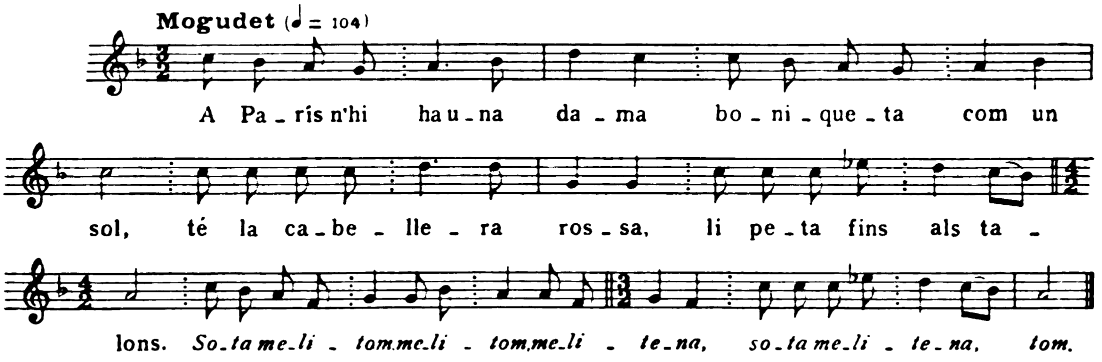

A París n'hi ha una dama
boniqueta com un sol,
té la cabellera rossa,
li peta fins als talons.
Sota melitom, melitom, melitena,
sota melitena, tom.
Sa mare la'n pentinava
amb una pinteta d'or,
i els cabells los hi trenava,
los cabells de dos en dos,
cada trena una perla,
cada perla un anell d'or;
la padrina la'n vestia
'b un vestit de nou colors;
son germà se la mirava
d'un de tres admiradors.
— Si tu no em fossis germana,
mos casaríem los dos.
— N'hauríem d'enviâ a Roma,
a Roma i a l'Aragó;
con el Sant Pare ho sabria,
ens faria perdre los dos. —
Ja la'n 'gafen i la'n pugen
sobre un cavall molt bridós,
i la n'ha portada a vendre
a fires a l'Aragó.
En demanen dos centes lliures,
i en prometen cent i dos.
El fadrí que l'ha comprada,
ja se'n té per molt ditxós.
No la'n deixa anar a missa,
ni a missa ni al sermó.
El dia de Corpus Christi
a missa se'n van los dos.
Al pujant-ne de la iglésia,
la gent s'agenollen tots;
així com entren a la iglésia
ja els altars relluen tots;
con vol pendre aigua beneita,
les piques tornaren flors.
Capellà que diu la missa
n'ha perduda la lliçó;
con vol dir: *Nominus viliscum*,
diu: — Quina dama veig jo! —
L'escolà li'n va respondre:
— Per mi la'n voldria jo! —
I el rector li responia:
— Gran bergant series tu. —
Les dames seuen en terra
i ella en cadira d'or.

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. pàg. 237.

Digitized by Google

12. CANÇÓ COMPOSTA:

L'ASSASSÍ SACRÍLEG – DON JOAN I DON RAMON

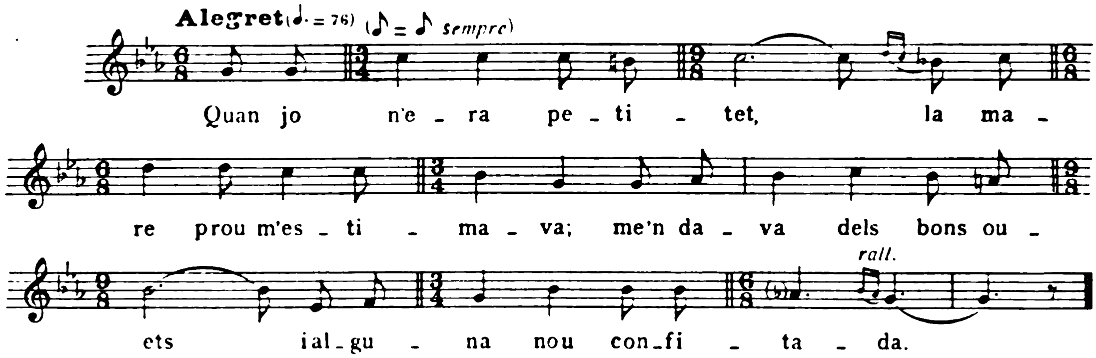

Quan jo n'era petitet,
la mare prou m'estimava;
me'n dava dels bons ouets
i alguna nou confitada;
i ara me'n som fet grandet,
som hagut d'anâ en campanya.
A la campanya del rei
n'hi van molts, no en tornen gaires;
som anat i en som tornat;
trist de mi, no en viuré gaire.
Sa mare l'en veu venir
per un camp que verdejava,
tot collint roses i flors,
violetes bosquetanes.

— Mare, aneu-me'n a fê el llit,
que no hi estaré pas gaire;
entre jo i el meu xivall
portem vint-i-nou llançades:
mon xivall porta les nou,
trist de mi, totes les altres;
jo moriré a mitja nit,
mon xivall a punta d'alba;
mon xivall l'enterrareu
al peu d'una soca d'aura,
i an a mi m'enterrareu
a la tomba del meu pare,
i al cim hi posareu
les armes del rei d'Espanya. —

Cantaire: Joan Parés i Sirera «Zai». 39 anys. Pagès. Amer. Aprengué les cançons dels seus pares i de gent vella, quan anava a escorxar.

Digitized by Google

13. LA BUGADERA I EL TRAGINER

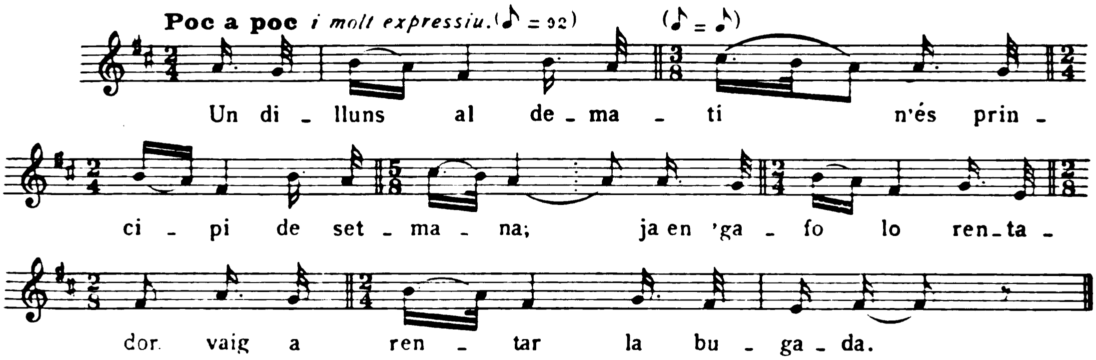

Un dilluns al dematí
n'és principi de setmana;
ja en 'gafo lo rentador,
vaig a rentar la bugada.
A la bassa del molí
n'hi ha una font d'aigua clara.

Va passar-ne un traginer
que quatre matxos menava.
— Traginê, el bon traginer,
volguéssiu llogar criada. —
Traginê, el bon traginer :
— No fa molt que en sóc llogada. —

Cantaire : Llucià Serrat i Lafont «Tildes». 33 anys. Pagès. Amer. Actualment treballa en un molí.

14. EL FALS HOMICIDA SALVAT PER MIRACLE

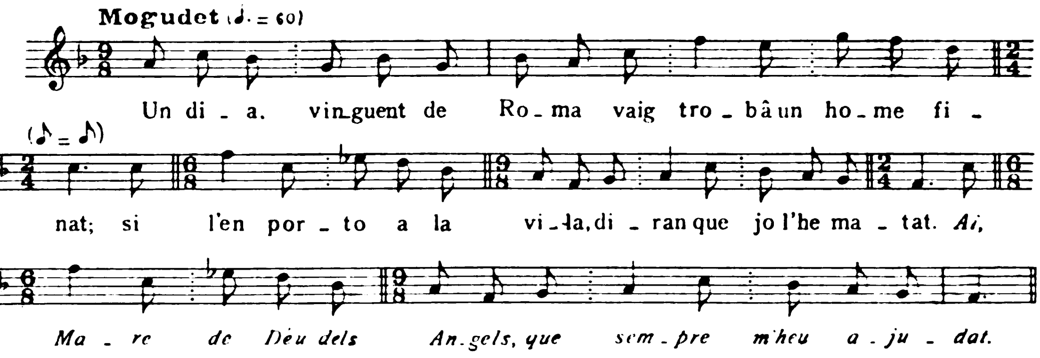

Un dia, vinguent de Roma,
vaig trobâ un home finat;
si l'en porto a la vila,

diran que jo l'he matat.
Ai, Mare de Déu dels Angels,
que sempre m'heu ajudat.

Digitized by Google

L'en carrego sobre el burro
i a la vila l'he portat.
Ja en van a trobâ el notari:
— 'Quest home ha de ser penjat. —
Quan lo tenen a les forques,
lo dogal se n'és petat.
Ja en van a trobâ el notari:
— 'Quest home ha de ser cremat. —
Al mig d'aquella esplanada
un gran foc hi han armat;
ve una pluja menudeta
que tot els ho ha apagat.
Ja en van a trobâ el notari:
— 'Quest home ha de ser negat,
negat en lo Riu d'Arenes. —
Gens d'aigua no hi han trobat.
— Digueu-me, pagès bon home,
quin Sant haveu reclamat? —

Cantaire: Pere Rigau i Monner. 64 anys. Espardenyer i ex-músic de cobla. Amer. Aprengué del seu pare les cançons.

15. LA MULLER DEL GAVATXOT

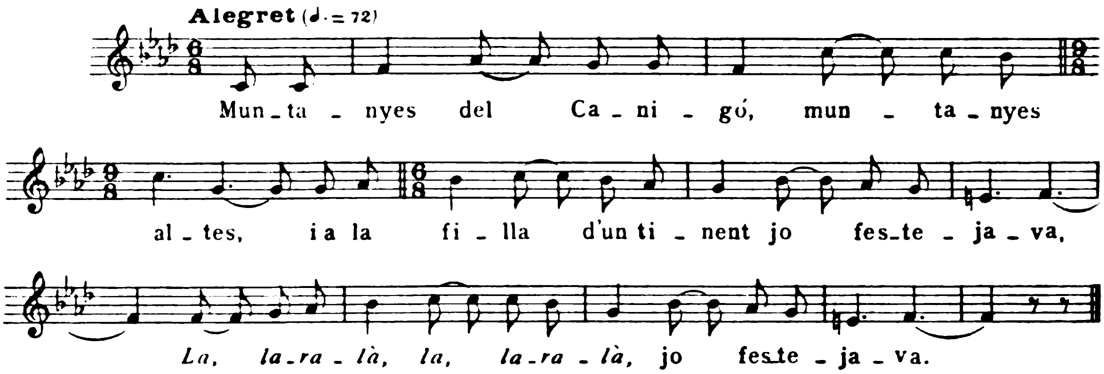

Muntanyes del Canigó,
muntanyes altes,
i a la filla d'un tinent
jo festejava,
La, laralà, la, laralà,
jo festejava.
De tan bonica que n'és
no me l'han dada;
l'han casada amb un gavatx,
malaguanyada!
Bé es 'gués pogut trencâ el coll
quan va entrâ a Espanya!
Les noies fan com el vent,
fan mil mudances:
quan els parlen de casar,
diuen: — No encara. —
Elles en giren el coll,
ja pots tornar-te'n.

Cantaire: Matilde Iglesias i Mir «Matilde Molinera». 42 anys. Amer. Aprengué les cançons de sentir-les cantar als seus avis i a altres vells.

Digitized by Google

16. CASADA AMB UN VELL

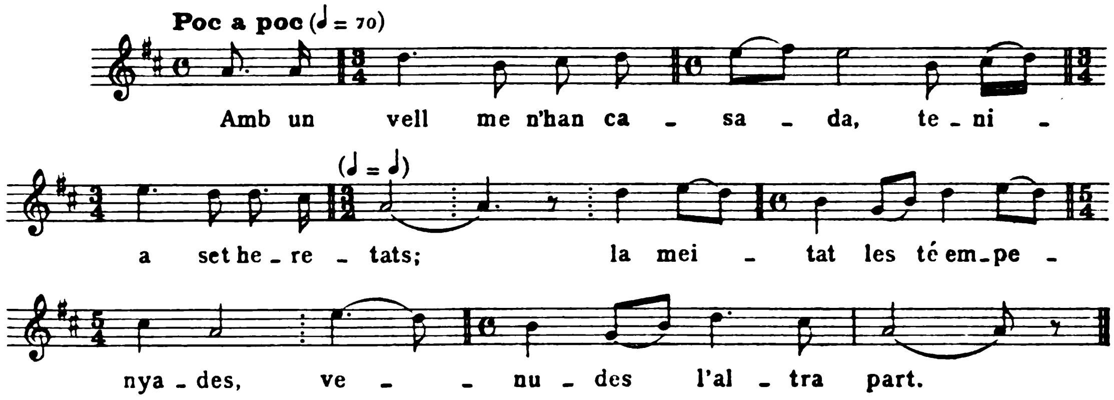

Amb un vell me n'han casada,
tenia set heretats;
la meitat les té empenyades,
venudes l'altra part.

....
A la nit quan me desperto
ja l'en séntoc a roncar:
jo em pensava.....

Cantaire: Matilde Iglesias i Mir. Vid. cançó anterior.

17. DE L'ANUNCIACIÓ A LA MATANÇA DELS INNOCENTS

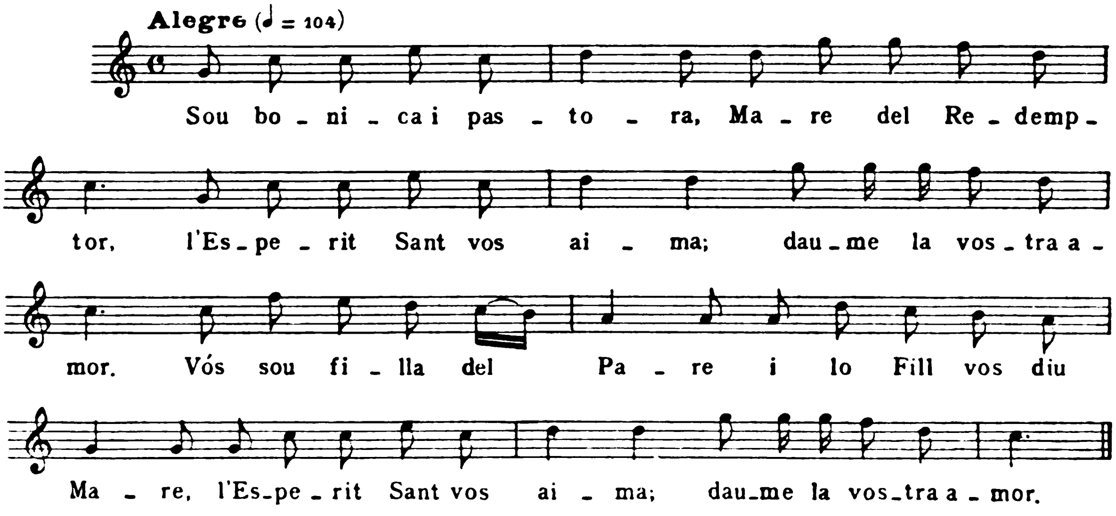

Sou bonica i pastora,
Mare del Redemptor,
l'Esperit Sant vos aima;
dau-me la vostra amor.
Vós sou filla del Pare
i lo Fill vos diu Mare,
l'Esperit Sant vos aima;
dau-me la vostra amor.
Trenta tres anys hi havia
que el món era criat;
tan bonica i donzella
mai n'hi ha haguda cap,
tan blanca i boniqueta,
tan gentil i perfeta,
tan bonica i discreta,
sens màcula de pecat.
Verge queda turbada
sentint l'àngel parlar,
diguent-ho amb alegria
'questa: — Salve, Maria,
'questa ambaixada envio:
Sereu Mare de Déu.
— Vot 'via fet de verge;
Angel, quan se farà?
— No hi dubteu, Verge bella,
que l'Esperit Sant ordena
parireu, i donzella,
el vot no es trencarà. —
Seus pares li'n concerten,
ja li n'han concertat:
un espòs li'n donaren,
Josep s'anomenava.
Los dos se concordaren
i amb gran humilitat.
Josep, quan veu prenyada,
us en volia deixar;
vós, tota atribulada,
no ho gosàveu contar,
i una nit somiàveu
que l'àngel li parlava,
misteris li'n contava
per fer-lo un xic torbar.
Quan se vingué aquell dia,
la nit santa de Nadal,
tinguéreu, Verge i bella,
aquell Déu celestial;
no en cambra endaurada
ni en cambra emplataiada,
sinó en una cabanya,
Betlem prop del Portal.
Quan han sabut la nova
els tres Reis d'Orient,
tots tres s'hi ajuntaven,
tots tres encontinent,
tots tres s'hi preguntaven:
— Tres presents li'n farem:
or, mirra i encens. —
Traidor del rei Herodes,
quan la nova ha sabut
que el Rei del cel i terra
per tots n'era nascut:
— Aneu a perseguir-los
i a *niños* destruir-los,
i a *niños* destruir-los
i a Emmanuel també. —

Cantaire: Dolors Fageda i Brugada de Bartrina. 50 anys. Nada a Sant Joan Les Fonts. Fa dos anys que viu a Amer. Molt petiteta, aprengué les cançons de la seva mare. Diu que aquesta cançó és un ballet, una mena de contrapàs, que es ballava en temps dels seus pares.

Digitized by Google

18. L'ENAMORAT BEN ACOLLIT

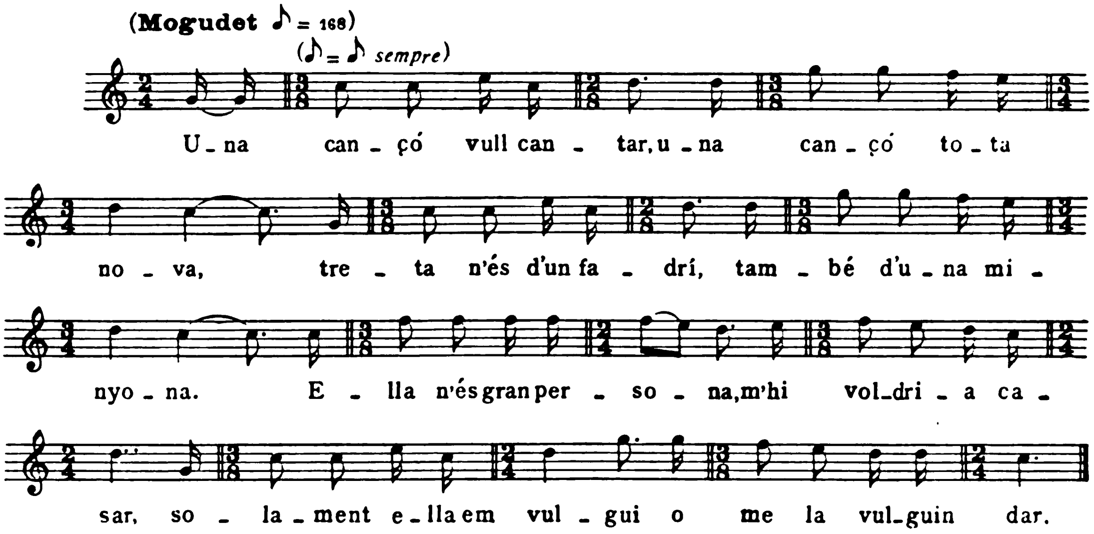

Una cançó vull cantar,
una cançó tota nova,
treta n'és d'un fadrí,
també d'una minyona.
Ella n'és gran persona,
m'hi voldria casar,
solament ella em vulgui
o me la vulguin dar.
Teresa se'n diu per nom
la que el meu cor estima,
i això ja ho sap tothom
que és una galant nina;
seria medicina
per un mal que jo en tinc.
Ella me n'és la causa,
si sempre vaig i vinc.
Ja en respon la veu dolça,
que no en pot millor dir:
— Si és que Déu ho mana,
us desitjo seguir.
Casats serem los dos,
passarem nostra vida,
i amb molta d'alegria
n'airem a treballar,
i amb molta d'alegria
us portaré el menjar. —

Cantaire: Dolors Fageda i Brugada. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

19. DESENGANYAT QUE SE'N VA

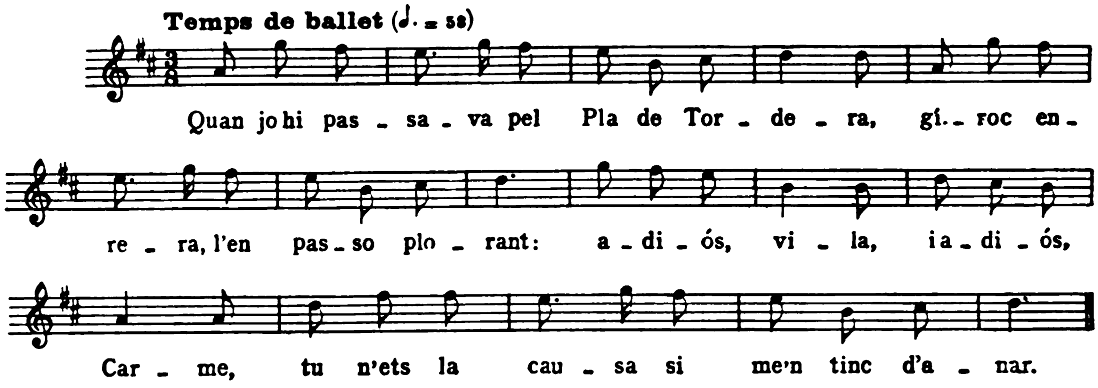

Quan jo hi passava
pel Pla de Tordera,
giroc enrera,
l'en passo plorant:
Adiós, vila,
i *adiós*, Carme,
tu n'ets la causa
si me'n tinc d'anar.

Casa En Quintana
sovint jo hi passava
sols per a veure
'quell pinta i mirall.
Casa la viuda
la paella en piula,
couen costelles
per als teixidors.

Cantaire: Dolors Fageda i Brugada. Vid. pàg. 246.

20. LA PRESÓ DE LLEYDA

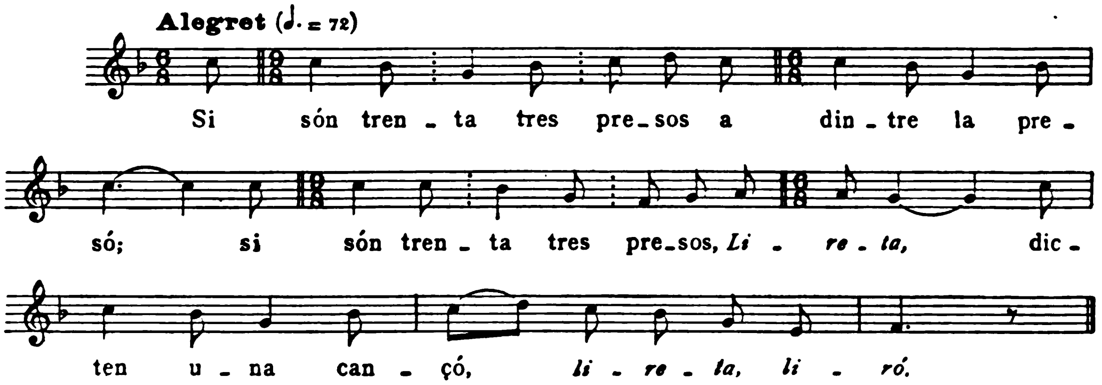

Si són trenta tres presos
a dintre la presó;
si són trenta tres presos,
Lireta,
dicten una cançó,
lireta, liró.
La dama se'ls escolta
detrás d'un finestró.
— Canteu, canteu, los presos,
presos de la presó.
— Com cantarem, los presos,
si plorem de tristor,
que demà és dissabte,
que ens han de penjâ a tots?
— Canteu, canteu, los presos,
i això no ho faran, no:
jo diré an el meu pare
que me'n faci un do.
Ai, pare, lo meu pare,
si me'n voleu fê un do.
— Ai, filla Margarida,
quin do voldries tu?
— Ai, pare, lo meu pare,
les claus de la presó.
— Ai, filla Margarida,
'quest do no l'hauràs, no,
que demà n'és dissabte,
que els hem de penjâ a tots.
— Ai, pare, lo meu pare,
no em pengeu l'aimador.
— Ai, filla Margarida,
quin é el teu aimador?
— Que en porta calces de pita,
també el barret rodó.
— Ai, filla Margarida,
serà el primer de tots.
— Ai, pare, lo meu pare,
pengeu-me an a mi i tot.
La gent, quan me veuran,
diran: « Déu te perdó,
Déu t'hagi perdonada,
que has mort per l'aimador ».

Cantaire: Dolors Serinyà. Vid. pàg. 237.

21. LA PORQUEIROLA

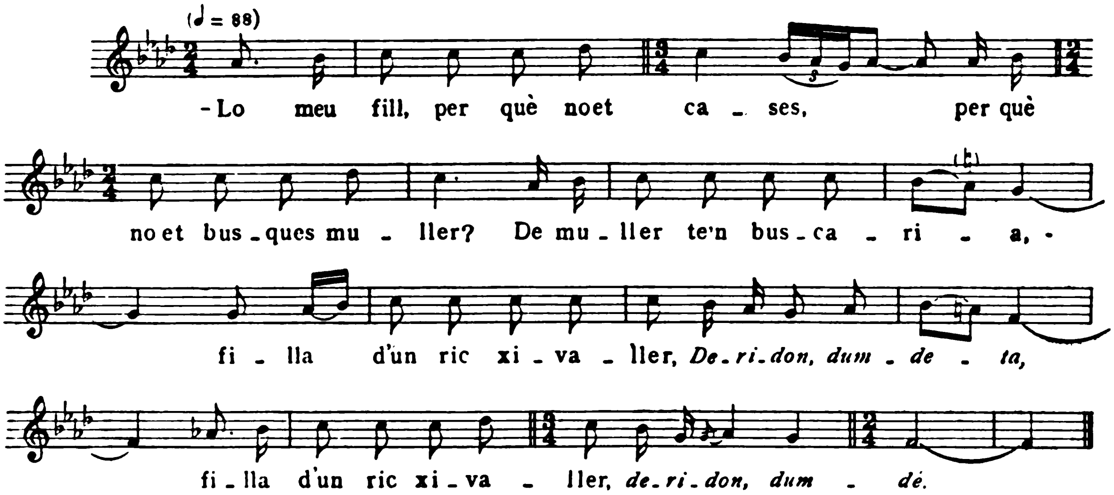

Digitized by Google

— Lo meu fill, per què no et cases,
per què no et busques muller?
De muller te'n buscaria,
filla d'un ric xivaller,
Deridon, dumdeta,
filla d'un ric xivaller,
deridon, dumdé. —
El dissabte s'esposaren
i el dilluns ja ha de marxer;
que de tant que l'estimava
no en sap a on la deixer:
a casa la seva mare
prou n'hi apar que bé està bé.
— Ai, mare, la meva mare,
us comano meu muller,
que de brodâ i fer camises
això bé ho solia fer;
que, si això no li agrada,
que doneu-li'n del mitgé;
si el mitgé no li agrada,
no li'n fasseu pas fer res! —
Con el xivaller n'és fora,
porqueirola la'n fan ser;
bé la'n fan ser porqueirola
de cinquanta lludriguers.
Per lo cap de los set *años*
cavaller té de torner.
Per un baire que passava
una veu clara vaig sentir.
— Ai, patge, del bon patge,
i a davant volgué passer,
n'he sentit una veu clara,
mi m'apar que és *mi* muller;
passi al davant, lo bon patge,
a davant bé hi pot passer.
— Passi davant, *xivallero,*
a davant bé hi pot passer. —
N'encontra la porqueirola
que engegava els lludriguers.
— Déu la gord, la porqueirola.
— Déu lo gord, lo cavaller.
— Me'n diria, porqueirola,
on recullen xivallers?
— A casa la meva sogra,
prou m'apar que bé està bé.
— 'Nem-se'n, 'nem-se'n, porqueirola,
'nem-se'n, 'nem-se'n a tanquer.
— No pot ser, lo *xivallero;*
això no pot pas esser:
set fusades n'hai de fer,
no en tinc sinó les tres,
que per cert, lo *xivallero,*
feix de llenya n'hai de fer. —
Ja en desembeina el sabre,
ja en fa petâ un vellaner.
— No pot ser, lo *xivallero,*
l'estimo mateix que res.
— Porqueirola, porqueirola,
la'n convido del berner.
— No pot ser, lo *xivallero,*
no li'n saberà boné,
menjo pa d'ordi i civada,
alguna gla barregé. —
Se'n fica mà a la motxilla,
ja li allarga un panellé.
— Que de moltes de gràcies,
no hi estic avesadé.
— 'Nem-se'n, 'nem-se'n, porqueirola,
'nem-se'n, 'nem-se'n a tanquer.
— Què em diria la mestressa?
no em farà sinó renyer. —
Antes d'arribâ a la vila,
porqueirola li'n va dir:
— Passi, passi, *xivallero,*
que la gent d'aquesta vila
no farà sinó xerrer. —
Quan el xivallê arribava,
la mestressa en demané.
— Mestressa, bona mestressa,
què en tindria per soper?
— Si n'hi ha perdius i gotlles
i algun pollastre enllardé;

Digitized by Google

xivaller se'n vagi a taula,
no li'n faltarà soper. —
Mentre el xivaller sopava,
porqueirola en demané.
Ja en respon la porqueirola,
responava al xivaller:
— Si me'n fan està al defora
com que en fos un gos lladrer;
me'n fan dormir a la cendra
com que en fos un gat cendrer.
— Vina, vina, porqueirola,
vina, vina, amb mi a soper. —
Con el xivaller sopava,
bé en demana a la mestressa:
— Amb-e qui m'airé a llotger?
— Que hi vagi amb la porqueirola,
que li ha donat soper;
vagi, vagi, porqueirola,
que l'en vagi acompanyer. —
Con ne són en el quarto,
el quarto ja li'n tanqué.
Ja en respon la porqueirola:
— Això, això no pot ser,
que set anys n'he guardat l'honra
i altres set la vui guarder.
— Mira't les cames-lligues,
les que tu me'n vas broder;
mira't els anells de plata
de quan mos vàrem caser. —
Con los dos se conegueren
per grans festes varen fer.
L'endemà a la matinada,
una hora *antes* de ser clar,
bé hi va la seva mestressa
cridar-la per 'nâ a engegar.
— 'Xeca't, 'xeca't, porqueirola,
n'has d'anâ amb els lludriguers. —
Si en respon lo *xivallero:*
— Que hi vagin les vostres filles,
que d'ella no n'heu de fer res;
sort que en sou la mia mare;
prompte us en faria mater. —

Cantaire: Josepa Serra i Expòsit. 50 anys. Nada a Girona. Amer. De molt petita els seus didots la portaren a Les Ansies. Allí aprengué les cançons.

22. BALL DE SANT ISIDRE

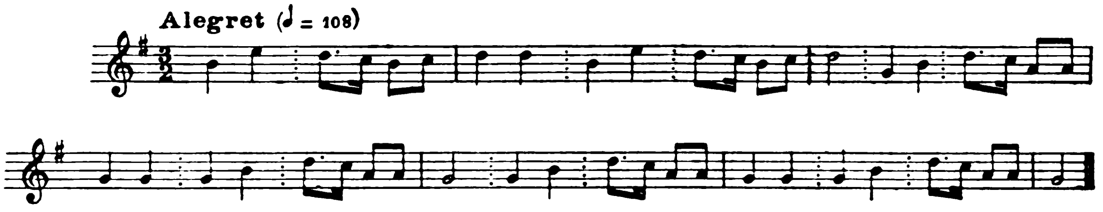

Digitized by Google

23. PASTOR DESLLIURAT DELS DIMONIS PER LA MARE DE DÉU

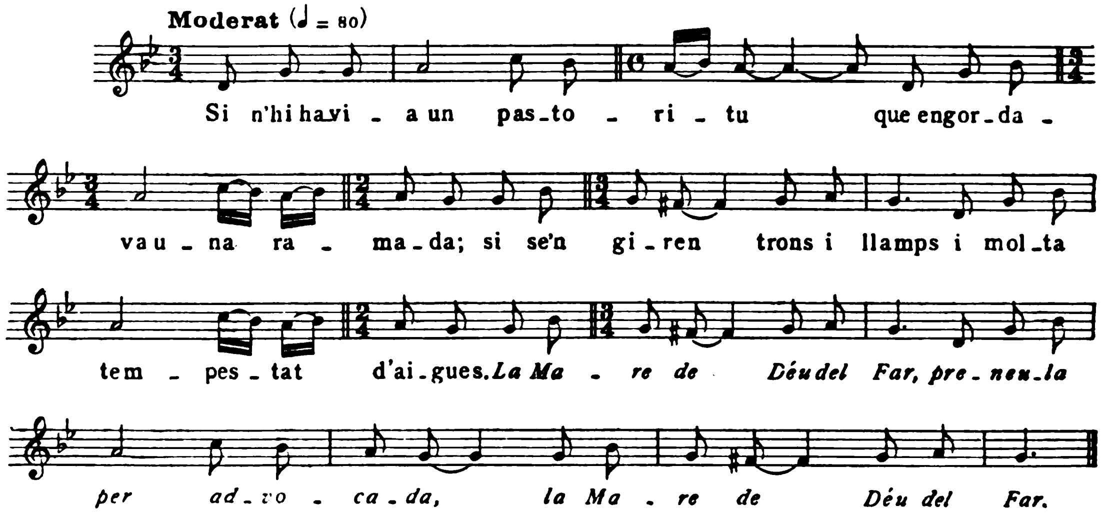

Si n'hi havia un pastoritu,
que en gordava una ramada;
si se'n giren trons i llamps
i molta tempestat d'aigues.
La Mare de Déu del Far,
preneu-la per advocada,
la Mare de Déu del Far.
Ja en reclama los dimonis
que li aturin la ramada.
No passa l'espai d'una hora
que tres senyors n'arribaren;
si en fan un xiulet o dos,
la ramada fou 'pilada.
— Ai, pastoret, si vols venir,
si te'n vols venî amb nosaltres.
— No vui pas venir, senyors,
no vui pas venî amb vosaltres;
no vui pas venir, senyors,
que no és pas aqueix el tracte. —

Cantaire: Josep Bagó i Badosa. 65 anys. Mallol. Les cançons, apreses del seu pare i de la seva madrastra, les canta els dies de festa o quan espellofa blat de moro.

Digitized by Google

24. LA CAUTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ

El matí de Sant Joan,
matí de gran alegria,
fan festa los cristians
i els moros de Moreria:
llesquen el pa el dia abans
per no havê-ho de fê aquell dia,
i els infants en el bressol
feien dejú en aquell dia.
N'han cautivada una dama,
la més *linda* de Castilla;
la presenten a la reina,
la reina de Moreria.
La reina diu que la tornin
d'allí d'on treta l'havien,
que, si el rei moro la veia,
d'ella s'enamoraria.
En respon una criada
de dos o tres que n'hi havia:
— Li dongui ofici, senyora,
l'esclava que es pugui viure:
li farà anâ a rentâ els panyos
a la vora de marina,
que entre el sol i la serena,
la color trasmudaria. —
Boniqueta és quan hi va,
més ho és quan ne venia.
Un dia, mirant-se el sol,
mirant-se el sol d'on eixia,
veu venir un cavaller
de la banda de Castilla.
— Déu lo gord, lo cavaller.
— Déu la gord, mora bonica.
Vol venir, la linda *muera,*
en la meva companyia?
— Ai, per cert, lo cavaller,
fiadeta no hi seria.
— Pòsoc a sobre la *cruz,*
sobre de l'*espada* mia.
On vol anar, linda *muera,*
a la sella o a l'anquilla?
— La sella vui anar jo,
que la gent se me'n riurien. —
Trenta llegües caminaren
que paraules no es *decian;*
i al cap de les trenta llegües,
noble dama se'n rivia.
— Què se riu, la noble dama,
noble dama, què se riva?
Se riu de mi, *caballero,*
o la sella mal guarnida?
— Sinó de tu, *caballero,*
de tanta covarderia,
que a una nina de quinze anys
sols paraula no li *dices.*
— Bé em diria, noble dama,
de quina banda n'és filla?
— Jo sóc filla del castell,
del castell de Mont Auliva.
— Bé em diria, noble dama,
pare i mare, com se diuen?
— Mon pare es *llama* Llorenç;
mona mare, Margarida,
i un *hermano* que tenia
se va *llamar* Don Francisco;
i an a mi em varen robar
que n'era noia petita.
— Si això és veritat, senyora,
germanets mos trobariem. —
Se'n 'gafen *mano* per *mano,*
donant-se'n gran alegria.

Cantaire: Filomena Anglada i Espígol. 62 anys. Nada a Ridaura. Sant Privat. Aprengué les cançons dels seus pares.

Digitized by Google

25. CANÇÓ COMPOSTA:
LA FILLA ENGANYADA – EL TESTAMENT D'AMÈLIA

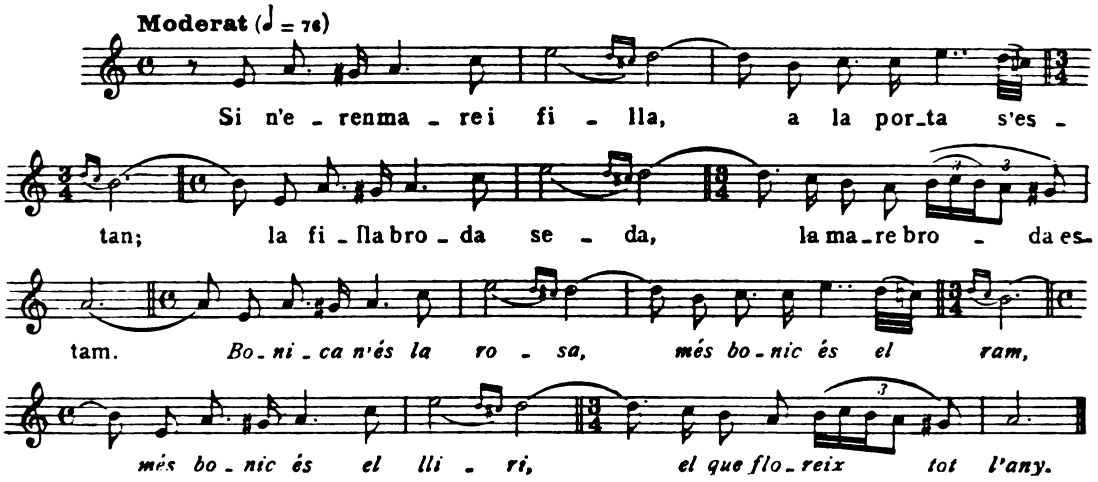

Si n'eren mare i filla,
a la porta s'estan;
la filla broda seda,
la mare broda estam.
Bonica n'és la rosa,
més bonic és el ram,
més bonic és el lliri,
el que floreix tot l'any.
Mentre que l'en brodaven,
e-hi passen dos galants;
saluden a la filla,
i a la mare, no tant.
La filla es posa a riure,
la mare sospirant.
— De què sospireu, mare,
de què sospireu tant?
— Sospíroc de tu, filla,
crec que t'enganyaran.
— No m'enganyaran, mare,
que enganyadeta m'han. —
La mare i la filla
n'han renyit fortament;
la filla cau malalta
entremig d'aquest temps;
metges la'n van a veure,
metges i altra gent;
també hi va la seu mare
quan ja no hi ha remei.
— Tinc set castells dins França,
penso que tots són meus;
doneu-ne tres als pobres,
quatre a un germà meu.
— Filla, la meva filla,
i a mi, què em deixeu?
— A vós, mare, Don Carlos,
Don Carlos, espòs meu. —

Cantaire: Margarida Bagó i Miràngels de Calm. 37 anys. Nada al Mallol. Sant Privat de Bas. Aprengué les cançons de la seva padrina i d'un avi, que les li ensenyava en les vigílies de Sant Joan i Sant Pere.

26. ELS DIMONIS-SEGADORS

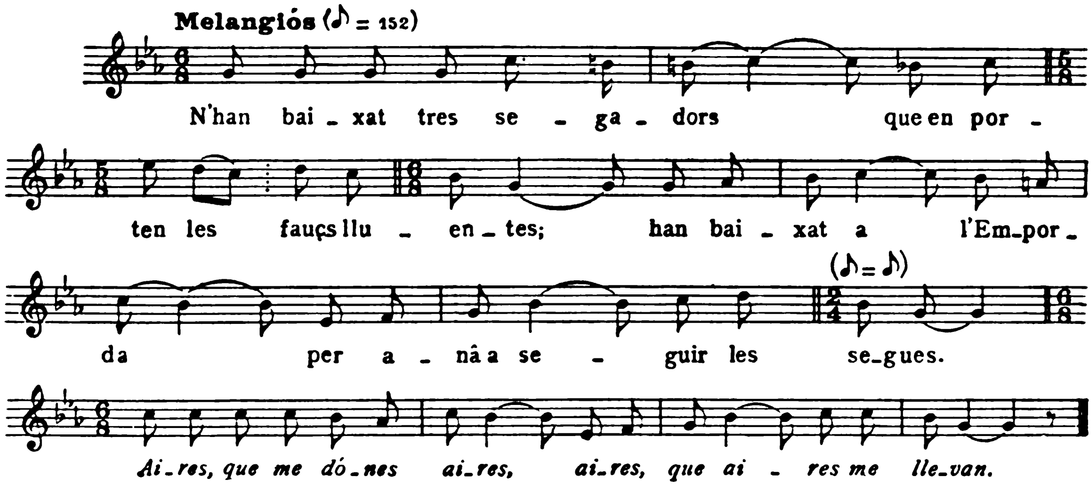

N'han baixat tres segadors
que en porten les fauçs lluentes;
han baixat a l'Empordà
per anâ a seguir les segues.
Aires, que me dónes aires,
aires, que aires me llevan.
L'amo els acompanya al camp,
allà al camp a la sega.
Entre les sis i les set,
l'amo els hi porta l'*esmuerzo*.
Ja els en troba pel *camino*
que en porten el blat a l'era
sense mules ni carretes,
sense mules ni bladeres.
Ja li diuen tot seguit:
— Nostramo, busqueu-nos feina;
quan la feina ens faltarà,
us volem a vós per sempre. —
L'amo els acompanya al bosc,
en el bosc a tallar llenya;
només d'arribar al bosc,
que els arbres cauen en terra.
L'amo se'n torna a casa
amb el cor ple de tristesa.
— Doncs, què tenes, *mi marido?*—
li pregunta la mestressa.
— Aquells *malvados* lleons,
que mai no mengen ni beuen;
quan la feina els faltarà,
em volen a mi per sempre.
— No t'espantis, *mi marido,*
fê'ls venir a *mi* presència.
Tu que te *llamas* Barrumbo,
tomaràs esta garbella,
de l'aigua del riu de Nàpols
ompliràs esta cisterna;
tu que te *llamas* Benjeudi,
tomaràs esta infanta,
li ensenyaràs la doctrina,
la doctrina cristiana;
tu que te *llamas* Barrumbero,
tomaràs este pellaco,
picant, lo faràs tornar *blanco*
com el paper de la lletra. —
I la un se deia a l'altre:
— Com te va la teva empresa?

Digitized by Google

— Com que volin que jo l'ompli,
si tota l'aigua se'n vessa?
— Com voleu que jo l'hi ensenyi,
si jo mai l'havia apresa?

— Maleït sia el pellaco:
com més el pico, més negre. —
Dona que enganya tres dimonis
n'hauria de ser princesa.

Cantaire: Josep Badosa i Julinyà «Maia». 47 anys. Les Preses. Acostuma a cantar aquesta cançó quan sega. Aprengué les cançons sentint-les cantar a un veí seu i per les treballades.

27. LA CAUTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ

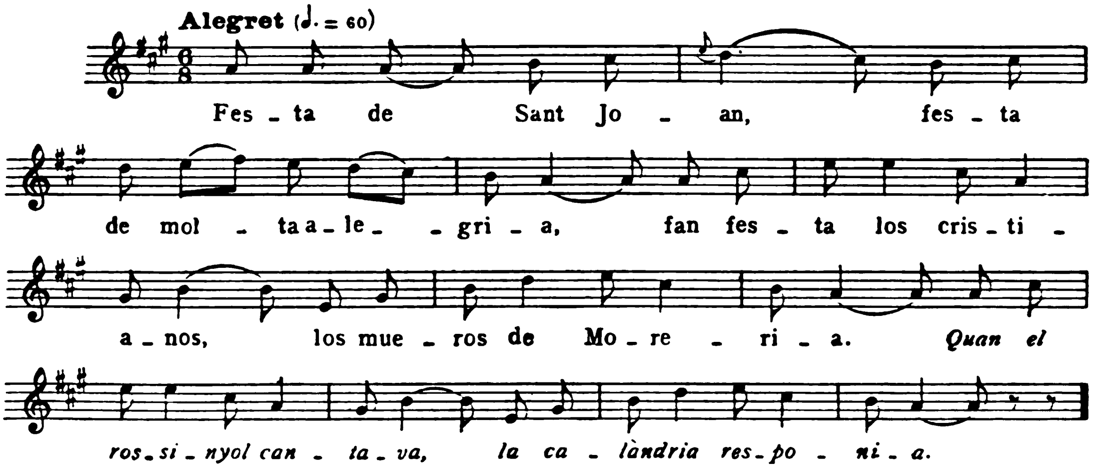

Festa de Sant Joan,
festa de molta alegria,
fan festa los *cristianos,*
los *mueros* de Moreria.
Quan el rossinyol cantava,
la calàndria responia.
Si en van a fer una caça
les terres de Palombia;
no en troben caça ninguna,
sinó un aubre que hi havia,
les branquetes de or fi,
la soca de plata fina,
i a l'ombreta d'aquell aubre,
un ginjolet hi havia,

i a l'ombra del ginjolet
si se n'hi ombreja una nina,
que de tan blanxa que n'és,
el ginjolet relluïa.
— N'haurem de fer un present
la reina de Moreria. —
Con la reina la'n vegé,
con la reina la n'ha vista:
— Fugiu d'aquí, lladres traidors,
torneu-la allà d'on l'heu *traïda,*
que, si el rei moro la veia,
d'ella s'enamoraria;
ella en seria la reina,
jo en seria la cautiva. —

Digitized by Google

En respongué una criada
molt alta i molt atrevida:
— Doneu-li feina, senyora,
doneu-li feina per viure.
— Quina feina li daré,
quina feina li daria?
— 'Nau-li a fer rentar los panyos
a la vora de marina;
'nau-li a fer rentar los panyos,
que los colors mudaria. —
Si blanxa era quan hi anava,
més blanxa era quan venia.
Un dia estava mirant
el sol de quina part venia.
Ja en veu venî un *caballero*
de la banda de Castilla.
— Déu lo guard, lo *caballero*.
— Déu la guard, la *señorita*.
Vol venir, linda senyora,
vol venî en ma companyia?
— No pot ser, lo *caballero,*
que mon pare m'hi tainia. —
Ja li gira el *cruz* a l'espasa,
ell ja mai no li diria.
Quan foren per un bosc enllà,
ja en senten unes campanes,
semblen les de Baguda
per unes que n'hi havien.
— No diria, linda senyora,
i a Baguda, qui hi tenia?
— Hi tenia mos pares amats,
i un germà que hi tenia.
— No diríeu, linda senyora,
i el pare, com se *decía?*
— El pare se *llama* Joan,
la mare, Donya Maria.
— Pensant-ne trobar muller,
som trobat germana mia. —

Cantaire: Josep Ferran i Fajula «Pep de Les Corominotes». 50 anys. Sant Salvador de Bianya. Aprengué les cançons dels seus pares i d'altres vells.

28. EL GRUMET VALENT

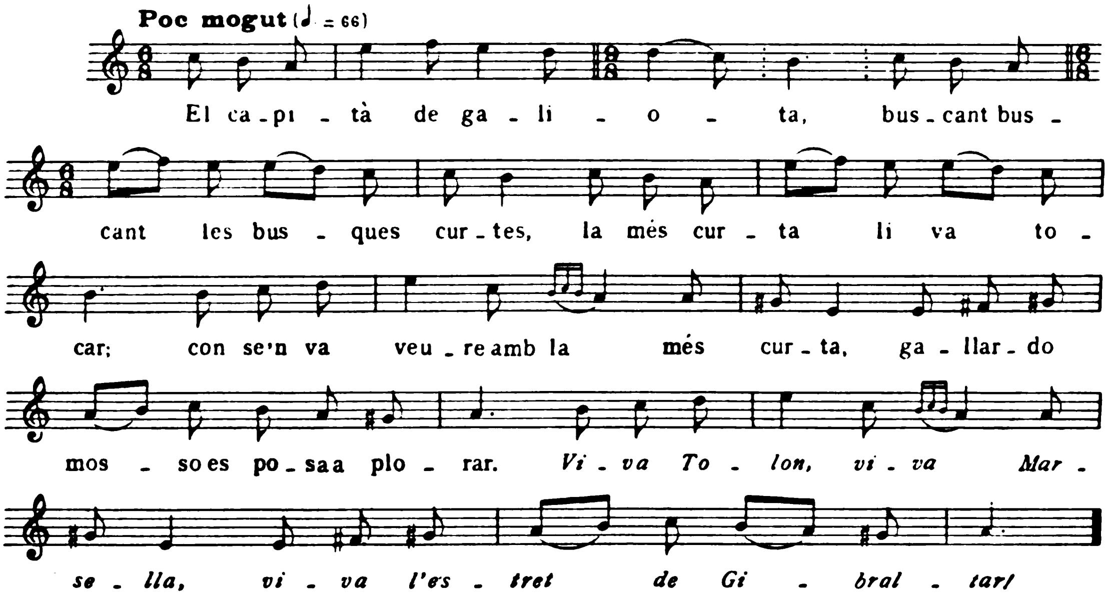

El capità de galiota,
buscant buscant les busques curtes,
la més curta li va tocar;
con se'n va veure amb la més curta,
gallardo mosso es posa a plorar.
Viva Tolon, viva Marsella,
viva l'Estret de Gibraltar!
— Puja a dalt de l'aubre mestre,
tan en amunt com puguis pujar. —
Quan ne fou a mitja gàbia,
gallardo mosso es posa a plorar.
— De què en plores, gallardo mosso,
no en veus terra per anâ a baixar?
— No en veig Tolon, ni en veig Marsella,
ni en veig l'Estret de Gibraltar.
— Puja'n amunt, gallardo mosso,
tan en amunt com puguis pujar. —
Com fou al cim de l'aubre mestre,
gallardo mosso es posa a cantar.
— De què cantes, gallardo mosso,
que en veus terra per navegar?
— Ja en veig Tolon, ja en veig Marsella,
ja en veig l'Estret de Gibraltar. —

Cantaire: Josep Ferran i Fajula. Vid. cançó anterior.

29. LA FILLA LLEUGERA

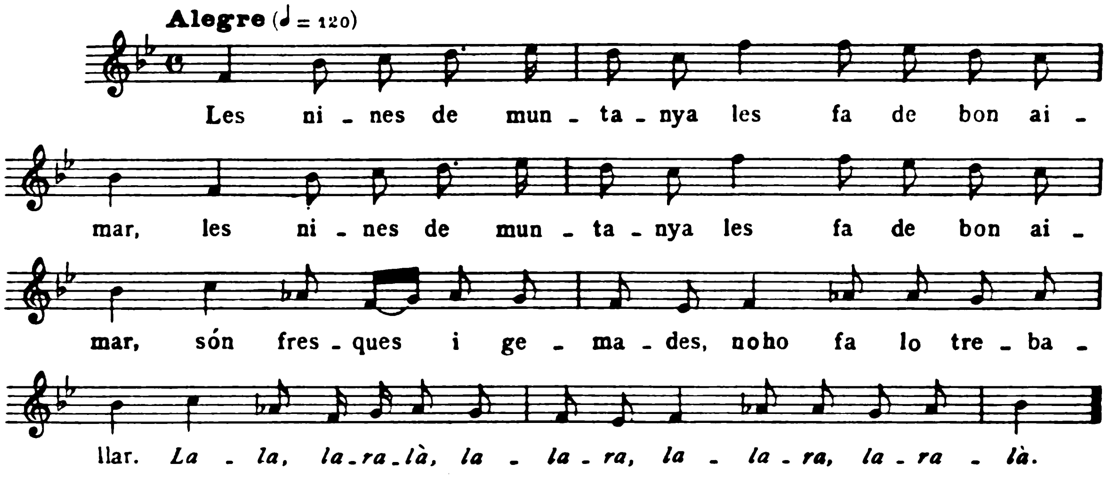

Les nines de muntanya
les fa de bon aimar,
són fresques i gemades,
no ho fa lo treballar.
Lala, laralà, lalara,
lalara, laralà.
Si n'han trobada una,
'b el seu galant s'està.
— Què hi fas aquí, Margarida?
Com lo deus aimar!
— Ai, mare, la meva mare,
bé us ho podeu pensar;
quan vós n'éreu petita,
bé us devia agradar,
i amb els fadrins de la campa
bé hi devíeu festejar. —

Cantaire: Josep Ferran i Fajula. Vid. pàg. 257. Aquesta cançó és un ballet de punta-i-taló.

Digitized by Google

30. LA FILLA LLEUGERA (?)

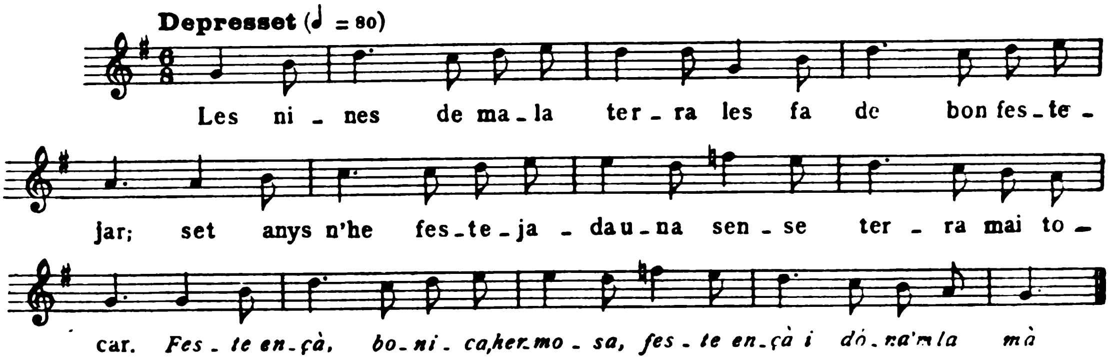

Les nines de mala terra
les fa de bon festejar;
set anys n'he festejada una
sense terra mai tocar.
Fes-te ençà, bonica, hermosa,
fes-te ençà i dóna'm la mà.
. . . .

Cantaire: Josep Ferran i Fajula. Vid. pàg. 257.

31. DE LES NINES DE SURROCA...

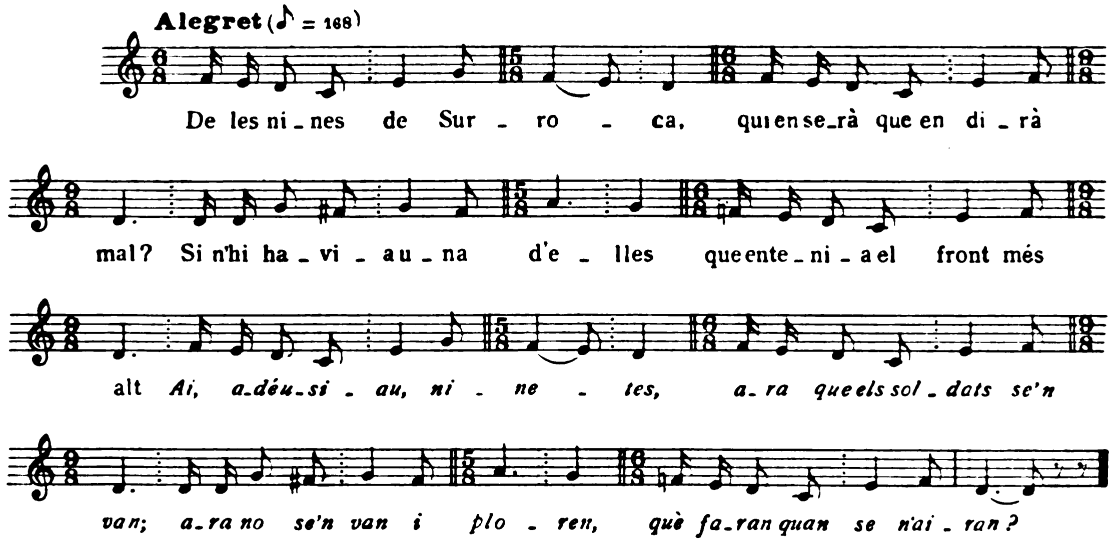

De les nines de Surroca,
qui en serà que en dirà mal?
Si n'hi havia una d'elles
que en tenia el front més alt.
Ai, adéu-siau, ninetes,
ara que els soldats se'n van;
ara no se'n van i ploren,
què faran quan se n'airan?
Tot talaiant les gallines,
s'ha deixat picar pel gall
. . . .

Cantaire: Agustí Corominès i Solà. 47 anys. Sant Esteve de Bas. Aprengué les cançons d'En Jaume Gelis, del mateix poble.

32. CANÇONS DE LA GUERRA DELS CARLINS

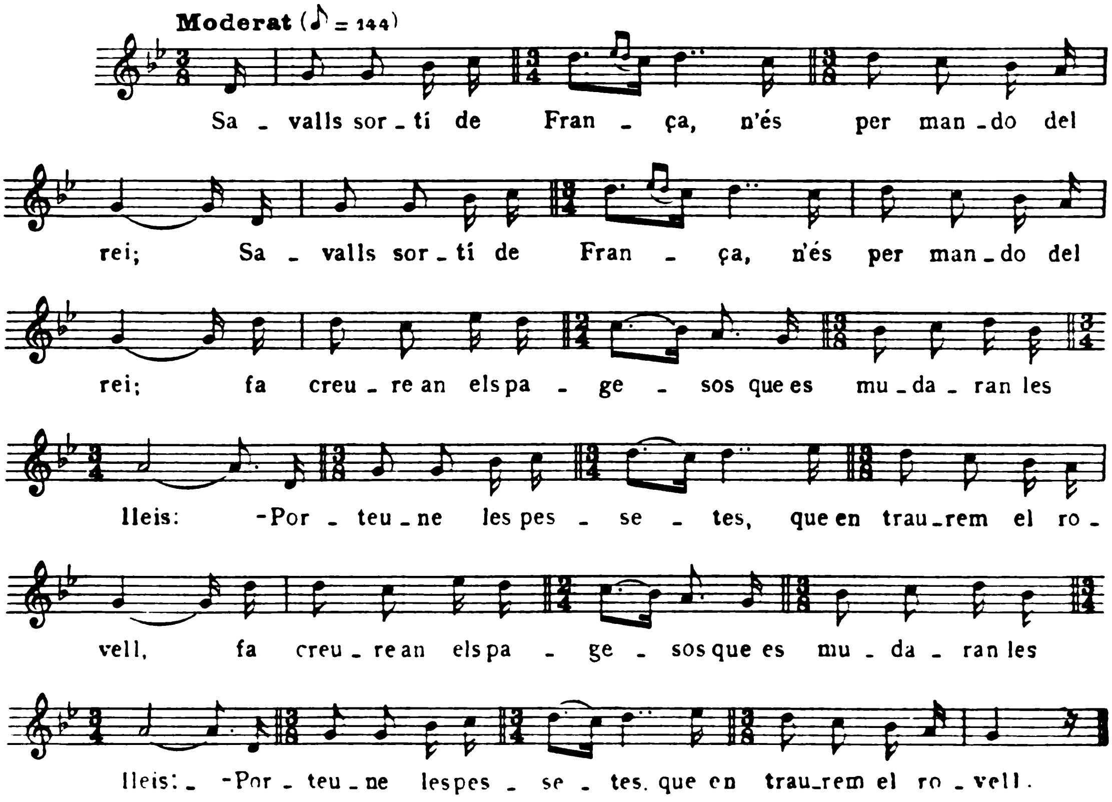

Savalls sortí de França,
n'és per mando del rei;
fa creure an els pagesos
que es mudaran les lleis:
— Porteu-ne les pessetes,
que en traurem el rovell. —
Se'n van cap a Olieres
a cercar-ne el Consell.

Digitized by Google

A l'entrant de la vila
ja en feren gran convit:
— Dareu dues pessetes
per qui serà al convit;
sigui blanc, sigui negre,
no us mireu el color;
qui vindrà a vostres files
mai no haurà set traidor.
Desplegueu les quadrilles,
que En Savalls ho ha dit:
Darem dues pessetes
per qui serà al partit.
Sigui blanc, sigui negre,
no us mireu el color;
qui vindrà a vostres files
mai no haurà set traidor. —

Sortiren de la vila
alegres i contents,
tirant boines enlaire
i cridant: « *Viva* el rei!
Viva la *Margarita*
i *viva Carlos* setè!
Si entra rei a Espanya,
mai no ens faltarà res. »
A Alpens se reuniren
carlins i sometents
per matâ En Cabrineti
que els dóna gran turment.
— 'Vent mort En Cabrineti,
bé estarem regalats:
la pàtria serà nostra,
mai més veurem soldats. —

Cantaire: Joan Comaplà i Gelis «Sabas». 49 anys. Nat a Les Preses. Sant Esteve de Bas. Aprengué les cançons de sentir-les cantar a la gent del seu poble.

33. DON LLUÍS DE MONTALBÀ

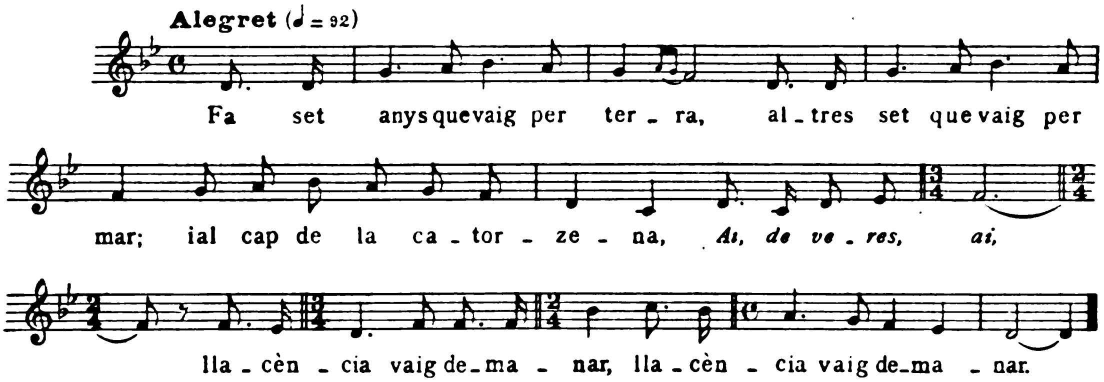

Fa set anys que vaig per terra,
altres set que vaig per mar;
i al cap de la catorzena,
Ai, de veres, ai,
llacència vaig demanar.
La demànoc an el comte,

no me l'ha volguda dar;
la demano a la comtessa,
de gràcia me la va dar;
me n'ha dat de penitència
amb tres hores passâ el mar;
tanta era la meva pressa,

Digitized by Google

que en dues la vaig passar.
Me n'aní a casa la tia
d'allí on solia posar;
véntoc un truc a la porta:
— Hola, hola, aquí, qui hi ha?
— Don Lluís, vingut de França,
Don Lluís de Montalbà.
— Com pot ser? Lo Don Lluís
set anys ha que és mort pel mar.
— Que no em voleu coneixre?
bé m'hauré d'anomenar.
Em diríeu, senyora tia,
el meu pare, quina en fa?
— El teu pare, Don Lluís,
pres dels moros és temps ha.
— Em diríeu, senyora tia,
la meva mare, quina en fa?
— La teva mare, Don Lluís,
soterrada n'és temps ha.
— Diríeu, senyora tia,
la meva esposa, què fa?
— L'esposa de Don Lluís
se n'és tornada a casar.
— Baixeu-me la roba bona,
la que en solia portar;
debaixeu-me la guitarra,
la que en solia tocar. —
Al primer cop de guitarra,
alguna se'n despertà.
— Ai, desperta't, dimosel·la,
sentiràs quin cant e-hi ha;
sentiràs cant de sirena
o peix que corre pel mar.
— No és el cant de la sirena
ni peix que corri pel mar,
que és l'amor de Don Lluís,
per ell peno molt temps ha.
— Si per ell penar volíeu,
si voleu, l'iré a matar. —
Lo més *alto* i *rigoroso,*
a tots dos los va matar.
L'un l'enterren a la tomba,
i a l'altra, al peu de l'altar;
la un n'ha nascut un *pino,*
i a l'altra un taronjar;
les branquetes s'han fet altes,
se'n 'ribaren a justar.
Dos amors que te *requierin*
no es poden desolvidar.

Cantaire: Joan Comaplà i Gelis. Vid. cançó anterior.

34. BLANCAFLOR

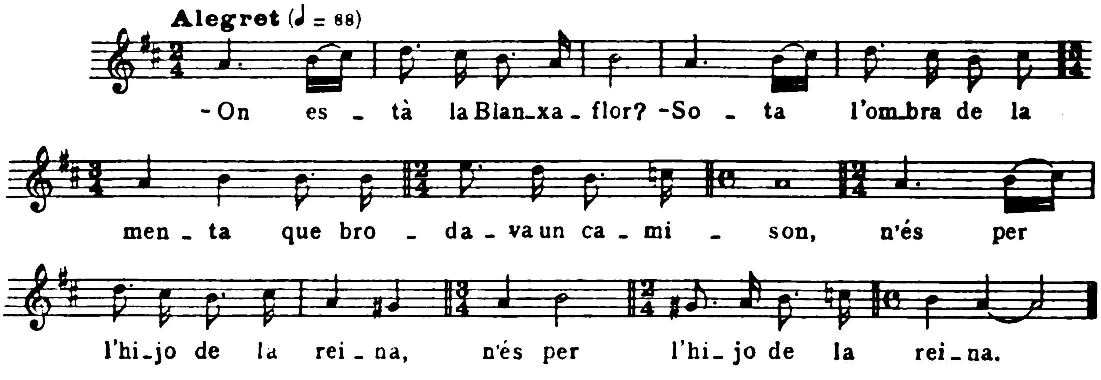

Digitized by Google

— On està la Blanxaflor?
— Sota l'ombra de la menta,
que brodava un *camison,*
n'és per l'*hiio* de la reina. —
El *camison* era d'or,
i ella l'en broda de seda;
quan seda li ha mancat,
l'en broda dels seus *cabellos.*
Se'n va a la vora del mar,
veu venî una mar brillança,
veu venir un *caballero,*
ric *caballero* semblava.
— Déu lo guard, lo cavaller.
— Déu la guard, la noble dama.
— No haurieu vist mon marit
per 'quelles terres de França?
— No l'he vist ni el conec,
tampoc sé com si *allama.*
— Se *allama* Don Lluís,
servidor del rei de França.
— Jo l'he vist i el conec,
menjat a la seva taula.
M'ha dit que us busquésseu espòs,
que ell aimada n'ha buscada.
— *Bendito* qui presa l'ha,
maldito qui l'hi ha dada,
que una dama com só jo
a lo món no n'hi ha d'altra;
no hi havia sinó jo,
jo i una meva germana,
que ella és l'estrella del sol,
jo som l'estrella de l'aura.
Set anys el som esperat
com a dona ben casada,
i altres set l'esperaré
com a viudeta enviudada.
Si al cap dels set anys no ve,
per monja me'n seré dada
del convent de la Mercè
o bé del de Santa Clara.
— No us en feu mongeta, no,
no us en feu mongeta encara,
que el galant que més aimeu
al davant lo teniu ara. —

Cantaire: Joan Comaplà i Gelis. Vid. pàg. 261.

35. LA PORQUEIROLA

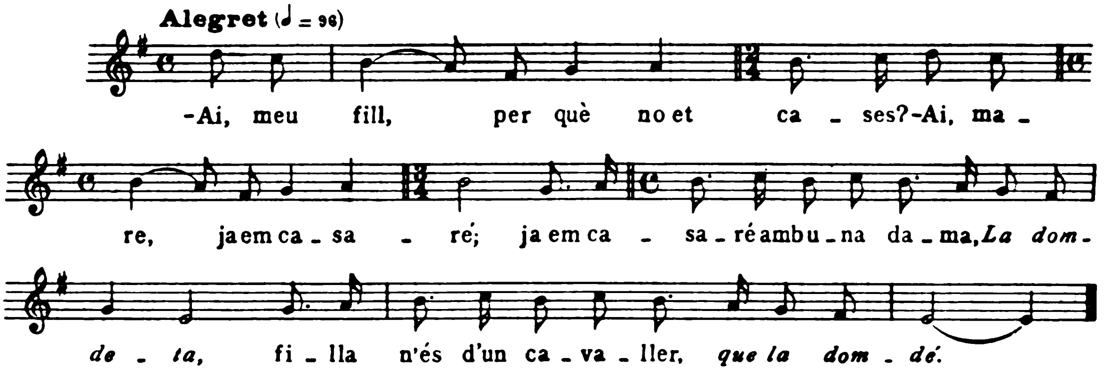

— Ai, meu fill, per què no et cases?
— Ai, mare, ja em casaré;
ja em casaré amb una dama,
La domdeta,
filla n'és d'un cavaller,
que la domdé. —
El dissabte se'n parlava,
i el diumenge ja fou fet,
i el dilluns a les quatre hores
a la guerra n'ha d'aner.
— Adéu-siau, pare i mare,
us encomànoc la muller;
no me la'n fasséu fer feines
que ella no les pugui fer;
feu-me-la seure en cadira
i ensenyeu-li del mitgé;
si el mitgé no li agrada,
no me li'n fasseu fer res. —
Quan Don Jaume ne fou fora,
porqueirola la'n fan ser.
L'endemà, quan ne fou dia,
seva sogra la'n cridé:
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
a engegar los lludriguers.
— Ai, mare, la meva mare,
ai, mare, no en saberé.
— No t'espantis, porqueirola,
que ja te n'ensenyaré. —
I al cap de los set *años,*
porqueirola ja canté.
— Séntoc una veu molt clara
que me pareix *mi* muller.
Déu la gord, la porqueirola.
— Déu lo gord, lo cavaller.
— No em diries, porqueirola,
de qui són los lludriguers?
— Los lludriguers són de Don Jaume,
de Don Jaume cavaller.
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
i a tancar los lludriguers.
— No pot ser, lo *caballero,*
que la sogra em renyaré,
que en tinc de fer set fusades,
i encara no en tinc les tres;
i en tinc de fê un feix de llenya,
que és lo que mi pesa més.
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
i a tancar los lludriguers.
No em diries, porqueirola,
lo que menges per soper?
— Fan menjar pa de falgueres
i alguna gla barregé.
— No em diries, porqueirola,
i on poria anâ a llotger?
— A casa la meva sogra
s'hi allotgen cavallers.
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
i a sopâ amb lo cavaller. —
Respongué la porqueirola:
— No m'ho tinc per avesé,
fan anar sota la taula
com si fos un ca llebrer.
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
i a llotgê amb lo cavaller. —
Respongué la porqueirola:
— No m'ho tinc per avesé,
me'n fan anâ a la cendrera
com si fos un gat cendrer. —
. . . .
L'endemà, quan ne fou dia,
seva sogra la'n cridé:
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
i a engegar los lludriguers.
— Que hi vagin les vostres filles,
que ella no hi irà pas més;
sinó perquè me'n sou mare,
cap us faria escapcer. —

Cantaire: Joan Comaplà i Gelis. Vid. pàg. 261.

Digitized by Google

36. GERINELDO

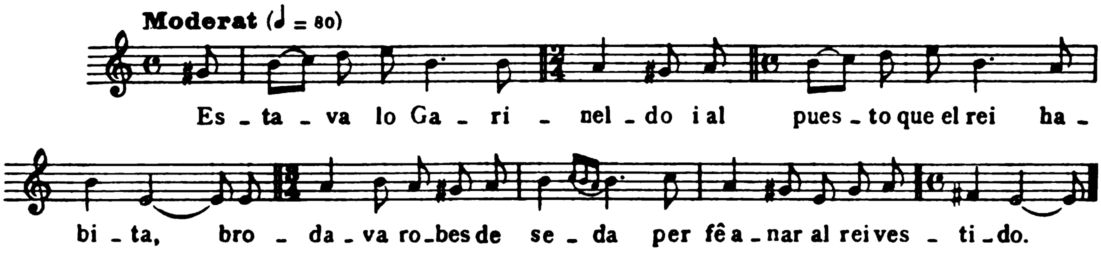

Estava lo Garineldo
i al puesto que el rei habita,
brodava robes de seda
per fê anar al rei *vestido*.
Dona Infanta se lo goita
per un mirador que hi havia.
— Es més bonic Garineldo
no pas l'estrella del dia.
Si vols venir, Garineldo,
si *quieres* venir, avina.
— No em dirà, la Dona Infanta,
quina hora podré venir-ne?
— Entre les onze i les dotze,
que el *padre* està *dormido*. —
Es hora de vestî el rei,
i Garineldo mai venia.
Garineldo serà *muerto,*
los companys lo han *traido*.
Li n'acut un *pensamiento :*
No fos a dormî amb la filla?
Registra de quarto en quarto,
i els trob los dos que dormien.
Ell en gira els ulls al cel
per veure-ho com ho faria:
Si mataré a Garineldo
o si mataré a la filla?
Si màtoc a Garineldo,
la seva ànima, on iria?
Si li'n canvia l'espasa,
que al mig dels dos la tenia.
Garineldo es despertà:
I esta *espada* no és la *mia !*
Ell desperta a Dona Infanta
per veure com ho faria.
— Alça't, alça't, Garineldo,
i vés-li a donâ el bon dia.
— Bon dia, lo pare rei,
Déu li dongui un feliç dia.
— I on eres, Garineldo?
Aquesta nit, on dormies?
— En una cambra de flors,
de tots colors n'hi havia;
i en allí al meu costat
hi havia la més *linda*.
Si he causat algun dany,
aquí sóc per a complir-lo.
— Alça't, alça't, Garineldo,
tu et casaràs amb la filla. —

Cantaire: Francisca Bagó i Colomé, Vda. de Ribera. 56 anys. Nada al Mallol. Sant Esteve de Bas.

Digitized by Google

37. SARDANA SATÍRICA DE RUPIT

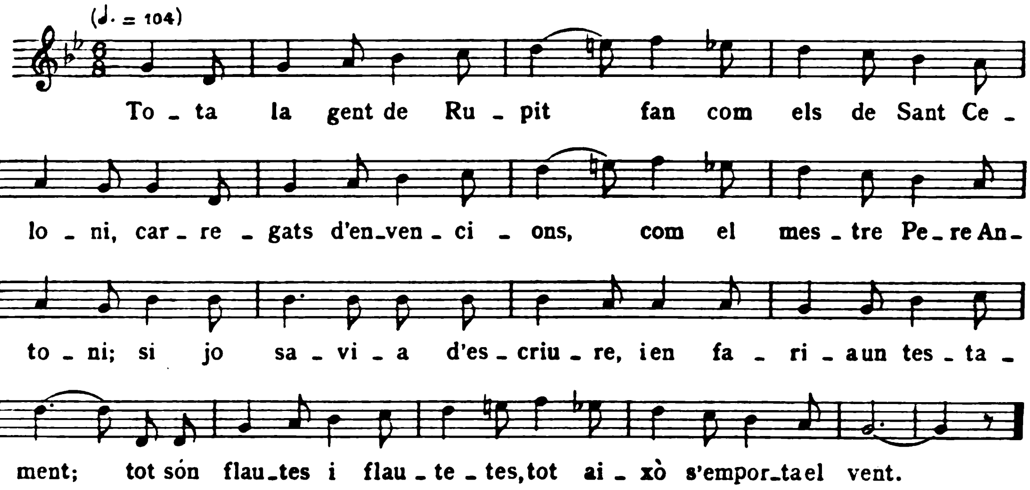

Tota la gent de Rupit
fan com els de Sant Celoni,
carregats d'envencions,
com el mestre Pere Antoni;
si jo sabia d'escriure,
i en faria un testament;
tot són flautes i flautetes,
tot això s'emporta el vent.

Tota la gent de Rupit
en són gent de galant traça,
ells mateixos s'han guarnit
una barca al mig de plaça.
Perquè la ribera hi passa
en allí en aquell indret,
ara no tardaran gaire
a ballar lo martinet.

Cantaire: Francisca Bagó. Vid cançó anterior.

38. EL ROSSINYOL

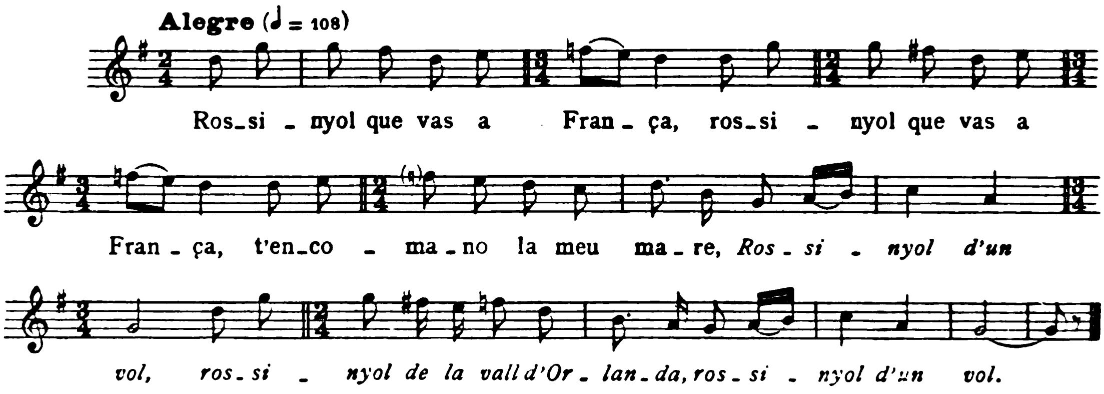

Rossinyol que vas a França,
t'encomano la meu mare,
Rossinyol d'un vol,
rossinyol de la vall d'Orlanda,
rossinyol d'un vol.

An el pare ja no gaire,
perquè m'ha tan mal casada:
an un pastor m'ha donada,
me'n fa gordar la ramada
i a mitja nit m'ha cridada.
. . . .

Cantaire: Pere Dalmau i Colomé « Peret dels burros ». 67 anys. Nat a Joanetes. Sant Esteve de Bas. Aprengué les cançons del « Vell Sastre » de Joanetes.

39. FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT

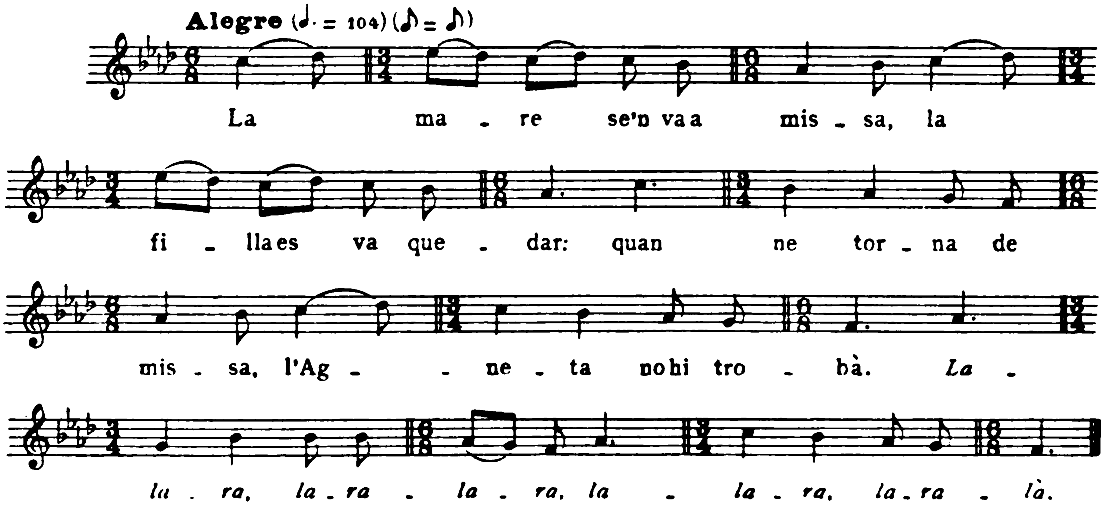

La mare se'n va a missa,
la filla es va quedar;
quan ne torna de missa,
l'Agneta no hi trobà.
Lalara, laralara,
lalara, laralà.
Demana a les veïnes
si l'han vista passar.
— No fa gaire que ha passada
al costat del capità;
'nava vestida d'home
i amb l'espasa a la mà. —

El seu pare, bon home,
va a trobâ el capità.
Toca un toc de corneta,
soldats fa arrenglerar,
i al cap de la filera
l'Agneta hi va trobar.
— Agneta rostoieta,
el teu pare et ve a buscar.
— Digueu-li que se'n torni,
que no hi vui pas anar;
jo vui fer mort i vida
al costat del capità. —

Cantaire: Filomena Anglada i Espígol. Vid. pàg. 253.

Digitized by Google

40. CANÇÓ COMPOSTA:

DON JOAN I DON RAMON – EL FALS MOSSO DE FORNER

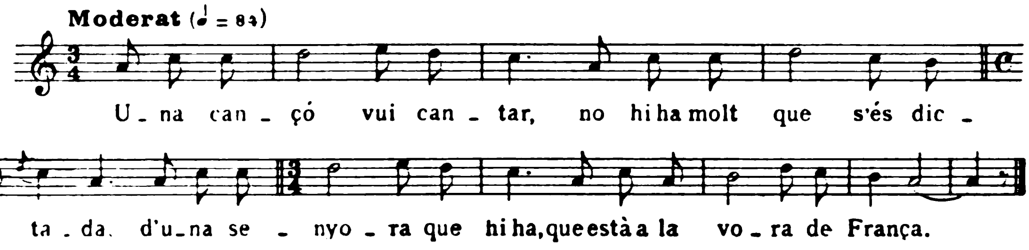

Una cançó vui cantar,
no hi ha molt que s'és dictada,
d'una senyora que hi ha,
que està a la vora de França.
No tenia sinó un fill
que servia al rei de França.
Si n'hi pega el pensament
de sortir-ne a la *ventana,*
sols per veure el seu fillet,
el seu fillet si tornava.
Si l'en va veure en un camp,
en un camp que verdejava;
collia roses i flors
per curar les seves llagues.
A les nou hores de nit
a la porta li tustava:
— Ai, mare, baixeu a obrir,
que la barba a mi se'm glaça,
i les anques del xivall
en són blanques de gelada.
— A on eres, el meu fill,
meu fill, a on eres ara?

— Mare, vinc de peleiar
de les galeres de França,
i entre jo i el meu xivall
portem vint-i-nou llançades;
mon xivall porta les nou,
trist de mi, porti les altres.
Ai, mare, feu-me'n el llit,
que jo no viuré pas gaire;
poseu-m'hi els llençols nets,
que no els embrutiré gaire:
moriré a la mitja nit;
el cavall, a punta d'alba.
An a mi m'enterrareu
a l'altar de Sant Hilari,
i al cavall l'enterrareu
allí al peu d'una muralla;
les armes les posareu
a l'altar per presentalla,
que la gent, quan les veuran:
— De qui són aquestes armes?
— Ai, si són de Don Ramon,
que va morir en campanya. —

Cantaire: Filomena Anglada i Espígol. Vid. pàg. 253.

Digitized by Google

41. EL PASTOR I LA MARE DE DÉU

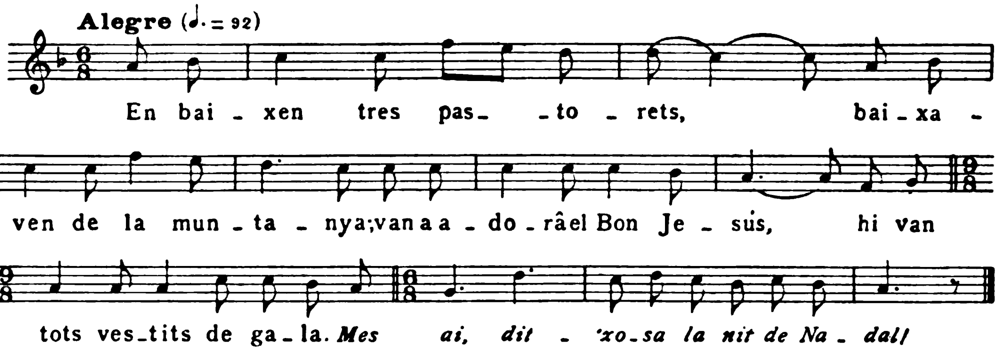

En baixen tres pastorets,
baixaven de la muntanya;
van a adorâ el Bon Jesús,
hi van tots vestits de gala,
Mes ai,
ditxosa la nit de Nadal!
i el més petitet de tots
al coll porta una samarra.
La Mare de Déu li diu:
— Vôs-te vendre la samarra?
— Que per cert, Mare de Déu,
que per xo jo la portava.

— No en serà pagada amb diners
ni tampoc amb or ni plata,
sinó amb la glòria del cel,
per sempre et serà donada. —
A les nou hores de nit
el pastoret ja finava;
i els àngels li feien llum,
la Verge l'amortallava,
la Mare de Déu dels Angels
la corona li posava,
i el gloriós Sant Josep
li estava fent la caixa.

Cantaire: Filomena Anglada i Espígol. Vid. pàg. 253.

42. LA SARDANA DELS ESCLOPS

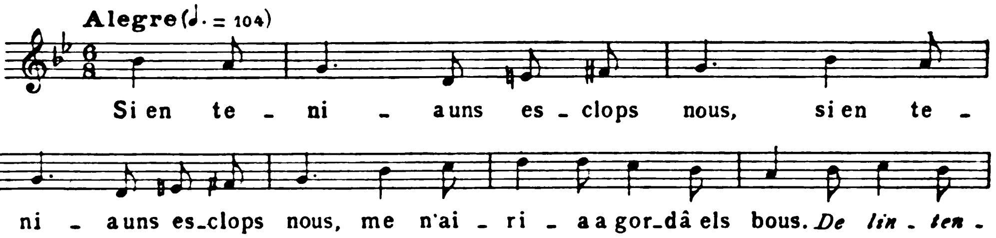

Digitized by Google

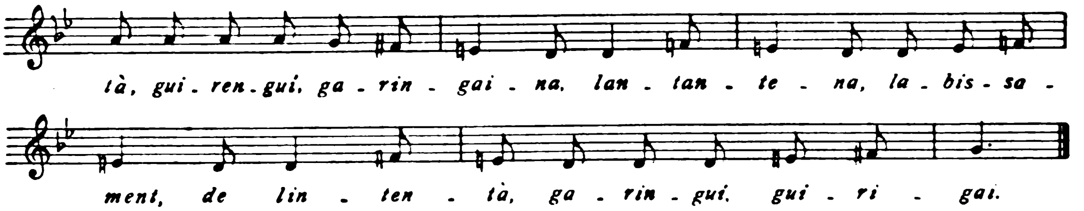

Si en tenia uns esclops nous,
me n'airia a gordâ els bous.
De lintentà,
guirengui, garingaina,
lantantena,
labissament,
de lintentà,
garingui, guirigai.

Si en gordava trenta dos;
el llop se n'ha menjat dos.
— Pastoreta, on éreu vós?
— A la muntanya amb els pastors,
que brodava mocadors,
un per mi i un altre per vós
i un altre pel meu promès
perquè va tan carmellós. —

Cantaire: Melcior Casamitjana i Anglada «Menció». 27 anys. Sant Privat de Bas.

43. VIDA DE PASTOR

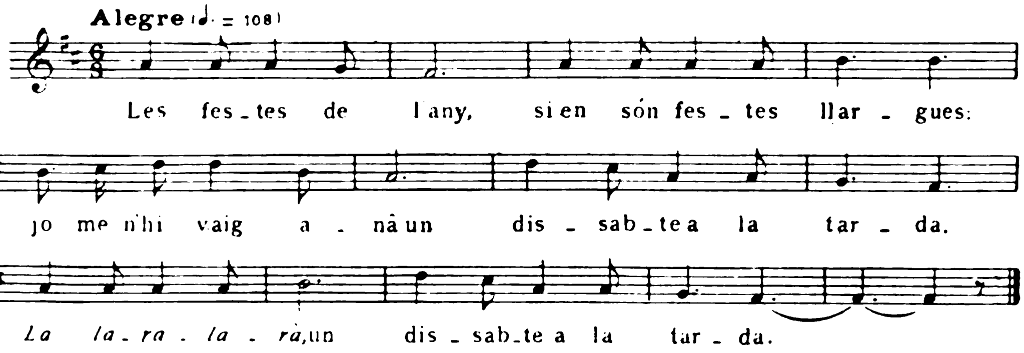

Les festes de l'any,
si en són festes llargues;
jo me n'hi vaig anâ
un dissabte a la tarda,
La, laralarà,
un dissabte a la tarda.

Sempre veus aquí
quan ne som promesa
amb un pastoret
de la meva terra.
Val més un pastor
que no pas un peraire.

Digitized by Google

Vida de pastor,
vida regalada,
cantant i xiulant
gonyen la soldada;
passant en una ombra,
se'n peguen a jaure
de cara al sol,
de pernes a l'aire.

Cantaire: Maria Coromines i Molas de Casamitjana. 30 anys. Sant Privat de Bas. Aprengué aquesta cançó a «Pla Traver», d'un pobre captaire.

44. ELS ESTUDIANTS DE TOLOSA

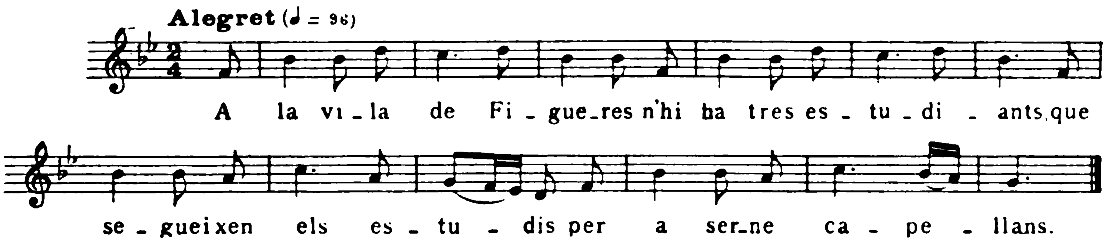

A la vila de Figueres
n'hi ha tres estudiants,
que segueixen els estudis
per a ser-ne capellans.
N'encuantren tres donzelletes,
folgues ja los van tirant;
les donzelletes són traidores,
an el jutge ho van contant.
No en passa l'espai d'una hora
que a la presó els van portant;
no en passa l'espai d'una altra
ja els n'hi donen paper blanc;
no en passa l'espai d'una altra
que a la presó els van portant.
El més petitet plorava,
el més gran no plora tant;
el més petitet plorava,
el més gran els va consolant:
— Que en tenim un germà a França,
que en serveix al rei d'Orlan. —
No passa l'espai d'una hora
que el seu germà va arribant.
. . . .
— Què fan aquí tanta gent?
— Aquí pengen i despengen
tres pobrets estudiants.
— Adéu, vila de Figueres,
que bé se'n recordaran;
de les *cabezas* dels homes
muralles se'n formaran;
de la sang de les *mujeres*
els cavalls hi nedaran. —

Cantaire: Dolors Capdevila i Jubert de Ribalta. 54 anys. Nada a Sant Privat de Bas. La Pinya. Aprengué les cançons sentint-les cantar espellofant i en les treballades.

Digitized by Google

45 LA FILLA PERDUDA

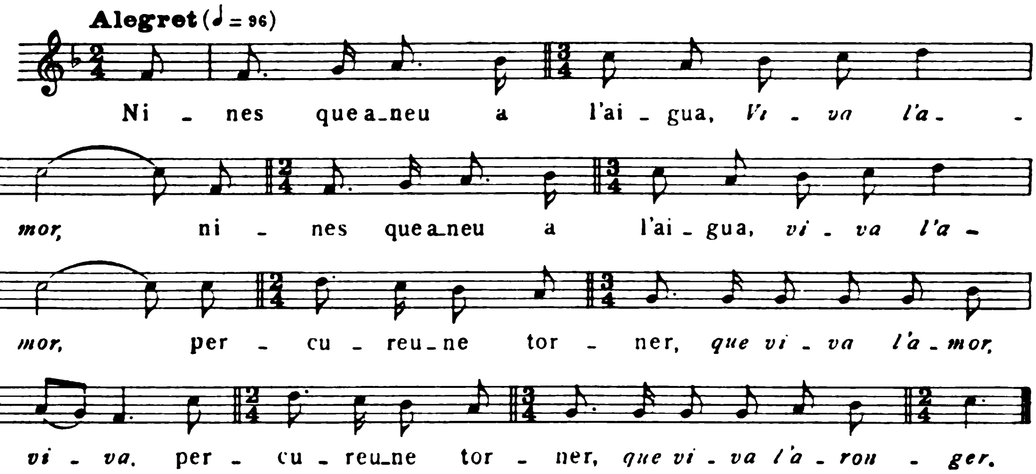

Nines que aneu a l'aigua,
Viva l'amor,
percureu-ne torner,
que viva l'amor, viva,
percureu-ne torner,
que viva l'aronger.
Som perduda una filla,
set anys ha que hi é.
I al cap de la setena,
la filla ja torné.
— De què sospireu, l'hostessa?
— Bé tinc que sospirer:
som perduda una filla,
vostè me l'ha semblé.

Si la filla hi era,
cent lliures pagaré;
i altres cent que en daria,
que si poncella hi é.
— Mare, en fareu ja massa,
sinó m'entornaré,
que a la vila de Prades
fa de bon demorer.
De tres que n'hi festejo,
d'algun l'amor hauré:
la un és fill d'un comte,
l'altre és d'un cavaller,
l'altre n'és d'un notari,
d'aquest l'amor hauré. —

Cantaire: Jaume Masó i Subiràs «Jaume de Can Massias». 80 anys. Nat a Olot. La Pinya. Aprengué les cançons sentint-les cantar en les treballades.

Digitized by Google

46. EL MESTRE

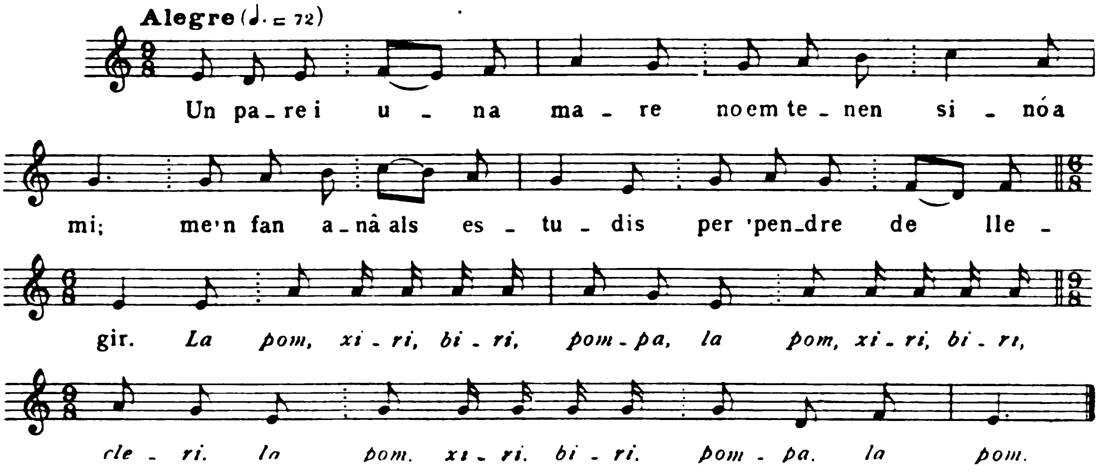

Un pare i una mare
no em tenen sinó a mi;
me'n fan anâ als estudis
per 'pendre de llegir.
La pom, xiri, biri, pompa,
la pom, xiri, biri, cleri,
la pom, xiri, biri, pompa, la pom.
I el mestre que m'ensenya
s'ha enamorat de mi;
me'n diu a cau d'orella:
— Rosa, et vols casâ amb mi?

— Per ser el senyor mestre,
no el saberia servir.
— Faràs com les altres,
con me veuràs venir:
pararàs taula blanxa,
del bon pa i del bon vi,
i allí al cap de taula
hi plantarem un pi,
i a la cima més alta
n'hi canta un fildorí.

Cantaire: Dolors Capdevila i Jubert. Vid. pàg. 271.

47. ASSISTÈNCIA DE LA MARE DE DÉU

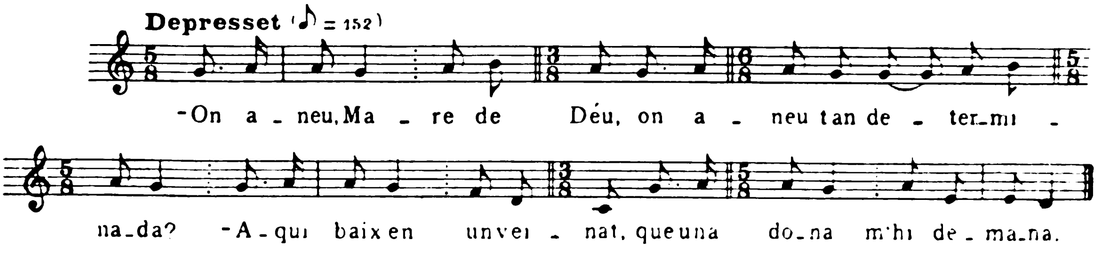

Digitized by Google

— On aneu, Mare de Déu,
on aneu tan determinada?
— Aquí baix en un veinat,
que una dona m'hi demana.
— No hi aneu, no, Mare, no,
que és una dona tan rara.
— An aquella vui jo anar,
que tothom la desempara.
N'ha tingut un infantet,
serà capellà o frare;
Sant Josep serà el padrí,
Santa Clara la comare;
al bateig, què tiraran,
seran pinyons i vellanes;
i el bateig, qui el collirà,
seran els àngels del cel,
que ara baixen. —

Cantaire: Dolors Capdevila i Jubert. Vid. pàg. 271.

48. ELS CONTRABANDISTES

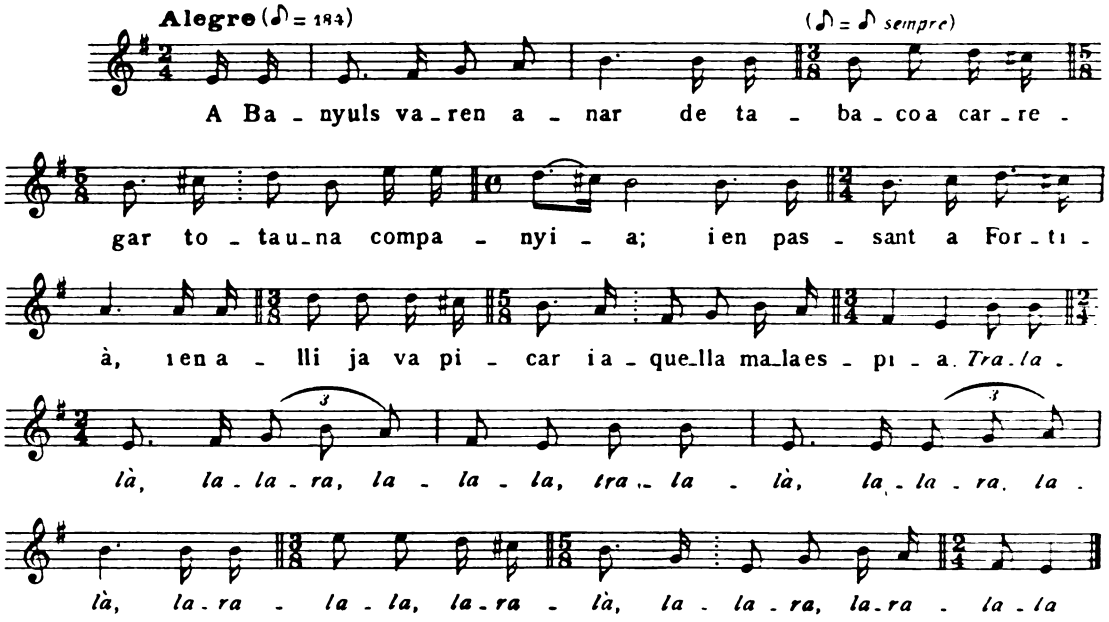

A Banyuls varen anar
de tabaco a carregar
tota una companyia;
i en passant a Fortià,
i en allí ja va picar
i aquella mala espia.

Tralalà, lalara, lalala,
tralalà, lalara, lalà,
laralala, laralà,
lalara, laralala.
A Figueres se'n va anar
a contar-ho al capità

que havia vist contrabandistes.
— Vós que els heu vistos passar,
me diríeu quants n'hi ha
que van de companyia?
— Jo quaranta n'he comptats
que van molt ben armats:
trabucs i carrabines. —
Capità es posà al davant:
— Minyons, aneu marxant,
que irem a perseguir-los. —
Quan ne foren a Pedret,
allí preguntaren del cert
per veure si els 'vien vistos;
i un senyor varen trobar,
que molt se mos va avisar:
— No hi aneu a envestir-los.
Jo quaranta n'he comptats
que van molt ben armats:
trabucs i carrabines. —

Capità es posa davant:
— Minyons, aneu marxant,
farem carniceria. —
Com ne foren a Pontús,
socorro demana per tots,
per pagar la companyia;
i en passant a Galliners,
allí foren els quefers
amb els contrabandistes.
Una gorda els atalaia,
que En Roure ja va tirar
i el trabuc li féu figa:
— Ai, si el trabuc m'hagués tret,
gran goret n'hauria fet
allí en el cementiri.
Us pensàveu ser lleugers;
n'hi ha que ho són molt més,
són gent de fantasia. —

Cantaire: Joan Guix i Torrentà « Joan de La Bosa ». 52 anys. Pagès. Nat a Sant Miquel de Pineda. Aprengué les cançons anant a atalaiar. Toca el flabiol. Fa 32 anys que viu a Sant Pere Despuig de Bianya.

49. ASSASSINAT DEL RECTOR DE SANT PERE DE BIANYA

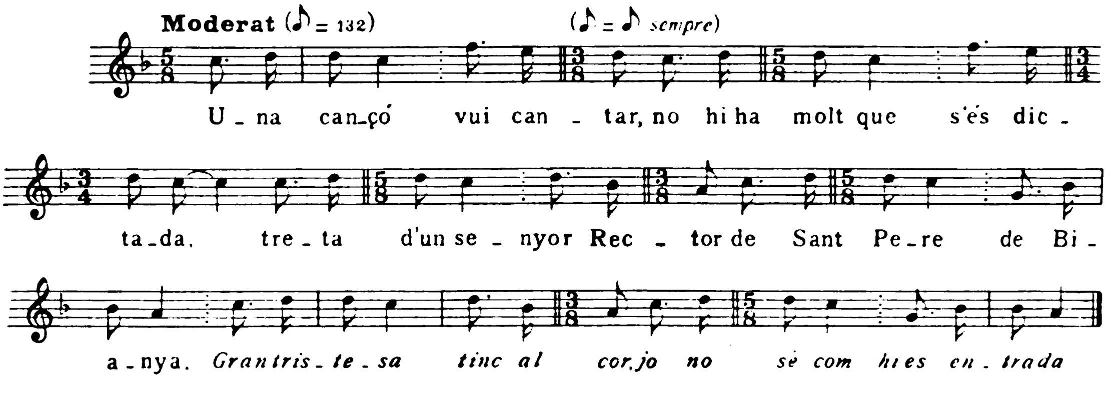

Una cançó vui cantar,
no hi ha molt que s'ès dictada,
treta d'un senyor Rector
de Sant Pere de Bianya.
Gran tristesa tinc al cor,
jo no sé com hi és entrada.
Si l'han anat a robar
una fresca matinada;
si l'han anat a trobar
a la cuina, que es calçava.
— Déu lo gord, senyor Rector;
senyor Rector, com ho passa?
Jo vinc si em vol deixar diners
per un gambeto de panyo.
— De diners te'n deixaré,
però vui una fermança.
— De fermança jo no en tinc,
com som mosso de «La Boada». —
Ja li'n venta cop de destral,
i d'aquell, li'n dóna un altre.
La majordona ho veié:
— Què fa aquest grandíssim lladre? —
Ja li venta cop de destral,
i una orella li penjava.
Quan l'escolà veié això,
al campanar se'n tancava;
es posa a tocar sometent,
repicar fort les campanes.
Tot el poble hi acudí,
i tothom portava l'arma.
Si l'han anat a trobar
al darrera d'un retaule.
De diners, si n'ha volguts,
se n'ha emplenades les butxaques;
els hi han fetes anâ a buidar
a la iera de «La Sala»;
la destral que ha fet el mal
a l'esquena li han penjada.

Cantaire: Joan Guix i Torrentà. Vid. cançó anterior.

50. LA LLEBRE

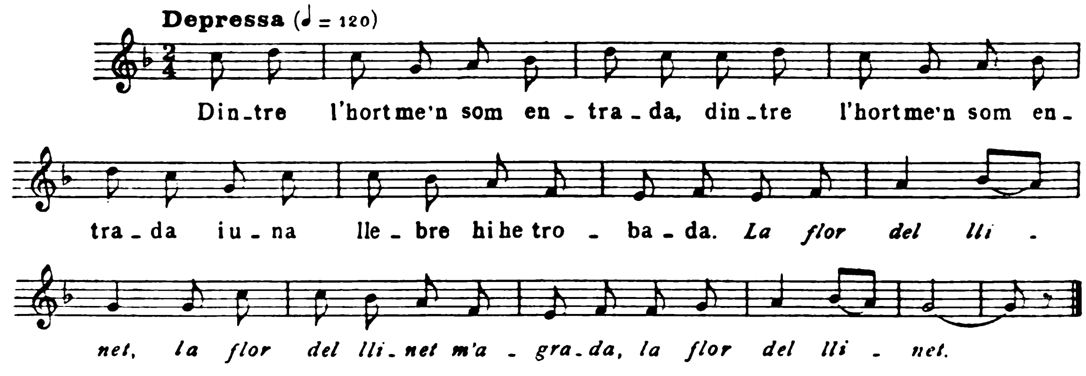

Dintre l'hort me'n som entrada
i una llebre hi he trobada.
La flor del llinet,
la flor del llinet m'agrada,
la flor del llinet.
Per la cua l'he agafada,
si l'he cuita a l'empallada,
tot tastant me l'he menjada.

Cantaire: Joan Guix i Torrentà. Vid. pàg. 275.

Digitized by Google

51. EL ROSER DE ROSES BLANQUES

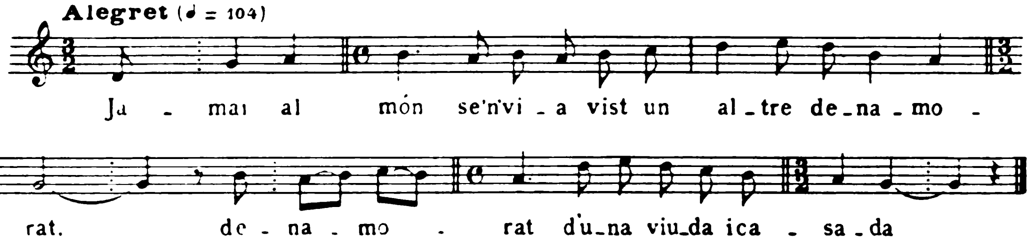

Jamai al món
se'n 'via vist un altre
d'enamorat
d'una viuda i casada.
Ja ho han sabut
los mossos de les quatre;
ja l'han 'gafat
i a la presó me'l menen.
Me'n pugen dalt,
a la cima més alta,
i allí veurem
la plana de Cerdanya
i el Rosselló
i la ratlla de França.
N'hi ha un roser
cobert de roses blanques.
Cúllic un ram
per dâ a l'enamorada,
quan la'n veuré
i al detràs d'una mata.

Cantaire: Joan Guix i Torrentà. Vid. pàg. 275.

52. LA DAMA DE TREMP

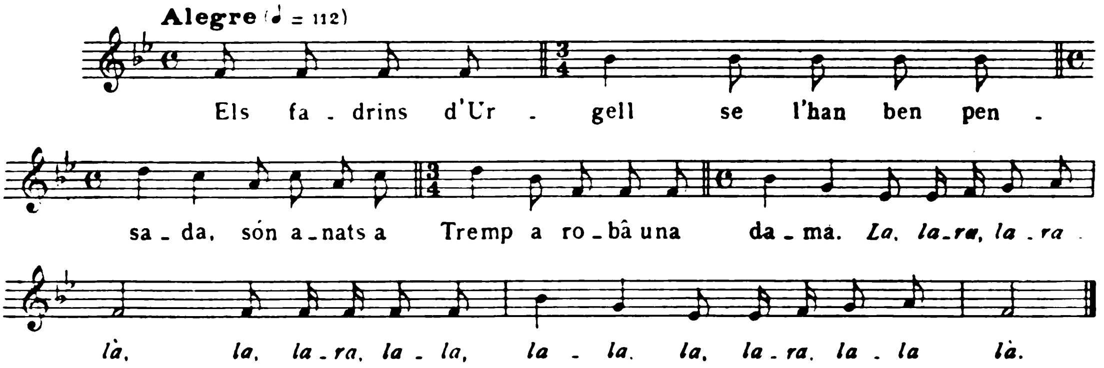

Els fadrins d'Urgell
se l'han ben pensada,
són anats a Tremp
a robâ una dama.
La, lara, laralà,
la, lara, lala, lala,
la, lara, lalalà.
Quan se'n són allà,
sola l'han trobada.
— Déu vos guard, Abel,
no heu sopat encara?
— No en som sopat, no,
ni tampoc tinc gana.
El pare no hi és,
ni tampoc la mare;

Digitized by Google

són anats a Tremp,
penso m'hi hauran casada
amb un vell vellot
que no el vui ni m'agrada;
és borni d'un ull
i coix d'una cama;
pujant en un banc
se li trenqués l'altra!
— Déu vos gord, Abel,
voleu ser robada? —
I ella diu que sí:
— Si el lladre m'agrada.
— El lladre aquí el teniu,
veieu si us agrada.
— Sempre m'ha agradat,
també m'agrada ara! —
Munten sobre un xivall blanc
que la terra volava.

Con són un tros enllà,
encontren el seu pare:
— D'on veniu, minyons,
amb tan galant dama?
— Venim de l'Aragó,
que ens e-l'han donada.
— Endavant, minyons,
si us e-l'han donada. —
Con són més enllà,
encontren la seu mare:
— I on vas, Abel,
i on vas, desditxada?
Baixa de cavall,
tornem-s'en a casa. —
Respon un dels criats:
— Bé en serà gordada;
si no en vol venir,
per què s'hi donava. —

Quan ne són més enllà,
Isabel plorava.
— De què plores, Bel,
de què plores ara?
— Plòroc el bon temps
de quan era a casa:
per dinar, capons;
per sopar, pollastres.
— No ploris, Abel,
lo mateix serà ara.
De casa a la font
n'hi conten jornada,
de la font a casa
n'hi conten una altra.
De vi no en tenim,
prô en tenim bona aigua. —

Cantaire: Joan Guix i Torrentà. Vid. pàg. 275.

53. CANÇÓ COMPOSTA:

SUBLEVACIÓ AL VAIXELL – EL GRUMET VALENT

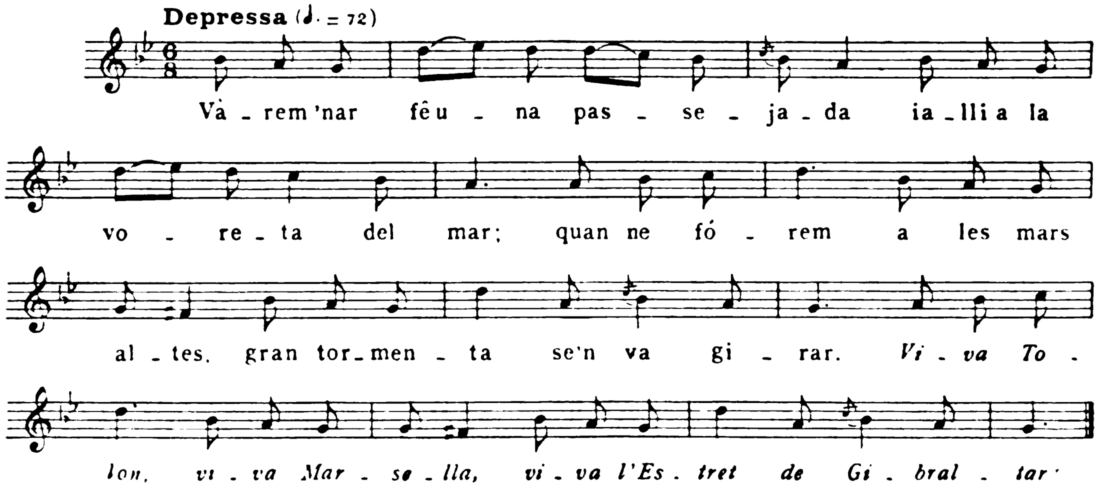

Digitized by Google

Vàrem 'nar fê una passejada
i allí a la voreta del mar;
quan ne fórem a les mars altes,
gran *tormenta* se'n va girar.
Viva Tolon, Viva Marsella,
viva l'Estret de Gibraltar !
I els soldats tots a la una
per a matar llur capità.
— Perdoneu-me, els meus *amigos,*
doneu-me temps de confessar.
Quin ne serà el gallardo mosso
que la vida em voldrà salvar? —
Ja en respon un dels gallardos mossos:
— Jo la vida li vui salvar:
farem busques curtes, busques llargues,
a veure an a qui tocarà. —
I a Don Lluís gallardo mosso
la busca llarga li va tocar.
— Amunt, amunt, gallardo mosso,
cim de l'aubre mestre n'has de pujar. —
Con ne fou a mig aubre mestre,
gallardo mosso es posa a plorar.
— Què tenes tu, gallardo mosso,
què tenes tu per a plorar?
— Jo no veig sinó cel i aigua,
i les balançades de la mar.
— Amunt, amunt, gallardo mosso,
cim de l'aubre mestre n'has de pujar. —
Con ne fou al cim de l'aubre mestre,
gallardo mosso es posa a cantar.
— Què en tenes tu, gallardo mosso,
què en tenes tu per a cantar?
— Veig les muralles de Marsella
i la vila de cap a cap;
hasta veig la meva senyora
i en allí a l'un balcó que està,
va tota vestida de gala
per a venir-me a saludar. —

Cantaire: Joan Guix i Torrentà. Vid. pàg. 275.

54. ELS ESTUDIANTS DE TOLOSA

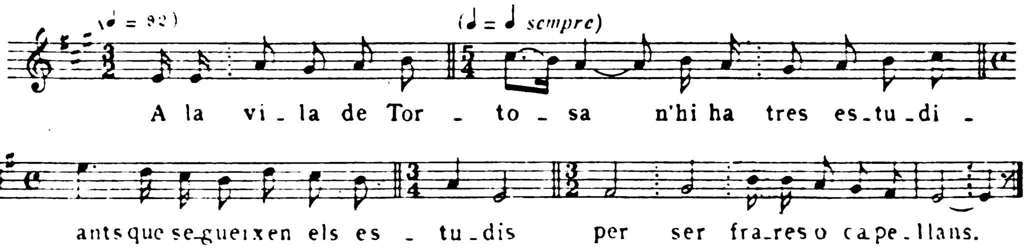

A la vila de Tortosa
n'hi ha tres estudiants
que segueixen els estudis
per ser frares o capellans,
o bé capellans o frares,
metges o celurgians.
Se n'encontren tres ninetes,
totes filles d'un marxant;
la més petita plorava:
— De què plores ara tant?
. . . .

Cantaire: Joan Massegur i Plana. 63 anys. Nat a La Pinya. Fa dos anys que viu a Sant Pere de Bianya. Aprengué les cançons dels seus pares i avis.

Digitized by Google

55. EL POMERET

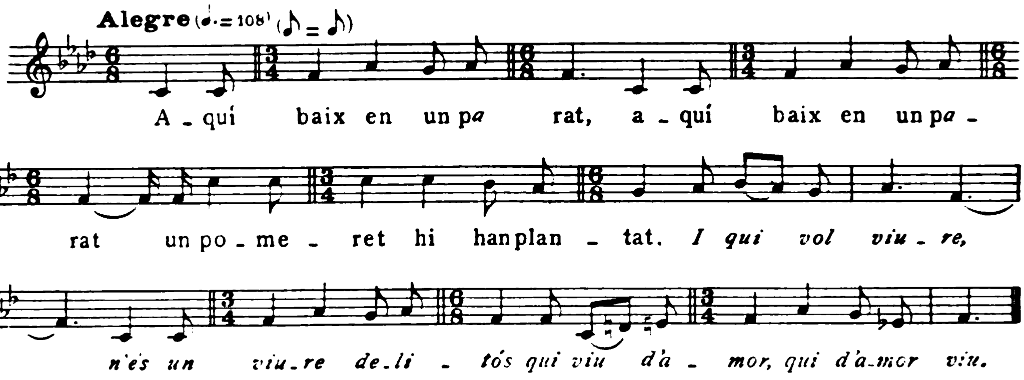

Aquí baix en un parat
un pomeret hi han plantat.
I qui vol viure,
n'és un viure delitós
qui viu d'amor,
qui d'amor viu.
De pomes n'és carregat,
vermelletes la meitat,
blanquetes l'altra meitat.
Un aucellet s'hi ha posat
que en té el bec sobredaurat,
les aletes, la meitat.
— Si en fossis un bon galant,
series meu enamorat.
La resplendor que ets donat
fa relluir una ciutat. —

Cantaire : Concepció Busquets i Sala. 52 anys. Nada a Olot. Allà aprengué les cançons de petita. Fa 30 anys que viu a Sant Pere de Bianya.

56. L'ESPOSA MORTA QUE PARLA

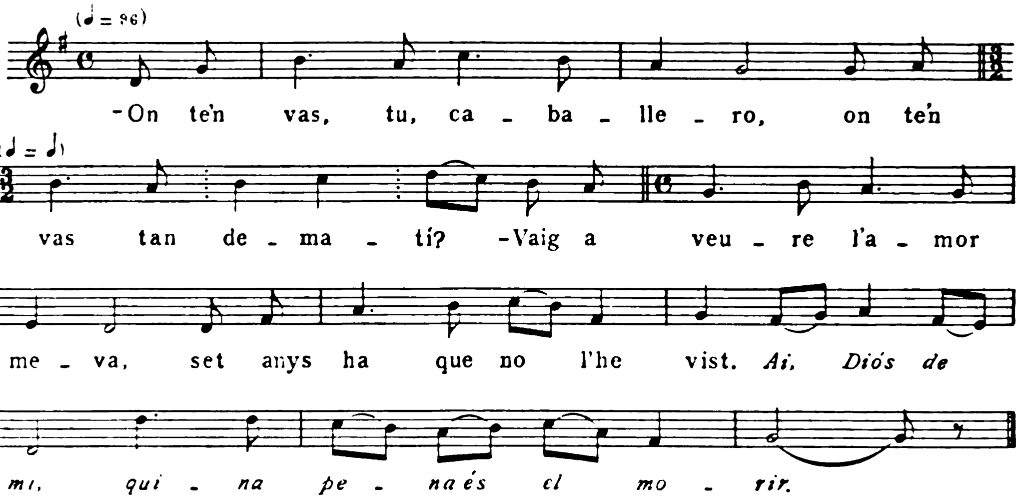

Digitized by Google

— On te'n vas, tu, *caballero,*
on te'n vas tan dematí?
— Vaig a veure l'amor meva,
set anys ha que no l'he vist.
Ai, Dios de mi,
quina pena és el morir.
— La teva amoreta és morta,
jo la n'he vista morir;
les campanes tocaven,
cent llegües fan retrunyir;
i els ciris que hi 'via encesos
la ciutat fan relluir;
dos cents donzelles que hi 'via
totes porten manto fi. —
Jo me'n vaig cap a la iglésia,
i la tomba vaig obrir:
— Blanxa eres com una rosa,
com la flor del llessamí;
i ara n'ets com una fonya,
no m'agrades pas a mi.
— Vés-te'n, vés-te'n, *caballero,*
no t'estiguis més aquí;
vés-te'n a la teva terra,
casa't, quan seràs allí,
que, si *Dios* te'n dóna *hijos,*
posa'ls-hi el nom de mi. —

Cantaire: Concepció Busquets i Sala. Vid. cançó anterior.

57. LA FILLA ENTESTADA

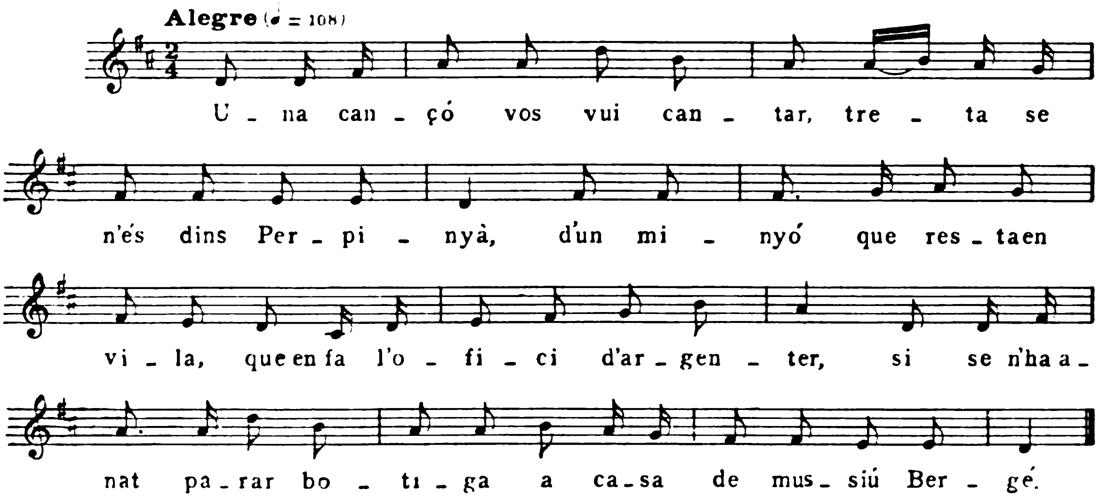

Una cançó vos vui cantar,
treta se n'és dins Perpinyà,
d'un minyó que resta en vila,
que en fa l'ofici d'argenter;
si se n'ha anat parar botiga
a casa de mussiú Bergé.
La minyona que ell ne festeja
en resta en el mateix carrer;
ella per nom se'n diu Treseta,
filla n'és d'un mestre argenter.
Ambdós se n'han estimat molt bé
sense que ningú no en sap res;
tenen l'amor molt infundada,
los dos se volen finament:

Digitized by Google

l'un no pot viure sense l'altre;
si farien bon casament.
Com la seu mare sent això,
promptament n'agafa un bastó;
se la n'ha tancada dins cambra:
— Ma filla, me les pagaràs,
ai, si jo sé que més hi parlis

amb el marxant de l'Auverniàs. —
La filla té el seu cor content,
deixa sa mare tot rient.
— Qui ha fet el sol, ha fet la lluna;
qui ha fet el dia, ha fet la nit;
ai, galant que jo festegi,
pensi serà el meu marit. —

Cantaire: Gabriel Coll i Guillaumes «Biel». 59 anys. Pagès. Nat a Prats de Molló. Fa 6 anys que viu a Sant Pere de Bianya. Aprengué les cançons de la gent vella del seu poble.

58. L'ESTUDIANT DE CAPELLÀ I LA PASTORETA

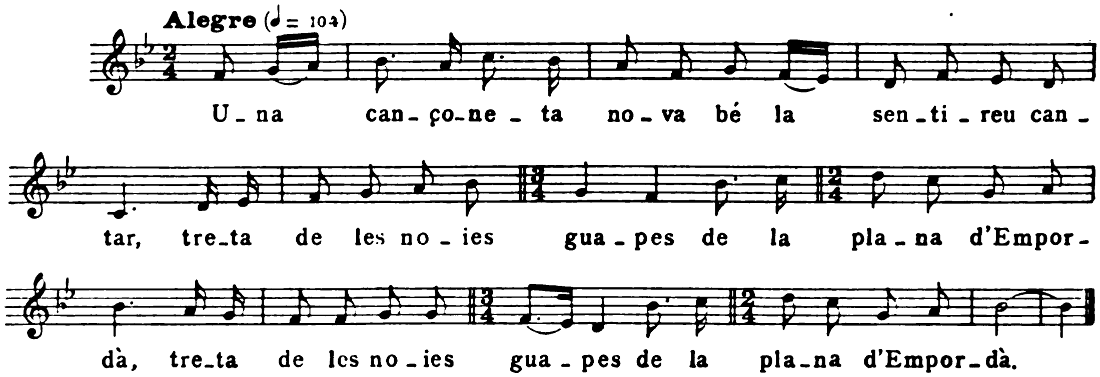

Una cançoneta nova
bé la sentireu cantar,
treta de les noies guapes
de la plana d'Empordà.
Si una mi ha estat la causa,
l'he posat a festejar,
que l'intent que jo portava
és de ser-ne capellà.
— Ai, con vós éreu pastoreta,
tot eren roses i flors;
tot era dir i prometre

que ens casaríem tots dos.
I ara que vós en sou casada,
com ho faré jo, trist de mi?
Vós mateixa castigueu-me,
per vós sofriré el morir.
— Ai, què tinc de castigar-vos
com vos veig tan afligit?
Quina sort i despedida
sera de vós i de mi:
vós vô n'aireu a Sellera,
jo me n'airé a Vilamarí. —

Cantaire: Gabriel Coll i Guillaumes. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

59. LA MARSULIANA (BALLET)

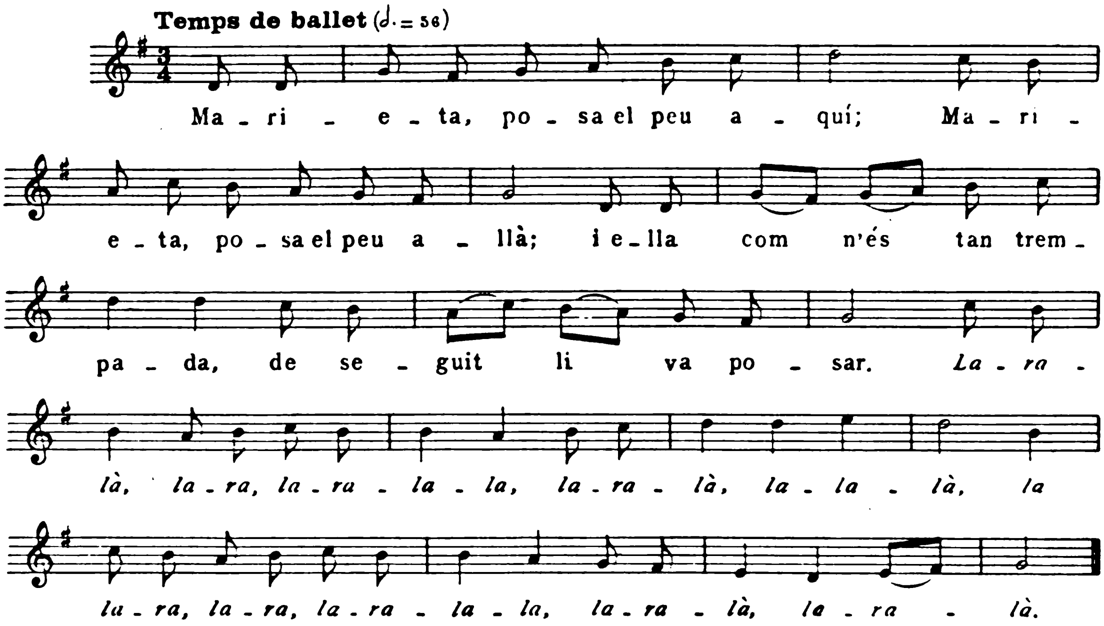

Marieta, posa el peu aquí;
Marieta, posa el peu allà;
i ella, com n'és tan trempada,
de seguit li va posar.

Laralà, lara, laralala,
laralà, lalalà,
lalara, lara, laralala,
laralà, laralà.

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. 47 anys. Santa Margarida de Bianya. Toca el flabiol i el violí.

60. EL PARE NO VOL QUE ES CASIN

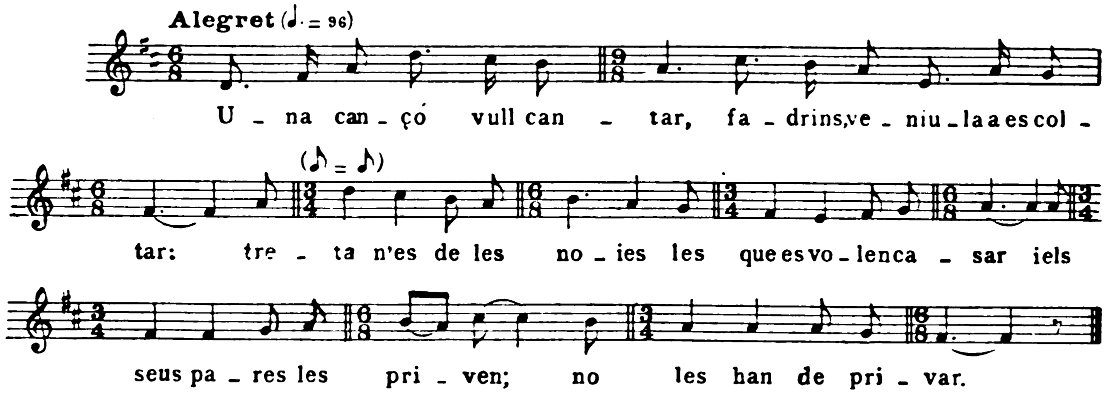

Una cançó vull cantar,
fadrins, veniu-la a escoltar:
treta n'és de les noies,
les que es volen casar
i els seus pares les priven;
no les han de privar.
Jo tampoc no vull pas dir
que els seus pares no s'hagin d'obeir;
tan sols tinguin cuidado
i a donar-li estat,
ai, que després no diguin
que caiguin en pecat.
El Mió se n'hi va anar
per genre si l'hi volen dar.
La resposta que li'n feren
la prengué fortament:
que la Miona és jove,
i no li'n passa el temps.

Quan el Mió sent això,
se'n gira i fa seu raó:
— En passarem estones,
n'airem passant el temps,
i, quan ne serà l'hora,
los dos mos casarem. —
Quan el seu pare sentí això,
promptament agafà un bastó.
Ja li'n reprèn la filla,
li'n diu resoltament:
— Jo et llevaré la vida
si passa el teu intent. —
La Miona s'ha humiliat:
— Pare, no en sigueu tan ingrat;
doneu-me aquell *contento,*
puix que an a mi em ve bé;
si cas no tinc vianda,
'xis no la perderé. —

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. Vid. cançó anterior.

61. LA MORT DE LA NÚVIA

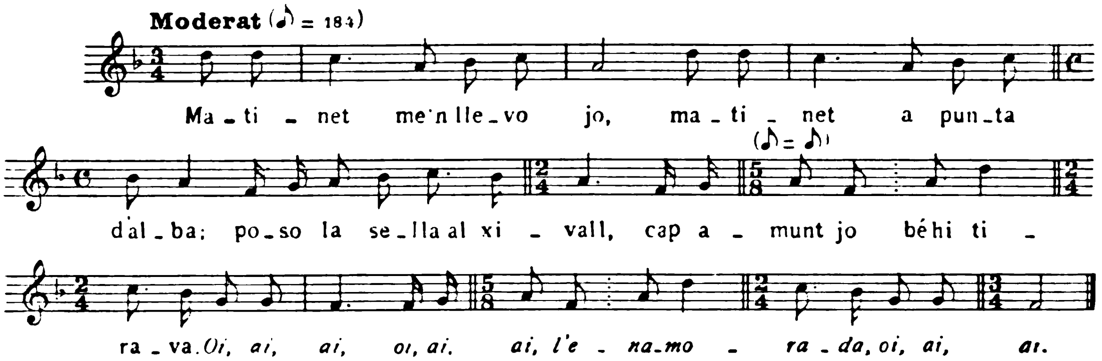

Matinet me'n llevo jo,
matinet a punta d'alba;
poso la sella al xivall,
cap amunt jo bé hi tirava.

Oi, ai, ai, oi, ai, ai,
l'enamorada, oi, ai, ai.
Quan a dalt de tot vaig ser,
vaig sentî una veu molt clara,

Digitized by Google

una veu d'un amic meu,
molt amics i camarades.
— No em diries, amic meu,
per qui toquen les campanes?
....
...... teva ....
— No pot sê, el bon amic meu,
....
Gíroc la sella al xivall,
cap a casa de son pare.
Els hi dónoc el bon dia;
resposta no mi han tornada.
Jo en pujo escala amunt,
com si fos l'hereu de casa;
ja la'n veig al cim del llit,
al cim del llit amortallada.
— Mare de Déu del Roser
i la Verge soberana,
entre dos enamorats
volguéssiu obrí un miracle. —
El miracle ja està fet:
La Miona amb ell parlava:
— Fuig d'aquí, lladre traidor,
robador de *mis* entranyes,
tu m'has robada l'amor
i a l'infern som condemnada,
i en allí al costat meu
cadira hi tens assentada;
sempre t'hi estic esperant
quan hi vindràs a ocupar-la.
— Jo me'n vaig a confessar
amb un carmelita frare.
— No hi ha frares ni capellans
que te puguen perdonar-te. —

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. Vid. pàg. 283.

62. CANÇÓ COMPOSTA:

UNA COSSA AL MARIT VELL – EL PETIT MARIDET

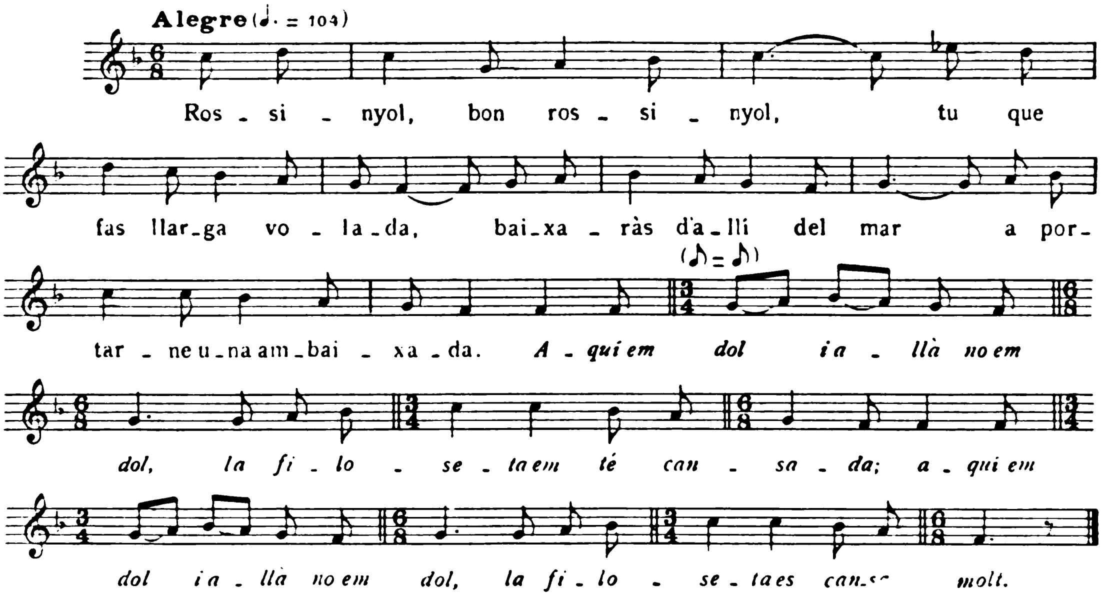

Digitized by Google

Rossinyol, bon rossinyol,
tu que fas llarga volada,
baixaràs d'allí del mar
a portar-ne una ambaixada.
Aquí em dol i allà no em dol,
la filoseta em té cansada;
aquí em dol i allà no em dol,
la filoseta es cansa molt.
Diràs an els meus parents,
diràs que me n'han casada,
m'han casada amb un vell vellot,
que jo no el vui ni m'agrada.
Ell no pot pujar-ne al llit
que no tingui una banca,
una banca i un escambell,
i encara no hi abasta.
Jo li'n coto cossa al cul,
escala avall lo tirava.
Ja li'n dic si s'ha fet mal.
— Una costella en tinc trencada.
— Una costella no és res,
fos la nou del coll, encara. —
L'en 'gafo a bell braçat,
vora del riu lo portava;
el riu n'ha vingut grosset,
l'aigua se me l'emmenava;
ell baixava riera avall,
jo, riera amunt el cercava.

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. Vid. pàg. 283.

63. ELS TRES SEGADORS

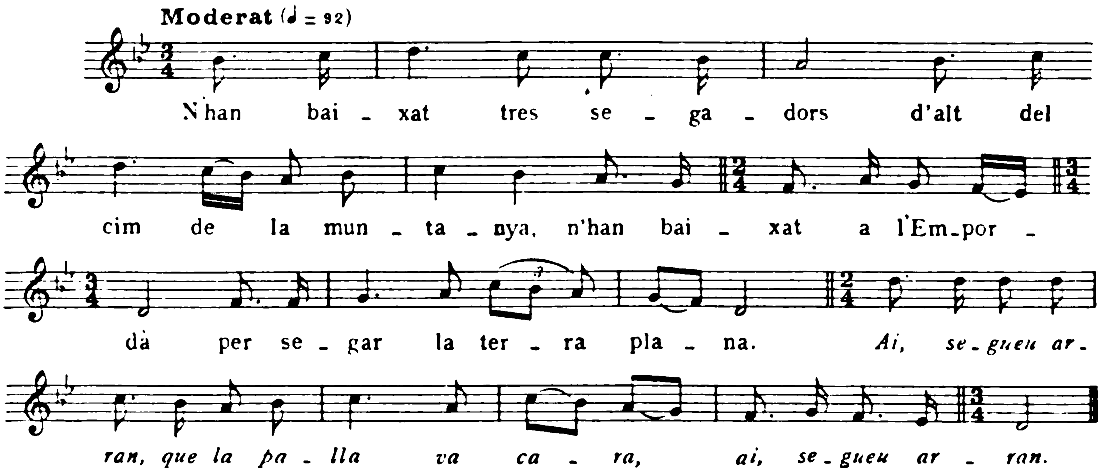

N'han baixat tres segadors
d'alt del cim de la muntanya,
n'han baixat a l'Empordà
per segar la terra plana.
Ai, segueu arran,
que la palla va cara,
ai, segueu arran.
El més petitet de tots
porta la fauç endaurada;
el lligador si n'és d'or,
i els didals en són de plata.
La filla del rei francès
d'ell se n'és enamorada;
l'en ha enviat a buscar

Digitized by Google

per un criat de la casa.
— Digueu-li que ja hi airé
a les quatre de la tarda. —
Les quatre hores van tocant,
el segador puja l'escala.
— Déu la guard, la dolça amor,
què és lo que vostè demana?
— Si em voldria segâ un camp,
i un camp de civada.
— No em diria, dolça amor,
i en a on la'n té sembrada?
— No n'és en vinya ni camp,
ni tampoc en cap muntanya;
de dies no hi toca el sol,
i a la nit no hi cau rosada;
n'és un camp de regadiu
al mig de dues muntanyes. —
Segadô es posa a segar
aquell campet de civada;
mentre l'estava lligant,
n'hi ha arribat el seu pare:
— Déu lo guard, lo segador,
quantes garbes heu lligades?
— Són lligades trenta nou,
i amb aquesta fa quaranta. —

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. Vid. pàg. 283.

64. LA PORQUEIROLA

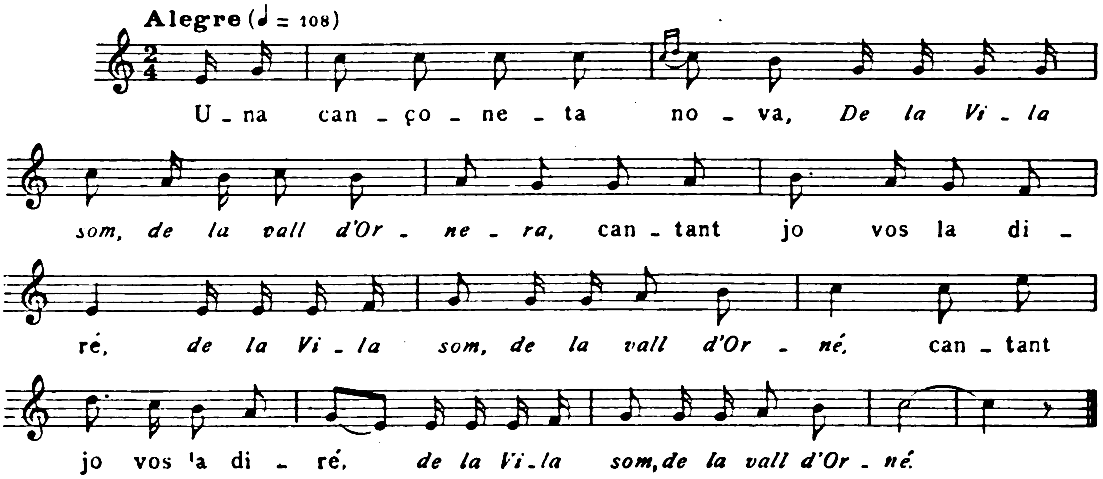

Una cançoneta nova,
De la Vila som, de la vall d'Ornera,
cantant jo vos la diré,
de la Vila som, de la vall d'Orné.
Si n'és treta de Don Jaume,
de Don Jaume cavaller.

Ell n'ha hagut d'anâ a la guerra
i ha deixat la seu muller;
l'encarrega an els seus pares,
i que la'n governin bé:
— Feu-la sentar en cadires
i ensenyeu-li del broder;

Digitized by Google

si el broder no li agrada,
ensenyeu-li del coser;
si el coser no li agrada,
no me li'n faceu fer res.
Tan bon punt Don Jaume és fora
porqueirola la'n fan ser,
si la'n fan ser porqueirola
de trenta un lludriguers;
la'n fan fer-ne set fusades
i un feix de llenya també.
Ai, al cap de los set *años,*
Don Jaume ja va torner.
— Séntoc una veu molt clara,
m'apar la mia muller.
Déu la guard, la porqueirola.
— Déu lo guard, lo cavaller.
— Déu la guard, la porqueirola,
de qui són els lludriguers?
— Si en són de casa Don Jaume,
de Don Jaume cavaller.
— *Vamos, vamos,* porqueirola,
a tancar los lludriguers.
— A tancar no hi vaig encara,
encara no he fet el jorné:
tinc de fer-ne set fusades,
i encara no tinc les tres;
després de les set fusades,
un feix de llenya també. —
Don Jaume desembeina el sabre,
li'n fa petâ un vellaner.
....
'nireu casa Don Jaume
....
ja els hi demana cotxer.
Si l'en fan posâ a la taula
al costat de la seu muller.
— Jo a taula no hi vaig encara,
no m'ho tinc per costumé;
me'n fan jaure a la cendrera,
com si fos un gat cendrer;
me'n fan menjâ a sota taula
com si fos un ca llebrer.
— Sinó que me'n sou mare,
prompte us vindria a mater. —

Cantaire: Josep Puigvert i Cortals. Vid. pàg. 283.

65. EL MARIT APALISSAT

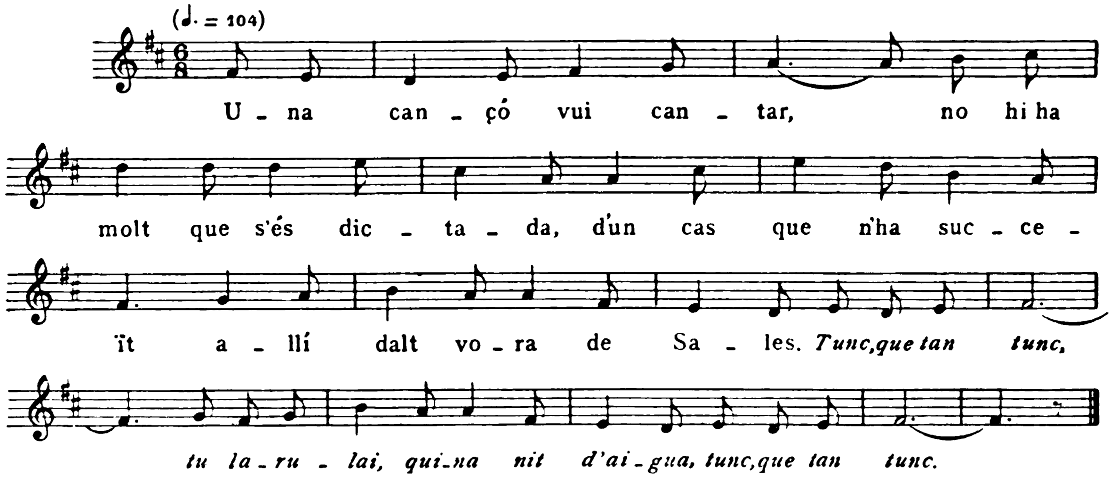

Una cançó vui cantar,
no hi ha molt que s'és dictada,
d'un cas que n'ha succeït
allí dalt vora de Sales.
Tunc, que tan tunc,
tu larulai,
quina nit d'aigua,
tunc, que tan tunc.
De poguer-ne alcançar
lo que elles demanaven:
de poguer tocâ el marit
quan els hi fa algun agravi.
Per cinc sous que s'ha jugat,
disciplina li han dada,
disciplina de cordills,
ja mai s'hagués vist cànem.

'B una puntada de peu
a la cendrera el tiraven.
El pobret, com ne va eixir,
n'era blanc com una cabra;
l'en 'gafen pels cabells,
carrê avall l'en rossegaven.
Ella ne fa un gran crit:
— Dones, eixiu en *ventana,*
que veureu el meu marit
les cruels penes que passa. —
Li'n respongué un vellet
que hi 'via dintre una entrada:
-- 'Guéssiu vingut algun temps,
algun temps i encara ara,
hauria agafat un boscai,
i una seca boscaiada. —

Cantaire: Rosa Domènech i Hors. 50 anys. Nada a Sant Joan Les Fonts. Santa Margarida de Bianya. Aprengué les cançons dels seus pares i avi.

66. EL MESTRE

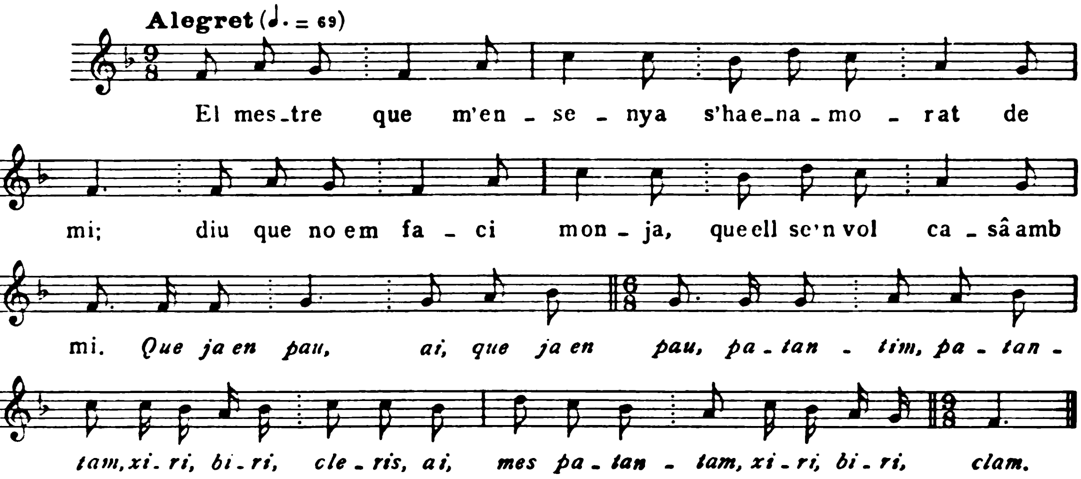

Digitized by Google

El mestre que m'ensenya
s'ha enamorat de mi;
diu que no em faci monja,
que ell se'n vol casâ amb mi.
Que ja en pau, ai, que ja en pau,
patantim, patantam,
xiri, biri, cleris,
ai, més patantam,
xiri, biri, clam.
— En sóc massa xiqueta,
no l'en sabria servir.
— Tu en faràs com les altres,
com me veuràs venir:
pararàs taula blanxa,
del bon pa i del bon vi;
al capdevall de taula
hi plantarem un pi,
la soca n'és de plata,
les branques de l'or fi;
a la branca més alta
n'hi canta un mallorquí;
ell diu en son llenguatge,
diu: — On tens el marit?
....

Cantaire: Rosa Domènech i Hors. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

BALTASAR SAMPER

MEMÒRIA

DE LA MISSIÓ DE RECERCA DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS

REALITZADA PEL

MESTRE BALTASAR SAMPER

I

EN MIQUEL FERRÀ

LLICENCIAT EN FILOSOFIA I LLETRES

A L'ILLA DE MALLORCA

DEL DIA 4 D'AGOST AL 30 DE SETEMBRE DE 1924

PER COMANDA DE L'OBRA DEL «CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA»

Digitized by Google

Digitized by Google

DIVERSES vegades, abans de l'estiu de 1924, els Mestres Millet i Pujol, de l'Orfeó Català, ens havien parlat de la conveniència d'efectuar per terres de Mallorca, Menorca i Eivissa una missió de recerca per compte de l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya ». Els documents que de la cançonística d'aquelles illes posseïa l'Obra, i totes les mostres que de temps enrera havien arribat aquí, eren prou eloqüents per justificar l'interès que desvetllava el propòsit.

Designats per a dur a terme l'agradosa tasca — i honorats amb aquesta mostra de confiança, — volguérem abans orientar-nos fins on fos possible, amb dades sobre l'estat actual de la cançó a Mallorca, i ens adreçàrem a diverses persones significades que, per raó de llurs aficions i gustos, crèiem que tindrien el concepte just del què ens interessava i podrien, en conseqüència, informar-nos bé.

Les impressions rebudes no foren, certament, gens encoratjadores. Algú ens adreçà als folkloristes mallorquins coneguts, pensant potser que el què ells no tinguessin recollit nosaltres ja no ho trobaríem ; d'altres ens respongueren en un to francament pessimista, assegurant que el « cine » i les « varietés », que han invadit de pressa els pobles, i la maquinària agrícola moderna, que ha transformat la tècnica de treball a la pagesia, havien foragitat la cançó i les velles tradicions. No podíem, doncs, segons aquests pronòstics, esperar de trobar arreu sinó « cuplets » i danses més o menys americanes...

Transcrivim a continuació fragments d'una de les lletres rebudes, que, per venir de qui venia, ens impressionà fortament :

« ... La meva pena és, però, que les meves aptituds no estiguin a l'altura ni de les esperances de vostè ni de la meva bona voluntat. La nostra pagesia es va aburgesant de cada dia més. Els qui les cantaven, les belles tonades de la terra, són morts, i jo mateixa n'estic al marge, avui, de totes aquestes coses.

» Per sort, alguns entusiastes arribaren a temps de fer, encara, la replega... Mes ara tot això se'n va, com dic ; i la replega *directa* crec que ha d'ésser

Digitized by Google

més difícil que no sembla. Les màquines i els costums moderns s'adiuen poc amb totes aquelles coses... »

Només del nostre amic, el notable folklorista Andreu Ferrer, mestre d'Artà, rebérem alguns mots esperançadors. Després d'oferir-nos gentilment la seva valuosa col·laboració, ens deia: « ... Aquí tot està per explorar i hi ha molt que recollir; per això crec que l'espigolada que fareu amb En Ferrà serà grossa. »

No seria, però, un exagerat optimisme de professional apassionat?

Per darrera vegada, férem present als que ens conferien l'encàrrec, les nostres impressions poc satisfactòries i els nostres escrúpols, pressentint gairebé un fracàs; mes, decidit que fou l'efectuar, si més no, una investigació, per tal d'adquirir directament la certesa de les males noves que ens arribaven, determinàrem partir a primers d'agost. El dia 3 sortí En Miquel Ferrà, i jo el 4, per reunir-nos a Ciutat de Mallorca i emprendre l'excursió.

Ciutat de Mallorca

Férem amb En Ferrà una sèrie de visites força interessants i reunírem adreces de persones de diverses localitats que ens podrien ajudar i facilitar la feina. Jo vaig ocupar-me, a més, amb preferència, de trobar un aparell fonogràfic del qual pogués disposar el temps que durés la missió.

Ja l'havíem cercat a Barcelona, però sense èxit, puix que els aparells que pràcticament poden fer-nos servei, són els de tipus antic, que han desaparegut ja del mercat.

A casa d'uns cosins meus, que resideixen a Ciutat de Mallorca, vaig trobar-ne un, en excel·lent estat encara, que fou posat gentilment a la meva disposició. Per dissort, el diafragma impressionador estava inutilitzat i no trobàrem qui sabés reparar-lo.

Vaig recordar aleshores que al Seminari de Ciutat tenien també, temps enrera, un bon aparell d'aquesta mena, i visitàrem el Rector, Doctor Bartomeu Pascual, que ens oferí amb exquisida amabilitat totes les facilitats. L'aparell, però, amb els seus accessoris, era massa voluminós i pesant, i no ens decidírem a afegir al nostre equipatge un embalum tan considerable i que, a més, havia d'ésser tractat amb gran mirament.

Digitized by Google

Artà i Capdepera

No havíem format itinerari, disposats, més aviat, a fer una ràpida investigació a diferents punts, per situar-nos on trobéssim les circumstàncies més favorables. Anàrem, per començar, a Artà, a l'extrem més allunyat de la capital.

Dins el tren trobàrem un conegut, En Ramis d'Ayreflor, periodista, redactor del *Correo de Mallorca*, que amb la seva muller i la seva filla, una nena de cinc a sis anys, anaven a Lluch. La conversa s'animà tot seguit, naturalment, sobre la finalitat del nostre viatge, i la filleta d'En Ramis, com per posar-hi una nota d'optimisme oportuníssima, ens recità una cançó que sabia d'una criada eivissenca que havia estat a casa seva. Teníem dret, sembla, a considerar l'agradós episodi com un bon presagi...

Bet Maria. Artà

Aviat quedàrem sols en el nostre departament, i damunt del mapa de l'illa férem diversos projectes d'excursions, que realitzaríem si en la que començàvem obteníem un èxit que ens encoratgés.

Arribats a Artà, visitàrem tot seguit N'Andreu Ferrer, el folklorista que hem esmentat, el qual ens rebé amb franca cordialitat i ens féu els millors auguris. El convidàrem a dinar, per poder seguir la conversa amb ell i fer plans.

Mentre dinàvem, una atlota gentilíssima que ens serveix a taula, Na Bet Maria, riu de la nostra conversa, que no acaba de comprendre. Parlem de les tonades que canten els pagesos al camp; En Ferrer ens recita i ens llegeix cançons que té recollides — que són les mateixes que ella ha cantat i sentit cantar pel poble — i tot això per Na Bet Maria és massa extraordinari. Ella no pot creure del tot que parlem seriosament, i, no obstant, ens veu tan solemnes i engrescats!...

Digitized by Google

Quan li expliquem que hem fet el viatge des de Barcelona exclusivament per cercar aquelles cançons, fa uns ulls com unes taronges i exclama: — De Barcelona... Oh! — tot mirant-nos un per un. Barcelona i *Bones-Aires* són per als mallorquins que no s'han mogut de l'illa els símbols meravellosos de *Fora-Mallorca,* i tota persona que ha estat *Fora-Mallorca* els apareix revestida d'una dignitat especial. Sovint, durant les nostres exploracions, férem servir amb els més desconfiats i els que més es resistien a cantar, aquest argument, d'haver fet un viatge de Barcelona a Mallorca amb el sol objecte de recollir les tonades i les cançons de l'illa, i sempre ens donà bon resultat.

Catalina Llinàs «Catalina de Ca Na Paies». Artà

Na Bet Maria ens assegurà que no es recordava bé de les cançons, i no aconseguírem que ens en digués cap. Tenia, però, una amiga que en sabia moltes i ens oferí d'anar-la a cercar. Era Na Catalina Llinàs «Catalina de Ca Na Paies», joveneta de 17 anys, llesta i maliciosa, que no es deixà convèncer fàcilment. Es féu pregar molt, i sort que Na Bet Maria ens ajudà. Quan li passà l'empegueïment, però, ens digué algunes cançons; la primera que escoltàrem fou *La Dama d'Aragó*. Després d'aquesta cançó en digué una, especialment interessant, *de ximbomba* o dels *Darrers dies* (Carnaval), vid. *Selecta de materials* al final d'aquesta *Memòria,* n.° 1 [1]. No començava, doncs, malament la nostra tasca.

[1] *La ximbomba* o *simbomba.* — Durant la temporada de Carnaval — *Darrers dies,* — que comença a comptar-se des de Sant Antoni, colles de joves recorren el poble i, acompanyant-se amb la ximbomba, canten les cançons que prenen llur denominació d'aquest instrument. Les *Cançons de ximbomba,* uniformes arreu per llur caràcter, però ben variades en la realització de la linia melòdica, són de les més típiques de l'illa. Moltes d'aquestes melodies, fluctuants i vagues en la tonalitat, tenen un curiós regust arcaic.

Digitized by Google

Havíem arribat a Artà en dies de Festa Major, i era difícil retenir les atlotes. Passaren per davant del nostre estatge, « Hotel de Antonio Quetglas », els gegants, amb una banda de música que anava a sonar a la plaça del costat, i el nostre amic Ferrer, que era el director d'aquesta banda, ens deixà una estona per anar a donar el concert.

Acabàrem la sessió amb Na Catalina, i en preparàrem una altra per al vespre amb un cantaire, En Miquel Estela i Ginart « Violí », que ens diria *tonades de treballada*.

Els gegants d'Artà el dia de la Festa Major

En Miquel « Violí » és conrador, té 30 anys. Nasqué a Ciutat, de pares artanencs, i als 3 anys el dugueren a Artà, d'on no s'ha mogut més que per anar a « servir el rei » a Inca.

Compareix tot endiumenjat, i per més que ell venia ben disposat a complaure'ns, hem de perdre molt de temps per a aconseguir que canti. Sobretot, té presents les advertències de la seva muller, que li ha fet sospitar que ens volíem riure d'ell. A més, posar-se a cantar, sense objecte, les tonades que corresponen a les feines del camp, li sembla una cosa insòlita, i assegura que sense treballar no es pot recordar de cap cançó.

A la fi, ens diu la *Tonada d'etsecaiar,* [1] a mitja veu. Comença a cantar molt indecís, però a poc a poc s'anima i surt una magnífica cançó. A cada represa, però, varia per complet el desenrotllament de la línia melòdica, profusament

[1] *Tonades* i *cançons*. — Hom designa, generalment, a Mallorca amb el nom de « tonada » el conjunt de melodia i lletra d'una cançó determinada de les que acompanyen els treballs del camp. Així : *Sa tonada des batre, Sa tonada des segar*.

El mot « cançó », en canvi, sol indicar només la lletra. Així, *Cançons de segar,* per exemple, són lletres de cançons que fan referència a la sega i a les quals, en ésser cantades, és aplicada la melodia pròpia d'aquesta tasca.

Digitized by Google

exornada amb mordents i *grupetti* — curiosos melismes de sabor pur oriental que el cantaire distribueix a voluntat entre les notes de la melodia, costum que anomenen « galetjar la veu » — i no aconseguim anotar-la. Ell passa a altres tonades i hem de resignar-nos només a escoltar-lo embadalits.

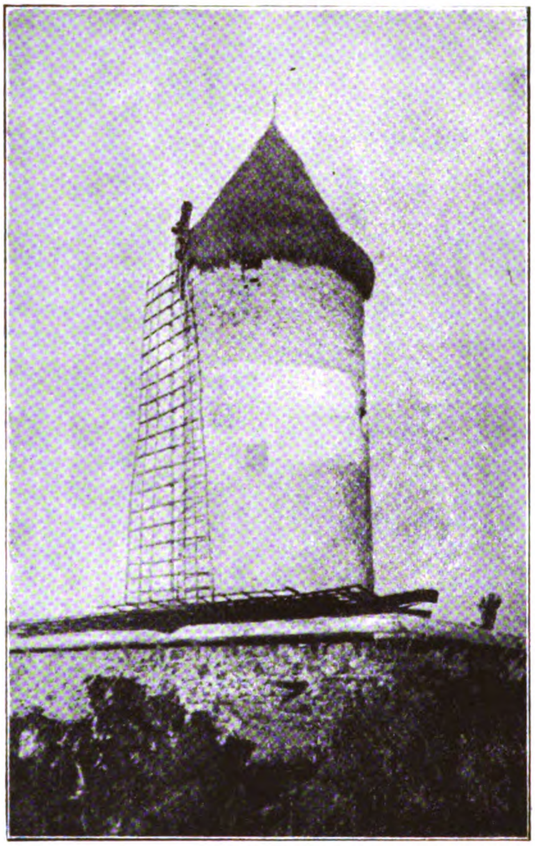

Molí. Artà

Pensem aleshores en el fonògraf, que tan bon servei ens hauria fet en aquells moments, i a despit de tots els inconvenients, escric a Ciutat i demano el del Seminari.

L'endemà havíem d'anar a Capdepera, i el dia següent, que tornaríem a Artà, si l'aparell havia arribat podríem impressionar alguns cilindres. Ben explicat tot a En Miquel « Violí » i esvaïts els seus dubtes, es mostra ben amatent i ens posem d'acord per a celebrar una nova sessió al cap de dos dies.

Anàrem a Capdepera dins un artefacte fantàstic que En Ferrà assegura que no és sinó una « diligència » vella, sense les rodes, col·locada damunt d'un xassis de camió automòbil. La carretera era infernal; diu que aquesta sola màquina, que hi passa quatre vegades al dia, l'ha feta malbé tota, de cap a cap. A mi, un sotrac em projectà al sostre amb tanta de força, que vaig dur una setmana un bony com una nou al cap. Els nostres peus no trobaven lloc segur i sovint desapareixien per uns forats alarmants, mal tapats amb algun sac.

Pel camí perdérem un cistell de fruita, i en adonar-se'n el conductor, encarregà a un carreter que topàrem, que el recollís i l'enviés amb algun altre carro que fes el nostre mateix camí.

A una parada, el xofer, un xicot de 18 anys, despreocupat i escèptic,

Digitized by Google

hagué de baixar, i per no interrompre del tot el funcionament de la portentosa màquina, digué a un passatger que seia al seu costat:

— Posau un peu aquí on jo el tenc: ja torn tot d'una. No mogueu es peu; sinó això partirà.

Ens miràrem amb expressions indefinibles, segurs que, si arribàvem al terme del viatge, calia donar gràcies a Déu molt especialment. Hi arribàrem, no obstant, sense més incidents a deplorar que el meu bony o «breverol» i unes grans taques a les maletes, que han restat com a record del pintoresc viatge.

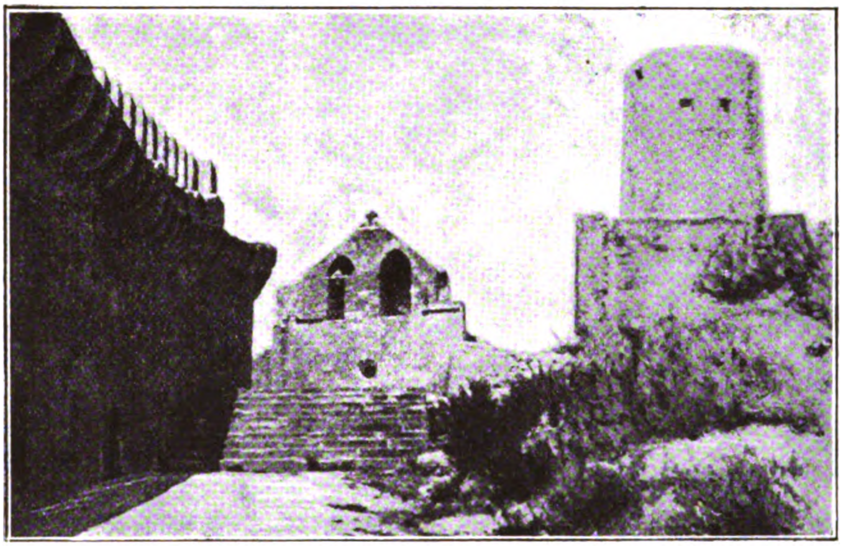

El Castell de Capdepera

Dinàrem a Calarratjada, a migdia, i a primera hora de la tarda anàrem a Capdepera.

Prop del Castell, trobem unes noies amb les quals parlem. Una de petita ens descobreix que la que segueix més la conversa amb nosaltres sap moltes cançons i és bona cantadora. Na Catalina Ferrer, que així s'anomena, es fa pregar una bona estona, però acaba per conduir-nos al lloc on treballa amb les altres noies que l'acompanyen. Entrem a la « Vetleria de Can Pep Llull», [1] situada sota

[1] *Vetleries.* — A Capdepera s'anomen així els llocs on es reuneixen les treballadores ocupades en la indústria del «llatre» (capells, senalles, senallons, etc. de palma, teixits a mà).

Digitized by Google

Catalina Ferrer i Grau. Capdepera

les voltes del Castell. Dins el petit recinte es reuneix cada dia un estol de noies i dones de totes edats que es dediquen a la indústria del llatre. D'estiu surten sovint al carrer a treballar, i a l'hivern passen les llargues vetllades tancades dins aquell forat, on, si l'aire viciat s'enrareix i es fa irrespirable, hi ha la compensació del bon abric i la temperatura confortable, que la munió de cossos humans acaramullats manté.

Na Catalina ens cantà una sèrie de cançons, algunes ben interessants. Altres noies digueren també el que sabien, i una velleta de 82 anys, Catalina Adrover, àvia de Na Catalina Ferrer, fent uns grans esforços per recordar, ens recità una cançó. Ella bé volia cantar-la, però cada vegada que ho intentava, la tos l'ofegava [1].

Aquesta velleta fa llatre també a la vetleria, amb l'agilitat de les joves i amb la mateixa perfecció.

[1] Vid. *Selecta,* n.os 2, 3, 4 i 5.

Catalina Adrover. Capdepera

Digitized by Google

A les 9 del vespre durava encara la sessió, que ens calgué interrompre per anar a sopar.

L'endemà tornàrem a Artà. Na Catalina Llinàs ens comunicà 10 cançons més, entre les quals cal remarcar una variant de *El testament d'Amèlia* amb bellíssima tonada[1].

Al vespre arribà el fonògraf del Seminari. Vaig voler fer una prova i ens trobàrem que els cilindres no encaixaven amb l'aparell. Eren massa llargs. Amb penes i treballs, suant d'angúnia, i després d'una hora llarga de feina, car no

Catalina Ferrer amb altres atlotes de la « Vetleria de Can Pep Llull ». Capdepera

tenia altra eina que un ganivet de taula, aconsegueixo tallar un cilindre a mida. Temps perdut! L'aparell no funciona, sense que puguem esbrinar la causa. La punta del diafragma es queda encastada a la cera, i no hi ha res a fer. Passem un moment d'exasperació.

I ve el cantaire, En Miquel « Violí », desconfiat i recelós altra vegada; i ens confessa que la seva muller ha tornat a advertir-lo que nosaltres no volem res més que riure a les seves costelles. ¿Com ho farem per quedar bé ara amb ell?

Hem d'explicar-li l'incident del fonògraf, i el bon home ens fuig de pressa,

[1] Vid. *Selecta,* n.os 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12.

Digitized by Google

pensant, sens dubte, que tanmateix les dones sempre les encerten totes... Adéu-siau, les belles tonades d'En « Violí » !

Rebérem a la fonda la visita del batlle d'Artà, encuriosit amb el que de nosaltres li havien dit. L'acompanyaven alguns amics, i parlàrem bella estona de l'Obra del « Cançoner » i de les nostres tasques, començades a Artà amb un èxit encoratjador.

En Ferrà ha de deixar-me. Té el seu pare molt malalt i se'n va a Ciutat. Hem proposat a N'Andreu Ferrer que el substitueixi i ha acceptat. M'acompanyarà tots els dies que pugui deixar la seva feina.

* * *

Com sigui que En Ferrer fa temps que recorre la comarca d'Artà recollint cançons, i després de l'experiència dels dies passats podem creure amb fonament que arreu trobarem feina, decidim deixar-li, per ara, aquella regió, que ell escorcollarà bé — sense per això desistir de tornar-hi en altra avinentesa — i pensem anar a altres llocs inexplorats a continuar les nostres recerques.

Partim cap al centre de l'illa, a Sant Joan.

Sant Joan i Vilafranca

A l'estació d'arribada, lluny del poble, no hi ha carruatge de cap mena i hem de fer a peu el camí. Per sort, podem donar les maletes a un carreter que surt cap a Sant Joan, amb un carregament de farina.

Arribem, amb una capa de pols prodigiosa, i al «Centre Catòlic» ens reben molt amablement. Hi trobem bon allotjament.

Anem tot seguit a veure el mestre, En Josep Rosselló, persona ben culta i amatent; i com ell coneix bé tot el poble, ens indica algunes persones que de segur sabran cançons de les que ens interessen. I no va errat. Entrem amb ell a una botiga dels baixos del « Centre Catòlic » i coneixem Na Maria Bauzà «Maria Primatera», noia ben eixerida, de 25 anys, que porta el negoci de la casa.

Digitized by Google

El seu pare, Rafel Bauzà, de 70 anys, mig baldat, seu a la botiga, i en assabentar-se del motiu de la nostra visita, s'emociona visiblement. Aviat ens hem entès i comencem una de les sessions més interessants de tota la nostra missió. Na Maria canta una bona sèrie de cançons [1]. De tant en tant entren parroquians que es queden astorats en veure el que estem fent. Na

[1] Vid. *Selecta,* n.os 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19.

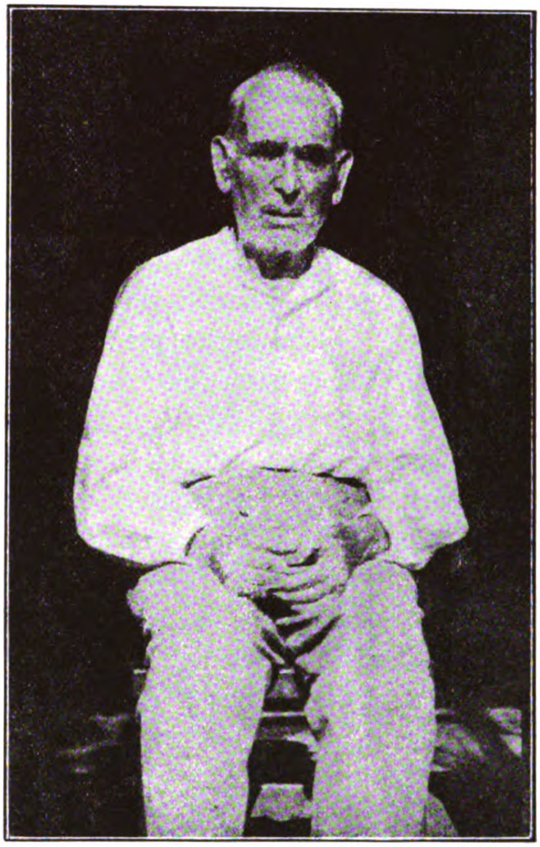

Rafel Bauzà. Sant Joan

Maria Bauzà «Maria Primatera». Sant Joan

Maria els despatxa de pressa i reprèn la seva cantada. El seu pare interromp sovint i corregeix algun mot amb grans esforços per fer-se entendre. Ell mateix vol dir-nos una cançó, tonada i lletra, i hem de fer prodigis per a anotar-la. Es una escena que no podrem oblidar.

Hem aprofitat bé el dia. El vespre, abans de sopar, anem a fer algunes visites per tal de cercar més cantaires, sobretot de tonades de treballada, repertori que encara no hem pogut encetar.

Digitized by Google

Per tot el poble sentim com passen el Rosari dins les cases.

Hem pogut fer bones gestions, i venen al « Centre », després de sopar, alguns treballadors del camp que tenen fama de bons cantadors.

A Sant Joan es veuen moltes dones descalces, i els homes van « a comodo », és a dir : amb la camisa fora de les calces. Els cantaires que ens vénen a veure s'han posat camisa neta i la duen a dintre. Alguns s'han vestit del tot amb la roba dels diumenges, i això els dóna un aire encongit que ens inquieta una mica.

Prenem café i parlem un xic de la nostra feina. Ells escolten, molt seriosos; la presència del mestre els tranquilitza, encara que no acabin de comprendre del tot. No troben, però, lloc escaient per cantar. No volen que ningú els escolti perquè estan empegueïts. A la fi, anem dins el teatre del «Centre», i hem de perdre encara molt de temps en explicacions i precs. Unes copes de rom sembla que acaben d'esvair les darreres vacil·lacions.

Quan el més coratjós es decideix a cantar, tots els altres el fan callar perquè no ho fa prou bé.

— Si no sembla ell !

— Està empegueït i no li surt sa veu !...

Amb tot, la *Tonada de llaurar* surt prou bé, al nostre entendre, i l'anotem. La cantà En Rafel Company, conrador, de 30 anys, que passa per un dels més cantadors del poble.

A la fàbrica d'electricitat apaguen el llum, i ens veiem forçats a donar per acabada aquesta sessió. Caldrà repetir-la, ara que ja som tots bons amics i sembla que hem inspirat confiança.

Els cantaires queden citats per l'endemà, i quan són al carrer els sentim que a plena veu entonen els cants magnífics de segar, de batre, etc. Es per indignar-se, i ens hi faríem a pinyes !

* * *

Prop de Sant Joan hi ha un altre poble, Vilafranca, i algunes masies — o « possessions », com diuen a Mallorca — que crèiem convenient visitar.

Destinàrem, doncs, el matí del dia següent a aquesta excursió.

A « Sant Martí », finca molt important del Marquès de Vivot, trobàrem el majoral, Gabriel Gayà, que ens digué algunes *Codolades* interessants; i arribàrem a Vilafranca, on coneguérem Madò Magdalena Garí, velleta de 78 anys que, sense

Digitized by Google

fer-se pregar gens, començà a cantar una cançó darrera l'altra. Aquesta dona sabia moltes coses, però les confonia, i ens costà molt de fixar cada cançó que volguérem anotar.

Destaca entre les recollides la *Tonada de capolar,* molt característica. Es canta a les matances, quan capolen la carn del porc per a fer els embutits, i amb els tallants es marca el compàs [1].

Mentre Madò Magdalena cantava *La porqueirola,* sona migdia, i ella s'interromp per a resar l'*Angelus.* (Els nostres rellotges marquen la 1'20, hora *oficial;* però a Vilafranca, com a gairebé tots els pobles de Mallorca, segueixen l'*hora vella*, i es riuen d'aquesta moda insòlita de variar l'hora. Es el sol qui mana.)

Imatge de Sant Martí. Escultura en fusta, existent en la finca del Marquès de Vivot, terme de Vilafranca

Anàrem a « Son Duran », masia entre Sant Joan i Vilafranca, i trobàrem dinant N'Arnau Nigorra i la seva família. Es repetí l'escena de sempre. N'« Arnau de Son Garrover », que així l'anomenen, tossut i murri, es resistia a cantar. Acabà, però, per cedir als nostres precs, i encara que no ens podia dedicar gaire temps, consentí a cantar alguna tonada. Era el cas, però, que dins la casa no li recordaven; es confessava incapaç d'obrir la boca. S'aixecà d'una revolada, agafà una forca de fusta i ens digué:

— Que veniu damunt s'era? Si hi veniu, allà faré feina i vos cantaré sa *Tonada des ventar*.

El seguim de bon grat i podem anotar una de les millors tonades del nostre aplec [2].

[1] Vid. *Selecta,* n.° 20.
[2] Vid. *Selecta,* n.° 21.

Digitized by Google

N'Arnau havia de seguir «ventant» i nosaltres tornàrem a Sant Joan. Pel camí, dins el «carretó» (mena de tartaneta de dos o quatre seients), el conductor, un xicot de 19 anys, En Toni Font, ens diu una *cançó de broma* que es canta als «sequers»[1].

A Sant Joan, després de dinar, comparegueren espontàniament alguns homes del poble que ens volien conèixer i s'oferiren a dir-nos tonades.

En Guillem Gayà, de 64 anys, actualment escolà de la parròquia, però que ha fet de conrador molts anys, ens cantà una bellíssima *Tonada de batre,* una *de segar,* una *de llaurar,* un *Copeo* antic, etc.; En Pau Bauzà, una altra *Tonada de segar;* En Miquel Gayà, una *de tondre,* i així, fins al vespre, treballàrem sense parar[2].

Tinguérem temps encara de veure Na «Maria Primatera» i ens posàrem d'acord amb ella per tal de continuar, l'endemà matí, la tasca començada el dia abans.

Després de sopar vingueren al «Centre Catòlic» els cantaires del dia anterior i molts d'altres, uns 30, entre tots, que ens repetiren a chor la *Tonada de segar* i ens digueren una infinitat de cançons.

A l'hora d'apagar el llum, encara no havíem fet la meitat de la feina; encenguérem candeles i seguírem treballant fins que no poguérem més. L'assemblea armà tal rebombori, que ja no sabíem de quin món érem; l'agitació de tot

[1] *Sequers.* — A les cases de pagès que tenen «figueral», es dediquen, durant el temps de la collita, a assecar les figues al sol. Davant de la casa es tanca un recinte, rectangular o circular, amb feixos de branques seques, i damunt d'aquests feixos es col·loquen els «canyissos» plens de figues, que cada dia són girades i aplanades, fins que estan a punt de guardar-les o embalar-les per a ésser destinades a la venda. El tancat esmentat s'anomena «sequer», i dins el recinte se celebren balls, a les nits, que prenen el nom especialment d'aquest usatge: «Balls de sequers».

Quan a una casa ha de celebrar-se un d'aquests balls, les atlotes ho anuncien amb un crit especial que arriba a les cases veïnes i que des d'aquestes és tramès a altres, fins que a tota la rodalia se n'han assabentat. Aquests crits representen el convit.

A Pollença són com segueix, dialogats, d'una casa a l'altra:

— Alatxa!...

— Qui l'ha duita?

— La coa curta.

— Utxana!...

A Sancelles fan ressonar un *Ujujú!...* (pronunciant la *j* espanyola) llarg i modulat d'una manera particular, impossible gairebé de descriure.

Hi ha jocs i cançons propis dels «sequers» i de la temporada en què aquests funcionen.

[2] Vid. *Selecta,* n.os 22, 23, 24, 25 i 26.

Digitized by Google

el dia i, sobretot, la febre amb què treballàrem durant les darreres hores, ens rendí del tot. Ben entrada la nit, anàrem a descansar amb el cervell ple de tonades i els nervis esgotats.

L'endemà volíem partir de Sant Joan abans de dinar, però tinguérem feina encara amb Na Maria Bauzà i una altra cantaire, Madò Catalina Nigorra, que trobàrem tota atrafegada, ajudant els paletes que li feien una casa.

Madò Catalina no amagava que la nostra visita li produïa un gran malestar, i es mostrà, de bon antuvi, ben esquerpa. Després ens confessà que en veure'ns amb les carpetes sota el braç, ens havia pres per recaptadors de contribucions. Ens digué, entre altres cançons, una *Tonada de collir figues* molt notable.

Maria de la Salut, Santa Margalida i Ariany

Un temporal molt fort que descarregà damunt la comarca de Sant Joan, ens privà de partir a primera hora de la tarda. Anàrem a Sineu a passar la nit, amb l'intent de seguir l'endemà fins a Maria, on, per les dades recollides a Sant Joan, sabíem que trobaríem coses interessants.

A la fonda de Sineu on romanguérem, mentre esperàvem el sopar, férem cantar una atlota, N'Antònia Vanrell, que es prestà amablement a complaure'ns. Les cançons que sabia, apreses a Llubí, on resideix ordinàriament, no són de les més remarcables del repertori.

Arribàrem a Maria a primera hora del matí, i férem cap a la rectoria tot esguit. El Rector tenia amb ell una neboda, Na Miquela Bauzà, germana de Na « Maria Primatera », de Sant Joan. Estava fent bugada aquell dia, i, sense deixar la feina, ens digué cançons ben notables. Recordava bé les tonades, però les lletres ja « li havien fuit », i ens les digué incompletes.

Anàrem a dinar a la taverna del poble. L'amo s'excusava de no poder-nos servir bé ; l'havíem agafat desprevingut i no tenia res a punt. Aviat el tranquil·litzàrem : teníem bona gana i ho acceptaríem tot.

Al final de l'improvisat menú, el bon home aparegué amb un plat flamejant. Era una sorpresa que ens havia preparat per obsequiar-nos. A Ciutat havia après de fer truites *al ron* i ens n'oferia una, amb posat radiant. La menjàrem fent-ne grans elogis i voltats del matrimoni, els infants i els parroquians del cafè, que ens contemplaven amb admiració.

Digitized by Google

Tot seguit anàrem a cercar unes dones que ens havien indicat com a probables bones cantadores.

Madò Catalina Pastor « Barbera », ens rebé molt amatent i ens digué que ella sabia alguna cançó que de bona gana ens diria; però, qui ens podria servir millor en tot el poble era Madò Maria Estelrich « Picona », que sabia un munt de coses. La feren avisar per si volia venir, i veient que tardava, volguérem anar nosaltres mateixos a cercar-la. « Madò Picona » s'havia malpensat i la trobàrem que fugia de casa seva amb propòsit d'amagar-se. Ella estava ben segura que érem inspectors d'« assolls ». (L'assoll és la cort. Sabérem que de tant en tant passen pels pobles inspectors d'higiene, o cosa semblant, que són un pesombre per als pagesos.)

Maria Estelrich «Madò Picona». Maria

A casa de « Madò Barbera » tinguérem amb aquestes dones una sessió interessantíssima. « Madò Picona », sense deixar de filar, ens digué cançons delicioses, molt ben cantades, a despit dels seus 73 anys.

Sortí *El Comte l'Arnau,* [1] que cantaren dialogat les dues amigues, i acabada aquesta cançó, « Madò Barbera » m'agafà per un braç, amb gran misteri, i em conduí a l'extrem de l'hort.

— Veu, senyor, aquest camp d'aquí davant? — em digué. — Li diuen es Clot d'En Mayol. A-su-llà hi havia un garrover. Idò ha de pensar que una nit, es Comte aparegué just allà mateix, tot voltat de foc, a sa Senyora des Pujolet.

— I qui era sa Senyora des Pujolet?

— Era sa seva dona. La Mare de Déu li havia aparegut i li havia donat un

[1] Vid. *Selecta,* n.° 27.

Digitized by Google

ram de seda per debanar. Sempre que li sortís es Comte, ella s'havia de posar a debanar i havia de respondre: «Mon Comte Arnau» i «Ai, Déu, aidau!» I havia d'anar molt alerta a no errar-se, perquè, si s'errava, es fil s'hauria romput i es Comte la se n'hauria duit a l'infern. Ella no se va errar mai, i quan deia: «Ai, Déu, aidau!» es Comte es feia tres passes enrera. Sempre que li apareixia, es posava a debanar de pressa.

— Allà hi havia es Palau de sa Senyora des Pujolet — seguí «Madò Barbera»; — i, veu aquella casa? Idò ha de pensar que es Dijous o Divendres Sant e-hi sonava un violí. Es sabater coix, que hi va viure, va haver de fugir, perquè una nit, de davall sa pastera va sortir una cosa com un cap, que, redolant, redolant, va anar a pegar dins es rentador.

— I tot això deu ésser ben cert?

— Si és cert? Ja ho crec que ho és! Miri: jo, altres coses que conten, com allò de s'era d'Escorca, no és que no les cregui, sap? però m'agradaria vórer-les. Ara, això d'aquí, que li he contat, ja ho pot ben creure, ja! —

El que és cert, és que cantant *El Comte l'Arnau* la nostra interlocutora alguna vegada errava la tornada, i sempre que això succeïa es persignava i deia amb gran fervor: «Ai, Mare de Déu, ajudau!», sens dubte per desfer el malefici que creava la seva equivocació.

Maria Estelrich «Madò Picona» dictant la cançó *El Comte l'Arnau* al missioner N'Andreu Ferrer. L'altra dona del grup és Na Catalina Pastor «Madò Barbera». Maria

Després d'aquesta sessió tan substanciosa, tornàrem a la rectoria, i Na Miquela ens digué algunes cançons més. Entre aquestes és remarcable *El petit vailet*, n.° 28 de la *Selecta*.

Partírem cap a Santa Margalida, car a Maria no hi havia manera de romandre, i arribàrem ja fosc.

Digitized by Google

A Santa Margalida tinguérem poca sort. Es un poble que, pel seu caràcter, fa excepció a Mallorca. Tenen mala fama, a Santa Margalida — injustament, suposem; — els naturals ho saben, i es mostren hostils i recelosos. Sembla que, en general, la gent pateixi un mal humor crònic.

Visitàrem un farmacèutic, català peninsular, primera autoritat municipal del poble, aleshores, amb l'esperança que ens ajudaria a posar-nos en relació amb els esquerps indígenes. No ens entenguérem. Tot això de les cançons li venia massa de nou. Ens posà al corrent, en canvi, de les lluites i agitació que en el poble havia provocat la seva actuació administrativa. No volien pagar uns certs tributs sobre el vi; però ell, mà de ferro! I ja havia fet fer un pregó anunciant que tenia la Guàrdia Civil preparada....

Molt interessant, tot això; però nosaltres anàvem per altra feina.

Entràrem a la fonda deprimits i contrariats, i demanàrem el sopar. Ens el serviren a empentes i com qui fa un gran favor. Com enyoràvem el dinar d'aquell mateix dia, amb la truita *al ron* per darreria, ofert amb una bona voluntat exemplar!

— Que teniu més gana?

— No, gràcies; ja està bé.

— Idò ja poreu anar a jeure, si voleu. Ja estan fets es llits.

L'endemà trobàrem un conegut d'En Ferrer, i fou la nostra sort. Ens acompanyà a ca Madò Margalida Molinas Na «Rabassa», que fou la primera persona que ens mostrà bona cara.

Entraren unes veïnes, assabentades de l'objecte de la nostra visita, i poguérem encara aprofitar una mica el temps.

«Madò Rabassa», de 68 anys, amb prou feines podia cantar, perquè no recordava bé les tonades, i també perquè aquelles cançons la feien plorar.

Sortiren coses ben aprofitables, amb tot [1].

La filla de la nostra cantaire, Margalida Ribas, una atlota de 23 anys, assistia a la sessió i la comentava amb rialles agressives.

En dir-nos la seva mare la lletra de *El rei enamorat de sa filla* («El rei tenia tres filles...») s'aixecà i se n'anà a riure a l'hort. Una dona la seguí, i al cap de

[1] Vid. *Selecta*, n.° 29.

Digitized by Google

poca estona tornà, assegurant que Madò Margalida no sabia bé la cançó, però que la seva filla acabava de cantar-la ben sencera i molt bé.

Anàrem tots a cercar-la, pregant-li humilment que ens la digués. Ella, que no, que no cantaria ni ens diria res.

Margalida Molinas « Madò Rabassa » i Margalida Ribas (segona i tercera d'esquerra a dreta)
Santa Margalida

La seva mare arribà a amenaçar-la; li volia pegar; però ella, tossuda, es negava resoltament. Férem unes fotografies i això sembla que l'amansí. Acabà per dir-nos *El rei enamorat de sa filla,* però res més.

Per a poder sortir de Santa Margalida, haguérem de suplicar que ens volguessin llogar un carretó. Era diumenge i ningú no estava disposat a complaure'ns. Pensàvem anar a Ariany a fer nit, car a Santa Margalida prou vèiem que si no hi perdíem molts dies, no hi hauria res més a fer.

En havent dinat, trobàrem, a la fi, qui ens conduís, sempre, per això, amb cara de pomes agres i de mala gana. Pel camí, no obstant, el nostre conductor es posà a to: els nostres miraments i atencions el venceren. Acabàrem per fer-nos bons amics, i fins ens prometé que ens recomanaria a persones d'Ariany que, si volien, podien ajudar-nos molt.

Digitized by Google

En efecte, ens dugué al cafè dels germans Lliteras, als quals explicàrem el motiu de la nostra visita a Ariany. Un d'ells tot seguit s'interessà, ens preguntà si érem *folkloristes* i ens assegurà que ja coneixia prou aquestes coses, car de vegades llegia a algun diari cançons populars i sabia molt bé què cosa era el folklore.

Es el cas que En Lliteras ens fou un excel·lent auxiliar; l'autoritat que exercia damunt els concurrents al seu cafè ens estalvià tot el procés de discussió amb els cantaires i abreujà les negociacions.

Miquel Pascual i Julià Lliteras (d'esquerra a dreta, asseguts) Bernat Font (dret, centre) i Sebastià Pascual (esquerra de l'anterior). Ariany

Gràcies a la seva intervenció, En Bernat Font i En Sebastià Pascual ens cantaren de seguida magnífiques *Tonades de tondre, de ventar, de segar, de batre, de ximbomba, de ses panades,* etc. [1]

De la *Tonada de batre,* digueren els presents que, tal com la cantava En Bernat Font, no era gaire « bon cantet ». No n'estem, per això, descontents.

La *Tonada de ventar* ens la cantaren *al viu,* servint-se d'uns bastons, en substitució de les forques, per tal de fer-nos apreciar bé el ritme i el mecanisme de la feina.

[1] Vid. *Selecta,* n.os 30 i 31.

Digitized by Google

A Ariany no podíem romandre. No hi havia altre recurs que acceptar el llit dels germans Lliteras. Ells ens el cedien de bon grat, però no ens semblà prudent consentir a fer-los passar una mala nit. Sortia un autobús cap a Petra, poble molt pròxim a Ariany, i l'aprofitàrem.

El dia següent, de bon matí, tornàrem a Ariany. El Vicari, que ja havíem visitat la tarda anterior, ens esperava.

Ben amablement, ens instal·là a casa seva i envià a cercar Na Toninaina Castellà « Xeruvia », que ell creia que era una bona cantadora.

Na Toninaina obeí les indicacions del Vicari, i ens digué cançons ben interessants. Es de remarcar una deliciosa tonada de *El rei mariner,* que cantà amb un art inimitable[1].

El senyor Vicari envià a cercar també una altra cantaire, Na Maria Duran « Boscana », que es resistí un xic a venir.

Na « Boscana » té 60 anys; no s'ha mogut mai del poble. Ha sabut moltes cançons, que ara no recorda bé, però tot el que ens comunicà ens interessà força. Donem, com exemple, *Madò Catalina.* Vid. *Selecta,* n.° 33.

La tonada de *Mun pare feis fer un dinar...* (la cançó és, de segur, el famós romanç del *Conde Alarcos)* ens sorprengué de debò. Es força notable i la cantà amb una expressió corprenedora.

A l'hora de dinar, En Julià Lliteras ens esperava al seu cafè amb una taula parada que feia goig de tan neta i ben composta. L'havíem advertit que no volíem res d'extraordinari; però ell volgué fer les coses bé, i matà un pollastre. Dinàrem aquest dia opíparament, servits amb una delicadesa exquisida. En Julià Lliteras és un home excel·lent: a l'hora de liquidar el compte, es mostrà generós com un gran senyor. Moderat en el preu del dinar, i, per torna, es negà a cobrar unes copes i cafès amb què havíem obsequiat els cantaires el dia anterior i que havíem oblidat de pagar.

La tarda l'aprofitàrem amb Na « Boscana ». Anàrem a casa seva, i ella, tot feinejant, ens digué algunes cançons que afegírem a la llista del matí.

Sortírem d'Ariany ben contents.

En Ferrer aquest dia hagué de deixar-me per anar a casa seva, i jo vaig partir cap a Ciutat a reunir-me amb En Ferrà.

[1] Vid. *Selecta,* n.° 32.

40

Caimari, masies de la muntanya (de Lluch a Sóller), Sóller i Fornalutx

En Ferrà era a Son Roca, prop de Ciutat, amb la seva família. Tenien aleshores una minyona de Pollença, Na Bet Maria March, de 17 anys, que sabia algunes cançons, apreses al camp. També la seva àvia, Madò «Francina Ferrera», n'hi havia ensenyat. Prenguérem l'adreça d'aquesta dona, puix que pensàvem anar a Pollença, i anotàrem les cançons que Na Bet Maria recordà.

Decidírem de fer una exploració a la part de muntanya, i l'endemà partírem cap a Inca i Lluch, al cor de la serra. El nostre propòsit era fer a peu tot el camí vell de Lluch a Sóller per tal de visitar les masies dels voltants del Puig Major. No sabíem què podríem trobar, però crèiem necessari fer l'exploració. Segurs ja que al pla la cançó era ben viva, aquesta altra regió de l'illa ens temptava força. Avancem des d'ara que quedàrem, en certa manera, decebuts. A les masies de muntanya trobàrem gent de procedències diverses, i les poques cançons que recollírem ja les havíem trobat als pobles del pla. Els arrendataris de les masies procedeixen d'aquests pobles i no es fixen per gaire temps.

L'excursió fou fatigosa i bon xic accidentada. Abans d'arribar a Lluch ens aturàrem a Caimari, on trobàrem algunes cançons interessants. Coneguérem en aquest poble Na Margalida Mairata que, entre altres coses, ens digué les *Cançons de mort*, document curiosíssim que ens pagà les hores passades a Caimari[1].

Férem tractes per llogar un mul que ens duria els equipatges durant l'excursió per la serra, i anàrem a dormir a Lluch.

De bon matí es reuní amb nosaltres un noi de 15 ó 16 anys, que ens havia d'acompanyar, i que tornaria amb la bèstia quan no la necessitéssim més.

La primera etapa fou fins a «Turixant», una masia solitària, situada en plena muntanya. A mig camí ens aturàrem a esmorzar. El nostre acompanyant no tenia *talent*[2]. En pregar-lo una mica, però, ens confessà que era perquè estava empegueït de menjar. Li férem les reflexions del cas, i, tan bon punt li passà l'empegueïment, començà a devorar pa i sobressada amb una convicció que feia goig.

La conversa amb aquest noi fou sempre deliciosa. Ell, que d'alguns anys ençà feia de pastor i corria món, ens explicà mil coses interessants, sempre amb

[1] Vid. *Selecta*, n.º 34.

[2] Gana.

Digitized by Google

un candor i innocència admirables. Quin tremp d'esperit més diferent del de molts «esportius» i joves «bien» incipients, que a 15 anys, a la ciutat, ja tornen de tantes coses que aquest xicot, verament sa de cos i d'ànima, potser no coneixerà mai!

A «Turixant» trobàrem una família excel·lent. Les dues noies grans, Magdalena i Isabel Solivellas, de 21 i 23 anys, resultaren ésser unes bones cantaires. Sabien cançons apreses anant *a collir* a diferents indrets. Entre les tonades que ens

Magdalena i Isabel Solivellas (d'esquerra a dreta, assegudes). «Turixant» (Escorca)

cantaren, les *de collir oliva* i *de la tafona,* són particularment remarcables. Havien estat també, aquestes noies, a França, i ens parlaren un francès ben correcte.

Passàrem unes hores ben agradoses i romanguérem a la masia.

Abans de sopar, passàrem el Rosari amb tota la familia, i, durant l'àpat, el noi gran ens explicà mil horrors que ell havia viscut, poc temps abans, al Marroc.

L'endemà seguírem l'excursió. Passàrem per «Cals Reis», una altra masia on no hi hagué res a fer, i arribàrem a hora de dinar a «Bini de Baix», a mitjan lloc del Puig Major. Aquesta masia està situada a un replà solitari, de magnífiques perspectives. De part darrera, el cim de la muntanya, que assoleix els 1450 metres; al davant, uns precipicis esfereïdors, i al lluny, la mar, per damunt els

Digitized by Google

penyals majestuosos del Torrent de Pareis i els espadats de la Costa Brava, coronats de talaies.

La casa era habitada només per homes.

Un pastor ens començà a parlar de Berlín i de la Catedral de Colònia, que coneixia molt bé. Res de cançons. Només un pastor jove ens recità *Es rellotget de Cristo,* que havia après a Sineu feia alguns anys.

Puig Major, amb la casa de «Bini de Baix»

Dinàrem amb la comunitat. Dins un gran ribell col·locat al mig de la taula, uns fideus ben saborosos feien mengera; i sense la complicació dels plats, cullerada va, cullerada ve, ens els repartírem.

Teníem temps d'anar a provar fortuna encara a un altre lloc, i a les cinc de la tarda partírem.

Pensàvem arribar a «Montcaire» hora baixa, però el camí era llarg i, a estones, difícil. Arribàrem a aquesta altra masia a entrada de fosc, i volguérem quedar-hi a dormir. Trobàrem, però, la casa plena. Hi havia els senyors, i no tenien lloc per a nosaltres. Es feia tard i el problema que això ens creava era una mica inquietant. No podíem resoldre'l més que d'una manera: calia seguir la marxa i anar a romandre a «Bàlitx», la masia més pròxima. Ens indicaren el camí per unes dreceres i partírem de pressa. Aquest camí era ben llarg, molt més del que ens havien dit, i no arribàvem a destriar la casa de «Bàlitx». A la fi, com en les rondalles, descobrírem un llumet, lluny, lluny...

A «Bàlitx» ens rebé el majoral, ben sorprès de la nostra arribada a aquella hora — les deu del vespre. — Ens trobàrem en el mateix cas que a «Montcaire»: la casa plena de gent; els senyors i parents dels senyors, etc.; tanta gent, que per

Digitized by Google

dormir havien de fer mil combinacions, tot i ésser ben gran la casa. El majoral, visiblement contrariat, ens hagué de dir que ens calia anar fins a Sóller. Després de cinc hores de camí aspre, la nova no era agradable. Ens féu acompanyar una estona per un missatge, que ens deixà bastant lluny de la casa, assegurant-nos que el camí seguia fins a Sóller, però advertint també que era el camí vell, destroçat en molts indrets, i que calia anar en compte a no perdre'l.

Començà aleshores la part més penosa de l'excursió. La nit era ben fosca i la mica de blancor del camí, que amb prou feines destriàvem, sovint desapareixia; a estones, trepitjàvem terrossos, que ens donaven la impressió d'haver-nos extraviat; després tornàvem a trobar el camí i, extremant les precaucions, avançàvem amb penes i treballs. No podíem posar els peus a lloc segur; a cada passa, fèiem rodolar les pedres pel pendent pronunciadíssim. El mul, tot i estar ben avesat a expedicions per paratges semblants, ens donava molta feina. I el pobre noi que ens acompanyava devia pensar que l'havíem ben enredat.

Un carrer de Fornalutx

A dos quarts de dotze arribàrem a Sóller, i per sort trobàrem una fonda oberta, on poguérem dormir. A una altra, que esperaven uns excursionistes, ens improvisaren un sopar.

L'endemà, En Ferrà, inquiet pel seu pare, se'n tornà a Ciutat i jo vaig restar a Sóller.

En aquest poble vaig trobar tot seguit feina llarga. Sol, però, no podia pretendre de fer una exploració completa sense passar-hi molts dies, i, precisament, és un dels llocs que convé escorcollar escrupolosament. Vaig ajornar fins a una altra avinentesa aquesta tasca, puix que En Ferrer m'esperava per anar a Sa Pobla,

Digitized by Google

Pollença i Alcúdia, i vaig limitar-me a recollir només una mostra de l'abundós material que, de segur, podrem trobar a Sóller i els seus encontorns.

Em cantaren cançons Na Dolors Casanovas; Na Catalina Cuart, una atlota de 18 anys, ben eixerida i bona cantaire; Na Catalina Garau, nena de 9 anys; Na Magdalena Pons, i Na Magdalena Casanovas. Aquesta darrera em proporcionà un dels documents més remarcables de la nostra col·lecció: el *So de pastera,* cançó-dansa d'un extraordinari interès[1].

Anneta Martorell. Sa Pobla

No em resignava a partir sense arribar a Fornalutx, petit poble prop de Sóller, i vaig destinar un dia a aquesta excursió, que fou de bon profit. Vaig conèixer a Fornalutx Na Francisca Morro, Na Jerònia Humbert i Na Margalida Mayol, que després de fer els més divertits comentaris sobre l'objecte de la meva visita, em dictaren cançons i fins em dedicaren algunes glosses improvisades.

Sa Pobla, Pollença, Port de Pollença i Alcúdia

N'Andreu Ferrer substituí altra vegada En Miquel Ferrà, el meu bon company de missió. Anàrem a Sa Pobla, i en aquesta vila, ja sigui que nosaltres posseíem més la *tècnica* de l'ofici i ens sabíem entendre millor amb la gent, o, potser, que els «poblers» són molt amatents, trobàrem fàcil la nostra tasca.

Un amic meu de Sa Pobla, En Miquel Martorell, es constituí en auxiliar devotíssim de la missió; ens acompanyà a totes les cases que visitàrem i no ens deixà un moment. Tota la seva família es posà també al nostre servei durant

[1] Vid. *Selecta*, n.os 35, 36 i 37.

aquells dies, amb una gentilesa i bona voluntat que hem d'agrair cordialment. Convertírem de fet la casa en oficina del « Cançoner » i allà rebérem nombroses cantaires que el mateix Miquel o les seves germanes anaven a cercar. Una d'aquestes, N'Anneta Martorell, de 9 anys, és una de les cantaires més joves que figuren a la nostra llista. El nombre de cançons recollides fou prou important [1].

Sa Pobla és un dels llocs de Mallorca on abunden, segurament, les cançons; però cal passar-hi dies, si hom vol fer-hi una collita considerable. Es un poble d'una activitat agrícola extraordinària i els naturals són exemplarment feiners; tothom treballa al camp, de sol a sol, i durant les hores del dia no es troba ningú a les cases. Així, la tasca dels missioners per força ha d'ésser lenta.

Pereta Bennàssar «Madò Perrusa». Sa Pobla

Sentíem prou la temptació de dedicar més temps a Sa Pobla, però, per altra banda, no gosàvem entretenir-nos massa, per tal com el pla que teníem era d'estendre tant com fos possible l'exploració per Mallorca, i quedava molt per veure encara, si volíem recollir, com desitjàvem, una impressió general.

Anàrem, doncs, cap a Pollença, i hi anàrem amb la més gran il·lusió. Pollença, el poble de Mallorca de més tradició, és la Meca dels folkloristes de l'illa.

La primera visita que férem fou a un convent de monges, que tenen col·legi i estan en relació amb tot el poble.

Tinguérem sort. Poguérem anotar allà mateix dues tonades molt notables que una de les religioses ens cantà, amb la condició que no donaríem el seu nom [2]; i coneguérem una noia, N'Antònia Bibiloni, de « Cal Bon Jesús », que

[1] Vid. *Selecta*, n.os 38, 39, 40 i 41.
[2] Vid. *Selecta*, n.° 42.

Digitized by Google

més tard, a casa seva, ens proporcionà, amb la seva germana Catalina, una bona sessió.

A més, les monges anaren a diverses cases que ens indicaren, a preparar la nostra visita i a recomanar que ens complaguessin, en presentar-nos.

Joanaina Mayol «Joanaina de Can Salas». Pollença

Coneguérem també Madò Joanaina Mayol «Salas», de 65 anys, i la seva filla, Tonina Salas. Madò Joanaina és molt instruïda. Sap de lletra i diu les cançons amb gran cura, sobretot algunes que en sap de catalanes, la lletra de les quals pronuncia correctament. Es poetessa i ens recità les seves composicions, d'entre les quals n'anotàrem una dedicada al seu fill, quan a l'edat de 8 anys partí a Amèrica amb el seu pare, la qual és notable per la delicadesa de sentiment que la inspira.

Anàrem a cercar Madò Francisca Seguí «Francina Ferrera», l'àvia de Na Bet Maria March, que ja hem esmentat. Tota la gent del poble treballava al camp, als figuerals la major part, i era difícil trobar a casa els cantaires. «Madò Francina» també era fora vila, i calgué esperar que pogués estar per nosaltres, i quan a la fi ens trobàrem amb ella, ens assegurà que no sabia res, que ja no es recordava de les cançons que havia après de petita. Li diguérem les que la seva néta ens havia cantat, i això l'animà. Començà per fer algunes correccions i seguí després recitant cançons ben interessants. De tonades, però, no poguérem treure-n'hi cap.

Mentre apuntàvem lletres amb «Madò Francina», ens arribà una veu fresca i vibrant que sortia d'una casa del veïnat, i semblava talment convidar-nos a cercar-la. Escoltàrem, sorpresos, una tonada força notable, i quan aquella cançó acabà, vaig deixar En Ferrer amb «Madò Francina», que encara tenia corda per

Digitized by Google

una bona estona, i vaig anar a trobar la cantaire que tan agradosament ens sorprenia amb la seva revelació. Prop de la porta de casa seva, Na Francisca Humbert «Parisa», una jovençana de 24 anys, simpàtica i eixerida, cosia i acompanyava la seva feina amb boniques cançons. Emmudí, tan bon punt m'hi vaig acostar, i en pregar-li que repetis la cançó que acabava de cantar i que volgués dir-me les altres que sabia, em respongué amb una negativa rotunda.

Francisca Humbert «Parisa». Pollença

Antoni Rotger i Sureda sonant la «flauta» (flabiol de canya). «Can Llompart» (Pollença)

Sospitava, com molts d'altres cantaires en el seu mateix cas, que tot el que li explicàvem dels nostres afanys per tal de recollir cançons, era pura broma. Aleshores jo vaig cantar-li la tonada que poc abans li havia sentit des de casa «Madò Francina», i que havia cuitat a anotar, i això, que li vingué molt de nou, fou un argument definitiu. Començà la cantada, i era ja ben fosc que encara escrivíem amb delit. A l'hora de

fer el sopar, ens calgué deixar Na «Parisa», no sense convenir abans una altra entrevista. L'endemà continuaríem la tasca [1].

Abans d'anar a «Ca Na Parisa», però, vaig fer una petita excursió.

A Sa Pobla havia conegut En Toni Rotger, del qual m'havien dit que sonava molt bé el flabiol i les xeremies. Vaig prometre-li que aniria a veure'l on ell residia, amb el propòsit d'anotar les seves tonades, i com que de Pollença estant era fàcil d'anar-hi, vaig poder complir la promesa.

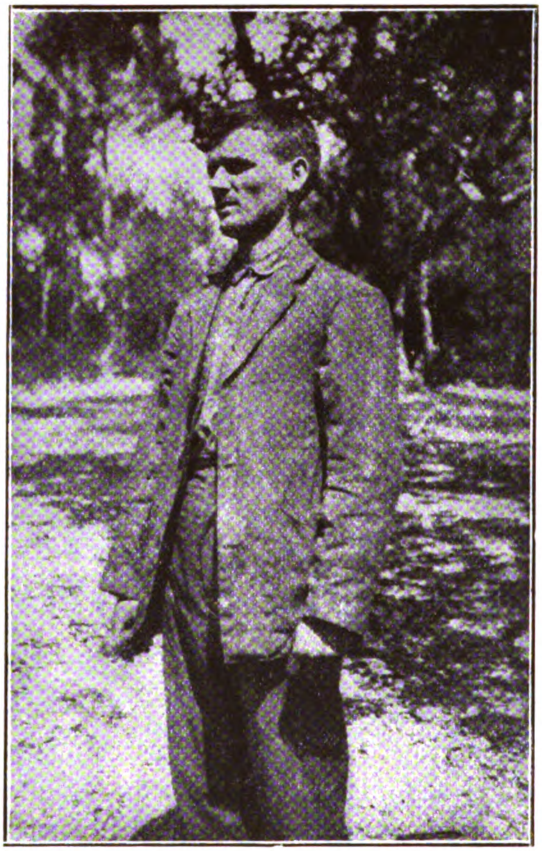

Antoni Rotger i Sureda. «Can Llompart» (Pollença)

En Toni Rotger té 29 anys i n'ha passat 22 a «Can Capellí», possessió del terme de Sa Pobla. Ha fet de conrador i de pastor, i actualment habita a «Can Llompart», possessió prop de Pollença.

Es un xeremier i flabioler molt notable, i té una gran intuïció; un veritable temperament musical.

Amb trossos de canya es construeix els seus flabiols — que anomena «flautes» [2].

Volguérem fer una fotografia d'En Toni Rotger, tal com anava, amb la roba de treball i descalç, però ell es resistí i anà a mudar-se. La por de ferir el seu amor propi ens privà d'insistir.

Entre les tonades que ens féu escoltar En Toni, n'hi ha alguna de ben interessant [3]. Una de les que amb més

[1] Vid. *Selecta*, n.os 43 i 44.

[2] La *flauta* és un flabiol de canya que en mans dels sonadors hàbils, que solen ésser-ne també constructors, es converteix en un instrument de rara perfecció. En Toni Rotger, pastor i conrador, és un d'aquests extraordinaris artistes intuïtius. Les vegades que, deixant la seva feina habitual, ha anat al poble o a la ciutat per tal d'assistir a alguna festa major, haurà sentit tocar a alguna xaranga cuplets o potpourris d'operetes, i això li ha fornit matèria per a formar-se, amb altres motius per ell recordats, un repertori heterogeni. El seu virtuosisme en la *tècnica* de l'instrument és admirable, car amb el *buf*, com diu ell, gradua l'afinació de cada nota, guiat per una oïda de sorprenent finor.

[3] Vid. *Selecta*, n.os 45 i 46.

Digitized by Google

interès ens oferia — no pas la millor — ens cridà l'atenció pel seu especial caràcter, i, en preguntar-li on l'havia apresa, ens digué que era una *Alborada* que «havia tret Don Castro» fa molt de temps, i que la banda de Pollença tocava una vegada a l'any, el dia de la festa de la Patrona o *dia dels moros* — 2 d'agost. — Els xeremiers i flabiolers l'han apresa i l'han popularitzada.

Aclarírem després, que l'autor d'aquesta composició era un músic anomenat Nicolau Castro, que l'escriví fa uns 45 a 50 anys. Poc devia sospitar aquest artista que la seva obra esdevindria font de folklore a Mallorca.

Com a record de la nostra visita, En Toni ens prometé construir una flauta que ens farà a mans. No l'hem rebuda encara; quan la tindrem serà ajuntada a aquests materials.

La tarda d'aquest dia vaig dedicar-la altra vegada a Na «Parisa», i fou ben aprofitada, certament[1].

L'endemà Madò Joanaina Mayol, la seva filla Tonina Salas i Na «Parisa» ens afegiren encara algunes cançons més[2].

A Pollença hi ha uns balls molt interessants que s'executen encara ara per les festes de la Patrona, Corpus i Sant Sebastià.

Trobàrem moltes dificultats per a poder transcriure, no ja la descripció minuciosa, sinó solament la música. Tothom la sabia vagament; però, en tractar de fixar-la, no en podíem sortir.

En Guillem Bestard, artista fotògraf notabilíssim de Pollença, vingué oportunament a ajudar-nos. La música d'aquests balls és executada amb violins i guitarres, i En Bestard, quan era més jove, havia format part del conjunt instrumental com a violinista. Poguérem anotar, doncs, fàcilment *Les Porgueres* i *L'Hirmosa*[3], de la festa de la Patrona, *Els Cavallets* i *Les Aguiles,* tonades que ell recordava força bé i executava amb desimboltura. Els documents reunits aquest dia són dels més remarcables del nostre aplec. Potser aquests balls tenien més música, i nosaltres només hem recollit fragments; però, actualment, ens assegurà En Bestard que no es coneixia res més que allò que ell dictà.

Desitjosos de sentir aquestes tonades tal com les executen en les festes esmentades, trobàrem, després de mil gestions laborioses, un sonador de guitarra i un de guitarró que amb En Bestard, que volgué encarregar-se de la part de

[1] Vid. *Selecta,* n.os 47, 48, 49 i 50.
[2] Vid. *Selecta,* n.º 51.
[3] Vid. *Selecta,* n.os 52 i 53.

Digitized by Google

violí, formaren el conjunt típic. Jo em prometia i assaboria ja una curiosa partitura, però l'audició no oferí cap interès nou. Hauran existit, probablement, uns acompanyaments ben fixats — simples, de segur, d'harmonia i de ritme — que hauria estat interessant de conèixer; mes els que ens feren escoltar els nostres músics, es reduïen a alguns acords fantàstics, completament *ad libitum,* que no intentàrem transcriure.

Una figueralera dins el sequer. Pollença

Ens digueren, i és de doldre, que fa alguns anys ha decaigut sensiblement l'interès amb què abans eren mirats aquests balls. A Pollença, amb tot, totes les tradicions s'han conservat millor que a altres llocs. El poble està allunyat de la capital i d'altres pobles que han evolucionat més de pressa, i les comunicacions eren fins ara escasses. Es possible que els autobusos — els «camions», com diuen allà — escurçant les distàncies i estimulant la comunicació, tinguin una influència remarcable en la transformació de l'ambient, que pot observar-se.

Ens calgué interrompre la tasca a Pollença, on havíem passat ja sis dies, i conformar-nos aquesta vegada amb el resultat de la nostra ràpida exploració. Si algun dia podem tornar-hi, ens sembla segur de trobar en aquella admirable població, on el bell parlar crida tot seguit l'atenció del visitant, moltes més i molt belles cançons.

Decidírem arribar fins al Port de Pollença, on, segons ens digueren, trobaríem unes atlotes que tenien al poble fama de cantadores. En general, els cantaires que ens han assenyalat amb elogis, no han sabut res del repertori que ens interessa. Fatalment ens han sortit amb cançons i *romances* cursis d'autor conegut, o amb els darrers *cuplets* de moda. En canvi, els mateixos que es pensaven no saber res del que nosaltres demanàvem, ens han servit admirablement moltes ve-

Digitized by Google

gades. Ens guardarem d'enterbolir la fama d'aquestes atlotes del Port de Pollença, però no ens proporcionaren cap adquisició apreciable.

Trobàrem, però, allà la família d'En Lluís Capllonch, director del Banc Agrícola de Pollença, i les seves filles ens digueren, amb gran sorpresa per part del pare, que no sospitava que les sabessin, algunes cançons que havien après en el mateix poble.

Al Port de Pollença hi té una casa el pintor Hermen Anglada. Aleshores hi era amb un altre pintor. Hi havia també, formant part de la *colònia* estiuenca, una família catalana i alguns estrangers, i entre tots, amb la complicitat d'En Lluís Capllonch, antic amic meu, tramaren un petit complot. Em pregaren que els fes conèixer les cançons que teníem recollides, de les quals em sentien parlar amb entusiasme, i jo vaig caure en la trampa hàbilment preparada. Després de sopar anàrem tots a Ca N'Anglada, i davant un distingit auditori — alguns m'asseguraren que eren membres de les Associacions de concerts barcelonines — em vaig veure compromès, forçat a improvisar un recital de piano. — Que els compositors que foren les meves víctimes m'ho perdonin! — Però, vaig venjar-me. Jo havia agafat de bona fe la meva carpeta amb les tonades, i vaig col·locar-la en el faristol del piano. Començàrem a llegir melodies, i tots, sense excepció, quedaren bocabadats, car no sospitaven que en el tresor del poble hi hagués aquelles joies. L'entusiasme de la concurrència fou extraordinari, ben sincer, i la sessió s'allargà fins a la matinada.

Filles i neboda d'En Lluís Capllonch. Port de Pollença

A primera hora del matí partírem en una barca de pescador cap a Alcúdia. El camí era molt més curt per mar que per terra. De matinada havia descarregat

Digitized by Google

una tamborinada forta i quedava un ventet que ens donà feina. Al mig de la badia de Pollença hi havia un bon tràngol i arribàrem tots mullats.

A Alcúdia visitàrem tot seguit la mestra, senyoreta Joana Tous, de Ciutat de Mallorca, que té un col·legi admirablement organitzat. Les seves alumnes ens digueren una sèrie de cançonetes i jocs d'infants, i si no hagués coincidit la nostra visita amb la temporada de vacances, deia la mestra que la collita hauria estat molt més abundosa, car les noies que mancaven, totes sabien cançons [1].

Nenes del Col·legi de Na Joana Tous. Alcúdia

Un bon amic que tinc a Alcúdia, N'Andreu Vanrell, Administrador de Correus, ens presentà Na Catalina Ques, noia distingida del poble, que ens dictà una sèrie considerable de cançons, moltes noves al nostre aplec [2]. Vint-i-tres ens en digué Na Catalina, dins una sala confortable de Can Vanrell, amoblada a la moderna i tot fent tertúlia de bona societat. Ja a casa d'En Lluís Capllonch, al Port de Pollença, la sessió que hi tinguérem es descabdellà dins un ambient semblant, i ara la nota tornava a accentuar-se. Ens omplia de goig, no cal dir-ho, veure com la cançó popular viu a Mallorca dins tots els estaments.

També ens comunicaren cançons a Alcúdia, En Lluís Capó, farmacèutic, de 78 anys; Na Maria Feliu, que digué, sobretot, lletres sense tonada, i algú més.

Una sessió de tonades de treballada, que havíem preparat molt bé, ens fracassà.

Ens indicaren un bon subjecte que, al dir dels que el coneixien, cantava una *Tonada de la tafona* que era una meravella. Les altres, *de batre, de llaurar*,

[1] Vid. *Selecta*, n.° 54.
[2] Vid. *Selecta*, n.os 55, 56, 57 i 58.

Digitized by Google

d'etsecaiar, etc., diu que també les cantava *amb un gust* que no hi havia qui se li pogués comparar. El meu amic Vanrell el coneixia, i anàrem a trobar-lo. Es mostrà ben disposat, fins semblava satisfet que el cerquéssim, i quedàrem que l'endemà aniríem a casa seva. Era diumenge i podria dedicar-nos tot el matí. Viu a una possessió, a una hora del poble. Quan arribàrem a casa seva, ens digueren que havia partit, sense advertir on anava, i el nostre viatge fou completament inútil. Hem de suposar que s'havia empegueït.

Catalina Ques. Alcúdia

A Alcúdia també caldria intensificar més la recerca. La tasca seria, com arreu de Mallorca, lenta, però, de segur, ben profitosa.

Potser el fet mateix d'ésser tan vivent la cançó a la nostra illa, dificulta la replega. No es troba sinó molt rarament el tipus de cantaire vell, arxiu de cançons, que en poques hores comunica un repertori extens. Els vells, en general, les obliden, i són la gent jove i els que encara treballen els que les saben i les conserven. Cada individu en sap, però, només unes quantes, que *practica* amb la seva feina. Altrament, és molt difícil trobar la gent que treballa al camp, disposada a perdre hores sense altre objecte que fer una cantada. Quan deixen la feina, estan cansats, i durant el dia, ni pagant jornals i tot se'ls pot retenir.

El procediment d'anar als «tais»[1] i caçar les cançons, diguem, al viu, és lent i insegur. Les treballadores i treballadors, en comunitat, tot s'ho prenen a broma, i si saben que són escoltats, no hi ha res a fer. Ordinàriament, cantaran sense

[1] *Anar a collir* o *anar als tais:* llogar-se amb els estols de treballadors i treballadores del camp. «Collir» indica, en general, els treballs fets preferentment per dones («Collir figues», «Collir oliva», etc.) «Un tai» és també una colla de treballadors.

Digitized by Google

repòs i sense donar-hi importància; ni se n'adonen, de tan habitual que els és. Però si hom vol preparar la sessió, sembla una comèdia, i és temps perdut. Un llaurador, *darrera es parei,* s'engresca a cantar i es fa escoltar de mitja hora lluny; igualment l'etsecaiador, enfilat a l'arbre i atent a la feina. No parlem ja de les eres, on les cantades esclaten magníficament tot el temps que dura la batuda. No hi ha cap treball agrícola a Mallorca que no tingui la seva tonada pròpia, tan íntimament lligada a la feina, de vegades, que bé es pot dir que en regula la tècnica. Es general el cas del treballador que no comprèn com es pot treballar sense cantar; i no ens han enganyat, verament, quan ens han dit que si no es trobaven fent la tasca, no podien recordar la tonada, tot admirant-se que nosaltres pensèssim que fàcilment es podia separar una cosa de l'altra.

La presència d'amics i companys els estimula encara, i les rivalitats els fan fer prodigis. Un foraster, però, amb carpetes i paper de solfa sota el braç, els desconcerta. I si hom espera arribar a inspirar confiança pel tracte i l'amistat, únic camí eficaç, altrament, cal perdre molt de temps.

Binisalem, Biniagual, Sancelles, Borneta, Son Gelabert, Lloret de Vista Alegre, Biniali, Consell, Inca

N'Andreu Ferrer em deixà ja definitivament. En Ferrà tenia el seu pare molt greu i em calia continuar sol la tasca.

Teníem aplegades en aquest moment 287 cançons, tonada i lletra, i un centenar de lletres sense tonada.

Vaig determinar de seguir l'exploració pels pobles que em venien de pas i vaig situar-me a Binisalem.

Amb les impressions tretes de les comarques que havíem visitat, i una ràpida excursió que, a més, pensava fer els darrers dies a Valldemossa, podríem formar un concepte global i situar alguns agres importants. Quedaria per explorar la part de Manacor, Lluchmajor, Felanitx, Santanyí, etc.; però a tots aquests llocs sabem de cert, puix que tenim ja dades a bastament, que no hi perdrem el temps.

A Binisalem vaig tenir l'ajuda valuosa i intel·ligent d'En Ramon Morey, de Ciutat de Mallorca, mestre a aquell poble i estimat amic meu.

Em féu conèixer, el mateix dia de la meva arribada, N'Antònia Pons, de

Digitized by Google

Binisalem, una dona discretíssima i bona cantaire, que em cantà les *Tonades de la veremada* i *de trascolar,* molt interessants i notables[1].

En Morey em presentà també alguns dels seus amics del poble, la col·laboració dels quals em fou del més gran profit. Cal esmentar en primer terme l'ajuda que gentilíssimament ens prestà En Josep Julià, conegut propietari de Binisalem, molt estimat i respectat en el poble, enginyer intel·ligentíssim i persona d'exquisida cultura i excel·lent tracte.

Antònia Pons i Vicens. Binisalem

Aquest bon amic ens dedicà moltes hores amb una inlassable devoció. Té una finca, « Son Gelabert », prop del petit poble de Lloret de Vista Alegre, i ens hi portà a fi que poguéssim fer una exploració en aquest poble i també entre els mateixos treballadors de l'esmentada possessió. La manera principesca com fórem tractats aquest dia, ens indemnitzà llargament de totes les angúnies i molèsties passades a altres llocs.

A «Son Gelabert» ens cantaren cançons Na Francisca Gelabert, de 17 anys, i Na Margalida Sastre, de 20, ambdues naturals de Lloret. Són remarcables particularment les *Tonades de segar* i *de girar ses figues* que digué la primera de les esmentades cantaires. També fou una bona adquisició la *Tonada de llaurar* que ens dictà el « pareier » Francesc Ramis, que trobàrem llaurant i cantant a plens pulmons[2].

Consignem, com a dada curiosa, que dins la finca de « Son Gelabert » es troben nombrosos vestigis de construccions prehistòriques. Són notables, sobretot, les restes d'alguns talaiots que En Julià cura de conservar escrupolosament.

[1] Vid. *Selecta,* n.os 59 i 60.

[2] Vid. *Selecta,* n.° 61.

Un altre bon col·laborador de la missió fou el metge de Binisalem, En Bernat Roca, antic company meu d'estudis, que vaig tenir l'alegria de trobar en aquell poble. Una minyona de casa seva, Na Francisca Pons, de 60 anys, ens digué un nombre ben considerable de cançons, entre les quals destaca un exquisit *Vou-veri-vou* (cançó de bressol)[1].

Un talaiot a «Son Gelabert»

Contribuïren també a augmentar el nostre aplec amb algunes cançons remarcables, el mestre esmentat de Binisalem, En Ramon Morey ; la seva muller, Pedrona Ferrer, i les seves filles, Josepa i Isabel, de 10 i 8 anys respectivament.

Algunes vetllades anàrem a Can Josep Julià i, tot comentant la nostra tasca, li férem conèixer les millors cançons que teníem recollides. El primer dia tot el poble se n'assabentà, i ens adonàrem, cada vespre, que al carrer, sota el balcó, venien molts a escoltar. Era extraordinari l'efecte que els produïen les tonades tan conegudes, sonades al piano amb un senzill acompanyament improvisat. Podem pensar, sense vanitat per la nostra banda, que el pas de la missió del « Cançoner » per Binisalem, desvetllà o avivà en molts l'amor a les cançons de la terra.

[1] Vid. *Selecta*, n.º 62.

Digitized by Google

Transcrivim a continuació un paràgraf d'una lletra que el nostre amic Ramon Morey ens adreçà a Barcelona als pocs dies d'haver-hi arribat nosaltres, de tornada de l'excursió:

« Sembla que la teva vinguda ha revifat el foc tradicional; mai no havia vist unes « vermades » tan festeres. Balls, cançons i ramells han anat en rauja; per casa hi ha hagut dia de passar-hi quatre estols amb guiterres i « castanyetes », i l'altre dia, a un carrer tot sol hi havia cinc balls. Ara ja s'és acabat, i, en canvi, diumenge ja s'obriren els *cines*. »

Joana Ramonell «Joana de Can Rego». Biniagual

En Morey m'ajudà tant com pogué durant aquesta etapa de la missió en què tinguérem a Binisalem el nostre centre d'operacions. Hauria pres de bon grat el lloc d'En Ferrà, com N'Andreu Ferrer l'havia pres abans, però les seves ocupacions no l'hi permetien. Jo sol no podia desplegar tota l'acció eficaç que calia, i vaig demanar auxili a un altre bon amic, En Miquel Duran, d'Inca. Vaig proposar-li que deixés venir amb mi, alguns dies, el seu fill Llorenç, en la capacitat del qual sabia que podia confiar. En Duran té una impremta a Inca, i li venia molt malament que el seu fill abandonés aleshores la tasca que hi fa. Consentí, no obstant, i he d'agrair-li molt aquesta gentilesa, mostra de sincera devoció per la nostra Obra. En Llorenç Duran s'incorporà, doncs, a la missió i fou un excel·lent i actiu company.

Visitàrem alguns pobles dels voltants de Binisalem, i férem arreu força bona collita.

A Biniagual, poblet de molt poques cases, Na Joana i Na Francisca Ramonell de « Can Rego », noies de 25 i 13 anys respectivament, ens cantaren un dia a hora baixa algunes cançons, i ens convidaren a tornar-hi, car digueren que tenien

Digitized by Google

llogades unes noies de Sancelles, que «pelaven bessó» i cantaven tot el dia. Abans d'arribar nosaltres havien partit cap al seu poble, on anaven a dormir cada nit.

L'endemà, de bon matí, tornàrem, doncs, a Biniagual i en baixar del carretó, abans d'arribar a la casa, sentírem *El Comte l'Arnau*, cantat a chor i a plena veu [1].

D'esquerra a dreta: Margalida Sans, Maciana Sastre, Maciana Ramis Maria Sans. Sancelles

Les noies de Sancelles de les quals ens havien parlat el dia abans, i que acabàvem d'escoltar, eren Na Maria Sans, de 13 anys, — que serà una excel·lent i excepcional cantaire; — Na Maciana Ramis, de 15 anys, i Na Catalina Florit, de 13.

Amb les dues noies de la casa i alguna altra un xic esquerpa, que no volgué tractes amb nosaltres, repetiren la cançó esmentada i seguiren cantant-ne d'altres, tot treballant, fins a l'hora de dinar. Els parlàrem de Sancelles, combinàrem la nostra visita a aquell poble, i prometérem a les eixerides cantaires una ensaimada, que ens menjaríem tots plegats, si ens cercaven altres noies que ens diguessin força cançons.

[1] Vid. *Selecta*, n.º 63.

Digitized by Google

A Sancelles hi anàrem dues vegades, amb profit sempre[1]. Reunírem una gran assemblea, i cada vegada, diguem-ho tot passant, ens posaren un cap com una bomba. El segon dia, alliçonats i escarmentats, celebràrem la sessió a l'aire lliure, dalt de la torre d'un molí.

En aquest poble recollírem per primera vegada la *Tonada dels glosats*[2].

Anàrem una tarda a «Borneta», finca molt important d'En Joaquim Gual de Torrella, distingit aristòcrata, molt conegut a Mallorca. Les noies dels masovers, Na Tonina i Na Joana Moyà, de 24 i 18 anys, ens digueren cançons molt notables.

Haguérem d'esperar, per a poder-les escriure, que acabessin la feina que feien al camp, i només poguérem aprofitar una estona abans de sopar.

[1] Vid. *Selecta*, n.os 64, 65, 66 i 67.

[2] *Glosats, glosadors* i *gloses*. — El glosador és un versaire popular que compon «gloses», ordinàriament improvisades. Hom dóna sense distinció el nom de glosa a una composició, el nombre de versos de la qual no és constant, que el glosador fa sobre un tema determinat, per ell triat, o sobre un tema que li és proposat, o també com a continuació d'un o de dos versos que li siguin dictats. Vid., com exemple, *Selecta*, n.º 82. Un «glosat» és un conjunt de gloses compostes sobre algun esdeveniment extraordinari, en lloança d'alguna persona, etcètera; però també són designats amb el nom de «glosats» uns torneigs que tenen lloc entre dos glosadors i que se celebren en públic. Es un costum molt antic, que té encara nombrosos devots. Solien celebrar-se els glosats en els cellers, quan aquests servien de taverna, i també en cases particulars, amb motiu d'alguna festa. Actualment se'n celebren en els teatres dels pobles o en locals de molta cabuda.

Ordinàriament els glosadors van al torneig sense que cap dels dos sàpiga qui serà el seu adversari, fins al moment de trobar-se. També, però, els mateixos glosadors concerten una reunió d'aquestes, anuncien el lloc on es trobaran i la gent hi acut. Un dels llocs «clàssics» per a celebrar glosats, ens digué el glosador Llorenç Ferragut «Cartutxo», de Sancelles, que era sota el «lladoner de sa clasta de Binifuell» (possessió del terme de Sancelles), on s'han celebrat glosats històrics, que han durat dies sencers. El mateix «Cartutxo» ens explicà que ell una vegada va glosar a Petra des de les 8 d'un vespre a les 5 del matí següent, sempre improvisant, i que fou interromput el glosat a aquesta hora per tal d'anar a missa.

Les gloses no són recitades, sinó cantades, amb una tonada molt lliure i característica. Hi ha una mena de fórmula, diguem, típica, però cada glosador té el seu esquema propi, que realitza i exorna amb gran fantasia. Sense gran esforç, hom podria veure en el glosador del nostre temps, que conserva un just prestigi i és sincerament admirat pel poble, una supervivència de l'antic bard.

Imaginem aquest «lladoner de sa clasta de Binifuell», voltat d'una gran gernació que ha acudit a presenciar el torneig poètic. Els dos glosadors que se saluden amb solemnitat, entonant, l'un després de l'altre, el cant emfàtic, lentament descabdellat; després les ironies que volen com fines sagetes i són recollides i retornades amb serenitat impertorbable, però més agudes i més picants cada vegada. Sovint, un combat d'aquests, com ens deia En «Cartutxo», ha durat dies sencers, fins que un dels dos contrincants ha hagut de donar-se per vençut. No sembla tot això una evocació de velles tradicions perdudes?

Digitized by Google

El senyor de la casa es trobava passant una temporada a la finca, i entrà, encuriosit, a presenciar la sessió. Poguérem observar una mostra del respecte que a Mallorca guarden encara els pagesos als senyors. Tots els reunits el reberen a peu dret, i escoltàrem com li donaven el tractament de «Vossa-mercè». Ell s'interessà molt per la nostra tasca, i en explicar-li l'objecte i l'organització de l'Obra del «Cançoner», ens prodigà frases d'admiració, ens oferí, per quan ens calgui, tota la seva ajuda, i ens prometé que fins curaria de fer cantar sempre a tots els treballadors de casa seva aquelles cançons, que eren per a ell una revelació.

Les brodadores cantaires de Can Diner. Biniali

Anàrem també a Biniali, poble petit en el qual la impossibilitat de quedar-nos a dormir ens dificultà la feina. La segona vegada que hi anàrem, des de Binisalem, el Vicari em féu la gentilesa de deixar-me romandre a casa seva, i això em permeté d'aprofitar molt bé el temps.

En aquest poble rebérem impressions inoblidables. A Can Diner es reunia un estol d'atlotes brodadores que cantaven a chor les cançons. Alguna tonada fou nova per a nosaltres, i ens cridà vivament l'atenció. L'efecte que ens causà escoltar aquell grup de noies de totes edats cantant amb tant d'amor les

Digitized by Google

velles cançons, fou extraordinari. Es un dels millors records que guardem d'aquesta missió [1].

Passàrem també un dia a Consell, on, eficaçment ajudats pel Rector i pel metge del poble, N'Antoni Morey, germà del mestre de Binisalem, poguérem fer una tasca profitosa. Ens dictaren cançons Na Joanaina Pol, de 27 anys; Na Maria Vila, de 15, i N'Antònia Lladó, de 16 [2].

Anàrem, finalment, a Inca, i encara que la nostra visita, molt ràpida, no ens permeté fer l'exploració que en aquest important poble caldria dur a terme, recollírem algunes molt remarcables tonades. En són bona mostra les *de la veremada, de trepitjar* [raïms] i *d'etsecaiar* [3] i la música de les *Boleres* (ball), cantades per En Pere Fornés, 26 anys, i N'Antoni Ramis, 23 anys, en una sessió que tinguérem a la impremta d'En Miquel Duran.

Valldemossa

Els darrers dies de la missió els dedicàrem a Valldemossa, un dels pobles més encisadors de Mallorca, lloc de visita obligada de tots els turistes. M'hi acompanyà el meu germà, Mossèn Julià, que m'ajudà en la tasca de recollir cançons i em facilità la relació amb la gent del poble, entre la qual tenia molts coneguts. Les replegues més considerables de cançons les férem al convent de monges Franciscanes, on fórem amabilíssimament rebuts per les religioses i per un bell estol de brodadores que hi trobàrem, i a una casa anomenada en el poble Ca Ses Trias, on també es reunia un grup d'atlotes dedicades a la mateixa feina dels brodats. A la llista de cantaires que completa aquestes notes es poden veure els noms de totes les gentils valldemossines que aportaren llur bona cooperació a la nostra Obra [4].

Recollírem també a Valldemossa un document molt interessant: el ball cantat *El Parado* [5].

[1] Vid. *Selecta*, n.os 68, 69 i 70.
[2] Vid. *Selecta*, n.os 71 i 72.
[3] Vid. *Selecta*, n.os 73, 74 i 75.
[4] Vid. *Selecta*, n.os 76, 77, 78 i 80.
[5] Vid. *Selecta*, n.° 79.

Digitized by Google

Diuen que és un « bolero » antic, i s'acompanya amb guitarres, bandúrries, castanyetes, ferreguins (triangle), etcètera.

El canten tres tenors que diuen fragments *a solo* i uneixen llurs veus a l'acabament de cada episodi. Cada ballada consta de tres parts, que corresponen al cant de tres estrofes ; a la darrera, la lletra és sempre la mateixa : « Y eso ê el Parado » etcètera, que és l'avís per acabar, en sec, tots els que prenen part en el ball : sonadors, cantaires i balladors.

D'esquerra a dreta, assegudes : Joanaina Fiol, Catalina Estarás, Catalina Vanrell i Margalida Rosselló. Valldemossa

Poguérem reunir quatre homes del poble — En Tomeu Vila, En Toni Vila i En Jaume Mercant, anomenats els « Calós », i En Bernat Salvà — que tenen fama de saber sonar i cantar molt bé aquest ball. La transcripció no era empresa fàcil. Les variants del cant em desorientaven sovint, i si interrompia els cantaires, ja no sabien seguir.

Es cansaren de dir-me que ho deixés córrer, que d'altres havien provat d'escriure aquella música i no ho havien aconseguit. M'aconsellaven, a més, que anés a escoltar-los de lluny i em faria més bon efecte. I per tal d'obligar-me millor a seguir aquest consell, m'explicaven que uns artistes — entre els quals hi havia En Santiago Rossinyol — que una vegada havien anat a sentir *El Parado*

Digitized by Google

a Valldemossa, els havien assegurat que la música d'aquest ball guanyava molt, escoltada d'un tros lluny.

Unes copes i uns cigars que vaig repartir ens distregueren de la discussió, i, cedint als meus precs, els « Calós » tornaren a entonar *El Parado*.

La sessió tingué lloc a Can Bartomeu Ferrà, germà d'En Miquel, que viu a la Cartoixa de Valldemossa. Vaig servir-me del piano del meu amic per a fer escoltar als sonadors els apunts que havia pres. Impossible descriure la sorpresa

D'esquerra a dreta, assegudes : Catalina Trias i Francinaina Torres «Secretària».
Dretes, extrems : Margalida i Joanaina Trias. Valldemossa

i admiració que els causà. Tots quatre, en filera, drets al mig de la sala, em miraven astorats i asseguraven que era gairebé cosa de bruixeria.

Donàrem ben de cor les gràcies als cantaires que tan amablement i amb tan bona voluntat es prestaren a complaure'ns i anàrem a descansar. Era la una de la nit. Al cap de poca estona d'haver anat al llit, vaig sentir una música de guitarres, una mica confusa i llunyana, a la qual s'afegí aviat una veu de tenor que iniciava el cant de *El Parado*. Vaig acostar-me a la finestra i vaig poder comprovar la meravella de què m'havien parlat els « Calós ». Verament, En Rossinyol tenia raó. I encara diré que, per la meva banda, no hauria canviat amb cap

Digitized by Google

concert simfònic l'audició amb què « de lluny » m'obsequiaren tan delicadament aquests excel·lents amics de Valldemossa.

En sortir d'aquest poble, donàrem per acabada la nostra primera missió per terres de Mallorca.

Hem pogut comprovar que arreu la cançó és ben vivent, i el resultat de la nostra exploració ens fa esperar, amb fonament, esplèndides collites a les regions no visitades i a molts dels indrets que hem visitat ara, si podem tornar-hi i enfondir més les recerques.

A part els balls i el repertori de tocades de xeremies i flabiol, que acompanyen moltes de les cerimònies tradicionals, la cançó, pròpiament, es manifesta en dos *modos* característics: les tonades de treballada, que es troben rigorosament vinculades a tots, absolutament tots els treballs agrícoles i llurs derivats i complements, i el grup de cançons que comprèn totes les varietats de la forma popular: romancesques, amoroses, religioses, etc.

Les primeres tenen una importància excepcional, tant per la bellesa de cada tipus i de les infinites variants, com per haver-se creat al voltant de les mateixes una veritable « escola de cant », amb caràcter propi i mereixedora d'un estudi atent.

En les altres cançons hi haurà potser influències diverses; però també manifesten sovint una fesomia característica, en la qual s'insinua vivament una nota de particular tendresa i s'accentua una tendència molt remarcable al lirisme delicat i a l'expressió aguda — de vegades bon xic romàntica — del sentiment.

El repertori que fins ara hem trobat no és extens. Mes confiem que han de sortir moltes cançons que no ens han vingut a mans, però que sabem que es conserven encara avui a Mallorca. I per les dades, a més, que tenim de Menorca i d'Eivissa, podem esperar que aquest repertori s'eixamplarà notablement en explorar aquelles regions.

El què és interessant també de constatar és que la cançonística de les Balears es presenta amb una personalitat particular, força diferenciada i ben definida, que de segur es farà remarcar amb especial atenció dins el Cançoner general de Catalunya.

Ens resta afegir només, en acabar aquesta ressenya de la nostra excursió, que agraïm ben sincerament als que inspiren i dirigeixen les activitats de l'Obra

Digitized by Google

del « Cançoner Popular de Catalunya » la benèvola confiança que en nosaltres dipositaren en encarregar-nos la tasca de recerca a les Balears. Potser l'encert no ens hagi acompanyat sempre, però podem afirmar que hi hem posat tot el nostre interès i tot el nostre amor.

BALTASAR SAMPER

Barcelona, 1925.

Digitized by Google

LLISTA DE CANTAIRES

ALCÚDIA

Bagur, Francisca. 10 anys.
Bisquerra, Maria.
Bover i Font, Pereta. 10 anys.
Capó, Lluís. 78 anys.
Carretero, Jaumeta. 9 anys.
Cerdà, Antònia.
Cortès i Pomar, Maria. 12 anys.
Feliu, Maria. 30 anys. Nada a Moscari.
Forteza, Margalida. 11 anys.
Jofre, Magdalena. 21 anys.
Melià, Isabel. 31 anys.
Mestres, Margalida.
Ques, Catalina. 31 anys.
Torres, Joanaina. 15 anys.
Tous, Joana. Mestra nacional. 38 anys. Nada a Palma de Mallorca.
Ventayol, Maria.
Vergé i Vives, Aina Maria.
Visaires, Maria Jesús. 64 anys. Nada a Andosilla (Navarra). Resideix a Barcelona i estiueja a Alcúdia.

ARIANY

Castellà, Toninaina « Xeruvia ». 37 anys.
Duran, Maria « Boscana ». 60 anys.
Font, Bernat. 46 anys.
Julià, Guillem, 64 anys.
Pascual, Miquel. 20 anys.
Pascual, Sebastià. 26 anys.

ARTÀ

Estela i Ginart, Miquel « Violí ». 30 anys.
Llinàs, Catalina « Catalina de Ca Na Paies » 17 anys.

BINI DE BAIX

Ordinas i Fiol, Miquel. 21 anys.

BINIAGUAL

Ramonell, Francisca « Francisca de Can Rego ». 13 anys.
Ramonell, Joana « Joana de Can Rego ». 25 anys.

BINIALI

Bover, Antònia. 20 anys.
Bover, Margalida « Margalida de Can Diner ». 22 anys.
Campins, Catalina. 20 anys.
Cirer, Aina. 25 anys.
Cirer, Teresa. 19 anys.
Fiol, Francisca. 14 anys.
Noguera, Aina. 15 anys.
Noguera, Francisca. 18 anys.

BINISALEM

Ferrer, Pedrona. Nada a Palma de Mallorca.
Morey, Isabel. 8 anys.

Digitized by Google

Morey, Josepa. 10 anys.
Morey, Ramon. Mestre nacional. 39 anys. Nat a Palma de Mallorca.
Pons, Antònia. 49 anys.
Pons, Francisca. 60 anys.
Roca, Bernat. Metge. 34 anys. Nat a Sancelles.
Salom, Margalida « Margalida de Can Birbe ». 55 anys.

BORNETA

Fornés, Maria. 60 anys. Nada a Calvià.
Moyà, Joana. 18 anys.
Moyà, Tonina. 24 anys.

CAIMARI

Mairata, Margalida. 44 anys.
Sastre, Bartomeu. 43 anys.

CAPDEPERA

Adrover, Catalina. 82 anys.
Covas i Julià, Francisca. 13 anys.
Ferrer i Grau, Catalina. 19 anys.
Julià i Pascual, Magdalena. 39 anys.

CONSELL

Lladó, Antònia. 16 anys.
Pol, Joanaina. 27 anys.
Vila, Maria. 15 anys.

FORNALUTX

Albertí, Paula. 50 anys.
Humbert, Jerònia. 25 anys.
Mayol, Margalida. 24 anys.
Morro, Francisca. 27 anys. Nada a Caimari.

INCA

Albertí, Jaume. 35 anys.
Fornés, Pere. 26 anys.
Ramis, Antoni. 23 anys.

LLORET DE VISTA ALEGRE

Gelabert, Catalina.
Miralles, Maria.
Puigcerver, Rosa. 17 anys.

MARIA DE LA SALUT

Bauzà, Miquela. 28 anys. Nada a Sant Joan.
Estelrich, Maria « Madò Picona ». 73 anys. Nada a Santa Margalida.
Farriol, Jerònia. 22 anys.
Pastor, Catalina « Madò Barbera ». 57 anys.
Roig, Catalina. 29 anys.

PALMA DE MALLORCA

Forteza, Miquel. 35 anys. Resident a Barcelona.

POLLENÇA

Bestard, Guillem. Fotògraf. 40 anys.
Bibiloni, Antònia « Antònia de Cal Bon Jesús ». 20 anys.
Bibiloni, Catalina « Catalina de Cal Bon Jesús ». 28 anys.
Bover, Tonina. 66 anys.
Humbert, Francisca « Parisa ». 24 anys.
Mayol, Joanaina « Joanaina de Can Salas ». 65 anys.
Rotger, Antoni. 29 anys. (« Can Llompart », entre Sa Pobla i Pollença.)
Salas i Mayol, Tonina. 32 anys.

Digitized by Google

Seguí, Francisca «Madò Francina Ferrera». 60 anys.
Vila i Aixartell, Pere. 30 anys
Una monja de la Caritat.

PORT DE POLLENÇA

Balaguer, Margalida. Nada a Inca.
Capllonch, Esperança. 20 anys. Nada a Palma de Mallorca.
Capllonch i Nadal, Catalina. 9 anys. Nada a Pollença.
Capllonch i Nadal, Dora. 18 anys. Nada a Pollença.
Capllonch i Nadal, Joana. Nada a Pollença.
Capllonch i Nadal, Lluïsa. Nada a Pollença.
Capllonch i Nadal, Magdalena. Nada a Pollença.
Capllonch i Nadal, Rosa. Nada a Pollença.

SA POBLA

Arabí, Josepa «Pepa de Cas *Jefe*». 19 anys.
Bennàssar, Joanaina «Joanaina de Can Moro». 16 anys.
Bennàssar, Pereta «Madò Pereta Perrussa». 76 anys.
Bennàssar i Cantallops, Catalina.
Caimari, Catalina «Marreta». 66 anys.
Cladera, Tonina «Madò Pollera». 62 anys.
Crespí, Maria. 27 anys.
Crespí i Serra, Francisca.
Gost, Maria «Maria Ros». 22 anys.
Massip, Maria «Bugadera». 50 anys.
Martorell i Rotger, Anneta. 9 anys.
Rosselló, Joana. 13 anys.
Simonet i Crespí, Maria «Maria de Cas Teuler». 38 anys.
Solé, Sebastiana «Sebastiana de Can Cossis». 82 anys.
Soler, Antònia. 13 anys.

SANCELLES

Arrom, Miquel «Bassa». 20 anys.
Ferragut, Llorenç «Cartutxo». 44 anys.
Florit, Catalina. 13 anys.
Llabrés, Maria Rosa.
Ramis, Catalina.
Ramis, Joanaina.
Ramis, Maciana «Maciana de Cas Federico des Molí». 15 anys.
Sans, Antònia.
Sans, Margalida «Margalida de Cas Roquet».
Sans, Maria «Maria de Cas Roquet». 13 anys.
Sastre, Maciana. 46 anys.
Socias, Josep «Mostatxet». 20 anys.

SANT JOAN

Bauzà, Maria «Primatera». 25 anys.
Bauzà, Pau. 25 anys.
Bauzà, Rafel. 70 anys. Nat a Vilafranca.
Company, Rafel. 30 anys.
Costa, Josep. 18 anys.
Font, Antoni. 19 anys.
Gayà, Gabriel. 60 anys. («Sant Martí», prop de Vilafranca.)
Gayà, Guillem. 64 anys.
Gayà, Miquel. 18 anys.
Nigorra, Arnau «Arnau de Son Garrover». 60 anys. («Son Duran», entre Sant Joan i Vilafranca.)
Nigorra, Catalina. 52 anys.
Rosselló, Josep. Mestre nacional. 38 anys.

SANTA MARGALIDA

Amengual, Margalida. 57 anys.
Molinas, Margalida «Madò Rabassa». 68 anys.
Ribas, Margalida. 23 anys.

Digitized by Google

SÓLLER

Casanovas, Dolors. 40 anys. Nada a Palma de Mallorca.
Casanovas, Magdalena. 45 anys.
Cuart, Catalina. « Catalina de Can Felet ». 18 anys. Nada a Deià.
Frontera, Rosa. 60 anys.
Garau, Catalina. 9 anys.
Pons, Magdalena. 21 anys.

SON GELABERT

Gelabert, Francisca. 17 anys. Nada a Lloret de Vista Alegre.
Ramis, Francesc. 25 anys.
Sastre, Margalida. 20 anys. Nada a Lloret de Vista Alegre.

SON ROCA

March, Bet-Maria. 17 anys. Nada a Pollença.

TURIXANT

Solivellas, Magdalena. 21 anys. Nada a Escorca.
Solivellas, Isabel. 23 anys. Nada a Escorca.

VALLDEMOSSA

Calafat, Margalida. 13 anys.
Estrades, Catalina. 17 anys.
Estaràs, Catalina.
Fiol, Catalina. 19 anys.
Fiol, Joanaina « Ximeta ». 34 anys.
Mas, Catalina, 60 anys.
Mercant, Jaume « Caló ». 50 anys.
Mercant, Joanaina. 25 anys.
Morey, Francisca. 13 anys.
Morey, Magdalena. 13 anys.
Rosselló, Margalida. 25 anys.
Rutlan, Aina. 15 anys.
Salvà, Bernat.
Socias, Joana. 17 anys.
Torres, Francinaina « Secretària ». 76 anys.
Torres, Magdalena.
Torres, Margalida.
Trias, Catalina. 24 anys.
Trias, Joanaina. 25 anys.
Trias, Margalida. 20 anys.
Vanrell, Catalina. 29 anys.
Vila, Antoni « Caló ».
Vila, Bartomeu « Caló ».

VILAFRANCA

Garí, Magdalena. 78 anys.

Digitized by Google

NOMBRE DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS RECOLLIDES

Alcúdia	60
Ariany	34
Artà	24
« Bini de Baix »	1
Biniagual	14
Biniali	17
Binisalem	36
« Borneta »	9
Caimari	5
« Can Llompart »	8
Capdepera	12
Consell	11
Fornalutx	10
Inca	5
Lloret de Vista Alegre	3
Maria de la Salut	29
Pobla, Sa	45
Pollença	78
Pollença, Port de	6
Sancelles	26
Sant Joan	105
« Sant Martí »	4
Santa Margalida	11
Sineu	5
Sóller	19
« Son Duran »	6
« Son Gelabert »	7
Son Roca	10
« Turixant »	9
Valldemossa	27
Vilafranca	13
TOTAL	649

Digitized by Google

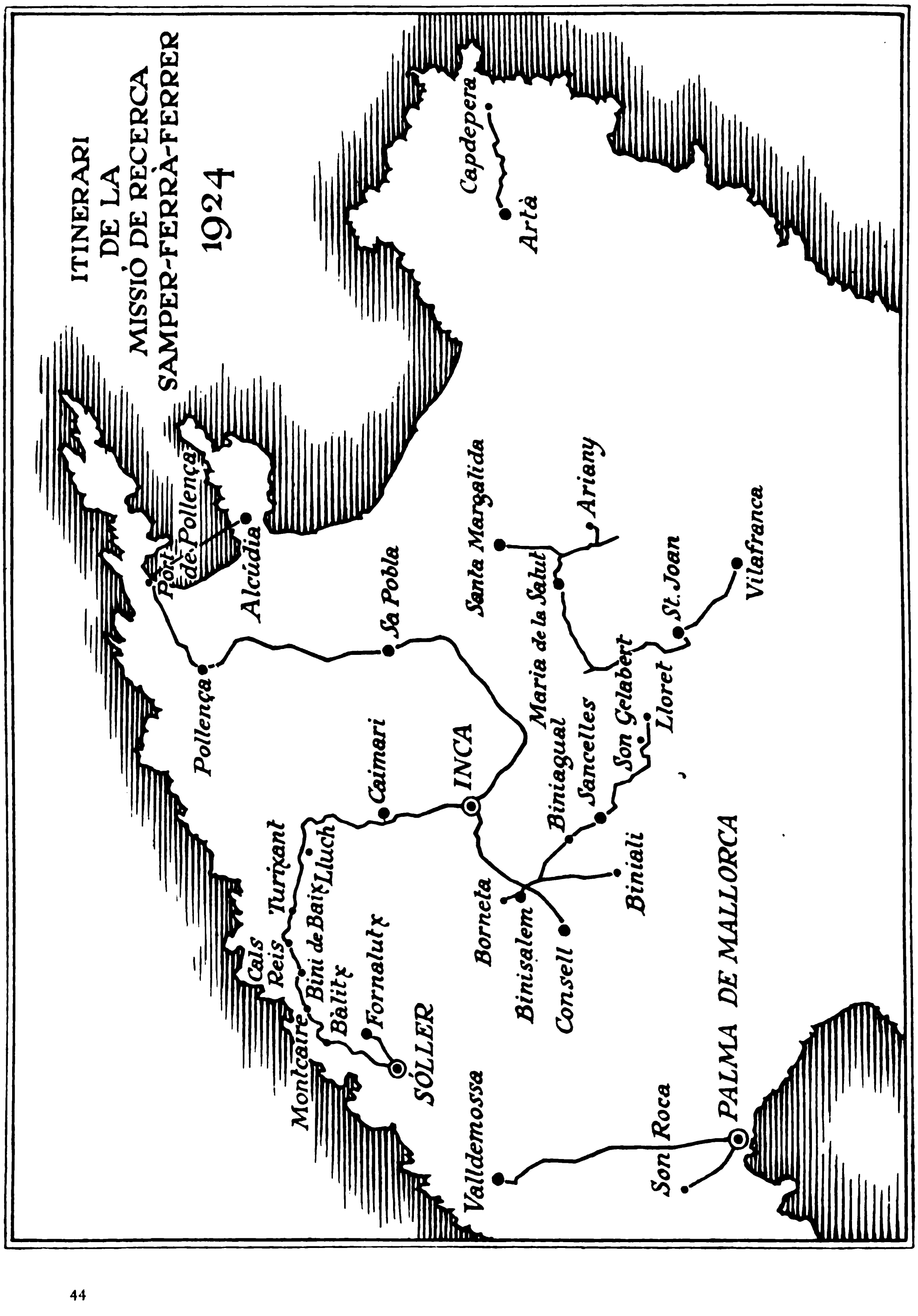
ITINERARI
DE LA
MISSIÓ DE RECERCA
SAMPER-FERRÀ-FERRER
1924
Capdepera
Artà
Port de Pollença
Alcúdia
Pollença
Sa Pobla
Santa Margalida
Ariany
Maria de la Salut
Vilafranca
St. Joan
Son Gelabert
Lloret
Sancelles
Biniagual
Son Gelabert
Caimari
INCA
Lluch
Turixant
Cals Reis
Bini de Baix
Bàlitx
Fornalutx
Montcaire
SÓLLER
Biniali
Borneta
Binisalem
Consell
PALMA DE MALLORCA
Son Roca
Valldemossa

OBSERVACIONS DE CARÀCTER GENERAL SOBRE LES MELODIES

Les tonades que acompanyen els treballs del camp tenen a la pagesia de Mallorca una importància excepcional. Cada treball agrícola, principal o complementari, té el seu cant propi, i en molts de casos aquest cant està tan íntimament lligat amb la feina que acompanya, que pot dir-se gairebé que forma part de la tècnica de la mateixa feina. — Així ens digueren a Ariany, a propòsit de les tonades de « ventar a s'era », que li cal, al treballador, aprendre-la bé, fins per evitar de fer-se mal amb l'eina que maneja, una forca de fusta, amb les puntes de la qual s'aixeca el blat batut a fi que el vent separi el gra de la palla. El treballador ha d'anar avançant a passes curtes, i si no executa tots els moviments amb regularitat rítmica, a compàs de la cançó, corre perill d'enganxar-se un peu amb la forca. També a les eres, durant la batuda, cal cantar bé. El treballador que « toca damunt s'era », és a dir, que guia els animals l'estona que està de torn, els estimula i regula la velocitat de llur pas amb la intensitat del seu cant. Com a detall curiós esmentarem el costum que segueixen els cantaires de posar-se, mentre canten, la mà dreta a l'orella, sense deixar les « corretjades » (la tralla) que tenen a la mateixa mà. Les regnes, ja es comprèn, les aguanten només amb la mà esquerra.

(Recomanem als qui vulguin il·lustrar-se bé sobre els costums tradicionals conservats en gran part dels treballs del camp a Mallorca, l'admirable obra de Pierre Rokseth *Terminologie de la culture des céréales à Majorque,* publicada per l'Institut d'Estudis Catalans i que forma part de la « Biblioteca Filològica de l'Institut de la llengua catalana ». Transcrivim a continuació un paràgraf extret d'aquesta obra, referent a la batuda : « Si la tasca del *tocador* és la més fatigosa, ell l'alegra cantant sense parar i a plens pulmons. Es una nota ben mallorquina, aquesta melodia de la batuda — *sa tonada des batre* — que hom sent rodar d'un lloc a l'altre, allargassada, planyívola, de ressonància moresca, oriental. Durant el mes de juliol, tota la plana de Mallorca canta, literalment, d'un extrem a l'altre. El cant s'adreça tant a les bèsties com als homes. Hom assegura que les mules ja

Digitized by Google

no baten bé si hom interromp el cant. També el cantaire les apostrofa contínuament, ja sigui per a encoratjar-les o per a injuriar-les. »)

*
* *

Les tonades de treballada són cantades pels pagesos mallorquins amb gran llibertat d'expressió.

Alguna de les feines del camp, com la de « ventar a s'era », s'executen rítmicament, i aleshores la tonada, que les regula, és també rítmica i ben mesurada. Mes, en general, el cantaire no se subjecta a una mesura uniforme, i per més que conservi a cada represa de la seva cançó el caràcter que la fa inconfusible dins la classificació general de tonades de tota la regió, i fins les particularitats que la diferencien del mateix tipus de tonada d'altres localitats, el gust i la intuïció personals s'hi manifesten lliurement, i amb fantasia inexhaurible varia constantment la realització de cada episodi, fins al punt que mai no en reprodueix cap amb exactitud.

La reproducció gràfica d'aquestes melodies — entre les quals les « de batre » tenen una importància excepcional — ha d'entendre's, doncs, com una síntesi de llurs característiques, amb significació, per tant, tota altra que les notacions de melodies de cançons ordinàries, que presenten línies melòdiques i ritmes ben precisats.

Exceptuats els casos en els quals la normalitat d'estructura d'una d'aquestes melodies permet tot seguit una metrificació regular, no seríem partidaris, en general, d'acomodar-les a fórmules mètriques que, ultra tenir per base sèries de valors d'extraordinària irregularitat i que no seria possible fixar amb durades precises — variables a cada represa, a caprici del cantaire,— sembla també que hagin d'esvair un xic l'encís que a aquests cants dóna la vaguetat que ofereixen a la nostra oïda « educada » i al nostre sentiment musical, tot prenent-los un matís saborós de primitivisme i un regust exquisit de natura viva.

*
* *

Els grups ornamentals que es troben en moltes tonades de cançons i en gairebé totes les de treballada, són executats pels cantaires mallorquins prenent valor de la nota que precedeixen. Cal tenir en compte, per tant, que la síl·laba

Digitized by Google

que correspongui a una nota afectada per un d'aquests ornaments, ha de coincidir amb la primera nota del grup. Si es troba una sola nota petita indicada com a *mordent,* l'articulació de la síl·laba coincideix amb la nota petita.

Els cantaires atribueixen importància a aquestes brodadures, que executen amb netedat i elegància sorprenents. Ells ho anomenen «galetjar la veu»; un bon cantador o cantadora «galetja molt la veu».

* * *

Amb les tonades de treballada, ultra les lletres adequades, que es refereixen a les tasques del camp, es diuen també lletres diverses, que s'apliquen indistintament a totes les tonades.

OBSERVACIONS SOBRE LA TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT DE LES CANÇONS

Amb el fi d'acostar tot el possible a la catalana, la grafia dels mots mallorquins de les cançons que segueixen — autoritzats pel comportament d'altres publicacions netament mallorquines, — hem prescindit d'algunes caracteritzacions fonètiques d'abast general o quasi general. Per aquesta raó hem escrit:

a) la *ll* sempre: fill, vull (pron. fii, vui).
b) la *r* final, que és sempre muda: cor, mar (pron. cò, mà).
c) *g* o *j,* en lloc de *tg* o *tj*: regirar, festejar (pron. retgirar, festetjar).
d) l'article, sempre en la forma normal mallorquina: es sol (pron. et sol).

Quant a la resta, hem procedit amb el mateix criteri adoptat per a la transcripció dels textos cançonístics que hem publicat fins ara.

Ens ha semblat oportú d'afegir, per a la millor comprensió d'alguns mots de difícil interpretació, continguts en les cançons de la *Selecta dels Materials* d'aquesta missió, la publicació del següent:

Digitized by Google

VOCABULARI

a-su-llà: allà.
a-su-xí: així.
acuar, acusar: delatar.
arribar: verb actiu; transportar una cosa fins a un terme preestablert.
barral: garrafa.
barreig: batussa.
baül: caixa de mort.
bellveure: mirambell (planta).
campar: estar, trobar-se (una persona bé o malament).
canyó: gola.
cantina: varietat de figa.
cànyom: cànem.
capolar: trinxar carn.
cases, ses: part edificada d'una propietat, ni que sigui un sol edifici.
cervellera: gorra de cop.
cimat: purificat.
colgar-se: ficar-se al llit.
cordoncillo: cadena d'or, de forma cilíndrica. Joia típica mallorquina.
Darrers dies: en general, la temporada que va de Sant Antoni de gener al Dimecres de Cendra.
dembossar: desembussar.
dobbers: diners.
emprendre (a algú) com... passar-li com...
es: moltes vegades, article masculí.
estudi: entresol, pis baix.
etsecaiar: esporgar.
flaó: mena de dolç.
gorà: ase semental.
gorrió: pardal.
homos d'era: batedors.
juger, jugera: lleuger, lleugera.
junta: escletxa.
malavejar: esforçar-se, maldar.
matines: missa del gall.
mester, haver —: necessitar.
missatge: mosso.
monea, moneia: mona.
murtó: murtró, fruit de la murtra.
niaró: niu.
oferta: cerimònia que es fa en l'ofertori de la missa de determinades festes.
panada: pastell farcit de carn de be, propi del temps de Pasqua.
pareller: llaurador que guia un parell d'animals.
pentura: per ventura, tal volta, potser.
quadra: cambra, sala.
quimera: dèria.
quitar: rescatar.
rallar: parlar.
regirar: espantar.
rem, reim: raïm.
remolcar: arrossegar, revolcar.
robiol: mena de dolç, en forma de mitja lluna, farcit de confitura.
sa, ses: moltes vegades, article femení.
siqui: síquia, sèquia.
Son: mot que s'anteposa al nom d'una localitat, finca o propietat.
tafona: lloc on es fa l'oli.
talent: gana.
truger, fer —: embrutar.
velló: valor d'un ral en moneda.
vou-veri-rou: aquesta i altres formes semblants, usades en les cançons de bressol, equivalen a: *non-non-noneta,* etc.
xoqui, a —: a retaló.

Digitized by Google

SELECTA DELS MATERIALS RECOLLITS PER LA MISSIO SAMPER - FERRÀ 1924

1. CANÇÓ DELS «DARRERS DIES» (CARNAVAL): S'ACABEN ES DARRERS DIES — I SA COREMA SE'N VE

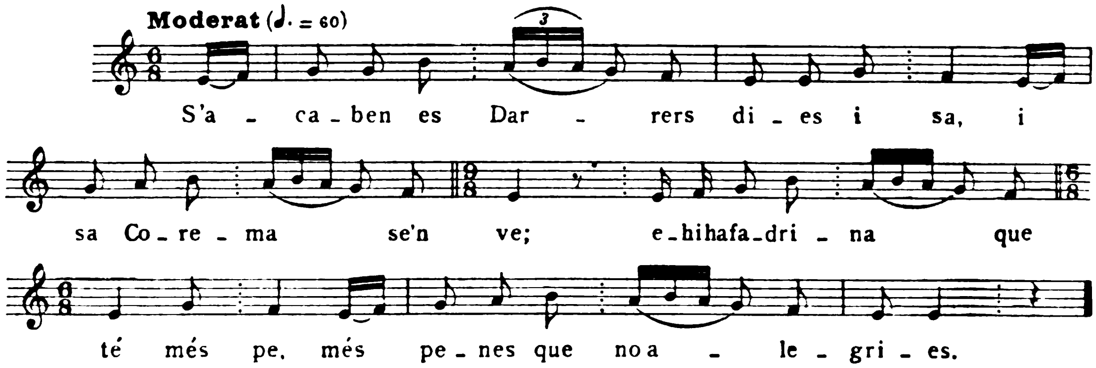

S'acaben es Darrers dies
i sa Corema se'n ve;
e-hi ha fradina que té *[fadrina]*
més penes que no alegries.

Cantaire: Catalina Llinàs «Catalina de Ca Na Paies». 17 anys. Artà. Sap aquesta cançó de petita. L'aprengué sentint-la cantar a altres noies.

2. CANÇÓ DELS «DARRERS DIES» (CARNAVAL): UN TEMPS EN AQUEIX CANTÓ — E-HI TENIA FOC COLGAT

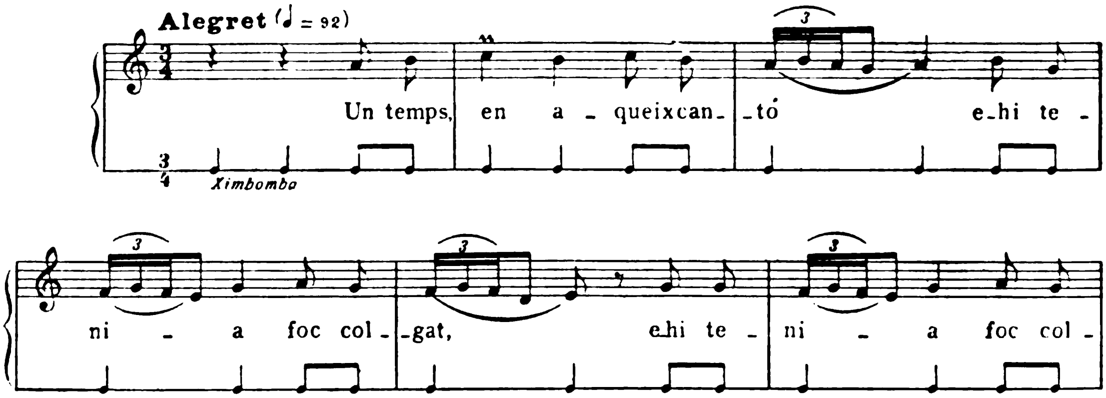

Digitized by Google

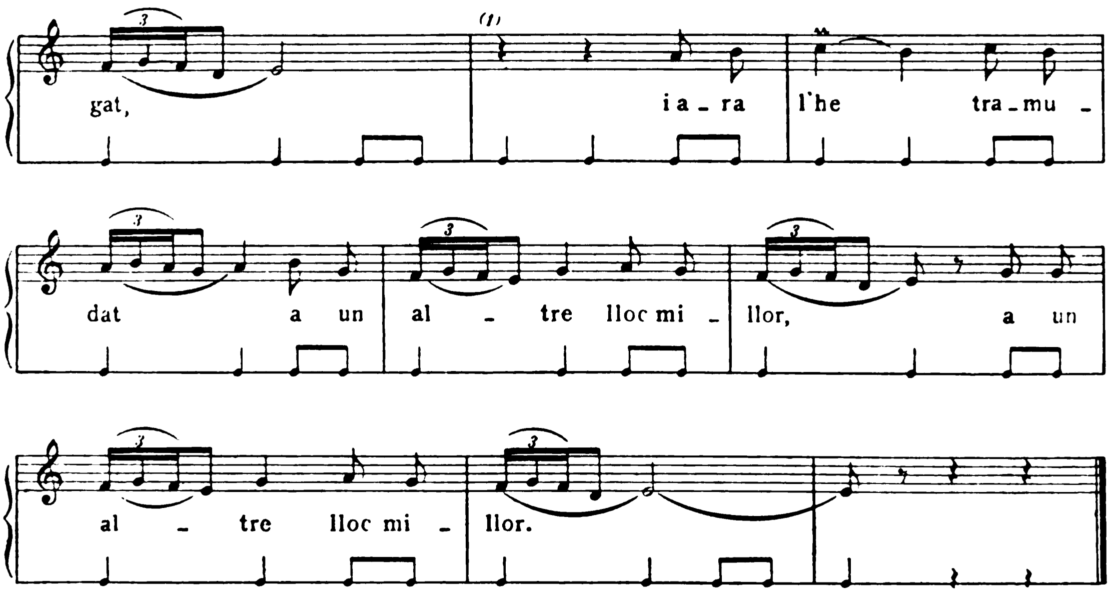

(1) *Pausa ad libitum*

Un temps en aqueix cantó
e-hi tenia foc colgat,
i ara l'he tramudat
a un altre lloc millor.
Hi ha gorrió que diu:

— Bona passada és estada!
Ja m'han presa sa posada
d'allà on tenia ampriu.
Sa padrina de mu mare
e hi venia a fer-hi es niu. —

Cantaire: Magdalena Julià i Pascual. 39 anys. Capdepera. Fa 30 anys que aprengué aquesta cançó.

3. CANÇÓ DELS «DARRERS DIES» (CARNAVAL):

ATLOTES DE CAPDEPERA, — SI VOLEU ANÂ A CIUTAT

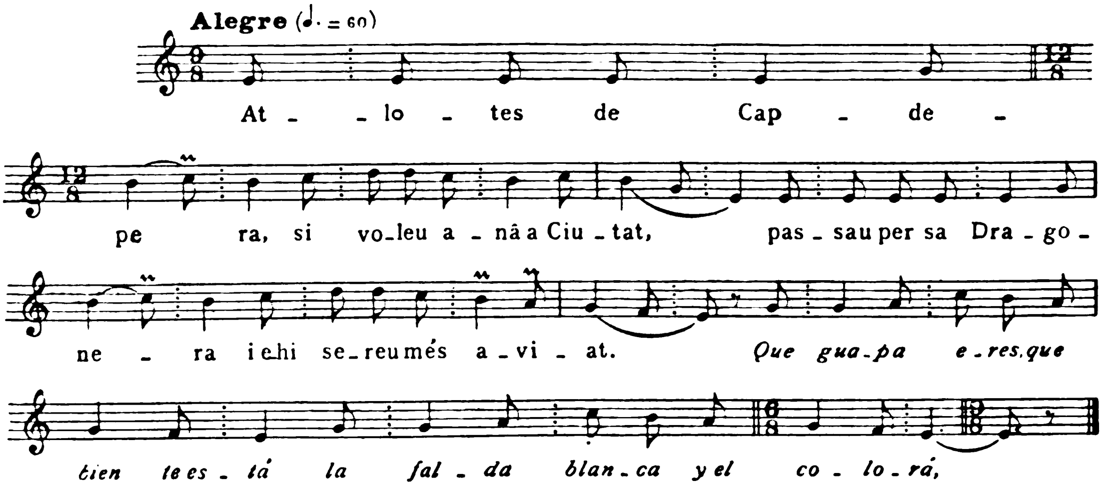

Atlotes de Capdepera,
si voleu anâ a Ciutat,
passau per sa Dragonera
i e-hi sereu més aviat.

Que guapa eres,
que bien te está
la falda blanca
y el colorá.

Cantaire: Catalina Ferrer i Grau. 19 anys. Capdepera. Aprengué aquesta cançó de petita, sentint-la cantar a altres noies.

4. CANÇÓ DELS «DARRERS DIES» (CARNAVAL): SES CASES DE SON CRESPÍ — SÓN GUAPES I EMBELLEIXEN

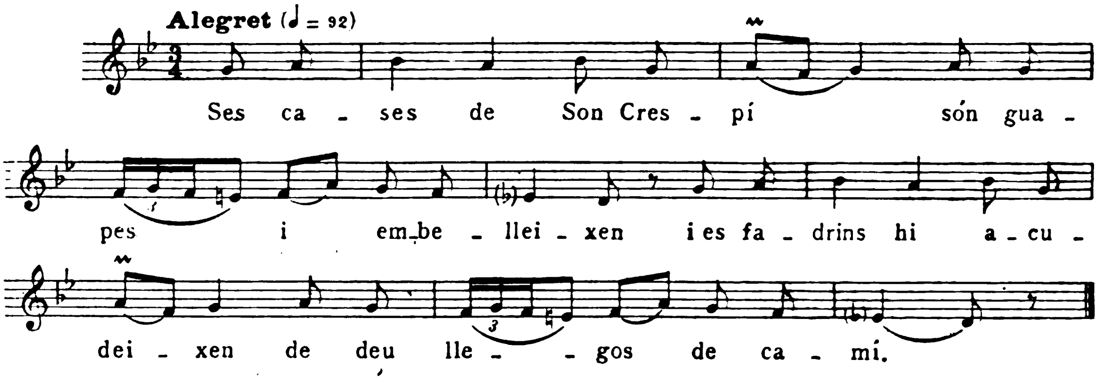

Ses cases de Son Crespí
són guapes i embelleixen,
i es fadrins hi acudeixen
de deu llegos de camí.

Cantaire: Catalina Ferrer i Grau. Vid. cançó anterior.

5. EL REI ENAMORAT DE SA FILLA

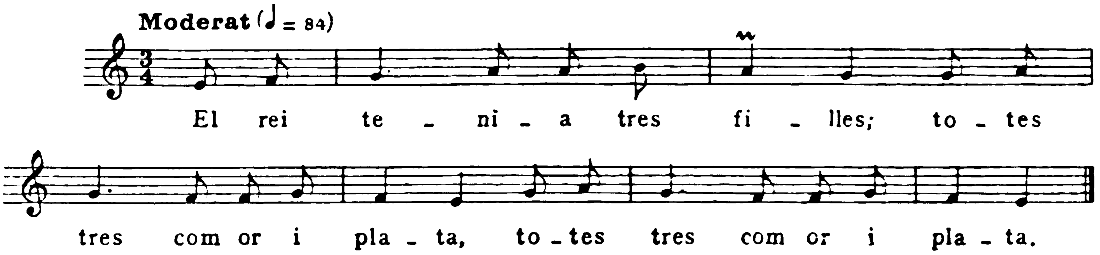

El rei tenia tres filles,
totes tres com or i plata;
el rei s'enamorà d'una:
de Na Margalida guapa.
Quan sa mare se'n temé
la tancà dins una cambra,
sense beure ni menjar
sinós tonyina salada.
Passa un dia, en passen dos,
passa tota la setmana.
De la set que ella patia
treu el cap a la *ventana*.
Va veure los seus germans
qui amb pilota d'or jugaven.
— Germans, los meus bons germans,
¿no em darieu un glop d'aigo,
que la boca s'hi encén
i la vida s'hi acaba?
— No la beuràs tu, *maldita,*
no la beuràs tu, malvada;
no haguesses volguda ser
de mon pare enamorada. —
Ella torna a enfonyâ el cap,
qui gotes de sang plorava.
Passa un dia, en passen dos,
passa tota la setmana.
De la set que ella tengué
treu el cap a la *ventana,*
i va veure ses germanes
qui amb 'gulletes d'or jugaven.
— Germanes, bones germanes,
¿no em durieu un glop d'aigo,
que la boca s'hi encén
i la vida s'hi acaba?
— No la beuràs tu, *maldita,*
no la beuràs tu, malvada;
no haguesses volguda ser
de mon pare enamorada. —
Ella torna a enfonyâ el cap,
qui gotes de sang plorava.
Passa un dia, en passen dos,
passa tota la setmana.
De la set que ella tengué
treu el cap a la *ventana.*
Va veure la seva mare
qui amb filova d'or filava.
— Ma mare, ma bona mare,
¿no em durieu un glop d'aigo,
que la boca s'hi encén
i la vida s'hi acaba?
— No la beuràs tu, *maldita,*
no la beuràs tu, malvada;
no haguesses volguda ser
de ton pare enamorada. —
Ella torna a enfonyâ el cap,
qui gotes de sang plorava.
Passa un dia, en passen dos,
passa tota la setmana.
De la set que ella tengué
treu el cap a la *ventana.*
Va veure lo seu bon pare
qui amb plometa d'ô apuntava.
— Mon pare, lo meu bon pare,
¿no em darieu un glop d'aigo,
que la boca s'hi encén
i la vida s'hi acaba?
— Correu, criats i criades,
dur aigo a la meva filla.
El primer qui serà dalt,
la corona serà seva. —
Quan foren en es replà
la veren qui badallava;
la Verge la'n coronava
amb dos àngels al costat.
Son pare va ser salvat
i sa mare condemnada,
i sa filleta salvada
per tota una eternitat.

Cantaires: Catalina Llinàs, de la música, i Catalina Ferrer, de la lletra. Vid. pàgs. 350 i 352.

6. EL TESTAMENT D'AMÈLIA

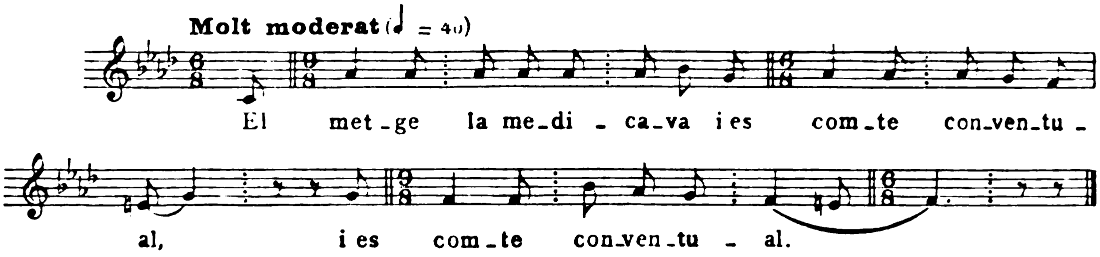

El metge la medicava
i es comte conventual.
— Quin mal té la meva filla,
quin mal se n'hi haurà pres?
— Es mal que jo tenc, mu mare,
mu mare, vós ja el sabeu:
amb un ouet que me dàreu
de metzines, com sabeu.
— Pots fer testament ma filla;
veiam què me deixaràs.
— Set ciutats tenc a dins França,
mu mare, vós les sabeu,
i en deix tres an En Carlos,
qui és cosí-germà meu,
i en deix dos an els pobres,
pobres per amor de Déu,
i en deix dos a la iglésia,
. . . .
que els-e diguen davant Déu.
— Les faldetes d'or, ma filla,
an a qui els-e deixaràs?
— Les faldetes d'or, mu mare,
deix a la Mare de Déu,
perquè, quan me moriré,
estigui en gràcia de Déu.
— Es cordoncillo d'or, ma filla,
an a qui el deixaràs?
— Cordoncillo d'or, mu mare,
deix a l'arbre de la creu;
i a vós vos deix, mu mare,
un dogal perquè us pengeu. —

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

7. A LA PLAÇA FAN BALLADES

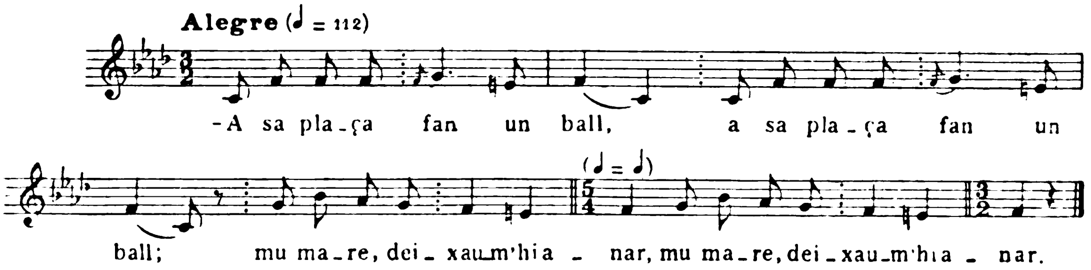

Digitized by Google

— A sa plaça fan un ball,
mu mare, deixau-m'hi anar.
— No, no, no, Catalineta,
que ton pare prest vendrà.
— Tant si ve com si no ve,
a sa plaça tenc d'anar. —
No va ser tres quarts enfora,
son pare ja va arribar.
— On tens Na Catalineta?
— Es a sa plaça a ballar. —
Ja ha agafat les seves cordes
i un garrot en cada mà.
La primera garrotada
un os li va fer saltar;
la segona garrotada
per morta la va deixar;
la tercera garrotada
la va acabar de matar.
Es dia des seu enterro,
son pare se va penjar;
i sa mare dins sa cuina
qui s'esclata de plorar.
Que s'esclati i que rebenti,
no l'hi hagués deixada anar.

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

8. CANÇÓ DE SANT ANTONI

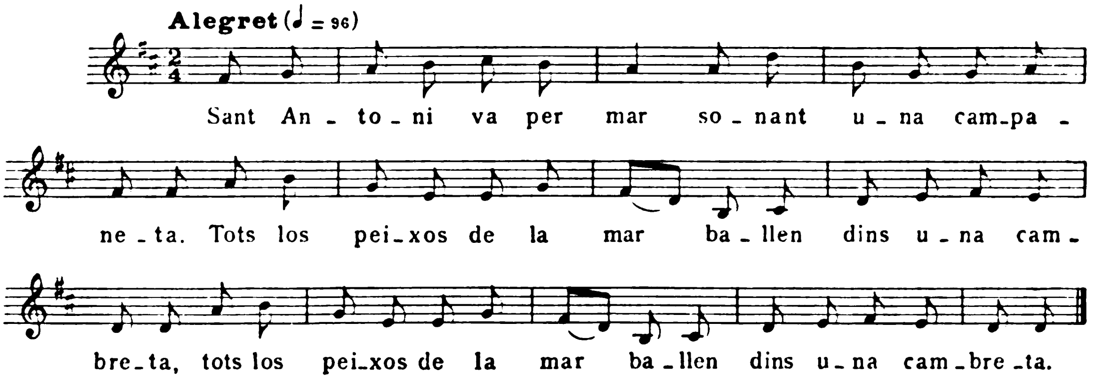

Sant Antoni va per mar
sonant una campaneta.
Tots los peixos de la mar
ballen dins una cambreta;
n'hi havia un de més petit
qui ballava més polit.
L'agafaren per sa coua,
tiraren dins Barcelona.
De Barcelona a Ciutat
va sortir un pobre gat,
i una truja molinera
qui molia una cortera,
i una lloca amb un pollet,
mal li caigui s'ull endret;
de s'ull endret, s'ull esquerre
. . . .
Sorti sa jaia Miquela
i va fer: Quec-que-re-quec!

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

Digitized by Google

9. LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ

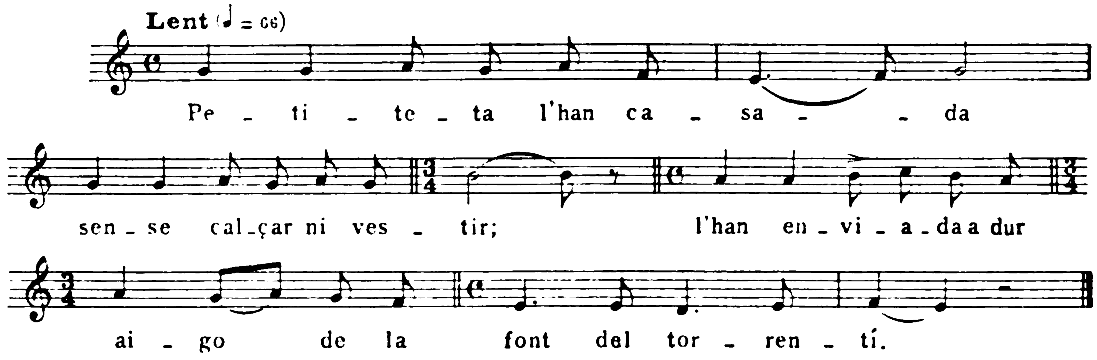

Petiteta l'han casada
sense calçar ni vestir;
l'han enviada a dur aigo
de la font del torrentí.
Els moros l'hi han trobada,
dos moros i un garbantí;
[dos moros d'un bergantí?]
l'han entregada a la reina,
a la reina de Morí.
Quan la reina la va veure
tan guapa i tan polida:
— Que la se'n duguen, bons moros,
d'allà on l'hagen *traída,*
perquè, si es meu rei la veia,
d'ella s'enamoraria,
i ella seria la reina,
i jo esclava d'ell seria. —
Va respondre una criada,
criada que la servia:
— La deix fer, senyora reina,
la deix fer, senyora mia:
serà per rentar los *paños,*
los *paños* de la marina;
entre el sol i la serena,
les colors blanques perdria. —
Mentres rentava los *paños,*
los *paños* a la marina,
dóna una ullada an es sol
per veure si se ponia.
Veu venir un cavaller
qui de trot a trot venia.
— Bones tardes, moretona.
— Ses mateixes, comte, sien.
— Me vols dir tu, moretona,
com saps que jo comte sia?
— Perquè en casa dels meus pares,
quan jo hi era, n'hi havia.
— Vols venî amb mi, moretona,
vols venî amb ma companyia?
— I los *paños* de la reina,
per mi, qui los rentaria?
— Los qui són brodats de *oro*
vendran *con mi* companyia;
los qui són brodats de plata
romandran per la marina. —
Caminaren set jornades
que paraules no n'eixien;
caminaren altres set,
descobriren Camp d'Oliva.
— Camp d'Oliva, Camp d'Oliva,
Camp d'Oliva preciós!
— Me vols dir tu, moretona,
d'on coneixes Camp d'Oliva?
— No me diguis moretona,

Digitized by Google

de cristians som eixida:
som filla del Comte Flores
i de Dona Margalida.
— Si em deis ver, cristiana, *[dieu]*
germana meva series.
— Jo ara te dic tan ver
com camin per Camp d'Oliva.
— Què pagaria, mu mare,
de veure la vostra filla ?
— Set ciutats tenc a dins França,
totes set les donaria;
i endemés, si verge fos,
altre tant redoblaria.
— No redobleu tant, mu mare,
que és verge sa vostra filla.
— Tan verge som jo, mu mare,
com el dia en què naixí.
El rosari de les verges
per mi no se corrompí. —

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

10. CANÇÓ DE BRESSOL:

VOU-VERI-ROU, VERI-ROU, — VOU-VERI-ROU, VERI-RETA

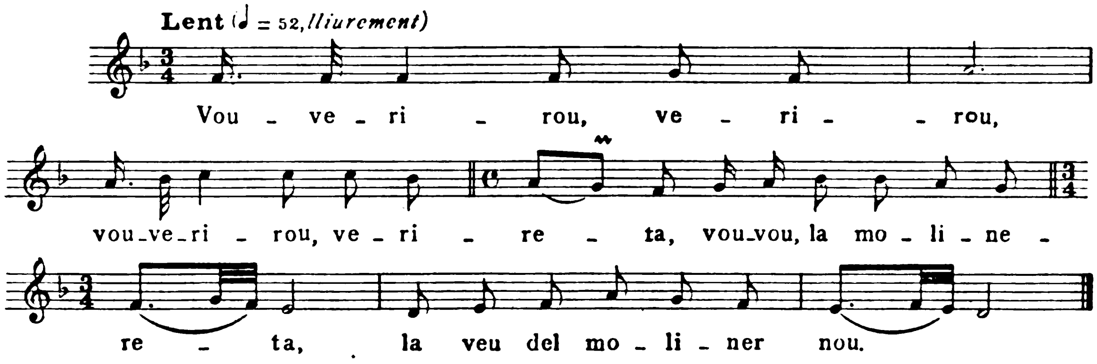

Vou-veri-rou, veri-rou,
vou-veri-rou, veri-reta,
vou-vou, la molinereta,
la veu del moliner nou.
Sa nineta té soneta
i no la puc adormir;
anirà bo es cantar-li
un poc la vou-veri-reta.
Sant Joan, resistiu-li
que li venga sa soneta.

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

Digitized by Google

11. SOTA EL PONT DE LIÓ

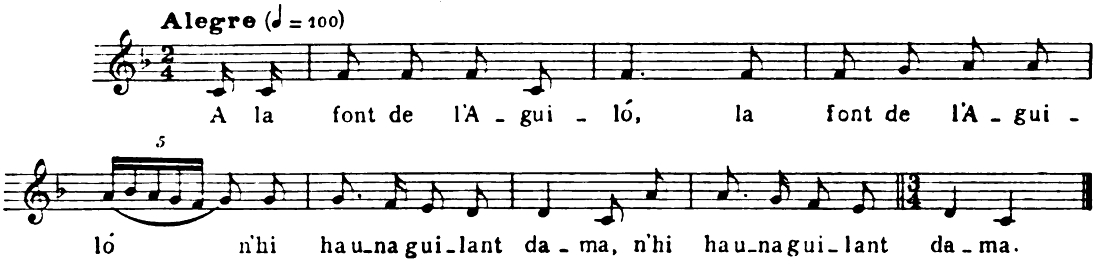

A la font de l'Aguiló
n'hi ha una guilant dama.
S'aixeca el dematí
per rentar la bugada.
Tres cavallers passaren,
tots tres la se miraren.
Va saludà el major:
— Oh, quina guilant dama! —
Va saludà el segon:
— Jo amb ella en fos casada. —
Va respondre el petit:
— Seria mermulada. —
La sogra estava a dalt,
qui tot ho escoltava.
Lo seu marit vengué,
de pressa le hi contava.
L'agafà per un braç,
la sogra, per un altre;
amb un garrot d'ullastre,
bufet i bufetada.
— Jesús, Catalineta,
que n'ets de delicada!
Per un bufet ni dos
dins es llit t'has tirada.
— Guaitau darrera el llit,
veureu la sang qui raja.
— Jesús, Catalineta,
quin metge vols tu ara?
— El metge que jo vull,
la creu i la mortalla.
— Jesús, Catalineta,
quin testament fas ara?
— El testament que fas
no us agradarà gaire:
el meu vestit de seda,
per les mies germanes;
es meus vestidets blancs,
per les mies criades;
el vestit de vellut,
per la Verge del Carme;
es dia de morir
es meu marit penjassen;
es dia de s'enterro
sa sogra sangrejassen;
es dia de l'ofici,
els infants a mu mare. —
Es dia de morir
el seu marit penjaven;
es dia de s'enterro
sa sogra sangrejaven;
es dia de l'ofici,
els infants a sa mare.

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

Digitized by Google

12. CODOLADA:

JO EM 'VIA DETERMINAT — DE FESTEJAR

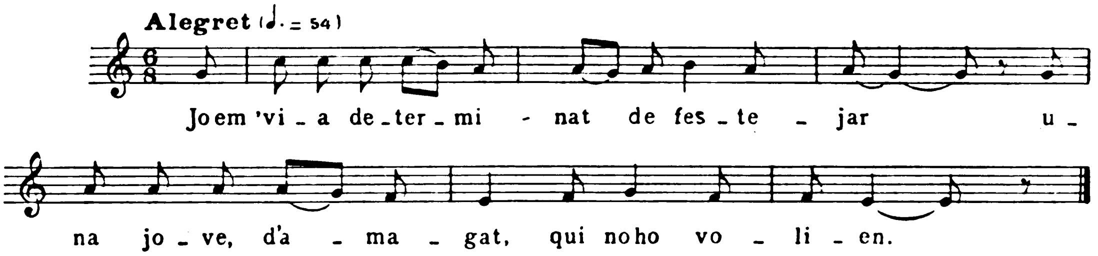

Jo em 'via determinat
de festejar
una jove d'amagat,
qui no ho volien.
Molts eren qui m'empenyien:
— Tu ja ho veuràs;
qualque barreig te'n duràs,
si se n'adonen.
D'així no en venen ni en donen;
qui no en té, en cerca.

Si voleu que us diga es per què,
jo el vos diré.
Jo no li mudaré
de rallà amb ella.
Es cavall és per sa sella,
conforme veig,
i jo sempre malaveig
s'arrambar-m'hi,
perquè ella no pugui dir
si he mudat.
....

Cantaire: Catalina Llinàs. Vid. pàg. 350.

13. CANÇÓ COMPOSTA:

EL REI MARINER — LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU ESTIMAT

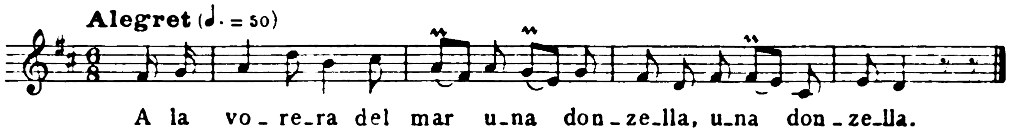

A la vorera de mar
una donzella
que brodava un mocador
blanc per la reina.

Com el tengué mig brodat,
li falta seda.
— Quina seda voleu vós,
blanca o vermella?

— Vermelleta la vull jo,
que n'és més bella.
— Entrau, entrau dins la nau,
triareu d'ella. —
Com va ser a dins la nau,
s'adormí ella.
Com va ser en mig de mar,
se desperta ella.
— Mariner, bon mariner,
portau-me en terra,
que les ones de la mar
me donen guerra.
Germans meus, com no em quitau?
Moros me venen.
Per trenta i un *ducau [ducat]*
vostra seria.
— Per trenta i un *real*
no us quitaria. —

Cantaire: Maria Bauzà «Primatera». 25 anys. Ha apreses moltes cançons a Lloret de Vista Alegre. Sant Joan.

14. LA PORQUEIROLA

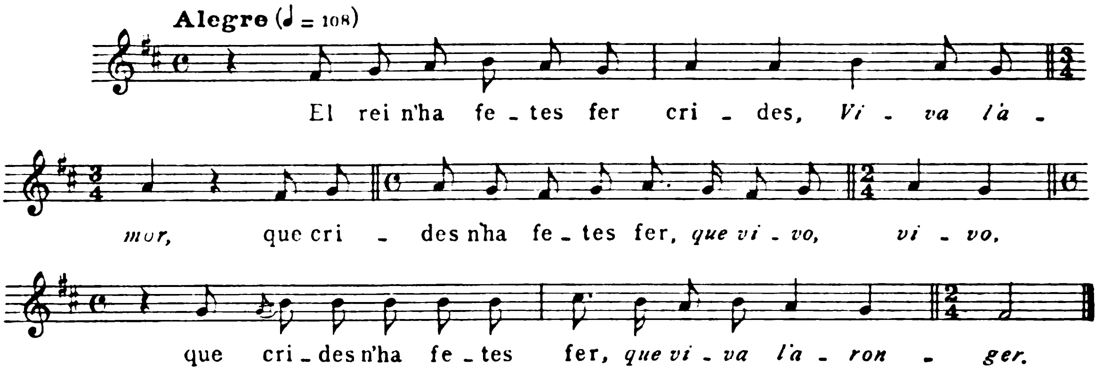

El rei n'ha fetes fer crides,
Viva l'amor,
que crides n'ha fetes fer,
que vivo, vivo,
que crides n'ha fetes fer,
que viva l'aronger.
que tots los més guilants homos
a la guerra els ha mester.
— Jo qui tenc la muller jove,
an a qui la deixaré?
Jo la deixaré a mu mare,
que la'm gordarà molt bé.
— Mu mare, la mia mare,
jo vos entrec ma muller;
i no li deixeu fer feina,
sinós cosir i broder;
i no li deixeu treure aigo
amb so poal més grandé. —
Des cap de les set setmanes,
porquerola la va fer;
i des cap de los set anys,
va tornà el bon cavaller.
— Vols-me dir tu, porquerola,
(i) quin és el teu feiner?
— Set fuades tenc a tasca
i un feix de llenya a fer.

Digitized by Google

— Vols-me dir tu, porquerola,
(i) quin és el teu manger?
— Un rovegó de pa d'ordi,
no tant com n'he de mester.
— Vols-me dir tu, porquerola,
(i) quin és el teu llité?
— A un recó de s'estable,
allà tenc el meu llité. —
Ell debaixa del cavall
i el feix de llenya li fé,
i a les anques del cavall
el feix de llenya porté.
Com foren prop del vilatge
el feix de llenya li dé
perquè la gent del vilatge
no hi trobàs un què digué.
— Vols-me dir tu, porquerola,
avon és ca s'hostaler?
— A casa la mia sogra
un temps ho solien fer.
— Bones tardes, hostalera.
— Ses mateixes, cavaller.
— Voleu-me dir, hostalera,
anit, de què soparé?
— D'una gallina molt grassa,
molt bé la hi regalaré.
— Voleu-me dir, hostalera,
anit, amb qui soparé?
— Soparà amb la meva filla,
que molt bé la hi deixaré.
— Voleu-me dir, hostalera,
anit, amb-e qui jeuré?
— Tenim una porquerola
que molt bé la hi deixaré. —
. . . .
L'agafà per la ma blanca,
la tirà dins el cambré.
— Vols-me dir, tu, mia esposa,
aquell anell que et vaig fer?
— Demana'l a mia sogra,
que per sa filla el volgué.
. . . .
— Aixeca't, bruta, vellaca,
que es porcs ja van pes carrer.
— Que hi vaja la vostra filla,
que no hi 'nirà ma muller;
que, si no fósseu mu mare,
de vós faria un cenrer,
i m'enduria sa cenra
an es pujol més grandé. —

Cantaire: Maria Bauzà. Vid. cançó anterior.

15. EL FESTEIG DES DE LA TEULADA

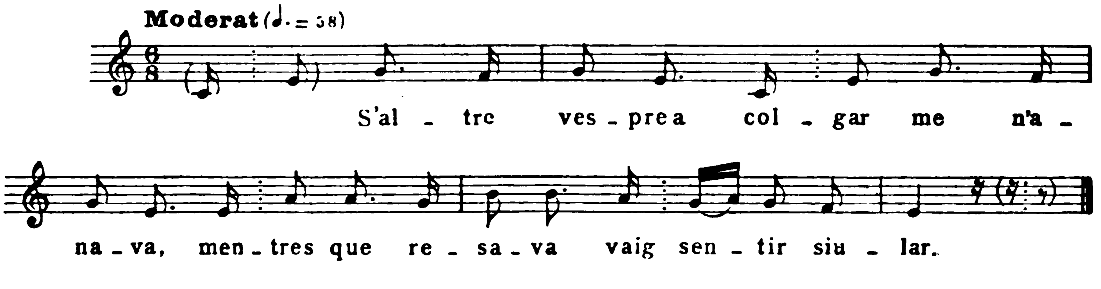

Digitized by Google

S'altre vespre
a colgar me n'anava,
mentres que resava
vaig sentir ciular;
i vaig tornar
tres passes arrera
per veure qui era,
per sebre-ho més clar.
I va ser un jove
baix de la finestra,
i, perquè era vespre,
volia pujar.
I ella li va dir:
— Pujar, pujaries,
si tu em prometies
de prest davallar. —
I ell li digué:
— Pujar, pujaré,
i davallaré
quan l'auba serà. —
I ell va posar
sa guiterra en terra,
i ella, la perra,
la porta tancà.

I ell va pujar
damunt la teulada
amb una gelada
blanca com la neu.
I ell en va alçar
tres dits una teula;
la jove va veure
a dins lo llit seu.
I ell li va dir:
— Oh, rosa florida,
qui vos ha nodrida
dins aqueix jardí? —
I ella va dir:
— Amor estimada,
si tant vos agrada,
veniu-me a collir.
— Oh, amor vertadera,
això, que és perera
o passionera,
que teniu aquí? —
I ella va dir:
— Amor estimada,
si tant vos agrada,
veniu-la a collir. —

Cantaires: Maria Bauzà (Vid. pàg. 360) i el seu pare, Rafel Bauzà. 70 anys. Nat a Vilafranca i resident a Sant Joan.

16. LES TRANSFORMACIONS

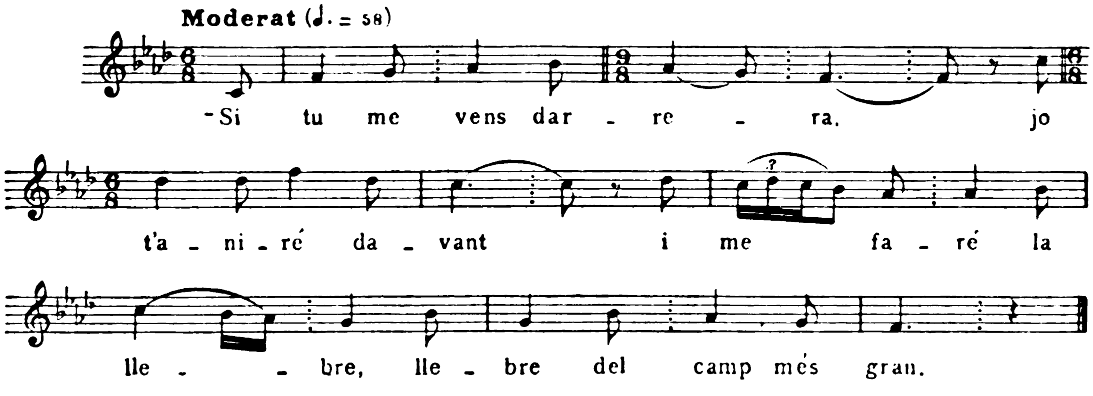

Digitized by Google

— Si tu me véns darrera,
jo t'aniré davant
i me faré la llebre,
llebre del camp més gran.
— Si tu te fas la llebre,
llebre del camp més gran,
jo em faré caçador
i t'aniré caçant.
— Si tu et fas caçador
i a mi me véns caçant,
jo me faré l'anguila,
l'anguila del mar gran.
— Si tu te fas l'anguila,
l'anguila del mar gran,
me faré pescador
i t'aniré pescant.
— Si tu et fas pescador
i a mi me véns pescant,
jo me faré la rosa,
rosa del roser blanc.
— Si tu te fas la rosa,
rosa del roser blanc,
jo me faré l'abella
i t'aniré xupant.
— Si tu te fas l'abella
i a mi me véns xupant,
jo me tancaré monja,
monja del convent gran.
— Si tu te tanques monja,
monja del convent gran,
jo me tancaré frare,
t'aniré confessant.
— Si tu te tanques frare
i a mi em véns confessant,
val més que mos casem
i no penarem tant. —

Cantaire: Maria Bauzà. Vid. pàg. 360. Sap aquesta cançó de sa germana Miquela, que l'aprengué a Lloret de Vista Alegre.

17. MADÒ CATALINA

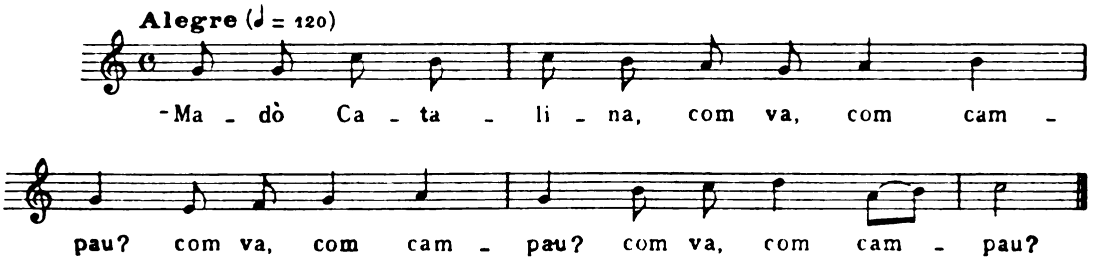

— Madò Catalina,
com va, com campau?
A sa vostra filla,
per què no la'm dau?
Que, si no la'm dau,
la vos robaré
i la m'enduré
d'allà an el palau,
i la vestiré
d'incarnat i blau;
i la m'enduré
d'allà a Galilea,
i la vestiré
de pèl de monea;
i la m'enduré
d'allà a Galatzó,
i la vestiré
de pèl d'erissó.

Cantaire: Maria Bauzà. Vid. pàg. 360.

Digitized by Google

18. CANÇÓ DE JOC INFANTIL:
QUANTES POLLES M'HI MENAU? — MAS BONETA

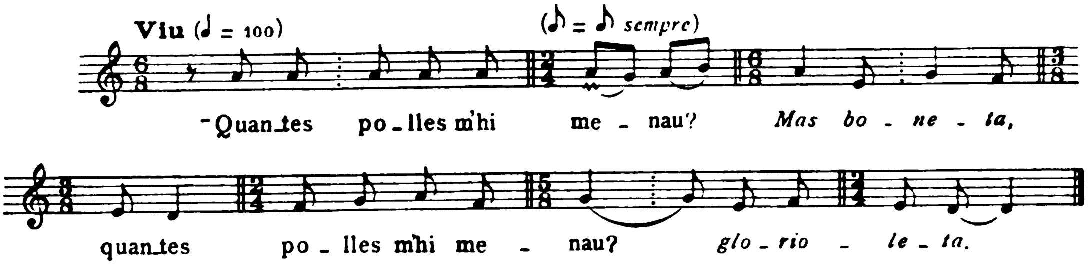

— Quantes polles m'hi menau?
Mas boneta,
quantes polles m'hi menau?
glorioleta.
— Jo en men set i un gallet.
— Digau a quala voleu.
— Jo per mi vull Na X...
— Cercau-li s'enamorat,
cercau-li que li agrad.
— Jo per ella tenc En X...
— Per ella tenc un llit d'or
que, com s'hi posen, fa es tro. —

Aquesta cançó, que sembla haver estat un joc mixte, avui es canta a dos chors entre estols d'atlotes i dones mentre feinegen en comú (triar bessó, aplanar figues, etc.).

Cantaire: Maria Bauzà. Vid. pàg. 360.

19. LA PRESÓ DE LLEYDA

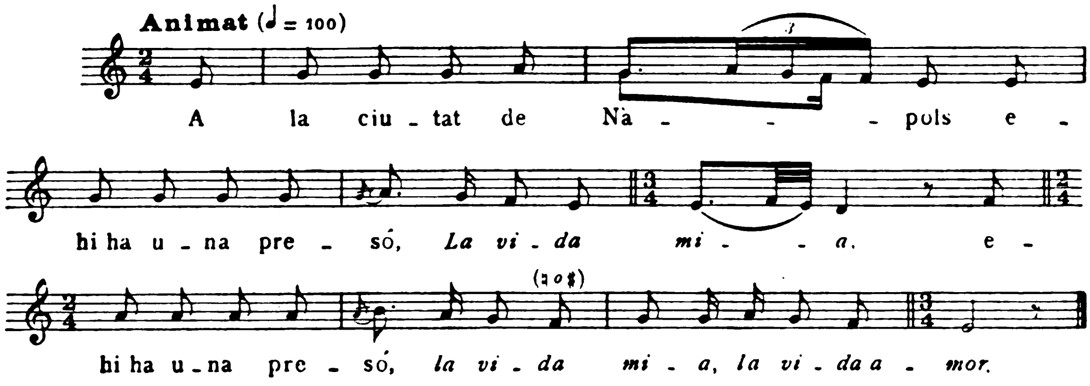

A la ciutat de Nàpols
e-hi ha una presó,
La vida mia,
e-hi ha una presó,
la vida mia, la vida amor.
E-hi ha vint-i-nou presos
qui canten la cançó.
La dama se passeja

de finestra en balcó.
Es presos se'n temeren,
ja no cantaren, no.
— Per què no cantau, presos,
per què no cantau, no?
— Com hem de cantar, senyora,
estant dins gran presó,
sense menjar ni beure
domés un roegó?
— Mun pare, lo meu pare,
jo vos deman un do.
— Ma filla Margalida,
quin do voleu que us dó?
— Lo que us deman, mun pare,
que tregueu N'Amador.
— Ma filla Margalida,
no lo *lograràs,* no.
— Mun pare, lo meu pare,
jo vos deman un do.
— Ma filla Margalida,
quin do voleu que us dó?
— Mun pare, lo meu pare,
les claus de la presó. —

Cantaire: Maria Bauzà. Vid. pàg. 360.

20. CANÇÓ DE CAPOLAR:
TALLADORS, TALLAU MENUT, — QUE SES MATANCERES RENYEN

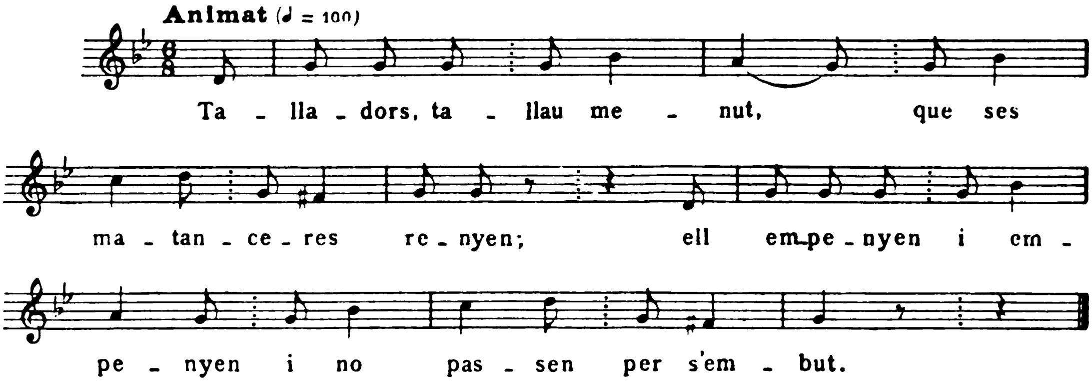

Talladors, tallau menut,
que ses matanceres renyen;
ell empenyen i empenyen
i no passen per s'embut.

Jo som menjat un murtó
i es canyó s'és estret;
i es vi des cadafet
és bo per dembossar-lo.

Ses dones de Capdepera
canten es tut-tururut;
com tenen es cap romput
se posen sa cervellera.

Cantaire: Magdalena Garí. 78 anys. Vilafranca.

Digitized by Google

21. CANÇÓ DE VENTAR:

MADONA, EM PERDONAREU — DE L'ENFADO QUE US HE DAT

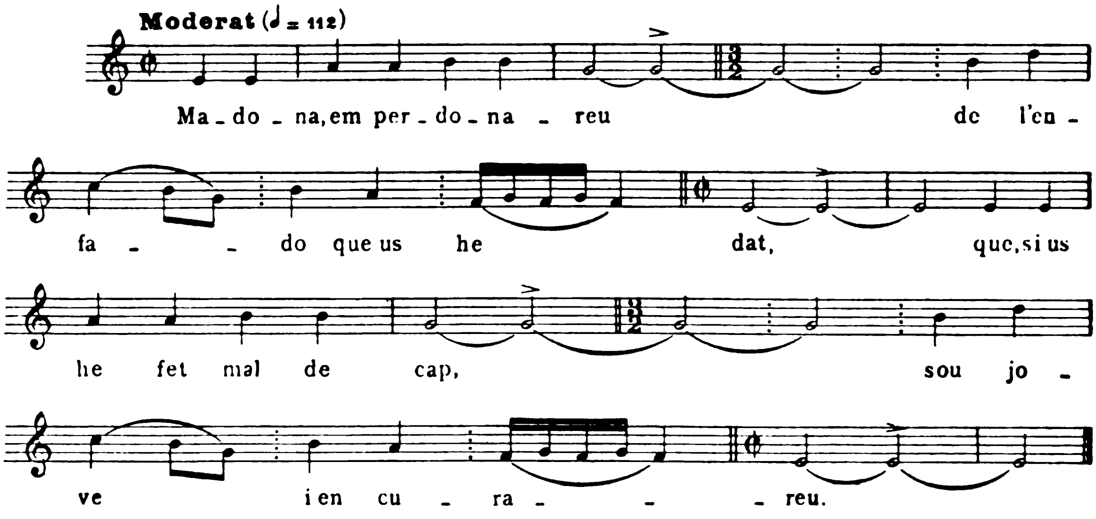

Madona, em perdonareu
de l'enfado que us he dat,
que, si us he fet mal de cap,
sou jove i en curareu.

Cantaire: Arnau Nigorra «Arnau de Son Garrover». 60 anys. Nat a Sant Joan i resident a «Son Duran», entre Sant Joan i Vilafranca. Fornit i ben plantat; posat arrogant i noble. Amb veu magnífica de bariton ha cantat aquesta *Cançó de ventar* mentre treballa. Ens ha dit que dins la casa no podria cantar, i ell mateix ens ha proposat d'anar a l'era. Branda la forca de fusta rítmicament i acompanya el núvol de palla que fa volar i la pluja del blat, que el vent neteja, amb el cant més majestuós que hom pugui imaginar.

22. CANÇÓ DE BATRE:

ESTIMAT MEU PRECIÓS, — NO EM MIREU PER TAN TRAIDORA

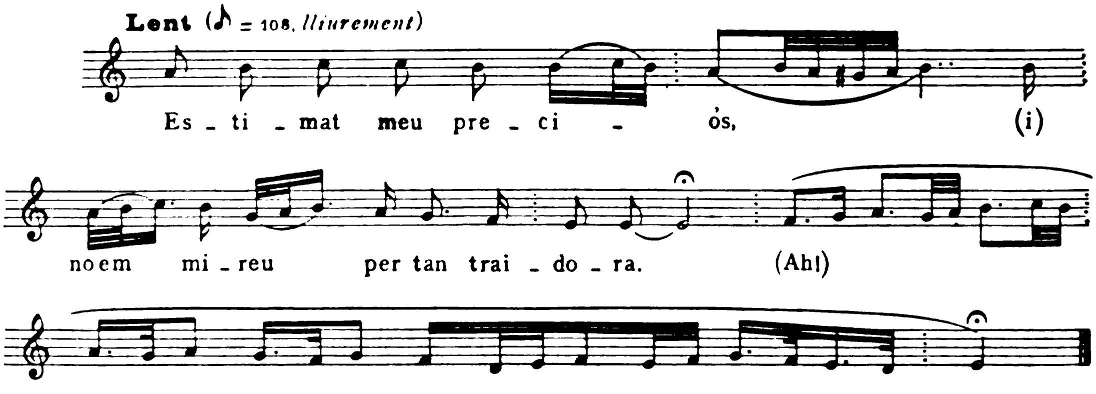

Estimat meu preciós,
no em mireu per tan traidora,
que ma vista s'enamora
de tot quant duis i de vós. *[dueu]*

Cantaire: Guillem Gayà. 64 anys. Sant Joan.

23. CANÇÓ DE LLAURAR:
DES QUE VOS NE SOU ANADA, — LO MEU BÉ, DE SON FIOL,

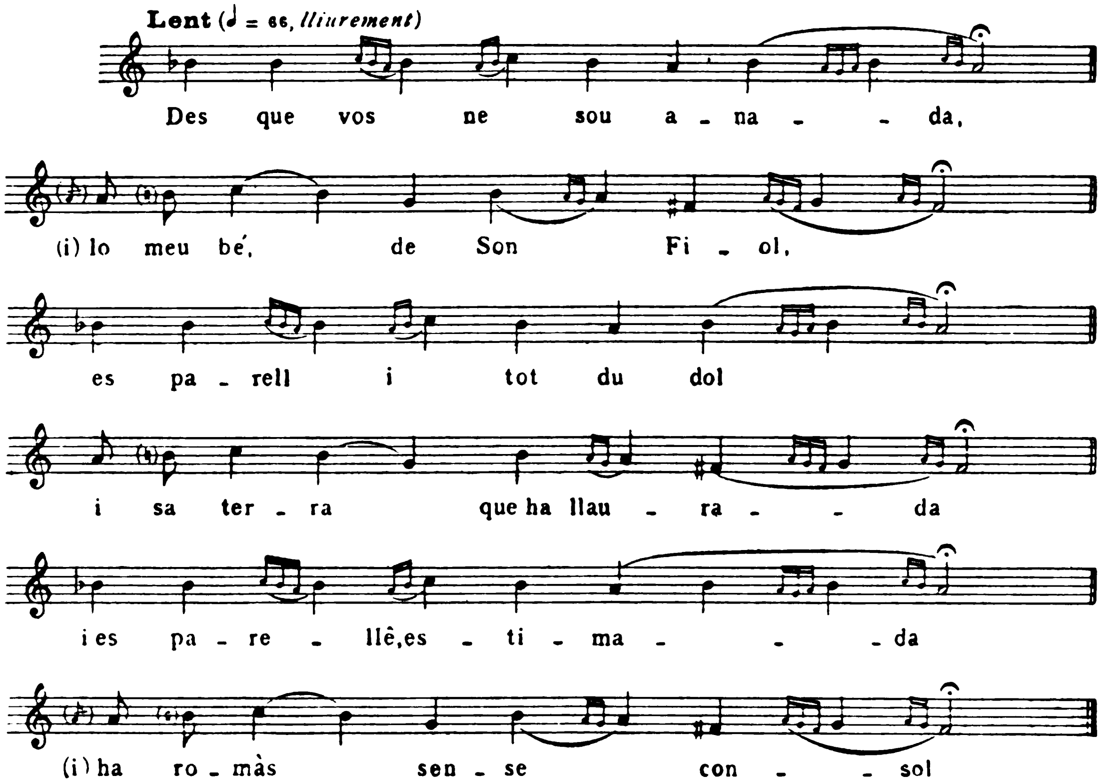

Des que vos ne sou anada,
lo meu bé, de Son Fiol,
es parell i tot du dol,
i sa terra que ha llaurada;
i es parellê, estimada,
ha romàs sense consol.

Cantaire: Guillem Gayà. Vid. cançó anterior.

En general, les tonades de treballada es canten en tessitura molt alta.

Digitized by Google

24. CANÇÓ DE « SES PANADES » : [1]
SA PANADA ENS HEU DE DAR — GROSSA I BEN ATAPIDA

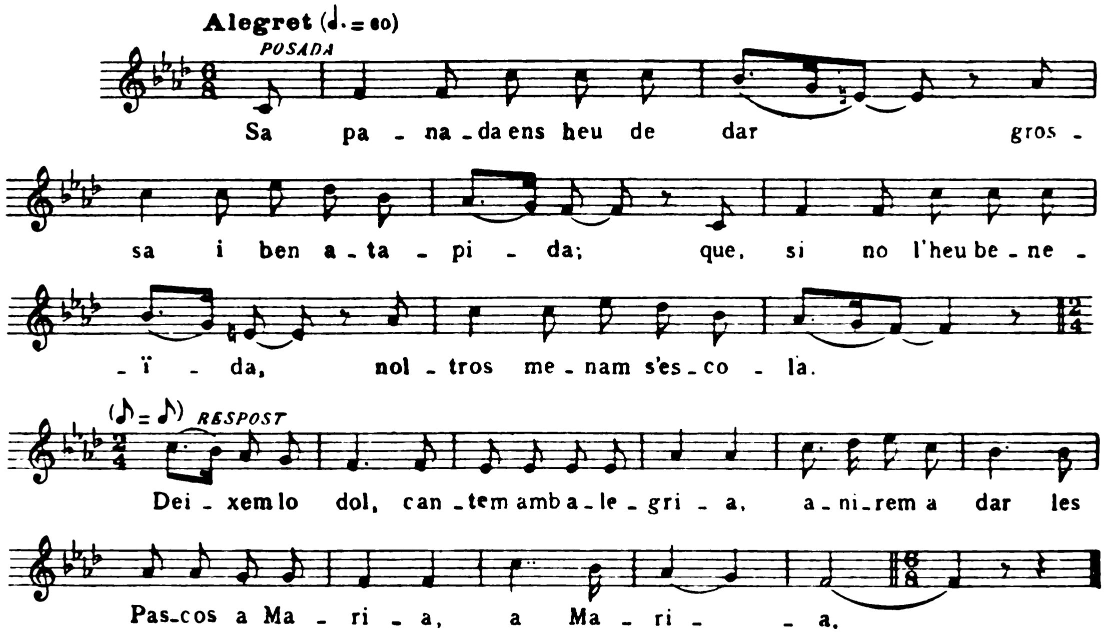

Sa panada ens heu de dar
grossa i ben atapida;
que, si no l'heu beneïda,
noltros menam s'escolà.
Deixem lo dol,
cantem amb alegria,
anirem a dar
los Pascos a Maria.
Donau-mos coca o flaó
o robiol o panada
o un tros de sobrassada
o un ou de niaró.
Deixem lo dol, etc.

Cantaire: Guillem Gayà. Vid. pàg. 367.

[1] *Cantar « Ses Panades »*. — Costum que es troba viu encara a molts dels pobles de Mallorca. El Dissabte de Glòria, els fadrins — a molts de llocs, els *quintos* de l'any — recorren les cases i fan una capta de « panades » (pastells especials, farcits amb carn d'anyell, propis del temps de Pasqua) cantant la cançó tradicional de la diada, diverses variants de la qual figuren en aquest recull. Amb les panades, « robiols », coques, crespells, etcètera, que reuneixen, van a fer un berenar al camp o a alguna font, un « pancaritat », com, pròpiament, l'anomenen.

Les lletres d'aquestes cançons són molt variades. A alguns llocs s'hi barregen *La Passió, Les set paraules,* etcètera.

Digitized by Google

25. CANÇÓ DE «SES PENADES»
SA PANADA ENS HEU DE DAR — GROSSA I BEN ATAPIDA

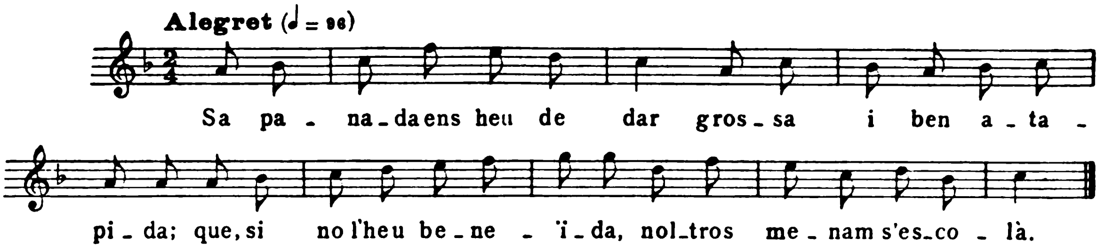

Sa panada ens heu de dar
grossa i ben atapida;
que, si no l'heu beneïda,
noltros menam s'escolà.

Cantaire: Antoni Font. 19 anys. Sant Joan.

26. CANÇÓ DE TONDRE:
TONEDORS, TONEU RAN, RAN, — QUE ES PERAIRE NO SE QUEIX

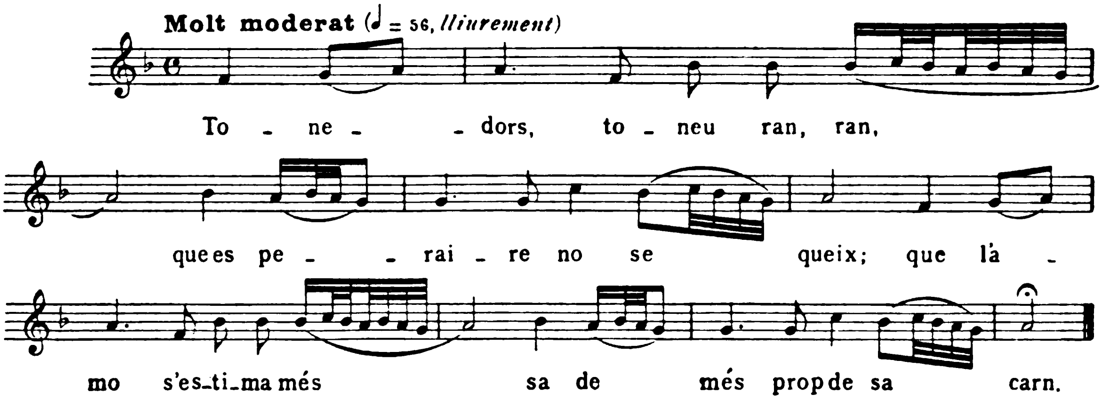

Tonedors, toneu ran, ran,
que es peraire no se queix;
que l'amo s'estima més
sa de més prop de sa carn.

Cantaire: Miquel Gayà. 18 anys. Sant Joan.

Digitized by Google

27. EL COMTE L'ARNAU

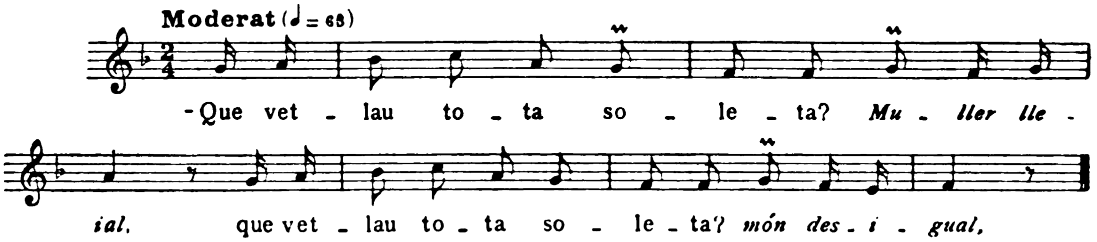

— Que vetlau tota soleta? — *Muller lleial,*
que vetlau tota soleta? — *món desigual.*
— Jo no vetl tota soleta, — *Mon Comte Arnau,*
jo no vetl tota soleta, — *ai, Déu, aidau !*
— Qui teniu per companyia ?
— Déu i la Verge Maria.
— Avon teniu vostros fills ?
— Dins s'estudi són, que dormen.
— Los me voleu deixar veure ?
— Vós los me regiraríeu.
— Amb què los regiraria ?
— Amb les flamades de foc.
— Què és lo que duis en es ulls ?
— Males coses que he mirades.
— Què és lo que duis en es nas ?
— Males coses que he olorades.
— Què duis vós a les orelles ?
— Males coses que he sentides.
— Què és lo que duis en es cap?
— Mals pensaments que he tenguts.
— Què és lo que duis as jonolls ?
— Mal ajonellat que he estat.
— Què és lo que duis en es peus?
— Males passes que he donades.
— Jo sent renou de cadenes.
— Això són es meus *cavallos.*
— Los voleu donar civada?
— Ells no viven de civada. *[viuen]*
— Me voleu dir de què viven?

Digitized by Google

— D'animetes condemnades.
— Es gall canta, i no te'n vas, — mal esperit;
es gall canta, i no te'n vas. — Ja és mitja nit.
— Digau per on he d'eixir.
— Per allà avon sou entrat.
— Per ses juntes de sa porta. —

Cantaires: Maria Estelrich «Madò Picona». 73 anys. Nada a Santa Margalida. Sap, de petita, moltes cançons. Catalina Pastor «Barbera». 57 anys. Maria de la Salut.

28. EL PETIT VAILET

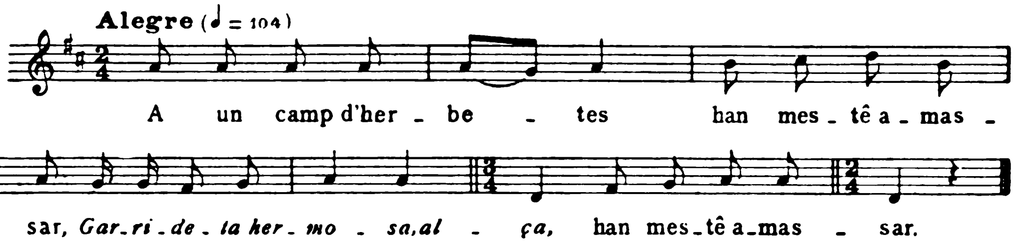

A un camp d'herbetes
han mestê amassar,
Garrideta hermosa,
alça,
han mestê amassar,
perquè a cada herbeta
una font e-hi ha,
i el qui vol beure
s'ha d'ajonollar,
els jonolls en terra
i el capell en mà.

Cantaire: Miquela Bauzà. 28 anys. Nada a Sant Joan i resident a Maria de la Salut. Aprengué a Lloret de Vista Alegre les cançons que sap.

29. CANÇÓ DE JOC INFANTIL: D'ON VENIU, D'ON? — MARGALIDETA

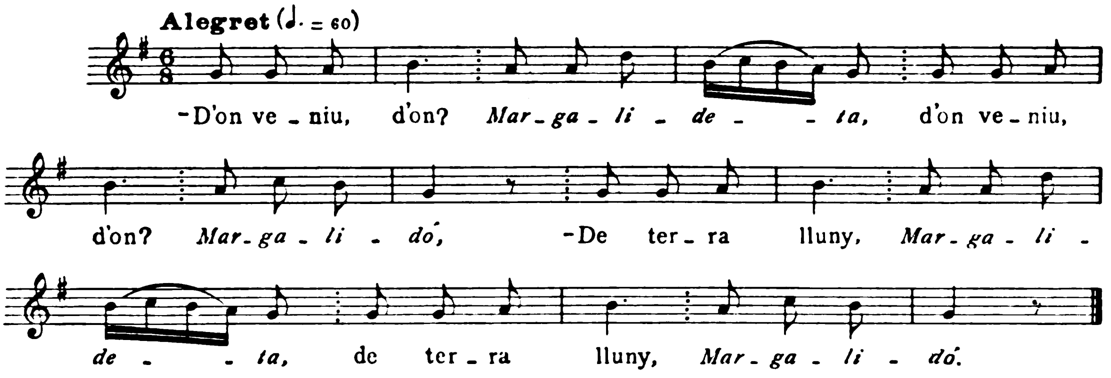

Digitized by Google

— D'on veniu, d'on?
Margalideta,
d'on veniu, d'on?
Margalidó.

— De terra lluny,
Margalideta,
de terra lluny,
Margalidó.

— Què em dureu vós?
. . . .
— A qual serà?
— El rei Gaspar.
. . . .

Cantaire: Margalida Molinas «Madò Rabassa». 68 anys. Sap, de petita, les cançons. Santa Margalida.

30. CANÇÓ DE VENTAR:
EN TEMPS DE BATRE I FA VENT, — VAN ALEGRE ETS HOMOS D'ERA

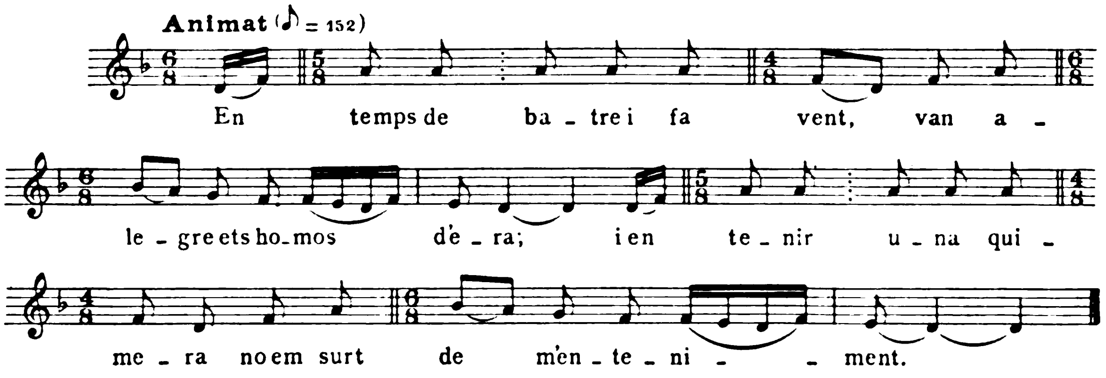

En temps de batre i fa vent,
van alegre ets homos d'era;
i en tenir una quimera,
no em surt de m'enteniment.

Cantaire: Bernat Font. 46 anys. Ariany.

31. CANÇÓ DE BATRE:
VAL MÉS ESTÂ A FORMENTOR — A S'OMBRA D'UNA PALMERA

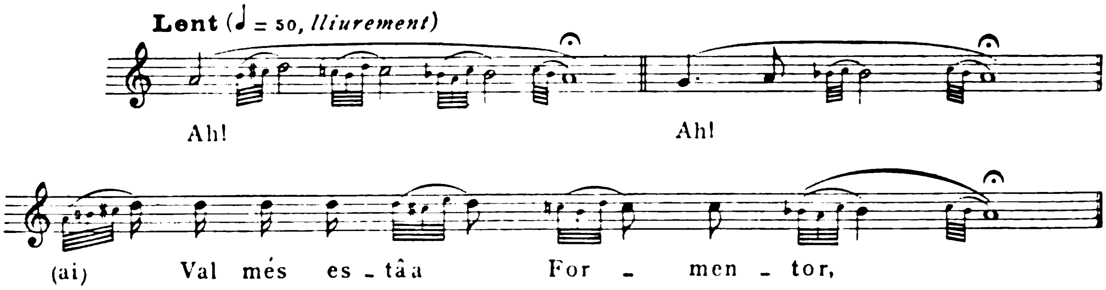

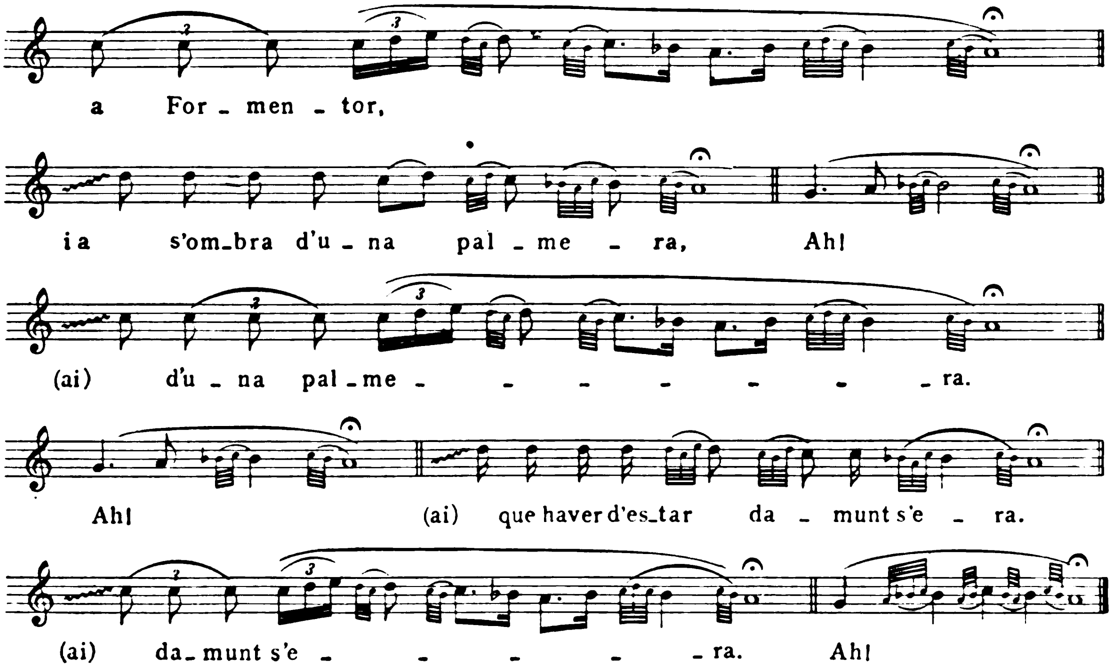

Val més està a Formentor,
(i) a s'ombra d'una palmera,
que haver d'estar damunt s'era
d'estiu amb tanta calor.

Cantaire : Bernat Font. Vid. cançó anterior.

32. EL REI MARINER

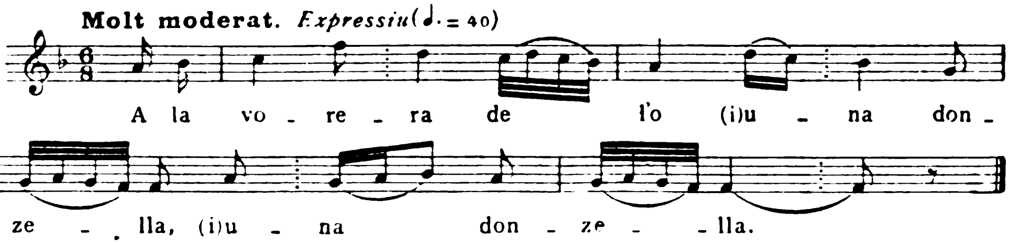

A la vorera de l'o
una donzella
qui brodava un mocador
prim per la reina.

Quan lo tengué mig brodat,
li mancà seda.
— Mariner, bon mariner,
que portau seda?

Digitized by Google

— Quina seda voleu vós,
blanca o vermella?
— Vermelleta la vull jo,
que és sa més bella.
— Entrau, entrau dins la nau,
triareu d'ella. —
A l'esser a dins la nau,
s'adormí ella.
Quan va ser en mig de mar,
se desperta ella.

— Mariner, bon mariner,
tornau-me en terra,
que les ones de la mar
me causen pena.
De tres germanes que som
jo *soy* donzella;
una és casada amb el rei;
s'altra, princesa,
i jo, pobreta de mi,
soy marinera. —

Cantaire: Toninaina Castellà «Xeruvia». 37 anys. Ariany.

33. MADÒ CATALINA

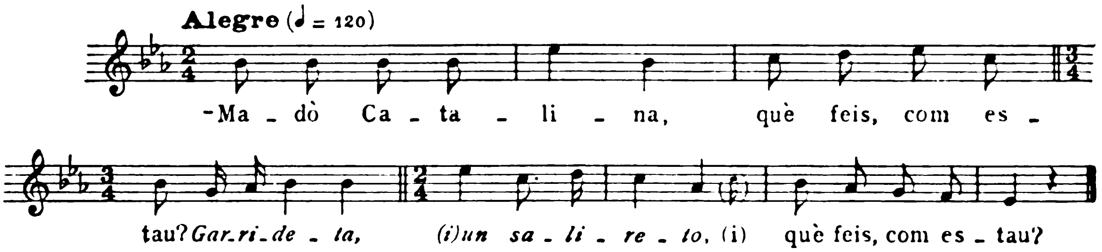

Madò Catalina,
què feis, com estau?
Garrideta,
un salireto,
què feis, com estau?
Aquesta filla vostra,
per què no la'm dau?

Si no la me dau,
la vos robaré,
i la m'enduré
d'allà en el palau,
i la vestiré
d'un vestidet blau. —

Cantaire: Maria Duran «Boscana». 60 anys. Ariany.

Digitized by Google

34. CANÇÓ DE MORT:[1]
NA TONINA MIR JA ESTÀ — SEPULTADA DEL SENYOR

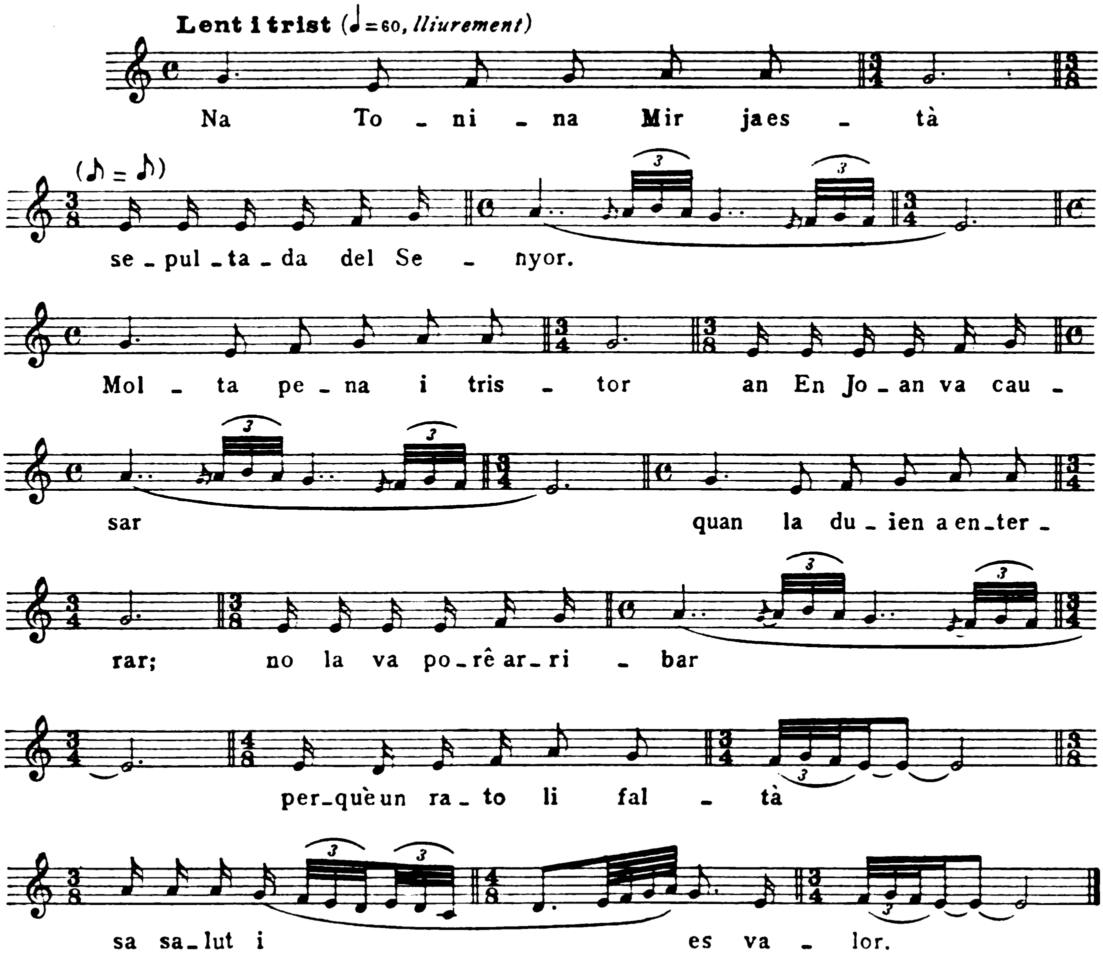

Na Tonina Mir ja està
sepultada del Senyor.
Molta pena i tristor
an En Joan va causar
quan la duien a enterrar;
no la va porê arribar
perquè un *rato* li faltà
sa salut i es valor
. . . .

Cantaire: Margalida Mairata. 44 anys. Caimari.

[1] S'anomena *Cançó de mort* el glosat que era costum dedicar a la noia o al jove que, festejant, morien abans de casar-se. S'encarregava a un bon glosador un glosat en el qual fossin ponderades les virtuts de la persona morta, barrejant-hi els planys del que restava i dedicava l'elegia. Poc temps després de la mort, tot el poble es reunia davant la casa afectada, i un cantador deia tot el glosat, amb la tonada que donem.

L'*ah* o *ai*, tan característic de moltes cançons mallorquines, no se sentia mai en aquestes *cançons de mort*; hi estava rigorosament prohibit.

Margalida Mairata les ha cantat moltes vegades. Ara el costum es perd, i diu que difícilment trobaríem altres persones que sàpiguen la tonada. Sa mare era també cantadora de fama, i el seu besavi, glosador.

Digitized by Google

35. L'HEREU RIERA

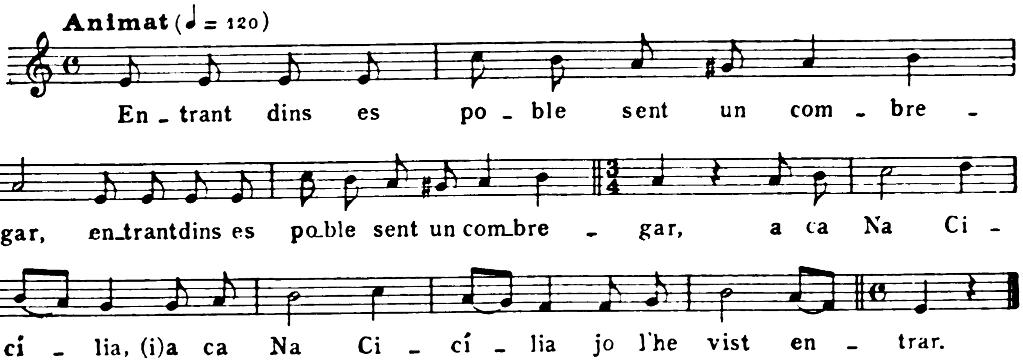

Entrant dins es poble
sent un combregar,
a ca Na Cicília
jo l'he vist entrar.
Me trec es capell
i el duc en sa mà.
— Per anit, senyora,
que me deix passar. —
Entrant dins es quarto:
— Cicília, com va?

— Malament, Riera,
malament me va.
No ploris, Riera,
que no pots plorar:
tenc dues germanes
i també un germà,
i amb una d'elles
t'hi podràs casar.
— No estic per germanes
ni per cap germà;

és amb tu, Cicília,
que m'he de casar.
— Vataquí, Riera,
lo que em vares dar:
anell d'ô i 'racades
i també un collar.
— No vaig d'arracades
ni de cap collar;
és amb tu, Cicília,
que m'he de casar. —

Cantaire: Catalina Cuart «Catalina de Can Felet». 18 anys. Nada a Deià i resident a Sóller.

36. CANÇÓ DE NADAL:
D'AVUI A VUIT DIES — I UN PETIT MÉS

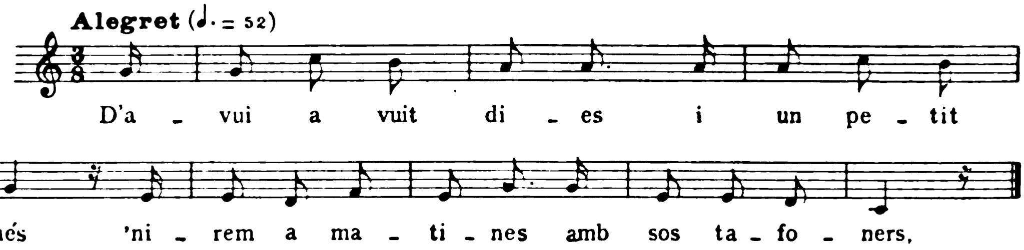

D'avui a vuit dies
i un petit més,
'nirem a matines
amb sos tafoners.

Cantaire: Magdalena Casanovas. 45 anys. Sóller.

Digitized by Google

37. SO DE PASTERA [1]

CANÇÓ — DANSA

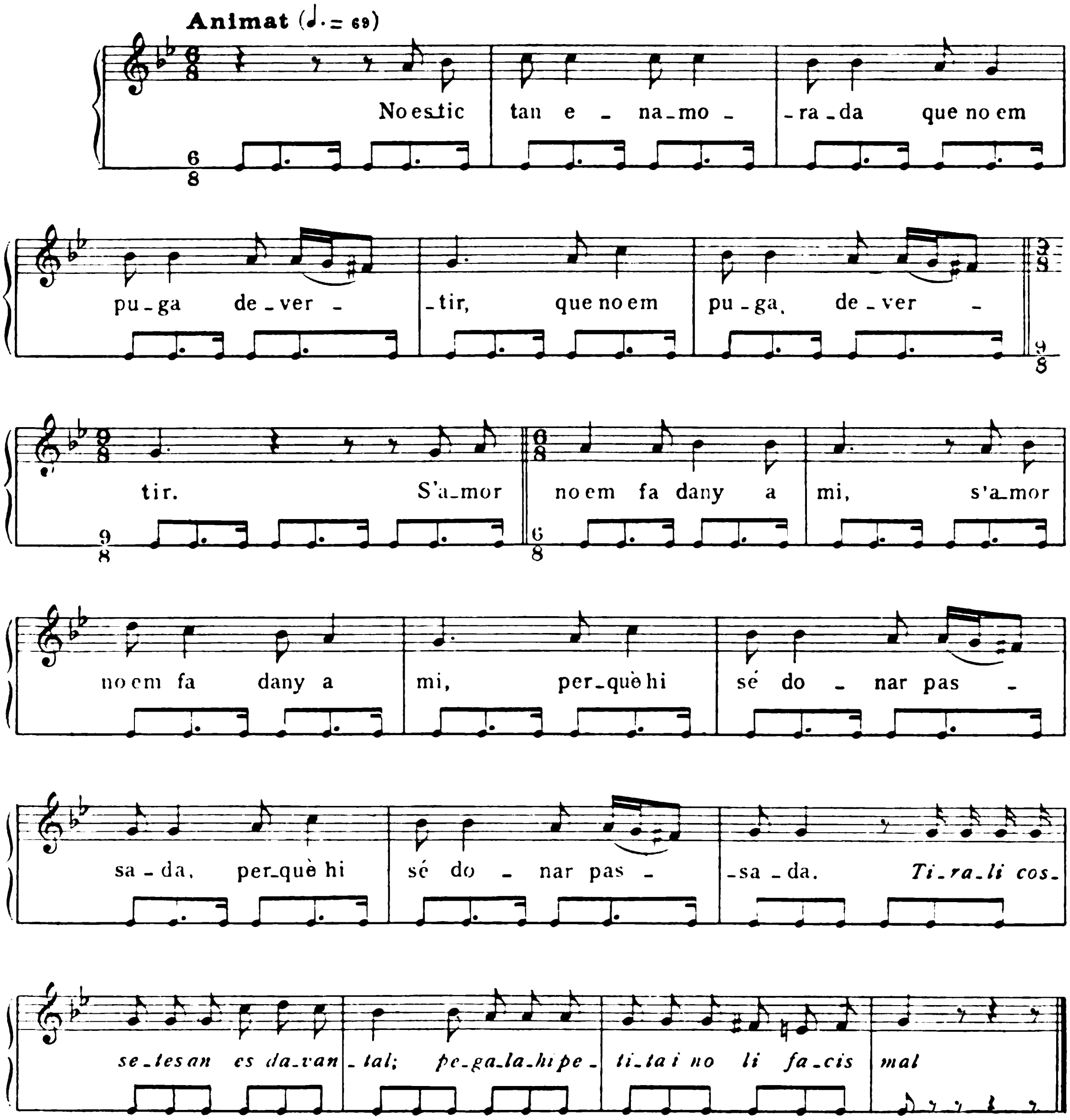

[1] Al vestibul de les cases, quan tothom es feia el pa, era costum tenir-hi la pastera, que, tancada, servia de taula. Per Carnaval, els disfressats anaven per les cases i « armaven el *So de pastera* » per ballar. La cançó que donem és la tonada del ballet, que s'acompanyava picant amb dues pedres damunt la post de la pastera.

Digitized by Google

No estic tan enamorada
que no em puga devertir.
S'amor no em fa dany a mi,
perquè hi sé donar passada.

Tira-li cossetes
an es devantal;
pega-la-hi petita
i no li facis mal.

Cantaire: Magdalena Casanovas. Vid. cançó anterior.

38. CANÇÓ DE XIMBOMBA:

S'AVE MARIA, EN FER FRED, — LA SOLEN TOCAR TARDANA

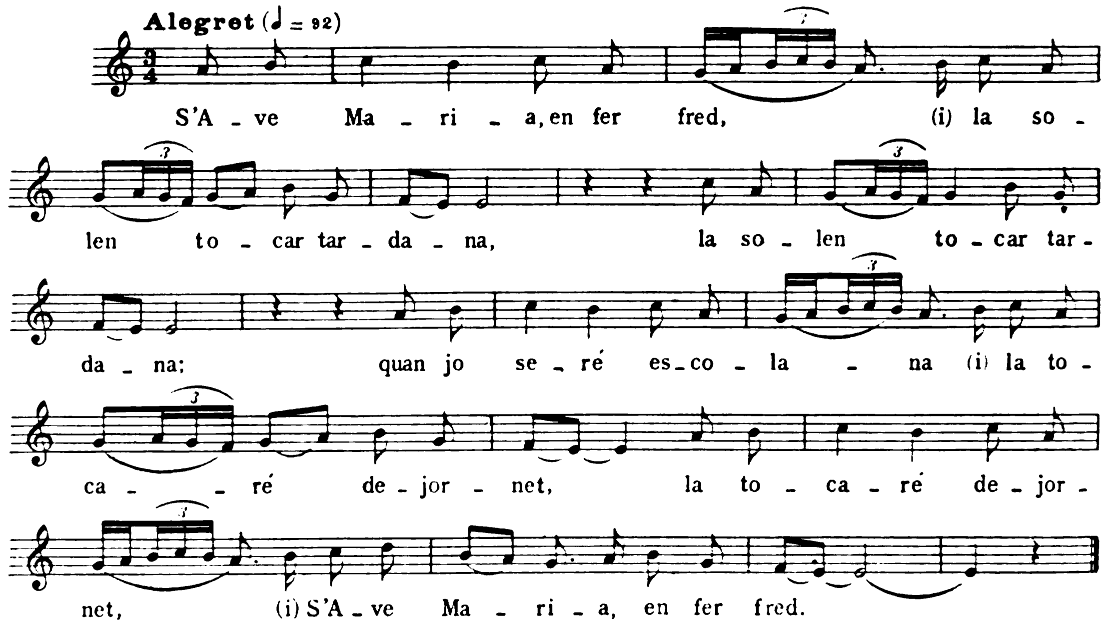

S'Ave Maria, en fer fred,
la solen tocar tardana;
quan jo seré escolana,
la tocaré dejornet.

Cantaire: Tonina Cladera «Madò Pollera». 62 anys. Sa Pobla.

Digitized by Google

39. LAMENTACIONS D'UN DESENGANYAT D'AMOR

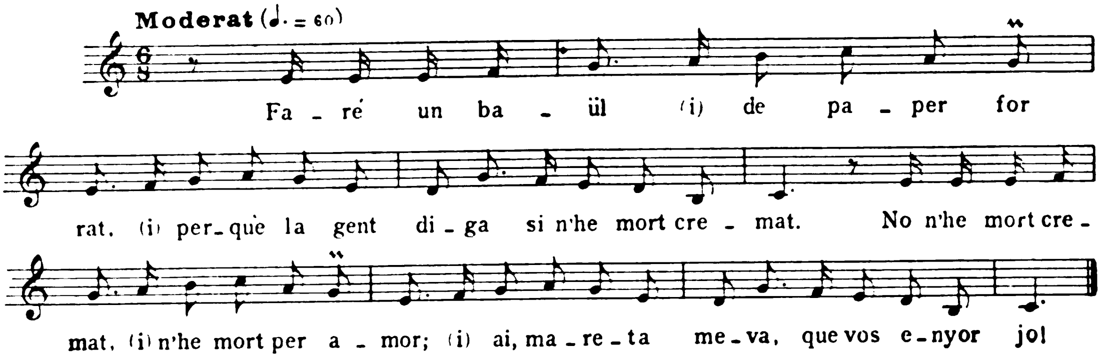

Faré un baül
de paper forrat,
perquè la gent diga
si n'he mort cremat.
No n'he mort cremat,
n'he mort per amor.
Ai, mareta meva,
que vos enyor jo.

Que vos enyor jo,
i vós mai veniu,
si us torbau un poc
no em trobareu viu.
No em trobareu viu,
perquè seré mort
per una minyona;
tanta mala sort!

Una minyoneta
que ha criada Déu
amb sos cabells rossos,
blanca com la neu.
Blanca com la neu
i rossa com la rosa.
Jo m'hi casaria;
sos pares no ho volen.

Cantaire: Maria Simonet i Crespí « Maria de Cas Teuler ». 38 anys. Sa Pobla.

40. EL MESTRE

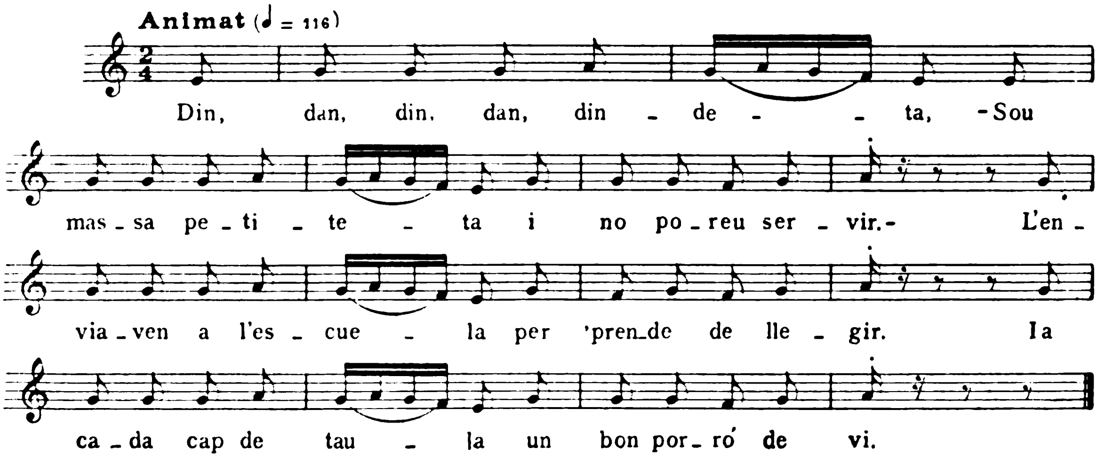

Digitized by Google

Din, dan, din, dan, dindeta,
— Sou massa petiteta
i no poreu servir. —
L'enviaven a l'*escuela*
per 'prende de llegir.
I a cada cap de taula
un bon porró de vi.

Cantaire: Maria Simonet. Vid. cançó anterior.

41. CANÇÓ COMPOSTA:
LA BURLADORA BURLADA — LA NOIA HABILIDOSA

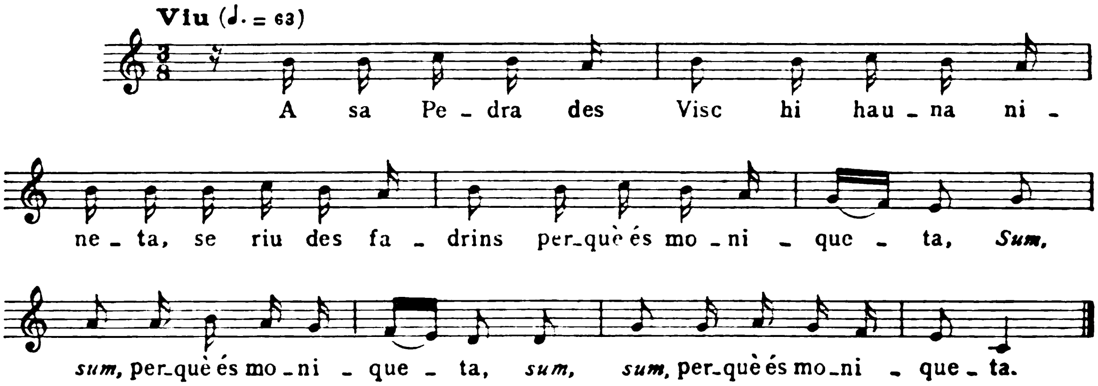

A sa Pedra des Visc
hi ha una nineta,
se riu des fadrins
perquè és moniqueta,
Sum, sum,
perquè és moniqueta.
Dins un olivar
surt una olivera,
la careta al sol
i los bracets darrera.
Si falguera n'és,
tornarem arrera;
passarem per baix,
passarem per alt
de la carretera.

Cantaire: Maria Simonet. Vid. pàg. 379.

42. CANÇÓ DE TRASCOLAR:
MU MARE ME DIU BANDERA — I JO DIC QUE TÉ RAÓ

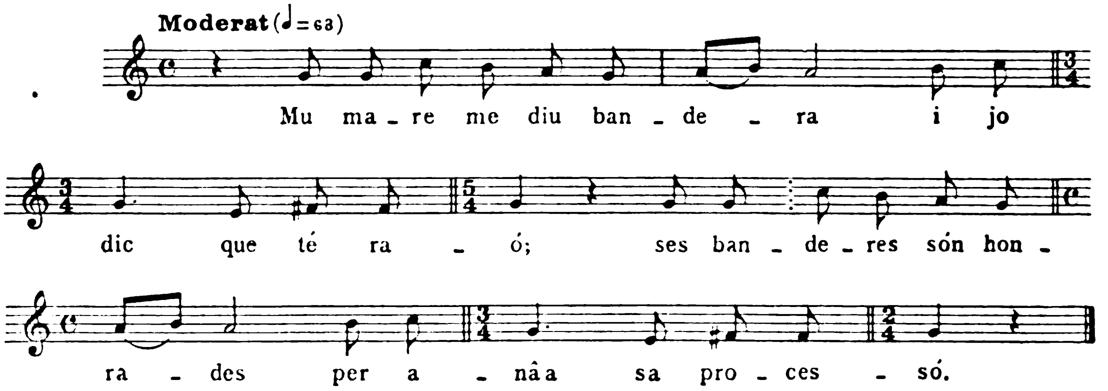

Digitized by Google

Mu mare me diu bandera
i jo dic que té raó;
ses banderes són honrades
per anâ a sa processó.

Cantaire: Una monja de la Caritat. Pollença.

43. LA VELLA I L'ESTUDIANT

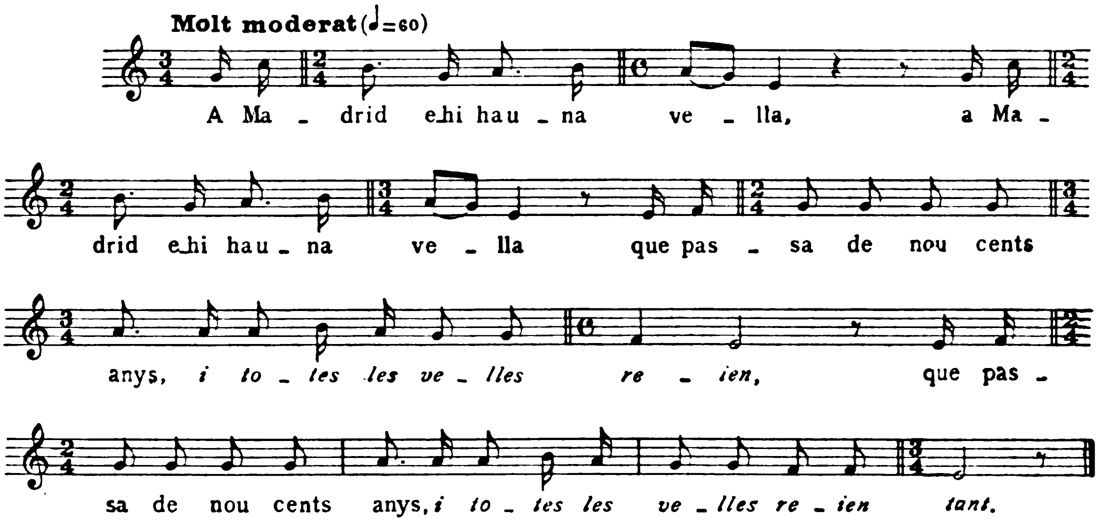

A Madrid e-hi ha una vella
que passa de nou cents anys,
i totes les velles reien,
que passa de nou cents anys,
i totes les velles reien tant.
S'empolaina i se'n pentina
com una noia de quinze anys.
Va sortir a la finestra,
veu passâ un estudiant.
— Estudiant, si em volies,
te'n faria un ric marxant. —

Ja se'n van a cal notari
i allà testament li fan;
el notari de la vella
que domés ne té un caixal.
El dilluns li fan la boda,
el dimarts l'enterro li fan.
L'estudiant li va al darrera
amb un fabiol sonant.
Amb los diners de la vella
en troba una de quinze anys.

Cantaire: Francisca Humbert «Parisa». 24 anys. Sap, de petita, les cançons. Pollença.

Digitized by Google

44. EL COMTE QUE HA DE MATAR SA ESPOSA

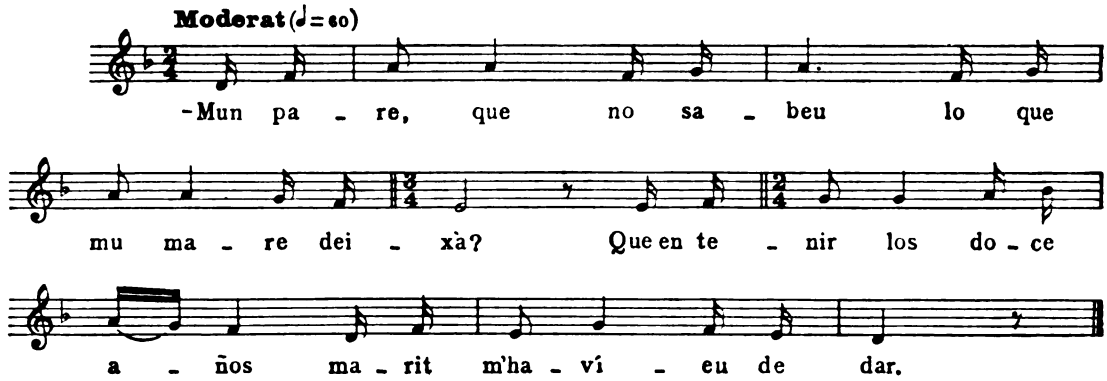

— Mun pare, que no sabeu
lo que mu mare deixà?
Que en tenir los *doce años*
marit m'havíeu de dar.
Jo ja en tenc dotze i un dia;
vos començau a estorbar. *[torbar]*
— Tota l'Espanya he trescada,
marit per tu no n'hi ha,
en no sê el Comte de Raixa;
no sé si t'agradarà.
— Mun pare, feis fê un dinar,
convidau-lo per un dia.
Com mentre estareu en taula,
li parlareu de part mia. —
El rei va fer fê un dinar
i el convidà per un dia;
mentres estaren en taula
li parlaren de la filla.
— No és possible, senyor rei,
tenir dues mullers vives.
— No és això que te deman:
t'has de casar amb ma filla.
Mata sa teva comtessa,
te casaràs amb ma filla.
— No és possible, senyor rei,
matar qui no ho mereixia.
— Mira que, si no la mates,
tu i ella dareu la vida. —
El Comte se'n va a ca seva
més atrist que no solia.
Troba sa seva comtessa
dins la quadra, que cosia.
— D'on veniu, Comte de Raixa?
Què teniu, tan entristit?
Que heu jugat i heu perdut?
Moneda d'or justaria.
Vos heu barallat amb lo rei?
Mun pare ja ho compondria.
— Ni he jugat ni he perdut;
moneda d'or justaria.
M'he barallat amb lo rei,
ton pare no ho compondria.
— M'has de fer part de tristor
així com de l'alegria.
— Ja te'n faré, ma comtessa,
ja te'n faré, esposa mia:
el mal rei m'ha comanat
que t'he de llevar la vida;
que, si no la te llevava,
me llevaria la mia.
— *Vamos, vamos* a sopar. —
Ell poca talent tenia.

Digitized by Google

— No treguis molta vianda,
que me basta un plat d'olives. —
La cadira d'allà on seia
de sentiment se cruixia,
i el plat allà on menjava
de llàgrimes se n'omplia.
— M'has de fer part de tristor
així com de l'alegria.
— Ja te'n faré, ma comtessa,
ja te'n faré, esposa mia:
que el mal rei m'ha comanat
que t'he de llevar la vida;
que, si no la te llevava,
me llevaria la mia.
— *Vamos, vamos* a dormir. —
Ell molt poca son tenia.
Com va sê a mitjan escala:
— M'has de fer part de tristor
així com de l'alegria.
— Ja te'n faré, ma comtessa,
ja te'n faré, esposa mia:
que el mal rei m'ha comanat
que t'he de llevar la vida;
que, si no la te llevava,
me llevaria la mia.
— Amolla'm per un camp ras,
animals me menjaran.
— No és possible, ma comtessa,
els moros m'acuaran.
— Amolla'm per dins sa cuina,
els infants t'arreglaré
millor que la qui vendrà.
— No és possible, ma comtessa,
m'ha dit que t'he de matar.
— Deixa'm dir tres parenostres,
també tres avemaries:
una pel Comte de Raixa,
l'altra per l'ànima mia,
l'altra per la qui vendrà,
que no hi vegi nit ni dia. —
. . . .
Com mentre estava espasa alta,
que la volia matar,
un àngel del cel devalla
i li retura la mà.
— Se detenga, senyor Comte,
se detenga de part mia:
el rei n'ha mort en la nit,
la filla a punta del dia;
el rei ja n'és a l'infern,
la filla per companyia. —
Se donaren un abraç
com Sant Josep i Maria,
i visqueren tot lo món
en el cel en companyia.

Cantaire: Francisca Humbert. Vid. cançó anterior.

45. TOCADA DE XEREMIES

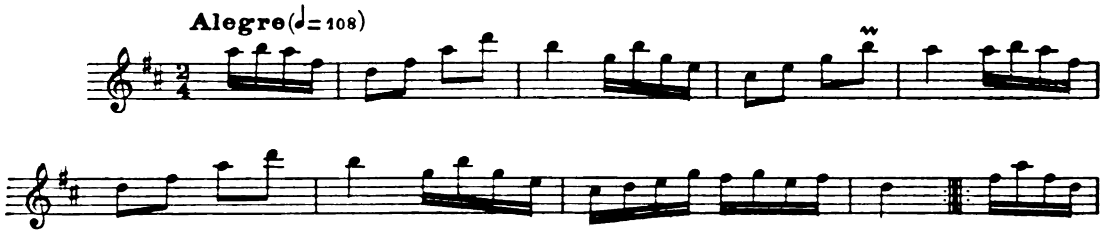

Digitized by Google

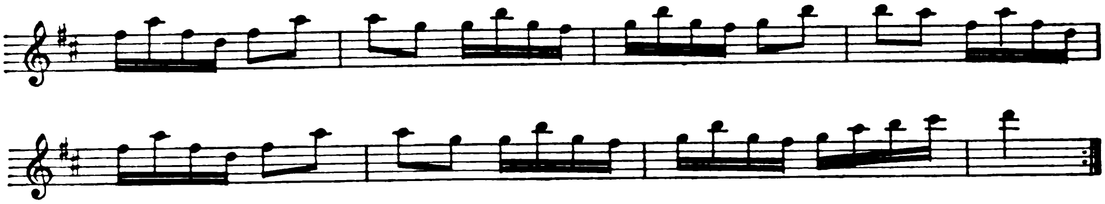

Pedal 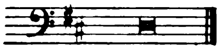 *(Idem en la tonada següent)*

Sonador: Antoni Rotger i Sureda. 29 anys. Xeremier i flabioler. Resident a «Can Llompart». Pollença.

46. JOTA ANTIGA

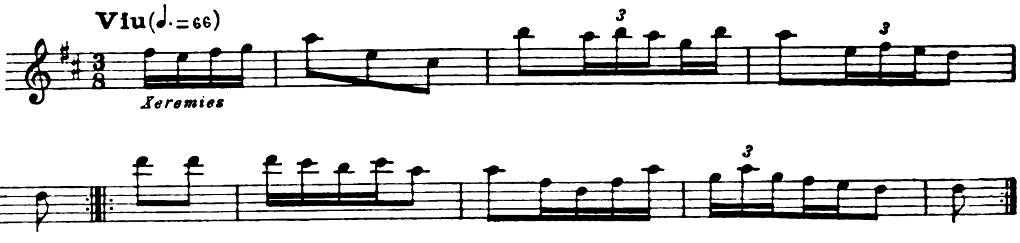

Sonador: Antoni Rotger i Sureda. Vid. tonada anterior.

47. CANÇÓ DE COLLIR FIGUES: JO TOT LO DIA CULL FIGUES — I NO N'HE MENJADA CAP

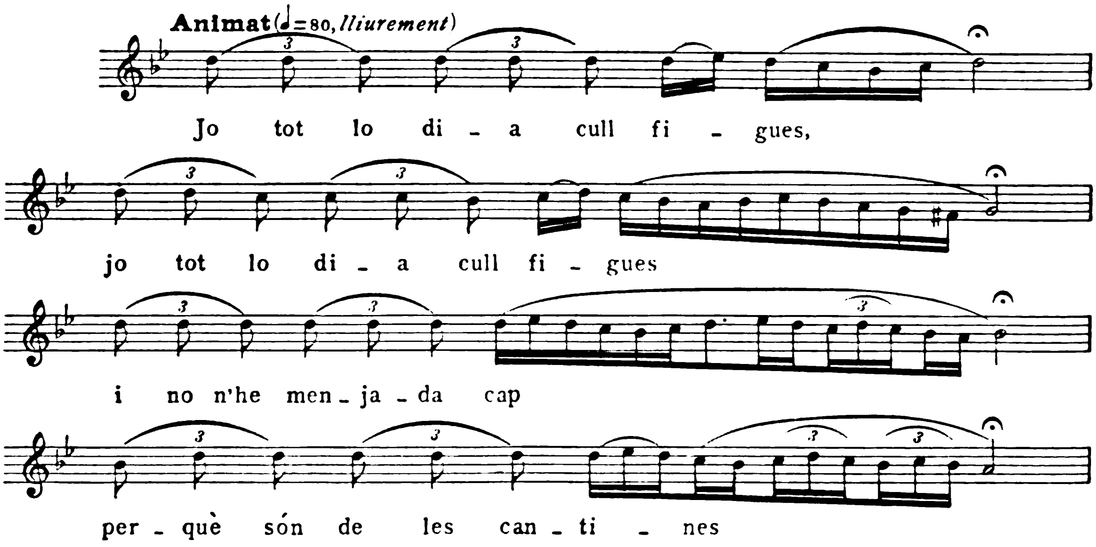

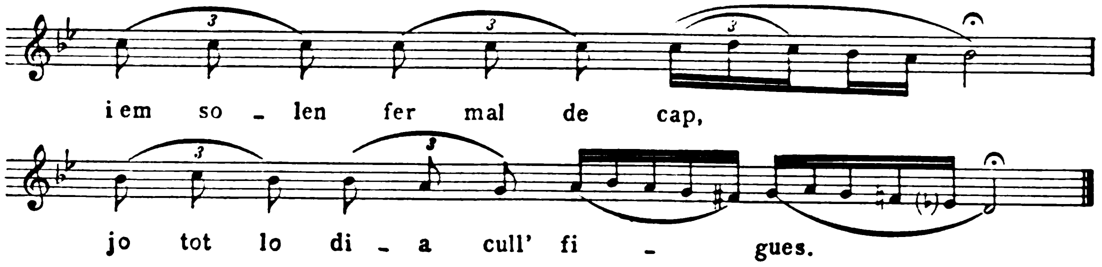

Jo tot lo dia cull figues
i no n'he menjada cap,
perquè són de les cantines
i em solen fer mal de cap.

Cantaire: Francisca Humbert. Vid. pàg. 381.

48. LA SETMANA DE L'ENAMORAT TRIST

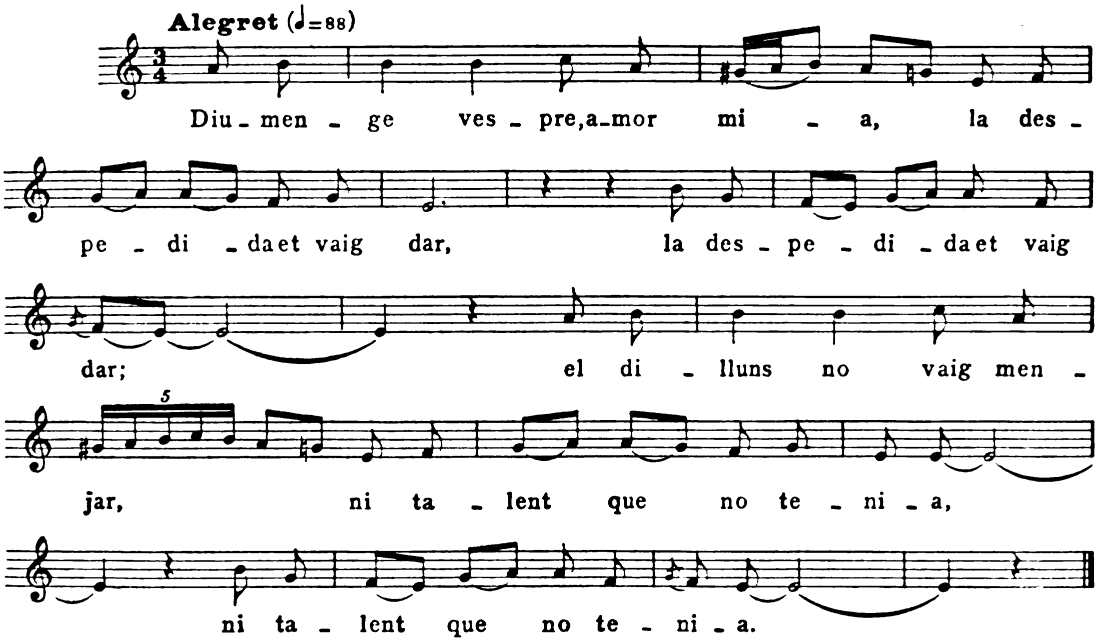

Diumenge vespre, amor mia,
la despedida et vaig dar;
el dilluns no vaig menjar,
ni talent que no tenia;

el dimarts me n'emprenia
com un que està a l'agonia
que l'han d'extremunciar;
el dimecres, de plorar,

Digitized by Google

la gent ja no em conexia;
el dijous, devers migdia,
tots els ossets que tenia
los me porien comptar;
el divendres vaig passar
així com millor poria;
el dissabte, de plorar,
la siqui real corria.
De vós esper, vida mia,
que em dareu tanta alegria
com tristô em vàreu causar.

Cantaire: Francisca Humbert. Vid. pàg. 381.

Diu la cantaire que aprengué aquesta cançó amb la *tonada de la ximbomba,* i que sempre l'ha cantada així.

49. LA MORT DE NA ROSETA

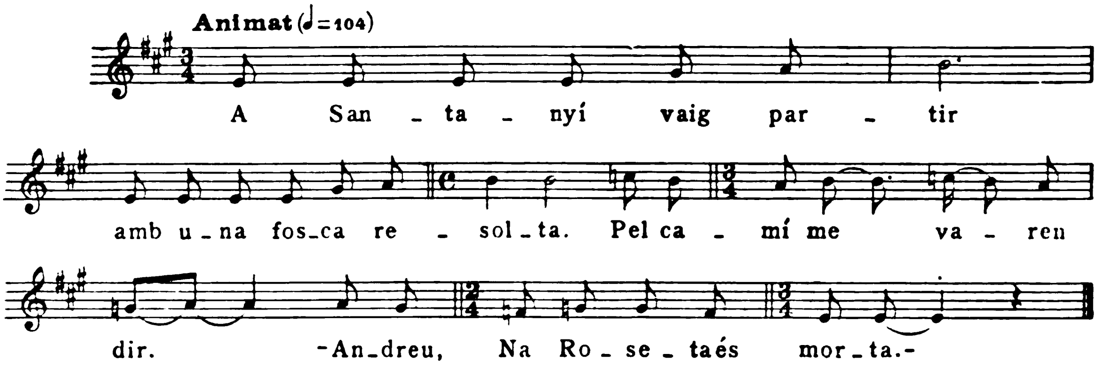

A Santanyi vaig partir
amb una fosca resolta.
Pel camí me varen dir:
— Andreu, Na Roseta és morta. —
Jo, per sebrer-ho més cert,
vaig passar per ca sa tia:
— Tia, que fa Na Roseta?
— Diuen que se vol morir. —
. . . .
amb guiterra i violí
per veure si s'alegrava.
Com s'havia d'alegrar,
que la mort s'hi acostava!
Quan la treien de ca seva
sa mare se n'hi va anar
amb un mocadô en la mà:
— Adiós, filleta meva!
Aquests cabellets tan rossos
no los gosava mirar.
Haver-ho de remolcar
pels animals verinosos! —

Cantaire: Francisca Humbert. Vid. pàg. 381.

Digitized by Google

50. EL BON CAÇADOR

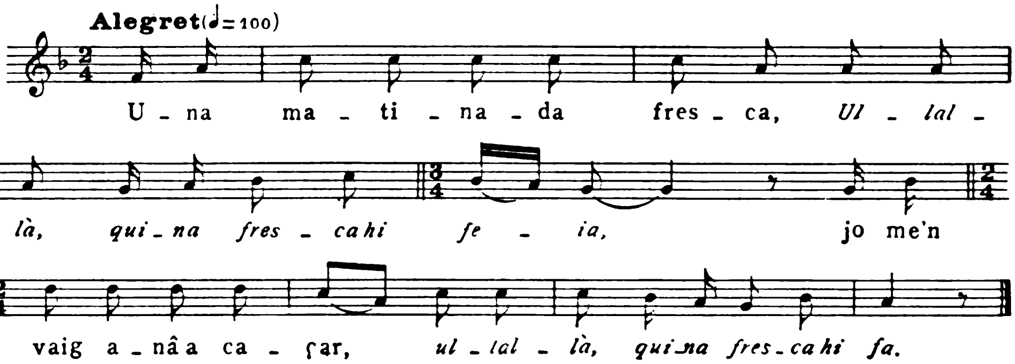

Una matinada fresca,
Ul·lal·là, quina fresca hi feia,
jo me'n vaig anâ a caçar,
ul·lal·là, quina fresca hi fa.
no trobant caça ninguna
per a porer-li tirar,
més que una sola pastora
a l'ombra d'un alzinar;
la vaig trobâ adormideta
a l'ombra de l'alzinar.
Vaig collî un ram de violes,
damunt ella el vaig tirar;
les violes eren fresques,
i ella se va despertar.
— Què cercau aquí, bon jove,
què cercau aquí, germà?
— La teua amor, pastoreta,
si la me volies dar.
— Demanau-la a mun pare,
pentura la vos darà;
si mun pare la vos dóna,
ben donada n'estarà
— No em diries, pastoreta,
de qui és el bestiar?
— Les auvelletes són meues,
i els bous, del meu germà. —

Cantaire: Francisca Humbert. Vid. pàg. 381.

51. CANÇÓ COMPOSTA: DON FRANCISCO — EL COMTE QUE HA DE MATAR SA ESPOSA

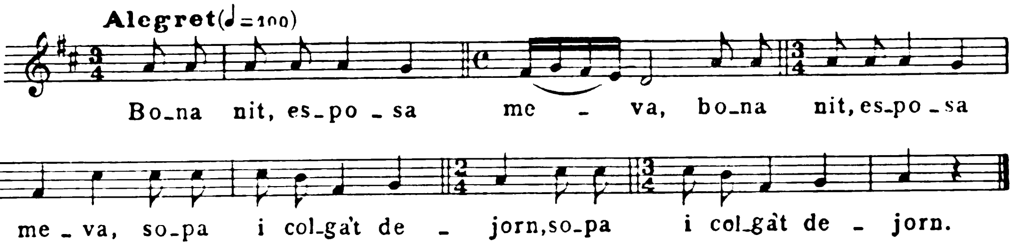

Digitized by Google

— Bona nit, esposa meva,
sopa i colga't dejorn.
Jo me'n vaig a la caçada,
fins demà vespre no torn. —
Ella sopa i se colga,
fa lo que el seu marit diu;
i mentre se despullava,
sent a la porta: — Piu, piu.
— *¿Quién es, quién es que me llama,*
que no me deja dormir?
— Senyora, *soy* Don Francisco
que la vengo a divertir.
— *Ahora bajan mis criadas,*
ahora bajan a abrir.
— *Yo no quiero a tus criadas,*
sino que te quiero a ti. —
S'aixecà amb camia blanca
i sabateta a xoquí;
mentres obria la porta,
li va apagâ el candelí.
— Que n'haurà fet, Don Francisco?
No ho solia fê a-su-xí.
— Calla, calla, Marieta,
que n'he mort un homo anit,
i me pens que si aquest homo
en serà el teu marit.
— Millor, millor, Don Francisco,
i d'un pic n'haurem sortit.
Però, veig, molt senyor meu,
que n'està molt pensatiu.
— Es que estava *pensando*
els infants de qui seran.
— Seus, seus, seran, Don Francisco,
del petit fins al més gran.
— *Ahora* estava *pensando*
de què els haurem de vestir.
— D'una vestidura blanca,
blanca com el carmesí. —
L'agafà per la mà blanca,
la tirà dins el jardí.
La primera punyalada
a un braç la va ferir;
la segona punyalada
la va ferî en el costat.
— Calla, calla, Marieta,
que encara no hem acabat.
— *Antes* de dar-me la tercera,
que vull besar mon minyó.
— Ton minyó el besaràs,
ja que és precís deixar-lo.
— Mamau, fill meu preciós,
que no us ne tornaré dar;
ton pare m'ha de matar,
mare nova tendreu vós. —

Cantaire: Tonina Salas i Mayol. 32 anys. Sap, de petita, les cançons. Pollença.

Digitized by Google

52. LES PORGUERES[1]

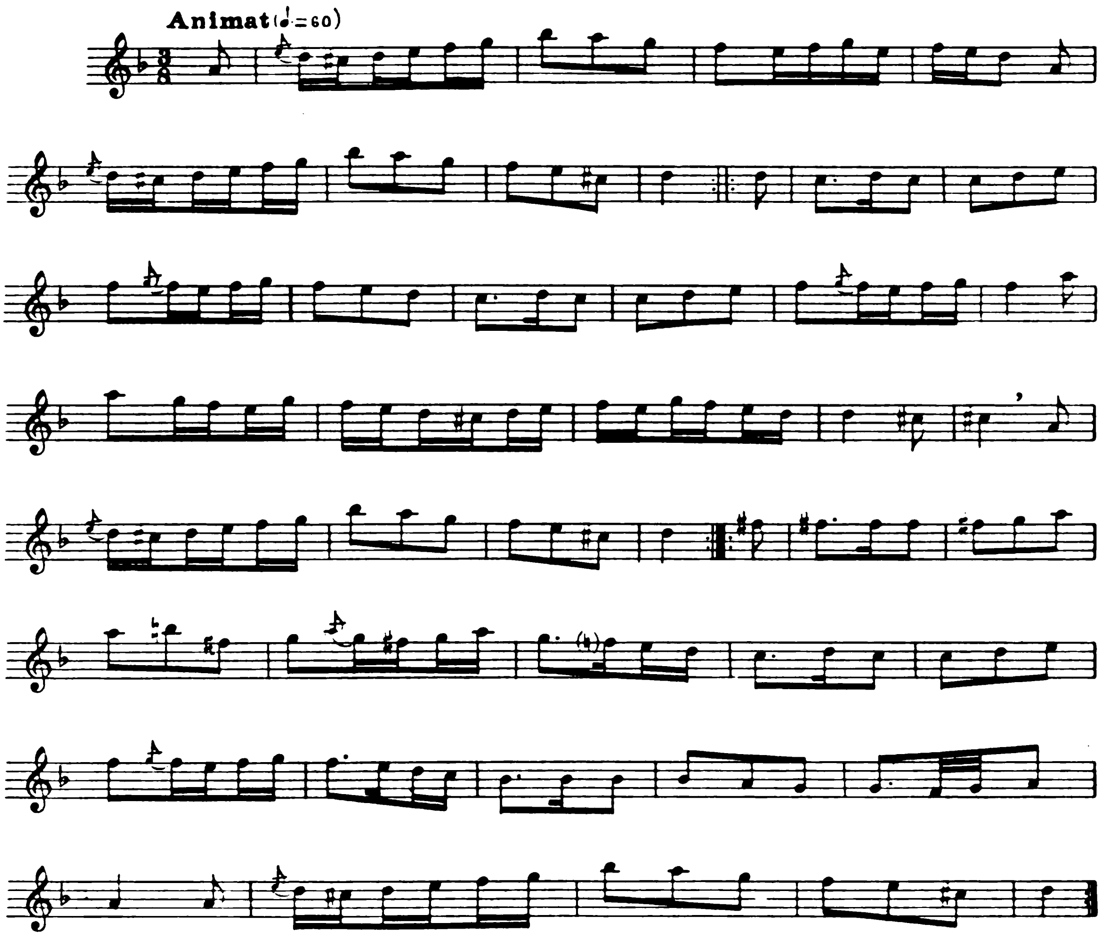

Sonador: Guillem Bestard (violí). 40 anys. Fotògraf. Pollença. Els altres sonadors (guitarró i guitarra) acompanyaven amb uns acords tan *ad libitum,* sense observar un ritme constant, que no valia la pena d'anotar-ho.

[1] El dia 2 d'agost, festa major de Pollença, « festa de la Patrona », la Mare de Déu del Puig, assisteix als actes l'« Ajuntament vella » compost de dotze nois d'uns 12 anys, vestits a l'aire de 1550, amb els atributs de llurs càrrecs.

A la missa de les vuit, un joc de sonadors toquen, entre altres, aquesta tonada i la següent. En sortint de missa major i abans d'anar a « fer les taules » o capta per vila per pagar les despeses de les festes, l'« Ajuntament vella » canta, en obsequi a l'« Ajuntament nova », això és el batlle i regidors de Pollença, unes cançons a honor de la Patrona, i sis sonadors tornen a tocar les tonades esmentades.

Digitized by Google

53. L'HIRMOSA [1]

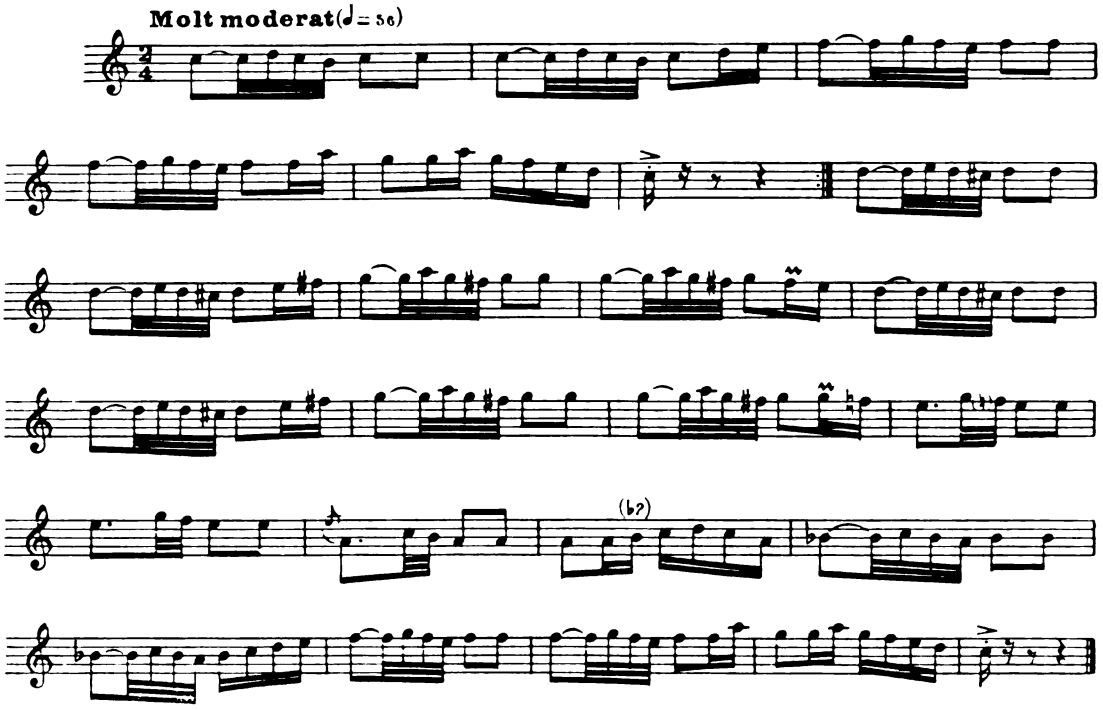

Sonador: Guillem Bestard. Vid. tonada anterior.

[1] Vid. nota de la tonada anterior.

54. EL MESTRE

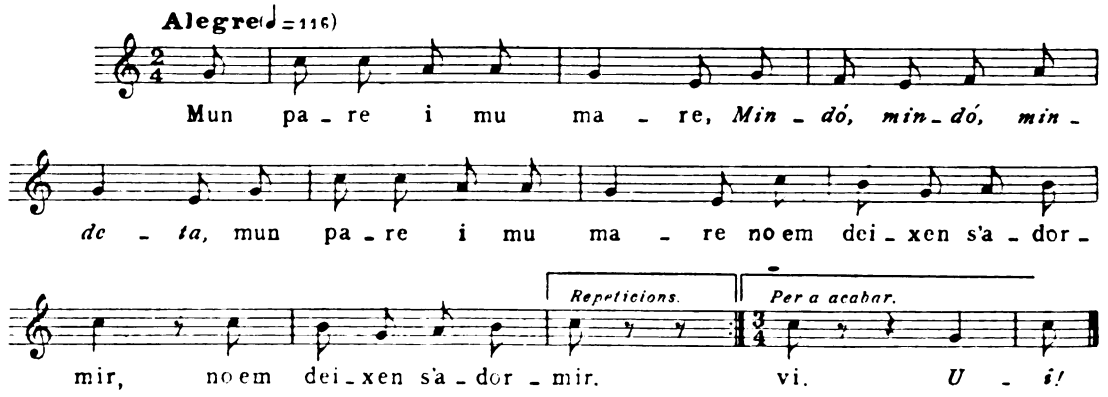

Mun pare i mu mare,
Mindó, mindó, mindeta,
mun pare i mu mare
no em deixen s'adormir;
m'envien a escoleta
per pendre de llegir.
El mestre qui m'ensenya
s'enamorà de mi.
Me diu: — Catalineta,
te vols casar amb mi?
— Som massa joveneta
i no podré servir.
— Mos posarem en taula
i un llibre per llegir;
a cada cap de taula,
un barralet de vi.
Ut.

Cantaire: Margalida Forteza. 11 anys. Alcúdia.

55. CANÇÓ DE XIMBOMBA:
SA XIMBOMBA JA NO SONA, — NI SONA NI SONARÀ

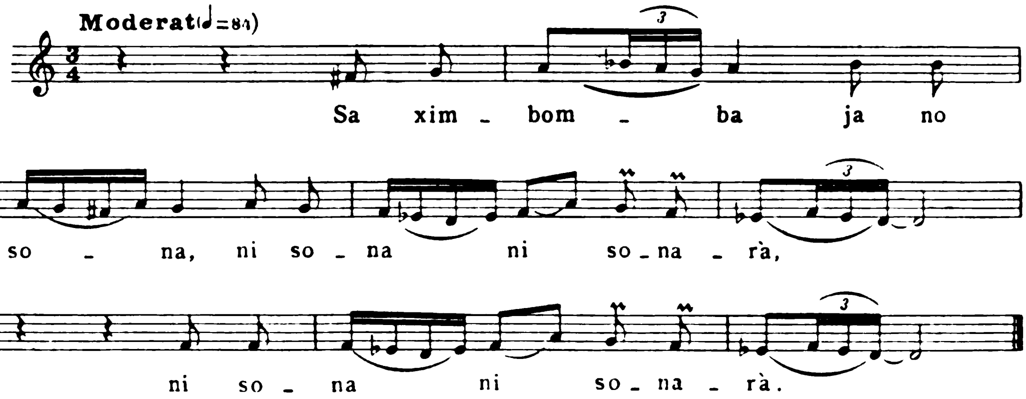

Sa ximbomba ja no sona,
ni sona ni sonarà,
perquè sa pell és de ca
i sa canya qui no és bona.

Cantaire: Catalina Ques. 31 any. Sap, de petita, moltes cançons. Alcúdia.

Digitized by Google

56. CANÇÓ DE BRESSOL: SA NINETA TÉ SONETA — I NO SE POT ADORMIR

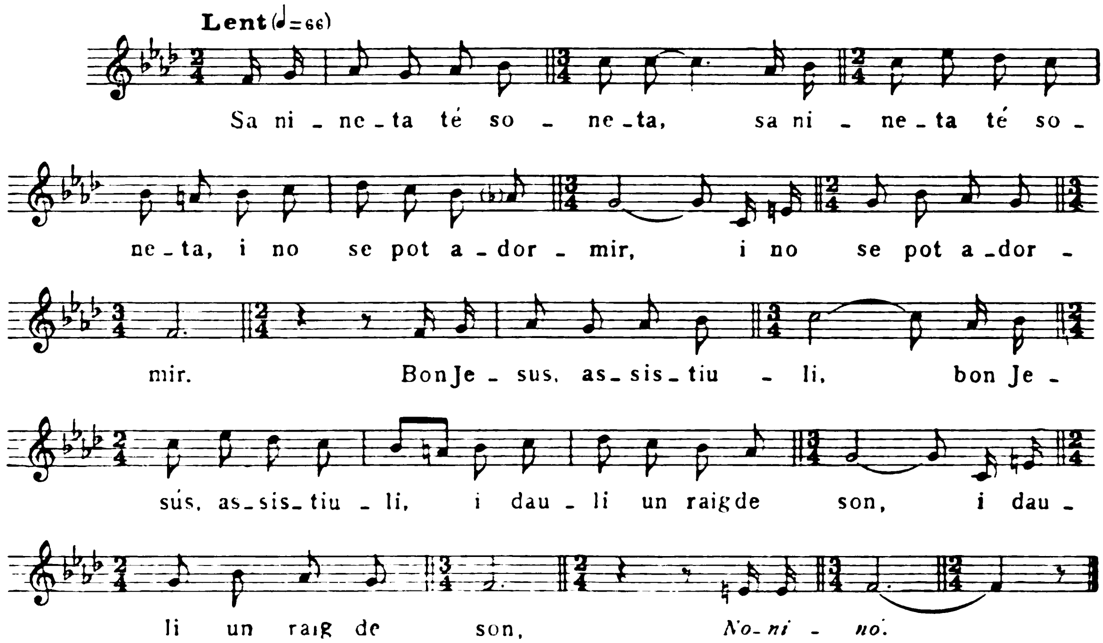

Sa nineta té soneta
i no se pot adormir.
Bon Jesús, assistiu-li
i dau-li un raig de son.
No-ni-nó.

Cantaire: Catalina Ques. Vid. cançó anterior.

57. CANÇÓ DE LES COLLIDORES D'OLIVES

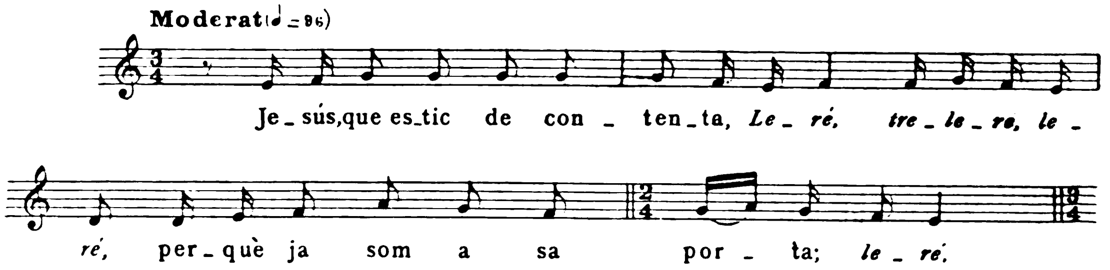

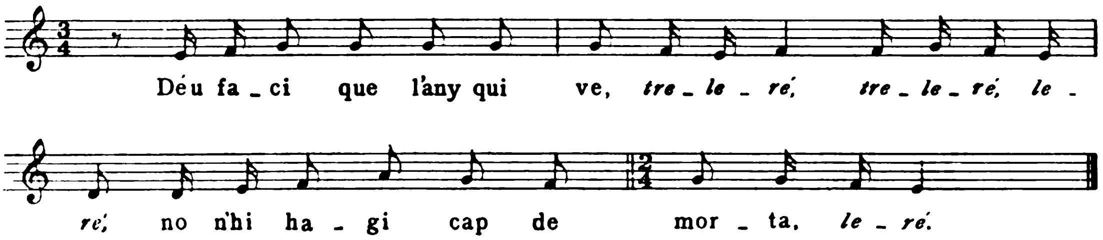

Jesús, que estic de contenta,
Leré, treleré, leré,
perquè ja som a sa porta;
leré,

Déu faci que l'any qui ve,
treleré, treleré, leré,
no n'hi hagi cap de morta,
leré.

Cantaire: Catalina Ques. Vid. pàg. 391.

58. CANÇÓ DE LA VEREMADA:
NOLTROS VENIM DE SA VINYA — I NO POREM ARRIBAR

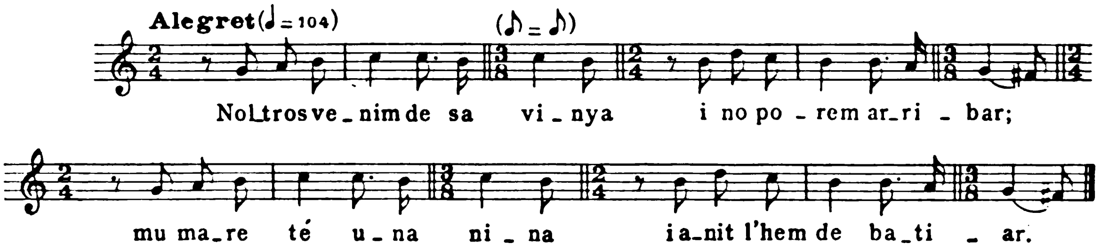

Noltros venim de sa vinya
i no porem arribar;
mu mare té una nina
i anit l'hem de batiar.

Jo tenc de ser sa padrina,
i es meu germà s'escolà,
i mu mare sa comare,
i mun pare es capellà.

Cantaire: Catalina Ques. Vid. pàg. 391.

Digitized by Google

59. CANÇÓ DE LA VEREMADA: [1]

VENIM DE SA VEREMADA, — A POSTA TENIM POCS JOCS

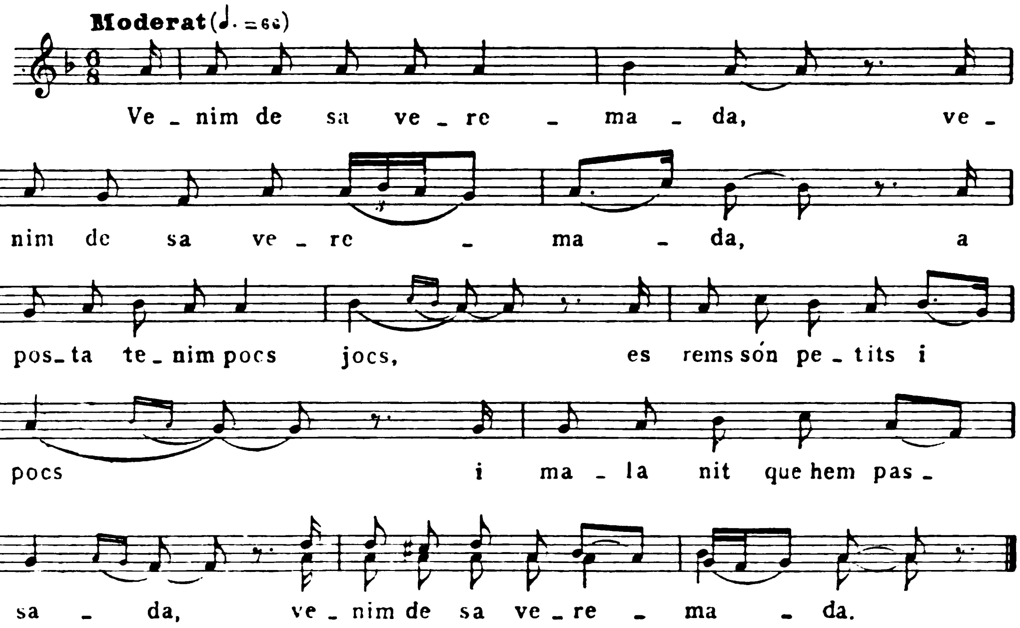

Venim de sa veremada,	es rems són petits i pocs
a posta tenim pocs jocs;	i mala nit que hem passada.

Cantaire: Antònia Pons i Vicens. 49 anys. Sap, de petita, moltes cançons. Binisalem.

[1] Tot el temps que dura la veremada a les vinyes del terme de Binisalem, els « tais » o estols de veremadors, entren horabaixa a la vila cantant, acompanyant-se amb guitarres, panderos, roc-a-rocs i castanyetes. Les cançons al·lusives a persones del poble i a fets, iròniques i picants moltes d'elles, són dites ordenadament, segons van passant els cantaires per davant dels llocs que s'al·ludeixen. El darrer dia de veremada a cada vinya, sol fer-se una festa a la casa dels propietaris. Si hi ha alguna noia, filla dels amos, que tingui enamorat, aquest li ofereix un gran ramell o canastra de flors. Aquest ramell — que no falta mai, encara que no hi hagi fadrines que festegin, car, en aquest cas, l'ofereixen els mateixos de la casa — és enviat devers migdia, en un carro, a la vinya. El carro va adornat, i dins la canastra hi ha botelles de licors, guarnides amb *mides* de Lluch, d'Alaró i d'altres santuaris de Mallorca, flocs de colors, etc. També s'hi posen confits i galetes, etc. En arribar el carro a la vinya, el ramell és presentat a la fadrina mentre són cantades les dues cançons següents:

— El qui te té passió	(Ella respon :)	— Ja li diràs que he rebut
algun dia se demostra.		es ramell amb alegria,
Jo venc de la vila a posta		però més m'estimaria
per entregà aquest favor.		qui l'ha enviat fos vengut.

L'entrada a la vila es fa com els altres dies; però arribats a la casa, se celebra a dintre un ball, mentre al cup trepitgen la darrera carretada de raïms. Es ballen *jotes* i uns *boleros* especials d'aquesta festa. Aquests balls,

Digitized by Google

60. CANÇÓ DE TRASCOLAR: [1]
DE QUÈ T'HAS PICAT, PUNTÓS, — QUE TOT SÓN MORROS I CELLES

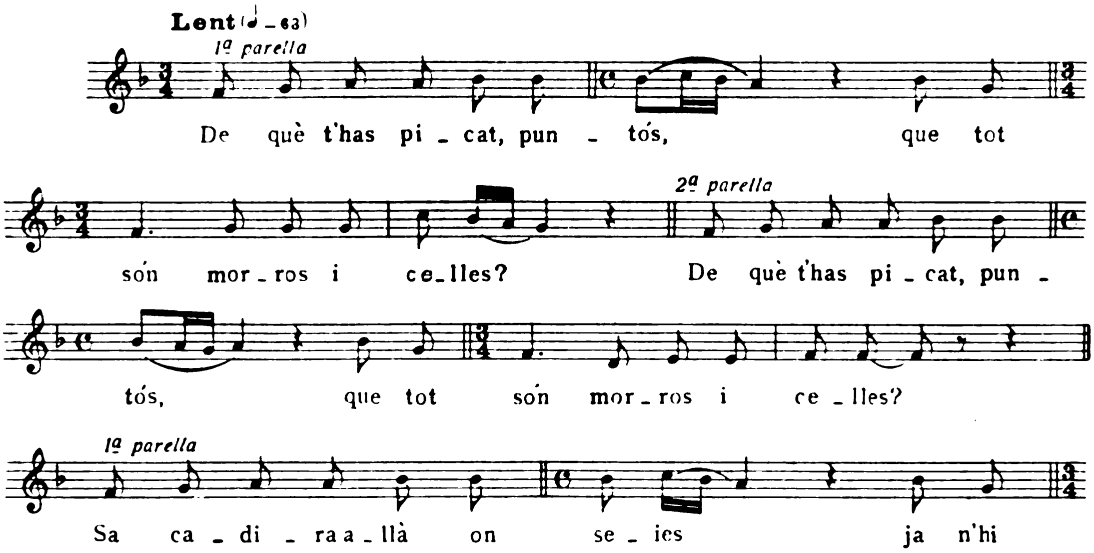

acompanyats amb guitarres i castanyetes, són cantats, i la balladora no pot abandonar el seu lloc fins que s'acaben les cançons, que de vegades els cantaires, amb malícia, reprenen sense interrupció, per fatigar-la. Cal advertir que durant tota la temporada de veremar, a les cases que tenen contractat un tai, fan per sopar uns fideus molt substanciosos — en la composició dels quals hi ha d'entrar carn de cabra salvatge — que s'anomenen els « fideus de vermar ». Així es fa cada vespre una mena d'àpat ritual, i és tan respectat el costum que, segons ens explicaren, ha succeït alguna vegada que si a una casa no s'han fet els « fideus », el tai en massa ha abandonat la feina. Moltes famílies, encara que no facin veremada, fan també durant la temporada algun dia aquest plat de circumstàncies. Ens digueren que hi ha caçadors que quan arriba el temps de veremar, es dediquen a cercar les cabres salvatges per les muntanyes de Formentor per tal de proveir de la carn que cal als pobles que la consumeixen. La persona que ens tramet aquestes dades conta el següent fet: A un ball d'acabament de veremada, un cantaire que festejava la filla dels amos a desgrat d'aquests, va dir la següent estrofa durant la festa:

Sa guiterra per vós sona,
madona; que la sentiu?
Una filla que teniu,
la calçau i la vestiu,
ha de ser sa meva dona.

La gent rigué i celebrà la cançó; però la mateixa nit el galant raptà la seva enamorada. Fa notar també la mateixa persona, que totes aquestes cançons i balls no s'adiuen gens amb la « música » (banda), amb l'acompanyament de la qual « no es poden sentir »; però que amb els instruments apropiats, són, al seu dir, d'un efecte magnífic. La temporada de veremar sol durar la segona quinzena de setembre i la primera d'octubre.

[1] En la feina de trascolar, dues parelles es fan passar la portadora per dur-la del cup al botot. Durant el treball, canten alternadament la cançó; i quan les parelles es prenen la portadora, també mútuament « es prenen la cançó » en el punt i forma que indiquem en la melodia.

Digitized by Google

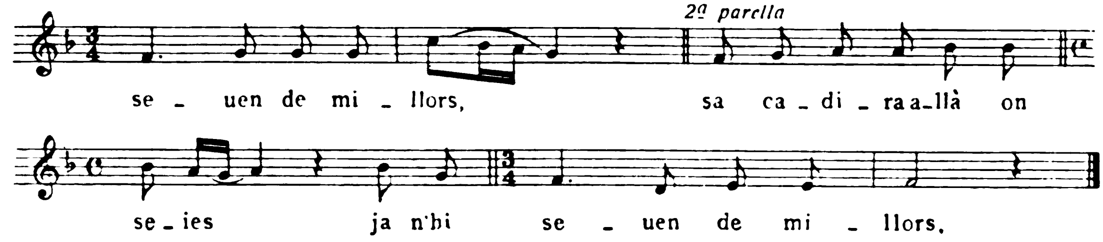

— De què t'has picat, puntós,
que tot són morros i celles?
Sa cadira allà on seies
ja n'hi seuen de millors. —

Cantaire: Antònia Pons. Vid. cançó anterior.

61. CANÇÓ DE LLAURAR: JO LLAURAVA AMB EN VERMELL — I AMB EN BANYA-REVOLTADA

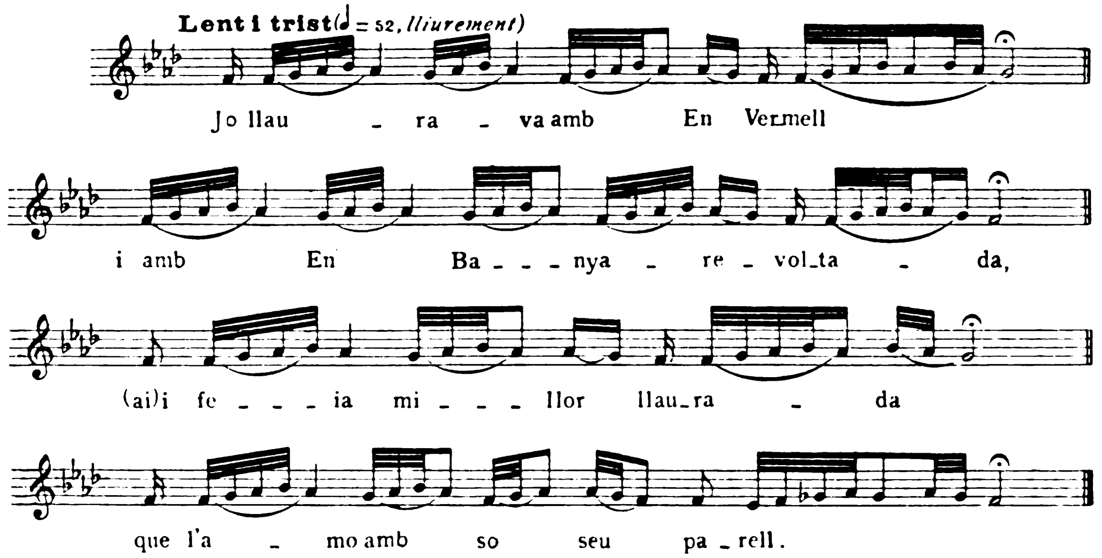

Jo llaurava amb En Vermell
i amb En Banya-revoltada,
i feia millor llaurada
que l'amo amb so seu parell.

Cantaire: Francesc Ramis. 25 anys. «Son Gelabert». Lloret de Vista Alegre.

Digitized by Google

62. CANÇÓ DE BRESSOL: UN ANGELET QUI TÉ SON — I NO SE POT ADORMIR

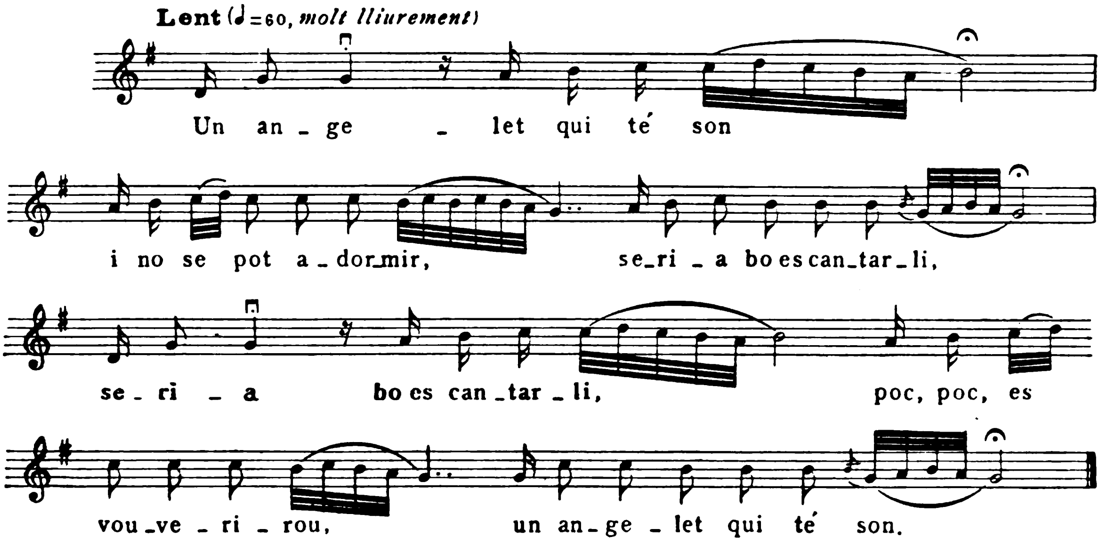

Un angelet qui té son
i no se pot adormir,
seria bo es cantar-li
poc, poc, es vou-veri-rou.

Cantaire: Francisca Pons. 60 anys. Sap cançons, de petita. Binisalem.

63. EL COMTE L'ARNAU

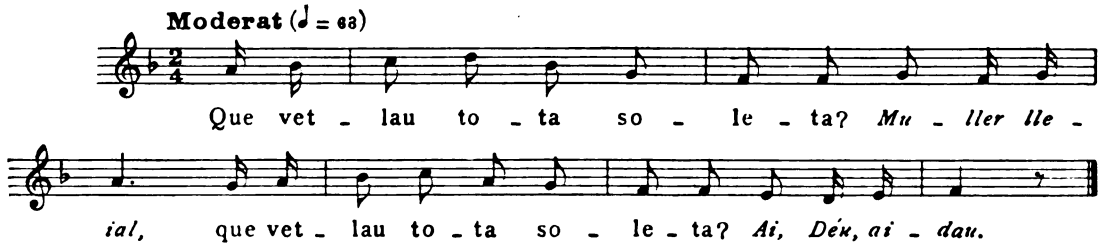

— Que vetlau tota soleta? — *Muller lleial,*
que vetlau tota soleta? — *Ai, Déu, aidau !*

Digitized by Google

— Jo no vetl tota soleta, — *Mon Comte Arnau,*
jo no vetl tota soleta. — *Ai, Déu, aidau!*
— Qui teniu per companyia?
— Tenc Sant Josep i Maria.
— Avon teniu los infants?
— Dins es quarto són, qui dormen.
— Els-e me voleu mostrar?
— No, que los regiraríeu.
— De què los regiraré?
— De les flamades que duis.
— Quines flamades duc jo?
. . . .
— Què és lo que duis en es peus?
— Males passes que he donades.
— Lo que duis en es jonolls?
— Mal ajonellat que he estat.
— Què és lo que duis a ses mans?
— Males coses que he tocades.
— Què és lo que duis a sa boca?
— Males paraules que he dites.
— Què és lo que duis en es nas?
— Males coses que he olorades.
— Què és lo que duis en es ulls?
— Males coses que he mirades.
— Lo que duis a ses orelles?
— Males coses que he escoltades.
— Què és lo que duis en es front?
— Mals pensaments que he tenguts.
— Jo sent renou de cadenes.
— Això són los meus *cavallos.*
— Ja los poreu dar civada.
— No s'aviven de civada.
— Voleu dir de què s'aviven?
— D'animetes condemnades.
— Jo sent es gallet qui canta, — ja és mitja nit;
es gall canta i no te'n vas, — mal esperit! —

Cantaires: Maria Sans «Maria de Cas Roquet», 13 anys; Maciana Ramis «Maciana de Cas Federico des Molí», 15 anys, i Catalina Florit, 13 anys. Totes tres aprengueren les cançons a Sancelles. Biniagual.

Digitized by Google

64. LA MORT D'EN COLOMER[1]

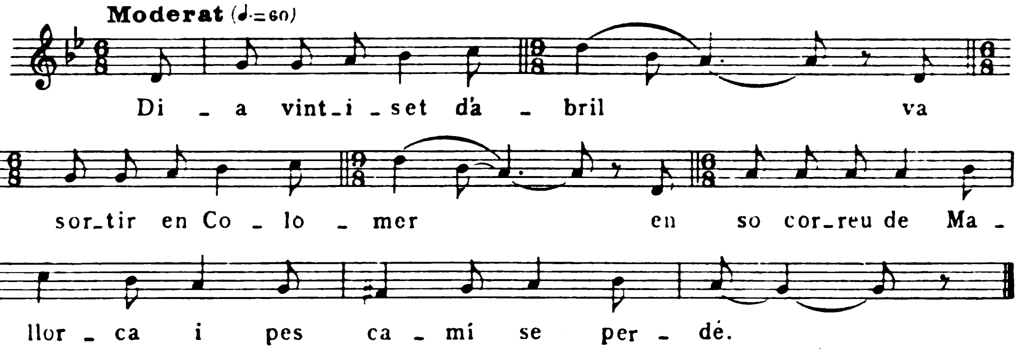

Dia vint-i-set d'abril
va sortir En Colomer
en so correu de Mallorca
i pes camí se perdé.
Li tiraren salvavides
per sebre noticis d'ell.
Trobaren es seu mecànic
i no el trobaren a ell.
Tenia vint-i-quatre anys
quan sa desgraci tengué.
Me'n recordaré molts anys
de sa mort d'En Colomer.
I des cos d'En Colomer
es penyos ne gaudiran. *[peixos?]*
Que, si En Colomer no surt,
una festa li faran:
li tiraran mil corones
en el fondo de la mar.
Qui voldrà corones seves
un *recuerdo* seu tendrà.
El qui la recollirà
tendrà un *recuerdo* seu.

Cantaires: Margalida Sans « Margalida de Cas Roquet », Maria Sans i Maciana Ramis. Sancelles. Vid. cançó anterior.

[1] Diu que fa cosa d'un any que aquesta cançó arribà amb *romanços* al poble de Sancelles, on tothom la sap. Es refereix a l'aviador Colomer, que desaparegué durant una travessia de Mallorca a Barcelona. El fet és recent.

65. CANÇÓ DE « SES PANADES »: DINS L'HORT DE L'ETZEMANÍ — SANG I AIGO VA SUAR

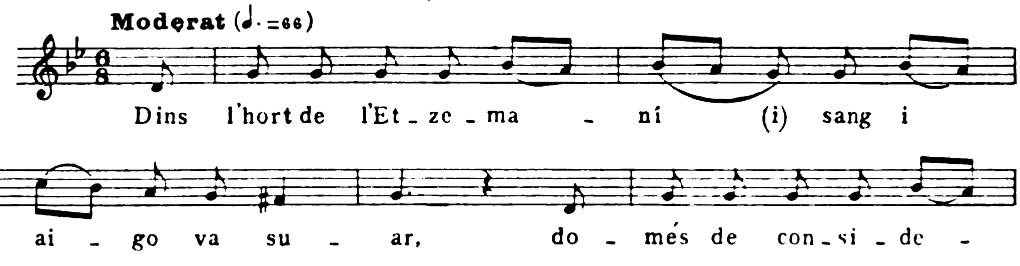

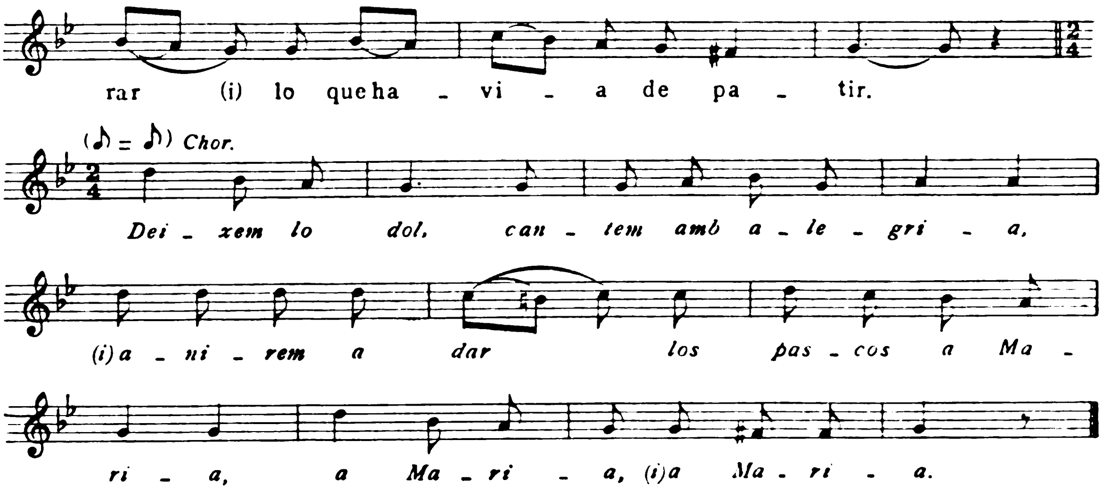

Dins l'hort de l'Etzemaní
sang i aigo va suar,
domés de considerar
lo que havia de patir.

Deixem lo dol,
cantem amb alegria,
(i) anirem a dar
los Pascos a Maria.

Cantaires: Margalida i Maria Sans i Maciana Ramis. Sancelles. Vid. cançó anterior i pàg. 398.

66. CANÇÓ DE XIMBOMBA: SA XIMBOMBA I ES CORN — I OLÉ

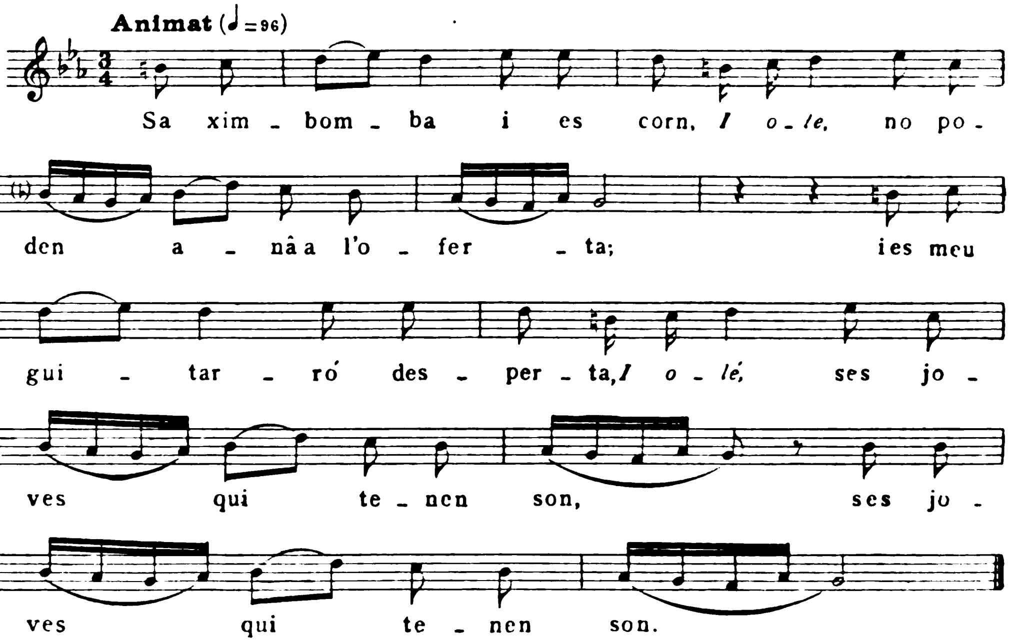

Sa ximbomba i es corn
I olé,
no poden anâ a l'oferta;

i es meu guitarró desperta
i olé,
ses joves qui tenen son.

Cantaires: Maria Sans i Maciana Ramis. Vid. pàg. 398.

67. CANÇÓ DE SEGAR:

SI ES SEGAR S'HAGUÉS POSAT, — GARRIDA, A S'OMBRA D'UN PONT

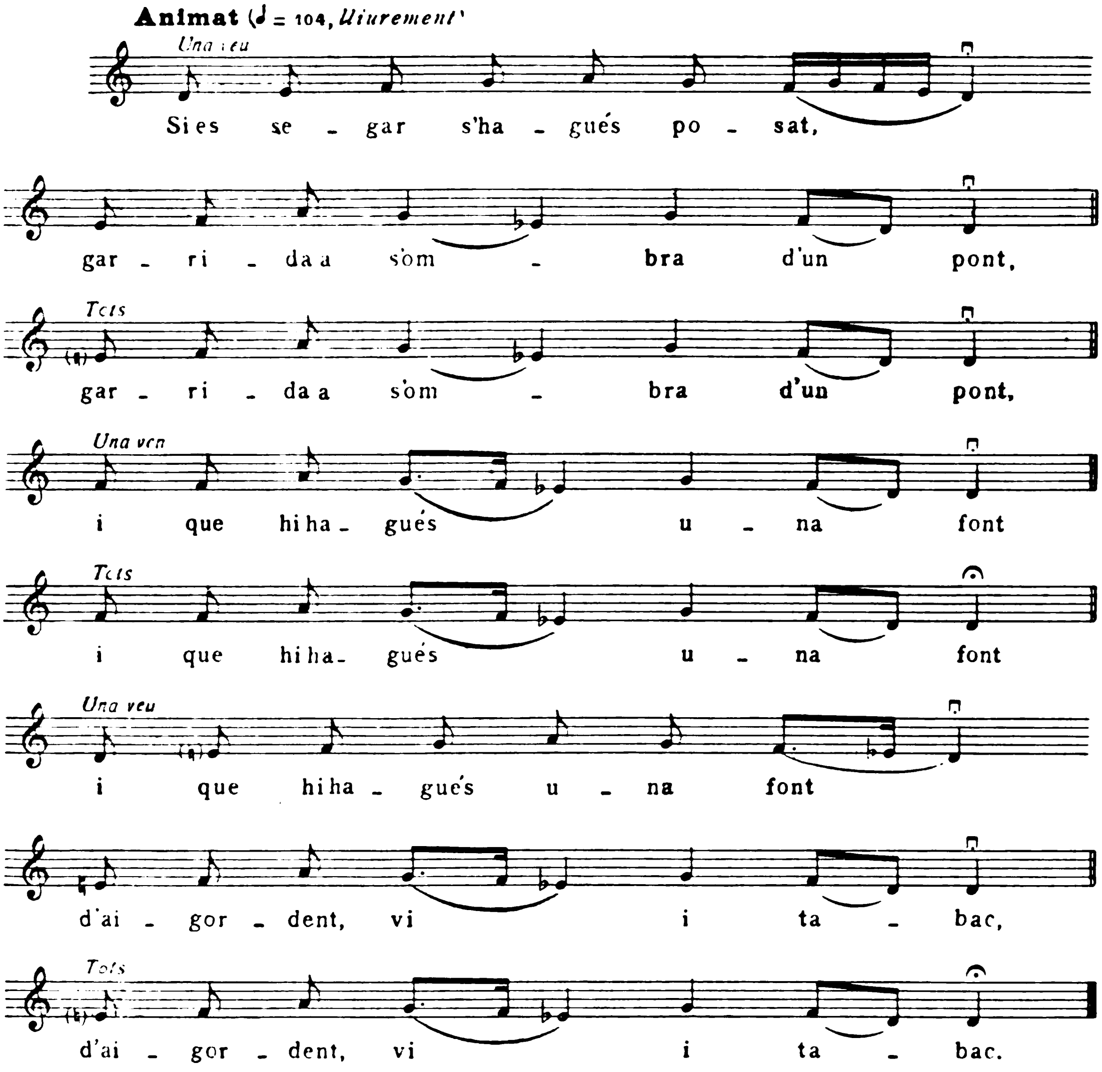

Digitized by Google

Si es segar s'hagués posat,
garrida, a s'ombra d'un pont,
i que hi hagués una font
d'aigordent, vi i tabac,
. . . .

Cantaires: Miquel Arrom «Bassa». 20 anys. Josep Socias «Mostatxet». 20 anys. Sancelles.

68. CANÇÓ COMPOSTA:

EL GRUMET VALENT — SUBLEVACIÓ AL VAIXELL — EL MARINER TEMPTAT — CORRANDA

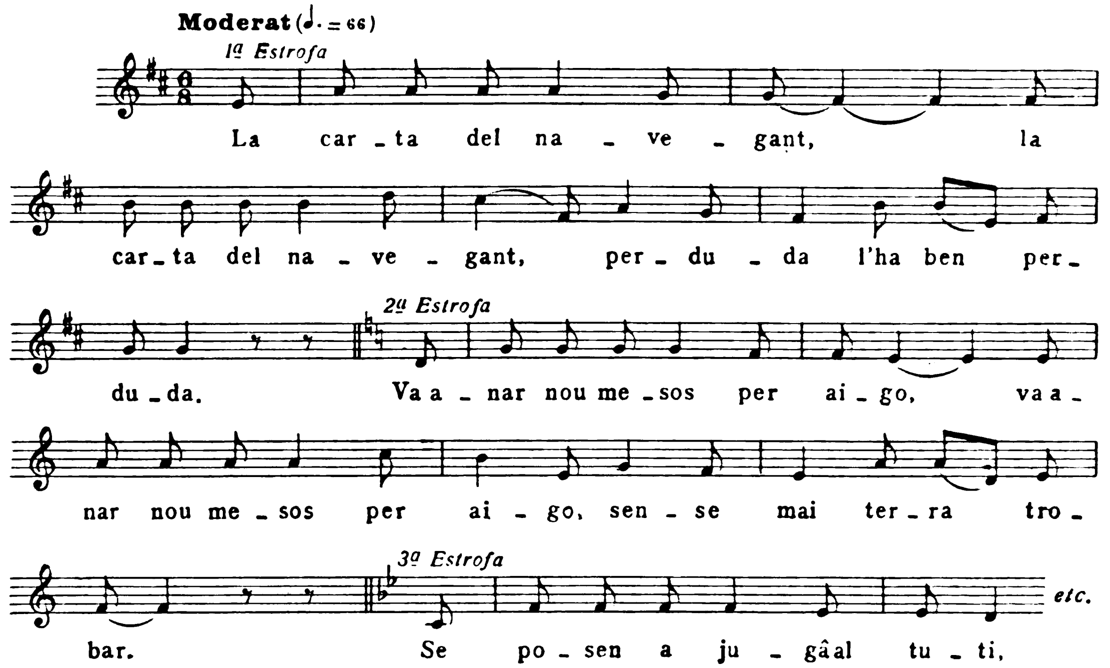

A causa de la modulació del compàs sisè, comencen cada estrofa un to més baix, i quan ja la veu no arriba, ataquen sobtadament tres o quatre tons més alt, prèvia una indicació amb la qual es posen d'acord.

La carta del navegant
perduda l'ha, ben perduda.
Va anar nou mesos per aigo
sense mai terra trobar.
Se posen a jugâ a tuti,
sa sort 'nirà com 'nirà;

i sa sort va anar tan mala
que an es patró va pegar.
— Atlots, qui sirà de voltros
que dalt l'arbre pujarà?
Li daré dos centes lliures
i barco per navegar;

Digitized by Google

i una filla que tenc
per esposa la hi vull dar.
— Bon mestre, jo hi vull pujar. —
Com va ser dalt l'arbre mestre,
marinê es posà a plorar.
— De què *lloras, marinero,*
de què *lloras* ara ja?
— Si la vista no m'engana,
jo veig terra blanquejar;
també veig una torreta
amb dos colomets volar;
també veig una senyora
amb un rosari en sa mà.
Posar-mos així com ella,
i Déu mos assistirà. —
Mentres deia estes paraules,
marinero cau dins mar.
El dimoni temptador
tot d'una es posà a temptar:
— *Qué me darás, marinero,*
y te sacaré del agua?
— *Yo te daré mis navíos*
cargados de oro y plata.
— *Yo no quiero tus navíos*
ni tu oro ni tu plata,
y lo que quiero de ti
la malura *de la muerte.*
— L'*alma la entrego a Dios,*
y el cuerpo, a la mar salada,
y el corazón que me queda,
a la Virgen soberana. —
No hi ha cap de mariner
en tota la mar salada
que puga dir, estimada:
d'aquesta aigo no beuré.

Cantaires: Margalida Bover «Margalida de Can Diner», 22 anys; Francisca Noguera, 18 anys; Antònia Bover, 20 anys; Teresa Cirer, 19 anys; Aina Cirer, 25 anys; Aina Noguera, 15 anys, i Catalina Campins, 20 anys. Biniali.

69. CANÇÓ DE VEREMADA:
EN ESSER DAVANT ES PONT — VOLDRIA TORNAR BELLVEURE

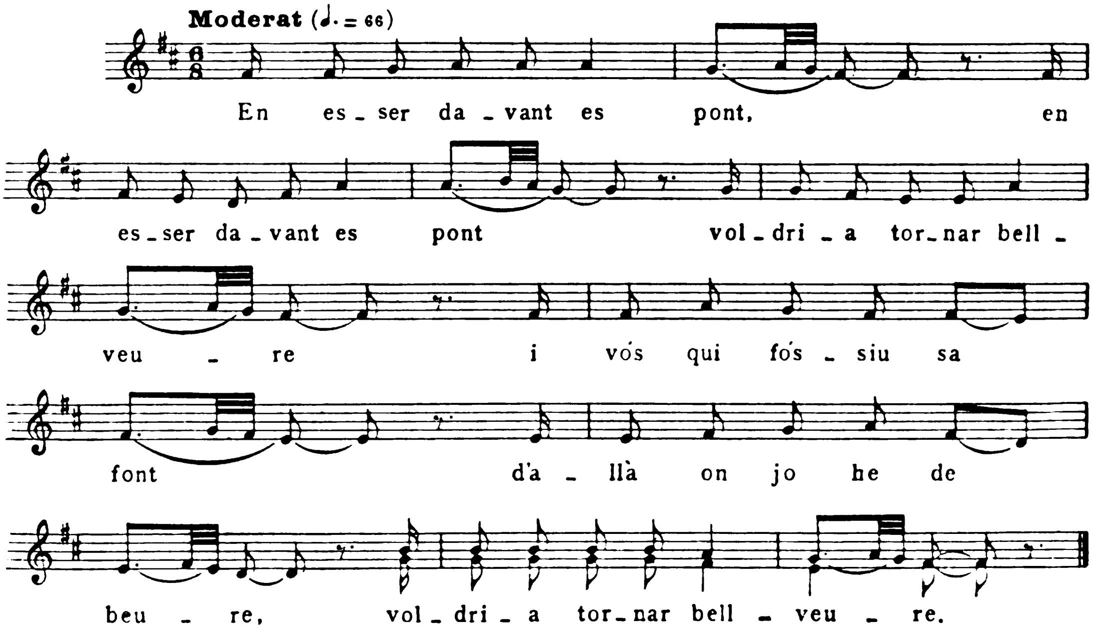

Digitized by Google

En esser davant es pont
voldria tornar bellveure,
i vós, que fóssiu sa font
d'allà on jo he de beure.

Cantaires: Les mateixes de la cançó anterior.

70. CANÇÓ DE «SES PANADES»: EN AQUESTA CASA HONRADA — NO SE'N VA NENGÚ FELLÓ

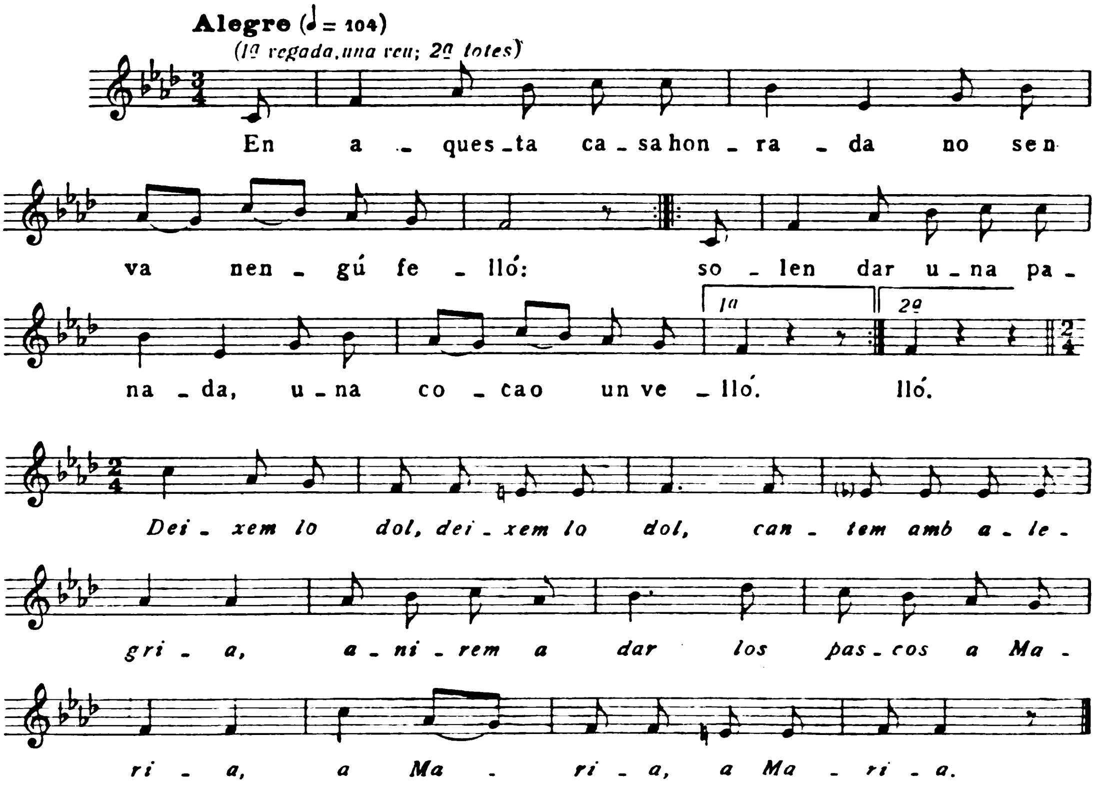

En aquesta casa honrada
no se'n va nengú felló:
solen dar una panada,
una coca o un velló.

Deixem lo dol,
cantem amb alegria,
anirem a dar
los Pascos a Maria.

En aquesta casa hi ha
una jove com el sol;
si mos donau sa panada,
cantarem: «Deixem lo dol».

Cantaires: Les mateixes de la pàg. 403.

Digitized by Google

71. DON FRANCISCO

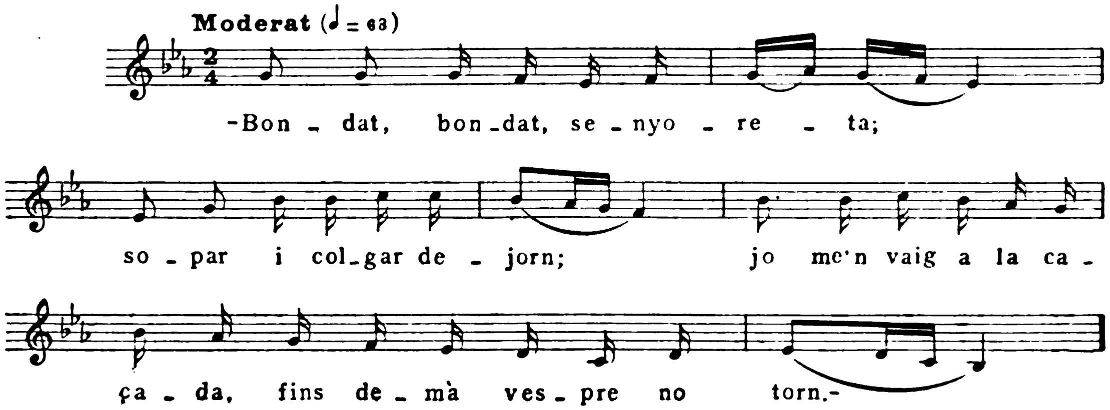

— Bondat, bondat, senyoreta;
sopar i colgar dejorn;
jo me'n vaig a la caçada,
fins demà vespre no torn. —
Ella sopa i se colga,
fa lo que el seu marit diu;
i mentres se despullava,
a la porta sent toquiu.
— *Quién* és que toca a la *puerta,*
que no me *deja* dormir?
— Senyora, som Don Francisco,
que la venc a devertir.
— *Ahora bajan mis criados*
i *le vendrán* a obrir.
— *Yo no quiero tus criados,*
sinó que te *quiero a ti.* —
S'aixecà en camia blanca
i sabateta tapí;
mentres obria sa porta,
li va apagâ el candelí.
— Ben fet, ben fet, Don Francisco;
no ho solia fer-ho així.
— Calla, que n'he mort un homo,
no sé si és el teu marit.
— Ben fet, ben fet, Don Francisco,
i més prest n'haurem sortit.
— *Ahora* estava *pensando*
los hijos, ¿de quién serán?
— Nostros, nostros, Don Francisco,
des petit fins as més gran.
— *Ahora* estava *pensando*
de què els haurem de vestir?
— D'una vestidura blanca
forrada de gambusí. —
L'agafà per la mà blanca,
en el jardí la mení.
— Crida ton pare i ta mare,
si d'ells te vols despedir;
també crida Don Francisco,
que te venga a devertir.
— Mon maridet, no em matis,
tres paraules deixa'm dir:
Viudes, casades, donzelles,
no vos 'xequeu a obrir,
que jo m'hi he aixecada
i me costarà morir:
pensant obrî a Don Francisco,
he obert al meu marit. —

Digitized by Google

Li pegà tres punyalades.
La primera punyalada
li va pegar a un braç;
li va dir: — Marieta,
de mi te recordaràs. —
La segona punyalada
li va pegâ a ses costelles;
li va dir: — Marieta,
aquestes són ses més belles. —
La tercera punyalada
li va pegâ an es cor;
li va dir: — Marieta,
amb aquesta t'he fet bo. —

Cantaire: Joanaina Pol. 27 anys. Sap, de petita, les cançons. Consell.

72. CANÇÓ COMPOSTA: CORRANDA — CANÇÓ TOPONÍMICA

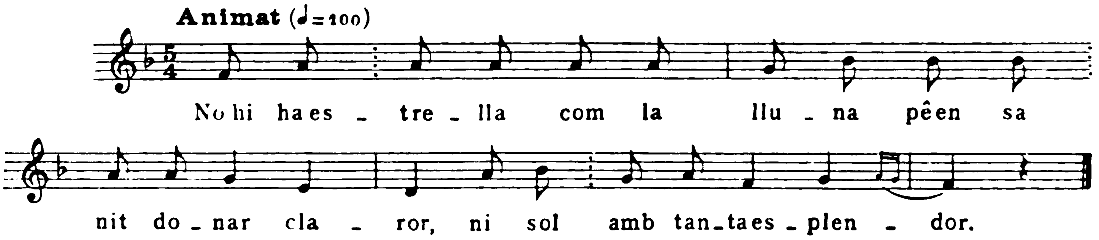

No hi ha estrella com la lluna
pê en sa nit donar claror,
ni sol amb tanta esplendor
que és es sol devers la una.
Algaida, n'és gent comuna;
no és tan fina a Lluchmajor,
i a sa muntanya, es carbó,
i a Lluch, s'aigo més fina,
i quan ve que un hi arriba,
que es troba acalorat,
Solleric, oli cimat,
i Alaró, un bon tabac,
i a Sa Pobla, cànyom fi.
Gerretes a Manacor,
n'hi ha de grosses i petites,
i ses dones qui fan pipes,
tothom té l'ofici seu.
Ses monges són a Sineu
i ses taronges, a Sóller;
també s'hi fa alguna polla
que es pollastre li fa aleta.
Es curro de Sa Vileta
....

Cantaire: Joanaina Pol. Vid. cançó anterior.

Digitized by Google

73. CANÇÓ DE VEREMADA;
AN ES CAMÍ DE CIUTAT — N'HI HA QUI HO TROBEN ENFORA

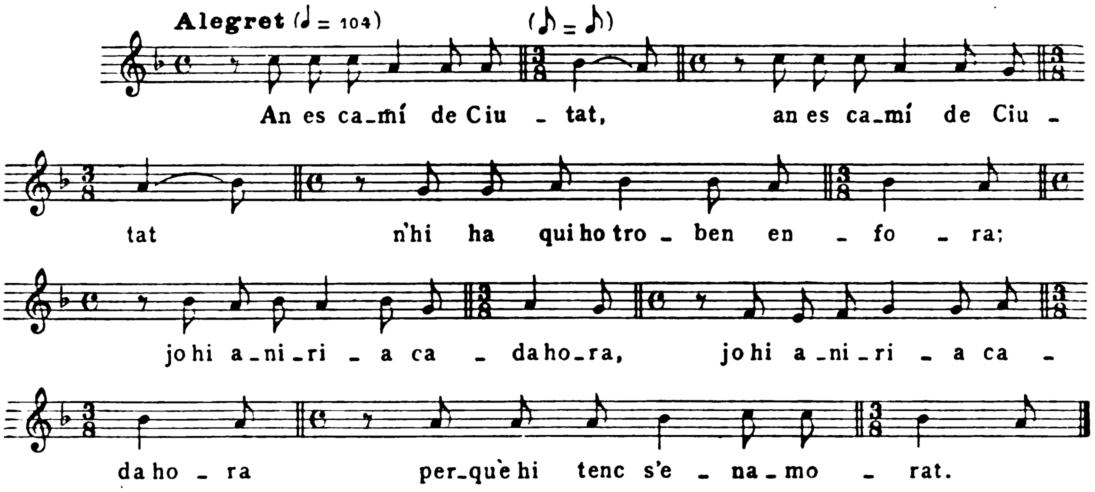

An es camí de Ciutat
n'hi ha qui ho troben enfora;
jo hi aniria cada hora
perquè hi tenc s'enamorat.

Cantaires: Pere Fornés. 26 anys. Antoni Ramis. 23 anys. Inca.

74. CANÇÓ DE TREPITJAR RAÏM:[1]
MADONA DE SA CABANA, — AIXECAU-VOS DEMATÍ

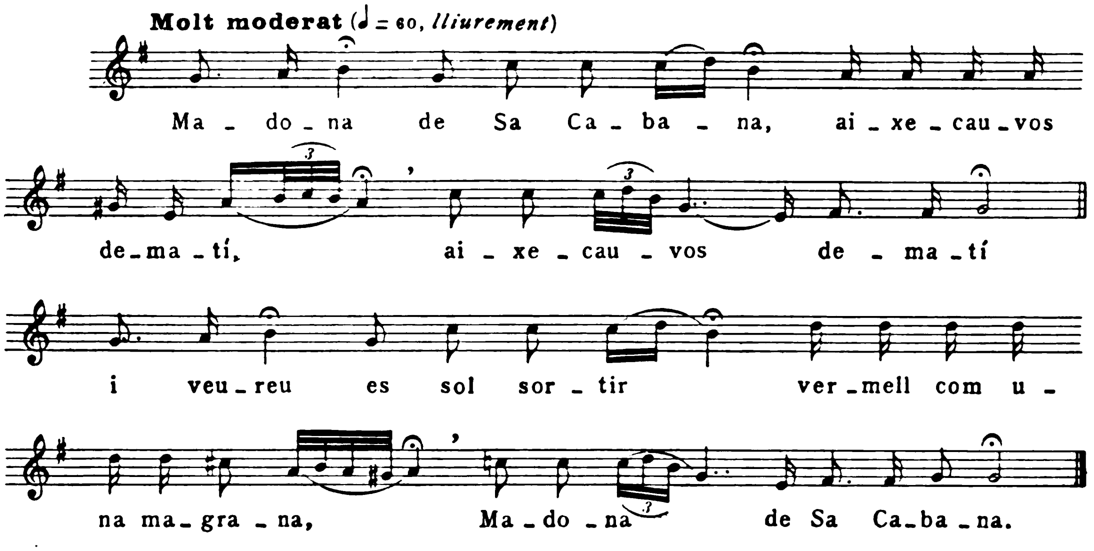

[1] Quant a la lletra d'aquesta cançó, noteu que, segons féu remarcar el cantaire, no és apropiada; però digué aquesta perquè, al moment en què ens dictà la cançó, no en recordava d'altra.

Digitized by Google

Madona de Sa Cabana,
aixecau-vos dematí
i veureu es sol sortir
vermell com una magrana.

Cantaire: Pere Fornés. Vid. cançó anterior.

75. CANÇÓ D'ETSECAIAR (ESPORGAR):
VIDA D'ETSECAIADOR — ÉS UNA VIDA JUGERA

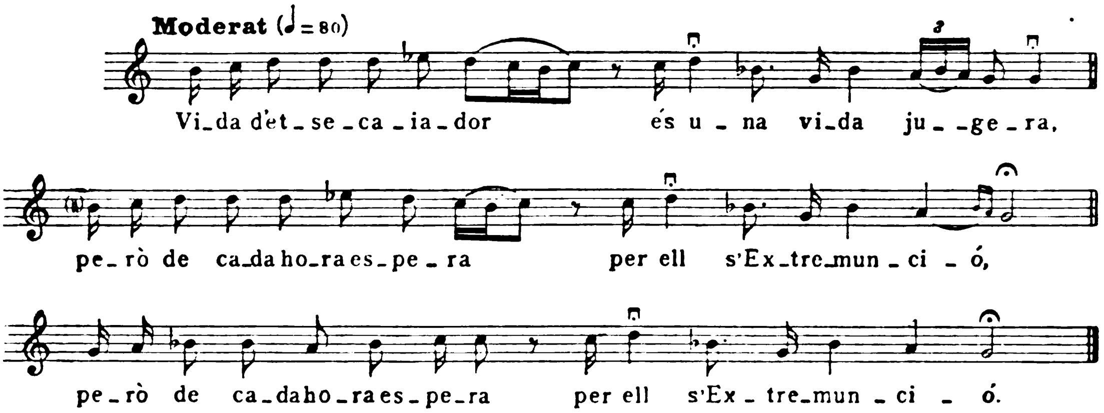

Vida d'etsecaiador
és una vida jugera,
però de cada hora espera
per ell s'Extremunció.

Cantaire: Pere Fornés. Vid. pàg. 407.

76. CANÇÓ COMPOSTA:
EL REI MARINER — LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU ESTIMAT

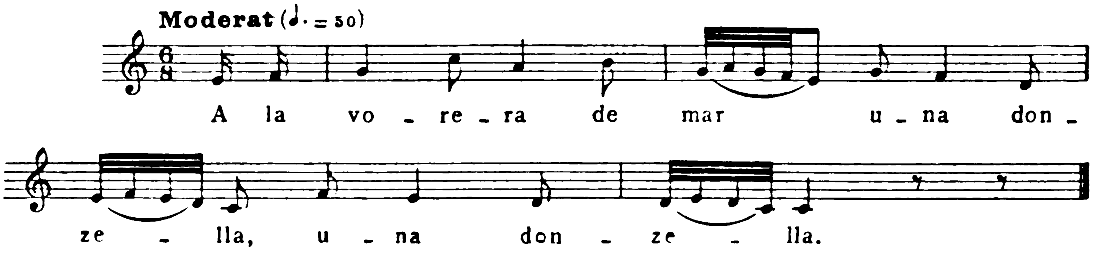

Digitized by Google

A la vorera de mar
una donzella,
que brodava un mocador
de fil i seda.
Quan el tengué mig brodat,
li faltà seda.
— Mariner, bon mariner,
que portau seda?
— Quina seda voleu vós,
blanca o vermella?
— Vermelleta la vull jo,
que és la més bella.
— Entrau dins la nau,
triareu d'ella. —
Amb el cant del mariner
s'adormí ella.
Set llegos a dins la mar
se desperta ella.
— Mariner, bon mariner,
portau-me en terra,
que les ones de la mar
me donen pena.
De tres germanes que som,
som la més bella:
una du sabates d'or;
l'altra, de seda,
i jo, que som la més bella,
port espardenyes.
Mun pare, lo meu bon pare,
moros me venen.
— Digues, ma filla, digues:
per quant te venen?
— Mun pare, amb un escut
vostra seria.
— Ma filla, amb un escut
no et quitaria.
— Mu mare, la bona mare,
moros me venen.
— Digues, ma filla, digues:
per quant te venen?
— Mu mare, amb dos escuts
vostra seria.
— Ma filla, amb dos escuts
no et quitaria.
— Germà, lo bon germà,
moros me venen.
— Digues, germana, digues:
per quant te venen?
— Germà, amb tres escuts
vostra seria.
— Germana, amb tres escuts
no et quitaria.
— Germana, la bona germana,
moros me venen.
— Digues, germana, digues:
per quant te venen?
— Germana, amb quatre escuts
vostra seria.
— Germana, amb quatre escuts
no et quitaria.
— Mariner, bon mariner
portau-me en terra,
allà on s'enamorat està.
Enamorat, enamorat,
moros me venen.
— Digues, atlota, digues:
per quant te venen?
— Enamorat, amb cinc escuts
teva seria.
— Cent mil escuts tenc per tu;
més, si poria. —

Cantaires: Joanaina Fiol «Ximeta». 34 anys. Catalina Vanrell. 29 anys. Margalida Rosselló. 25 anys. Valldemossa.

Digitized by Google

77. DON FRANCISCO

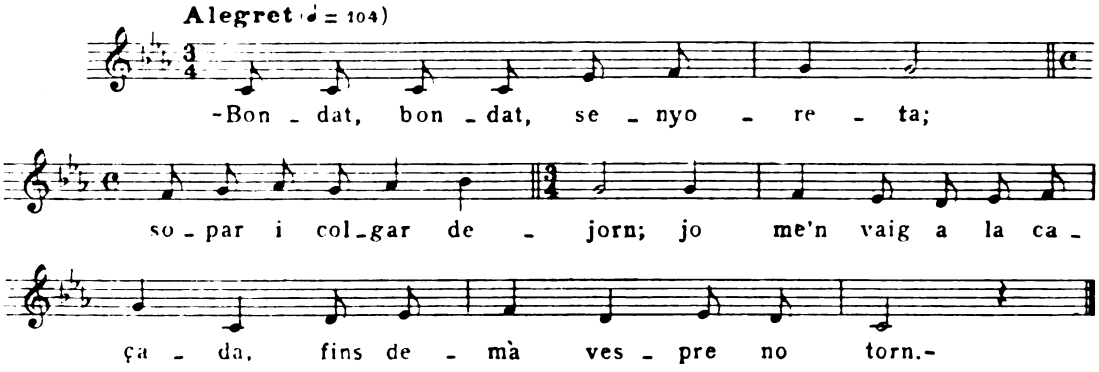

— Bondat, bondat, senyoreta;
sopar i colgar dejorn;
jo me'n vaig a la caçada,
fins demà vespre no torn. —
Ella sopa i se colga,
fa lo que el seu marit diu;
quan mentre se despullava,
a la porta sent toquiu.
— *Quién* és que toca a la *puerta*
que no me *deja* dormir?
— Senyora, *soy* Don Francisco,
que la *vengo* a devertir.
— *Ahora bajan mis criados,*
ahora bajan a obrir.
— *Yo no quiero a tus criados,*
sinó que te *quiero a ti.* —
Debaixà en camia blanca,
sabateta de xocli. [?]
Com mentres li obri sa porta,
li apagà el candelí.
— Don Francisco, Don Francisco,
no ho solia fer així. —
Li dóna camia blanca
i un bon llit per dormir.
A l'hora de mitja nit
Don Francisco té *suspiros.*
— De què sospires, Francisco,
de què sospires així?
— Es que ara estava *pensando*
de qui són aquests infants.
— Dos són de Don Francisco,
i un des meu marit traidor.
— No digui això, senyoreta,
que ell la poria sentir.
— De set llegos enfora
un llamp l'hauria de ferir. —
L'agafà per la mà blanca,
la menà dins el jardí.
— Crida ton pare i ta mare,
si et volen veure morir.
— Deixa'm dir tres paraules. —
Tres paraules va dir:
— Fadrinetes i casades,
no vos 'xiqueu a obrir;
un pic m'hi som arriscada
i m'ha costat el morir. —
La primera punyalada
en el cap la va ferir;
la segona punyalada
en el cor la va ferir;
la tercera punyalada,
el minyonet va plorar:
— Aquí n'ha morta mu mare,
que mun pare la matà. —

Cantaires: Joanaina Fiol, Catalina Vanrell, Margalida Rosselló (Vid. pàg. 409) i Catalina Estaràs; Margalida Calafat, 13 anys; Margalida i Magdalena Torres. Brodadores de Valldemossa.

Digitized by Google

78. LA PORQUEIROLA

Moderat (♩ = 60)

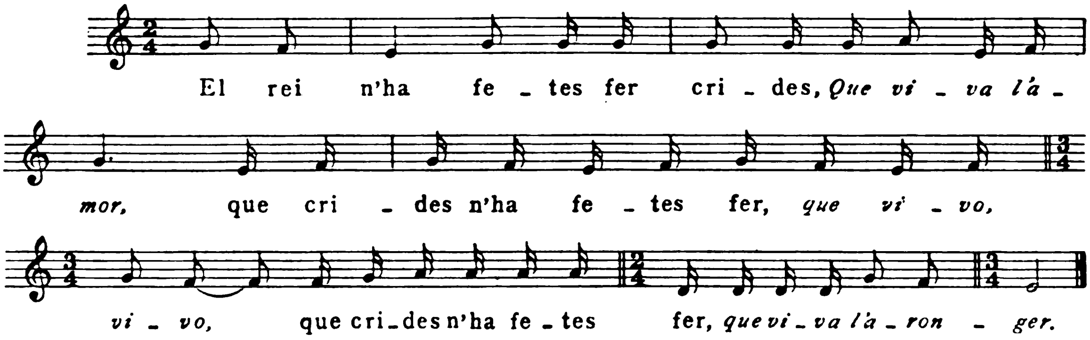

El rei n'ha fetes fer crides,
Que viva l'amor,
que crides n'ha fetes fer,
que vivo, vivo,
que crides n'ha fetes fer,
que viva l'aronger,
que tots los més guilants homos
a la guerra els ha mester.
— Jo qui tenc la muller jove,
an a qui la deixaré?
Jo la deixaré a mu mare,
qui la'm gordarà molt bé.
Oh mare, la mia mare,
la muller vos deixaré;
no li deixeu treure aigo
amb so poal més grandé,
sinó amb so poal de plata
que per ella vaig fer fer. —
Des cap de les set setmanes
porquerola la va fer;
i des cap de los set anys,
el seu homo ja vengué.
— Me vols dir tu, porquerola,
(i) quin és el teu manger?
— Un bocinet de pa d'ordi,
i encara no em basta bé.
— Me vols dir tu, porquerola,
(i) quin és el teu bever?
— Un bassiot d'aigo bruta
que es porcs ja n'han fet truger.
— Me vols dir tu, porquerola,
(i) quin és es teu feiner?
— Set fuades cada dia,
i encara els he d'aspier.
— Hala, anem tu, porquerola,
que es sol ja se va a pondrer.
— Cavallè, encara no és hora;
un feix de llenya he de traer. —
I ell a dalt del cavall
el feix de llenya li dugué.
— Me vols dir tu, porquerola,
a on trobaria hostaler?
— A casa la mia sogra
un temps e-hi solien fer.
— Me voleu dir, hostalera,
anit, de què he de soper?
— Capons i galines grasses
anit li daré soper.
— Me voleu dir, hostalera,
anit amb-e qui jeuré?
— Pot jeure amb sa porquerola,
que sempre va de lloguer.
— Set anys ha que jec sense homo,
i encara no hi jeuré.
. . . .
— Aixica't, truja, vellaca,
que es porcs ja van pes carrer;
que, si mon fill e-ho sabia,
en faria un cenrer.
— Si vós no fósseu mu mare,
en faria un cenrer,
i a ses muntanyes més altes
allà vos daria un venter. —

Cantaires: Les mateixes de la cançó anterior.

Digitized by Google

79. EL PARADO[1] (BOLERO VELL)

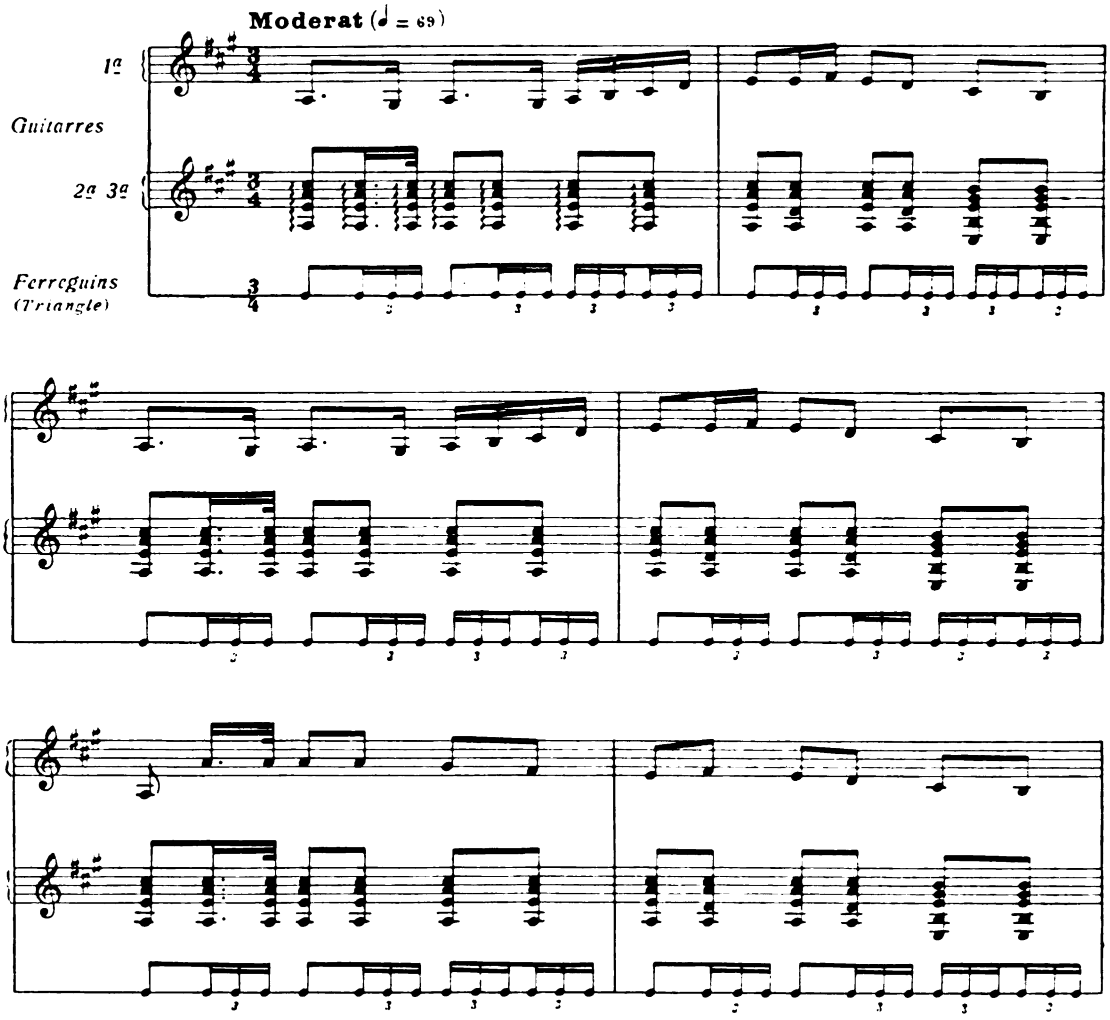

[1] Es un ball cantat. Cada episodi acaba invariablement amb aquesta estrofa:

Y eso é el Parado y voy a dar,
voy a darte un aviso,
y eso é el Parado,
voy a darte un aviso,
y eso é el Parado.

Amb la darrera sil·laba s'aturen tots, balladors i músics, en sec.

Digitized by Google

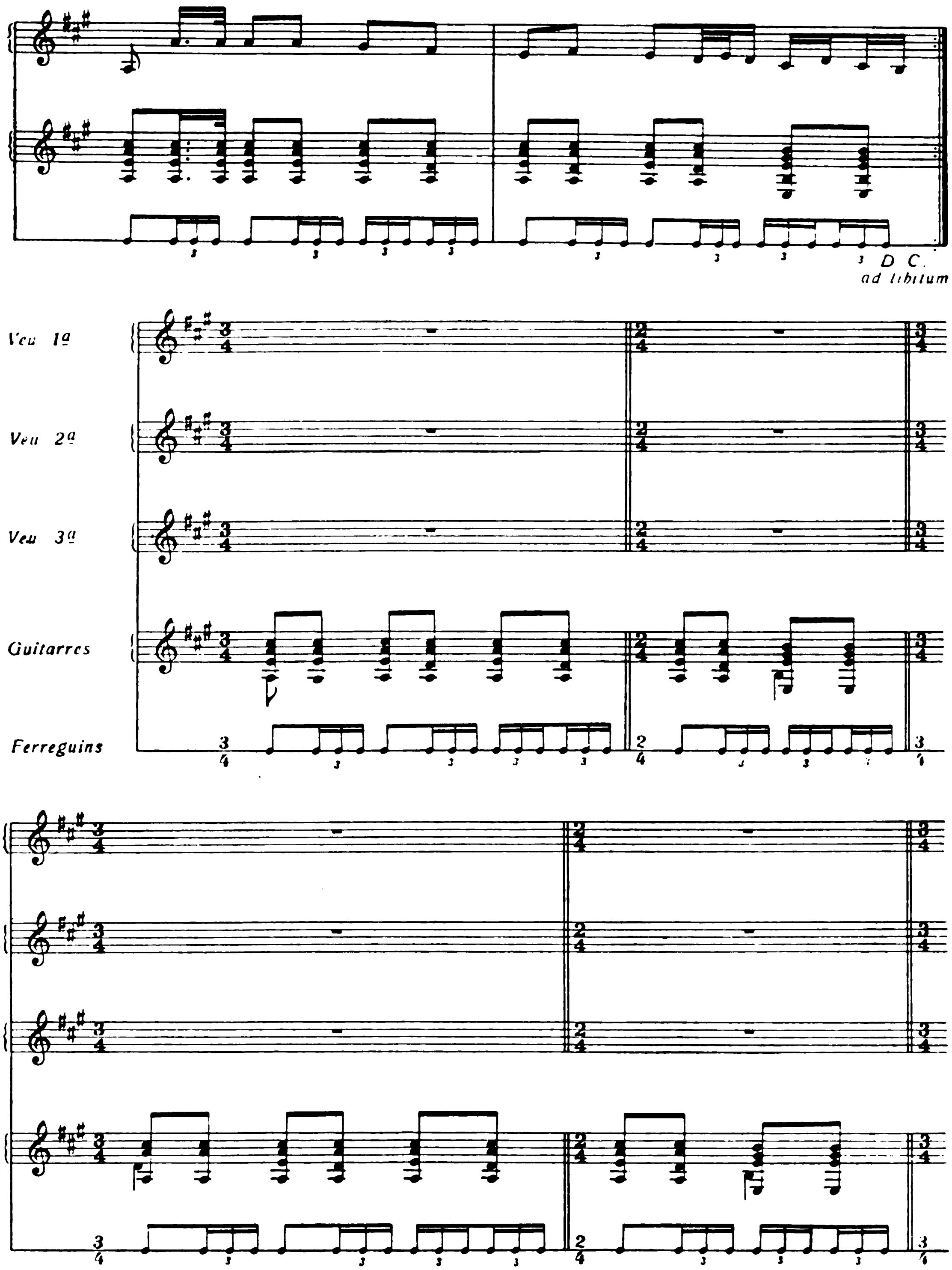

Digitized by Google

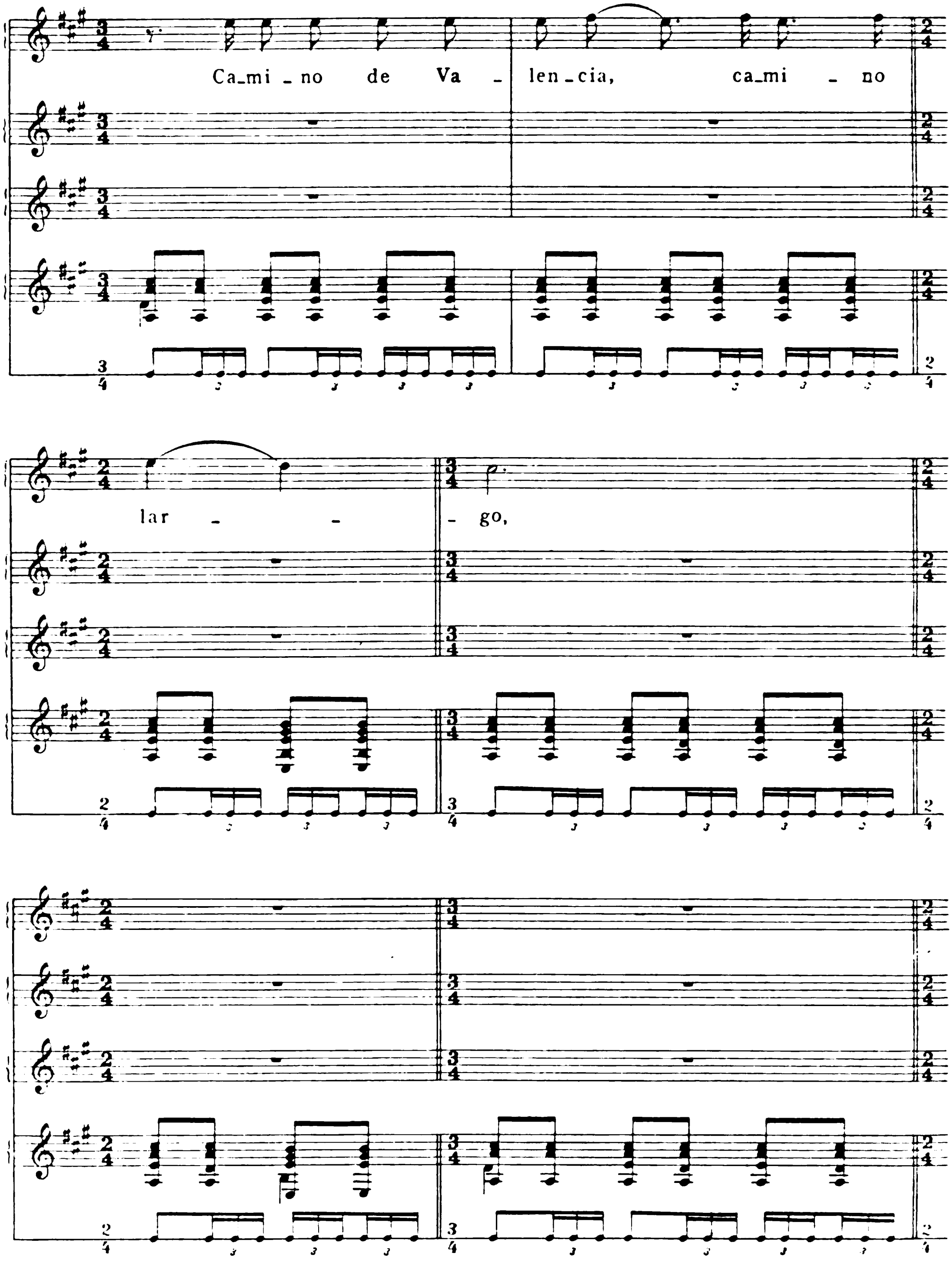

Digitized by Google

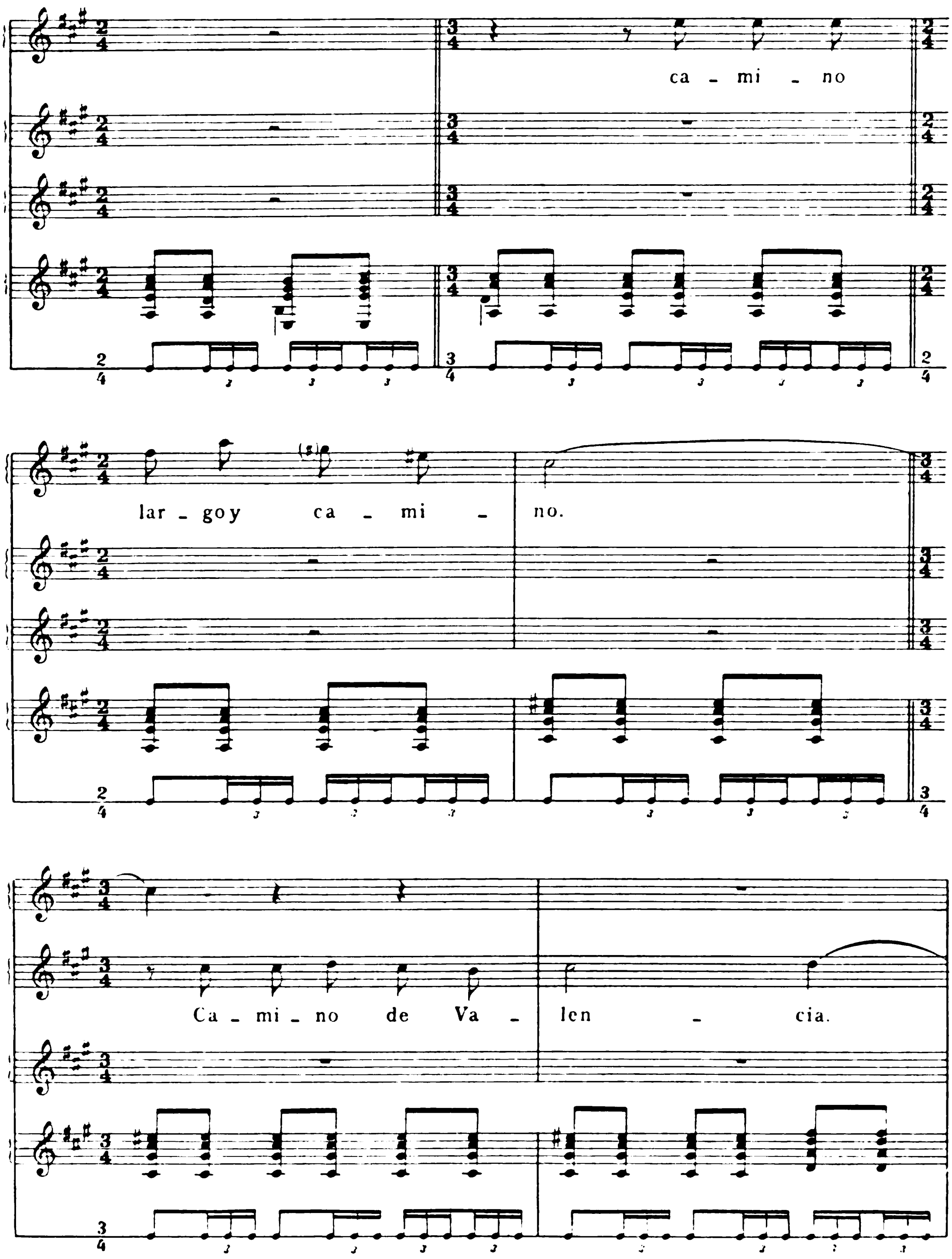
ca - mi - no
lar - goy ca - mi - no.
Ca - mi - no de Va - len - cia.

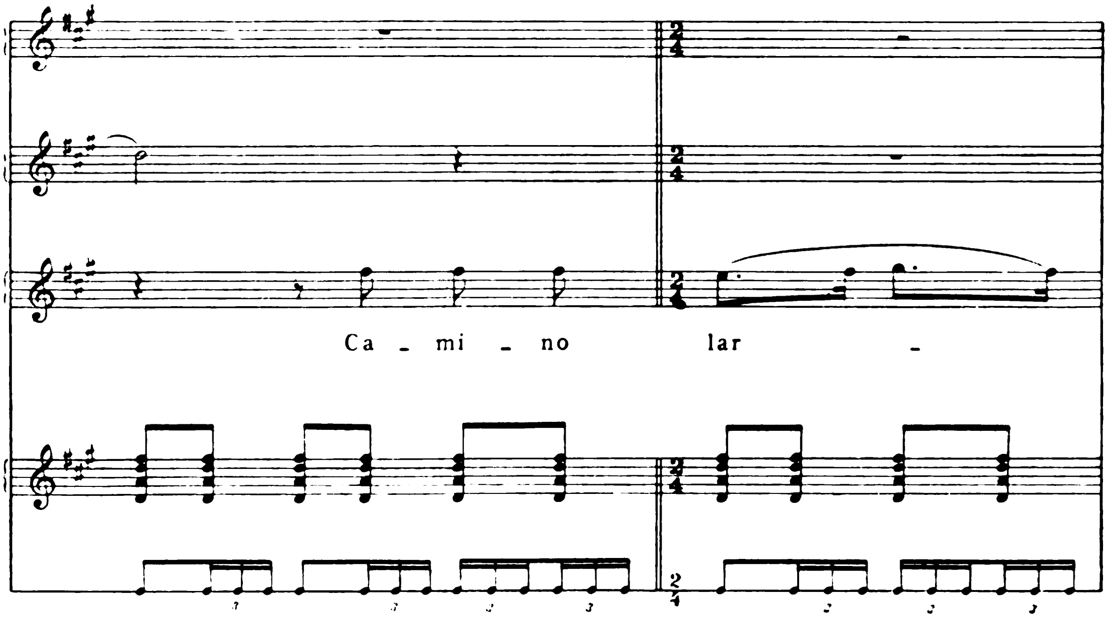

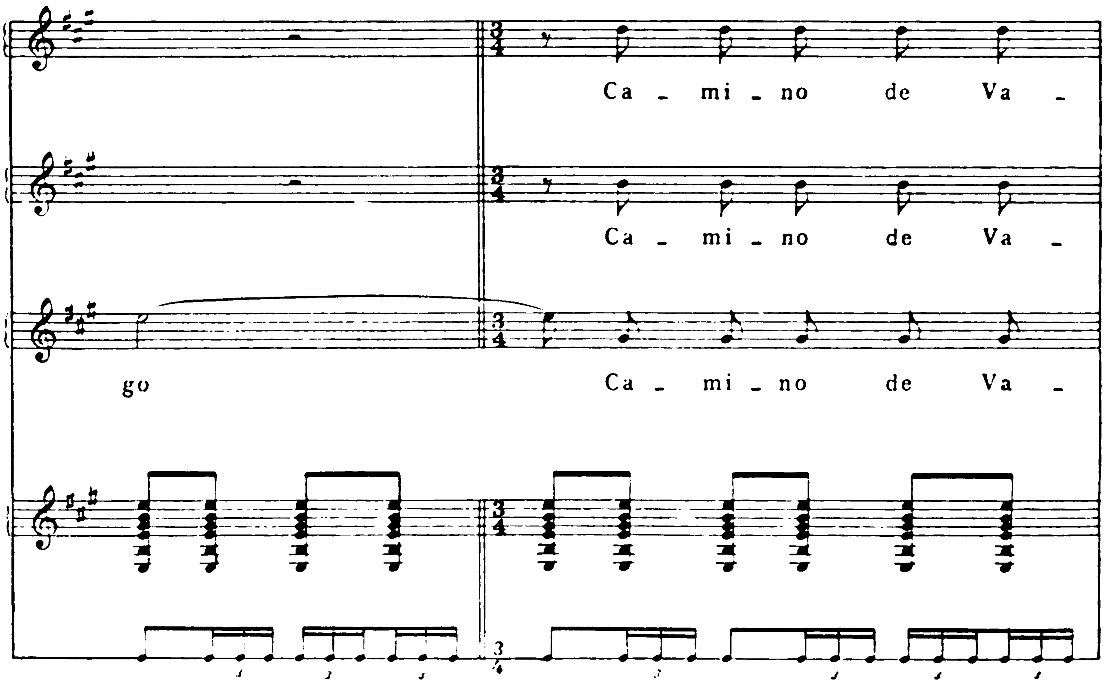

Digitized by Google

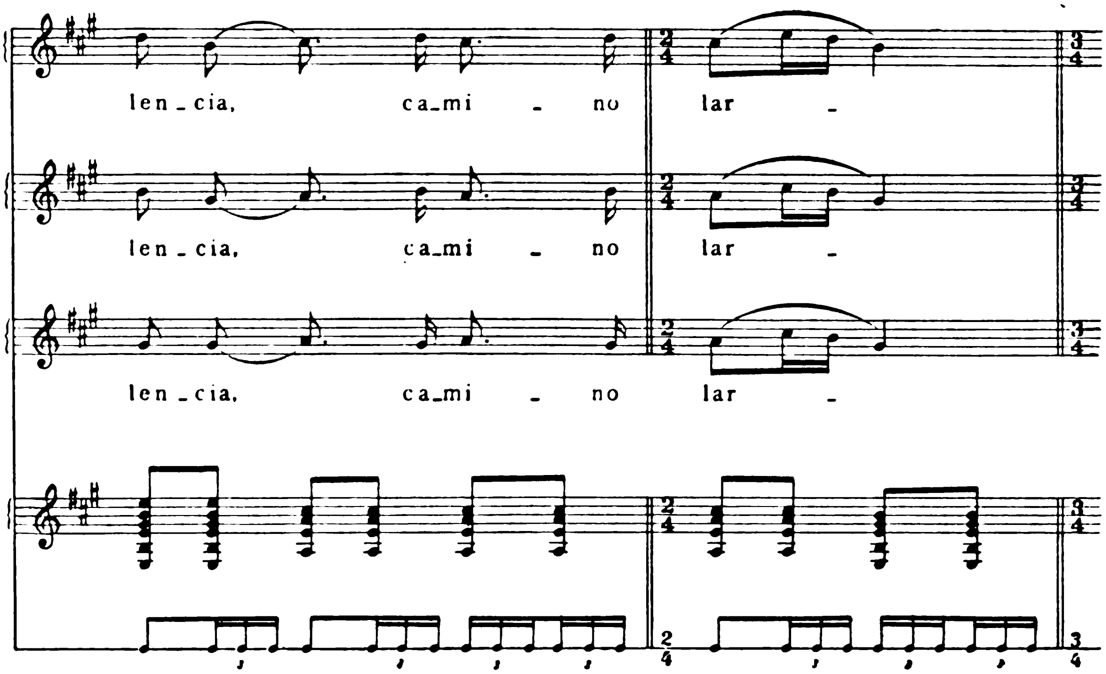

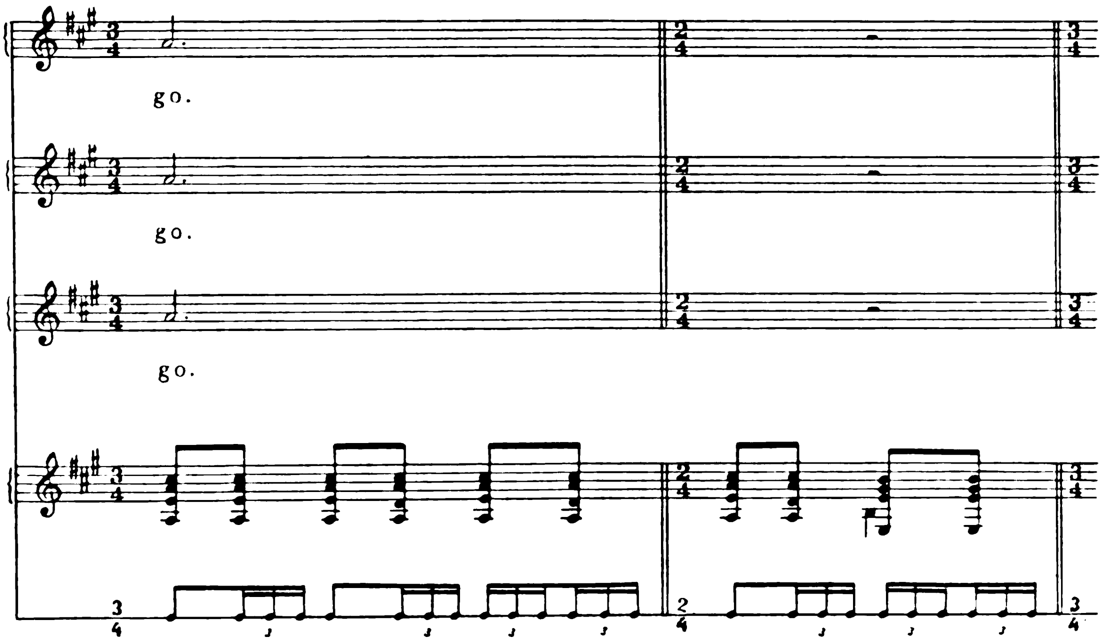

Digitized by Google

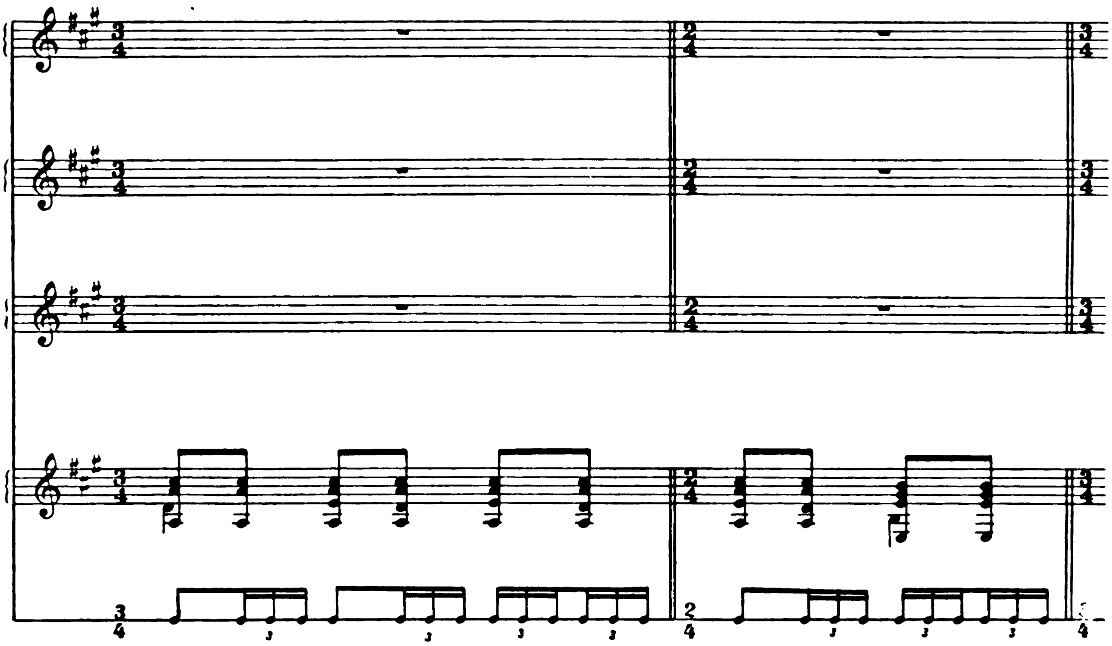

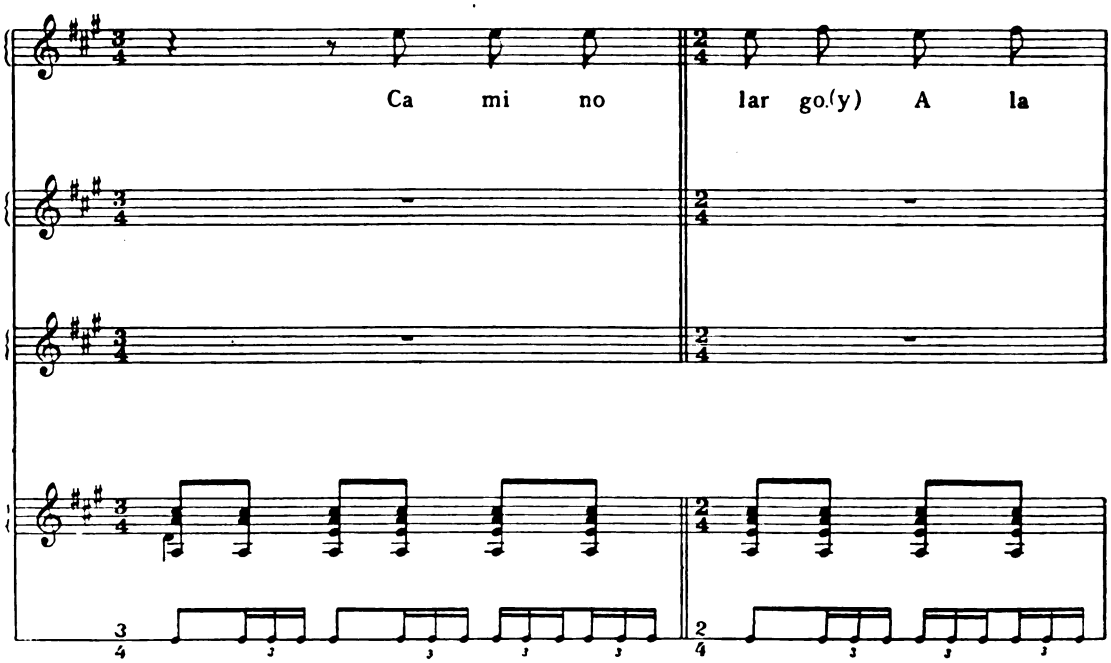

Digitized by Google

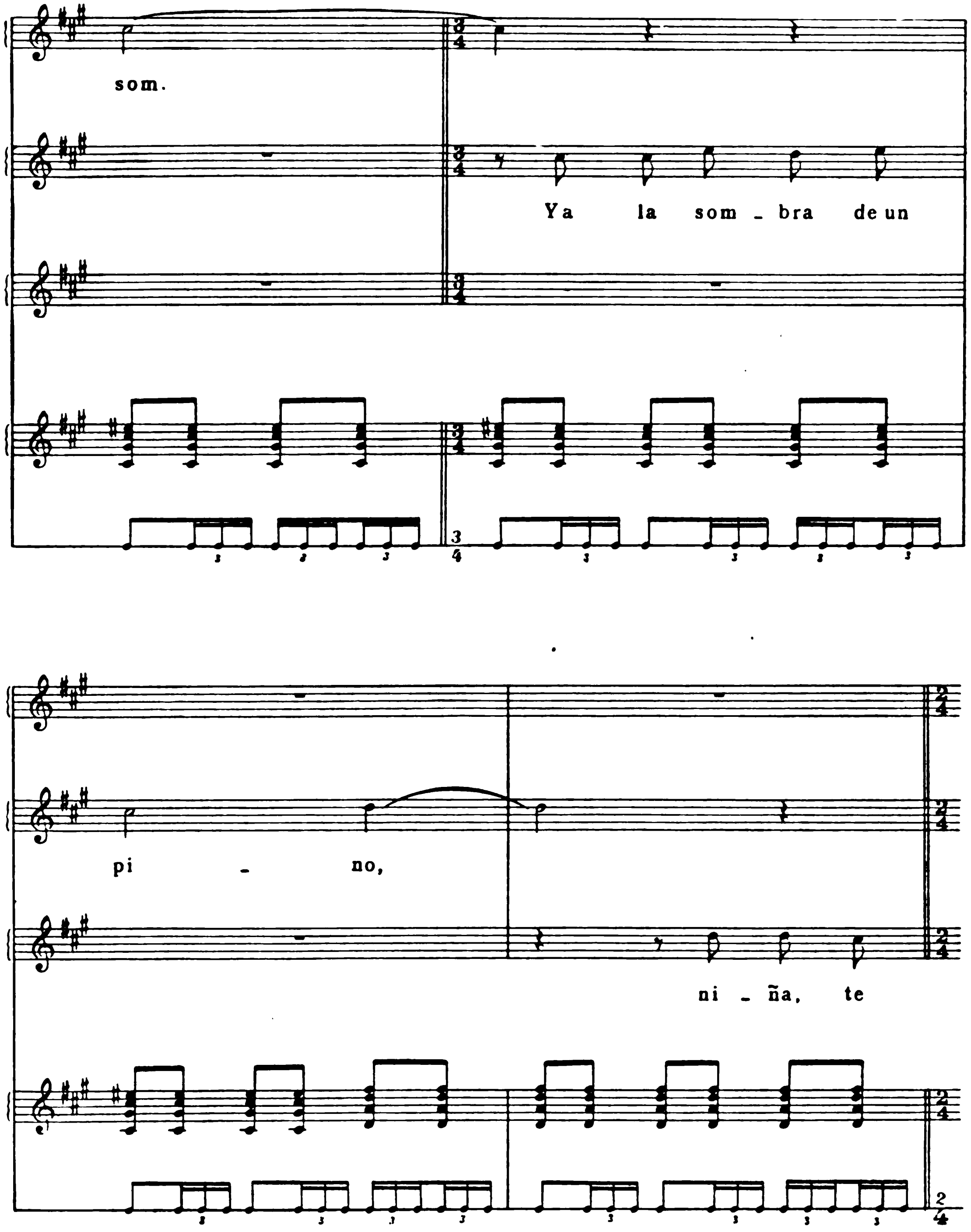

Digitized by Google

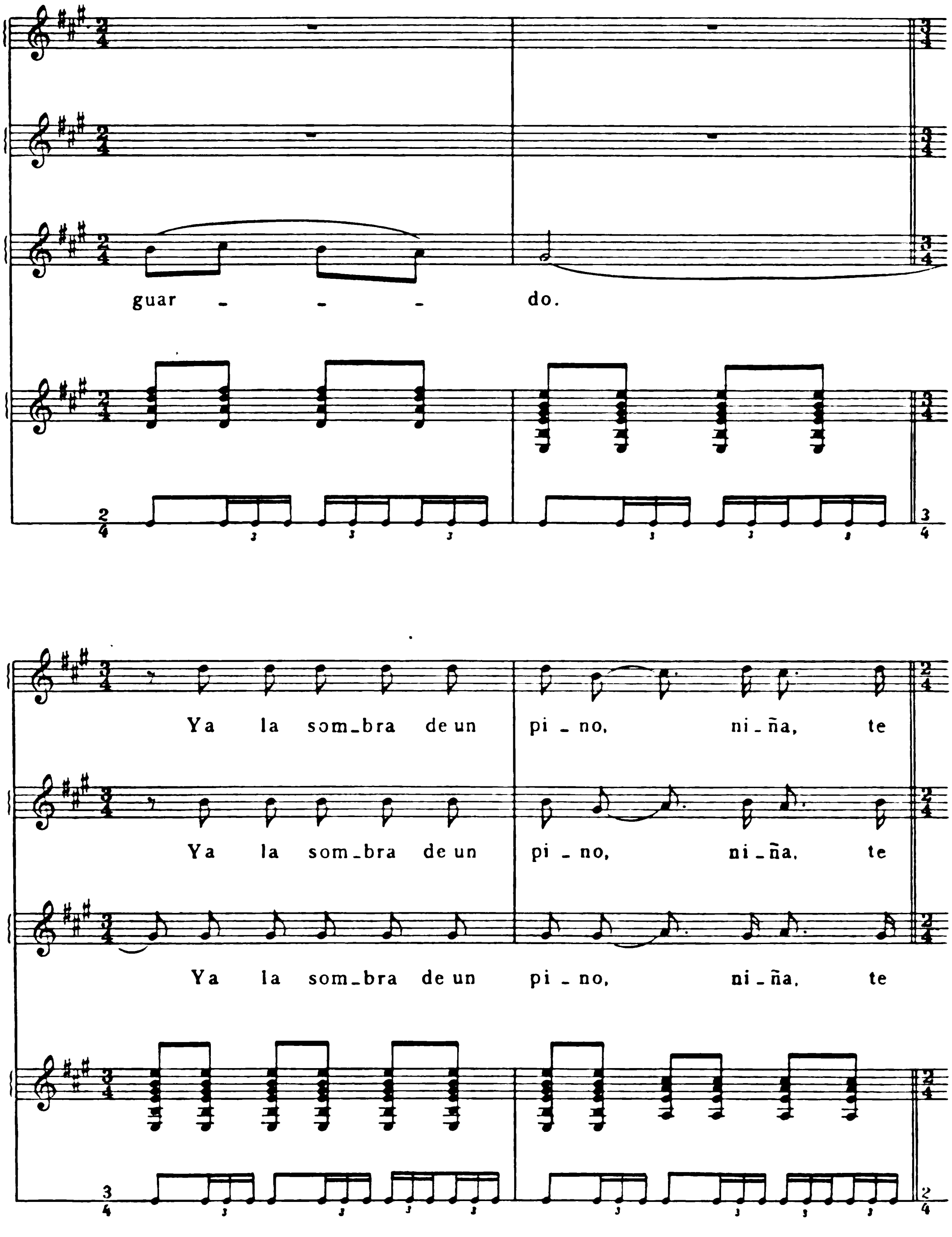

Digitized by Google

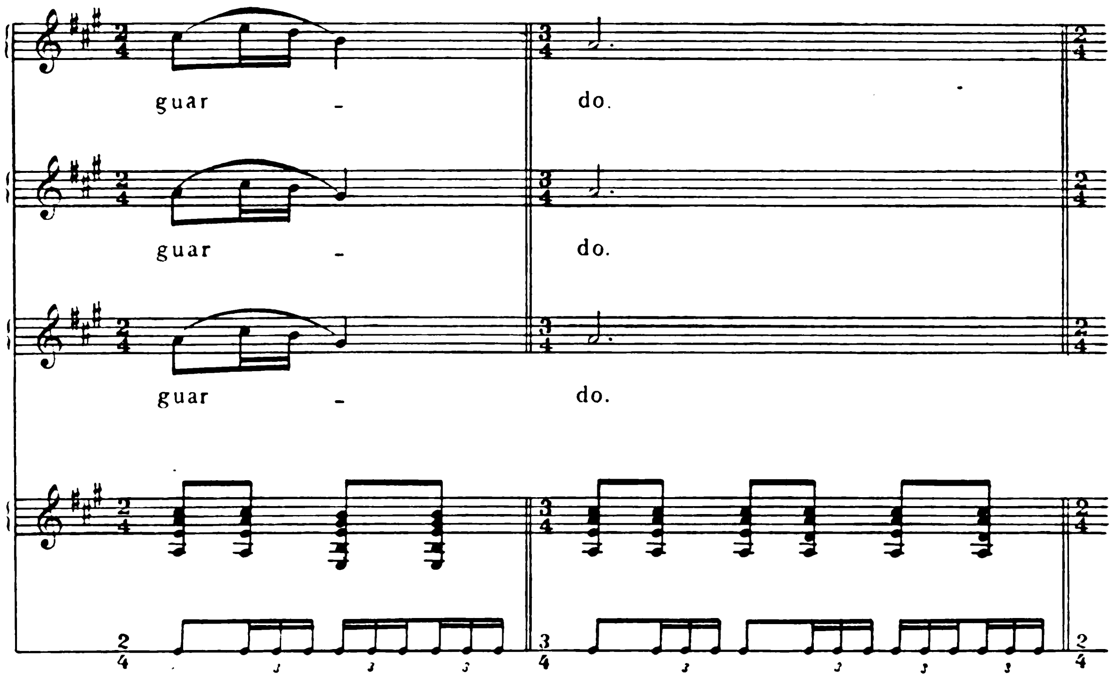

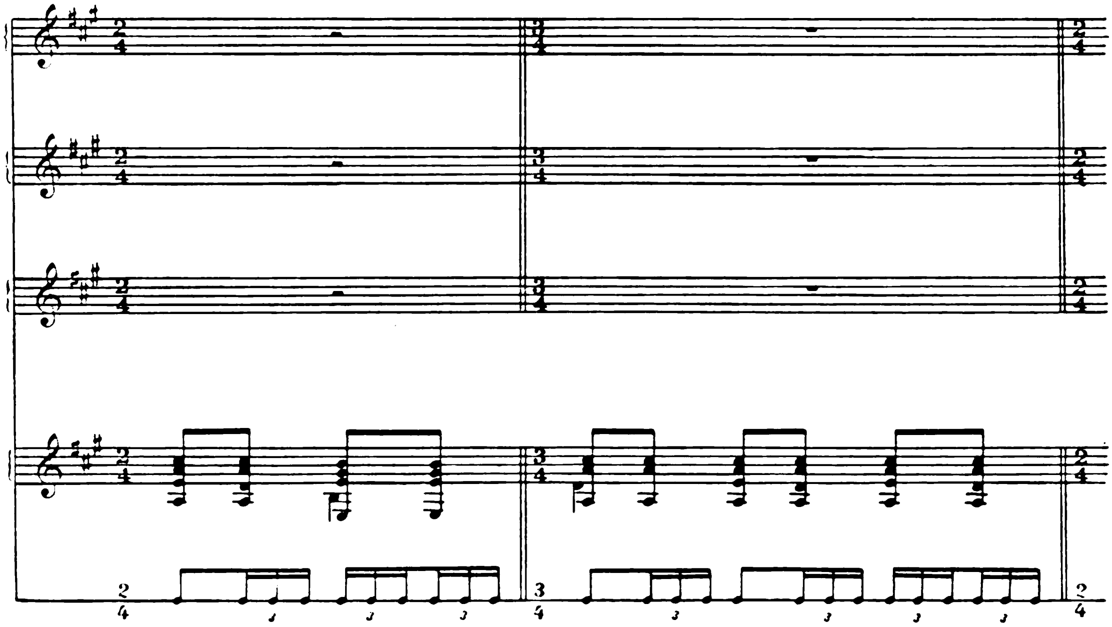

Digitized by Google

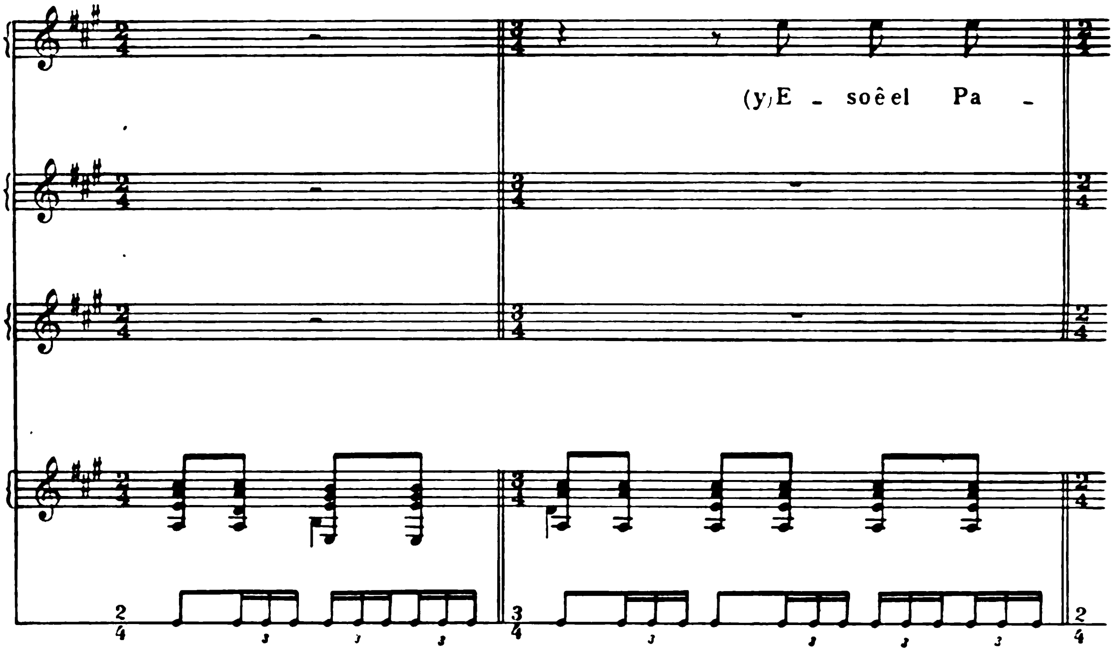

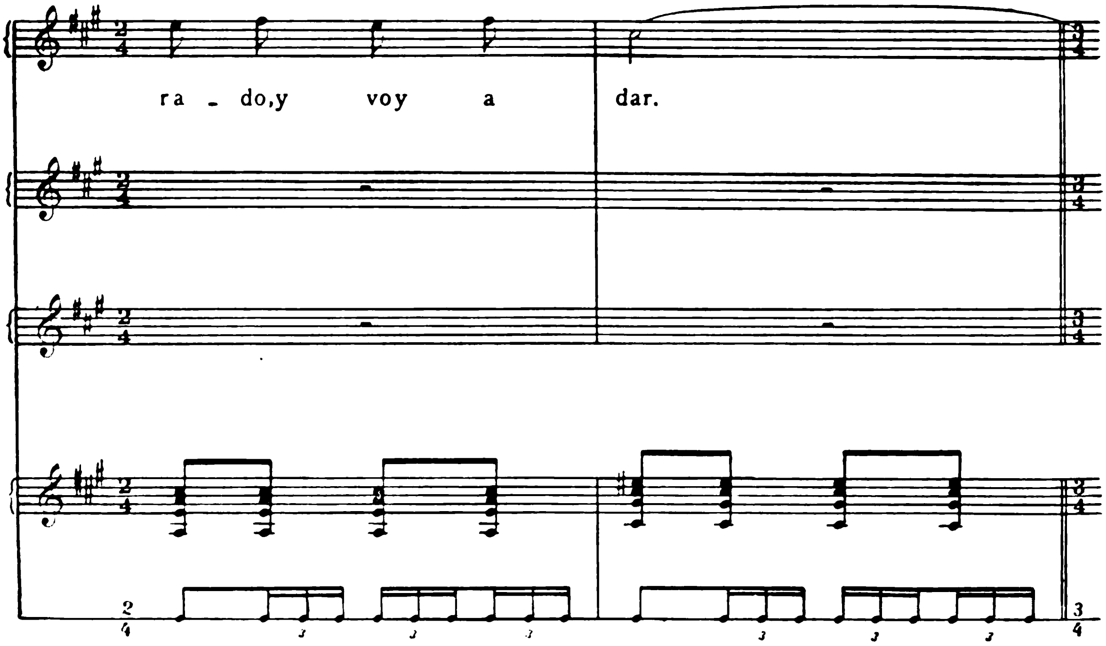

Digitized by Google

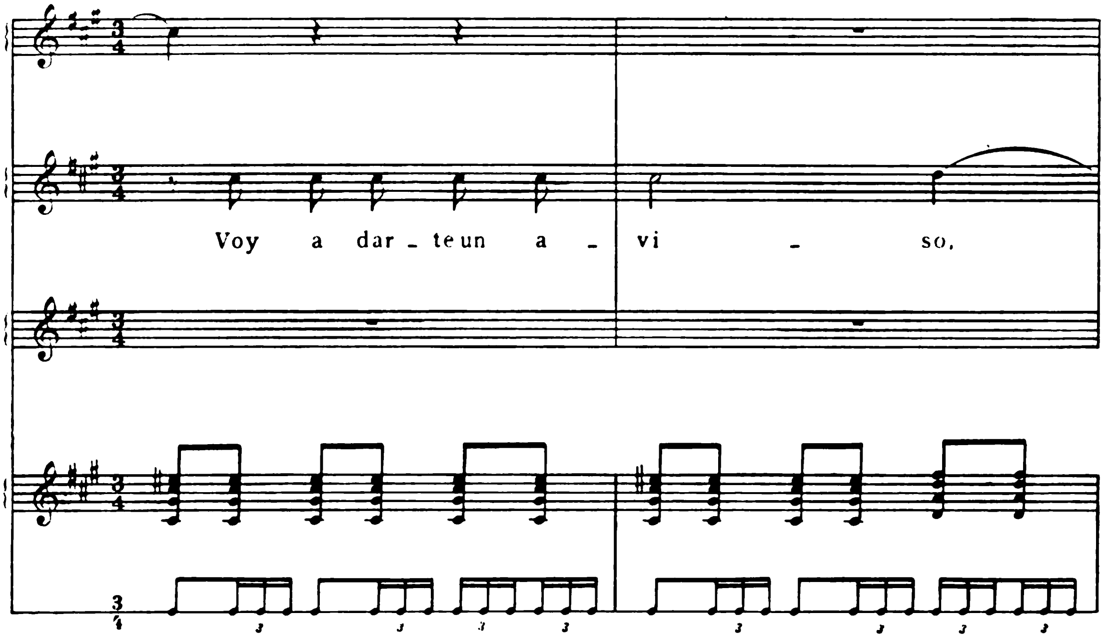

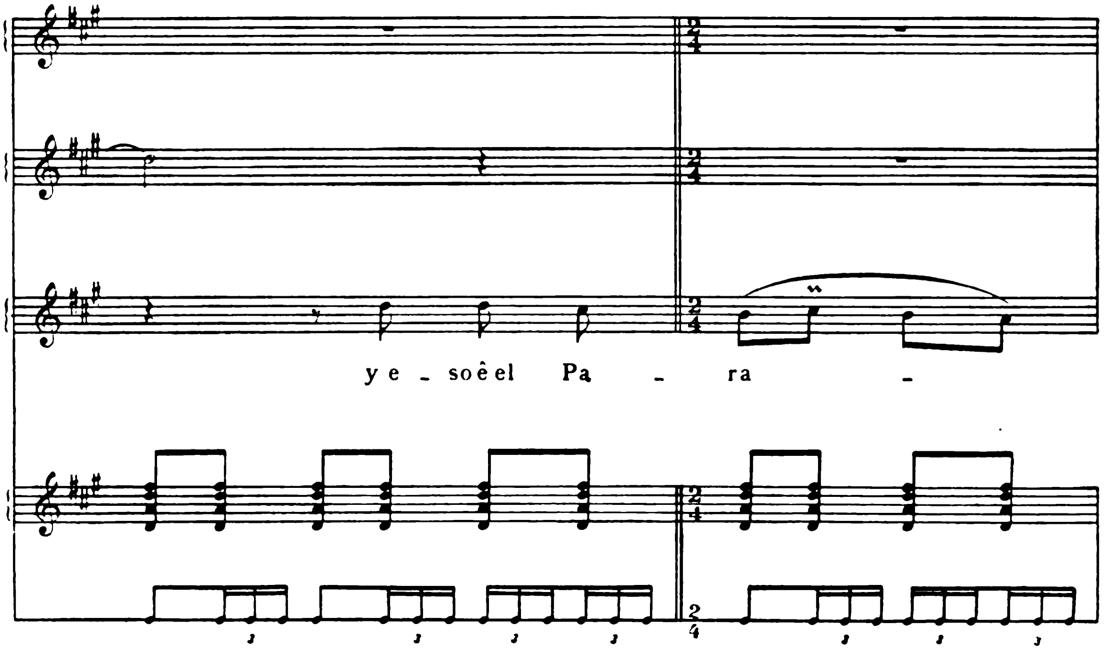

Digitized by Google

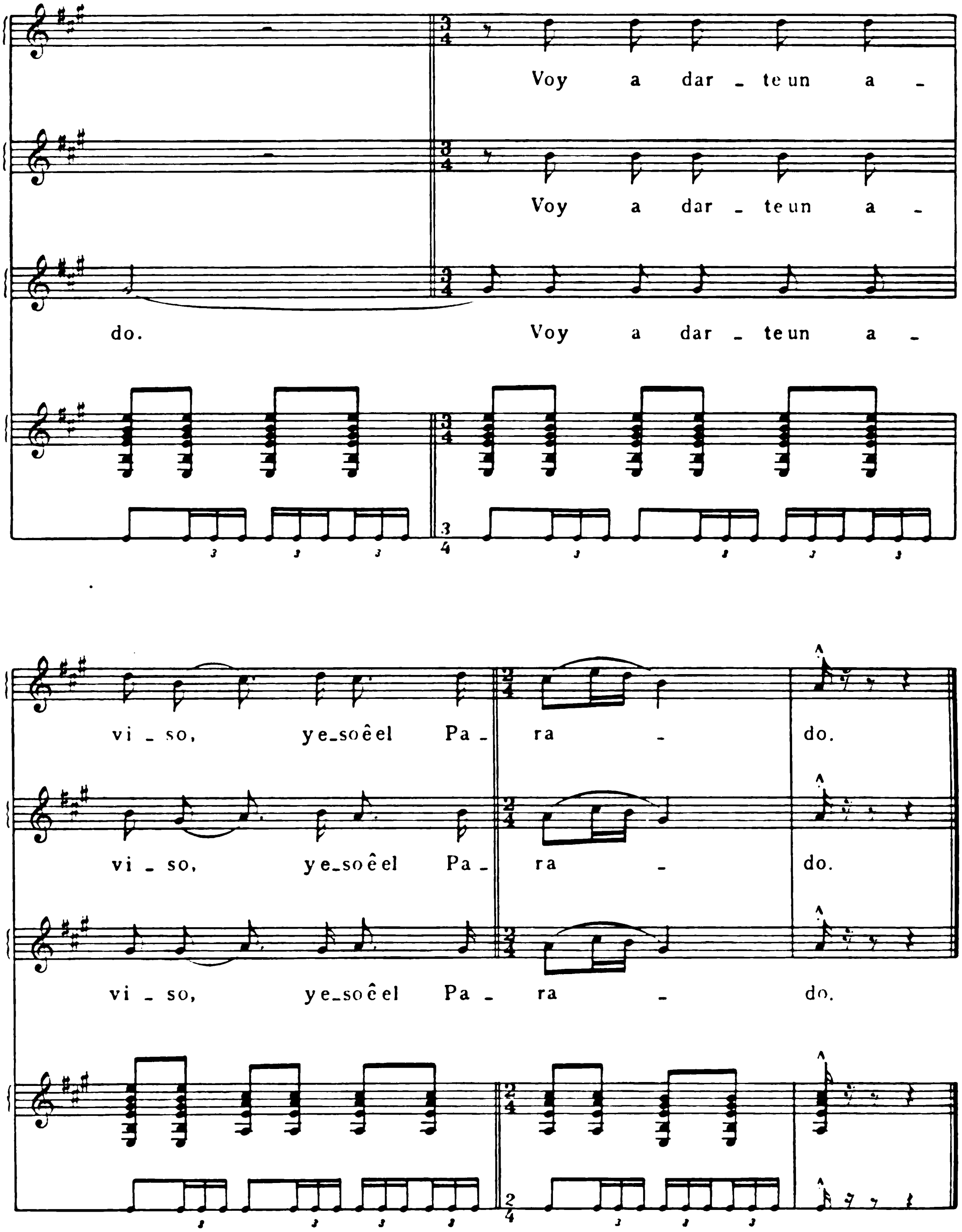

Digitized by Google

Camino de Valencia,
camino largo.
A la sombra de un pino,
niña, te 'guardo.
Voy a darte un aviso,
y eso é el Parado.

Cantaires i sonadors: Bartomeu Vila «Caló»; Antoni Vila «Caló»; Jaume Mercant «Caló», 50 anys, i Bernat Salvà. Valldemossa.

80. CANÇÓ DE XIMBOMBA:
SA XIMBOMBA JA NO SONA, — NI SONA NI SONARÀ

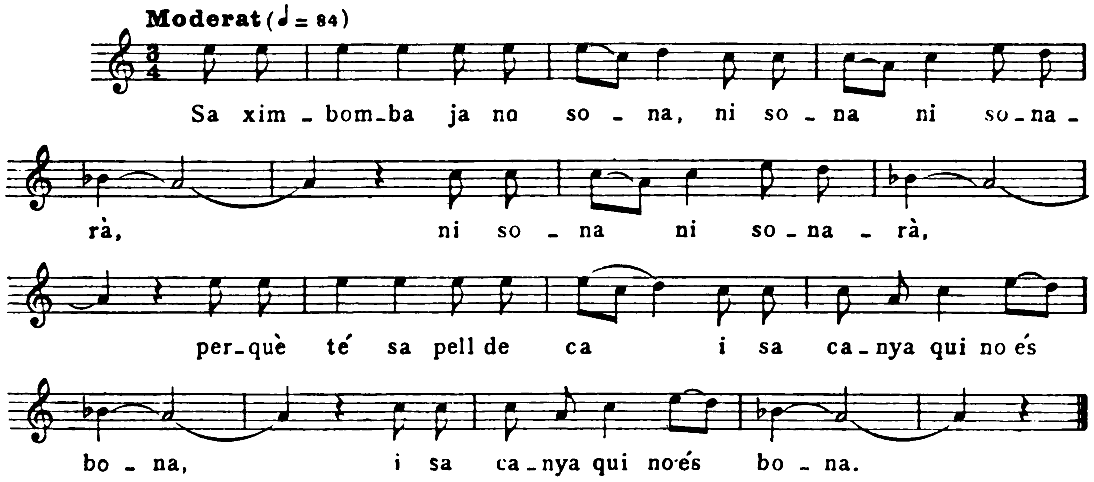

Sa ximbomba ja no sona,
ni sona ni sonarà,
perquè té sa pell de ca
i sa canya qui no és bona.

Cantaire: Miquel Forteza. Enginyer de camins. 35 anys. Nat a Mallorca i resident a Barcelona.

81. GLOSA

Conten que, anys enrera, un carrabiner que vivia a Ciutat de Mallorca i pretenia de bon glosador, envià una glosa de fisconada (de burla) a un altre glosador de Deià, en la qual li deia que allà es mantenien de glans. La resposta fou:

Digitized by Google

Si deis que mos sustentam
de ses capulles de gla,
no som com voltros des pla,
que veniu devers Deià
com no poreu agontar
devers ca vostra de fam.
Noltros no vos tiram,
sinó que encara vos dam,
perquè tots som fills d'Adam:
un amb altre s'ha d'amar.
Caïm matà es seu germà
amb so barram d'un gorà;
per això encara n'hi ha
qui se serveixen des bram.

La digué En Rafel Bauzà, de 74 anys. Sant Joan.

82. CANÇÓ COMPOSTA:

LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ — LES DUES GERMANES

Un comte i una comtessa
venien de Roma en 'cí
pregando a Dios, rogando
por un hijo que venia.
Com foren en mig de mar,
de moros fonc envestida;
mataren el Comte Flores,
sa comtessa cau cativa.
En feren un present
a la reina de morisma.
— Reina mora, reina mora,
mira que *linda* cativa.
— Torna-la-te'n, en bon moro,
d'allà on la m'has *traída,*
perquè, si el rei la veu,
d'ella s'enamoraria,
ella seria la reina
i jo esclava seva seria. —
Respongué una criada
de les dotze que tenia:
— La deix fer, senyora reina,
la deix fer, senyora mia;
serà bona per rentar
los *paños* de la marina. —
La reina tengué un nin,
i l'esclava una nina.
Les males llevadores
los barataren *los hijos.*
— Aigo, aigo, cristiana,
per batiar a *mi hijo,*
que, si fos en *mis* terres,
grans festes que se farien:
sa casa plena de murta,
la gent contenta aniria,
los *cavalleros* de Múrcia
encaminades farien. *[?]*
— Ara em diràs, cristiana,
de quines parts ets eixida.
— De Múrcia, senyora reina,
de Múrcia, senyora mia.
— Ara em diràs, cristiana,
tus padres, què se *decían.*
— *Mi padre* se diu Don Carlos;
mi madre, Donya Maria.
— Si és ver lo que tu dius,
germana ets pròpia mia. —
I se daren un abraç,
despartir-se no podien.
El bon rei en quadra estava
i el *ruido* sentia.

Digitized by Google

— Que t'ha enutjada l'esclava?
Molt bé la castigaria.
— No m'ha enutjada l'esclava,
antes m'ha dada alegria.
Si és ver lo que ella diu,
germana és pròpia mia. —
D'alegria que tengué,
se'n va anâ a fè una caçada
de catius i de catives.
El bon rei, com va arribar,
trobà la porta tancada,
i no hi trobà sa muller
ni es infants ni sa cunyada.
El rei va escriure una carta,
que li envïi es infants;
i ella n'hi fa una altra,
que els ha fet cristians.
El rei li fa una carta,
que li envïi es major;
i ella n'hi fa una altra,
que serveix Nostre Senyor.
El rei li fa una carta,
que li envïi es mitjà;
i ella n'hi fa una altra,
que ja l'ha fet cristià.
El rei li fa una carta,
que li envïi es petit;
i ella n'hi fa una altra,
que serveix mon Jesucrist.
El rei li fa una carta,
que li envïi sa nineta;
i ella n'hi fa una altra,
que l'ha feta minyoneta.
El rei l'hi fa una carta,
que li envïi es dobbers;
i ella n'hi fa una altra,
que en voldria tenir més.

Cantaire: Francinaina Torres «Secretària». 76 anys. Valldemossa.

Digitized by Google

Digitized by Google

JOAN PUNTÍ I COLLELL, PREV.

CRÒNICA DE L'OBRA DEL "CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA"

ANY 1924

Digitized by Google

Digitized by Google

Encara que tot aquest volum de *Materials,* mitjançant la publicació de les *Memòries* de la major part de missions de recerca verificades en l'any 1924 pels nostres representants, conta activitats de l'Obra del « Cançoner Popular de Catalunya », anem a completar breument la crònica d'aquesta anyada fecunda, fent ací esment de tot allò que, ultra les dites missions, judiquem convenient de consignar per continuar la història de la nostra institució, estudiada amb fervorós anhel per tots aquells que ben de cor se l'estimen i en ella confiadament esperen.

La tasca començada i prosseguida en els dos anys anteriors, fou intensificada notablement en el que ressenyem, amb l'augment del personal d'oficina i l'adquisició de tots els intruments de treball a posta per impulsar considerablement la feina preliminar indispensable per a la publicació definitiva del *Cançoner Popular de Catalunya,* ço és a saber: la còpia ordenada i sistemàtica del material cançonístic en uniformes cèdules d'arxiu a posta per al convenient estudi, i ja descrites en el volum I de *Materials.*

Demés, en aquest mateix any hom comença en l'oficina del « Cançoner » el treball pacient d'esbrinar les notes autògrafes que, damunt les pàgines d'un exemplar del *Romancerillo Catalán* d'En Manuel Milà i Fontanals, deixat a l'Obra per la « Biblioteca de Catalunya », posà el seu venerat i savi autor. Fruit d'aquest difícil i llarg estudi fou la publicació del primer fascicle, amb el qual inauguràrem la sèrie de les nostres publicacions.

Mentre anava avançant la còpia definitiva dels aplecs cançonístics en cèdules d'arxiu, una encertada previsió determinà la formació i utilització conseqüent del llibre de registre anomenat « Inventari de cèdules-fonts ». Per tal que, en qualsevol moment i amb una ullada, un hom sabés quantes cèdules ha donat la còpia de cada recull cançonístiç, ha calgut subjectar-se a un procés especial: una volta són copiades les cançons d'un recull, aquest és consignat en les pàgines del susdit « Inventari », amb totes les indicacions possibles, si es tracta d'un recull inèdit, o amb la còpia fidel de la portada, si per cas el recull és imprès. A l'esquerra

Digitized by Google

d'aquestes indicacions, és escrit el senyal convencional que en les cèdules respectives, consigna la font d'on la cançó és copiada. Encara en unes casetes a l'esquerra de la pàgina són posades, a l'indret de cada recull, les xifres de numeració general que corresponen a la primera i a l'última cèdula; i a la dreta, en altres casetes convenients, el nombre de melodies, pel cas que el recull en tingui, i el nombre total de cèdules que del recull són eixides. Amb aquestes dades, distribuïdes en forma clara, s'aconsegueix, com dèiem, saber en un moment la quantitat i qualitat de material cançonístic extret de cada recull i guardat en l'arxiu de l'Obra del «Cançoner».

En la XI reunió del Consell Consultiu per a l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», celebrada en el Palau de la Música Catalana el dia 29 d'abril, fou acordada la convocatòria d'un Concurs de reculls de cançons, tonades i músiques populars catalanes, seguint l'orientació del que fou celebrat en l'any 1922. Com que en el de 1924 fou introduïda alguna modificació, per tal que en aquestes cròniques resti documentalment constatada la tal diferència, copiem ací el Cartell de convocatòria.

CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

Concurs - Any 1924

L'«Orfeó Català», amb el fi d'intensificar l'aplega de materials per a l'Obra del CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA, a tots els amadors de la cançó popular de terres de llengua catalana (Catalunya, Balears, València, Rosselló) adreça la present convocatòria de concurs que serà regida pel següent

CARTELL

PREMIS

Premi de 1,000 pessetes al recull de cançons populars catalanes, inèdites i no premiades en cap altre concurs, o variants de les ja conegudes, que per sa importància en qualitat i quantitat en sigui mereixedor a judici del Jurat.

Dos premis de 500 pessetes cada un als reculls que segueixin en importància al guanyador del premi anterior.

Premi de 1,000 pessetes al recull de ballets, danses i comparses populars catalanes, inèdites i no premiades en cap altre concurs, que per sa importància en qualitat i quantitat en sigui mereixedor a judici del Jurat.

Premi de 250 pessetes al recull més abundós i important de cants i cantarelles d'infants i jocs infantils amb tonada, inèdits i no premiats en cap altre concurs, o variants dels ja coneguts.

Digitized by Google

Premi de 250 pessetes al recull més abundós i important de tocades i crides típiques i tota mena de música popular que no siguin cançons, danses o ballets, i siguin inèdites i no premiades en cap altre concurs, o variants de les ja conegudes.

Premi de 250 pessetes al recull més abundós i important de tota mena de cançons de curta dimensió (com són corrandes, follies, cançons de pandero) amb les tonades que se n'hagin pogut recollir; la lletra de cada cançó ha d'ésser inèdita en tot o en part i no premiada en cap altre concurs.

1,000 pessetes destinades a millorar els premis que s'ho mereixin, o a distribuir en accèssits entre els reculls de tota mena que, no havent estat premiats, mereixin distinció a judici del Jurat.

BASES

1.ª D'acord amb les « Normes generals per a la recollida de cançons i tota mena de música popular » que acompanyen aquest Cartell[1], i a fi que els reculls que es presentin a concurs reuneixin les condicions necessàries, convé que totes les peces de cada recull vagin acompanyades de les dades que a continuació s'especifiquen, les quals hauran de consignar-se fidelment i verídica, ometent-se sols en els casos de dubte o desconeixement, i fent-ho constar d'una manera explícita.

El bon acompliment d'aquesta condició serà estimat pel Jurat com a qualitat avaloradora dels treballs.

El següent qüestionari a què es refereix la present base ha estat aportat a l'Obra del *Cançoner Popular de Catalunya* per l'ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA.

I. *Localitat i comarca de la recol·lecció.*
II. *Data en què s'ha fet.*
III. *Cantaire, recitador o executant (noms, edat, condició social, llocs de naixement i de residència actual, etc.).*
IV. *De qui i lloc on va aprendre la cançó o tonada.*
V. *Altres dades (origen de la cançó o tonada ; diades en què es canta o s'executa ; gestes, feines o festivitats que commemora o acompanya ; instruments que s'usen, etc.).*

2.ª En els reculls de ballets i danses serà condició indispensable, en les avui encara vivents, descriure tècnicament els moviments i evolucions, acompanyant-ne els corresponents gràfics.

3.ª Els reculls hauran de portar un lema i ésser enviats a l'« Orfeó Català » (Carrer Alt de St. Pere, n.º 13) a nom de Joan Puntí, Prev. Secretari de l'Obra del *Cançoner Popular de Catalunya*. Terme d'admissió: Per tot el dia 31 de desembre de 1924.

4.ª Per tal de conèixer els autors premiats quan es publiqui el Veredicte, aquests hauran d'enviar còpia del fragment que es demani del recull, acompanyada de llur nom i residència.

[1] No les donem ací perquè són còpia literal de les que foren publicades en el volum I de *Materials*, pàgs. 424 i 425.

Digitized by Google

5.ª Els reculls premiats o distingits amb accèssits quedaran de propietat de l'Obra del *Cançoner Popular de Catalunya,* al qual seran incorporats en tot o en part i en la disposició i forma que convingui a l'esmentada Obra.

Les peces de cada recull portaran dins el *Cançoner* el nom de llur col·lector.

6.ª Els premis i accèssits podran recollir-se de mans del senyor Tresorer de l'ORFEÓ CATALÀ dintre els trenta dies de la publicació del Veredicte.

En el cas d'ésser dos els autors d'un recull distingit, el premi o accèssit els serà entregat col·lectivament.

7.ª Els reculls no premiats seran retornats a llurs autors dintre els trenta dies de la publicació del Veredicte, mitjançant presentació del lema i la primera peça del recull.

El Jurat estarà format per representants de les entitats: CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, ARXIU D'ETNOGRAFIA I FOLKLORE DE CATALUNYA i de l'Obra del *Cançoner Popular de Catalunya.*

Barcelona, 1 de maig de 1924.

Joaquim Cabot, President de l'Orfeó Català, — Pascual Boada, Secretari.

Escampades ben aviat aquestes convocatòries arreu de les terres de parla catalana, hi foren amatents els amadors i recol·lectors de la nostra música popular, de manera que en arribar al terme d'admissió de reculls concursants, teníem rebuts els següents, que ens plau de consignar ací per l'ordre en què foren rebuts en la nostra oficina.

1. *Recull de tonades populars.* Lema: La Segarra.
2. *Música popular valenciana.* Lema: Costums que es perden.
3. *Danses catalanes del Rosselló.* Lema: Flors del Pireneu.
4. *Guerra al cuplet!*
5. *Recull de ballets, danses i comparses catalanes.* Lema: Scriptorium.
6. *106 cants i cantarelles d'infants i jocs infantils amb tonada.* Lema: Rivipol·lència cantoral.
7. *Cançons populars inèdites.* Lema: Bressol de Catalunya.
8. *Recull de tocades i crides típiques.* Lema: El rossinyol del Ter i del Fresser.
9. *Música de cornamusa.* Lema: El temps passa i la Joana balla.
10. *Crides i tocades.* Lema: Soroll de carrer.
11. *Cançons de nenes, dansades.* Lema: In memoriam.
12. *Recull de cançons catalanes.* Lema: Cançons de ma terra.
13. *Maneres populars de fer música.* Lema: Nyigo-nyigo.
14. *Cançoner infantil de Concentaina.* Lema: Fulletes que hi han al món d'una Pàtria que no es fon.
15. *Cançoner general valencià.* Lema: Cançons de la «Terra del Xe».

Digitized by Google

16. *Recull de cançons populars.* Lema: Qui t'ha vista, Catalunya!
17. *78 cançons.* Lema: Perfum de llengua catalana.
18. *Cançons, crides, tocs, balls i campanes.* Lema: De l'Urgell i la Segarra.
19. *Cançons populars de Menorca.* Lema: De l'avior.
20. *Collita ponentina.* Lema: La melodia popular... nova font de Juvenci. F. Pedrell.
21. *Els vells cantaires.* Lema: N'ha baixat a espigolar (Cançó popular).
22. *Cançons mallorquines.* Lema: Del poble.

Ultra aquesta aplega de material cançonístic, sobre la valor del qual havia de deliberar oportunament el Jurat del Concurs, l'Obra adquirí en possessió directa els quantiosos i considerables reculls que foren fruit esplèndid de les missions de recerca, les quals, a semblança dels anys anteriors, actuaren també en el que estem cronicant. Les quatre *Memòries* que formen el cos del present volum i les corresponents *Selecta dels Materials* que en les respectives missions foren recollits, diuen prou als lectors com foren ben aprofitades les trameses de missioners a diferents contrades de parla catalana per recollir-hi directament les cançons de la terra. Només perquè consti en aquesta Crònica un tan bell i fructuós aspecte de les activitats de la nostra Obra, anem a esmentar de suscinta manera totes les missions de recerca verificades dintre l'anyada que ressenyem.

El dia 24 de juliol, el Mestre Josep Barberà i En Pere Bohigas, Doctor en Filosofia i Lletres, emprenen una curta missió de recerca a Sabadell i contrada del Vallès, de la qual tornen el dia 29 amb un bon aplec de cançons.

Del dia 1 d'agost al 5 d'octubre, els germans Joaquim i Just Sansalvador i Cortès realitzen una missió de recerca pel Comtat de Concentaina. Amb la ressenya que n'és publicada en aquest volum i la nombrosa mostra dels materials recollits que hom escaigudament hi intercala, resta palesa la importància innegable d'aquesta exploració en terres del regne de València.

En Baltasar Samper, acompanyat d'En Miquel Ferrà, realitza una missió de recerca a l'illa de Mallorca, del dia 4 d'agost al 30 de setembre. La *Memòria* que En Samper en aquest volum en publica, bellament il·lustrada, i la interessantíssima *Selecta dels Materials* que hi és posada al final, mostren un caire valuosíssim i ple d'agradables sorpreses en la nostra cançonística popular.

Cap a les terres d'Olot marxen a fer missió de recerca de cançons i músiques populars, el dia 7 d'agost, el Mestre Joan Tomàs i En Bartomeu Llongueres; en tornen, contents de la collita, el dia 30. La *Memòria* d'aquesta missió, signada pel Mestre Joan Tomàs, i el floret de cançons de mostra que hi són donades, fan

Digitized by Google

veure ben gustosament la florida de belles tonades que viuen encara en les catalanesques contrades olotines.

Durant els dies 9, 10 i 11 d'agost, els esmentats Josep Barberà i Pere Bohigas realitzen amb bon èxit una petita missió a Palausolitar, Plegamans i La Sagrera.

Aquests mateixos missioners marxen a fer recerca i recollida de cançons populars a la comarca segarrenca dels voltants de Cervera, el dia 23 d'agost. Aquesta missió, finida el dia 9 de setembre, és convenientment ressenyada en aquest mateix volum, i amb la corresponent *Memòria* ensems, proclama el seu interès la sèrie de cançons que en són donades en la respectiva *Selecta dels Materials.*

Si és verament falaguer el resultat de les susdites recerques realitzades per l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», la qual hi ha obtingut un munt de material cançonístic valuós per tots conceptes, tenen també llur innegable importància i una significació molt estimada les aportacions espontànies dels amics de la nostra institució, que, en aquest any com en els passats, adés han anat confiant a l'Obra el fruit de llurs personals recerques, adés l'han ajudada en forma i amb procediments diversos que convergeixen en un mateix amor a l'ideal nobilissim de la definitiva glorificació d'aquest cant sonor de l'ànima nostra, que és la música popular. Esmentem ací, cloent bellament aquesta senzilla crònica, els noms dels nostres espontanis col·laboradors, amb la indicació ensems de llur gest munífic, pel qual són certament ben dignes de figurar en aquesta llista d'honor que ens inclina ben de gust al merescut acatament i a la més efusiva i sincera acció de gràcies.

El Dr. Antoni Griera, Prev., de l'«Institut d'Estudis Catalans», dóna la lletra de 175 corrandes populars, publicades per Lluís de Montsià al periòdic *La Libertad,* de Tortosa.

Francesc Matheu, de Barcelona, deixa, en préstec per a la còpia, cinc llibretes de manuscrits d'En Pau Bertran i Bros, que contenen, entre diferents documents folklòrics, vàries lletres de cançons populars.

Frederic Nadal, Successor de Bossi i Mariné, de Barcelona, ofrena a l'Obra un numerador mecànic i un segell metàl·lic de la «Fundació Concepció Rabell i Cibils».

La «Biblioteca de Catalunya» deixa, en préstec per al corresponent estudi, un exemplar del *Romancerillo Catalán* d'En Manuel Milà i Fontanals, profusament anotat pel seu autor amb notes marginals autògrafes.

El «Centre Excursionista de Catalunya» cedeix unes quantes lletres de cançons populars catalanes, manuscrites pel seu col·lector, En Joan Bru i Santclement, de l'any 1882 al 1886.

Digitized by Google

La «Secció d'Excursions» de l'«Ateneu Enciclopèdic Popular», de Barcelona, tramet el seu portaveu mensual *Excursions,* amb la lletra i música d'una cançó popular en cada número.

Mossèn Joan Sarri, del bisbat de Solsona, envia la lletra i música de la primera estrofa de quatre cançons del Cisquer.

Joan Tomàs i Parés, de Barcelona, duu a l'Obra la lletra i música d'un chor popular d'àngels, i la melodia d'una passada del Ball de Santa Margarida de Bonastre, que cantà la mare del col·lector, Na Rosa Parés i Rovira, de 71 anys.

A tots aquests benemèrits amadors de la cançó popular catalana i a tots els que per ella estimen i ajuden l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», Déu els ho pac i que visquin molts anys!

JOAN PUNTÍ I COLLELL, PREV.

Digitized by Google

Digitized by Google

ÍNDEXS

Digitized by Google

Digitized by Google

I

ÍNDEX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC

Text general. Noms de persona, en versaletes = ADROVER, CATALINA.
Noms de lloc, en rodó = Africa.
Text cançonistic. Noms de persona, amb asterisc i versaletes = *ABEL.
Noms de lloc, amb asterisc i rodó = *Alacant.

Els mots en cursiva entre claudàtors són afegits amb caràcter d'aclariment.

*ABEL. 277. - 278.
ADROVER, CATALINA, de Capdepera *[Cantaire]*. 300. - 341.
Africa. 31.
*AGNETA. 267.
Agres, riu. 11.
Agullent, serralada de. 11.
AGULLÓ, EMÍLIA, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
Aitana, serralada de. 11.-18.
Alacant. 39.
*Alacant. 24. - 25. - 26. - 34. - 49. - 80.
Alacant, província de. 11.
*Alaró. 406.
Alaró, santuari de. 394.
Albaida, partit judicial de. 11.
*ALBERIC. 34. - 35.
ALBERT, RAMON, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
ALBERTÍ, JAUME, d'Inca *[Cantaire]*. 341.
ALBERTÍ, PAULA, de Fornalutx *[Cantaire]*. 341.
ALBORS I GARCIA, DOMÈNEC, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
ALBORS I OLTRA, DOMÈNECH «UFIA», de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
ALCALDE DE GORGA. 20.
ALCALDE DE MILLENA. 34.
Alcanícia. 12.
Alcocer o Alcoceret. 12.
*Alcoletxa. 80.
Alcoy. 13. - 20. - 50.
*Alcoy. 35. - 36. - 80.
Alcoy, partit judicial de. 11.
Alcoy, riu. 11.
Alcoy, Sant Cristòfol de. 18.
Alcoy, serralada de. 11.
Alcùdia. 318. - 325. - 326. - 327. - 340. - 344. - 391.
Alcúdia (Alcaidia, Al-caid). 12. - 53.
Alcúdia de Crespins. 39.
ALEMANY, ROSALINA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*Alentorn, Pont de. 165.
*ALFORGES, JOAN DELS. 24.
*Algaida. 406.
Almudaina. 12.
*Almudaina. 37.
Almudaina, serra de. 38. - 50.
*ALOBO, DON. 155.
ALOMAR *[Gabriel]*. 189.
ALÓS, VICENT, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 45. - 84.
*Alpens. 261.
Alqueria d'Asnar (Ràfol Blanch). 12. - 52. - 53. - 82. - 85.
*Altar de Sant Hilari. 268.
*AMADOR. 365.
*Amargura, carrers de. 160.- 170.
AMAT, JOAN, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.

Digitized by Google

Amengual, Margalida, de Santa Margalida *[Cantaire]*. 342.
Amer. 181. - 182. - 183. - 184. - 186. - 188. - 189. - 190. - 191. - 192. - 228. - 230. - 233. - 234. - 237. - 242. - 243. - 244. - 246. - 251.
Amer, Rector de. 184.
Amèrica. 99. - 320.
Andosilla. 340.
*Andreu. 386.
«Andreu, El». Captaire popular. Concentaina. 59.
Anduix i Albors, Josepa, de Concentaina *[Cantaire]*. 14. - 77. - 83.
Anduix i Botella, Francesc, de Millena *[Cantaire]*. 37. - 84.
*Angel *[Sant Gabriel]*. 246.
*Angeleta. 159. - 160.
Anglada, Hermen, pintor. 325.
Anglada i Espígol, Filomena, de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 195. - 196. - 200. - 213. - 229. - 253. - 267. - 268. - 269.
Ansies, Les. Prop de Les Planes. 191. - 251.
«Antònia de Cal Bon Jesús» (Antònia Bibiloni), de Pollença *[Cantaire]*. 319. - 341.
«Antònia del Castell», de La Tallada. 129.
Arabí, Josepa, «Pepa de Cas Jefe», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
Aracil, Josefina, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
Aracil, Miracle, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
*Aragó. 241. - 278.
*Arenal de Sevilla. 79.
Ariany. 307. - 311. - 312. - 313. - 340. - 344. - 346. - 372. - 374.
Ariany, Vicari de. 313.
«Arnau de Son Garrover» (Arnau Nigorra), de Vilafranca (Mallorca) *[Cantaire]*. 305. - 306. - 342. - 366.
Arqués, Mn. Josep, de Cervera. 94. - 96. - 107. - 108. - 109. - 138.
*Arriero. 25.
Arrom, Miquel «Bassa», de Sancelles *[Cantaire]*. 342. - 402.
Arrufat, Dolors, de Cervera *[Cantaire]*. 105. - 106. - 143. - 151. - 152. - 153.
Arrufat, Mn. Ramon, de Barcelona. 105.
Artà. 294. - 295. - 296. - 297. - 298. - 301. - 302. - 340. - 344. - 350.
Asnar, Mn. Rodolf, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
*Auliva, Mont. 253.
*Auverniàs. 282.
Aymerich, Senyor, de Cervera. 105.
Aymerich i Tarruell, Dolors, de Cervera *[Cantaire]*. 138. - 143. - 177. - 178.

Bach, Vall del, de Bianya. 220. - 229.
Badia, Manuela, de Castellnou *[Cantaire]*. 133. - 144.
Badosa i Julinyà, Josep «Maia», de Les Preses *[Cantaire]*. 202. - 203. - 210. - 228. - 256.
Bagó i Badosa, Josep, moliner del veïnat de Can Sidera, del Mallol *[Cantaire]*. 196. - 198. - 199. - 201. - 211. - 212. - 228. - 252.
Bagó i Colomé, Francisca, Vda. de Ribera, de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 212. - 228. - 265. - 266.
Bagó i Miràngels de Calm, Margarida, molinera del Massegur, de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 196. - 200. - 201. - 202. - 229. - 254.
Bagó i Miràngels, Teresina, del Mallol *[Cantaire]*. 228.
*Baguda. 257.
Bagur, Francisca, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
Balaguer, Margalida, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
Balaguer, Maria «Sabatera», de Les Oluges

Digitized by Google

[Cantaire]. 135. - 137. - 144.
BALCELLS, MARIA, de Freixanet [Cantaire]. 124. - 125. - 126. - 127. - 144. - 167.
Balears. 338. - 339. - 432.
Bàlitx, de Mallorca. 316.
Balones. 12. - 38. - 39. - 40. - 41. - 42. - 43. - 82. - 85.
*Balones. 37.
BALONES, RECTOR DE, Mossèn Joaquim Llopis i Vidal [Cantaire]. 38. - 39. - 82.
Balsareny. 115. - 144. - 163.
*BANYA - REVOLTADA, EN. 396.
BANYÓ, RAFEL, de Benàmer [Cantaire]. 55. - 82.
BANYÓ I SALA, RAMON, de Concentaina [Cantaire]. 65. - 83.
*Banyuls. 274.
«BARBERA» (Catalina Pastor), de Maria de la Salut [Cantaire]. 308. - 309. - 341. - 371.
BARBERÀ, MESTRE JOSEP. 91. - 105. - 141. - 435. - 436.
Barcelona. 103. - 105. - 128. - 139. - 141. - 143. - 144. - 181. - 188. - 199. - 226. - 294. - 296. - 331. - 339. - 340. - 341. - 425. - 436. - 437.
*Barcelona. 28. - 53. - 355.
*BARRABÀS. 150.
BARRACHINA [Compositor]. 31.
BARRATXINA I JORDÀ, PERE, de Concentaina [Cantaire]. 79. - 83.
*BARRUMBERO. 255.
*BARRUMBO. 255.
Baronia de Planes. 12.
«BASSA» (Miquel Arrom), de Sancelles [Cantaire]. 342. - 402.
BATALLER, SALVADOR, de Benillup [Cantaire]. 30.- 82.
BATLLE I DE CAMPDERRÒS, ANNA, de Granyena [Cantaire]. 100. - 101. - 102. - 143.
BATLLE I DE CAMPDERRÒS, ANTÒNIA, de Granyena [Cantaire]. 100. - 101. - 102. - 143. - 150. - 151.
BAUS I IGLESIAS, NÚRIA, d'Amer [Cantaire]. 182.- 183. - 192. - 228. - 234. - 235. - 236.
BAUZÀ, MARIA «PRIMATERA», de Sant Joan (Mallorca) [Cantaire]. 302. - 303. - 306. - 307. - 342. - 360. - 361. - 362. - 363. - 364. - 365.
BAUZÀ, MIQUELA, de Maria de la Salut [Cantaire] 307. - 309. - 341. - 371.
BAUZÀ, PAU, de Sant Joan (Mallorca) [Cantaire]. 306. - 342.
BAUZÀ, RAFEL, de St. Joan (Mallorca) [Cantaire]. 303. - 342. - 362. - 426.
*Beco del recó, Cal. 177. - 178.
*BEL. 278.
BELDA, MIRACLE, de Concentaina [Cantaire]. 83.
Benàmer (Ben - Hamer). 12. - 54. - 55. - 82. - 85.
Benasau. 58.
Benet del Tarragó, Cal. De Montmaneu. 128.
Benialfaquí. 12.
Beniarrès. 12. - 29. - 30. - 82.
Benicadell, serralada de. 11.
*Benifallim. 80.
Benilloba. 68.
*Benilloba. 80.
Benillup. 12. - 28. - 30. - 82. - 85.
Benillup d'Alcanícia. 12.
Benimarfull. 12. - 74. - 75. - 82. - 85.
BENIMARFULL, RECTOR DE. 82.
Benimasot. 12. - 50.
Benito, Cafè d'En, de Sant Esteve de Bas. 211. - 212.
*BENJEUDI. 255.
BENNÀSSAR, JOANAINA «JOANAINA DE CAN MORO», de Sa Pobla [Cantaire]. 342.
BENNÀSSAR, PERETA, «PERRUSSA», de Sa Pobla [Cantaire]. 319. - 342.
BENNÀSSAR I CANTALLOPS, CATALINA, de Sa Pobla [Cantaire]. 342.
*BERGÉ, MUSSIÚ. 281.
Berlín. 316.

Digitized by Google

BERTRAN I BROS, PAU. 436.
BESTARD, GUILLEM, de Pollença *[Sonador]*. 323. 341. - 389. - 390.
BET - MARIA, d'Artà. 295. - 296.
*Betlem. 41. - 168. - 172. - 175. - 246.
Bianya, Vall de. 204. - 205. - 206. - 217. - 218. - 219. - 221. - 222. - 223. - 225. - 226.
BIBILONI, ANTÒNIA «ANTÒNIA DE CAL BON JESÚS», de Pollença *[Cantaire]*. 319. - 341.
BIBILONI, CATALINA «CATALINA DE CAL BON JESÚS», de Pollença *[Cantaire]*. 320. - 341.
«BIEL» (Gabriel Coll i Guillaumes), de Sant Pere Despuig de Bianya. 220.- 221. - 222. - 224. - 225. - 229. - 282.
Billeneta o Millena. 17.
Billeneta, Port (Portet) de. 17.
Bini de Baix, de Mallorca. 315. - 316. - 340. - 344.
Biniagual. 328. - 331. - 332. - 340. - 344. - 398.
Biniali. 328. - 334. - 340. - 344. - 403.
BINIALI, VICARI DE. 334.
Binifuell (Sancelles). 333.
Binisalem. 328. - 329. - 330. 331. - 334. - 340. - 344. - 394. - 397.
«BIRLOTA» (Ramon Estany) de Cervera *[Cantaire]*. 109. - 110. - 143.
BISQUERRA, MARIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
BLANES I MORA, ANTÒNIA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
BLANQUER, BLAI, de Concentaina *[Cantaire]*. 80.- 83.
BLANQUER I MOLTÓ, FRANCESC, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*BLANXAFLOR. 262. - 263.
BLASCO I ALCARAÇ, ROSER, de Benimarfull *[Cantaire]*. 82.
BLASCO I CAMPS, MIRACLE, de Benimarfull *[Cantaire]*. 82.
*Boada, La. 276.
BOADA, PASQUAL, SECRETARI DE L'ORFEÓ CATALÀ, de Barcelona. 434.
BOHIGAS, PERE. 91. - 104. - 105. - 141. - 435. - 436.
BOLDÚ, TERESA, de Freixanet *[Cantaire]*. 126. - 144.
Bonastre. 437.
Bones-Aires *[Buenos-Aires]*. 296.
BONJOCH, DOLORS, de Castellnou *[Cantaire]*. 132. - 133. - 144. - 174.
BOQUET, TERESA, de Cervera *[Cantaire]*. 106. - 107. - 143. - 155.
Borneta. 328. - 333. - 341. - 344.
BORRELL, ENRIC, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
BORRELL, JOSEP, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Bord, Cal. De Sant Esteve de Bas. 210. - 211.
Bosa, La, casa de Sant Pere Despuig de Bianya. 218.
«BOSCANA» (Maria Duran), d'Ariany *[Cantaire]*. 313. - 340. - 374.
BOSCH, TERESA «TIANA», de Prenyanosa *[Cantaire]*. 130. - 131. - 144. - 169. - 170. - 171. - 172. - 173.
BOSSI I MARINER. 436.
«BOTIFARRA» (Jaume Ferrer i Pasqual) de Muro *[Cantaire]*. 33. - 75. - 84.
BOVER, ANTÒNIA, de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
BOVER, MARGALIDA «MARGALIDA DE CAN DINER», de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
BOVER, TONINA, de Pollença *[Cantaire]*. 341.
BOVER I FONT, PERETA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
BRU I SANTCLEMENT, JOAN. 436.
Bruch, El. 212.
BRUFAU, TERESA, de Montmaneu *[Cantaire]*. - 128. 144.
Brugada, Can. De Sant Esteve de Bas. 211.

Digitized by Google

«Bugadera» (Maria Massip), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
Buixó de Massachs, Carme, d'Amer *[Cantaire]*. 182. - 228. - 233.
Busquets i Sala, Concepció, de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 219. - 228. - 280. - 281.

Ca Na Parisa. 322.
Ca Ses Trias, de Valldemossa. 335.
Cabot, Joaquim. President de l'Orfeó Català, de Barcelona. 434.
Café d'En Benito, de Sant Esteve de Bas. 211. - 212.
*Cabrer. 163.
*Cabrineti *[general]*. 261.
Caimari. 314. - 341. - 344. - 375.
Caimari, Catalina «Marreta», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
*Cal Beco del recó. 177. - 178.
Cal Benet del Tarragó, de Montmaneu. 128.
Cal Bord, de Sant Esteve de Bas. 210. - 211.
Cal Graells, de Prenyanosa. 130.
Cal Nofre, de Cervera. 96.
Cal Reicó, de Freixanet. 125.
Cal Rito, de Les Oluges. 135.
Cal Roca, de Prenyanosa. 130.
Cal Sastre, de Cervera. 111.
Cal Sereno, de Cervera. 96. - 106. - 143.
Calaf. 91. - 92. - 124. - 190.
Calafat, Margalida, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343. - 410.
Calarratjada. 299.
«Caló» (Jaume Mercant), de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 337. - 343.
«Caló» (Toni Vila), de Valldemossa *[Cantaire]*. 336.- 337. - 343.
«Caló» (Tomeu Vila), de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 337. - 343.
«Calós», Els, de Valldemossa *[Sonadors i cantaires]*. 336. - 337.
Cals Reis, de Mallorca. 315.
*Calvario. 78.
Calvià. 341.
Callosa d'En Sarrià. 58.
Callosa d'En Sarrià, partit judicial de. 11.
*Camp d'Oliva. 356. - 357.
Camps, Rosa, de La Tallada *[Cantaire]*. 119. - 120. - 144. - 165.
Campderròs, Vda. de Batlle, Elena de, de Granyena *[Cantaire]*. 100. - 102. - 103. - 104. - 143. - 150.
Campins, Catalina, de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
Camprodon. 205.
Can Brugada, de Sant Esteve de Bas. 211.
Can Capellí. 322.
Can Diner, de Biniali. 334.
Can Llanes. Prop de Les Preses. 197.
Can Llates, de Les Preses. 202.
Can Llompart (Pollença). 322. - 341. - 344. - 384.
Can «Maia», de Les Preses. 202.
Can Mas, d'Amer. 184.
Can Massias, de La Pinya. 217.
Can Mont, d'Amer. 186.
Can Pep Llull, de Capdepera. 299. - 301.
Can Sidera, veïnat del Mallol. 196. - 198. - 199. - 201. - 211. - 212.
Can Vanrell. 326.
Can Xec, ara Màxim's Hotel, d'Olot. 192.
Canal, La. Casa prop del Massegur. 213. - 214. - 215. - 217.
*Canigó. 244.
Canosa, Ignasi, de Cervera *[Cantaire]*. 111. - 122. - 123. - 143.
*Capcir. 163.
Capdepera. 295. - 298. - 299. - 300. - 301. - 341. - 344. - 351. - 352.
*Capdepera. 351.- 352.- 365.

Digitized by Google

CAPDEVILA I JUBERT DE RIBALTA, DOLORS, de La Pinya *[Cantaire]*. 217. - 228. - 271. - 273. - 274.
Capellí, Can. 322.
CAPLLONCH, ESPERANÇA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH, LLUÍS, de Pollença. 325. - 326.
CAPLLONCH I NADAL, CATALINA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH I NADAL, DORA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH I NADAL, JOANA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH I NADAL, LLUÏSA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH I NADAL, MAGDALENA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPLLONCH I NADAL, ROSA, de Port de Pollença *[Cantaire]*. 342.
CAPMANY, AURELI. 191.
CAPÓ, LLUÍS, d'Alcúdia *[Cantaire]* 326. - 340.
Capsacosta, hostal de. 205. - 206. - 207. - 208.
CARBONELL, FRANCISCA, de Cervera *[Cantaire]*. 111. - 112. - 143.
*Cardona. 164.
CARDONA, MARIA, de Benillup *[Cantaire]*. 82.
CARDONA I BORRELL, HILÀRIA, de Millena *[Cantaire]*. 84.
*CARLOS. 64. - 175. - 254. 354. - 426.
*CARLOS SETÈ. 261.
*CARME. 248.
CARRERAS I ARTAU, DR. TOMÀS. 192. - 204. - 206. - 207. - 209. - 218. - 221. - 222. - 225. - 226. - 227.
CARRERES, MIQUEL, de Millena *[Cantaire]*. 84.
CARRETERO, JAUMETA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
«CARTUTXO» (Llorenç Ferragut), de Sancelles *[Cantaire]*. 333. - 342.
CARXANO, CLAUDI, de Gorga *[Cantaire]*. 22. - 84.
CARXANO, ERNEST, de Gorga. *[Cantaire]*. 22. - 84.
Casa de la Vila, de Cervera. 111.
Casa de la Vila, de Sant Privat de Bas. 193.
*Casa En Quintana. 248.
Casa gran (Hospici), de Girona. 191.
CASAMITJANA, ASSUMPTA. de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 229.
CASAMITJANA, PERE «PERIC», de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 229.
CASAMITJANA I ANGLADA, MELCIOR «MENCIÓ», de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 194. - 195. - 213. - 229. - 270.
CASANOVAS, DOLORS, de Sóller *[Cantaire]*. 318. - 343.
CASANOVAS, MAGDALENA, de Sóller *[Cantaire]*. 318. - 343. - 376. - 378.
CASELLAS, ANGELA, de La Tallada *[Cantaire]*. 119.- 144.
Castell de Capdepera. 299.- 300.
CASTELLÀ, TONINAINA «XERUVIA», d'Ariany *[Cantaire]*. 313. - 340. - 374.
Castellar de la Muntanya. 221. - 229.
Castellet de Millena. 18.
Castellnou. 115. - 130. - 131. - 132. - 133. - 134. - 142. - 144. - 174.
CASTELLNOU, RECTOR DE (Mn. Pallarès). 132. - 133.
*Castelló. 36.
Castelló de les Gerres. 30. - 58.
CASTELLÓ, PACO, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
CASTELLS, ANGELA, de La Tallada *[Cantaire]*. 119. 120. - 144.
Castells de Castells. 44.
*Castilla. 173. - 253. - 257.
CASTRO, NICOLAU, compositor. 323.
CATALÀ, VICENT, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.

Digitized by Google

*CATALINA. 161.
«CATALINA DE CA NA PAIES» (Catalina Llinàs), d'Artà *[Cantaire]*. 296.- 297. - 301. - 340. - 350. - 353. - 354. - 355. - 357. - 358. - 359.
«CATALINA DE CAL BON JESÚS» (Catalina Bibiloni), de Pollença. 320. - 341.
«CATALINA DE CAN FELET» (Catalina Cuart), de Sóller *[Cantaire]*. 318. - 343. - 376.
*CATALINETA. 355. - 358. - 391.
Catalunya. 198. - 338. - 432. - 434. - 435.
Catamarruch. 12.
*CATARINA. 239.
Catedral de Colònia. 316.
Cau, La, casa de Sant Esteve de Bas. 209. - 210. - 211.
*CECÍLIA. 25. - 55. - 60. - 61. - 149.
*CECILIETA. 55.
Cel·la (Celha, Cella). 12.
«Centre Catòlic», de Sant Joan (Mallorca). 302. - 304. - 306.
CERDÀ, ANTÒNIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
*Cerdanya, Plana de. 163. - 277.
Cervera. 91. - 92. - 93. - 94. - 95. - 96. - 97. - 98. - 103. - 104. - 105. - 106. - 107. - 108. - 109. - 110. - 111. - 112. - 114. - 115. - 116. - 120. - 121. - 122. - 123. - 127. - 130. - 135. - 137. - 138. - 139. - 140. - 142. - 143. - 145. - 146. - 147. - 151. - 153. - 155. - 157. - 165. - 166. - 177. - 436.
CERVERA, RECTOR DE. 94.
CHIQUILLO, RAMON, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
*CICÍLIA. 376.
CIRER, AINA, de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
CIRER, TERESA, de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
Cisquer. 437.
Ciutat de Mallorca. 294. - 298. - 302. - 307. - 314. - 317. - 326. - 328. - 425.
*Ciutat *[de Mallorca]*. 351. - 352. - 355. - 407.
CLADERA, TONINA «POLLERA», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342. - 378.
CLAVÉ *[Josep Anselm]*. 103.
CLOS, MUNDETA, de Granyena *[Cantaire]*. 102. - 143. - 149.
Clot d'En Mayol. 308.
CODINA, DR., metge de Sant Privat de Bas. 193.
Cocentayna. 12.
«COIMA», LA, d'Amer. 182.
COLOM, SENYOR, de Millena. 34.
COLOMA, JOSEPA, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
COLOMER, aviador. 399.
Colomer, El. Casa de Sant Margarida de Bianya. 221. - 224. - 225.
*COLOMER, EN. 399.
COLL I GUILLAUMES, GABRIEL «BIEL», de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 220. - 221. - 222. - 224. - 225. - 229. - 282.
COLLELL I SERRAT, PERE «POLIOL», d'Amer *[Cantaire]*. 186. - 228.
COMAPLÀ I GELIS, JOAN «SABAS», de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 210. - 211. - 212. - 228. - 261. - 262. - 263. - 264.
COMORERA, MN., de Cervera. 94.
COMPANY, ANGELET, de Gorga. *[Cantaire]*. 22. - 84.
COMPANY, JOSEP, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
COMPANY, GERMANES, de Gorga *[Cantaires]*. 20.
COMPANY, MARIA, de Gorga *[Cantaire]*. 24. - 26. - 84.
COMPANY, MARIA, de Gorga (captaire cega) *[Cantaire]*. 84.
COMPANY, PILAR, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
COMPANY, RAFEL, de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 304. - 342.
Comtat Contestà. 11.
Comtat de Concentaina. 11. - 12. - 13. - 14. - 16. -

Digitized by Google

17. - 48. - 58. - 61. - 70. - 76. - 435.
*COMTE ARNAU. 370. - 398.
*COMTE DE RAIXA. 382. - 383.
*COMTE FLORES. 357. - 426.
COMTE ARNAU. 309.
Concentaina. 12. - 13. - 14. - 15. - 16. - 17. - 29. - 31. - 32. - 33. - 50. - 51. - 52. - 55. - 56. - 57. - 58. - 59. - 61. - 62. - 63. - 64. - 65. - 66. - 67. - 68. - 70. - 71. - 73. - 74. - 75. - 76. - 77. - 78. - 79. - 80. - 81. - 83. - 85. - 434.
*Concentaina. 80.
Concentaina, Comtat de. 11. - 12. - 13. - 14. - 16. - 17. - 48. - 58. - 61. - 70. - 76. - 435.
Concentaina, partit judicial de. 11. - 17.
Confrides. 36.
Consell. 328. - 335. - 341. - 344. - 406.
CONSELL, RECTOR DE. 335.
Contestà, Comtat. 11.
Contestània, comarca de. 11. - 13. - 17.
COROMINES I MOLAS DE CASAMITJANA, MARIA, de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 200. - 213. - 229. - 271.
COROMINES I SOLÀ, AGUSTÍ, de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 211. - 228. - 260.
CORTADELLAS, MARIA, de Cervera *[Cantaire]*. 109.
CORTÈS, FRANCISCA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
CORTÈS I CARDONA, JUST, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
CORTÈS I JORDÀ, ELISA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
CORTÈS I JORDÀ, ELÍSIA, de Concentaina *[Cantaire]*. 73. - 83.
CORTÈS I JORDÀ, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 75. - 83.
CORTÈS I POMAR, MARIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
COSTA, JOSEP, de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 342.
Costa brava, de Mallorca. 316.
COVAS I JULIÀ, FRANCISCA, de Capdepera *[Cantaire]*. 341.
CRESPÍ, MARIA, de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
CRESPÍ I SERRA, FRANCISCA, de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
*CRISTO. 37. - 160. - 168.
CUART, CATALINA «CATALINA DE CAN FELET», de Sóller *[Cantaire]*. 318. - 343. - 376.
Cuba. 103.

DALMAU I COLOMÉ, PERE «PERET DELS BURROS», de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 212. - 228. - 267.
DAUDER, BAPTISTA, de Millena *[Cantaire]*. 35. - 84.
DAUDER, JOSEP, de Millena *[Cantaire]*. 84.
DAUDER I MILLER, ASSUMPTA, de Millena *[Cantaire]*. 84.
Deià. 343. - 376. - 425.
Diner, Can. De Biniali. 334.
DOMÈNECH, PERE «PERE XOL», de Cervera. 111. - 114. - 115. - 116. - 117. - 118. - 119. - 122. - 123. 127. - 128. - 130. - 131. - 132. - 135. - 136. - 139.
DOMÈNECH, REGINA, de Granyena *[Cantaire]*. 102. - 143.
DOMÈNECH I HORS, ROSA, de Santa Margarida de Bianya *[Cantaire]*. 225.- 229. - 289. - 290.
DOMÈNECH I ORTOLÀ, JOSEP, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
DOMÍNGUEZ, CONSOL, de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 61. - 83.
*DON FRANCISCO. 388. - 405. - 410.
DORCA I MUNTADA, JOSEP «JEPOT», de Sant Salvador de Bianya *[Cantaire]*. 205. - 206. - 207. - 208. - 229.
*Dragonera *[illa]*. 351. - 352.

Digitized by Google

DUQUESSA DE FERNAN-NÚÑEZ. 94.
DURAN, LLORENÇ, d'Inca. 331.
DURAN, MARIA «BOSCANA», d'Ariany *[Cantaire]*. 313. - 340. - 374.
DURAN, MIQUEL, d'Inca. 331. - 335.
DURAN I SANPERE, AGUSTÍ. 93.

*Ebro. 155.
Eivissa. 293. - 338.
*EMMANUEL. 246.
Empordà. 226.
*Empordà. 255. - 282. - 286.
En Bas *[Sant Esteve de Bas]*. 203. - 208. - 209.
ERK, LLUÍS. 113.
Escorca. 309. - 315. - 343.
ESLAVA *[compositor]*. 29.
Espanya. 99.
*Espanya. 242. - 244. - 261. - 382.
*España. 155.
*ESPERIT SANT. 245. - 246.
ESPLUGUES, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 65. - 83.
ESTANY, RAMON «BIRLOTA», de Cervera *[Cantaire]*. 109. - 110. - 143.
ESTARÀS, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 343. - 410.
ESTELA I GINART, MIQUEL «VIOLÍ», d'Artà *[Cantaire]*. 297. - 298. - 301. - 302. - 340.
ESTELRICH, MARIA «PICONA», de Maria de la Salut *[Cantaire]*. 308. - 309. - 341. - 371.
ESTRADES, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*, 343.
*Estret de Gibraltar. 257. - 258. - 278. - 279.

FA I FITÓ, LLUÍS, de Cervera *[Cantaire]*. 97. - 98. - 143. - 146.
Fageca. 12. - 46. - 47.
FAGEDA I BRUGADA DE BARTRINA, DOLORS, d'Amer *[Cantaire]*. 189. - 228. - 246. - 247. - 248.
FAJULA I BRECHA, MATILDE, de Sant Pere Despuig de Bianya. *[Cantaire]*. 219. - 220. - 229.
Famorca. 47. - 48. - 49. - 83. - 86.
Faro, serra del. 47. - 50.
FARRÉ, MARIA, de Castellnou *[Cantaire]*. 132. - 133. - 144.- 174.
FARRIOL, JERÒNIA, de Maria de la Salut *[Cantaire]*. 341.
FAUS, JOSEPA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
FEINES I PASCUAL, RAMON «RAMON BRUGADA», de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 228.
Felanitx. 328.
FELÍCIA, de Montmaneu. 128. - 129.
FELIP, ROSETA «MALDA», de Cervera *[Cantaire]*. 106. - 107. - 138. - 143. - 157. - 158. - 159. - 160. - 161. - 162.
FELIU, MARIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 326. - 340.
«FELIU DE VERNATALLADA» (Feliu Oliveres i Ribas), d'Amer *[Cantaire]*. 187. - 188. - 228.
FERNAN-NÚÑEZ, DUQUESSA DE. 94.
FERRÀ, BARTOMEU, de Ciutat de Mallorca. 337.
FERRÀ, MIQUEL. 294. - 298. - 302. - 313. - 314. - 317. - 318. - 328. - 331. - 337. - 350. - 435.
FERRAGUT, LLORENÇ «CARTUTXO», glosador de Sancelles *[Cantaire]*. 333. - 342.
FERRAN I FAJULA, JOSEP «PEP DE LES COROMINOTES», de Sant Salvador de Bianya *[Cantaire]*. 204. - 205. - 206. - 207. - 209. - 223. - 229. - 257.- 258. - 259.
FERRANDIS, BELTRAN, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
FERRANDIS, CONSOL, de Balones *[Cantaire]*. 82.
FERRANDIS, PASQUAL, de Balones *[Cantaire]*. 42. - 82.
FERRANDIS, SALVADOR, de Balones *[Cantaire]*. 82.
FERRANDIS I COMPANY,

Digitized by Google

VICENTA, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
FERRANDO, REMEI, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
FERRER, ANDREU, mestre d'Artà. 294. - 295. - 297. - 302. - 310. - 313. - 317. - 318. - 320. - 328. - 331.
FERRER, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 52.- 83.
FERRER, PEDRONA, de Binisalem *[Cantaire]*. 330.- 340.
FERRER I GRAU, CATALINA, de Capdepera *[Cantaire]*. 299. - 300. - 301. - 341. - 352. - 353.
FERRER I PASQUAL, JAUME «JAUME BOTIFARRA», de Muro *[Cantaire]*. 33. - 75. - 84.
FERRER I SELLÉS, RAFEL, de Concentaina *[Cantaire]*. 67. - 83.
FERRI, ANTÒNIA, de Balones *[Cantaire]*. 42. - 82.
FERRI, JULIETA, de Balones *[Cantaire]*. 82.
FERRI, MARIA, de Balones *[Cantaire]*. 42. - 82.
Figuera de Rabosa, serreta de. 46.
*Figueres. 239. - 240. - 271.- 274.
«FILOSA» *[personatge del Ball de Sant Isidre, de Sant Privat de Bas]*. 194.
*FILL *[Jesús]*. 167. - 245. - 246.
*FILL DE DÉU. 14.
*FILL DE LA VERGE. 168.
*FILLET *[Jesús]*. 113.
Finestrat. 26. - 84.
FINESTRAT, SENYORA DE, de Gorga *[Cantaire]*. 26.- 84.
FIOL, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343.
FIOL, FRANCISCA, de Biniali *[Cantaire]*. 340.
FIOL, JOANAINA «XIMETA», de Valldemossa *[Cantaire]*. 336.- 343.- 409.- 410.
Florejachs. 130. - 144. - 168.
FLORIT, CATALINA, de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 398.
Fonda del Jardí, de Cervera. 93. - 105. - 138. - 143.
FONT, BERNAT, d'Ariany *[Cantaire]*. 312. - 340. - 372. - 373.
FONT, ANTONI, de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 306. - 342. - 369.
*Font de l'Aguiló. 358.
Font *[de Sant Roc]*. Olot. 200.
Font Coberta o de Fageca, barranc de. 46.
Font de la Hueta. 38.
Font picant. D'Amer. 188.
Formentor. 395.
*Formentor. 372. - 373.
Fornalutx. 314. - 317. - 318. - 341 - 344.
FORNÉS, MARIA, de Borneta (Binisalem) *[Cantaire]*. 341.
FORNÉS, PERE, d'Inca *[Cantaire]*. 335. - 341. - 407. - 408.
FORTEZA, MARGALIDA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340. - 391.
FORTEZA, MIQUEL, de Palma de Mallorca *[Cantaire]*. 341. - 425.
*Fortià. 274.
França. 315.
*França. 63. - 174. - 238. - 254. - 260. - 262. - 263. - 266. - 267. - 268. - 271. - 277. - 354. - 357.
«FRANCINA FERRERA» (Francisca Seguí), de Pollença *[Cantaire]*. 314. 320. - 321. - 342.
«FRANCISCA DE CAN REGO» (Francisca Ramonell), de Biniagual *[Cantaire]*. 331. - 340.
*FRANCISCO, DON. 253.
*FRANCISQUETA. 236.
FRANQUESA, MARIA, de Freixanet *[Cantaire]*. 144. - 167.
Freixanet. 123. - 124. - 125. - 126. - 127. - 142. - 144. - 165. - 167.
FREIXANET, RECTOR DE (Dr. Valentí Pinyot). 123. - 124. - 125.
Fresser. 434.
FRONTERA, ROSA, de Sóller *[Cantaire]*. 343.

Digitized by Google

GABARRÓ, ANGELA, de Cervera [Cantaire]. 111. - 112. - 143.
*Galatzó. 363.
*Galilea. 363.
*Gallinera, Vall de. 37.
*Galliners. 275.
Gandia. 54.
*Gandia. 40. - 53. - 66.
GARAU, CATALINA, de Sóller [Cantaire]. 318.-343.
Garbesí. 121. - 143.
GARCIA, HÉCTOR, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
GARCIA, JOAQUIM, de Millena [Cantaire]. 84.
GARCIA, VICENT, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
GARÍ, MAGDALENA, de Vilafranca (Mallorca) [Cantaire]. 304. - 305. - 343. - 365.
*GARINELDO. 265.
Garrotxa, La. 226.
GASCON I LLOPIS, TÀRSILA, de Balones [Cantaire]. 82.
GASOL, ROSA, de Sant Guim [Cantaire]. 116. - 143.
*GASPAR, REI. 372.
GAYÀ, GABRIEL, de Vilafranca (Mallorca) [Cantaire]. 304. - 342.
GAYÀ, GUILLEM, de Sant Joan (Mallorca) [Cantaire]. 306. - 342. - 367. - 368.
GAYÀ, MIQUEL, de Sant Joan (Mallorca) [Cantaire]. 306. - 342. - 369.
Gayanes. 12.
GELABERT, CATALINA, de Lloret de Vista Alegre [Cantaire]. 341.
GELABERT, FRANCISCA, de Son Gelabert [Cantaire]. 329. - 343.
GELIS, JAUME, de Sant Esteve de Bas. 260.
GENÍS I FERRANDIS, MARIA, de Gorga [Cantaire]. 84.
GESABET, MUNDA, de Cervera [Cantaire]. 108. - 143.
*Gibraltar, Estret de, 257. - 258. - 278. - 279.
GIL, MARIA, de Quatretondeta [Cantaire]. 46.- 84.
GILES, VICENT, d'Alqueria d'Asnar [Cantaire]. 82.
Girona. 181. - 191. - 209. - 228. - 251.
GISBERT, JOSEPA, de Concentaina [Cantaire]. 83.
GISBERT, MARIA, de Concentaina [Cantaire]. 83.
GISBERT, PERE, de Concentaina [Cantaire]. 74.- 83.
GÓMEZ, CLAUDI, de Cervera. 141.
GÓMEZ, FREDERIC, de Cervera. 93. - 95. - 105. - 107. - 114. - 138.
Gorga. 12. - 19. - 20. - 21. - 22. - 23. - 24. - 25. - 26. - 27. - 28. - 34. - 84. - 86.
*Gorga. 26. - 27. - 37.
GORGA, ALCALDE DE. 20.
Gorga, riu. 11. - 18. - 19. - 43.
GOST, MARIA «MARIA ROS», de Sa Pobla [Cantaire]. 342.
Graells, Cal. De Prenyanosa. 130.
Granyanella. 122. - 123. - 143.
Granyena. 98. - 99. - 100. - 101. - 102. - 103. - 104. - 142. - 143. - 148. - 149. - 150.
GRANYENA, RECTOR DE. 99. - 100.
*Grau de València. 80.
GRIERA, DR. ANTONI, PREV. 436.
GUAL DE TORRELLA, JOAQUIM, de Ciutat de Mallorca. 333.
GUARDIOLA, MACIÀ, de Balones [Cantaire]. 82.
Guardiola de Cervera. 127.- 144. - 167.
GÜELL I BADOSA, JOSEP, de Sant Salvador de Bianya [Cantaire]. 208.- 209. - 229.
GUILLEM, DOLORS, de Benàmer [Cantaire]. 82.
Guilleries, Les. 191.
« GUILLOTA » (Margarida Roqué i Orris de Soler), de Sant Privat de Bas [Cantaire]. 199. - 200. - 213. - 229.
Guissona. 93.

Digitized by Google

GUIX I TORRENTÀ, JOAN «JOAN DE LA BOSA», de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 218.-229. - 275. - 276. - 277. - 278. - 279.

*Havana. 28.
*HERODES. 246.
HERRERA, SENYOR, de Cervera. 94.
HIPÓLITO I BRIVA, AMPAR, de Concentaina *[Cantaire]*. 51 - 83.
HIPÓLITO I BRIVA, JOSEPA, de Concentaina *[Cantaire]*. 51. - 83.
HIPÓLITO I BRIVA, MARIA (cega), de Concentaina *[Cantaire]*. 51. - 83.
HIPÓLITO I BRIVA, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 51. - 83.
HIPÓLITO I BRIVA, SALVADORA, de Concentaina *[Cantaire]*. 51. - 83.
*Hongria. 165. - 167.
*Hort de l'Etzemaní. 399. - 400.
Hospital de Cervera. 107. - 108. - 109. - 143.
Hostal de Capsacosta. 205.- 206. - 207. - 208.
Hostalets de Bas. 229.
«Hotel de Antonio Quetglas», d'Artà. 297.
HUMBERT, FRANCISCA «PARISA», de Pollença *[Cantaire]*. 321. - 322. - 323. - 341. - 381. - 383. - 385. - 386. - 387.
HUMBERT, JERÒNIA, de Fornalutx *[Cantaire]*. 318. - 341.

IBORRA, DOLORS, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
IGLESIAS I MIR, MATILDE «MATILDE MOLINERA», d'Amer *[Cantaire]*. 188.- 189. - 192. - 228. - 244. - 245.
Inca. 314. - 328. - 331. - 335. - 341. - 342. - 344. - 407.
*INFANTA, DONA. 265.
INSA, FRANCESC, de Concentaina *[Cantaire]*. 52.- 83.
INSA I ANDUIX, FRANCISCA, de Concentaina *[Cantaire]*. 15. - 83.
INSA I BARRATXINA, FRANCISCA, de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 68 - 83.
INSA I BARRATXINA, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 62. - 63. - 83.
INSA I INSA, FRANCESC, «PACO EL CEGO» o «PASSAMANER», de Concentaina *[Cantaire]*. 56. - 83.
*ISABEL. 278.

Jalon, riu. 47.
*JAUME, DON. 156. - 157. - 264. - 287. - 288.
JAUME, MARIA, de Cervera *[Cantaire]*. 120. - 121. - 143.
JAUME I, rei. 11. - 33.
«JAUME DE CAN MASSIAS» (Jaume Masó i Subiràs), de La Pinya *[Cantaire]*. 217. - 228. - 272.
«JEPOT» (Josep Dorca i Muntada), de Sant Salvador de Bianya *[Cantaire]*. 205. - 206. - 207. - 208. - 229.
*JESUCRIST. 427.
*JESÚS. 77. - 152. - 160. - 170. - 269. - 358. - 392. - 393.
*JOAN. 375.
*JOAN, DON. 173. - 177. - 178. - 257.
JOAN, MOSSÈN, organista d'Amer. 189. - 190.
«JOAN DE LA BOSA» (Joan Guix i Torrentà), de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 218.- 229. - 275. - 276. - 277. - 278. - 279.
*JOAN DE RIBES, DON. 236.
*JOAN DELS ALFORGES. 24.
JOANA. 434.
«JOANA DE CAN REGO» (Joana Ramonell), de Biniagual *[Cantaire]*. 331. - 340.
«JOANAINA DE CAN MORO» (Joanaina Bennàssar), de Sa Pobla *[Cantaire]* 342.
«JOANAINA DE CAN SALAS» (Joanaina Mayol), de Pollença *[Cantaire]*. 320. - 323. - 341.
Joanetes. 228. - 267.

Digitized by Google

JOAQUIM *[Sansalvador i Cortès]*. 29.
JOFRE, MAGDALENA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
*JOSEFINA. 81.
*JOSEP. 158.
JOVÉ, CARME, de Cervera *[Cantaire]*. 98. - 143.
*JUDAS. 150.
JULIÀ, GUILLEM, d'Ariany *[Cantaire]*. 340.
JULIÀ, JOSEP, de Binisalem. 329. - 330.
JULIÀ I PASCUAL, MAGDALENA, de Capdepera *[Cantaire]*. 341. - 351.
JUVENCI. 435.

LAPORTA *[compositor]*. 31.
LÓPEZ, CLAUDI «PERIS», de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 62. - 83.
Lorxa (Lorcha). 12.
LLABRÉS, MARIA ROSA, de Sancelles *[Cantaire]*. 342. - 400.
Llach, El, casa de Sant Pere Despuig de Bianya. 218.
LLACH I GUERRA, NARCÍS, propietari de Sant Esteve de Bas. 209. - 210. - 211. - 212.
LLADÓ, ANTÒNIA, de Consell *[Cantaire]*. 335. - 341.
*LLADÓ, VERGE SANTA DEL. 162.
LLAGOSTERA I PLANA, CONSOL, de Sant Salvador de Bianya. *[Cantaire]*. 208. - 209. - 229.
Llanes, Can. Prop de Les Preses. 197.
LLAPART *[Josep]*, d'Amer. 182. - 186. - 187. - 192.
LLAPART, FAMÍLIA, d'Amer. 185. - 188. - 192.
LLAPART I MIEJEVILLE, MARIA DELS ANGELS, d'Amer. 182. - 183. - 184. - 185. - 186. - 187. - 189. - 191.
LLAPART I MIEJEVILLE, ROSA, d'Amer. 182. - 183. - 184. - 185. - 186. - 187. - 189. - 191.
Llates, Can. De Les Preses. 202.
LLINÀS, CATALINA «CATALINA DE CA NA PAIES», d'Artà *[Cantaire]*. 296. - 297. - 301. - 340. - 350. - 353. - 354. - 355. - 357. - 358. - 359.
LLITERAS, JULIÀ, d'Ariany. 312. - 313.
LLOBET, ROSA «ROSA DE CAL GRAELLS», de Prenyanosa *[Cantaire]*. 130. - 131. - 144. - 168.
LLODRÀ, JOSEFINA, de Famorca *[Cantaire]*. 49. - 83.
Llombo, El. 12.
Llompart, Can. (Pollença). 322. - 341. - 344. - 384.
LLONGUERES, BARTOMEU. 181. - 217. - 435.
LLONGUERES, MESTRE *[Joan]*. 185. - 187.
LLOPIS I VIDAL, MN. JOAQUIM, Rector de Balones *[Cantaire]*. 38. - 39. - 82.
LLOPIS I VIDAL, TÀRSILA, de Balones *[Cantaire]*. 38. - 82.
Llorà. 228. - 233.
*LLORENÇ. 253.
LLORENS, RAFELA «MONJA», de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 61. - 64. - 74. - 78. - 83.
Lloret de Vista Alegre. 328. - 329. - 341. - 343. - 344. - 360. - 363. - 371. - 396.
Llubí. 307.
*Lluch. 406.
Lluch, santuari de. 295. - 314. - 394.
Lluchmajor. 328.
*Lluchmajor. 406.
*LLUÍS, DON. 238. - 262. - 263. - 279.
*LLUÍS DE MONTALBÀ, DON. 262.

«MACIANA DE CAS FEDERICO DES MOLÍ» (Maciana Ramis), de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 398. - 399. - 400. - 401.
*MADÒ CATALINA. 363. - 374.
Madrid. 94.
*Madrid. 381.

Digitized by Google

*MAGDALENA *[Santa]*. 77. - 78. - 168. - 170. - 171.

«Maia», Can. De Les Preses. 202.

«MAIA» (Josep Badosa i Julinyà), de Les Preses *[Cantaire]*. 202. - 203. - 210. - 228. - 256.

MAIRATA, MARGALIDA, de Caimari *[Cantaire]*. 314. - 341. - 375.

Majorque. 346.

«MALDA» (Roseta Felip), de Cervera *[Cantaire]*. 106. - 107. - 138. - 143. - 157. - 158. - 159. - 160. - 161. - 162.

Mallol, El. 193. - 196. - 198. - 199. - 201. - 211. - 228. - 229. - 230. - 252. - 254. - 265.

Mallorca. 293. - 296. - 304. - 305. - 319. - 323. - 326. - 327. - 328. - 333. - 334. - 335. - 338. - 346. - 368. - 394. - 425. - 435.

*Mallorca. 399.

Manacor. 328.

*Manacor. 406.

MARAGALL *[Joan]*. 193.

MARCÈ I GOL, VENTURA «VELLA VENTURA», de Les Oluges *[Cantaire]*. 135. - 136. - 144. - 175. - 176.

MARCH, BET-MARIA, de Son Roca *[Cantaire]*. 314. - 320. - 343.

*MARE *[de Déu]*. 77. - 245. - 246. - 274.

MARE DE DÉU. 308. - 309.

*MARE DE DÉU. 14. - 48. - 49. - 55. - 67. - 68. - 162. - 171. - 172. - 174. - 233. - 246. - 269. - 273. - 274. - 354.

*MARE DE DÉU DEL FAR. 252.

*MARE DE DÉU DEL MILACRE. 24.

MARE DE DÉU DEL PUIG *[Pollença]*. 389.

*MARE DE DÉU DEL ROSER. 24. - 285.

*MARE DE DÉU DELS ANGELS. 243. - 269.

*MARE DEL CRIADOR. 112.

*MARE DEL REDEMPTOR. 245. - 246.

MARE SUPERIORA DE L'HOSPITAL DE CERVERA, RDA. 108.

*MARGALIDA. 353. - 365.

*MARGALIDA, DONA. 357.

«MARGALIDA DE CAN BIRBE» (Margalida Salom), de Binisalem *[Cantaire]*. 341.

«MARGALIDA DE CAN DINER» (Margalida Bover), de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.

«MARGALIDA DE CAS ROQUET» (Margalida Sans), de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 399. - 400.

*MARGALIDETA. 371. - 372.

*MARGALIDÓ. 371. - 372.

*MARGALITETA. 61.

Margarida. 12.

*MARGARIDA. 249. - 253. - 258.

*MARGARITA. 261.

*MARGARITETA. 21.

*MARIA. 147.

*MARIA *[Verge]*. 113. - 155. - 176. - 177. - 240. - 246. - 368. - 383. - 398. - 400. - 404.

*MARIA, DONYA. 173. - 257. - 426.

*MARIA, SENYORA *[Mare de Déu]*. 49. - 67. - 68.

*MARIA AGNETA. 237.

«MARIA DE CAS ROQUET» (Maria Sans), de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 398. - 399. - 400. - 401.

«MARIA DE CAS TEULER» (Maria Simonet i Crespí), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342. - 379. - 38[illegible].

Maria de la Salut. 307. - 308. - 309. - 341. - 344. - 371.

MARIA DE LA SALUT, RECTOR DE. 307.

«MARIA DE LA TAVERNA» (Maria Prat), de Cervera *[Cantaire]*. 120. - 121. - 143. - 166.

*MARIA DEL MOLÍ NOU. 45.

*MARIA RITA. 68.

«MARIA ROS» (Maria Gost), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.

«MARIA TRUANA», d'Amer. 185.

*MARIETA. 177. - 178. - 283. - 388. - 406.

«MARIETA MASA» (Maria Rigall i Fàbregas, er-

Digitized by Google

mitana de Santa Brígida), d'Amer *[Cantaire]*. 184. - 185. - 228.

Mariola, serralada de. 11. - 13. - 17. - 18. - 33. - 44. - 50.

MARQUÈS DE VIVOT. 304. - 305.

«MARRETA» (Catalina Caimari), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.

Marroc. 57. - 315.

*Marsella. 257. - 258. - 278. - 279.

*MARTA *[Santa]*. 168.

MARTÍ, de Prenyanosa. 130.

MARTÍ, FERRAN, de Balones *[Cantaire]*. 82.

MARTÍ, MARIA, de Balones *[Cantaire]*. 82.

MARTÍ, VICENT, de Balones *[Cantaire]*. 82.

MARTÍ I GADEA, XOXIM, PREV. Rector de Mislata. 38.

MARTORELL I ROTGER, ANNETA, de Sa Pobla *[Cantaire]*. 318. - 319. - 342.

MARTORELL, MIQUEL, de Sa Pobla. 318. - 319.

*MARTRA *[Santa]*. 170. - 171.

Mas, Can. D'Amer. 184.

MAS, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343.

Mas de la Molinera. 18.

MAS I NADAL, RICARD, de Benimarfull *[Cantaire]*. 76. - 82.

MASÓ I COLOMER, JOAN, de La Pinya *[Cantaire]*. 228.

MASÓ I SUBIRÀS, JAUME «JAUME DE CAN MASSIAS», de La Pinya *[Cantaire]*. 217. - 228. - 272.

MASSANET, ELVIRA, de Famorca *[Cantaire]*. 47. - 83.

MASSANET, FRANCISCA, de Balones *[Cantaire]*. 82.

MASSANET, JÚLIA, de Famorca *[Cantaire]*. 49.-84.

MASSANET, PATROCINI, de Famorca *[Cantaire]*. 84.

MASSANET I ANDRÉS, JOSEP, de Famorca *[Cantaire]*. 84.

MASSANET I MAS, FRANCESC, de Famorca *[Cantaire]*. 84.

Massegur. Prop d'Olot. 196. - 201. - 213.

MASSEGUR I PLANA, JOAN, de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 218. - 219. - 229. - 279.

Massias, Can. De La Pinya. 217.

MASSIP, MARIA «BUGADERA», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.

MASSÓ *[Rafel]*, arquitecte gironí. 205.

MATHEU, FRANCESC. 436.

«MATILDE MOLINERA» (Matilde Iglesias i Mir), d'Amer *[Cantaire]*. 188.- 189. - 192. - 228. - 244. - 245.

Maxim's Hotel, abans Can Xec, d'Olot. 192.

MAYOL, JOANAINA «JOANAINA DE CAN SALAS», de Pollença *[Cantaire]*. 320. - 323. - 341.

MAYOL, MARGALIDA, de Fornalutx *[Cantaire]*. 318. - 341.

MEDINACELI, DUCS DE. 56.

Mediterrània. 11.

MELIÀ, ISABEL, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.

«MENCIÓ» (Melcior Casamitjana i Anglada), de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 194. - 195. - 213. - 229. - 270.

Menorca. 293. - 338. - 435.

MERCADER, MN. JOSEP, Rector de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 194. - 195. - 196. - 213. - 229.

MERCANT, JAUME «CALÓ», de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 337. - 343.

MERCANT, JOANAINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343.

*Mercè, convent de la. 263.

MESTRES, MARGALIDA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.

MESTRES, TERESA, de Les Oluges *[Cantaire]*. 135. - 136. - 144.

MESTRESSA DE PRIMERA ENSENYANÇA DE MILLENA. 34.

MILÀ I FONTANALS, MANUEL. 431. - 436.

Digitized by Google

*Milacre, Mare de Déu del. 24.
Millena. 12.- 18.- 19.- 34. - 35. - 36. - 37. - 84. - 86.
Millena, Alcalde de. 34.
Millena o Billeneta. 17.
Millena, Port de. 18. - 28.
*Milleneta. 37.
Millet, Mestre Lluís. 115. - 293.
*Mió. 284.
*Miona. 284. - 285.
Miquel i Farrés, Maria, de La Tallada *[Cantaire]*. 119. - 120. - 144.
Miquela *[Bauzà]*. 363.
*Miquela, jaia. 355.
*Mir, Tonina. 375.
Mira, Gaspar, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Mira, Joaquim, de Balones *[Cantaire]*. 82.
Mira, Joaquim, de Millena *[Cantaire]*. 84.
Mira, Juli, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
Mira, Roman, de Millena *[Cantaire]*. 37. - 84.
Mira i Segura, Mercè, de Gorga *[Cantaire]*. 21. - 84.
Miralles, Maria, de Lloret de Vista Alegre *[Cantaire]*. 341.
Mislata. 38.
Molí de l'electricitat. D'Amer. 188. - 189.
Molí del Massegur. Prop d'Olot. 196. - 200. - 201. - 202.
Molí nou de La Riba, de Bianya. 221. - 222. - 223. - 224.
Molina, Miracle, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Molinas, Margalida «Rabassa», de Santa Margalida *[Cantaire]*. 310. - 311. - 342. - 372.
Moliner, del Molí nou de La Riba de Bianya (Josep Puigvert i Cortals). 221. - 222. - 223. - 224. - 225. - 229. - 283. - 284. - 285. - 286. - 287. - 288.
Molinera, Mas de la. 18.
Moltó, Joan, de Balones (29 anys) *[Cantaire]*. 40. - 82.
Moltó, Joan, de Balones (38 anys) *[Cantaire]*. 82.
Moltó, Josep, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Moltó, Josepa, de Balones *[Cantaire]*. 82.
Moltó, Manuel, de Balones *[Cantaire]*. 41. - 82.
Moltó, Maria, de Balones *[Cantaire]*. 41. - 82.
Moltó i Albors, Josep, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Moltó i Vilaplana, Josepa, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
«Monja» (Rafela Llorens), de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 61. - 64. - 74. - 78. - 83.
Monja de la Caritat, Una, de Pollença. 342.- 381.
Monner, Mn. Joan, de Girona. 181.
*Mont Auliva. 253.
Mont, Can. D'Amer. 186.
Montava, Emília, de Concentaina *[Cantaire]*. 83
Montava, Irene, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Montava, Pepica, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Montava i Carbonell, Francesc, de Concentaina *[Cantaire]*. 16.-83
*Montcabrer. 80.
Montcabrer *[muntanya]*. 11. - 13. - 50.
Montcaire, de Mallorca. 316.
Montfalcó. 135. - 136. - 144.
Montmaneu. 117. - 120. - 127. - 128. - 129. - 142. - 144.
Montmaneu, Rector de. 127.
*Montserrat, muntanyes de. 112.
Montserrat, Verge de. 112.
*Montserrat, Verge de. 113.
Montsià, Lluís de. 436.
*Moreneta *[Verge de Montserrat]*. 113.
«Moreno» (Emili Palací), de Concentaina *[Cantaire]*. 59. - 83.
*Moreria. 172. - 253. - 256.

Digitized by Google

MORET, DR., de Sant Esteve de Bas. 209.
MOREY, ANTONI, metge de Consell. 335.
MOREY, FRANCISCA, de Valldemossa. *[Cantaire]*. 343.
MOREY, ISABEL, de Binisalem *[Cantaire]*. 330. - 340.
MOREY, JOSEPA, de Binisalem *[Cantaire]*. 330. - 341.
MOREY, MAGDALENA, de Valldemossa. *[Cantaire]*. 343.
MOREY, RAMON, mestre de Binisalem. 328. - 329. - 330. - 331. - 341.
MOREY I FERRER, ISABEL, de Binisalem *[Cantaire]*. 330.
MOREY I FERRER, JOSEPA de Binisalem *[Cantaire]*. 330.
*Morí *[Moreria]*. 356.
Morret de Fageca, serreta de. 46.
MORRO, FRANCISCA, de Fornalutx *[Cantaire]*. 318. - 341.
Morro del Sant, penyal. 18.
Moscari. 340.
«MOSTATXET» (Josep Socias), de Sancelles *[Cantaire]*. 342. - 402.
MOYÀ, JOANA, de Borneta (Binisalem) *[Cantaire]*. 333. - 341.
MOYÀ, TONINA, de Borneta (Binisalem) *[Cantaire]*. 333. - 341.
MUNTANYÀ, MN. JOSEP (Rector de Sant Guim). 115. - 116.
*Múrcia. 426.
Múrcia, reialme de. 11.
Muro. 12. - 33. - 55. - 73. - 75. - 84. - 86.

NADAL, FREDERIC. 436.
NADAL, RAFEL, de Millena *[Cantaire]*. 37. - 84.
NADAL I LLORENÇ, CONSOL, de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 83.
NADAL I PÉREZ, LLUÍS, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
NAGAREDA, PAULÍ, alcalde de Santa Margarida de Bianya. 225.
*Nàpols. 255. - 364.
*Natzaret. 172.
Navarra. 340.
NAVARRO, PEP LLUÍS, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
NAVARRO, RAMONA, de La Tallada *[Cantaire]*. 119.- 144.
NAVARRO I FERRER, ADELA, de Gorga *[Cantaire]*. 21. - 84.
NIGORRA, ARNAU «ARNAU DE SON GARROVER», de Vilafranca (Mallorca) *[Cantaire]*. 305. - 306. - 342. - 366.
NIGORRA, CATALINA, de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 307. - 342.
«NOFRE» (Antoni Ubach), de Cervera *[Cantaire]*. 94. - 97. - 143.
Nofre, Cal. De Cervera. 96.
NOGUERA, AINA, de Biniali *[Cantaire]*. 340. - 403.
NOGUERA, FRANCISCA, de Biniali *[Cantaire]*. 340.- 403.
*NOSTRE SENYOR. 160. - 170. - 171. - 233. - 427.

OLCINA, JOSEPA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
OLCINA, ROSA, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
*Olieres. 260.
*Oliva. 53. - 155.
OLIVERAS, LLORENÇ, de Granyena *[Cantaire]*. 99. - 100. - 101. - 103. - 143. - 148.
OLIVERAS, PILAR, de Granyena *[Cantaire]*. 99. - 100. - 102. - 143.
OLIVERAS, RAMONA, de Granyena *[Cantaire]*. 99. - 100. - 102. - 143.
*Oliveres. 173.
OLIVERES I RIBAS, FELIU «FELIU DE VERNATALLADA», d'Amer *[Cantaire]*. 187. - 188. - 228.
*OLIVERO. 21. - 61.
Olot. 181. - 192. - 193. - 196. - 197. - 198. - 200. - 201. - 202. - 204. - 205. -

Digitized by Google

206. - 209. - 210. - 213. - 214. - 216. - 217. - 218. - 219. - 222. - 223. - 224. - 225. - 226. - 227. - 228. - 230. - 272. - 280. - 435.
Oluges, Les. 135. - 136. - 137. - 142. - 144. - 153. - 175.
Oluges, Rector de Les. 135.
Ontinyent, partit judicial de. 11.
Ordinas i Fiol, Miquel, de Bini de Baix *[Cantaire]*. 340.
*Orlan. 271.
*Orlanda, Vall de. 212. - 266. - 267.
*Orné, vall de. 287.
*Ornera, vall de, 287.
Ortolà i Garcia, Maria, de Gorga *[Cantaire]*. 19. - 23. - 24. - 25. - 27. - 84.

«Paco el cego» (Francesc Insa i Insa «Passamaner»), de Concentaina *[Cantaire]*. 56. - 83.
Palací, Emili «Moreno», de Concentaina *[Cantaire]*. 59 - 83.
Palacio, Miracle, de Concentaina *[Cantaire]*. 76. - 83.
Palacios i Vidal, Concepció, de Concentaina *[Cantaire]*. 73. - 83.
Palau de sa Senyora des Pujolet. 309.
Palausolitar. 436.
Palma de Mallorca. 340. - 341. - 342. - 343.
*Palombia. 256.
Pallarès, Mn., (Rector de Castellnou). 132. - 133.
Pallargues. 144.
*Pare *[Etern]*. 245. - 246.
Parés i Rovira, Rosa, de Barcelona *[Cantaire]*. 437.
Parés i Sirera, Joan «Zai», d'Amer *[Cantaire]*. 186. - 228. - 242.
París. 185.
*París. 241.
«Parisa» (Francisca Humbert), de Pollença *[Cantaire]*. 321. - 322. - 323. - 341. - 381. - 383. - 385. - 386. - 387.
Parisa, Ca Na. 322.
Pascual, Dr. Bartomeu, rector del Seminari de Palma de Mallorca. 294.
Pascual, Miquel, d'Ariany *[Cantaire]*. 312. - 340.
Pascual, Sebastià, d'Ariany *[Cantaire]*. 312. 340.
Pascual i Orosco, Joaquim, de Millena *[Cantaire]*. 84.
Pasqual, Dolors, de Millena *[Cantaire]*. 34. - 84.
Pasqual, Josep, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
Pasqual i Oriola, Joaquim, de Millena *[Cantaire]*. 36. - 37. - 84.
«Passamaner» (Francesc Insa i Insa «Paco el cego»), de Concentaina *[Cantaire]*. 56 - 83.
Pastor, Francesc «Quico el Frare», de Concentaina *[Cantaire]*. 58.- 64. - 70. - 71. - 83.
Pastor, Catalina «Barbera», de Maria de la Salut *[Cantaire]*. 308. - 309. - 341. - 371.
«Pastora» (Antònia Serra), de Freixanet *[Cantaire]*. 125. - 126. - 144.
«Pastora» (Rosa Rossell), de Sant Guim *[Cantaire]* 129. - 144.
Patrona *[de Pollença]* (Mare de Déu del Puig). 389.
*Pauleta. 157. - 158.
*Pedra des Visc. 380.
Pedral, Maria, de Montmaneu *[Cantaire]*. 128. - 144.
*Pedreguer. 55.
Pedrell, F*[elip]*. 435.
*Pedret. 275.
Pego, partit judicial de. 11.
Penàguila. 58.
Penàguila, riu. 11. - 18.
Penàguila, serralada de. 11. - 18. - 19.
Penella (Peneyla). 12.
Penya dels Corbs. 18.
Penya Roja. 18.
«Pep de les Corominotes» (Josep Ferran i

Digitized by Google

Fajula), de Sant Salvador de Bianya [Cantaire]. 204. - 205. - 206. - 207. - 209. - 223. - 229. - 257. - 258. - 259.
Pep Llull, Can. De Capdepera. 299. - 301.
*PEPA. 236.
«PEPA DE CAS JEFE» (Josepa Arabí), de Sa Pobla [Cantaire]. 342.
*PEPICA. 16.
*PERE. 51.
*PERE ANTONI. 266.
«PERE XOL» (Pere Domènech), de Cervera. 111. - 114. - 115. - 116. - 117. - 118. - 119. - 122. - 123. - 127. - 128. - 130. - 131. - 132. - 135. - 136. - 139.
«PERET DE CAL BORD» (Pere Riera i Blanch), de Sant Esteve de Bas [Cantaire]. 210. - 211. - 228.
«PERET DELS BURROS» (Pere Dalmau i Colomé), de Sant Esteve de Bas [Cantaire]. 212. - 228. - 267.
PÉREZ, tartaner d'Olot. 192. - 193. - 201. - 222.
PÉREZ, CONXA, de Quatretondeta [Cantaire]. 46. - 84.
PÉREZ, FREDERIC, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
PÉREZ, ISMAEL, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
PÉREZ, JOAN, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
PÉREZ, JOSEP, de Quatretondeta [Cantaire]. 45. - 84.
PÉREZ, PRÀXEDES, de Quatretondeta [Cantaire]. 84.
PÉREZ I BLANES, DOLORS, de Concentaina [Cantaire]. 83.
PÉREZ I GIL, JOSEP, de Quatretondeta [Cantaire]. 45. - 84.
PÉREZ I JOVER, MARIA, de Concentaina [Cantaire]. 83.
PÉREZ I MARGARIT, ENRIC, de Concentaina [Cantaire]. 83.
PÉREZ I REIG, MIRACLE, de Concentaina. [Cantaire]. 78. - 83.
«PERIC» (Pere Casamitjana), de Sant Privat de Bas [Cantaire]. 229.
«PERIS» (Claudi López), de Concentaina [Cantaire]. 57. - 62. - 83.
PERMANYER, RAMONA, de Sant Guim [Cantaire]. 116. - 143. - 144.
*Perpinyà. 147. - 281.
Perpunxent, vall de. 12.
«PERRUSSA» (Pereta Bennàssar), de Sa Pobla [Cantaire]. 319. - 342.
PETERS, editor. 113.
Petra. 313. - 333.
«PICONA» (Maria Estelrich), de Maria de la Salut [Cantaire]. 308. - 309. - 341. - 371.
*PILATOS. 77.
Pinell. 129. - 144.
Pinya, La. 203. - 213. - 215. - 216. - 217. - 219. - 228. - 229. - 230. - 271. - 272. - 279.
PINYA, RECTOR DE LA. 215.
PINYOT, DR. VALENTÍ (Rector de Freixanet). 123. - 124. - 125.
Pireneu. 16. - 434.
«PITARRA» (Frederic Soler). 109.
PLA, HORTÈNSIA, de Benillup [Cantaire]. 82.
Pla de la Font [de Concentaina]. 33.
Pla de les Monges [de Concentaina]. 33.
*Pla de Tordera. 248.
Pla Traver. Masia de la muntanya de Santa Magdalena. 200. - 271.
*Plana de Cerdanya. 163. - 277.
PLANAGOMÀ I BRACONS, ISIDRE «SIDRO DEL LLACH», de Sant Pere Despuig de Bianya [Cantaire]. 218. - 229.
Planes. 12.
Planes, Baronia de. 12.
Planes [d'Olot], Les. 191.
PLANES, MARIA, d'Alqueria d'Asnar [Cantaire]. 82.
Plegamans. 436.
Pobla, Sa. 317. - 318. - 319. - 322. - 341. - 342. - 344. - 378. - 379.

Digitized by Google

Poblet. 187.
POL, JOANAINA, de Consell *[Cantaire]*. 335. - 341. - 406.
«POLIOL» (Pere Collell i Serrat), d'Amer *[Cantaire]*. 186. - 228.
Pollença. 306. - 314. - 318.- 319. - 320. - 321. - 322. - 323. - 324. - 325. - 326. - 341. - 342. - 343. - 344. - 381. - 384. - 388. - 389.
«POLLERA» (Tonina Cladera), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342. - 378.
PONS I VICENS, ANTÒNIA, de Binisalem *[Cantaire]*. 328. - 329. - 341. - 394. - 396.
PONS, FRANCISCA, de Binisalem *[Cantaire]*. 330.- 341. - 397.
PONS, MAGDALENA, de Sóller *[Cantaire]*. 318. - 343.
PONT, CRISTINA, de Cervera *[Cantaire]*. 109. - 143.
PONT, FRANCISCA, de Cervera *[Cantaire]*. 138. - 143.
PONT, ROSA, de Cervera *[Cantaire]*. 109. - 143.
*Pont d'Alentorn. 165.
Pont de les Tartanes *[de Concentaina]*. 32.
*Pontús. 275.
Port (Portet) de Billeneta. 17.
Port de Millena. 18. - 28.
Port de Pollença. 318. - 324. - 325. - 326. - 342. - 344.
*Portal *[de Betlem]*. 246.
*Prades. 272.
PRAT, SENYOR, director de la cobla d'Amer. 184.
PRAT, ELISA, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
PRAT, MARIA, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
PRAT, MARIA «MARIA DE LA TAVERNA», de Cervera *[Cantaire]*. 120. - 121. - 143. - 166.
Prats de Molló. 220. - 229. - 282.
PREGONER, EL, d'Olot *[Cantaire]*. 228.
Prenyanosa. 130. - 131. - 142. - 144. - 168. - 169. - 170. - 171. - 172. - 173.
PRENYANOSA, RECTOR DE. 130. - 131.
Preses, Les. 192. - 196. - 197. - 202. - 203. - 210. - 228. - 230. - 256. - 261.
PRESIDENT DE L'ORFEÓ CATALÀ *[de Barcelona. Joaquim Cabot]*. 434.
« PRIMATERA » (Maria Bauzà), de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 302. - 303. - 306. - 307. - 342. - 360. - 361. - 362. - 363. - 364. - 365.
*Provença. 80.
PUIG, CARME, de Cervera *[Cantaire]*. 106. - 135. - 143. - 153. - 154. - 155. - 160.
Puig, El, casa de Sant Salvador de Bianya. 207.
Puig Major, de Mallorca. 314. - 315. - 316.
Puig Sacalm. 210.
PUIGCERVER, ROSA, de Lloret de Vista Alegre *[Cantaire]*. 341.
PUIGDOMÈNECH I SITJÀ, MARIA, de Santa Margarida de Bianya *[Cantaire]*. 229.
Puigpardines. 213. - 214. - 215.
PUIGPARDINES, RECTOR DE. 215.
PUIGREDON, DOMINGO, de Cervera *[Cantaire]*. 122.- 143. - 165.
PUIGVERT I CORTALS, JOSEP, de Santa Margarida de Bianya. 221. - 222. - 223. - 224. - 225. - 229. - 283. - 284. - 285. - 286. - 287. - 288.
PUJADÓ, SENYOR, propietari de Sant Salvador de Bianya. 207.
PUJALÓ, FRANCESC, de Cervera *[Cantaire]*. 107. - 108. - 109. - 143.
Pujalt. 145.
PUJOL, MESTRE FRANCESC. 293.
PUJOL I VILA, DOLORS, d'Amer *[Cantaire]*. 188.- 228.
Pujolet. 308.
PUJOLET, SENYORA DES. 308.
PUNTÍ I COLLELL, MOSSÈN JOAN. 433. - 437.

Digitized by Google

*Quatretonda. 37.
Quatretonda (Quatretondeta). 12. - 43. - 44. - 45. - 46. - 84. - 86.
Quatretondeta, Rector de. 44.
Ques, Catalina, d'Alcúdia [Cantaire]. 326. - 327. - 340. - 391. - 392. - 393.
«Quico el Frare» (Francesc Pastor), de Concentaina [Cantaire]. 58. - 64. - 70. - 71. - 83.
*Quim. 53.
*Quintana, Casa En. 248.

«Rabassa» (Margalida Molinas), de Santa Margalida [Cantaire]. 310. - 311. - 342. - 372.
Ràfol Blanch (Alqueria d'Asnar). 12. - 52.
*Raimundeta. 165.
Ramis, Antoni, d'Inca [Cantaire]. 335. - 341. - 407.
Ramis, Catalina, de Sancelles [Cantaire]. 342.
Ramis, Francesc, de Son Gelabert [Cantaire]. 329. - 343. - 396.
Ramis, Joanaina, de Sancelles [Cantaire]. 342.
Ramis, Maciana, «Maciana de Cas Federico des Molí», de Sancelles [Cantaire]. 332. - 342. - 398. - 399. - 400. - 401.
Ramis d'Ayreflor. 295.
Ramon, Antònia, de Cervera [Cantaire]. 114. - 143.
*Ramon, Don. 268.
«Ramon Brugada» (Ramon Feines i Pascual), de Sant Esteve de Bas [Cantaire]. 228.
Ramonell, Francisca «Francisca de Can Rego», de Biniagual [Cantaire]. 331. - 340.
Ramonell, Joana «Joana de Can Rego», de Biniagual. [Cantaire]. 331. - 340.
Rector d'Amer. 184.
Rector de Balones (Mossèn Joaquim Llopis i Vidal) [Cantaire]. 38. - 39. - 82.
Rector de Benimarfull [Cantaire]. 82.
Rector de Castellnou (Mn. Pallarès). 132. - 133.
Rector de Cervera. 94.
Rector de Consell. 335.
Rector de Freixanet (Dr. Valentí Piñot). 123.- 124. - 125.
Rector de Granyena. 99. - 100.
Rector de La Pinya. 215.
Rector de La Tallada. 118.
Rector de Les Oluges. 135.
Rector de Les Preses (Mn. Genís Resclosa i Figueres) [Cantaire]. 197. - 202. - 203. - 228.
Rector de Maria de la Salut. 307.
Rector de Mislata (Mossèn Xoxim Martí i Gadea). 38.
Rector de Montmaneu. 127.
Rector de Quatretondeta. 44.
Rector de Prenyanosa. 130. - 131.
Rector de Puigpardines. 215.
Rector de Sant Guim (Mn. Josep Muntanyà). 115. - 116.
*Rector de Sant Pere de Bianya. 275. - 276.
Rector de Sant Pere Despuig de Bianya. 217.
Rector de Sant Privat de Bas (Mn. Josep Mercader) [Cantaire]. 194. - 195. - 196. - 213. - 229.
Rector de Sant Salvador de Bianya. 204. - 205. - 206. - 207. - 209.
Rector de Santa Margarida de Bianya. 223.
*Redemptor. 161. - 162. - 166. - 167. - 245. - 246.
*Rei de cel i terra. 246.
Reich, Josep «Reicó», de Freixanet [Cantaire]. 125. - 144.
«Reicó» (Josep Reich), de Freixanet [Cantaire]. 125. - 144.

Digitized by Google

Reicó, Cal. De Freixanet. 125.
Reig i Nicolau, Josep, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
Reig i Sanz, Maria, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
Reig i Sanz, Victòria, de Gorga *[Cantaire]*. 21. - 84.
Reig i Sellés, Simforosa, de Concentaina *[Cantaire]*. 57. - 66. - 78. - 83.
Reis, Cals. De Mallorca. 315.
*Reis d'Orient, Els tres. 240. - 246.
Requesens, Francisca, de Montmaneu *[Cantaire]*. 128. - 144.
Resclosa i Figueres, Mn. Genís, Rector de Les Preses *[Cantaire]*. 197. - 202. - 203. - 228.
*Reus. 234.
Revert, Josep «Sant Roc», de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Riba, La, casa de Sant Pere Despuig de Bianya. 218. - 219. - 220. - 224.
Ribalta i Llongarriu, Joan «Sastre» «Ros», de La Pinya *[Cantaire]*. 215. - 216. - 217. - 228.
Ribas, Margalida, de Santa Margalida *[Cantaire]*. 310. - 311. - 342.
Ribelles i Segura, Francesc, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*Ribera. 55.
Richard, Virtuts, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Ridaura. 195. - 229. - 253.
*Riera. 149. - 376.
Riera i Blanch, Pere «Peret de Cal Bord», de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 210. - 211. - 228.
*Riero. 25. - 60.
Rif. 57.
Rigall i Fàbregas, Maria «Marieta Masa», ermitana de Santa Brígida, d'Amer *[Cantaire]*. 184. - 185. - 228.
Rigau, Antoni, de Santa Coloma de Farnés. 187.
Rigau, Feliu *[fill de Pere Rigau]*, d'Amer. 188.
Rigau i Monner, Pere, d'Amer *[Cantaire]*. 186.- 187. - 188. - 228. - 244.
Ripoll, Maria, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Ripoll, Miracle, de Concentaina *[Cantaire]*. 68.- 83.
Rito, Cal. De Les Oluges. 135.
Ritxard, Trinitat, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
*Riu d'Arenes. 244.
Roca, Bernat, metge de Binisalem. 330. - 341.
Roca, Cal. De Prenyanosa. 130.
Roca, Mariagna, de Cervera *[Cantaire]*. 96. - 97. - 143. - 147.
Rocamartí. 143. - 153.
Roig, Catalina, de Maria de la Salut *[Cantaire]*. 341.
Rokseth, Pierre. 346.
*Roma. 241. - 243. - 426.
Roman, Josep, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
Roqué i Orris de Soler, Margarida «Guillota», de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 199. - 200. - 213. - 229.
«Ros», «Sastre» (Joan Ribalta i Llongarriu), de La Pinya *[Cantaire]*. 215. - 216. - 217. - 228.
«Rosa de Cal Graells» (Rosa Llobet), de Prenyanosa *[Cantaire]*. 130. - 131. - 144. - 168.
«Rosario», de Calaf. 124.
*Roser, Mare de Déu del. 24. - 285.
*Roseta. 161. - 386.
Rossell, Rosa «Pastora», de Sant Guim *[Cantaire]*. 129. - 144.
Rosselló. 432. - 434.
*Rosselló. 163. - 235. - 277.
Rosselló, Joana, de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
Rosselló, Josep, de Sant Joan (Mallorca) *[Cantaire]*. 302. - 342.
Rosselló, Margalida, de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 343. - 409. - 410.

Digitized by Google

ROSSINYOL, SANTIAGO. 336. - 337.
ROTGER I SUREDA, ANTONI, de Pollença *[Cantaire]*. 321. - 322. - 323. - 341. - 384.
*ROURE, EN. 275.
ROVIRA, TERESA, de La Tallada *[Cantaire]*. 119.-144.
RUBIO I VERGÉS, JOAN, de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 221.-229.
*Rupit. 266.
RUTLAN, AINA, de Valldemossa. *[Cantaire]*. 343.

*Sa Cabana. 407. - 408.
*Sa Pobla. 406.
*Sa Vileta. 406.
Sabadell. 435.
«SABAS» (Joan Comaplà i Gelis), de Sant Esteve de Bas *[Cantaire]*. 210. - 211. - 212. - 228. - 261. - 262. - 263. - 264.
«SABATERA» (Maria Balaguer), de Les Oluges *[Cantaire]*. 135. - 137. - 143.
Sagrera, La. 436.
*Sala, La. 276.
SALA I DANÉS, JOAN, de Sant Privat de Bas *[Cantaire]*. 214. - 229.
SALA *[i Salarich]*, MN. JOAN. 184.
SALAS I MAYOL, TONINA, de Pollença *[Cantaire]*. 320. - 323. - 341. - 388.
*Sales. 288. - 289.
SALOM, MARGALIDA «MARGALIDA DE CAN BIRBE», de Binisalem *[Cantaire]*. 341.
SALVÀ, BERNAT, de Valldemossa *[Cantaire]*. 336-343.
SAMPER, BALTASAR. 339. - 350. - 435.
Sanahuja. 92.
Sancelles. 306. - 328. - 332.- 333. - 341. - 342. - 344. - 398. - 399. - 400. - 402.
SANOGUERA, CONSOL, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
SANOGUERA, MARIA, d'Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
SANOGUERA, MIRACLE, de Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 53. - 82.
SANS, ANTÒNIA, de Sancelles *[Cantaire]*. 342.
SANS, MARGALIDA, «MARGALIDA DE CAS ROQUET», de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 399. - 400.
SANS, MARIA «MARIA DE CAS ROQUET», de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342. - 398. - 399. - 400. - 401.
SANSALVADOR I CORTÈS, JOAQUIM. 29. - 43. - 435.
SANSALVADOR I CORTÈS, JUST, de Concentaina *[Cantaire]*. 81. - 435.
SANSALVADOR I CORTÈS, MIQUEL, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
SANSALVADOR I CORTÈS, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 61. - 83.
SANSALVADOR I INSA, MARIA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
SANSALVADOR I TORRÓ, JOAQUIM, de Concentaina *[Cantaire]*. 51..- 83.
SANSALVADOR I TORRÓ, JOSEPA, de Concentaina *[Cantaire]*. 64. - 83.
*SANT ANTONI. 355.
*Sant Boy. 169.
*Sant Boy de Llussanès. 37.
*Sant Celoni. 266.
Sant Cristòfol (barri de Cervera). 96. - 106.
Sant Cristòfol d'Alcoy. 18.
Sant Esteve de Bas. 203. - 208. - 209. - 210. - 212. - 225. - 228. - 229. - 230. - 260. - 261. - 265. - 267.
Sant Feliu *[Església de Girona]*. 181.
Sant Feliu de Pallerols. 188. - 189. - 228.
*Sant Genís *[Convent de]*. 159.
Sant Guim. 114. - 115. - 116. - 117. - 119. - 120. - 123. - 127. - 129. - 142. - 143. - 144. - 163.
SANT GUIM, RECTOR DE (Mn. Josep Montanyà). 115. - 116.
*Sant Hilari, altar de. 268.

Digitized by Google

SANT HIPÒLIT, PATRÓ DE CONCENTAINA. 31. - 32.
SANT ISIDRE. 194. - 195.
*SANT JAUME DEL CARRER NOU. 169.
Sant Joan (Mallorca). 302.- 303. - 304. - 305. - 306. - 307. - 341. - 342. - 344. - 360. - 362. - 366. - 367. - 369. - 371. - 426.
*SANT JOAN. 51. - 172. - 357.
Sant Joan de les Abadesses. 226.
Sant Joan Les Fonts. 189.- 228. - 229. - 246. - 289.
*SANT JOSEP. 55. - 151. - 152. - 160. - 170. - 171. - 172. - 246. - 269. - 274. - 383. - 398.
SANT LLORENÇ *[Patró de Benillup]*. 28. - 29.
SANT MARTÍ. 305.
*Sant Martí. 37.
Sant Martí, de Vilafranca (Mallorca). 304. - 342. - 344.
Sant Martí de Maldà. 150.
Sant Martí del Clot. 204. - 217.
Sant Miquel, muntanya de. 210.
Sant Miquel de Pineda. 203. - 229. - 275.
*Sant Narcís, Convent de. 158.
*SANT PARE. 241.
*SANT PAU. 77.
*SANT PERE. 51. - 238.
*SANT PERE DE BIANYA, RECTOR DE. 275. - 276.
Sant Pere Despuig de Bianya. 217. - 218. - 219. - 220. - 221. - 228. - 230. - 275. - 279. - 280. - 282.
SANT PERE DESPUIG DE BIANYA, RECTOR DE. 217.
Sant Pere Salavinera. 92.
Sant Privat de Bas. 192. - 193. - 194. - 195. - 196. - 197. - 198. - 199. - 203. - 212. - 213. - 216. - 228. - 229. - 230. - 253. - 254. - 270. - 271.
SANT ROC *[Patró de Millena]*. 34.
«SANT ROC» (Josep Revert), de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Sant Salvador de Bianya. 204. - 205. - 206. - 207. - 208. - 209. - 217. - 223. - 229. - 230. - 257.
SANT SALVADOR DE BIANYA, RECTOR DE. 204. - 205. - 206. - 207. - 209.
*SANTA AGNA. 169.
*SANTA ANNA. 49. - 233.
SANTA BRÍGIDA. 184. - 185.
Santa Brígida. Ermita prop d'Amer. 184. - 185. - 228.
*SANTA CLARA. 238. - 274.
*Santa Clara, convent de. 263.
Santa Coloma de Farnés. 187.
SANTA EXUPERÀNCIA. 207.
*SANTA MAGDALENA. 160. - 170.
Santa Magdalena, muntanya de. 192. - 193. - 199. - 200. - 210.
Santa Margalida. 307. - 309. - 310. - 311. - 341. - 342. - 344. - 371. - 372.
Santa Margarida de Bianya 222. - 224. - 229. - 230. - 283. - 289.
SANTA MARGARIDA DE BIANYA, RECTOR DE. 223.
*SANTA SUSAGNA. 165.- 167.
Santanyí. 328.
*Santanyí. 386.
Santes Creus. 187.
SARRI, MN. JOAN. 437.
SASTRE, BARTOMEU, de Caimari *[Cantaire]*. 341.
Sastre, Cal. De Cervera. 111.
SASTRE, MACIANA, de Sancelles *[Cantaire]*. 332. - 342.
SASTRE, MARGALIDA, de Son Gelabert *[Cantaire]*. 329. - 343.
«SASTRE», «ROS» (Joan Ribalta i Llongarriu), de La Pinya *[Cantaire]*. 215. - 216. - 217. - 228.
SAU, MARIA, de Girona. 181.
*SAVALLS. 260. - 261.
«SEBASTIANA DE CAN COSSIS» (Sebastiana Solé), de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
SECRETARI DE L'ORFEÓ CATALÀ *[de Barcelona. Pasqual Boada]*. 434.
«SECRETÀRIA» (Francinaina Torres), de Valldemossa

Digitized by Google

[Cantaire]. 337. - 343. - 427.
Segarra, La. 91. - 93. - 105. - 125. - 137. - 139. - 140. - 141. - 434. - 435.
SEGUÍ, ANNA, de Benillup *[Cantaire]*. 82.
SEGUÍ, FRANCISCA «FRANCINA FERRERA», de Pollença *[Cantaire]*. 314. - 320. - 321. - 342.
SEGUÍ, MARIA ADELA, de Millena *[Cantaire]*. 37. - 84.
SEGUÍ, MARIA DOLORS, de Famorca *[Cantaire]*. 84.
SEGURA, EZEQUIEL, de Balones (25 anys) *[Cantaire]*. 82.
SEGURA, EZEQUIEL, de Balones (56 anys) *[Cantaire]*. 82.
SEGURA, MARIA, de Balones *[Cantaire]*. 82.
SEGURA I PUIG, JOAQUIM, de Balones *[Cantaire]*. 82.
*Sellera. 282.
SELLÉS, ANDREU, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 84.
SELLÉS, ELENA, de Quatretondeta *[Cantaire]*. 46. - 84.
SELLÉS, LLORENÇ, de Millena *[Cantaire]*. 34. - 37. - 84.
SELLÉS, RAFEL, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
SELLÉS I CALATAYUD, MIQUEL, de Concentaina *[Cantaire]*. 17. - 83.
SELLÉS I SEGURA, ELENA, de Millena *[Cantaire]*. 19. - 34. - 37. - 84.
Seminari de Ciutat de Mallorca. 294. - 298. - 301.
SEMPERE, JOSEP, de Millena *[Cantaire]*. 36. - 37. - 84.
*SENT'ANNA. 68.
*SENT PAU. 77.
*SENT PERE. 77.
SENYORA DE FINESTRAT, de Gorga *[Cantaire]*. 26.
SERAROLS, DOMINGA, de Sant Guim *[Cantaire]*. 115. - 144. - 163. - 164.
Sereno, Cal. De Cervera. 96. - 106. - 143.
SERINYÀ, DOLORS «TERA», VDA. DE FRANCESC TER, d'Amer *[Cantaire]*. 184.- 185. - 187. - 191. - 228. - 237. - 238. - 239. - 240. - 241. - 249.
Serós. 133. - 144.
Serpis, riu. 11. - 18. - 50.
SERRA, ANTÒNIA «PASTORA», de Freixanet *[Cantaire]*. 125. - 126. - 144.
SERRA I EXPÒSIT, JOSEPA, d'Amer *[Cantaire]*. 187.- 191. - 228. - 251.
*Serra de Mariola. 15. - 16.
SERRAT I LAFONT, LLUCIÀ «TILDES», d'Amer *[Cantaire]*. 186. - 228. - 243.
Serrella, serralada de. 11. - 17. - 18. - 43. - 44. - 47.
Seta, Vall de. 12. - 17. - 18. - 34. - 38. - 43. - 44. - 50.
SICRES I RIGAU, DOLORS, d'Amer *[Cantaire]*. 185.- 228.
SICRES I VILLAMALA, JAUME «VELL SICRES», d'Amer *[Cantaire]*. 188. - 189. - 190. - 228.
Sidera, Can. Veïnat del Mallol. 196. - 198. - 199.- 201. - 211. - 212.
«SIDRO DEL LLACH» (Isidre Planagomà i Bracons), de Sant Pere Despuig de Bianya *[Cantaire]*. 218.- 229.
SIMONET I CRESPÍ, MARIA «MARIA DE CAS TEULER», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342. - 379. - 380.
Sineu. 307. - 316. - 344.
*Sineu. 406.
SOCIAS, JOANA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343.
SOCIAS, JOSEP «MOSTATXET», de Sancelles *[Cantaire]*. 342. - 402.
SOLÉ, SEBASTIANA «SEBASTIANA DE CAN COSSIS», de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
SOLER, ANTÒNIA, de Sa Pobla *[Cantaire]*. 342.
SOLER, FREDERIC «PITARRA». 109.
SOLIVELLES, ISABEL, de Turixant (Escorca) *[Cantaire]*. 315. - 343.
SOLIVELLES, MAGDALENA, de Turixant (Escorca) *[Cantaire]*. 315. - 343.
Solsona, bisbat de. 437.

Digitized by Google

Sóller. 314. - 317. - 318. - 343. - 344. - 376.
*Sóller. 406.
*Son Crespí. 352.
Son Duran (Entre Sant Joan i Vilafranca. Mallorca). 305. - 342. - 344.- 366.
*Son Fiol. 367.
Son Gelabert (Lloret de Vista Alegre). 328. - 329. - 330. - 343. - 344. - 396.
Son Roca. 314. - 343. -344.
«SONA MINYÓ» (Sastre de Cervera). 110. - 111.
*Surroca. 259 - 260.

Tallada, La. 117. - 118.- 119. - 120. - 127. - 129. - 142. - 144. - 165.
TALLADA, RECTOR DE LA. 118.
Teatre de Cervera. 93.
Ter. 434.
TER, FRANCESC, d'Amer. 237.
«TERA» (Dolors Serinyà, Vda. de Francesc Ter), d'Amer *[Cantaire]*. 184.- 185. - 187. - 191. - 228. - 237. - 238. - 239. - 240. - 241. - 249.
*TERESA. 247.
«TERESA DEL TERRAT», de La Tallada *[Cantaire]*. 120.
«TIANA» (Teresa Bosch), de Prenyanosa *[Cantaire]*. 130. - 131. - 144. - 169. - 170. - 171. - 172. - 173.
«TILDES» (Llucià Serrat i Lafont), d'Amer *[Cantaire]*. 186. - 228. - 243.
*Tolon. 257. - 258. - 278. - 279.
Tollos (Toylo). 12.
TOMÀS, JOSEP, de Benillup *[Cantaire]*. 82.
TOMÀS, MESTRE JOAN. 227. - 435. - 437.
«TON MINGO», d'Amer. 184.
*TONI. 15.
*Torre del Oro. 79.
*Torre del poble. 79.
TORREGROSSA, ELÒDIA, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
TORREGROSSA, EMÍLIA, de Alqueria d'Asnar *[Cantaire]*. 82.
Torrent de Pareis, de Mallorca. 316.
TORRENTS, ADELA, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
TORRES, FRANCINAINA «SECRETÀRIA», de Valldemossa *[Cantaire]*. 337. - 343. - 427.
TORRES, JOANAINA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
TORRES, MAGDALENA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343. - 410.
TORRES, MARGALIDA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 343. - 410.
*Torrevella. 81.
TORRÓ, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
TORT, VICENTS. 203 - 209.
Tortosa. 436.
*Tortosa. 279.
TOUS, JOANA, mestra d'Alcúdia. 326. - 340.
Travadell, Vall de. 12. - 17. - 18.
*Tremp. 277. - 278.
TRENSANO, FRANCISCA, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*TRESETA. 281.
TRESORER DE L'ORFEÓ CATALÀ, de Barcelona. 434.
Trias, Ca Ses. De Valldemossa. 335.
TRIAS, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 337. 343.
TRIAS, JOANAINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 337. 343.
TRIAS, MARGALIDA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 337. - 343. - 425.
*Trinitat, Santa. 147.
Turballos (Torbaylos). 12.
Turixant, d'Escorca. 314. 315. - 343. - 344.
TURULL, TERESA «VELLA MARSERA», de Freixanet *[Cantaire]*. 126. - 144.

UBACH, ANTONI «NOFRE», de Cervera *[Cantaire]*. 94.- 97.- 143.
UBACH, FRANCISQUETA, de Cervera *[Cantaire]*. 96. 143.
UBACH, JOSEPA, de Cervera *[Cantaire]*. 94. - 95. - 96. - 143. - 145.

Digitized by Google

«UFIA» (Domènec Albors i Oltra), de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
Urgell. 93. - 122. - 435.
*Urgell. 162. - 163. - 277.

VAELLO, MIRACLE, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*València. 25. - 26. - 28. - 46. - 53. - 414. - 415. - 416. - 425.
València, reialme de. 11. - 432. - 435.
VALERO, FRANCISCA, de Gorga *[Cantaire]*. 84.
VALOR, EMILI, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
VALOR I VILAPLANA, JUST, de Benimarfull *[Cantaire]*. 75. - 82.
*Vall d'Orlanda. 212.-266.-267.
*Vall d'Orné. 287.
*Vall d'Ornera. 287.
Vall de Bianya. 204. - 205.- 206. - 217. - 218. - 219. - 221. - 222. - 223. - 225. - 226.
*Vall de Gallinera. 37.
Vall de Perpunxent. 12.
Vall de Seta. 12. - 17. - 18. - 34. - 38. - 43. - 44.- 50.
Vall de Travadell. 12. - 17. - 18.
Vall del Bach, de Bianya. 220. - 229.
Valldemossa. 328. - 335. - 336. - 337. - 338. - 343. - 344. - 409. - 410. - 425. - 427.
Vallès, contrada de. 435.
VALLÈS, JOSEP, de Benàmer *[Cantaire]*. 54. - 82.
VALLÈS, VICTÒRIA, de Benàmer *[Cantaire]*. 82.
VALLS I COLOMER, VICENT, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
VANRELL, ANDREU, administrador de Correus d'Alcúdia. 326. - 327.
VANRELL, ANTÒNIA, de Sineu *[Cantaire]*. 307.
Vanrell, Can. 326.
VANRELL, CATALINA, de Valldemossa *[Cantaire]*. 336. - 343. - 409. - 410.
«VELL SASTRE», de Joanetes. 267.
«VELL SICRES» (Jaume Sicres i Villamala), d'Amer *[Cantaire]*. 188. - 189. - 190. - 228.
«VELL XALÓ», de Prenyanosa. 130.
«VELLA DE CAL LLARG», de La Tallada *[Cantaire]*. 120.
«VELLA DE CAL XICO», de Granyena. 102. - 103.
«VELLA FERRANA», de Freixanet. 126.
«VELLA MARSERA» (Teresa Turull), de Freixanet *[Cantaire]*. 126. - 144.
«VELLA VENTURA» (Ventura Marcè i Gol), de Les Oluges *[Cantaire]*. 135. - 136. - 144. - 175. - 176.
VENTAYOL, MARIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
VERDÚ I PALACIO, TOMÀS, de Concentaina *[Cantaire]*. 83.
*VERGE *[Maria]*. 152. - 160. - 170. - 246. - 269. - 285. - 353.
VERGE DE MONTSERRAT. 112.
*VERGE DE MONTSERRAT. 113.
*VERGE DEL CARME. 358.
*VERGE MARIA. 159. - 370.
*VERGE SANTA DEL LLADÓ. 162.
VERGÉ I VIVES, AINA MARIA, d'Alcúdia *[Cantaire]*. 340.
*VERMELL, EN, 396.
Vernatallada. Masia prop d'Amer. 187.
VICARI D'ARIANY. 313.
VICARI DE BINIALI. 334.
VIDAL, JOAQUIMA, de Famorca *[Cantaire]*, 48. - 84.
VIDAL, PATROCINI, de Famorca *[Cantaire]*. 84.
VIDAL, REMEI, de Famorca *[Cantaire]*. 48. - 84.
VIDAL, VICENT, de Famorca *[Cantaire]*. 84.
VIDAL I LLODRÀ, GLÒRIA, de Famorca *[Cantaire]*. 84.
*Vila. 287.
Vila, La (Vilajoiosa), partit judicial de. 11.
VILA, ELVIRA, de Benillup *[Cantaire]*. 82.

Digitized by Google

VILA, JOAN, secretari de Santa Margarida de Bianya, 225.
VILA, MARIA, de Consell [Cantaire]. 335. - 341.
VILA, TOMEU «CALÓ», de Valldemossa [Cantaire]. 336. - 337. - 343.
VILA, TONI «CALÓ», de Valldemossa [Cantaire]. 336. 337. - 343.
VILA I AIXARTELL, PERE, de Pollença [Cantaire]. 342.
Viladrau. 184.
Vilafranca (Mallorca). 302.- 304. - 305. - 342. - 343. - 344. - 362. - 365. - 366.
Vilafreser. 228.
*Vilamarí. 282.
Vilanna. 184. - 228. - 237.
VILAPLANA, ANTÒNIA, de Benimarfull [Cantaire]. 76. - 82.
VILAPLANA, MELCIOR, de Benimarfull. 76.
VINYALS, CATARINA. 143.
«VIOLÍ» (Miquel Estela i Ginart), d'Artà [Cantaire]. 297. - 298. - 301.- 302. - 340.
*VIRGEN [Maria]. 403.
*VIRGEN SAGRADA. 155.
*VIRGEN SANTA. 155.
VISAIRES, MARIA JESÚS, d'Alcúdia [Cantaire]. 340.
Xàvea. 47.
Xec, Can. 326.
«XERUVIA» (Toninaina Castellà), d'Ariany [Cantaire]. 313. - 340. - 374.
«XIMETA» (Joanaina Fiol), de Valldemossa [Cantaire]. 336. - 343. - 409. - 410.
*XIMO. 53.
*XOXIM. 53.
«ZAI» (Joan Parés i Sirera), d'Amer [Cantaire]. 186. - 228. - 242.

II

ÍNDEX DE CANÇONS I MÚSIQUES POPULARS I D'OBRES MUSICALS

Cançons i músiques populars, en versaletes = A LA PLAÇA FAN BALLADES... Lloc de procedencia, en cursiva = *D'Artà*.
Obres musicals, en rodó = Alborada.
Els títols precedits d'asterisc són de cançons, de músiques populars o d'obres musicals simplement esmentades.

*A CAL BECO DEL RECÓ. 110.
A LA PLAÇA FAN BALLADES... *D'Artà*. 354.
A LA PLAÇA FAN BALLADES... *De Concentaina*. 61.
A LA PLAÇA FAN BALLADES... — ALEGRIA DE SANT JOSEP. (Cançó composta). *De Cervera*. 176.
*A LA TORRE XICA... *De Sant Privat de Bas*. 213.
*AGNETA, LA. 141.
*AGUILES, LES. *De Pollença*. 323.
ALBAES. *De Balones*. 39.
*Alborada, de Nicolau Castro. 323.
ALEGRIA DE SANT JOSEP. *De Cervera*. 151.
ALEGRIA DE SANT JOSEP. *De Cervera*. 152.
ALEGRIA DE SANT JOSEP. *De Prenyanosa*. 171.
ALEGRIA DE SANT JOSEP. — A LA PLAÇA FAN BALLADES... (Cançó composta). *De Cervera*. 176.
AMANT DEL CAPITÀ CONTRARIADA, LA. — L'AMANT IMPACIENT. (Cancó composta). *D'Amer*. 184. - 239.
AMANT IMPACIENT, EL. — L'AMANT DEL CAPITÀ CONTRARIADA. (Cançó composta). *D'Amer*. 184. - 239.
*ANGELETA, LA. *De Sant Esteve de Bas*. 211.
ANGELETA DE MANRESA. *De Sant Guim*. 115. - 162.
ASSASSÍ SACRÍLEG, EL. — DON JOAN I DON RAMON. (Cançó composta). *D'Amer*. 186. - 242.
ASSASSINAT DEL RECTOR DE SANT PERE DE BIANYA. *De Sant Pere Despuig de Bianya*. 218. - 275.
ASSISTÈNCIA DE LA MARE DE DÉU. *De La Pinya*. 217. - 273.

BALL DE SANT ISIDRE. *De Sant Privat de Bas*. 194. - 195. - 251.
*BALL DE SANTA MARGARIDA. *De Bonastre*. 437.
BALLADES, LES. *De Gorga*. 21.
*BALLET DELS GEGANTS D'OLOT. *De Sant Privat de Bas*. 214.
BLANCAFLOR. *D'Amer*. 184. - 238.
BLANCAFLOR. *De Sant Esteve de Bas*. 212. - 262.

*Boleres, Ses. *D'Inca.* 335.
Bon caçador, El. *De Cervera.* 153.
Bon caçador, El. *De Cervera.* 154.
Bon caçador, El. *De Granyena.* 148.
Bon caçador, El. *De Pollença.* 387.
*Bon caçador, El. *De Sant Salvador de Bianya.* 209.
Bugadera i el traginer, La. *D'Amer.* 186. - 243.
Bugadera queixosa, La. *D'Amer.* 183. - 235.
Burladora burlada, La. — La noia habilidosa. (Cançó composta). *De Sa Pobla.* 380.

Cabrer, El. *De Sant Guim.* 115. - 163.
Cançó composta: Alegria de Sant Josep. — A la plaça fan ballades... *De Cervera.* 176.
Cançó composta : Corranda. — Cançó toponímica. *De Consell.* 406.
Cançó composta : Don Francisco. — El Comte que ha de matar sa esposa. *De Pollença.* 387.
Cançó composta : Don Joan i Don Ramon. — El fals mosso de forner. *De Sant Privat de Bas.* 213. - 268.
Cançó composta : El grumet valent. — Sublevació al vaixell. — El mariner temptat. — Corranda. *De Biniali.* 402.
Cançó composta : El rei mariner. — La captiva rescatada pel seu estimat. *De Sant Joan* (Mallorca). 359.
Cançó composta : El rei mariner. — La captiva rescatada pel seu estimat. *De Valldemossa.* 408.
Cançó composta : Festeig. — Sota el pont de Lió. *De Balones.* 40.
Cançó composta : L'amant del capità contrariada. — L'amant impacient. *D'Amer.* 184. - 239.
Cançó composta : L'assassí sacríleg. — Don Joan i Don Ramon. *D'Amer.* 186. - 242.
Cançó composta : La burladora burlada. — La noia habilidosa. *De Sa Pobla.* 380.
Cançó composta : La captiva rescatada pel seu germà. — Les dues germanes. *De Valldemossa.* 426.
Cançó composta : La filla enganyada. — El testament d'Amèlia. *De Sant Privat de Bas.* 201. - 254.
Cançó composta : Mariagneta. — Santa Quitèria. — Les cinc llagues. *De Cervera.* 161.
Cançó composta : Pauleta. — Mariagneta. *De Cervera.* 157.
Cançó composta : Sublevació al vaixell. — El grumet valent. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 218. - 278.
Cançó composta : Una cossa al marit vell. — El petit maridet. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 285.
Cançó d'etsecaiar (esporgar). *D'Inca.* 335. - 408.
Cançó de batre. *D'Ariany.* 372.
Cançó de batre. *De Balones.* 39.
Cançó de batre. *De Balones.* 42.
Cançó de batre. *De Balones.* 42.
Cançó de batre. *De Benàmer.* 54.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 17.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 51.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 52.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 67.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 72.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 74.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 74.
Cançó de batre. *De Concentaina.* 79.

Digitized by Google

CANÇÓ DE BATRE. *De Famorca.* 47.
CANÇÓ DE BATRE. *De Millena.* 36.
CANÇÓ DE BATRE. *De Quatretondeta.* 45.
CANÇÓ DE BATRE. *De Quatretondeta.* 45.
CANÇÓ DE BATRE. *De Quatretondeta.* 45.
CANÇÓ DE BATRE. *De Sant Joan* (Mallorca). 366.
CANÇÓ DE BATRE : DE TI AUSENTE, VIDA MÍA, — LAS HORAS PASO PENANDO. *De Granyena.* 99. - 148.
CANÇÓ DE BATRE (LA RIBERERA). *De Millena.* 34.
CANÇÓ DE BEURE. *De Concentaina.* 65.
CANÇÓ DE BRESSOL. *D'Alcúdia.* 392.
CANÇÓ DE BRESSOL. *D'Artà.* 357.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Balones.* 38.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Binisalem.* 330. - 397.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 16.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 52.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 61.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 62.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 65.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 68.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Concentaina.* 73.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Gorga.* 25.
CANÇÓ DE BRESSOL. *De Millena.* 34.
CANÇÓ DE BRESSOL (EL NOI DE LA MARE). *De Gorga.* 27.
CANÇÓ DE BRESSOL : SANT JAUME DEL CARRER NOU — I SANTA AGNA BENEITA. *De Prenyanosa.* 169.
CANÇÓ DE BRESSOL : SON, SONETA, VINA, VINA, — VINA, VINA A L'ULLET. *De Cervera.* 152.
*CANÇÓ DE BROMA. *De Vilafranca* (Mallorca). 306.
CANÇÓ DE CAPOLAR. *De Vilafranca* (Mallorca). 365.
CANÇÓ DE COLLIR FIGUES. *De Pollença.* 384.
*CANÇÓ DE COMBREGAR. *De Sant Salvador de Bianya.* 206.
CANÇÓ DE JOC INFANTIL. *De Sant Joan* (Mallorca). 364.
CANÇÓ DE JOC INFANTIL. *De Santa Margalida.* 371.
CANÇÓ DE LA VEREMADA. *D'Alcúdia.* 393.
CANÇÓ DE LA VEREMADA. *De Binisalem.* 329. - 394.
CANÇÓ DE LES COLLIDORES D'OLIVES. *D'Alcúdia.* 392.
CANÇÓ DE LLAURAR. *De Concentaina.* 64.
CANÇÓ DE LLAURAR. *De Sant Joan* (Mallorca). 367.
CANÇÓ DE LLAURAR. *De Son Gelabert* (Lloret de Vista Alegre). 396.
CANÇÓ DE LLAURAR : TU QUE TAN MORUNA ERES — UN FAVOR VOY A PEDIRTE. *De Cervera.* 97. - 146.
CANÇÓ DE MORT. *De Caimari.* 375.
CANÇÓ DE NADAL. *De Sóller.* 376.
CANÇÓ DE NADAL : UNCLE, ANEM-SE'N A ESMORZAR, — MINJAREM UNA ARENGADA... *De Cervera.* 145.
CANÇÓ DE NENS. *De Concentaina.* 14.
CANÇÓ DE ROTLLE. *De Gorga.* 26.
CANÇÓ DE ROTLLE DE XICALLA. *De Millena.* 18.
CANÇÓ DE SANT ANTONI. *D'Artà.* 355.
CANÇÓ DE SEGAR. *De Sancelles.* 401.
CANÇÓ DE «SES PANADES». *De Biniali.* 404.
CANÇÓ DE «SES PANADES». *De Sancelles.* 399.
CANÇÓ DE «SES PANADES». *De Sant Joan* (Mallorca). 368.
CANÇÓ DE «SES PANADES». *De Sant Joan* (Mallorca). 369.
CANÇÓ DE TONDRE. *De Sant Joan* (Mallorca). 369.

Digitized by Google

CANÇÓ DE TRASCOLAR. *De Binisalem.* 329. - 395.
CANÇÓ DE TRASCOLAR. *De Pollença.* 380.
CANÇÓ DE TREPITJAR RAÏM. *D'Inca.* 335. - 407.
CANÇÓ DE VENTAR. *D'Ariany.* 372.
CANÇÓ DE VENTAR. *De Son Duran* (Mallorca). 366.
CANÇÓ DE VEREMADA. *De Biniali.* 403.
CANÇÓ DE VEREMADA. *D'Inca.* 335. - 407.
CANÇÓ DE XIMBOMBA. *D'Alcúdia.* 391.
CANÇÓ DE XIMBOMBA. *De Palma de Mallorca.* 425.
CANÇÓ DE XIMBOMBA. *De Sa Pobla.* 378.
CANÇÓ DE XIMBOMBA. *De Sancelles.* 400.
CANÇÓ DE XIMBOMBA O DELS DARRERS DIES. *D'Artà.* 296. - 350.
CANÇÓ DELS DARRERS DIES. *De Capdepera.* 350.
CANÇÓ DELS DARRERS DIES. *De Capdepera.* 351.
CANÇÓ DELS DARRERS DIES. *De Capdepera.* 352.
CANÇÓ DELS DARRERS DIES O DE XIMBOMBA. *D'Artà.* 296. - 350.
CANÇÓ TOPONÍMICA. — CORRANDA. (Cançó composta). *De Consell.* 406.
CANÇÓ *XISTE.* *De Millena.* 35.
CANÇONS DE LA GUERRA DELS CARLINS. *De Sant Esteve de Bas.* 212. - 260.
CANÇONS DE MORT. *De Caimari.* 314.
CAPITEL·LO. *D'Amer.* 183. - 234.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU ESTIMAT, LA. — EL REI MARINER. (Cançó composta). *De Sant Joan* (Mallorca). 359.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU ESTIMAT, LA. — EL REI MARINER. (Cançó composta). *De Valldemossa.* 408.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. *D'Artà.* 356.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. *De Cervera.* 155.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. *De Prenyanosa.* 172.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. *De Sant Privat de Bas.* 200. - 253.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. *De Sant Salvador de Bianya.* 206. - 256.
CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ, LA. — LES DUES GERMANES. (Cançó composta). *De Valldemossa.* 426.
CASADA AMB UN VELL. *D'Amer.* 183. - 236.
CASADA AMB UN VELL. *D'Amer.* 188. - 245.
CASADA AMB UN VELL. *De Castellnou.* 173.
CASADA AMB UN VELL. *De Cervera.* 166.
*CAVALLETS, ELS. *De Pollença.* 323.
CINC LLAGUES, LES. — MARIAGNETA. — SANTA QUITÈRIA. (Cançó composta). *De Cervera.* 161.
CODOLADA. *D'Artà.* 359.
*CODOLADES. *De Vilafranca* (Mallorca). 304.
COMTE L'ARNAU, EL. *De Biniagual.* 332.- 397.
COMTE L'ARNAU, EL. *De Maria de la Salut.* 308. - 309. - 370.
*COMTE L'ARNAU, EL. *De Sant Privat de Bas.* 196.
*COMTE L'ARNAU, EL. *De Sant Salvador de Bianya.* 209.
COMTE QUE HA DE MATAR SA ESPOSA, EL. *De Pollença.* 382.
COMTE QUE HA DE MATAR SA ESPOSA, EL. — DON FRANCISCO. (Cançó composta). *De Pollença.* 387.
CONTRABANDISTES, ELS. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 218. - 274.

Digitized by Google

*COPEO. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
CORRANDA. *De Concentaina.* 15.
CORRANDA. *De Famorca.* 49.
CORRANDA. — CANÇÓ TOPONÍMICA. (Cançó composta). *De Consell.* 406.
CORRANDA. — EL GRUMET VALENT. — SUBLEVACIÓ AL VAIXELL. — EL MARINER TEMPTAT. (Cançó composta). *De Biniali.* 402.
CORRANDES. *D'Alqueria d'Asnar.* 53.
CORRANDES. *De Balones.* 43.
CORRANDES. *De Benàmer.* 55.
CORRANDES. *De Benillup.* 30.
CORRANDES. *De Gorga.* 28.
CORRANDES. *De Millena.* 37.
CORRANDES. *De Quatretondeta.* 46.
CORREGUDA DEL GALL. *De Concentaina.* 69.

DAMA D'ARAGÓ, LA. *D'Amer.* 185. - 241.
*DAMA D'ARAGÓ, LA. *D'Artà.* 296.
*DAMA D'ARAGÓ, LA. *De Les Oluges.* 137.
*DAMA D'ARAGÓ, LA. *De Sant Salvador de Bianya.* 209.
DAMA DE TREMP, LA. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 218. - 277.
DE L'ANUNCIACIÓ A LA MATANÇA DELS INNOCENTS. *D'Amer.* 190 - 245.
DE LES NINES DE SURROCA... *De Sant Esteve de Bas.* 211. - 259.
*DESEMBRE CONGELAT, EL. 141.
DESEMBRE CONGELAT, EL. *De Les Oluges.* 137. - 175.
DESENGANYAT QUE SE'N VA. *D'Amer.* 190. - 248.
*DESPERTA DEL ROSARI DE L'AURORA. *De Cervera.* 97.
DEVOTA VALENTA, LA. *D'Amer.* 184. - 239.
*DIDA, LA. 141.
DIDA, LA. *De Cervera.* 158.
DIDA, LA. *De Sant Guim.* 115. - 164.
DIMONIS-SEGADORS, ELS. *De Les Preses.* 203. - 255.
DIUMENGE DE RAMS. *De Concentaina.* 77.
DIUMENGE DE RAMS. *De Granyena.* 150.
DON FRANCISCO. *De Consell.* 405.
DON FRANCISCO. *De Valldemossa.* 410.
DON FRANCISCO. — EL COMTE QUE HA DE MATAR SA ESPOSA. (Cançó composta). *De Pollença.* 387.
DON JOAN I DON RAMON. — EL FALS MOSSO DE FORNER. (Cançó composta). *De Sant Privat de Bas.* 213. - 268.
DON JOAN I DON RAMON. — L'ASSASSÍ SACRÍLEG. (Cançó composta). *D'Amer.* 186. - 242.
DON JOAN VE DE MATINES... *De Cervera.* 177.
DON LLUÍS DE MONTALBÀ. *De Sant Esteve de Bas.* 212. - 261.
DUBTES DE CASAR-SE. *De Famorca.* 49.
DUBTES DE CASAR-SE. *De Gorga.* 24.
DUES GERMANES, LES. — LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU GERMÀ. (Cançó composta). *De Valldemossa.* 426.

ENAMORAT BEN ACOLLIT, EL. *D'Amer.* 190. - 247.
*ESPANYOLET, EL. *De Sant Salvador de Bianya.* 206.
ESPOSA MORTA QUE PARLA, LA. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 219. - 280.
ESTUDIANT DE CAPELLÀ I LA PASTORETA, EL. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 220. - 282.
ESTUDIANTS DE TOLOSA, ELS. *De La Pinya.* 217. - 271.

Digitized by Google

ESTUDIANTS DE TOLOSA, ELS. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 219. - 279.

*FADRINS DE SANT BOY, ELS. 141.
FADRINS DE SANT BOY, ELS. *De Prenyanosa.* 169.
FALS HOMICIDA SALVAT PER MIRACLE, EL. *D'Amer.* 186. - 243.
*FALS MOSSO DE FORNER, EL. *De Sant Miquel de Pineda.* 203.
FALS MOSSO DE FORNER, EL. — DON JOAN I DON RAMON. (Cançó composta). *De Sant Privat de Bas.* 213. - 268.
FANDANGO. *De Benillup.* 30.
FESTEIG. *D'Alqueria d'Asnar.* 53.
FESTEIG. *De Concentaina.* 62.
FESTEIG. *De Concentaina.* 64.
FESTEIG. — SOTA EL PONT DE LIÓ. (Cançó composta). *De Balones.* 40.
FESTEIG A LA FONT. *D'Amer.* 184. - 237.
FESTEIG DES DE LA TEULADA, EL. *De Sant Joan* (Mallorca). 361.
*FILADORA, LA. 141.
FILADORA, LA. *De Cervera.* 153.
FILLA ENGANYADA, LA. — EL TESTAMENT D'AMÈLIA. (Cançó composta). *De Sant Privat de Bas.* 201. - 254.
FILLA ENTESTADA, LA. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 220. - 281.
FILLA FUGITIVA. *De Quatretondeta.* 46.
FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT. *De Balones.* 42.
FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT. *De Famorca.* 48.
FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT. *De Gorga.* 21.
FILLA FUGITIVA AMB UN SOLDAT. *De Sant Privat de Bas.* 213. - 267.
FILLA LLEUGERA, LA. *De Sant Salvador de Bianya.* 206. - 258.
FILLA LLEUGERA, LA (?). *De Sant Salvador de Bianya.* 206. - 259.
FILLA PERDUDA, LA. *De La Pinya.* 217. - 272.
FINAL DE DANSADA. *De Concentaina.* 71.
FOLIES (Passâ de dansa final). *De Concentaina.* 72.
FOLLIES. *De Benillup.* 29.

*GATS DE CODINA, ELS. *De Freixanet.* 125.
GERINELDO. *De Sant Esteve de Bas.* 212. - 265.
GLOSA. *De Sant Joan* (Mallorca). 425.
*GOIGS DE LA VERGE DE LES OLLETES. *De Sant Privat de Bas.* 213.
*GOIGS DE SANT DONAT. *De Granyanella.* 123.
*GOIGS DE SANT RAMON. *De Sant Esteve de Bas.* 211.
*GOIGS DE SANTA BRÍGIDA. *D'Amer.* 185.
GRUMET VALENT, EL. *De Sant Salvador de Bianya.* 206. - 257.
GRUMET VALENT, EL. — SUBLEVACIÓ AL VAIXELL. (Cançó composta). *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 218. - 278.
GRUMET VALENT, EL. — SUBLEVACIÓ AL VAIXELL. — EL MARINER TEMPTAT. — CORRANDA. (Cançó composta). *De Biniali.* 402.

*HEREU RIERA, EL. 141.
HEREU RIERA, EL. *De Benàmer.* 54.
HEREU RIERA, EL. *De Concentaina.* 60.
HEREU RIERA, EL. *De Gorga.* 25.
HEREU RIERA, EL. *De Granyena.* 149.
HEREU RIERA, EL. *De Sóller.* 376.
*HEREU RIBERA, EL. *De Viladrau.* 184.

Digitized by Google

Hirmosa, La. *De Pollença.* 323. - 390.
*Hostal de la Peira, El. 141.
*Hostal de la Peira, El. *D'Amer.* 188.

Ja te n'has anat... *De Concentaina.* 78.
Jo tinc un armari... *De Gorga.* 27.
Joc de xiquetes. *De Concentaina.* 51.
Jota antiga. *De Can Llompart* (Pollença). 384.
*Jutge i la jutgessa, El. 141.

Lamentacions d'un desenganyat d'amor. *De Sa Pobla.* 379.
Llebre, La. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 218. - 276.

Madò Catalina. *D'Ariany.* 313. - 374.
Madò Catalina. *De Sant Joan* (Mallorca). 363.
*Malmaridada, La. *De Sant Privat de Bas.* 200.
Mare de Déu, La. *D'Amer.* 182. - 233.
Mare de Déu, La. *De Concentaina.* 67.
Mare de Déu, La. *De Famorca.* 48.
*Mare de Déu, La bona. 141.
Mariagneta. — Pauleta. (Cançó composta). *De Cervera.* 157.
Mariagneta. — Santa Quitèria. — Les cinc llagues. (Cançó composta). *De Cervera.* 161.
Mariner temptat, El. — Corranda. — El grumet valent. — Sublevació al vaixell. (Cançó composta). *De Biniali.* 402.
Marit apalissat, El. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 288.
Marsuliana, La. Ballet. *De Santa Margarida de Bianya.* 223. - 283.
Mestre, El. *D'Alcúdia.* 390.
Mestre, El. *De La Pinya.* 217. - 273.
Mestre, El. *De Sa Pobla.* 379.
Mestre, El. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 289.
Mort d'En Colomer, La. *De Sancelles.* 399.
*Missa d'Eslava. 29.
Missa de Nostre Senyor, La. *De Cervera.* 160.
Missa de Nostre Senyor, La. *De Prenyanosa.* 170.
*Moixonet, bon moixonet... *De Castellnou.* 133.
*Molí, El. *De Les Guilleries.* 191.
*Montcabrer, El. Pas doble per a gran banda, d'En Just Sansalvador i Cortès. 32.
Mort d'En Colomer, La. *De Sancelles.* 399.
Mort de la núvia, La. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 284.
Mort de Na Roseta, La. *De Pollença.* 386.
Muller del gavatxot, La. *D'Amer.* 188. - 244.
*Mun pare, feis fer un dinar... *D'Ariany.* 313.
Muntanyes de Montserrat... *De Cervera.* 112.
*Muntanyes del Canigó. 16.

Nadala. *De Balones.* 41.
Nadala. *De Concentaina.* 77.
Nadala. *De Gorga.* 23.
Nadala (El noi de la mare). *De Concentaina.* 66.
*Nina encantada, La. *De Sant Privat de Bas.* 201.

Digitized by Google

*NINA I EL MOLINER, LA. *De Sant Privat de Bas.* 200.

*NIÑO PERDIDO, EL. *De Sant Esteve de Bas.* 211.

NOI DE LA MARE, EL. (Cançó de bressol). *De Gorga.* 27.

NOI DE LA MARE, EL (Nadala). *De Concentaina.* 66.

NOIA HABILIDOSA, LA. — LA BURLADORA BURLADA. (Cançó composta). *De Sa Pobla.* 380.

*NOIES DE CERVERA, LES. *De Sant Guim.* 115.

*OBRES DE MISERICÒRDIA, LES. *D'Amer.* 185.

OUS, OUS... *De Concentaina.* 79.

PARADO, EL. *De Valldemossa.* 335. - 336. - 337. - 412.

PARDAL, EL. *De Granyena.* 150.

PARE NO VOL QUE ES CASIN, EL. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 283.

PASSÂ DE DANSA FINAL (Folies). *De Concentaina.* 72.

*PASSIÓ, LA. 368.

PASSIÓ, LA. *De Freixanet.* 166.

PASTOR DESLLIURAT DELS DIMONIS PER LA MARE DE DÉU. *Del Mallol.* 199. - 252.

PASTOR I LA MARE DE DÉU, EL. *De Sant Privat de Bas.* 213. - 269.

PAULETA. — MARIAGNETA. (Cançó composta). *De Cervera.* 157.

PETIT MARIDET, EL. — UNA COSSA AL MARIT VELL. (Cançó composta). *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 285.

PETIT VAILET, EL. *De Maria de la Salut.* 309. - 371.

POMERET, EL. *De Sant Pere Despuig de Bianya.* 219. - 280.

PORGUERES, LES. De Pollença. 323. - 389.

*PORQUEIROLA, LA. 141.

PORQUEIROLA, LA. *D'Amer.* 191. - 249.

PORQUEIROLA, LA. *De Cervera.* 156.

PORQUEIROLA, LA. *De Gorga.* 23.

PORQUEIROLA, LA. *De Sant Esteve de Bas.* 212. - 263.

PORQUEIROLA, LA. *De Sant Joan* (Mallorca). 360.

PORQUEIROLA, LA. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 287.

PORQUEIROLA LA. *De Valldemossa.* 411.

*PORQUEIROLA, LA. *De Vilafranca.* (Mallorca). 305.

*PRESÓ DE LLEYDA, LA. 141.

*PRESÓ DE LLEYDA, LA. *D'Amer.* 185.

PRESÓ DE LLEYDA, LA. *D'Amer.* 191. - 248.

PRESÓ DE LLEYDA, LA. *De Sant Joan* (Mallorca). 364.

*PRESOS DE PERPINYÀ, ELS. 141.

PRESOS DE PERPINYÀ, ELS. *De Cervera.* 147.

RAIMUNDETA. *De Cervera.* 122. - 165.

REI ENAMORAT DE SA FILLA. EL. *D'Artà* (música) *i de Capdepera* (lletra). 352.

*REI ENAMORAT DE SA FILLA, EL. *De Santa Margalida.* 310. - 311.

REI MARINER, EL. *D'Ariany.* 313. - 373.

REI MARINER. EL. *De Balones.* 40.

REI MARINER, EL. *De Gorga.* 26.

REI MARINER, EL. — LA CAPTIVA RESCATADA PEL SEU ESTIMAT. (Cançó composta). *De Sant Joan* (Mallorca). 359.

REI MARINER, EL. — LA CAPTIVA RES-

Digitized by Google

CATADA PEL SEU ESTIMAT. (Cançó composta). *De Valldemossa*. 408.
*RELLOTGET DE CRISTO, ES. *De Mallorca*. 316.
*REPETIMENTS de les estacions del Via-Crucis. *De La Pinya*. 217.
RIBERERA, LA. (Cançó de batre). *De Millena*. 34.
ROSER DE ROSES BLANQUES, EL. *De Sant Pere Despuig de Bianya*. 218. - 277.
ROSSINYOL, EL. *De Sant Esteve de Bas*. 212. - 266.
ROSSINYOL DE LA PRIMAVERA, EL. *D'Amer*. 183. - 234.

*Salve Montserratina. 206.
*SAMARITANA, LA. 141.
*SANT ISIDRE. 195.
*SANT ISIDRE. *D'Amer*. 185.
SANT JAUME DEL CARRER NOU. — I SANTA AGNA BENEITA. (Cançó de bressol). *De Prenyanosa*. 169.
*SANT RAMON NONAT. *De Sant Esteve de Bas*. 212.
SANTA CATARINA. *De Cervera*. 161.
SANTA MAGDALENA. *De Prenyanosa*. 168.
SANTA MAGDALENA. *De Prenyanosa*. 170.
SANTA QUITÈRIA. — MARIAGNETA. — LES CINC LLAGUES. (Cançó composta). *De Cervera*. 161.
SANTA SUSAGNA. *De Freixanet*. 167.
SANTA SUSAGNA. *De La Tallada*. 165.
*SARDANA DELS CORNUTS, LA. *De Sant Pere Despuig de Bianya*. 221. - 224.
SARDANA DELS ESCLOPS, LA. *De Sant Privat de Bas*. 213. - 269.
SARDANA SATÍRICA DE RUPIT. *De Sant Esteve de Bas*. 212. - 266.
*SEGADORS, ELS. 95. - 110.
SENSE ESTATGE A BETLEM. *D'Amer*. 185. - 240.
SERRA DE MARIOLA... *De Concentaina*. 15.
*SET PARAULES, LES. 368.
SETMANA DE L'ENAMORAT TRIST, LA. *De Pollença*. 385.
*SILETA, LA. 141.
SILETA, LA. *De Cervera*. 159.
SO DE PASTERA. *De Sóller*. 318. - 377.
*SOM SOLDATS. 141.
SOTA EL PONT DE LIÓ. *D'Artà*. 358.
SOTA EL PONT DE LIÓ. *De Concentaina*. 66.
SOTA EL PONT DE LIÓ. *De Gorga*. 22.
SOTA EL PONT DE LIÓ. — FESTEIG. (Cançó composta). *De Balones*. 40.
SUBLEVACIÓ AL VAIXELL. — EL GRUMET VALENT. (Cançó composta). *De Sant Pere Despuig de Bianya*. 218. - 278.
SUBLEVACIÓ AL VAIXELL. — EL MARINER TEMPTAT. — CORRANDA. — EL GRUMET VALENT. (Cançó composta). *De Biniali*. 402.

TESTAMENT D'AMÈLIA, EL. *D'Artà*. 301. - 354.
TESTAMENT D'AMÈLIA, EL. *De Concentaina*. 63.
TESTAMENT D'AMÈLIA, EL. *De Les Oluges*. 137. - 174.
TESTAMENT D'AMÈLIA, EL. — LA FILLA ENGANYADA. (Cançó composta). *De Sant Privat de Bas*. 201. - 254.
*TESTAMENT DEL GOS, EL. *De Santa Margarida de Bianya*. 223.
TOCADA DE XEREMIES. *De Can Llompart* (Pollença). 383.
*TONADA D'ETSECAIAR. *D'Alcúdia*. 327.
*TONADA D'ETSECAIAR. *D'Artà*. 297.
TONADA D'ETSECAIAR. *D'Inca*. 335. - 408.

Digitized by Google

*Tonada de batre. *D'Alcúdia.* 326.
Tonada de batre. *D'Ariany.* 312.
Tonada de batre. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
Tonada de capolar. *De Vilafrana* (Mallorca). 305.
*Tonada de collir figues. *De Sant Joan* (Mallorca). 307.
*Tonada de collir oliva. *D'Escorca.* 315.
*Tonada de girar ses figues. *De Son Gelabert* (Lloret de Vista Alegre). 329.
*Tonada de la tafona. *D'Alcúdia.* 326.
*Tonada de la tafona. *D'Escorca.* 315.
Tonada de la veremada. *De Binisalem.* 329. - 394.
*Tonada de llaurar. *D'Alcúdia.* 326.
*Tonada de llaurar. *De Sant Joan* (Mallorca). 304.
Tonada de llaurar. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
Tonada de llaurar. *De Son Gelabert* (Lloret de Vista Alegre). 329.
*Tonada de segar. *D'Ariany.* 312.
*Tonada de segar. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
*Tonada de segar. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
*Tonada de segar. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
*Tonada de segar. *De Son Gelabert* (Lloret de Vista Alegre). 329.
*Tonada de «Ses Panades». *D'Ariany.* 312.
*Tonada de tondre. *D'Ariany.* 312.
Tonada de tondre. *De Sant Joan* (Mallorca). 306.
Tonada de trascolar. *De Binisalem.* 329. - 395.
Tonada de trepitjar. *D'Inca.* 335. - 407.
*Tonada de ventar. *D'Ariany.* 312.
Tonada de veremar. *D'Inca.* 335. - 407.
*Tonada de ximbomba. *D'Ariany.* 312.
Tonada dels glosats. *De Sancelles.* 333.
Tonada des ventar. *De Vilafranca* (Mallorca). 305.
Traginers de Cardona, Els. *De Sant Guim.* 115. - 164.
Transformacions, Les. *De Sant Joan* (Mallorca). 362.
Tres segadors. Els. *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 286.

*Un noi hermós... *De Cervera.* 122.
Una cossa al marit vell. — El petit maridet. (Cancó composta). *De Santa Margarida de Bianya.* 225. - 285.

Vella i l'estudiant. La. *De Pollença.* 381.
Vida de pastor. *De Sant Privat de Bas.* 213. - 270.
Vou verivou. *De Binisalem.* 330. - 397.

Wer will unter die Soldaten... 113.

Digitized by Google

III

ÍNDEX DE CORPORACIONS, ENTITATS, INSTITUCIONS, DIADES, ETC.

Els mots precedits d'asterisc són de text cançonistic.
Els mots en cursiva entre claudàtors són afegits amb caràcter d'aclariment.

Ajuntament nova *[de Pollença]*. 389.
Ajuntament vella *[de Pollença]*. 389.
Alardo, El *[de les festes de Moros i Cristians]*. 33.
Andalusos (contrabandistes), comparsa de. 32.
Aragonesos, comparsa cristiana de. 32.
Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya. 227. - 433. - 434.
Ateneu Enciclopèdic Popular, de Barcelona. 437.

Banc Agrícola de Pollença. 235.
Biblioteca de Catalunya. 431. - 436.

Cabilenys, comparsa dels. 32.
Cançoner Popular de Catalunya, Obra del. 14. - 38. - 103. - 108. - 141. - 181. - 191. - 202. - 203. - 211. - 213. - 225. - 293. - 302. - 319. - 330. - 331. - 334. - 335. - 338. - 339. - 431. - 432. - 433. - 434. - 435. - 436. - 437.
Carnaval. 296. - 377.
Cartoixa de Valldemossa. 337.
Cavalleria cristiana o Cavallets, comparsa de. 32.
*Cena *[de Jesús]*. 77.
Centre Excursionista de Catalunya. 434. - 436.
Chor, de Granyena. 103.
Convent de monges Franciscanes, de Valldemossa. 335.
*Corema (Quaresma). 350.
Corpus, diada de. 323.
*Corpus Christi, dia de. 241.

Digitized by Google

Darrers dies (Carnaval). 296. - 349. - 350. - 351. - 352.
*Darrers dies (Carnaval). 350.
Diana *[de la festa de Moros i Cristians]*. 31. - 32.
Dijous Sant. 309.
Dimecres de Cendra. 349.
Dimecres Sant. 80.
Dissabte de Glòria. 368.
*Diumenge de Rams. 77. - 150.
Divendres Sant. 309.

Entrà, La *[de la festa de Moros i Cristians]*. 32.
Estudiants, comparsa de. 32.

Festa de la Patrona (Mare de Déu del Puig) *[de Pollença]*. 323. - 389.
Festa Major d'Artà. 297.
Fundació Concepció Rabell i Cibils. 436.

Institut d'Estudis Catalans. 346. - 434. - 436.

Llauradors *(Maseros)*, comparsa de. 32.

Mare de Déu d'agost. 190. - 198.
*Matí de Sant Joan. 253.
Moros Carpassos, comparsa dels. 32.
Moros de la Manta blanca, comparsa dels. 32.
Moros de la Manta roja, comparsa dels. 32.
Moros Elegants, comparsa dels. 32.
Moros i Cristians, festes de. 13. - 31. - 32.
Moros Verds, comparsa dels. 32.

*Nadal, nit de. 246. - 269.
Navarros, comparsa de. 32.

Obra del Cançoner Popular de Catalunya. 14. - 38. - 103. - 108. - 141. - 181. - 191. - 202. - 203. - 211. - 213. - 225. - 293. - 302. - 319. - 330. - 331. - 334. - 335. - 338. - 339. - 431. - 432. - 433. - 434. - 435. - 436. - 437.
Orfeó Català. 293. - 432. - 433. - 434.

Digitized by Google

Palau de la Música Catalana. 432.
Pascos *[Pasqua]*. 368. - 400. - 404.
Pasqua. 349. - 368.
Patrona de Pollença, diada de. 323.

Reialistes, comparsa dels. 32.

Salpassa. 80.
Sant Antoni de gener. 349.
*Sant Joan, festa de. 256.
*Sant Joan, matí de. 253.
Sant Joan, vigília de. 254.
Sant Llorenç, dia de. 29.
Sant Miquel, istiuet de. 58.
Sant Misteri, de Cervera. 107
Sant Pere, vigília de. 254.
Sant Roc, festa de. 200.
*Sant Roc, festa de. 28.
Sant Sebastià, diada de. 323.
Serpassa (salpassa). 80.
«Ses Panades» *[costum de cantar]*. 368.
Setmana Santa. 80.
Sindicat Agrícola, de Cervera. 135.
Sindicat, de La Pinya. 215.
Sortija, de Concentaina. 81.

Tomasines, comparsa de. 32.

Universitat de Cervera. 109.

Vigília de Sant Joan. 254.
Vigília de Sant Pere. 254.

Digitized by Google

IV

ÍNDEX BIBLIOGRÀFIC

Biblioteca Filològica de l'Institut de la llengua catalana. 346.

Cançoner. 181.
Cançoner Popular Alemany, de Lluís Erk. 113.
Cançoner Popular de Catalunya. 431. - 434.
Conde Alarcos. 313.
Correo de Mallorca, diari. 295.

Erk's Deutscher Liederschatz. 113.
Excursions, portaveu de la Secció d'Excursions de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, de Barcelona. 437.

Inventari de cèdules-fonts. 431.

Libertad, La, periòdic de Tortosa. 436.

Materials. Vol. I. 431 - 433.
Materials. Vol. II. 203.

Pastorets, Els. 14.

Digitized by Google

Q*ui no té pa moltes se'n pensa,* de Frederic Soler «Pitarra». 109.

R*omancerillo Catalán,* de Manuel Milà i Fontanals. 431. - 436.

T*erminologie de la culture des céréales à Majorque,* de Pierre Rokseth. 346.

Digitized by Google

V

ÍNDEX DE GRAVATS

PÀG.

Francisca Insa i Anduix. Concentaina.... 15
Festes de *Moros i Cristians*. Concentaina. Grup de festers de diverses comparses cristianes.... 31
Festes de *Moros i Cristians*. Concentaina. Capità i sergent moros.... 32
Grup de veïnes que cantaren cançons. Concentaina.... 50
Francesc Insa i Insa «Paco el cego». Concentaina.... 56
Simforosa Reig i Sellés. Concentaina.... 57
Francisca Insa i Barratxina. Concentaina.... 57
Francesc Pastor «Quico el frare». Concentaina.... 58
«L'Andreu». Captaire popular. Concentaina.... 59
Emili Palací «Moreno», Concentaina.... 59
Miracle Insa i Barratxina. Una veïna del raval. Concentaina.... 63
Concepció Palacios i Vidal. Concentaina.... 73
Miracle Cortès i Jordà. Concentaina.... 75
Miracle Palacio i la seva filla. Concentaina.... 76
Miracle Pérez i Reig. Concentaina.... 78
Itinerari de la missió de recerca feta al Comtat de Concentaina pels germans Just i Joaquim Sansalvador. 1924.... 87
Missió de Calaf. Missió de Cervera. Itinerari de les missions de recerca Barberà-Bohigas. 1923 i 1924.... 92
Josepa Ubach. Cervera.... 95
Francisqueta Ubach. Cervera.... 96
Carme Jové. Cervera.... 98
Llorenç Oliveras. Granyena.... 99
Elena de Campderròs, Vda. de Batlle. Granyena.... 100
Anna Batlle i de Campderròs. Granyena.... 101
Antònia Batlle i de Campderròs. Granyena.... 101
Pilar Oliveras. Granyena.... 102

Digitized by Google

PÀG.
Mundeta Clos. Granyena 102
Dolors Arrufat. Cervera 106
Roseta Felip «Malda». Cervera 107
Teresa Boquet. Cervera 107
Francesc Pujaló. Cervera 108
Ramon Estany «Birlota». Cervera 110
Francisca Carbonell. Cervera 111
Angela Gabarró. Cervera 112
Ramona Permanyer. Sant Guim 116
Maria Miquel. La Tallada 119
Angela Casellas. La Tallada 119
Rosa Camps. La Tallada 120
Maria Jaume. Cervera 121
Maria Prat «Maria de la taverna». Cervera 121
Domingo Puigredon. Cervera 122
Maria Balcells. Freixanet 124
Teresa Turull «Vella Marsera». Freixanet 126
Teresa Boldú. Freixanet 126
Teresa Bosch «Tiana». Prenyanosa 131
Rosa Llobet «Rosa de Cal Graells». Prenyanosa 131
Maria Farré. Castellnou 132
Dolors Bonjoch. Castellnou 133
Teresa Mestres. Les Oluges 136
Ventura Marcè i Gol «Vella Ventura». Les Oluges 136
Maria Balaguer «Sabatera». Les Oluges 137
Dolors Aymerich. Cervera 138
Ball de Sant Isidre. Sant Privat de Bas 195
Josep Ferran i Fajula «Pep de les Corominotes». Sant Salvador de Bianya 205
Josep Dorca i Muntada «Jepot». Sant Salvador de Bianya 207
Consol Llagostera i Plana. Sant Salvador de Bianya 208
Josep Güell i Badosa. Sant Salvador de Bianya 208
Concepció Busquets i Sala. Sant Pere Despuig de Bianya 219
Matilde Fajula i Brecha. Sant Pere Despuig de Bianya 220
Gabriel Coll i Guillaumes «Biel». Sant Pere Despuig de Bianya 220
Joan Rubio i Vergés. Sant Pere Despuig de Bianya 221
Itinerari de la missió de recerca Tomàs-Llongueres. 1924 231
Bet Maria. Artà 295
Catalina Llinàs «Catalina de Ca Na Paies». Artà 296
Els gegants d'Artà el dia de la Festa Major 297
Molí. Artà 298

Digitized by Google

PÀG.

El Castell de Capdepera 299
Catalina Ferrer i Grau. Capdepera 300
Catalina Adrover. Capdepera 300
Catalina Ferrer amb altres atlotes de la «Vetleria de Can Pep Llull». Capdepera. 301
Rafel Bauzà. Sant Joan 303
Maria Bauzà «Primatera». Sant Joan 303
Imatge de Sant Martí. Vilafranca 305
Maria Estelrich «Madò Picona». Maria 308
Maria Estelrich «Madò Picona». Catalina Pastor «Madò Barbera». Maria 309
Margalida Molinas «Madò Rabassa». Margalida Ribas. Santa Margalida 311
Miquel Pascual, Julià Lliteras. Bernat Font i Sebastià Pascual. Ariany 312
Magdalena i Isabel Solivellas. «Turixant» (Escorca) 315
Puigmajor i «Bini de Baix» 316
Un carrer de Fornalutx 317
Anneta Martorell. Sa Pobla 318
Pereta Bennàssar «Madò Perrussa». Sa Pobla 319
Joanaina Mayol «Joanaina de Can Salas». Pollença 320
Toni Rotger i Sureda sonant la «flauta». Pollença 321
Francisca Humbert «Parisa». Pollença 321
Toni Rotger i Sureda. Pollença 322
Una figaralera dins el sequer. Pollença 324
Filles i neboda d'En Lluís Capllonch. Port de Pollença 325
Nenes del Col·legi de Na Joana Tous. Alcúdia 326
Catalina Ques. Alcúdia 327
Antònia Pons i Vicens. Binisalem 329
Un talaiot a «Son Gelabert» 330
Joana Ramonell «Joana de Can Rego». Biniagual 331
Margalida Sans, Maciana Sastre, Maciana Ramis i Maria Sans. Sancelles 332
Les brodadores cantaires de Can Diner. Biniali 334
Joanaina Fiol, Catalina Estaràs, Catalina Vanrell i Margalida Rosselló. Valldemossa 336
Catalina Trias, Francinaina Torres «Secretària», Margalida i Joanaina Trias. Valldemossa 337
Itinerari de la missió de recerca Samper-Ferrà-Ferrer. 1924 345

Digitized by Google

ÍNDEX GENERAL

PÀG.

Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pels germans Joaquim i Just Sansalvador i Cortès al Comtat de Concentaina, del dia 1 d'agost al 5 d'octubre de 1924, per comanda de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», per *Just Sansalvador i Cortès*.................... 9

Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel Mestre Josep Barberà i En Pere Bohigas, Doctor en Filosofia i Lletres, a Cervera i pobles de la rodalia, del 23 d'agost al 9 de setembre de 1924, per comanda de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», per *Barberà-Bohigas*.. 89

Selecta dels Materials recollits per la missió Barberà-Bohigas, 1924........ 145

Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel Mestre Joan Tomàs i En Bartomeu Llongueres a la comarca olotina, del dia 8 al 30 d'agost de 1924, per comanda de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», per *Joan Tomàs*.. 179

Selecta dels materials recollits per la missió Tomàs-Llongueres, 1924....... 233

Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel Mestre Baltasar Samper i En Miquel Ferrà, Llicenciat en Filosofia i Lletres, a l'illa de Mallorca, del dia 4 d'agost al 30 de setembre de 1924, per comanda de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», per *Baltasar Samper*...... 291

Selecta dels materials recollits per la missió Samper-Ferrà, 1924.......... 350

Crònica de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya», any 1924, per *Joan Punti i Collell, Prev*.. 429

Índexs

I. Índex onomàstic i toponímic.. 441
II. Índex de cançons i músiques populars i d'obres musicals................. 469
III. Índex de corporacions, entitats, institucions, diades, etc.................. 479
IV. Índex bibliogràfic.. 482
V. Índex de gravats.. 484

Digitized by Google

Digitized by Google

AQUEST TERCER VOLUM DE «MATERIALS»
QUE PUBLICA L'«OBRA DEL CANÇONER
POPULAR DE CATALUNYA» FOU
ACABAT D'ESTAMPAR EN LA
IMPREMTA ELZEVIRIANA DE
LA CIUTAT DE BARCE-
LONA EL DARRER
DIA D'OCTUBRE
DE L'ANY
MCMXXIX

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Date Due

Demco 293-5

Digitized by Google

ML 3712
.O2
v.3
copy 2

Digitized by Google

ALF Collections Vault
3 0000 120 727 031
Digitized by Google